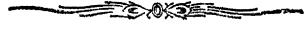

A
PREFACE.
(Sanskrit and English)
OF
SRIMAN MAHABHARATAM.

उपोद्घातः ।

दाक्षिणात्यकोशानुसारेण मुद्रापितस्य श्रीमन्महाभारतस्य ।

अथम्

कमधोणस्थेन मध्वविलासपुस्तकालयाधिपतिना टी. आर्. कृष्णाचार्येण सपाद्य

मुंबापुर्या

तुकाराम जावजी इत्येतेषा निर्णयसागरमुद्रणयन्त्रे मुद्रयित्वा प्रकाशित ।

शके १८३५ वत्सरे, सन १९१४.

PUBLISHED BY

T. R. KRISHNACHARYA

Proprietor Madhya Vilas Book Depot Kumbakonam

*Printed by R Y Shedge, for the proprietor
at the "Nirnaya-sagar" Press, 23, Kolbhat Lane,*

BOMBAY

1914

श्रीमन्महाभारतस्योपोद्घातः ।

श्रीमद्भुमङ्गीमध्वान्तर्गतरामकृष्णवेदव्यासात्मकलक्ष्मीहयग्रीवाय नमः ।

जयत्यजोऽखण्डगुणोरुमण्डलं

सदोदितो ज्ञानमरीचिमाली ।

स्वभक्तहार्दोच्चतमोनिहन्ता

व्यासावतारो हरिरात्मभास्करः ॥

विदितमेवैतत्सर्वेषा भरतखण्डस्थाना सस्कृतविद्या-
या कृतपरिश्रमाणा आस्तिकाना विदुषा यत् 'पूर्णमद-
पूर्णमिद पूर्णात्पूर्णमुदच्यते' इत्यादिप्रकारेण बृह-
दारण्यादिषूक्तरीत्या स्वमूलरूपात्रारायणादनतिरिक्तेन
अनादिकालमारभ्यापरोक्षितस्वपरस्वरूपेण कल्याण-
गुणसिन्धुना अज्ञानादिदोषदूरेण कालमहिम्ना गौतम-
ऋषिशापेनच लुप्तज्ञानान् अतएव स्वात्यन्तिकेष्टानिष्ट-
प्राप्तिपरिहारोपायानभिज्ञान् सज्जनान्दृष्ट्वा अनुक्रोश-
युक्ताना ब्रह्मरुद्रेन्द्रादिदेवाना प्रार्थनया सज्जनोद्धारार्थं
वासव्या सत्यवत्या पराशरादवतीर्णेन परमासतमेन
श्रीमता कृष्णद्वैपायनेन वैदविभाग कृत्वा तत्त्वजिज्ञा-
सूना द्विजाना वेदानधिकारिणा स्त्रीशूद्रादीनाच त-
ज्ज्ञानजननार्थं कृपयाऽशेषान्वेदार्थान्पिण्डीकृत्य उत्प-
त्स्यमानाना युधिष्ठिरादीना कथाकथनव्याजेन वेदस-
म्मितं महाभारताख्य इतिहासरत्न बहुविधोपाख्या-
नसमेत लक्षणग्रन्थात्मकं विरचितमिति ।

यद्वा मुद्रणविधिरस्मद्देशे प्रसिद्धिं गतस्तदारभ्यायं
ग्रन्थं प्रथमं कलिकाताया ततो मुबापुर्याच देवना-
गराक्षरैर्मुद्रितः । तदनन्तरं मद्रासनगरे तैलङ्गाक्षरैः
ततोप्यनन्तरं पुनः कलिकाताया देवनागराक्षरैः प्र-
तापचन्द्राराममहाशयैश्च मुद्रितः । तथा मयापीदानी-
मेव मुद्रापित इत्यपि सर्वेषा विदितमेव ।

एवमनेकैर्महाशयैर्बहुवारं मुद्रितचरोऽय ग्रन्थस्त्वया
तपनप्रकाशितपदे स्वद्योतप्रकाशनमिव किमर्थं मुद्रा-
पित इति चेत्तत्रसक्तिस्साकल्येनोच्यते । तथाहि—

एतस्मात्पत्तनात्प्राच्या दिशि दशक्रोशे कावेर्या द-
क्षिणे तीरे विद्यमाने 'मल्लिय'नाम्नि ग्रामे वसन् बा-
ल्यएव पितुरभ्यस्तसाहित्यविद्योऽह शास्त्राध्ययनार्थं
इदं पत्तनमागतः । अत्र कचन कालं सामान्यशास्त्राध्य-
यनानन्तरं स्वयं मध्वमतानुयायित्वात् माध्ववेदान्त-
शास्त्राध्ययनार्थं प्रवृत्तेन मया तद्ग्रन्थाना कुत्राप्यमुद्रि-
तत्वात् तेषु केचनैव कष्टेन सपाद्याधीताः । अद्वैत-
विशिष्टाद्वैतवेदान्तग्रन्थवत् माध्ववेदान्तग्रन्थानपि
मुद्रयित्वा अपेक्षितृजनसुलभान्विधित्सुना मया
१८८९ तमे ख्रिस्ताब्देऽस्मिन्नेव क्षेत्रे 'मध्वविलास'
नामान पुस्तकालय प्रतिष्ठाप्य ग्रन्थशोधनार्थं अनेका-
न्पण्डितानियुज्य ग्रन्था मुद्रापयितुमारब्धाः । तदा-
द्यद्यावधि अनेकानि अत्यवश्यकान्यतिदुर्लभानिच
पुस्तकानि मुद्रापितानि मुद्राप्यमाणानिच वर्तन्ते ।

अत्रान्तरे इतिहासावलोकनकुतूहलिना मया मुबापु-
रीस्थगणपतकृष्णाजीमुद्रणयन्त्रे मुद्रितं स्वगृहएव स्थित
पुस्तकं सकृदान्तमवाचि । तस्मिन्पुस्तके पुरा प्राचीन-
लिखितपुस्तकान्यवलोक्यार्थं कथयता मत्तातपादाना मु-
खाद्या कथाः बाल्ये मया श्रुताः तास्वनेका अस्मिन्पु-
स्तके नोपलब्धाः । ततस्तत्त्वविचारणाय प्रवृत्तोऽह लि-
खितपुस्तकान्यवलोकय तत्र ताः सर्वाः कथा अभू-
वन् । एव विचार्यमाणे महनीयचरितैः त्रिभिरपि भाष्य-
कारैः भाष्येषु अपरार्कचतुर्वर्गचिन्तामणिपराशरमाध-
वीयादिप्राचीनार्वाचीननिबन्धेषु "महाभारते" इत्युदा-
हृतानि मुबापुरीमुद्रितपुस्तकेऽविद्यमानानि अनेकानि
पद्यानि चात्रोपलब्धानि । उत्तरदेशस्थलिखितपुस्त-
कान्यपि मुद्रितपुस्तकसदृशान्येवाभूवन् । तस्मान्महा-
भारतस्य मूलपाठः औत्तराहदाक्षिणात्यभेदेन द्विविध
इति परिज्ञातः ।

अयं द्वाक्षिणात्यः पाठः औत्तराहदाक्षिणात्यभेदेन द्विविधं प्रायो

न गत' । उत्तरदेशे मुद्रितैरेव पुस्तकैर्दक्षिणदेशस्यापि व्याप्तत्वात् दाक्षिणात्यानामपि दृष्टिपथ प्रायो नारूढ । तस्माज्जीर्णतालपत्रादिष्वेव शयान पुन. कतिपयदि-
नावसाने विनशिष्यन्नय दाक्षिणात्य' पाठ मार्मिक-
सर्वविद्रज्जनहृगोचरीकरणायावश्य मुद्रापणीय इति
निरचिनव ।

यद्यपि ग्रन्थशोधकेन देशेदेशे गृहेगृहे चोपल-
भ्यमानानि सकलान्यादर्शपुस्तकान्येकीकृत्य विमर्शो

विधेय इति सर्वसमत पन्था । सतु समाचरितुं न
मर्त्यमात्रसुलभविभवेन केनाप्येकेन शक्यते भुवम् ।
नहि तथापि परिमितविभवेन मार्गकदेशोपि नाति-
क्रान्तव्य इति निषेधस्सभवति । तस्मात्स्वकीयकर्तव्य-
ताबुद्ध्या कृतप्रयत्नोऽह एकोनविंशति आदर्शपुस्तकानि
सपाद्य एतच्छोधनार्थं पुनरनेकान्पण्डितानविकार्य
तैस्सम्यक् शोधयित्वा सर्वजगत्प्रसिद्धे सुम्बयीस्थनि-
र्णयसागरमुद्रणयन्त्रे समुच्च नचिरात्प्राकाशयम् ।

आदर्शपुस्तकानां सूची ।

संज्ञा	सङ्केता	आदर्शपुस्तकदातृणा नामानि ।	लिपि ।	स्वरूप	विशेषा
१	क.	ब्रह्मश्री रगस्वामिताता- चार्याः कुमघोण ।	द्राविडी	तालपत्राणि	शतवर्षदेशीय पुस्तक ।
२	ख	रा रा के रगनाथ- रायमहाशया । कुम- घोण ।	देवनागरी	पत्राणि	शालीवाहनशके १६३० वत्सरे लिखित । अत्र कानिचन पर्वाणि रतगर्भव्याख्यानस- हितानि ।
३	ग	रा रा हरिराव म- हाशया रङ्गिरायपौत्रा, कुमघोण ।	तथा	तथा	तजापुराधीशेन प्रतापसिंहमहाराजेन पण्डित- वर्याय मुकुन्दव्यासयज्वने युवसवत्सरे श्री- रामनवम्या दत्त । इदं पुस्तक औत्तराहपा- ठानुसारि ।
४	घ	रा रा आर् रघुना- थरायमहाशयाः दि- वानवहदूर कुमघोण ।	तथा	तथा	शालीवाहनशके १७४१ लिखित ।
५	ङ	रा रा. बेटवाल अ- प्पुरायमहाशया । भुवनगिरी ।	तथा	तथा	महापुरातन । अत्युत्तम । जयसवत्सरे लि- खित ।
६	च	ब्रह्मश्री महामहोपा- ध्याय पेरुहवळदान रंगाचार्या । कुमघोण ।	तैलङ्गी	मुद्रित	वेकटसुब्बशास्त्रिणा मद्रासनगरे प्रजोत्पत्ति- सवत्सरे मुद्रित । इदं औत्तराहपाठानुसारि ।
७	छ.	रा रा. आर् रघुना- थरायमहाशया दिवा- नवहदूर कुमघोण ।	तथा	तालपत्राणि	महापुरातन । किञ्चिदपूर्ण च ।

सङ्ख्या	सङ्केता	आदर्शपुस्तक दातृणा नामानि ।	लिपि.	स्वरूप	विशेषा
८	ज	तथा ।	तथा	मुद्रितं	मुद्रणस्थलकालादिनिर्देशाभावात् च. पुस्त- कादपि प्राचीनेन भाव्य ।
९	झ.	स्वीय ।	देवनागरी	तथा	मुवापुर्या गणपतकृष्णाजिमहाशयेन शाली- वाहनशके १७९९ तमेब्दे औत्तराहपाठेनैव मुद्रित । नीलकण्ठीयसहित ।
१०	ञ	म शा स अपशृङ्गी कर रामचद्राचार्या भारतसिंह इति बिरु- दाङ्किता कुभघोण ।	तथा	तथा	१८८६ तमे ख्रिस्ताब्दे कलिकाताया प्रताप- चन्द्रायमहाशयेन मुद्रित । अस्मिन्पुस्तके 'त' पुस्तकापेक्षयापि अनेके श्लोका. न्यूना. ।
११	ट	रा रा कुत्ताल वेकट- रावमहाशया । गुड- रायपुत्रा । रामनाथपुर	तैलङ्गी	तालपत्राणि	लिपिसौष्ठवेन शुद्धपाठेनच अत्याश्चर्यकर- मिद पुस्तक । प्रायोनेन द्विशतवर्षदेशीयविजय- सवत्सरे लिखितेन भाव्य ।
१२	ठ	रा रा नारायणराय- महाशयाः । कुळितले ।	देवनागरी	पत्राणि	लक्षाभरणनामिका श्रीवादिराजयतीश्वरविर- चिता दाक्षिणात्यपाठस्य महाभारतस्य व्याख्या ।
१३	ड	ब्रह्मश्री कल्याणसुन्द- रशास्त्रिण । नल्लूर ।	द्राविडी	तालपत्राणि	असमग्र । प्राय. शुद्ध ।
१४	ढ	तञ्जापुरस्वराजकीय- पुस्तकशाला ।	तथा	तथा	पञ्चाशदधिकशततमवर्षदेशीय ।
१५	ण	तथा ।	तैलङ्गी	तथा	तथा ।
१६	त	रा रा आर् रघुनाथ रायमहाशया । दिवा- नबहदूर । कुभघोण ।	देवनागरी	मुद्रित	भारतवर्षे इदमेव प्रथमं मुद्रितपुस्तक । कलि- काताया १८३४ तमे ख्रिस्ताब्दे मुद्रित ।
१७	थ	ब्रह्मश्री अनन्दाळवा- र मैसूर ।	द्राविडी	तालपत्राणि	अत्यन्तशुद्ध । अपूर्ण ।
१८	द	तथा ।	तैलङ्गी	तथा	तथा ।
१९	ध	म शा स रामच- न्द्राचार्याः पाण्डुरङ्गी ।	तथा	तथा	तथा ।

अस्मिन्पुस्तके विद्यमाना विशेषाः—

दाक्षिणात्यपाठेऽविद्यमानाः श्लोका अध्यायाश्च औत्तराहपाठादुद्धृत्यात्र समेलिताः । तत्रतत्र पाठ-भेदाः प्रदर्शिताः । यथायोग टिप्पणीच योजितम् । तत्तदध्यायारम्भे तत्तदध्यायप्रतिपाद्येर्थासङ्ग्रहेण प्रदर्शितः । वाचकजनसौकर्याय एकैकस्यापङ्क्तौ साधारणश्लोकाना एकमेवार्थं मुद्रितम् । वृत्तश्लोकाना तु एक एव पाद । अस्य महतो ग्रन्थस्य पर्वाध्यायक्रमेण एका विषयानुक्रमणी विचारकाणामुपकाराय निर्माय प्रचारिता । तथैवान्या

समुद्रवदतिविपुलेऽस्मिन्ग्रन्थे विद्यमानाना रत्नसदृशाना महापुरुषादिनाम्ना विषयविशेषाणाच झटिति लाभार्थं महती वर्णानुक्रमणी कचित्पुराणान्तरादिस्पृष्टतयाच निर्माय प्रचारिता ।

यद्यप्येतादृश महत्कार्यं न मादृशेन कर्तुं शक्यं तथापि अघटितघटनापटीयस कीट राजीकृतवतो भगवतो बादरायणस्यानुग्रहबलात् पालकानामाश्रयबलात् पुस्तककेतृणामुपकारात् क्रयादधिकमपि पारितोषिक दत्तवतामौदार्याच्च सपूर्णमभूत् ।

पालकादीनां नामानि ।

- १ श्रीमच्छुद्धेशङ्कराचार्यस्वामिनः ।
- २ श्रीमन्महीशूरमहाराजाः ।
- ३ श्रीमदनन्तशयनमहाराजाः ।
- ४ श्रीमद्दरोडामहाराजा ।
- ५ श्रीभावनगरमहाराजा ।
- ६ श्रीपुदुकोटमहाराजाः ।
- ७ दर्भङ्गामहाराजाः ।
- ८ रा रा. आर् रघुनाथरायमहाशयाः ।
- ९ रा रा वी. पी माधवरायमहाशया ।
- १० रा रा पी यस् शिवस्वाम्यार्यमहाशया ।
- ११ रा रा कान्तराजअर्समहाशयाः ।
- १२ रा रा आशुतोषमुकर्जीमहाशया ।
- १३ रा रा शारदाचरणमित्रमहाशया ।

१४ रा. रा व्योमकेशचक्रवर्तिमहाशया ।

१५ रा रा सुन्दरलालमहाशया ।

१६ इन्दियागवर्नमेण्ट

१७ बङ्गालागवर्नमेण्ट ।

१८ बाम्बेगवर्नमेण्ट ।

१९ मद्रासगवर्नमेण्ट ।

२० अलाहाबादगवर्नमेण्ट ।

२१ पञ्जाबगवर्नमेण्ट ।

२२ असामगवर्नमेण्ट ।

इत्यादय । पुस्तकसंग्रहणरूपेणोपकृतवता नामानि अङ्गलभाषाया मुद्रितानि । तत्रैव पारितोषिक दत्तवता द्रव्यसङ्ख्याच मुद्रिता ।

अस्य ग्रन्थस्य अनेकानि व्याख्यानानि सन्ति । तेषु कानिचन उपलभ्यमानानि कानिचन व्याख्यानान्तरानुमेयानिच ॥

व्याख्याननामानि । कर्तृनामानि ।

- १ भारताकृतचन्द्रिका । रत्नगर्भ ।
- २ भारतभावदीपः । नीलकण्ठ ।
- ३ विमलबोधीया । विमलबोध ।
- ४ आनन्दपूर्णीया । आनन्दपूर्ण ।
- ५ भारतार्थप्रदीपिका । अर्जुनमिश्र ।
- ६ पद्मानन्दीया । पद्मानन्द ।
- ७ लक्षालङ्कारः । वादिराजतीर्थः ।

व्याख्याननामानि । कर्तृनामानि ।

- ८ श्रीनिवासतीर्थीया । श्रीनिवासतीर्थ ।
- ९ रत्नावलिः । आनन्दपूर्णविद्यासागर ।
- १० देवबोधीया । देवबोध ।
- ११ नारायणीया । सर्वज्ञनारायणः ।
- १२ भट्टीया । भट्ट ।
- १३ माधवीया । माधवः । इत्यादयः ।

तदिदं भारतं समुपजीव्याऽनेके काव्यादयो ग्रन्थाः प्रवृत्ताः । तेषु केचन मुद्रिताः, केचनामुद्रिताः । ते च जैमिनिभारत । युधिष्ठिरविजयः । कौन्तेयवृत्त । धनञ्जयविजयः । कसवधः । बालभारत । भारत-मञ्जरी । वेणीसहारः । महाभारततात्पर्यनिर्णयः । भारतभावसङ्ग्रहः । भारतचम्पू । राघवपाण्डवीय । इत्यादयः । अस्य महाभारतस्य महिमा न केनापि साकल्येन वक्तुं शक्यते । तथापि दिव्यात्र तत्स्थल प्रदर्शयते । तथाहि । आ० १ । ९८-१०८ ॥ २९०-३०० ॥ २ । ३८३-३९७ ॥ स्वर्गा० ५ । ४०-८६ ॥

न केवलं महाभारतमहिमा भारत एवोक्तं किंतु मार्केण्डेयभविष्यत्पुराणमात्स्यस्कान्दब्रह्मवैवर्तपाद्मादि-पुराणेष्वपि वर्णितः ।

एवं महामहिमोपेतेस्मिन्ग्रन्थे प्राचा या महत्त्व-बुद्धिरासीत् सा इदानीं कालबलात् आस्तिकानाम-पि शिथिलीभवति । किञ्चिदुर्वरितामपि श्रद्धाजडानां भारते महत्त्वबुद्धिं तन्मूलभूते वेदे अपौरुषेयत्वबुद्धिं च सुतरामपोहितुं कृतप्रयत्नाः स्वजन्मभूमे पुण्यभूमीत-

रत्वव्यवहारेण स्वेषु एतावदतिविपुलमहास्वारसिकाने-ककलासम्बन्धिग्रन्थाभावाच्चासूयावन्तः । केचनान्यदेशजा हिन्दुमतेतरमतस्था विद्वांसः, तदनुसारिणः, एतद्देशीया अप्याधुनिकाः । केचन रसिकमन्या विद्वांसश्च प्रथितयशोभिर्दक्षिणापथभूषणैस्त्रिकालज्ञैः भाष्यकृद्भिस्त्रिभिरप्याचार्यैरविवादमङ्गीकृतप्रामाण्येऽस्मिन्प्रबन्धरत्ने तेभ्योपि महान्तमेव विषणाप्रभाव-मात्मनि सभावयन्तः । अनेकान्दोषानाक्षेपाश्चोद्भावयन्ति । तेचाक्षेपा श्रीमन्महाभारतगुणदोषविचार-व्याजेन अङ्गलभाषायामन्यैर्मुद्रिताः । तेषां समाधाना-न्यनेकैर्दत्तान्येव स्युः । तथापि प्रकृते मन्मित्र रा रा-एम् ए उपपदधारी मद्रास प्रेसिडन्सीकालेज-सहकारिसंस्कृतोपाध्यायः शे सुब्बरायमहाशयः तेषामाक्षेपाणां मध्येऽनेकेषां उत्तरं अङ्गलभाषायामेव लिखति तदपि मुद्रयिष्यते ।

एव मया महता परिश्रमेण अनेकेषां साहाय्येन-च यथाबुद्धिबलं निष्पक्षपातं निर्व्यलीकं च स्वकीयक-र्तव्यताबुद्ध्या मुद्रितोऽयं ग्रन्थः । तथापि यदि यत्रकुत्र-चिन्नमादो भवेत्तर्हि भ्रान्तिः पुरुषधर्म इति क्षन्तव्यम् ।

गच्छतः स्वलनं कापि भवत्येव प्रमादतः ।

हसन्ति दुर्जनास्तत्र समादधति सज्जनाः ॥

अस्त्कार्यसहायभूतानां महाशयानां प्रत्युपकरणेऽशक्तः तच्छ्रेयःप्रार्थनापूर्वकं कृतज्ञो भवामि ।

स्वस्ति प्रजाभ्यः परिपालयन्ता न्याय्येन मार्गेण मही महीशाः ।

गोब्राह्मणेभ्यः शुभमस्तु नित्यं लोकाः समस्ताः सुखिनो भवन्तु ॥

कुंभघोणम् । }
१९।११।१९१३ }

इति सकलसहृदयकृपाभिलाषी
टी. आर्. कृष्णाचार्यः ।

A
PREFACE
TO
THE MAHABHARATA.

The Mahabharata has, it may be said, attained the distinction of being a great work, perhaps, the greatest, not merely by its extent, but by some intrinsic greatness both in matter and manner. Whatever might be our view with regard to the present text, the attractiveness of the work appears to have been the same, since it was first given to the world. Wherein lies that greatness of this enviable monument of Sanskrit literature, must be a subject of perpetual interest to inquirers, for, it was great when genuine, and it is great even now when it is admittedly corrupt in many respects. Scholarly labours at this day might be useful only in collating all the available versions of the text, and in exhibiting them all in the hope of facilitating investigation and of recovering ever so little of the past history. By native enterprise an edition of the text, was brought out, sometimes with the commentary of Nilakantha also, in all the three Presidencies, mainly with the object of supplying the book to the Puranic Brahmin. But no attempt was made towards bringing out a critical edition such as might earn the approbation of modern scholars. It appears that many an ambitious editor or publisher was deterred from achieving such a purpose by the difficulties in collating the manuscripts and working at them towards such a critical edition.

In undertaking the present edition, the editor did really start with an ambitious scheme, but he soon found the circumstances in which he had to bring it out, to be so unpromising that he chose to give at least a representative collection of the text rather than delay the publication and run the risk of doing incomplete work. But this is no excuse to be made to scholars, who cannot be satisfied with anything less than the full exhibition of all the readings that the several manuscripts might present, for an editor, such is the canon, should not use his discretion in adopting or fixing the reading and thinking for other scholars. The editor therefore makes no apology for not fully discharging one part of his duty, he has only to confess his inability, not in the matter of presenting all the readings, but in not having had means to lay out sufficient capital, which the nature of work required. However he begs to submit that he has endeavoured, at least to make his edition representative of a certain

recension which a more fortunate editor in the future might use to his advantage. The editor has consistently with his announcement made the edition to be different from that of Bombay or Bengal, and he has adopted the reading which is perfectly in consonance with the spirit with which the work has been preserved in Southern India. Thus, if the edition does not exhibit in one place all that the inquirer would like to see at once, it presents something worth looking into, side by side with other editions.

In the following list are noted the particulars about the various copies of the Mahabharata collated by the editor. It will be seen that of the nineteen copies consulted in preparing this edition, only five are printed books, and one is a commentary by Sri Vadirajaswamin, a great scholar and saint who lived about 430 years ago.

1 क This copy belongs to Brahma Sri Rangaswamy Tatachariar, Sanskrit Pandit, Kumbakonam, written in Grantha character on palm leaf. A very old copy of more than one hundred years.

2 ख was lent by Mr K Ranganatha Rao, B A, of Kumbakonam, written in Devanagari on paper. This was written in Salivahana Sakabda 1630 corresponding to the approximate English year 1709 A D. Some of the Parvans contain commentaries of Ratnagarbha.

3 ग was obtained from M R Ry Hari Rao, the grandson of the renowned Reddi Rao of Kumbakonam, written in Devanagari on paper. It is stated at the end of the book that this manuscript copy of the Mahabharata was presented to the then great Pandit Sri Mukunda Vyasa Yajvan, by His Highness Pratapa Singh, the Maharajah of Tanjore during Sri Rama Navami festival, in the year "yuva" corresponding to about 1815 A D.

4 घ belongs to Dewan Bahadur R Ragoonatha Rao, Kumbakonam, written in Devanagari on paper. This was written in the year 1741 of Salivahana Sakabda corresponding to A D 1822.

5 ङ Received from Mr Bantwal Appu Rao of Bhuvanagiri in the South Arcot District, written in Devanagari on paper. This was copied, as stated in the book, in Jaya samvatara or about 1831 A D.

6 च belongs to Mahamahopadhyaya Peruvaindan Rangachariar, retired Sanskrit Pandit, Kumbakonam, printed in Telugu characters. This is an Edition of the Mahabharata printed in Telugu in Prajotpati year 18 about 1871 A, D by Mr Venkatasubba Sastri, in Madras.

7 छ Another copy from Dewan Bahadur R Ragoonatha Rao written in Telugu characters on palm leaf, rather incomplete

8 ज This is another printed Telugu Edition of the Mahabharata The exact date of the publication is not known, but it should be long before the edition क

9 झ This is the editor's own copy in Devanagari, printed in Bombay in the year 1799 of Salivahana by Ganapat Krishnaji i e about 1878 A D

10 ञ Got from S M S Apashangikar Ramachandracharya of Kumbakonam printed in Devanagari This is the Edition by Mr Pratap Chandra Roy of Calcutta about 1886

11 ट belongs to Mr Kuttalam Venkata Rao of Ramnad, written in Telugu on palm leaf This is the oldest of the manuscripts secured by the editor and its age is nearly 194 years This copy was got by the great grand father of the present owner while he was employed in the Government of His Highness the Maharajah of Mysore This is very, very old and is stated in the book to have been copied by one Datta Brahamananda Raju Yogi Kuppaiya in "Vijaya" Samvatsara corresponding to about 1713 A D

12 ठ This was got from S Narayana Rao, Esq Pleader at Kulitalai Trichinopoly District written in Devanagari on paper This is a commentary by name "Lakshabharanam" by Sri Vadirajaswamin

13 ड belongs to Kalyana Sundara Sastry, Nallur Tanjore, written in Grantha on Palm leaf This is also an old copy No exact date is given It appears to be more than 100 years old

14 ढ This was obtained from the Tanjore Palace Library, written on palm leaf in Grantha characters No exact date is known But from appearance its age may be more than 150 years Mr A C Burnell Ph D says in his classified Index of the Sanskrit MSS of the Tanjore Palace Library printed in London in 1880 —" It has been unusually supposed that the MSS of the Mahabharata belong, roughly speaking, to one recension, but this is not the case The Grantha and Telugu MSS in this Library present a distinct recension hitherto unnoticed "

15 ण This is also from the same Library printed in Telugu

16 This is a fourth copy from the Dewan Bahadur R Ragoonatha Rao, printed in Devanagari This is a Calcutta Edition in Devanagari In 4 Vol Mr A C Burnell says " The Mahabharata was first printed in Calcutta in

PREFACE

4 Vols (1834—39) Then in Madras (in Telugu characters) and lastly with Nila kanta's commentary at Bombay" This is the Edition referred to by Mr Burnell and its age is nearly 70 years

17 & 18 क & ख belong to Brahmasri Anandalwar, Mysore, both written on palm leaf, in Grantha and Telugu respectively, incomplete, and appear very old

19 ङ This belongs to S M S Pandurangī Ramachandrachariar of Kumbakonam, written on palm leaf in Telugu characters written more than 100 years ago, Rudhirothkarinama Samvatsara

The copy obtained from Ramnad happens to be the oldest of the lot, written nearly two hundred years ago. One might wish that copies of such a work were as old as two thousand years even. Perhaps the materials used, in India at least, do not seem to admit the possibility of preserving a copy over such a long period. We might expect inscriptions on stones or on copper plates to come down to us through any length of time. We cannot, however, expect or even suppose that the people could have thought of such a means for preserving a work of this extent. The differences, numerous as they are, both in the form and in the contents, do not completely obscure the style and spirit of antiquity. And two provisions appear to have been naturally made and beneficially used by the good old people. In the libraries of great literary patrons copies were renewed from time to time and mostly these happened to be true copies of their originals, for they often employed men of culture to superintend the work. The Bharata has been a work which the world frequently heard expounded by scholars. Now and then, great scholars who wrote commentaries have noted differences in the reading, as well as interpolations. The conditions of the country and of the society not being favourable for easy communication between one part and another, some scholar in every part of the country took upon himself to write a commentary of his own for the people or pupils around him. Sometimes he knew the existence of a commentary elsewhere, and still wrote another improving upon that. Thus we may see there has always been some safeguarding of the texts in the various centres of culture. Notwithstanding this, it may be granted that errors might have crept in as an effect of both the uncurbed imagination of the intelligent reader and the ignorance of the illiterate scribe. Also errors occur which are due to careless transcriptions or to the difficulties in deciphering the originals, but this does not always happen to be the case and we may put the various copies under two heads (1) those that have been perpetuated in the libraries of scholars and of great literary patrons, and (2) those that have been maintained by the general body of the people

full of intense faith The former have in most cases been reliable copies, and the renewal from time to time has not changed the text in any appreciable degree, and they afforded authoritative references when discussions were held In such cases a late date of copying does not affect the representative character of the text as regards the antiquity of its reading

Southern India, where many centres of Sanskrit Learning had become early established, has been distinguished for an intelligent study of the literature and for the carefulness in preserving the texts in a state of comparatively greater purity If this edition presents that feature in any appreciable degree, that credit is wholly due to the aforesaid circumstance

On page 7 of the Journal of the Royal Asiatic Society for January 1913, it is thus noted "The recent South Indian Edition which may be quoted here as K or Kumbakonam edition, boasts of having used a manuscript from Ramnad which is styled by the editor 'very very old' its age being nearly 194 years" With reference to this remark we would only say that the editors description of it as 'very very old' naturally means that the particular copy belongs comparatively to a much earlier date than any other he has used In view of the method just explained of perpetuating the literature by renewing the copies, the date of the copy of which the editor seems to boast is not in itself valuable, but its value arises from the view it affords of the originals from which it must have descended and from the care with which the copy appears to have been made

If the Javanese recension had been available to the editor, he would have gladly made a very good use of it From the note which the learned scholar has given in the journal, we may believe that the reading secured in this edition is sure to become more interesting and useful in recovering the literary history of the work

The same scholar notes "This literature has been guarded—and so preserved to the world—by the piety of the Shaivas and Saugatas, or Shaivites and Buddhists, who came as refugees from Java after the Muhammadan conquest and settled in the smaller Island of Bali Generation after generation kept up there the old traditions, recopying the old palm leaf manuscripts, right down to the present day" Could we not with greater truth and force make the same remarks in relation to the Sanskrit literature that has been preserved in Southern India? It is the same molestation by foreign invaders that drove the Aryan literature and scholars into the Southern Peninsula, but their tradition was not in any manner interrupted and their piety or faith diminished in any degree If great religious and philosophical thinkers of a

later age* are seen to belong by birth to the South, they indeed found preserved for them a genuine literature to be used with great effect by means of their extraordinary intellectual force

In a country where no interruption of tradition could be dreamt of, where the devotion to preserving the text of their Sacred Books could not be considered as inferior to that of the refugees in the island of Bali, the suspicion which often agitates a foreign scholar, ought not to sway our judgment, too. It would appear absurd to believe that the sacred works which happen to be all the year round read or expounded by one or other scholar, would have totally lost its genuineness. Whatever might be the extent of the probable interpolations and corruptions of the text, sometimes by the hand of the intelligent and interested parties, the purity of the text in the main, in its historical aspect, could not have been so badly interfered with as one might suppose. If the emigrants to Java were evidently Shaivaites and Buddhists, the text they had with them might be suspected by the orthodox as embodying changes, as early as that time, most agreeable to them. Some might, on the other hand, say that the original Bharata itself had been written in the Shaivaitic or Buddhistic spirit. This is, however, a position which should appear untenable on the very face of it. It is noteworthy that the Javanese recension also shows that the Pandavas are from the beginning associated with Sri Krishna. Sri Krishna, as well as the reputed author Sri Badarayana Vyasa, so intimately connected with the Kurus and Pandus, is nowhere represented as other than an avatar of Sri Narayana or Vishnu. Scholars who have carefully examined the scraps of information which a Megasthenes is said to have supplied to Europe, find that the story of the Mahabharata as known at that time—a time when Buddhism was at its zenith—breathed a Vaishnavite spirit.

If the Javanese text or any other of the kind should become a standard of test, that available in India of unbroken tradition must in its turn throw better light on the nature of the text which the emigrants carried with them. It is hoped that the care bestowed upon this edition will prove useful in such investigations.

The editor actually began with the idea of fully exhibiting the various readings and patiently worked at it for some considerable time. But two things stood in the way of his completely fulfilling the expectations of the modern critic and scholar. In most cases, the errors, which we may now call typographical, happen to be so palpable and the editor was unwilling to give them a recognition in print, lest the volume should become

* (Between 800 A D to 1600 A D—a period which may be called the Revival of Sanskrit Learning that has given very many valuable works of perpetual interest such as Sayana's Bhashya)

too big and too costly for his poor countrymen. For these he primarily meant the edition, since they have been observed to be fast forgetting their noble traditions. Secondly, when the differences in reading are found to be important and to deserve better consideration, they are either given in the foot note or embodied in the text itself. The readings represented by other printed editions are not extracted here. This however is an inexcusable defect, which makes the edition apparently unscholarly, though it may be acceptable in many other respects. In compensation, the editor has however tried to embody into his text whole chapters which he found in his manuscripts, — chapters not to be found in the editions of Bombay, or Bengal, and very likely not to be found in other recensions. The editor is also aware that there is still a considerable quantity of matter which, when procured, deserves to be included in the text, so that the text may be complete according to tradition. With all his efforts he had no access to some of the copies. Commentaries, several centuries old, are known to exist, which require the text to be more full, and there are quotations from the Bharata in works eight or ten centuries old, and the readings or the passages recognised by them could not be wholly traced out.

THE SPECIAL FEATURES OF THIS EDITION

- 1 It includes very many chapters not found in Bombay or Bengal Edition
 - 2 The Reading of the South Indian recension is carefully sifted and accuracy secured to a very great extent
 - 3 Important differences in the readings of the manuscripts used by the Editor are given in the foot note
 - 4 Short notes from the commentaries are given on many of the knotty passages
 - 5 Every Adhyaya (chapter) has the argument succinctly given at the beginning
 - 6 A part is devoted to descriptive contents
 - 7 An exhaustive Index of names and important topics is added
 - 8 This short preface is intended to warn the Hindu students against any neglect of the great work, and, towards that effect, much of the adverse criticism is shown to be ill founded
-

THE EXTANT TEXT AND INTERPOLATIONS

All the observations to be made here in support of the text of the *Mahabharata*, do not wholly bear upon the text as it now is. For, whatever may be the state of that text, or the veneration with which we may regard it, our position should be clearly understood to be that even the genuine work at the beginning was of the reputed extent and character, since this view alone can afford an explanation which the general trend of the work may bear. To understand the occasion and nature of the changes introduced into the work, it is necessary to review the conditions in which we have inherited the work.

We know rather painfully with what effort the Aryan Society must have managed to maintain and hand down the remaining Vedic portions even as they have come down to us, and we cannot expect such a course or care possible to be extended to any and every work. Unlike the *Ramayana*, the *Bharata* must have been handed down not merely by the power of memory, but possibly by other means, *viz*, by some kind of writing. The Vedic texts that are embodied into the text of the *Bharata* often present readings different from those in the extant collections, and they are not explicable except by the supposition that they must belong to the lost *sakhas*. The sanctity of the *Bharata* as a Veda had not evidently secured to it the careful treatment given to the Vedas proper, in being regularly committed to memory. Though the sanctity and value attaching to this work was in no manner less than that attached to the Vedas, a distinction was still kept up, *viz*, that the regular Vedas were important by their vocabulary, while the *Bharata* was by its contents, by the wisdom and reliableness of its author, and, by the genuineness of its guidance to truth. The vocabulary of the *Bharata* was not too rigid to be manipulated by the story-teller, not to say anything of the interference by mischievous hands or the ignorant reader, or the illiterate copyist.

The work, it may be safely said, has suffered most at the hands of the people who, at different times, sought to introduce new matter or changes with some definite purpose of their own. If, in fairness, it is granted that the *Bharata* was originally a popular exposition of the older literature, the most reasonable test to be applied should be in the first place to see what portions can even now be defended as genuine in comparison with the text of the existing Vedas. Another large section has also to be allowed as the amplification of such matter (*vide* Chap. I. The Great Epic of India—Hopkins). Wherever we are compelled to admit the passages to be purely later additions, or, as relating to thoughts of very late development, we might with some justification presume that they are substitutions for older matter. This could have been easily done, since the background *viz*, many *sakhas* (now missing) came

to be withdrawn from our view. If all the stories of persecution of Buddhists, or by Buddhists, were facts, they were more truly so in the mutilation or even destruction of hostile literature. When Buddhism declined in name, many were still essentially and constitutionally Buddhists at heart, though from some necessity they might have agreed to conform to the Brahminic life and formalities, and these generally happened to be great scholars, as evidenced by a large portion of extant post-Vedic literature, and in fact intellectual giants that guided the rest of the literary world. Having entered the Brahminic fold, with the influence they wielded, they could, with impunity and with marked success, change the character of the purely Brahminic literature, and to this source we may mainly attribute the presence of later and even heterodoxical ideas, and the foreign coloration to the older work. For instance, the doctrines such as, 'Who longs for heaven, shall worship the holy sepulchre', "he shall pull out his hair &c" point to such interference.

Even when the country fell under foreign sway, the sectarian prejudices were not interrupted in their growth, but they have been, as we know, actively exercised in this direction with the set purpose of disarming and disabling the opponent. A single instance is sufficient to bear out the observation. If we carefully compare the portions of the Bharata celebrating Siva with those that glorify Vishnu, and also consider the general tenor of the work as known to, and recorded by, foreigners, it does not require any great effort to perceive the intrusive parts distinct from those that have a natural relation in the setting. The portion referring to the God Siva is however admitted to be genuine by Sri Madhwacharya, though not necessarily in the form in which it is now found, for the older form and its construction into the body would bear a significance and relation different from what it does in the present text. Similarly, the most grateful ideas associated with Buddhism might have with ease been ranged along with the older ideas, and this might be for a double reason. The truisms which any system may at any time claim to be its own products are often too common or too commonplace to be monopolised or even emphatically claimed as peculiar growth of its own, while there is a paucity of still grander thoughts and higher truths in the system. All that may appear as simply excellent in, and peculiar to, Buddhism are not perhaps its own, but they are what it has or must have inherited from the Vedic parents. If all those points of Brahminic faith and practices to which Buddhism appears to have raised serious objections should be set apart, the remaining ideas of the Brahminic or Vedic literature cannot be found wanting in anything that positively edifies Buddhism. The vocabulary recognised by Panini must be admitted as unmistakable evidence

of the vast development of grand ideas in the society that preceded Buddha. But for the circumstance of advanced culture, it would be inexplicable how the Brahminic faith could hold its own with equal strength, even when Buddhistic influence was at its zenith, or how, when it began to decline, the Buddhistic ideas of a common character, (perhaps common to all humanity in its tender aspect), could be so easily imported into the orthodox literature and made acceptable to the masses, if not to the scholar keenly alive to the purpose or the consequences. In literatures too, of modern development, secular or religious, such commonplace truths do, if we care to note, figure to an extraordinary extent, so that they shine only by this strength. Taking this view, we might see how foreign matter and later topics have, to some extent, found their way into the work and seem to defeat the main purpose of the author.

When Sri Badarayana had to restore the Vedas and arrange them into convenient groups, his work could not be complete without providing, with the means of knowing their contents, the people who might have neither capacities nor circumstances necessary for a full and accurate understanding of the older literature. The Itihasas and Puranas are admittedly known to be *Upa brumhana*, i e, illustrative exposition of the Vedic knowledge. For, the loss of books is indeed the loss of accumulated wisdom and of the means of realising it. Such wisdom must be made available in a form fit to be grasped both by the common people and by the thoughtful inquirer. With this object, Sri Badarayana wrote the Itihasas and Puranas which more directly appeal to the former, and the Brahma Sutras which specially guide the latter. Thus the grand object of his writings has been to furnish a key to the traditional knowledge locked up in the Vedas.

As there were systems before, there were also systems subsequent to the 'Restoration,' which were antagonistic to the authority of the Vedas as well as to the truths contained therein. Besides, the loss of the Vedas and the Vedic knowledge may in great part be attributed to the mischievous interference by the followers of such Schools of Thought. Indeed the counter influence grew stronger and more steadily in the midst of very favourable circumstances, and this fact alone explains how the work of restoration by Sri Badarayana has been greatly undone. It would appear that the truth of this observation is partially recognised by modern scholars, as for instance in their examination of the Vedanta Sutras and their Commentaries. Thus the struggle between the two parties, Vedic, and non Vedic, may be said to be symbolised in the warfare between the Suras or Devas and the Asuras, described in the Rigveda and

philosophised upon in the Upanishads. The puranic stories are only a further drawing out of the same idea. But it is not all pure imagination, on the other hand, it is only a representation of facts in the general. Should it not be for this feature, the Vedas, Puranas or Itihasas could not have become a study of general and perpetual interest. Later still, that is at the time when the great Itihasa was composed or interfered with, the struggle appears to have become much more keen in relation to *Knowledge*. When the Greeks lost their imperial supremacy, their learning and wisdom did not perhaps suffer a fate so bad as the Vedic did, for, this was the result of an internecine war, never to cease. While, on the one hand, the greatness of the original Bharata remains traditionally ineffaceable, and, on the other the circumstances that affected its true character are so patent, it is no matter for surprise or wonder that in considerable portions the existing Mahabharata should not appear a complete or even a faithful exposition of the ancient wisdom. The one consolation is that, notwithstanding the serious interference, the spirit of the true Vedic wisdom is unmistakably the prevailing force, which an orthodox thinker would convey by a popular *simile*, the Ganges with all the adulterations is still the holy Ganges.

The genius of the author is exhibited in collating two sets of truths in his great work. There was the true history of the Kuru race and the Great War on the one hand, and, on the other, there was within his grasp a vast store of eternal, yet practical, knowledge embodied in the Vedas, which he had to recover, arrange and systematise. He has blended the facts of history and the consecrated truths of old into a consistent mass. To a philosopher, nay, to a man of some clear penetration, the gross concrete facts are but particular expressions of the general and eternal truths, and so, he can make them speak what he reads in them. Thus the work became an Itihasa, at once an authentic history and a striking exposition of didactic truths. The grand living notion of the Mahabharata can be justified and realised only by taking our stand on this ground. Otherwise, it would be absurd to suppose that the work was so great and so highly sanctified, simply because it consisted of 24,000 verses describing the discharge of arrows and weapons, bloodshed and atrocity, and the devilish dance of the headless bodies.

GENERAL

This Bharata Khanda of ancient renown has been enviably distinguished as *Karma Bhoomi*, which means the land or place where the actions of man most rapidly fructify and lead him to the ultimate goal. Only in the light of this notion, which influenced the thinkers and writers amongst us, all that section of literature peculiar to India should be properly read and understood. But few are prepared

to allow such a monopoly of speciality to any section of human race. That it has still a distinctive character cannot be altogether ignored. Men of towering genius appeared from time to time and exercised their logical faculty in maintaining the value of their inherited lore. They recognise two grand divisions of the literature (1) Vaidika and (2) Laukika. The high esteem in which they held it and the grounds on which that rested are now being questioned by modern thinkers. These cannot give this literature a place and value far different from, or better than, any other literature known to them. They naturally hold "that the Vedic works like the Laukika or post vedic works in the Sanskrit language are compositions by men who lived at different times and places, exhibiting thereby their intellectual growth and strength, that the subject matter or the ideas mostly bear testimony only to their power of observation and to the things with which they were surrounded, or their power of imagination, creative faculty, though they represent all things as absolute realities or facts, that such a view might be due to their own illusion or to a profitable desire of keeping the common people enchanted, and for these reasons, neither the ideas nor the works can be admitted to be authoritative in any scientific sense." Agreeably to such an opinion they have formed, they have adopted certain principles of investigation, by which they hope to recover the blindly faithful from the blinding faith, and to show how they are specially privileged to perceive the merit and condemn the faults. They seem to have to a great extent succeeded in ridiculing the idea of eternal Vedas and the believers in them. All this view might, in the light of the present advanced culture, seem indisputable. But there is yet and there will be, a section, however small, which is likely to continue in the same orthodox groove of blinding faith, and for its sake, it seems desirable to refer to the various critical observations and suggest explanations in support of the traditional views. Now, it is here proposed to examine modern criticism upon the great work, the Mahabharata. The criticisms may be grouped under four heads as those relating to —

(1) The authorship (2) The subject matter, (3) The date of the work and (4) The character of the composition

Many chapters are devoted to show that the work could not have been written by one author and we are asked to believe that many at different times contributed to make it a huge work as it is. It is only under some constraint that the modern critic allows that the original Bharata was written by one poet who must have been an eye-witness of that history. To more advanced thinker Krishnadwaipayana Vyasa seems to be but a name. The vocabulary, the style, the

subject matter, are all shown to bear out the supposition of many authors. Admitting to be true all the circumstances which a critic may point out, we may still continue to believe in the uninterrupted tradition that Badarayana Vyasa was a real person, the real and sole author of the original Bharata. If this tradition should be distrusted for a moment, we should be at a loss to explain how Vyasa has come to be so interwoven in the whole history much more intimately than Sri Krishna himself. We have not as yet come across any literary production in the world in which we can note a parallel to the Kuru story in this respect. It would be difficult to understand why the writer of such a book or story should claim to be the progenitor of such characters. No dissenting voice is heard against the authorship of Vyasa or the fact that he is a historical person. If there had been the least improbability about it, the party that so enthusiastically espoused the cause of Duryodhana, before and after his death, must have questioned, and cast doubts, on the authorship of Vyasa.

In later times there were the Buddhists, Jains and other heterodoxical thinkers, who were interested in representing another side of the facts. In the absence of any such dispute or difference of opinion, the statistics which are now exhibited to prove the contrary become otherwise explicable. For, the Samhitas, the Brahmanas and Upanishads of the different Vedas having been admittedly the antecedent literature, the differences in their style, vocabulary and matter became naturally reflected in this work, which is intended at once to show its connection with them and to make the exposition popular. It is not unlikely that the Akhyanas or even particular passages were directly extracted into the work from still older productions which are lost, and this is borne out by the extracts which are traced to the existing Samhitas and the Upanishads. Any few passages or even any portion of the matter which we might now consider interpolation cannot prove the multiplicity of authorship.

Further, the appellation Vyasa has always pointed to one person who was at one time able to cope with the gigantic work of compilation and the re-arranging of all the recoverable Vedas. Only such a person should certainly be credited with the power of using all his lore towards a grand practical purpose as the production of the Mahabharata. Through a want of special training, or natural tendency, or even a genuine wish, many cannot perceive the harmony in the huge mass of things, and may not be expected to do better justice. In short, all the circumstances adduced in support of the theory of 'many authors' may be explained away by recognising a dramatic spirit in

the author, who apparently makes many and different characters speak the truth at every step. Are we asked to believe that every such difference necessarily implies a different author? No, we would do well to hesitate to draw such rapid and haphazard conclusions, when the premisses are of extremely doubtful accuracy. That Badarayana Vyasa was the author of this stupendous work is not merely oral tradition, but it is a fact so frequently declared in the Puranas without an exception.

The puranas are, if not all, most of them, admitted to be the works of the same Vyasa. There is the story that Vyasa was not satisfied with the production of the puranas and the great Bharata, till he wrote the Bhagavata, into which he has extracted the essence of all his teachings, *viz*, the devotion to the Supreme Being, whom he has glorified in the form of Krishna in his grand Bharata as well as in the Bhagavata Purana. Suppose for a moment that the Bhagavata, the work of some other hand, is simply ascribed to Vyasa. Then, what a glorious author must Vyasa have become, so that the anonymous author chose to ascribe the work to him more than to any other Rishi of ancient renown. Thus, even this supposition rather strengthens the view that the Vyasa the reputed author cannot be denied a real existence or such extraordinary capacity for literary activity. Though the character and contents might be difficult to decide of the eighteen *upa puranas*, a class of writings known as the *puranas* has come down to us from the earliest *vedic* times. If Vyasa did re-arrange the recovered Vedas, it might be said that he also amplified those good old puranas in recasting them in a popular style. The difference between the manner of exposition in the puranas and that in the Bharata is often ignored. From the aforesaid character of the puranas they are partial expositions of some aspects of the world and its great author, with reference to the vedic portions with which they were severally connected. On the other hand, the Bharata is a comprehensive exposition of all the Vedic Literature from the *mantras* to *upanishads*, in arranging which the author became Vyasa. It is but natural that he as the *Vyasa* had the ambition to write a practical exposition of the matter which comprised the field of his labours and, in making his work brilliant with striking illustrations, enriched it with his own wisdom, a fact which edified the work in the view of sages and saints, so much so that they looked upon it as something superior to the *vedas* themselves. Again He is recognised on all hands as the author of the Brahma Sutras and there is no doubt or dispute on this point. The internal evidence afforded by the Sutras of Badarayana as well as by those of Jaimini makes it impossible to deny such a personality as of Krishna Dwaipayana Vyasa. The reference in the Brahma Sutras to *smritis* is generally understood to be a reference to the Bharata, by all commentators and thinkers alike.

This circumstance may be taken to prove that their common author did so give references to his own work to secure its recognition among the authorities prior to the Sutras. However, the Bharata is not mentioned by any name, but by traditional instruction, the source of reference is unmistakably known to successive generations

THE EXTENT AND NATURE OF THE WORK

When the reference to the Bharata as *smṛiti* is evidently recognised by great seers, the *Līlā* assumes an authoritative character which no other epic in this or in any other literature can ever claim

The Brahma Sutras coming to investigate the general principles of interpretation of all the vedic *sakhas* as conveying the supreme nature of Para Brahman call in the evidence of the Bharata *smṛiti* in support of the conclusions they draw. No better evidence would be required then to prove how great an authority the Bharata had by that time become for deciding a question. The term *smṛiti* as applied to such works does not mean memory or recollection, but it means the traditional knowledge derived from the Vedas. Only by virtue of this origin, *smṛitis* became authoritative, while those that are not traced to a vedic source are rejected as spurious—Vedānta sūtra 2 Adh sūtra 1

Concise as the work must have been when compared with the extent of the Vedic literature, still the extent of the work by itself should necessarily be great, greater than that of any ordinary work. The truths rendered into the popular language further required illustrative facts within the observation or the knowledge of the people for whom it was written. Indeed, with such a purpose to be accomplished, the author made it so great, and it is but natural. This unique character of the work, both as it was at the time of the sutras and as it is now, cannot be ignored, however prejudiced the modern thinker might happen to be, there is therefore no improbability in that Krishnadwaipayana wrote a work of *Lakṣa grantha* called the Mahabharata, excluding the Harivamsa which is an indispensable supplement. Once more we may emphatically note that this great extent of the work originally bore a certain proportion to the extent of the earlier literature which Vyasa had to collect and edit. It was not intended to be a hand-book of moral stories like the Pancha Tantra.

The contention of the modern critic appears to comprise three important points (1) the work was originally an epic and it consisted of only 24,000 verses (2) The Akhyānas or episodes were mostly later accretions, as well as the didactic portions and (3) the foreign topics so introduced often mar the harmony and value of

the work, (a) as retarding the natural progress of the epic action, (b) as reducing the genuine value and character of epic poetry and (c) as presenting styles and pieces of information distinctly of later origin and development

Against this criticism, it should be first noted that the name *Epic* as applied to the Bharata is a misnomer. The mistake of having applied that name and examined it in the light of its definition has led to much adverse criticism. It is not just to compel the Bharata to conform to the definitions of an epic as known to a foreign literature or acceptable in classifying the later works.

The Mahabharata was at no time thought to be a poem intended mainly to celebrate an epic action as any poem of a later poet may be. An Epic poem, whatever might be its excellence as a literary production, does not seem to have at least in India risen to the rank of the *vedas*, to be authoritative like them. For, in the Vedas themselves, the authoritativeness of some portions as Arthavadas is, according to some, not direct but dependent upon others which directly have it. The other great poem, Valmiki's Ramayana, has not, with all the sanctity popularly attached to it, become a Veda like the Mahabharata. On the other hand the great Bharata has been esteemed as a *veda* by itself—a Veda which encompasses all the knowledge of the earlier four, and includes something more which the divine author, by virtue of his unbounded wisdom, added to the stock. The Upanishad speaking of the Mahabharata as वेदानां वेव recognises it not only as the fifth but as something more than the four. To be ranked with the Vedas, the Mahabharata could not have been merely a fine yet lengthy description, as Sisupala Vadha, of an epic action or an epic hero, an account of fierce soldiers and bloody battle-fields, not even an account of the excellent characters to be dramatically developed or presented. Moreover, at the time when the Bharata had its origin, the Vedas were not simply an expression of the fancies of the early man, nor his simple history. But they were more or less a treasury of the thoughts of the highly philosophical man which he must have become, the more clearly he appears to have perceived the conditions of life, of a settled life in a society of a very complex character. If the Bharata should now become something better than those Vedas, it must have been made a truer and more definite expression of that development.

Again, the Bharata is not called an epic वीररसप्रधानकाव्य, a poem in which the emotions of the heroic spirit are depicted. It is called Itihasa, which means "*things were so and so in the past*". From the frequent references to Itihasa either in the same work or in other works it is impossible not to perceive that the aim of the Itihasa is primarily and mainly to illustrate the general and abstract truths by

reference to authenticated history. It should be noted that no genuine Aryan scholar ever understood the character of the work in any other light. On the other hand, it has always been recognised as a link, a proud and incomparable link, in the growth of the traditional literature, connecting the Vedic on the one side, and all other post-Vedic on the other, and only as such it is strictly an Itihasa. The puranas also having to some extent the same purpose to fulfil have become authorities. Thus it is evident that there was a real necessity as well as a genuine ambition to interpret the Vedas in an intelligible language and in an impressive style and in so doing to increase its comprehension with matter of kindred nature.

Having thus perceived its origin and connection in the growing Aryan Literature, one should consider twice before any presumption is made of the nature and extent of its contents. Indeed, scholars both foreign and native have with an assurance of *infallible surmises* reiterated that it was nearly a fourth of its present bulk and all other portions are accretions of later ages. Remarkably they find a support in the work itself which tells them that the Bharata consists of 24,000 verses *excluding* the Akhyanas. It is then a matter of subtle understanding that we should be able to take this exclusion to mean that the Akhyanas were added later by other hands. However, it cannot be said that the modern critics are prepared to give up all the *akhyanas*, the illustrative stories, which must really be history. To claim for the Mahabharata the authoritativeness assigned to it by the Upanishad, it would not do to hold that the illustrations were fables or parables as in Æsop's book or even in still better books. Again, if some at least of the Akhyanas had formed part of the original short genuine Bharata, the epic proper should comprise an extent much less than stated in the Bharata. We do not, however, mean maintaining the genuineness of the present text as a whole for nearly eight centuries ago Sri Madhvacharya noted that the work had been so interfered with, that a millionth part of the Puranic and Itihasa literature could not be recognised as genuine. The point is quite explicable. In spite of the grand purpose with which the work was written, numerous were the difficulties in handing down the original in all its purity and entirety. If we are astonished at the accuracy with which the extant Vedic texts are maintained and handed down, we should be still more surprised to know how infinitely larger portions came to be lost and how their loss leads every thinker to make his bold assumptions. Here the puranas tell us that Sri Badarayana Vyasa was an *avatar* of the Supreme Being, come for the purpose of restoring to the world the lost knowledge of the Vedas. The collection or the compilation he made was comparatively very limited, and even that was divided into very many

branches or Sakhas, so that men of poor intellect and limited span of life in the Kali age might adopt one or other Sakha for their study. It would appear that at the time of his classification there were followers of all the Sakhas, whereas at the present day half a dozen could hardly be found to have living followers. Now it cannot be said that the Bharata was an exposition of any one Sakha, on the other hand, it is repeatedly said that Sri Vyasa wrote that work as a succinct exposition of the knowledge to be derived from *all* the Sakhas, so that the philosophical student or the religious man might be in possession of the whole *vedic* knowledge, which according to his own sutras *Gatisamanyat, Sarvavedanta pratyayam chodanadyavisheshat* must precede the cognition of Brahman.

The two great epics of Europe or still later epics, such as the Paradise Lost, may be taken to give us a conception of epic poetry, but it is quite incompatible with the Mahabharata or the lesser works called the Puranas. The former appear to be fountain heads of the historical literature to which they belong. They do not profess to be an exposition of an earlier recognised literature. That is to say, beyond Iliad and Odyssey, nothing but imagination should go to find facts of a past time. Again in the later works as the Paradise Lost, we find only the display of the imaginative faculty or the artistic skill in depicting a great event or action already well known in the literature, neither in the former nor in the latter there is any trace of compilation, or of a desire to form an encyclopædia of the already accumulated knowledge recorded in the various branches of prior literature. In works of modern times, references and allusions, innumerable as they may be, can only indicate the breadth of study on the part of the poet, but they may not come as regular interpretation of the antiquated Thought and modes of expression. Perhaps, the poetic activity of Milton helped him on to hold an enquiry into the field of Christian Theology and beliefs and to arrive at a fixed notion as most defensible. Sri Badarayana's work is intended to exhibit in a place the whole range of Vedic Thought in order to compel a certain conclusion for all times to come. The sage found the Vedas speaking the truth observed both in the general and in the particular, and saw how appropriately the seer or the world could read those truths in the history of the Kurus and Pandus, that is, the theories of life exemplified in a very striking manner. Admitting that the main effect is to show that evil and evil-doers must ultimately fall, and virtue must triumph, one might say that the Bharata bears likeness to the Paradise Lost or some other work of the kind. But this is neither the main aim nor the real effect. If the triumph of Virtue is illustrated in the success of the Pandus, the force which led that Virtue to success, namely Sri Krishna, the Supreme Being, the constant friend of Virtue, is really intended to be

glorified. Otherwise, we could not see any meaning in the intimate association of Sri Krishna with the Pandus so constantly exhibited throughout the work and we should be at a loss to understand how the supplement Harivamsa became a desideratum. Even to a casual reader, the general tenor of the work is evidently the glorification of Vishnu, and as such the work must be explained only with reference to the spirit of the R̥gveda samhita. The various literary works of later periods invariably recognise this tenor of the Bharata.

The repeated reference to Vyasa as an avatar of Vishnu and that he made the Bharata Vaishnavite in spirit, must have some intrinsic relation and back ground to support the view. To show that the same spirit pervaded all the literature would then be the effect the author intended to produce. Whether forming genuine portions or interpolations, chapters dedicated to other deities have not been understood as in any manner subordinating the Vaishnavite spirit pervading the whole work. That sectarian thinkers might interpret the book agreeably to their views is not a point to be discussed here, since the genius of the language and the rules of interpretation do not present insuperable difficulties to any thinker.

The grafting of a vast extent of biographical information on the Kuru Pandava story may be explained in two ways. First, that story becomes the known point from which other facts and lessons of past history (still earlier history) are brought into the work as illustrating the several aspects of the present story—a treatment which makes evident how the truth *history repeats itself*, is practically recognised. Secondly, the desire to perpetuate the biographical information preserved by tradition or by earlier literature has been accomplished by a special use of the *catechistic* method. It is really interesting to note that the several heroes and characters or even speakers, introduced by the way are represented as making enquiries into the older national literature and history. And this has been the way of the Hindu to record and regularly hand down information of the worthy aspects or portions of his past history, and this has been his sacred inheritance which was useful to him, whether he required guidance for his life here, or he thirsted after wisdom that might lead him to final beatitude.

The Bharata viewed in relation to the Puranas

The Puranas are known to belong to the earliest Vedic period. Etymologically *purana* means what is old or past, that is events and facts, such as illustrated the maxims deduced from individual life or the life of a society as a whole. Originally an account of facts might have led to the formulation of the maxim

or a current maxim might have been illustrated with reference to a past history. Here the contention however of the modern critic is that the puranas in our hands are productions of a very late period. We have already noted that the present puranas might at the most be said to be amplifications of the older authorities of the same name. Otherwise we should be at a loss to understand how the notion of their authoritative character ever came to be at all. Suppose we now hold that the Mahabharata is an encyclopedic compilation of all the valuable information contained in the old puranas with other valuable additions. This supposition might not, in any way, diminish or affect the character of the Mahabharata. Perhaps one might think that it is supported by the oft quoted statement *Yadihasti tadanyatra yan nehasti na tat kvachit*, also by the following statement of a great sage and scholar *Rigadi sarvavedokta tadanukta Bharatokta tadanukta sampradayagata &c*

The character of the Bharata would be the same if it had been such a compilation or if it had been only an original exposition by Vyasa of all the rearranged Vedic literature. Thus the Bharata occupies a very high position in the Purana and Itihasa literature. The former are in matter and manner partial representatives of the same truth, for they must have originally been such, and this explains the necessity for a Bharata. At the same time the author has made the work exalted in every respect. Also other Puranas so far as they are genuine, are known to be the works of Vyasa and he has been able to give a distinctive character to each of his production, and pre-eminently to the Bharata. If in any part of the present text we should find anything unworthy of its dignity, that might be safely regarded as the mischief of an evil or ignorant spirit. The manner or the matter of the Puranas as they are to day, might not belong to an antiquity along with the Vedic Samhita or even the Bharata. Hence the treatment of the same subject in the Bharata might have led to their amplification in the old puranas, too. The relation between the Puranas as they are to day need not imply that their modernised form contributed to the compilation of the Bharata.

The Epic portion

In determining the true nucleus or the genuine Bharata of the first author, the definition and notion of European Epic on the one hand and on the other the statement in the Bharata itself of its extent excluding the Akhyanas have as already noted, largely guided the critics. At the outset it is pertinent to enquire why the Akhyanas are counted separately from the Bharata proper. The modern thinker readily believes that they could not in any sense form part of the original work or

edify it in the least. Now let us for a moment think with the modern critic. Should we then suppose also that the Bharata proper contained no Akhyanas or no chapters of general instruction? No, the Epic would not then appear to conform itself even to the definition which a Kalidasa's or Magha's work satisfies, and in the next place it would cease to be *smṛiti*.

We find quotations from the Bharata in the logical philosophical or other works, they are not from that portion which describes the raging battle field or the formidable and atrocious deeds. Even the modern critic feels compelled to suppose that a portion of the supposed original must have been Akhyanas. Otherwise the Bharata proper should still further shrink in extent. This cannot be presumed or granted, We are therefore inclined to interpret the Bharata statement in a more consistent way. The story of the Kurus and Pandus was long indeed, and great too was the war they had to wage. Greater still is the general significance of the life and character of the rival claimants, of those that rallied round the standard of either party, and that of the society which they ruled and defended. When the war was a settled question and fought out to the destruction of a whole world as it were, it was, in the view of the author, really a destruction, not of the numerical world, but of many, many things that never deserve to be forgotten by or lost to the future world. The author is evidently not a mere enthusiastic poet, but he is one who claims to be an intimate, important, relation, yet full of wisdom, and is intent upon benefitting the future world by perpetuating the typical history in all its grandeur and by showing how the sacred lessons of all times could be read in it. The contention here again, is whether the author meant mainly to celebrate the war and to make any other thing to be his main theme. The modern thinker readily adopts the first alternative and all his objections against the extent proceed from this standpoint. But it has been repeatedly said in the previous sections that Vyasa was more interested in benefitting the world by means of the wisdom contained in the whole range of literature which he had to purify and edit. This having formed his first theme, the history of his own race, the state of the society and the view he had of the future, all combined to concentrate his attention on the representative character of men and events that passed before his eyes. Instead of writing two works he made the latter theme, the phenomenal phase of the world, serve as an apt illustration of the first. The Upakhyanas are also generally historical in matter and in a measure typical accounts handed down through ages of antiquity. The didactic portions are necessarily the inferences of the valuable truth flowing from the concrete history. Whether by way of suggestion or actual statement, the living value of any great literary work consists in the

place given to general truths worth saying or worth knowing. The special method of suggestion has been reserved for what are called the Kavyas. On the other hand the Puranas and Itihasas have, as friends ought to, to state directly and clearly the lessons to be learnt. Thus the present history comprises 24,000 *verses*, and the exposition naturally becomes three fold in extent,—an extent which cannot at all be surprising.

Taking a comprehensive view of the vedic literature we see the stories recorded in the oldest literature from the Rîg Veda down to the famous Upanishads refer to the struggle between the Suras and Asuras. This may be regarded as a typical story of facts and the eternal strife between *the good* and *the evil* may be often seen to recur in the world below heaven. The Bharata story too is shown to be but a repetition of the kind, by which the disposal of the Almighty Providence is made visible, and such is the struggle between the two parties headed by Bhuma and Duryodhana. Thus ultimately the Bharata is intended to conclude as a story of the workings of Providence, and only in this light the full force of Vyasa's statement becomes evident, a statement which occurs both at the beginning and at the end *Nasti Narayana samam na bhutam na bhavishyati Etena satya vakyena sarvartham sadhayamyaham*

That is to say, the Bharata is an explanation of the excellent powers and attributes of the Great Disposer.

The principal and subordinate themes do not bear a contrast, for they cannot, in the subordinate theme of history or Epic action, Yudhishtira, his brothers, and his allies represent Virtue and her power, while Duryodhana, his brothers and supporters represent Vice and her influence. The characters that are introduced in the various episodes such as Uttanka, Nala, and even Rama, too many to be enumerated, are historically real persons, heroes in themselves, known to illustrate by their life and history particular aspects of Virtue or Vice, which we are required to see repeated in the heroes of the Great War.

The Pandus have seven Akshauhinis and their opponent has half as much again, and more too. But Sri Krishna is placed on the weaker side. This cannot be an arrangement of which the moral significance was not fully grasped and intended to be used by the author. The truth that Vice generally seems to be overwhelming is indeed very graphically brought out in the whole picture, and the help to Virtue is seen to come from higher regions, and that, too, after long trials and sufferings, and the ultimate triumph of Virtue is not shown as leading to transient glory and pleasures of this life. This trend of the story as a whole is not subordinated

to any other theme or sense. If the author had only meant to glorify the Pandus or the Kurus as agents or instruments of some great action, he could have poetically at least made this or that party achieve glorious triumph and left it in the full enjoyment of the desired results, and this we find in the story of the Ramayana. We should therefore try to escape from the prejudice that makes the Bharata mainly a book dedicated to the Kuru Pandu story or war, a view which no Hindu could properly adopt.

Sri Madhvacharya who lived about the twelfth century A. D. and established, a distinct School of Dualistic Thought has written an epitome of the Mahabharata. For, he recognises as self-evident authorities, the Rig Veda, Yajus, Sama, Atharvana, Pancharatra, Bharata, Mula Ramayana, and Brahmasutra, and he endeavours to base his teachings only on these authorities. Of these authorities, he emphatically states, the Bharata is the most explicit and unmistakable expression of truths, hence he devotes a special place and attention to the discussion of the highly authoritative character of the Mahabharata Works, he says, are of two kinds, viz, one that furnishes facts which should be understood as true in themselves, the other that lays down the general principles by which those facts may be correctly grasped and interpreted in their true relation. The Bharata comes to occupy the first place among those of the first class (*Nirneya grantha*) and the Brahmasutras among those of the other, (*Nirnayaka-granthas*). Proceeding to examine in his own time the sacred books written by Sri Vyasa or other Rishis, Sri Madhvacharya tells us in what state he found them. "In some places we find interpolations, in other cases texts are altogether lost, in some other, they have changed the character of the text either by mistake or on purpose. Even those that might be said to be extant are in a state of utter confusion, mostly they are lost. A millionth part of the genuine texts is not available, what could then be said of their meaning hard to be grasped even by the gods? I intend to present a clear view of the real events and true conclusions by the grace of Hari. I have examined the various sastras and the vedas. I have looked into the various forms of the texts in different parts of the country. By the grace of the author Sri Badarayana I shall try to present what he had originally written, the true meaning of all the sastras, as supported by what is said in the Bharata itself. For, it has been said that the Bharata is the guide to or standard of, all the right conclusions which the several sastras are intended to teach. And these conclusions are illustrated in the Bharata by references to authenticated facts."

*"In writing the Bharata, the Avatar of the Almighty Lord as Sri Krishna

being the nearest in time, the events of the world in relation to it are adopted as illustrations. The earlier Avatara, of Rama, being prolific of great and glorious events, has also been included as told by Markandeya. Hence what is not said in the Bharata could not be found elsewhere, on the other hand, whatever is found in other sastras is well explained and illustrated here,—these are the remarks which Vyasa himself makes regarding the Bharata in the Brahmanda Purana. We find also praises of the Bharata in the Markandeya. ‘Just as Vysa is the foremost of all the deities, the Brahmana among the bipeds, the Vajra of all the weapons, and *Yava* of all the vegetable produce, so is the Bharata the foremost of all the sastras’

“The author himself tells us that the Bharata bears a triple interpretation. Some take it as referring to *Manvadi*, others as *Astikadi* and some others as *Uparicharadi*. This statement however gives occasion in the light of a strange training for a seemingly correct interpretation. The stories of Manu, Astika, and Uparichara occur at particular stages, and we are asked to suppose that the book was written or rather edited and improved by three different authors at different times, one having begun it with Manu, another with Astika, and the third with Uparichara, on the other hand, the traditional explanation of the three terms is as follows. “The meaning of the Bharata, in so far as it is a relation of the facts and events with which Sri Krishna and the Pandavas are connected, is called *Astikadi* (historical). That interpretation by which we find lessons on *Dharma*, *Bhakti* and other ten qualities, *sruta* (sacred study) and righteous practices, character and training, on Brahma and the other gods, is called *Manvadi* (Religious and Moral). Thirdly, the interpretation by which every sentence, word or syllable is shown to be the significant name, or to be the declaration, of the glories of the Almighty Ruler of the Universe, is called *Auparichara* (transcendental). *Bhakti* (devotion), *Gnana* (knowledge), *Vairagya* (renunciation), *Pragna* (intelligence), *Medha* (memory), *Dhriti* (enthusiasm), *Sthithi* (firmness), *Yoga* (piety), *Prana* (energy), *Bala* (strength),—all these ten constitute Bhima and hence he is Vayu, of whom the Vedas declare these qualities. All branches of knowledge constitute Draupadi, and so she is identified with Sarasvati. Duryodhana is Kali, the embodiment of Agnana (nescience) and all the evil qualities. Dussasana is misapprehension. The agnostic or the atheistic spirit is Sakuni, and similarly all the other sons of Dhritarashtra represent the various other evil qualities. Ahankara is Drona’s son, Drona and other chief leaders are the several senses and organs, and all the soldiery is representative of all sin. The sons of Pandu on the other hand are righteous actions and Vishnu is their guide and ruler. Thus the whole Bharata bears

an ethical interpretation, whether in its historical aspect or any other, and appears essentially intended to glorify Vishnu" Such are the observations made by Vyasa himself' (Vide Tatparya N) Enough has been said to show that in spite of our haphazard impressions, we might perceive, the Kuru Pandu story was originally intended to occupy a subordinate, though a useful, place with reference to the grand theme of the author, who was the sage of sages, who enlightened and saved many of the Bharata people with divine wisdom, and who was not a Kavyakara trying to write a fine poem or even a prolonged story

The date of the Bharata

Though the orthodox belief is hardly acceptable to any thinker in these days, it may still be mentioned, for, it is at least a sure indication of the author's extraordinary powers. When Dwaipayana appeared as the son of Parasara in the Island of Jumna, long, long before Dhritarashtra and Pandu were born, he at once composed the whole Bharata and taught the work to Narada and the gods. Having recognised him as an *avatar* of Vishnu, the people found no difficulty in believing that he wrote the Bharata in anticipation of the Kuru Pandu story. This would at least mean that the Bharata was originally written as a popular exposition of the Vedic knowledge, and the story was afterwards well fitted into the work, and this character of the work in its origin might afford an explanation how the author came to be included in the list of Rishis for Brahmayagna Tarpana. But the acceptable view is that the original work must have been written, if not at the same time, at least at a time not far from the date of the stirring events. In respect of this question we may for the present take as sound and valuable the arguments and conclusion of Rao Bahadur C V Vaidya, who fixes it at about B C 3100. Some others have, in a scholarly manner, tried to make out the dates of its composition and compilation as ranging from B C 1,700 to A D 200 or 300. In doing so they have been obliged to explain the advent of Kaliyuga in two ways. They suppose that the astronomer's Kaliyuga has only an imaginary beginning, which is fixed at 3102 B C, and that the advent of Kali spoken of in the Bharata is quite another. We are however disposed to think that the astronomer's calculation of Kaliyuga cannot be arbitrary, having no reference to some great event on this poor earth. The Kali era must, as any other era, be explicable only from some remarkable circumstance or event which was necessarily associated with astronomical positions. If the data available in the work should not be conclusive evidence of this or that view, the confusion or the mutilation of the text or our powers of interpretation must account for it. Any

scholar who is bent upon further investigation of this question may carefully examine Mr Vaidya's discussion

The main subject matter of the Bharata

In his introduction to the Rig Veda commentaries Sayanacharya states that the Rig Veda is first commented upon, since it is everywhere spoken of as the first of the Vedas. He also points out that the One Supreme Being is declared and described under various names as Indra, Mitra, Varuna, etc. By the whole Vedas, by sentences, phrases or words, the various forms in which the Supreme Being appears are described, in some places briefly with reference to a few, and in other places, *in extenso*. This is the meaning intended to be ultimately conveyed. In the intermediate stages, the Vedas may be interpreted as speaking of the other gods also, according as the context would require or permit. In the works called Rik Samhita, Nirukta and Pravrita written by Vyasa, all this is explained directly by Him. All the Vedas are His names, as also all these Riks. Hence the Sruti itself authoritatively states that Indra, Mitra, Varuna, etc. (Madhva's Rig Bhashya page 3, line 1 to 4 K Edn). In the course of the Rig Veda Samhita there are ever so many gods that are apparently sung and praised, still all the Veda conveys to the student, at a particular stage the idea of the *one* Supreme Being, whose powers and activities are variously declared. Similarly the Bharata as an exposition of such Vedas includes an account of the many gods, though the main tenor is not allowed to be lost to the view. This tenor is nothing newly imported into the Bharata, it is just the tenor of the main part of the existing Rik Samhita, where that is unmistakably old. In the *avatars* of Rama and Krishna the glorious deeds and workings of Brahman are conveyed to men as fully as may be necessary. Hence, the exposition in the Bharata is made with reference to the nearer Avatara, of which the memories of people have been very vivid (Mahabharata Tatparya Nirnaya Adhy 2 verse 50, K Edn).

It is also repeatedly said, and there has been implicit belief in, that the Parasara Vyasa is also an avatar of Vishnu. It is then no wonder that Vyasa as such has especially endeavoured to describe the glories of Sri Krishna, who made the Kuru Pandava affairs, a circumstance for revealing His own Supreme Nature. Neither protest nor commentaries, nor interpolations of any kind have been sufficient to change the spirit of the work, or the opinion of those that believed in the truth of the statement, *Surya chandramasau Dhata yatha-purvam akalpayat*.

It has been further noted by many that notwithstanding the original tenor the different sectarians wished to make the Bharata appear as upholding the supre-

macy of the dieties which they severally worshipped. The only difficulty is that we cannot understand how Sri Krishna's complex relation and activity are thought separable from that of the other main actors. The Vedic seers and the great sages such as Pila, Vaishampayana, Jaimini, Badari, Audulomi, Karshnajini, who were pupils of Sri Vyasa, have handed down this account of the divine author and of Sri Krishna.

The work is not a mere Allegory

An allegory has always had a ground of facts beneath it. Anybody inclined to regard the Bharata story as an allegory, knowingly or unknowingly grants that some historical facts and personages are here made to stand for particular traits of character, so that the world may be impressed with each aspect as it is striking in one or the other. And there is in the Bhagavata (IV) an allegory where the various qualities are introduced as so many persons acting and reacting upon one another. We should now be able to make out how an allegory may not pass for a historical description and *vice versa*.

For instance, we read the allegory of Hercules and three Graces and find that each is a simple character unmixed of any other nature. In the Kuru Pandava story each individual actor is a complex character, true to nature. For instance, Bhima is not merely the personification of physical strength, on the other hand, he combines in himself a spirit of just pride and revenge, a keen sense of his own power, and yet dutifulness towards the weak and conciliating Yudhishtira, and, when necessary, self discipline for curbing his own feelings.

Does the Historic setting become incompatible with the didactic form ?

When a history is being written or even when a glowing account is ambitiously sought to be given, the writer, if he happens to be a genius, cannot but be led now and then to indulge in reflections upon the general nature of man and his life. From this point of view the didactic passages in the Bharata would appear acceptable to any critic provided that they are within certain limits and do not offend propriety. The author of the Bharata or those that interpolated seem to exceed all limits of propriety, they might be charged with indulging in reflections or discussions which are by no means necessary to advance the main theme. Now it would follow that they expect the didactic portion to be subsidiary or serve as a foil to the main action. The utmost that could be said against an author in respect of such excesses is a want of perception on his part of the proportions which go to make a symmetrical and har-

monious whole. But the lengthy and tedious didactic passages in the Bharata or even the other stories that are told by the way, for instance, those in the Shanti and Anu-shasana Parvans or the accounts of the Tirthayatra in the Bhishma Parvan or the exposition of Philosophy by Sri Krishna and by others, a description of the nature of the world to come and of the gods known and yet to be known—they are each given a place and occasion in which they justify themselves, when we consider that a dramatic purpose is at the bottom. Further it has been shown that the exposition of didactic truths is the main theme and history comes in as illustration, and *that* history is made very striking, as illustrations ought to be. Then it is but natural that “the story holds enthralled the throng that listens to the recitation of the Great Epic.”

Modern Criticism on the Origin and Development of the Epic

It is said that “the story is in its detail so abhorrent to the writers of the Epic that they make every effort to whitewash the heroes, at one time explaining that what they did would have been wicked, if it had not been done by divinely inspired heroes, at another frankly stating that the heroes did wrong” (Hopkins)

This is generally the view most agreeable to modern critics. The remark is however calculated at once to prejudice the reader against the great work and its contents, and, indeed, nothing can be more damning than such an observation. Nevertheless, the sincere reader should remember that the merit of the work can never be appreciated so long as he views it from a standpoint which does not make him sympathetic and enable him to realise the force of the author’s intention, and to grasp the consistent truth. The critic rejects or even ridicules the explanation that the heroes are of the divine order, or are guided by divinities, but the idea of divine inspiration does not seem to have been a new or strange one. In our country and literature, belief and experience in relation to this principle are so common that we cannot, till we are *led*, afford to reject it altogether. The heroes or personages of the grand story are, it should be noted, not mere mortals favoured by certain divinities, but they are spoken of as the gods and demons themselves, who are necessarily born in the mortal world to work out their own destinies. For the gods themselves are, in the Hindu conception, not absolutely immortal [vide Brahma sutra III-1-7], nor are they exempt from the law of Karma. Their life and conduct are at the same time meant to be exemplary, and they are truly so, in an eminent manner, and it is an economical arrangement of the Providence that such beings serve a double purpose in their mortal life. Only the history of pre-eminent mortals be

comes exemplary in a pre eminent degree, and only as such it becomes worthy of being recorded. The inconsistency which the critic notes between the "whitewashing" and the frank statements regarding the heroes' faults, is itself an argument that the story is a life-picture—the picture of a life which, in spite of the more than mortal character of the heroes, obeys the same force as governs the purely mortal beings, who alone are supposed to be characterised by both qualities and defects. However, the distinction drawn between the demoniac and godly spirits depends upon the essential nature which prevails and asserts itself. It is not to be supposed that in the mundane life the latter consists of absolutely good tendencies and the former of absolutely wicked tendencies, on the other hand, the conditions of mortal life always show a mixture of virtue and vice, without permanently altering the essential nature of goodness or wickedness. It is unnecessary to attempt to depict that Arjuna was absolutely faultless and Duryodhana was all wickedness, but it is necessary to observe that the good traits in Duryodhana are found in him only as contributing to the development of his evil nature, whereas any defect in Arjuna soon becomes a lesson to himself for correction and amelioration. By the way it may be observed that the moral or ethical code which an impartial yet sympathetic inquirer might form out of these works is found to agree with true human possibilities, but not to remain a code of ideals or the product of some pure imagination.

The theory of transmigration was not a mere supposition but a matter of regular observation and preception to the sages that preceded or succeeded Vyasa. The first pada of the third Adhyaya of the Vedanta sutras is devoted to proving this point. So they argue that the mortal life of an individual at a given time could not be a drop unconnected with all the past and the future, that is to say, the links in the chain of evolution of every individual worker and his environments were matter of direct observation to them. The theory was not the product of priest craft, for the priest could have succeeded better without a strange theory, as the priest elsewhere. For the gods are not, in the Hindu mythology, or even in philosophy, the Supreme Being, they are also souls that have a corporeal body and a conditioned life, though they may in many respects differ from the ordinary mortals. They are also bound by certain responsibilities, sometimes err and abide by the consequences. Subject to this grand law of embodied existence, they are born on this low earth and, more often than not, act as we do. The Almighty Ruler makes them as well as any other being the instrument of his workings and perhaps in a greater measure and with better effect, indeed the lesser mortals are incapable of such forcible and exemplary activities. So long as the notion of the soul

separate from the body, immortal in essence, and of its experiences in many lives, persistently holds the mind of some men, the remarks of an unbeliever should be regarded as the necessary counterpart of the poor mental faculty and could not therefore interfere with the hopeful belief of the orthodox

Now it is easy to see that there is nothing improbable about the accounts of men who are said to be the gods born on earth and they are now acting as the gods and now as ignorant men. Hence the grand principle *Nareshu jatasya Naravat pravrittih* has been recognised

If he who sets an example to other people should not appear as one among them having similar faculties, the example would cease to be of force, for then these could not think that the course is either meant for them or possible to imitate

Nothing can be more astonishing to us than to be told that all the sacred literature of an advanced society was, improperly grafted on to a wholly worldly story. If any one finds improbability against harmonising the different parts of the work, we find that he asks us to take for granted most improbable suppositions. It is rather judiciously observed that "the lays were recited with the object of praising the Kuru race, but not read or recited conversationally as stories of ancient times." It is further noted that "no judicious historian can ascribe priority to either of these elements, both being equally old." We are glad that by the way the antiquity of the heroic tale as well as of the lays is so far admitted. It is true that "it is the story, not the sermon, that holds enthralled the throng that listens to the recitations of the Great Epic." But as a matter of fact we know that the actors in the Bharata story, when not placed in the light shed by the didactic passages, could never become interesting to us any more than our own neighbours, and we are sorry to note that the critic's reading of the Hindu mind and heart is often but poor.

Again Arjuna's Brahmacharya furnishes critics another abhorrent detail. Arjuna's Tirthayatra or Vanavasa was as agreed but for *twelve months*. We do not know by what or whose mistake the period has become twelve years for the critic, which again has enabled him to make a long list of unbecoming acts, he looks upon Arjuna's suit to Subhadra's hand as a case of rape—a view which the Hindu is now for the first time asked to take. Would critics ask us to regard Dushyanta's Gandharva Vivaha with Sakuntala as a case of Rape? On the other hand, it is an arrangement by Sri Krishna, to prevent her being offered to a Dhartarashtra as Bala rama was inclined to do,

The only one case in which he might be said to have violated the vow within that one year, is the accepting of the hand of Ulupi, a *Naga kanya* in the Nagaloka Vide Adī Parvan Chap 234 Ulupi herself understands the difficulty in the way of Arjuna and argues thus "It is righteous duty why you left the capital, and here too (in granting my desire) you will not be violating your righteous duty You are bound to protect the distressed In protecting me, your duty is not affected Suppose there is a slight violation of that duty (vow), that would become righteousness in giving me my life I am devoted to you Please accept me And this is approved of the wise If you do not, be certain that I am dead By giving me life, do you an unsurpassed act of duty I have sought thy protection, O man among men!" Thus importuned by the Nagakanya he granted her prayer, having still righteousness as the motive Sri Madhvacharya also notes (Bharata Tatparya Nirṇaya Adhyaya 20 verse 155 160) that "the period of exile was one year, and Arjuna left Ulupi as soon as she was delivered of a son according to the request of her father It is no sin or violation of promise on the part of Arjuna, for he is full of divine fire and spirit Moreover nothing is considered to become a besetting sin or reckoned as violation in the case of exalted souls, other than the offence given to their superiors This is the conclusion of the Shastra On account of their great love to Arjuna this violation was pardonable in the eyes of his elder brothers, for in spite of the vow, Yudhishtira had at the beginning requested him not to go to Vana " It is only on the expiry of the whole year, he was offered Chitrangada by the king of Pandyas That Arjuna stayed out for more than a year and he did not return till he had secured the hand of Subhadra, has been plainly mistaken to have occurred within the period of exile The exile for twelve years is unfounded and the analogies drawn out on this mistake are pure fancies

Another abhorrent detail is pointed out to be that Bhima jumped over a fire that surrounded them on one occasion and at another with his brothers and mother escaped through a subterranean passage Is this an instance of inconsistency or abhorrent detail ?

As to the word '*Suranga*' traced to the Greek origin, we would, admitting it is, ask whether it could not be a word that had travelled towards the east long, long before Alexander's invasion of India, or a common word once to both Greek and Sanskrit ? Again a reference is made to the defence by Sri Krishna of Bhima's conduct in insulting the fallen foe, which Sanjaya is said to characterise as *Dharmachhala*. Looking into the passage we cannot but regret to find that mis-

interpretation is the cause of adverse remarks. We are afraid that most passages have only suffered the same fate. The present passage is intended to bring out the difference of perception between Sri Krishna and Balarama, whose sympathy with Duryodhana is so patent when he says” *Duryodhanopi Dharmatma gatim Yasyati sasvatim*. In fact ‘ Balarama does not see, it would mean, how Duryodhana could not be thought righteous and fit for the heavenly abode. The Dharmachchala or the pretended righteous course is to be explained in the terms of the Bharata itself thus *Nikritya nikritiprajnam yo hanyat Vairinam rane | Adharmo vidyate Natisa yad Bhima hatavan ripum*

Similarly, a misapprehension of the sense and purpose of the passages has been made the basis of eloquent observations as to the discord in matter and manner of the work in general

Dharmachchalam papa janeshu Dharmah. This is one of the principles which affords an explanation of how the Pandus or their allies acted in their transactions with Duryodhana and his party. But, till the battle was begun to be fought, Sri Krishna had not kept anything from the knowledge of the opponents. Only when all advice and soft means proved futile the destruction of the evil doers was decided upon, and, in the struggle, to strike the enemy, such an enemy, at his weak point is but natural. Otherwise, if an enemy is surprised by the other party, we should pronounce that course as inconsistent with all the sound principles of morality. Should we think that it is fair to allow an enemy to grow as strong or even stronger than ourselves, before we challenge him to a fight? Whatever might be the theoretical talk, it is impossible to understand how the evil deserves to be cherished with a good will, until it should grow too strong for us, or why advantage should not be taken of the weak points in the opponent who is nothing but Evil.

The principle of practising *Dharmachchala* in dealing with the wicked hardly seems objectionable. For it is just giving the deviants due. The soundness of this principle is too often acknowledged by all in everyday life. This is not justifying the means by the end, but it is the natural course to be adopted towards the end. In the acts of Bhima there is not even a shadow of any casuistic morality.

In Adi 68-157 some inconsistency is seen by the critic in saying that Draupadi is Sri or Sachī and so on. In this edition, it may be seen, the passage remains bracketed and likely to be explained away as interpolation, but when we remember the explanation of Draupadi’s five fold nature by Vyasa after *Swayamvara* and have reasons to believe in the theory of many souls consciously tenanted a body, it is not

difficult to perceive the consistency of this passage. Further the term Sri is used in the Vedas to denote not only Lakshmi, but many others as *Siva Veda bhumanivat Srir Brahmani cha Bharati* (vide Rîg Bhashya by Sri Madhwacharya). Again, in Arjuna we admit an *amsa* of the Supreme Being called Nara, and, corresponding to that an Avesa of Sri or Lakshmi in Draupadi might be an equally admissible explanation to the believer, though to the unbeliever no explanation of the kind would become satisfactory.

Of many other little points that are noted by modern critics as ungracious in the great work, there is one very curious incident, that is, the Pandavas' jointly marrying Draupadi. The first and most curious point about the criticism is the bold generalisation from but a single instance of doubtful nature. In a society whose moral code does not contemplate or countenance the question of polyandry at all, in which the custom of a woman's marrying many husbands even successively has been a matter for the worst social stigma, or in which it was glory to the wife to be burnt with her husband, a single curious incident must certainly be accounted for on grounds other than the supposition that polyandry was a racial custom. This generalisation is only matched by the other about the widow hood of women living a happy life after the death of their husbands—a supposition supported by the single instance in the Bharata of Kunti surviving Pandu. If polyandry had been a racial custom, it is not easy to understand how in this one instance alone, it became noteworthy, or how Drupada came to question the propriety of the five marrying one woman, even after he knew that the disguised Brahmans were members of the Kuru family. There is no mention that Drupada thought them to be of some unknown race though modern critics would readily think of the sudden advent of a new race on the occasion of the *swayamvara*. It is not easy to understand how Draupadi, such as she was, the common wife of the five, became such a virtuous character that she has come to be reckoned as one among the virtuous women, to remember whose names constitutes a virtue. Had it not been for the explanation which Vyasa gives of her five fold nature and the vision with which Drupada was favoured to see the truth directly, Draupadi's character could not have been so highly regarded both at the time of the Bharata story and in times later.

In the next place some emphatic remarks are made on the habits of drinking and meat eating and these are all beside the point. Just as there were different schools of thought in speculative philosophy so also there were different communities which, though kept together by some common bond, had severally different customs and habits of life, even as we find to-day among the peoples of this country. That some

ate meat or drink intoxicating liquors is no evidence of the recognition of such habits, at least in the Indian world. For want of space, we cannot here discuss the references to Srauta and Grihya sutras.

The statistics exhibited in relation to some of the foremost characters only show how misapprehension is constantly caused. Reluctant therefore to notice such trivial objections calculated to spoil the taste of the reader, we should once for all say that the remarks might be right only in the view of those whose happy portion it is not to know the traditional meaning, which is of the most edifying character. It may be seen that certain habits and customs are shown as worthy of condemnation, not because they are such in the Hindu view, because that they are condemned in the view of the modern critic or of other societies.

The facts that are cited to enforce the conclusion regarding the best course of moral conduct are misinterpreted. If the violations of the accepted moral code are exemplified by the individuals of the Bharata society, they are only just like the violations of the men of modern civilisation, whose code of morals is presumably much higher. There were in those days Charvaka notions, as there are now the notions based upon modern Desires for some always think that the violation of the moral code is the Royal Road to finding pleasure. (Vide Apastamba Dharmasutra.)

If in the Ramayana the lesson taught is that one should act like Rama and not like Ravana, the lesson taught in the Bharata would certainly be that one should act like the Pandavas, but not like Duryodhana and his brothers. Such a lesson is not however to be derived, the modern critic says, from the Bharata story, since he finds inconsistencies in the character of every one of Pandu's sons. Our experience and notion have been on the other hand that the conduct of Pandu's sons have been exceptionally righteous, and that generation after generation has become better for the knowledge which they have gained of the heroes by the study of great work. Two-fold is the explanation which sets the Hindu mind at rest regarding the seeming irregularity or inconsistency in their conduct. 1 The faults in the heroes are such as cannot take away or reduce our high esteem for them, and 2 The heroes dealt with other people according to their own desert, and in short they may be said to have given each his due, that is to say, their understanding of men and their character was not of a superficial character, but they looked into men. Further, to a Hindu the heroes do not appear men of the common run, but as higher beings that are placed on earth to work out their own destiny and at the same time make their example felt by all around. On the other hand, if the faults had been really

so serious as the present critics make out, the influence exercised by the story should stand unaccountable

Accordingly, this fertile source of misinterpretation and misrepresentation was fully realised by Sri Madhvacharya and, in explaining the necessity for his writing the Mahabharata Tatparya Nirnaya, makes the following observation " Thus from all the Puranas, from the Pancharatras, from the Bharata, from the Vedas, and from the Ramayana, this holy story is extracted, all the contradictions being explained away, the truth being conclusively shown, by the strength of reasoning and understanding, and by the Grace of the Lord Himself And this holy story is told by me so that it may accord with the accounts given in works of many Kalpas This is not based upon one particular work Therefore no inconsistency here should be thought of In some places one thing for another, or the contrary, is stated to confound the Asuras Hence this *Nirnaya* is made by me Similarly, in the *portions* to come no inconsistency should be thought of This is conformable to all Kalpas or ages, and this course is the one traditionally handed down through all times In the Puranas, statements in certain cases might be attributed to one while they are made by some other, for instance, the glorious Krishna tells Draupadi that all the hundred, Duryodhana and others—I shall show you how the hundred were slain or smitten down by the arrows of Arjuna, and I shall show them to you But the fact they were killed by Bhimasena is evidenced by many texts In a detail account they are killed by Bhima, and in the brief account they are said to have fallen by the hand of Arjuna "

SRI KRISHNA IN THE MAHABHARATA

Even when we consider the Bharata as a stirring story of a great war between the Kurus and Pandus, we cannot fail to see how Sri Krishna's life and work are inseparable from it Perhaps the author has prophetically made a provision against any other view regarding Sri Krishna's relation to the Bharata story The Pedigree of the Kuru race is sketched so as to make Sri Krishna a descendant of a branch of the Lunar race Yayati was an emperor of the Vedic times He married Devayani, the daughter of Sukra, the Brahman preceptor of Asuras, and Sarmishta a princess ; Devayani bore him two sons, Yadu and Turvasu, and Sarmishta three, Druhyu, Anu and Puru Sri Krishna comes of a line of which Yadu was the progenitor, while the Kurus were the descendants of Puru by Sarmishta Both the Yadavas and Pauravas (or later the Kauravas) were distinguished as great rulers, warriors and benefactors of the world Generally relations between the descendants of both the branches appear to have been very intimate and friendly At the time of the present

story the relation—ship of the Yadavas to the Kauravas, including Pandu's sons, is seen to be so near that Kunti happens to be the aunt of Sri Krishna. Naturally, then, the interest which the Yadavas felt in the Kurus and Pandus was equal, as we see, even at the time of the war. However, the righteous sons of Pandu always perceived the greatness of Sri Krishna and found in him a true friend, a just and wise counsellor. Accordingly there was no great achievement in which they did not seek Sri Krishna's counsel and help, which they proved to deserve.

Chapter 68 of the Adī Parvan tells us of the antecedents of the various personages that played a prominent part in the history of the Great War. Some might think that this chapter and the ideas in it belong to a much later age, but the genuineness of the information recorded in this chapter is proved by the references given to it in later works, and by the frequent use made of it in later literature. The Vedas, Upanishads and tradition, all favour the view, and the ideas belong to Vedic antiquity. Apart from this consideration, the account of *Amsas* is a piece of unmistakable evidence of the immortality of the soul, for this account makes it clear that these personages as well as the lesser beings must be connected with a life, before and after that in which they were actors in the Bharata history. Thus the theory, so beautifully and effectively expressed in the twelfth verse of the Second Adhyaya of the Bhagavad-Gita, also most agreeable to the Sutrakara and the sages of the Upanishads, is a brief statement of the account of the Bharata men in this chapter. As in the Vedic, so in the Bharata struggle, both the Devas and Danavas are concerned, either as men or as beings of still lower order. A brief yet comprehensive view is here afforded in the concrete of two opposite forces, *viz* Good and Evil. In the first place, only for this world tossed by these two forces, there is the necessity for a God of perfect wisdom and goodness.

Advanced thinking has, no doubt, made that God either no ruler or altogether powerless—a position which may in effect be equivalent to denying Him. The Bharata, however, takes a different view in the matter. He is, indeed, immeasurable and incomprehensible in His unlimited nature. All the same, He is in close contact with every being and definitely useful to it. To fulfil this function, to give limited beings an opportunity for knowing Him ever so little, He appears among men and other beings to define and differentiate their workings towards their destinies. (Gita) Such is the purpose and truth of every Avatara of the Supreme Being, and this can not be denied a place in our serious Thought, since our perception does not always rise to that height of clearness. *Naisha tarkena matrapaneya*. In the Gita this idea has been very vividly put forward thus: “*Sambhavami yuge yuge*” if not every day

At the juncture when the feuds of the Kurus and Pandavas grew so serious as to mark the transition of a *yuga*, there indeed was a great necessity for His appearance to settle the course of Righteousness between the Yuga that was passing and the Yuga to follow. So the eternal God of gods, Narayana, not to be confounded with any other, came to be among men as the glorious Vasudeva Sesha, His constant attendant was Balarama and Sanatkumara was Pradyumna and several other great men of distinction were the *amsas* of the several gods. Commanded by Indra, the whole society of Apsaras, celestial damsels, were born on earth as the sixteen thousand queens of Sri Krishna. Sri Lakshmi was also by an *amsa* Rukmini on earth, as also Satya Bhama.

When he so appeared on earth He behaved himself in many respects like men, though occasionally he gave proofs of his Supreme nature. As one connected with a branch of the lunar race of kings, which made him equally kindred to the rival parties, it would be interesting to review Sri Krishna's relation to the Kurus and Pandus, and to the world in general how far he acted as man in this relation and how at the same time he acted consistently with his Supreme nature.

At Hastinapura the sons of Pandu had been admitted into the royal household on the representation of the sages of the *Narayanasrama*. Their ability and skill, and their virtuous disposition soon won for them the admiration of the people, love of the subjects and affection of their blind uncle, Bhishma, and other elders. But all this could not save them against the jealousy of their hundred cousins. That feeling grew in their heart only by virtue of their nature, but was not induced by any defect in the character and conduct of the five brothers. During their pupilage under Drona the feeling became a deep rooted hatred, as the Kurus, day after day, marked the matchless strength of Bhima and the skill of Arjuna. Bhima became a special object of Duryodhana's hatred, and the malevolent activity towards him was more marked than towards others, for Bhima's arm appeared sufficiently strong to defend Pandu's sons against all the rest of the world. Poison was administered, which Bhima digested, venomous reptiles were brought to bite him, but they died. He was thrown overboard into a deep whirlpool in the Ganges, but he came out unscathed. Thus failing in all these simple stratagems Duryodhana designed their burning in a house of wax. It would appear that Pandu's sons underwent all these ordeals without having displayed in any manner their great power and skill to defend themselves against the wrong doers. Even when they knew their intentions, they did not rebel or return the injury, for they felt strong in their righteous and dutiful course. When, at last, they were to be burnt with the house,

the wisdom of Vidura and the self-discipline of the Pandavas quietly defeated the duplicity of Duryodhana, and they carefully escaped leaving the citizens around to mourn for them and condemn the wicked plotter

All this time we do not find Sri Krishna either questioning the conduct of the Kurus or rendering any special help to the Pandavas, though he is more intimately connected with the latter, who were his own aunt's children. Nor is Sri Vyasa seen to interfere in these inimical relations of the coparceners. Vyasa, who appears unto the Pandavas to recommend to Bhima the acceptance of Hidimbi and consequently knows everything about the treatment, does not think of settling their relations. They may both be seen to simply watch the development of the innate tendencies, so that the world itself might find justification for their relations in their later political life. The grand truth, here made patent, is that even a positive all-powerful God of the universe allows the growth of the individual responsibility in the limited beings and regulates the consequences of their abiding by, or violating, a law. Now the world having reason to condemn the Kurus, Sri Krishna also could do, unsuspected of any partiality. His anxious enquiries after the Pandavas had brought him news that they had probably escaped from the fire.

Draupadi's Swayamvara was proclaimed, Sri Krishna expected the Pandavas, if alive, to compete, and went thither in the hope of seeing them. In the rank of the competitors Krishna noted the five in disguise and pointed them out to Balarama who was also pleased to slowly recognise them. When other princes withdrew after unsuccessful attempts, and Arjuna *incognito* rose and advanced towards the bow, 'Sri Krishna, the foremost of Vrishnis, who was far superior to Suras and Danavas, (Vaisampayana says) pressed the hand of Balarama in great joy, being sure of Arjuna's success.'

When Arjuna accompanied by Bhima with an uprooted tree in his hand stood forth to beat back the riotous princes, Sri Krishna again tells Balarama, "As surely as I am Vasudeva, this noble youth stringing the great bow is Arjuna, and this again who pulling a tree by the root, hastens to rout the other princes cannot but be Bhima, here is Dharmaputra fair of complexion and of prominent nose. These two youngsters of fascinating form are those born of Asvins. So do I think." It is now certain that Sri Krishna, though able, had not come as a competitor. 'He came only to see the living Pandavas of whom he had heard reports.' For he knew that all the other princes would prove powerless and Arjuna alone could draw that bow, and so 'he did not wish to string the bow and the sons of Pandu were so beloved of him.' When he meets them in the cottage of the potter, his congratulation reveals

what just feeling Sri Krishna cherished towards these and the Kurus, and he accordingly says, 'Fortunately, you have all, Pandavas, escaped from the fire, fortunately the wicked son of Dhritarashtra and his counsellors are thwarted of their hopes' The triumph of Virtue and the discomfiture of Vice can be the only grand things that should delight the great, and here Sri Krishna gives expression to nothing more and nothing less. This impartial disposition, the absolute attribute of the Supreme Divine Justice is manifested at the very outset.

Sri Krishna attends the marriage, honours his aunt and Draupadi with ornaments to the great joy of the Pandavas, and leave them safe in the city of the Panchalas. Sri Krishna, unlike other princes is rejoiced at the success of the deserved.

Dhritarashtra also seems rejoiced at the survival of Pandu's sons and to feel abashed at the treacherous conduct of his sons, apparently shares with the rest in the joy of their success in the Swayamvara. Vidura makes him understand that it would be safe, nay, glorious to take them back under his protection and care. Dhritarashtra then desires Vidura himself to convey the message.

When Vidura communicated the desire of the king in the presence of Sri Krishna, Drupada and others, a question naturally arose about the intentions of the king and his sons and the probable dangers. Kunti asks Vidura to consider well the advisability of the course, since he himself had saved her sons by timely advice. Vidura's reply is characteristic and full of significance. He tells her, "Your mighty sons will never come to ruin and soon they will have their own kingdom and enjoy it in the midst of all kith and kin, grieve not, Kunti." Sri Krishna was however, the first, to approve of their return to Hastinapura, (verse 6 Chap 226), and he accompanies them all to the city. From this moment Sri Krishna takes care to see that the Pandavas are well established and become enviably prosperous, and to show that, by virtue of a certain Power, they could not be easily done away with as Duryodhana thought. By his grace they obtain Indraprastha, which was built for them by Visvakarman, the architect of the gods. Till interview was had with Maya after the burning of the Khandava forest, Sri Krishna had stayed with them for a considerable period.

His consent to Arjuna's suit to his sister Subhadra's hand and frequent visits mutually between the Pandavas and Sri Krishna form an essential part of the story that it is difficult to regard Sri Krishna's connection as not intrinsic. If Balarama and most of the Yadavas were equally interested in the two parties, they

do not, however, seem to have a special attraction for or perception of the merit in Pandu's sons. On the other hand, Sri Krishna knows it, and is therefore frequently in their midst. Before the war when both Arjuna and Duryodhana went to secure his alliance, Sri Krishna incidentally and with great subtlety discovers to our view the submissive character of the former, and the pride and haughtiness of the latter. Thus step after step it is observed that the Pandavas deserved his grace and he was always helpful to them. The haughty Duryodhana, unwilling to sit at the feet of Sri Krishna, betrays his want of humility and could not necessarily deserve his grace or help.

The wonderful sabha built by Maya, and the desire of Yudhishtira to perform Rajasuya at the instance of Narada, are the two points which may be regarded as the revival of the feuds. Now the one insuperable obstacle which Yudhishtira saw before him, was how to subdue Jarasandha. At least in this connection Sri Krishna's personality must be taken as proved. It is quite inconceivable, as the Bharata makes it clear, how without Sri Krishna's help the vanquishing of Jarasandha could have been accomplished. Sri Krishna describes the strength of Jarasandha and tells Yudhishtira that Jarasandha, "when challenged to a fight, would offer to try his strength against Bhimasena only, who is more than a match to him and that Yudhishtira need not be diffident of Bhima's strength, or success. When entrusting Bhima and Arjuna into his hands for the purpose (11 20 6&7), Yudhishtira with confidence says, "Certainly, you do not lead them on whom Lakshmi frowns, and thou leadest only those upon whom she smiles. I am sure Jarasandha is killed and Rajasuya is accomplished by me, in as much as I abide by thy bidding" (10&11). At last all the princes are brought into subjection and made to pay tribute and the Rajasuya is also gloriously accomplished, and the sacrifice could not close but eventfully. Here follows the famous passage where in response to Yudhishtira's request to know who first deserved *argha* or *puja*, who was the one that deserved it, Bhishma declared Sri Krishna as the most worthy of all that were present. With the approval of Bhishma, Sahadeva duly paid the honour to the glorious Sri Krishna, the whole assembly of the princes looking on with approbation. There was one exception, Sisupala could not bear to see the honour done to Sri Krishna. In chapters 41-58, Bhishma is compelled to prove how the honour was due to none but Krishna. Unless one reads the glowing words in the original, the intensity of the truth felt by the great Bhishma and other great men of the time cannot be fully perceived. In the light of this passage it would be absurd to deny Sri Krishna's personality, his intimate connection in the Kuru Pandu story and his glorious way such as to be

come none but the Supreme Being The genuineness of the passage is borne out by references to it in good old works Among classical poets Magha makes a beautiful abstract of the speech of Bhishma who concludes as follows

*Dhanyosi yasya Hari resha samaksha eva Duradapi kratushu yajvabhri-
jyate yah | Datvargham atrabhavate bhuvaneshu yavat samsaramandalam avapnuhi
sadhuvadam*

Now Duryodhana with his uncle Sakuni stays for some time in the court of Yudhishtira He makes a leisurely survey of the wonderful sabha He is laughed at when he mistakes a crystal enclosure for a water-pond, or tumbles down in a pool of water, or strikes his head against mirrors counterfeiting open doorways Having thus made himself ridiculous, he could no longer stay there Now it is not the ridicule that worked up to a point his innate evil nature, but it is the sight of the marvellous fortune and prosperity of his cousins, whom he would have burnt or driven to be beggars The sneaking evil nature could not act as a true Kshatriya ought to, and only finds an inexhaustible fountain head of wickedness in Sakuni at which he could drink to his heart's content To him Duryodhana speaks his heart in transparent words of his purely evil nature (Sabha 74 31 34-37)

“ What man of any fire would brook to see his born enemies prosper, while he is not ? Such as I am, I am neither a woman nor no woman, neither man nor no-man—I, who to day bear to see such prosperity of theirs Having seen in them that Lordship over the world, that richness of wealth, that great Yagna, who, being one of my position and temperament, would not burn to hate them ? I am but single and powerless to rob them of their royal fortune, I do not find helpers, so I think of death That fate is Supreme and man's power is in vain, I think, when I see in Kunti's son that undiminished and unblemished fortune, O, Saubala I already endeavoured to bring about his ruin He escaped all that, nay, he is prosperous, even as the lotus in water So, I think that Fate is all powerful, and empty is man's power Dhritarashtra's sons go down and Pritha's sons go up day after day Further there is Krishna, who with all his heart promotes their fortune ” The nature of simple and absolute envy is in its entirety discovered to the great master of crooked ways When Duryodhana says that he is but single and has no helpers, evidently he himself proves that he was left alone to envy, while all the other princes and men were generally rejoiced at the great good fortune of the righteous king Perhaps, he has one in his uncle, who standing on an eminence of kindred nature appreciates him with a whole heart That Krishna, whom Duryodhana would not dissociate from the Pandavas, cannot for any reason be eliminated from the story

Since that hour the brutal passion rankled in Duryodhana's heart' Sri Krishna had just then left the Pandavas and might not soon return Uncle Sakuni sharply placed his scheme, which Duryodhana eagerly welcomed, for Sakuni well knew of Yudhishtira's overpowering passion for a game at dice The plan quite suited the cowardly wickedness of the prince Soon he and his party succeeded in prevailing upon the blind king to give effect to their scheme When Dhritarashtra proposed to consult Vidura, before he could give his consent, Duryodhana remarks, " Vidura is something more than Krishna, full of penetration, always counselling what is right, which is not the course to our success, and success by a righteous means is out of question " Thus Duryodhana plainly states how both Vidura and Krishna are friends to Right, and so they are friends to the righteous Pandavas Duryodhana's wickedness is not an unconscious instinct or propensity, but a well meditated course of Vice Well aware of the noble, straight forward disposition of Yudhishtira and of his docile nature and constancy in the step once taken, he hopes of deluding Paridu's son

The most revolting behaviour and the tortuous policy adopted in the gambling, or the suggestion made to Yudhishtira to stake his brothers and his wife, may be here passed over, but it is not possible to conceive the intensity of the evil nature that suggested the disgusting treatment of the innocent noble queen of the Pandavas The miraculous, yet the undoubted fact of the protection of her honour—what can it tell us? Whom did she call upon for protection when her chivalrous husbands were tied down by the force of a promise or a spirit of dutifulness? Who doubts, or ever doubted, that the succour came to her from the Almighty Lord alone, the true and constant friend of helpless innocence, whom she always identifies with Sri Krishna (Sabha 90-41-45) Now there was a veritable miracle, which foiled the devilish purpose of the miscreants Perhaps, this one incident was sufficient in the eye of all good people, to proclaim the Supreme nature of Sri Krishna, and the generality of the world could neither forget the miracle nor neglect to hand down the sacred tradition Though Duryodhana and his evil associates were, by virtue of temporal power and previous arrangement, able to carry out the cruel and shameful scheme, it is evident that all the great preceptors, princes, ministers and elders loudly condemned it The scene is one which nothing but actual history can give us, for, imagination would shrink from the creation of such an awkward situation

After Sri Krishna had left them at the close of Rajasuya, he meets the Pandavas only in the forest to give them some solace in the misfortune that had

befallën them We see therefore that the wicked plan was conceived and executed with a promptitude of which consummate wickedness alone is capable

Though there had been no time to think of Sri Krishna's advice before assenting to play, though there was no such necessity felt by Yudhishtira, we might still wish that Sri Krishna, the Almighty who rules from within and from without, had given Yudhishtira a better mind and heart, but that is not the course which the Almighty prescribes for the souls that have to work out their own destinies in the mundane life While he makes Yudhishtira act on his own responsibility, he affords opportunities for the evil nature also to develop until its destruction becomes inevitable and justifiable This truth is to be read in Sri Krishna's brief, yet clear words of consolation (Vana 12-5-7) *Nikrityabhi charan vadhya esha Dharmas sanatana*

He who behaves himself hypocritically, is fit to be destroyed, this is the Eternal Law' Thus an evil doer cannot be said to have worked out his own destiny until he has wronged the righteous Whether he is the invisible Lord of the Universe, or Sri Krishna in the finite form, He always works the same law, and nowhere do we find Him acting in any other manner This last observation is fully borne out by the next speech of Sri Krishna (45-48) He says to Arjuna, "Thou art mine own and I am thine own, those that are mine own, are thine indeed, he who hates thee, hates Me, he who follows thee, follows Me Thou art Nara, matchless (Arjuna), as surely as I am Narayana and Hari We are both of divine nature and come into this world at *the* time, O Partha thou art not other than Myself and I am not other than thyself It is not possible to know the difference between us, O the best of Bharatas!" And to Draupadi, who pours out her grief in a lengthy account of her sufferings, who recognises Sri Krishna, as the One Ruler of all beings, gods and men, Sri Krishna encouragingly says "The wives of those at whom thou art enraged, will bewail their husbands weltering in blood, stretched on the ground, covered with the arrows of Arjuna Whatever is befitting to the Pandavas, I shall see that done, grieve not I truly tell thee that thou wilt be the queen of those that rule The heavens might give way, the Himalayas might be rent, the earth might go to pieces the sea might be dried up, O, Krishna, My word will never prove vain " Supposing for a moment that this scene in the forest is of the poet's making, we can still see that the character of Pandu's sons and the support which they find in Sri Krishna must have been facts before imagination could work it up into the story From the last two passages now quoted, it is clear that all right thinkers had soon recognised the Supreme nature in Sri Krishna and the righteous character of the Pandavas, and the passage con-

PREFACE

veying the assurance which Sri Krishna gives of his own self, of Arjuna's self, and of the punishment awaiting the wicked, are all intended to record the understanding of the contemporaries, the belief of the author, the fact which had to be perpetuated through future

Sri Krishna pays another visit to the Pandavas, when they had returned to the Kamyaka forest. After mutual greetings Sri Krishna assures Yudhishtira that "he has won both this and the world to come by his truthfulness and straightforwardness. For, righteousness is far superior to the possession of a kingdom, and to this possession too, Tapas is the basis." The sufferings which the Pandavas undergo, are thus considered by Sri Krishna to be the preparation for a glorious empire, and therefore, we should see, He did not prevent the misfortune. Trials form the way to enduring happiness, here or hereafter, (Vana 190). Markandeya who was present during Sri Krishna's visit, describes the Matsya avatara of Hari, and in a lengthy discourse tells Yudhishtira of the future kali yuga, and lastly of Hari's avatara as Kalki—all tending to show that the Pandavas' faith in Sri Krishna was the right-path for a glorious success. Markandeya himself was led to such a discourse by the visit of Sri Krishna.

When Sri Krishna, king Drupada, and all met at Virata's capital for the marriage of Abhimanyu and Uttara, it was decidedly known that the Kurus were resolved to give no share in the kingdom to the Pandus. Still all the right minded princes, anxious to save the total destruction of the races proposed to send messengers for negotiations of peace. Now Sri Krishna asked Drupada to manage the affair as best as he could, for he did not wish to reduce the human responsibility, which individuals ought to bear in their mutual relations. He stands out as the General Director and the Great Disposer.

Duryodhana and Arjuna both approached Sri Krishna to secure his alliance. He noticed Arjuna first and Duryodhana later, and in reply to their request he tells Duryodhana that he would help both, but would give the choice first to Arjuna for two reasons.

Duryodhana came first and Arjuna was first seen, the rule of Sruti is that choice should be given first to the younger and their desire fulfilled. The alternatives proposed are (1) that Sri Krishna would be on one side and desist from active fighting and (2) that all the Yadava warriors would fight on the other. Duryodhana of course was left to choose the latter, which he was glad to do and having chosen it discovers his faith in physical power. So Duryodhana returns elated with success, that

he had deceived Sri Krishna *Krishanam chapahritam matva samprapa paramam mudam*

In chapter 29 of this Parvan Sri Krishna plainly tells Sanjaya what his attitude is towards both the Kurus and the Pandus. In the very first sentence he strikes the key note too distinctly to be mistaken. He says "Sanjaya, I do wish the prosperity, safety, and the good of the Pandavas, and equally I wish the prosperity of King Dhritarashtra, the father of many sons. It is always my wish that I should have to tell them nothing else than" Be Peaceful". Having next pointed out the righteous course of life, especially for a Kshatriya, and having emphasised that virtue and justice form the basis of all good actions Sri Krishna refers to the most ruffian-like behaviour of the Kurus towards Draupadi, and in this connection makes him understand that only the wrongs done to innocent righteousness would rouse him to action and such wickedness, he would not let go unpunished. Sri Krishna could not distinguish Duryodhana "from a veritable thief who would rob others either unseen or by force when seen."

Then Sanjaya is asked to form an impartial judgement of the character and the suffering of Pandu's sons and to bear in mind that he could still bring about peace, if the Pandava's interest should not suffer, and *that* he would consider a meritorious act on his own part, and that the Kurus might, by such a course, escape from the jaws of death. He says, 'Do you think that Dhritarashtra's sons would listen to me when I come and speak words wholly righteous, and harmless to all? Do you think they would honour me when I come? If they do not, know thou, the haughty Dhritarashtras will be burnt up by their own action. The forest protected by the lion or the lion protected by the forest will not come to destruction.' This scene is not a mere imagination, it must be bare fact. It is the most striking occasion when Sri Krishna's character as the Supreme Deity is made manifest, for we expect God only to interfere when innocent piety is helpless, and that he does now, still affording Duryodhana a chance of returning to the right path and of escaping destruction. The simplicity and naturalness of this scene precludes the region of *mere poetic* fancy. If there must be any one person who had so acted in the Kuru-Pandava history, we cannot suppose that there was any other than Sri Krishna.

On his return Sanjaya reports "The words of Krishna were very soft, but severe in effect. His speech was well measured and thoughtful. It delights our mind, and then it harasses the heart. He has asked me to tell you in the court, in the presence of the old Bhishma and the preceptor that if the Kurus would care for happiness,

they should make over to the Parthas their share, otherwise these should hasten to enjoy all the pleasure, before peril should overtake them. Sri Krishna says that the cry of Draupadi that called Him from a great distance does not cease to ring in his ears, or drop out of his heart, even as a growing debt, and that enmity has been now kindled between Kurus and Parthas together with him. This word of Krishna has filled me with great fear, as I see the growing covetousness of your son, if the dull fellow, counting upon Bhishma and Drona and the prattling Karna, does not understand the valiant two, brilliant like Soma and Indra. Disposed as he is to settle matters most favorably to the Kurus, Sanjaya feels compelled to open the eyes of Dhritarashtra and his sons to the glories of Sri Krishna and his power, and endeavours, in the name of justice or for the sake of self protection, to exhort Dhritarashtra to desist from the purpose of trying the fortune in a field of battle.

Also Bhishma, though constant on the side of the Kurus, does not hesitate to acknowledge and declare the glorious nature and power of Sri Krishna and the righteousness of the cause He espouses, and to advise the Kurus to resort to peaceful means (V-40)

Dhritarashtra's regret for being blind would be unmeaning if, Sri Krishna were no real person, and if his visit were not a fact (V-70)

At the request of Yudhishtira Sri Krishna agreed to go to the Kurus and sincerely propose peace to them for that is the course which every good and humane person ought to pursue till it becomes actually impossible. By nature Yudhishtira has a rather tender heart that he would have peace at any price. Sri Krishna, therefore, assures him again (Chap 71- Verses 87-89) that he would strive for the welfare of both, would gladly have peace without prejudice to the Pandava interest, and save the lives of the Kurus and Srinjayas. Yudhishtira after all concludes with 'Thou knowest us, Thou knowest the others, Thou knowest the things as well as how to say. So Duryodhana must be told whatever is good to us. All that could be said without violating Dharma, mayest Thou speak, whether it is for peace or for any other thing'. There must be a real person to do this request, to convey such a message.

The intention of Sri Krishna is so far truly consonant with that of Yudhishtira or any other disposed to be peaceful. But at the same time Sri Krishna tells Arjuna what his perception is of the actual conclusion, and that all his endeavours to make peace are in deference to the wishes of Yudhishtira. He perceives that "Duryodhana's nature is essentially bad, and it is like a ground that, in spite of all labours of the tiller, would bear no crops for want of rain, and man's exertion

stops short of it, and, that the field lies fallow scorched up, is the work of Daiva, the unseen Power" "Both that power and man's exertion are jointly the cause, and I shall do that portion which is man's duty It is not possible for me to do the work of Daiva, too" He thus draws a vivid picture of the willfully wicked Duryodhana, who is not ashamed of his wrong doing

Bhima and Arjuna are also inclined to peace from considerations of humanity Sri Krishna, however, just tests whether their chivalrous spirit was in any degree quenched It is not (Ud 73 78) All the five do know that their cause is right, that they have strength to fight it out, but their good-nature compels them to try the soft means, Sahadeva, however, feels the force of the arguments frequently advanced by Sri Krishna, perceives the true character of the enemy and accordingly the war prefers to peace, even if the Kurus should offer to have it (v 80 1-2)

(v 81) Draupadi exhorts Sri Krishna to bring condign punishment upon the wrong-doers, for, nothing else would give her peace In reply to her Sri Krishna states the true conclusion of the affair and assures her of satisfaction

It is noteworthy that Sri Krishna does not accept the reception arranged for him on the way by Dhritarashtra and he is not to be gained over by gifts and honours, of which Vidura tells the blind king —

Anyat Kumbhat apam burnat, anyat padavanejanat (avasechanat) | Anyat kusala samprasnat nachechchat (navekshyati) janardana

Again Bhishma warns Duryodhana against any neglect towards Krishna or of His counsel and predicts that he and his ministers would in no time be destroyed (v 88) (21)

On the first day of reception Sri Krishna was asked why he refused to accept what Dhritarashtra and his people offered, and he plainly tells them, "Ambassadors accept the invitation or other mark of honour when their embassy is accomplished" Again Duryodhana desired him not to entertain any misapprehension and wished to know why he refused Sri Krishna replies (v 91 25-26-27-30-34-45) 'I cannot abandon Dharma for gain, through impatience, from hatred, for lucre or under any pretext Invitation is accepted under force of love or peril, you bear no love to Me, nor am I in peril One ought not to eat of the enemy's food or to offer him food Those that hate the Pandavas hate Me and those that are attached to them are also attached to Me Know I am one with the Pandavas constant in the path of right. All this should not to be eaten, being associated with evil

intention " I believe that only the food of Vidura is fit to be accepted " Accordingly Sri Krishna accepted the preparations of Vidura, being wholesome and tasteful on account of his true devotion and sincere heart Before leaving Hastinapura Sri Krishna bestowed upon the blind king a sight of his Viswarupa, proved futile the hopes of Duryodhana and his party to bind Him and made it evident how ineffectual their little power was against him, and finally gives them the choice between a happy peace with the Pandavas or utter destruction (v 95)

At the request of Dhritarashtra, Sri Krishna tells Duryodhana how advisable it would be to be peaceful with the Pandavas and how ruinous it might be to be hated by them (v 124-862) However, Duryodhana is imprudent enough to say (v 127-5), *Nachaham lakshaye Kamchit vyabhi charam thatmanah*—the same Duryodhana who importuned his father to avoid Vidura's counsel

Now we have been viewing Sri Krishna from two positions,(1)to discover how He was a real personage and was really an important factor in the Bharata history and (2) how the finite individual Krishna came to be believed as the Supreme Being Of the few facts noted above, His relation by birth, His sympathies induced by kinship or by their virtuous qualities, His principle of moderation and guidance, His fearless outspokenness before friend or foe, His judicious speeches and replies adapted to different characters or temperaments, all go to prove His individuality

Again, His unperturbed mind unclouded reason, immeasurable wisdom, unqualified love of the righteous, the complete absence in Him of erroneous views or notions, the spirit of guiding the individuals by conviction and self choice, the occasional proofs afforded of His divine nature and the utter absence of dependence on others are in evidence of His Supreme nature, though He often seemed to think, speak and act like men in, whose midst He had chosen to appear

The never-to-be-forgotten miracle that protected the honour of Draupadi, the embassy which He undertook to the Court of Duryodhana, the fact of His having been the charioteer of Arjuna, the very remark of Duryodhana that, like Sri Krishna Vidura was capable of giving only good counsel, the destruction of Jarasandha which made the Rajasuya possible, and Duryodhana's complaint to Sakuni that there was "Krishna ever ready to promote the cause of Kunti's sons, are a few points which clearly prove that, but for Sri Krishna, there could have been no great Bharata or Epic action at all. For, the story would have otherwise sharply ended, when the tournament was held at the close of their pupilage under Drona, Bhima being anxious to crush Duryodhana, or later, when they were asked to go to Varanavata, or in the

battle after *swayamvara*, or when Draupadi was dragged into the court, or when Duryodhana was taken a captive by the King of Gandharvas. But Yudhishtira delayed it, hopeful of a better turn, and Sri Krishna often asked the Pandavas to patiently bear the sufferings, till the enemy should bring himself to the brink of ruin. If such a course had not been regulated by a real person as Sri Krishna, there could have been no great Bharata. The unflinching faith which every one of the Pandavas had in Sri Krishna, and, in spite of the promptings of their passions and sentiments, their looking up to him before taking a decisive step in any important measure, such as the Rajasuya or the final war itself,—all enhance the greatness of the war and the righteousness of their cause.

The character of Sri Krishna is so noble and good that unless his association with the heroes is denied there might be very little for adverse criticism. When any character happens to be good, good beyond all human calculations, it is natural that in the distance of time he appears more an abstraction than a real concrete being. In all the connections with the Pandavas and Kauravas, Sri Krishna appears to do nothing but absolute justice. This peculiarity must have led the good old sages and even the common people to recognise in Him the Supreme Divine nature. In the absence of any evidence or even a hint, it is a strange sense that makes Him an unreal being or at the best a human hero.

Heroes, as conceived by the latest thinkers, there have been many in our country from time to time, but they were not all regarded as the Supreme Being or as *avatars*. According to the theory of absolute identity of all, every one might be regarded an avatar, but practically the system allows a distinction between an avatar and the individual being that is not an avatar, great sages and saints that are known to have ruled the elements, such as Agastya, are not regarded as avatars. So then it would not do for other people to consider lightly, and summarily dispose of our well established idea of an avatara or the fact of it.

Though Sri Krishna assures Kunti or Draupadi of the utter destruction of the evil doers or seems to advocate only war, still it would be a gross mistake to suppose that He acts like one who has a passion for war and takes delight in the destruction of God's creatures or in their sufferings (vide His reply to Yudhishtira when talking about peace). All his assurances, on the other hand, are simple statements of the only possible course that would be ultimately open to the Pandavas, that Duryodhana would, by virtue of his immutable nature, inevitably work towards his own destruction, and that therefore a peaceful conclusion could not be hope-

fully expected This perception of Sri Krishna and the fact in the end bear out the two positions (1) that His was the transcending wisdom and (2) that the agents who seem to act, are but the necessary instruments

Having well impressed Duryodhana with the ruin that awaited him, and driven him to the necessity of betraying his own inclination to war, Sri Krishna makes the Pandavas see how it is unavoidable He does not keep secret his opinion of the two parties, or his judgment of the consequences Why does He warn Arjuna against choosing Him, though He is not inclined to fight, for his help? Indeed, He does not want to throw the weight of His strength into the scale, but He would rather oppose the moral strength of the Pandavas to the greater physical force on the other side And the consistent conduct and dispassionate judgment observed in Sri Krishna have not been found to characterise any Epic hero Bhishma, Drona and many others are admittedly great men and are seen to be equally related to the parties and to be fully conscious of the wickedness of Duryodhana and the righteousness of the Pandava cause, but they could not rise above the circumstances—something still compelled them to fight for the wrong doer To a worthy mind, such was the subtle and sufficient evidence, more than any miracle, of His Supreme nature The Aryan descendant of to day knows that miracles are wrought by much lesser beings, in whom many inconsistencies prove that the man hero, who, in some cases, seems to rule the circumstances and environments, becomes powerless in other cases This is not the picture of our Hero, Sri Krishna, He is an avatar, who out of mere grace has come into our view Unless the whole thing is viewed in this light, or granted to have been the matter of such understanding, any one author or many authors could not have made so many men speak of Krishna as the Supreme Being or made their Krishna himself tell Arjuna or another, that He is the Supreme Being Very many are the statements of Sri Krishna, in and out of Gita, where He actually tells them so—those that are sincere and virtuous and do not deserve to be deluded

For the protection of the righteous, for the destruction of the evil doers and for the purpose of firmly establishing Dharma I appear in every yuga (age)
(gita IV 8)

This piece of Truth may be regarded as either intimated by Sri Krishna, or attributed to Him by some great thinker Any how, it must have been sought out in explanation of ethical phenomena and from ethical necessity The distinction of right and wrong, of good and bad, cannot be relegated to the region of fancy It is forced upon us by oppressive facts of every day Some rather most of us, are necessarily led astray by circumstances, a few are seen able to turn those circumstances to their own

advantage, and fewer still are those that pursue and accomplish a grand purpose, in spite of the circumstances. Those of the last category become to some extent models for guiding the world, but even these hardly set up any new ideals either by enunciating them or by exemplary life. The world, therefore, requires at long intervals the intervention of some power far, far greater than what is represented by the heroes, whom Sri Krishna describes thus —“Whatever existence or being is the excellent of its kind, is splendid, of the deep rooted life, understand *that* to have come into existence with a spark of Mine (Gita x 41)

That is, the types of natural classes, though imbued with divine spark, have after all a partial influence, which sooner or later becomes overwhelmed and nullified, and the ethical standard of actions becomes almost lost, the restoration does not appear possible by means of minor powers, severally or collectively. Now, there is a just and real craving of the human mind that expects only the Universal Power to do the grand work, when the work is so done, that mind does not hesitate or fail to recognise that Agent as that very Power. Sri Krishna came into the world when a Yuga was to be succeeded by another, and He did such work. For such reasons, Sri Krishna was evidently an avatar to those sages that had been blessed with that insight. So the student should not allow himself to be misled by the objection which the gross world often finds and to interpret literally the various statements of seeming inconsistency, but to remember that all the details of Sri Krishna's life must have been observed to be so excellent as to make him so great both during his time and thereafter.

In the Bharata as a whole Sri Krishna is observed, (i) to be connected with the story, and (ii) to be one Supreme Being whose glories are sung. The extant text has many more chapters celebrating His glories and His teachings, whether they were directly communicated to the world by Himself, by a Vidura, a Bhishma or a host of other wise men, who one and all conclude with the praises of His Supremacy. The most unsympathetic criticism cannot then compel us to believe that in the original Bharata there was no mention of Sri Krishna as the Supreme Being and His workings, either as one of the actors or even as the God of the author or of the community, by whom, or for whom it was written. Therefore it may be emphatically stated that Sri Krishna is the one main Heroe or Object intended by the author to be celebrated in his grand work.

Some Important characters

. The theory that the original Bharata was a pure Epic celebrating the war must, in the view of the orthodox people, have no force, on the other hand, the

story or any other form of the original must have been such as admitted of expansion which the work is said to have undergone. The threefold interpretation of the Vedas cannot be said to have come to be recognised after the Mahabharata was written. This work being a compilation of the ideas of older works, it is natural that the Bharata was written to be a representative of the Vedic knowledge in the Paurusheya form. Accordingly the threefold interpretation of the Bharata has been indicated in a previous paragraph. One of these interpretations requires the author to tell us of the Amsas and of the previous births and actions of the most important actors, which he does in an *avantara parvan* called Amsavatarana.

Reflections upon those Amsas and the ethical value of the theory require a separate volume for elucidation. We may now assume that Amsavatarana is true of the prominent actors, and accordingly sketch the character of some who must always be remembered. The modern critic rejects the theory of Amsavatarana, so that his remarks become pointed. Impartial students must hesitate to disallow any theory of the kind proposed as an explanation of the life and conduct of intelligent beings.

Next to Sri Krishna, Vyasa is the most prominent figure. He describes his own birth, his work, his relation to the Kauravas and Pandavas, and writes the history of these people, and survives them too, as the sage of sages in a hermitage on the Himalayas. Sri Sankaracharya claims to have met him, as also Sri Madhvacharya. On various occasions Vyasa comes in, just as Sri Krishna, to look after the Pandavas in his own way. These details would have no meaning if a real personage as Vyasa should not be granted. In this country his personality was never doubted. He always appears as one who speaks the truth, and, as a sage, does not interfere with political affairs. He helps Yudhishtira in the Asvamedha, consoles him with philosophical explanations, or settles Drupada's doubt with a revelation of truths beyond the ken of ordinary mortal sense. The explanations were satisfactory to those men as well as to generations afterwards. In no manner it is possible to conceive that Vyasa had motives to write for the world of things that were not true.

Dhritarashtra was born blind, as foretold by Vyasa himself, and capable of understanding, but his sense was vitiated by the love to his sons, though he often seemed not to be blind to the merits of Pandu's sons. Naturally this passion taught him duplicity, and while he talked well of Pandu's sons, he was prepared to sanction the wicked designs of Duryodhana. Thus Dhritarashtra illustrates in himself how correct knowledge of things is by itself no proof against the force of passion.

Karna became an early friend of Duryodhana, his jealousy of Arjuna's prowess made that friendship closer, which was still further strengthened by his ambition to be

come a ruling prince and to distinguish himself as a warrior against Arjuna. In his private life Karna's generosity and munificence have given him undying fame. Sooner or later he must have perceived the righteous cause of the Pandavas and of the greatness of Sri Krishna, but when he was told of his relation to the Pandavas, Karna tells Sri Krishna that he had given his word to Duryodhana and he would not forsake him at that stage. This is another passion powerful enough to subdue reason.

Asvatthama is another constant friend of Duryodhana, far abler than Karna, his actions are impelled by a spirit of revenge, not wholly on account of the wrong done to him or to his father, but to his friend Duryodhana, and under this impulse he kills the Pandaveyas and others in sleep and attacks the *garbha* of Uttara—acts unbecoming him as a warrior or even as a Brahman, and all that to no grand purpose.

Bhishma, Drona and Kripa are admittedly great men and sages, never blind to the truth. They are throughout represented as having a regard for the qualities of the Pandavas and esteemed their cause as a right one, and as having constantly spoken to Dhritarashtra of justice. Still they do not abandon the cause of Wrong and side with Right. How could this be explained? Bhishma, who is said to have been living for several hundred years, and fit for expounding Dharmas in Shanti and Anusasana, had not a mind to force Dhritarashtra or Duryodhana to peaceful measures, or to go over to the Pandavas. Drona and Kripa would not do so for the sake of Aswatthama their son and nephew. —These three characters still further illustrate how after all small considerations are sufficient to dictate the conduct of man, rather than his wisdom. It is now easy to see that the least touch of passion or regard for worldly considerations would make it impossible for one to stand on the side of right.

Vidura is put on the side of Dhritarashtra, but he is alone. He fearlessly tells the truth to the face of Duryodhana and his father, and on that account he is accused by Duryodhana of bearing ill will towards the Kurus. Nobody, no Vidura, desired Duryodhana to throw away all good counsel and to bring himself to ruin by denying a share to the Pandavas, which they deserved at least under the promise that they should have their kingdom on return from exile. That Vidura gave timely warning to the Pandavas of dangers would only indicate how his remonstrance in the court of Dhritarashtra was useless and how else he could not help the righteous people against the wicked. The truths which Vidura laid bare, seemed all falsehood to Duryodhana, necessarily when on his way to destruction.

The most important character on the Kuru's side is Sakuni. He is the most ~~unobtrusive~~ yet unfailing spring of wicked action, enlisting Duryodhana's ab-

solite confidence Karna and other people on whom Duryodhana depended were only regarded by Duryodhana as units of physical strength, and Sakuni was, on the other hand, his moral strength. So he would stand behind and make Sakuni play for him. Morally both being of kindred nature, Sakuni excels by his capability for designing and accomplishing the purpose. Those that would make Duryodhana the hero of the whole work, might with better effect recognise Sakuni as the hero. Merely that Duryodhana was the prince cannot take away the greater force of Sakuni's part. His character is further so sustained throughout, that for any artistic presentation of Evil Nature, no better hero could be found. Sakuni believed and told Yudhishtira, too, that it is right to be hypocritical on the part of the hypocrite and he proved his words true by his actions.

Gandhari, Kunti and Draupadi represent types which must always be found true in nature. These are not abstractions. Gandhari is righteous, absolutely *pativrata*, and full of that merit to burn anything down which she might look on with angry eyes, but, especially, as a woman as a mother, she could not prevent her son from having his own wicked course, and she would rather make him invulnerable by her virtuous touch. Kunti throughout appears a warrior's wife and a mother of warriors, too. She would only see her sons live as Lords of what they must conquer, not beg for a share as for alms. At the same time her association with all her relations including Dhritarashtra and Gandhari breathes a healthy spirit, since her regard and dutifulness towards elders were in no manner allowed to be affected by the political relations.

Draupadi is not, as is often supposed, the main hinge on which the Epic action turns. She supplies only the circumstance which blackens the conduct of the jealous Duryodhana, who was bent upon depriving the Pandus of their fortune. After her sufferings, her constant remonstrance with Yudhishtira and his brothers, and her beseeching them for a full measure of revenge, all become a woman in the ordinary sense. Born of no mortal parents, her perception was indeed clear, her sense of truth was so exact that the absolute evil nature of Duryodhana, she knew, could not be rectified and therefore it must be killed out. Very often, women are seen to shrewdly hit at the right point, and it is no wonder that the extraordinary Draupadi did so. She was educated and wise, and, by her conduct and life, has won everlasting fame. Except that she had to marry five husbands, no voice is heard against her virtue, for, that was not a choice of her own, nor was it a choice of Arjuna or Bhima or any other. We should note what Yudhishtira himself says when the question came up for his opinion. It is one of the exceptional occurrences which human sense is too weak to grasp in the right light.

Yudhishtira or Dharma appears throughout very attractive by his tenderness and a peculiar disposition to be lenient to evil doers also. They are attracted to such a character, not by appreciation, but by the hope of using him for their purposes. That he told a lie at the instance of Sri Krishna shows how all his intense faith in Him was put to test on a particular occasion, and he is made to witness the sufferings in hell for having doubted the righteousness of Sri Krishna's words. Generally our sense of right is limited, and the standard of right cannot, therefore, be as we might set up. Only higher beings must be looked to for fixing it with due regard to reasons and consequences far and near. This idea, it is the endeavour of Vyasa to impress as thoroughly as possible. Yudhishtira is not, however, represented as an *amsa* of Kali or any other *Daitya*, for the matter of uttering that falsehood or for doubting the righteousness of Sri Krishna's advice.

If Arjuna was made a skilful soldier by Drona, Bhīma is represented throughout the Bharata as a warrior whose adamant frame and immense energy enabled him to bear successfully the brunt of the battle and directly avenge the wrongs upon the hundred sons of Dhritarashtra. Finally the slayer of Jarasandha is brought to fight with Kali directly, to break his thigh bones and set his left foot on his head. Really such strength is necessary to crush down the Obstinate Evil. Even a humane judgment would not require any trace of the evil to be allowed to survive. Bhīma conscious of his strength was never swayed by undeserved tenderness towards evil. He always pleads for immediate action before the evil should grow. Like polyandry, cannibalism is projected on to the Bharata society by some thinkers seeing that Bhīma tore up the bosom of Dussasana and *seemed* to drink of the blood. Either in this act or in that of breaking Duryodhana's thigh, the adverse criticism might not find a place, if the passages were generously interpreted in the light of authorities or even with the force of common sense. It may be asked why Bhīma should not be considered the hero, who was persecuted from the beginning, but consciously and dutifully refrained from retaliation, and retained his unabated spirit and finally punished his enemies with his own hands and gladly shared the glory with his brothers.

It would be out of propriety to make this preface still longer, or to deal with the innumerable topics in the Mahabharata, or to write an exhaustive criticism on the modern observations. But, the effect of modern criticism has been to show the work in a very undesirable light—an effect really deplorable for many reasons, and against it we have endeavoured to urge the antiquated and orthodox ideas in the hope of giving some consolation to kindred thinkers, whose feelings are made sore by

the free observations of modern Scholars Admirable are their methods and labours The historical sense, which they command and appeal to in us, is so convincing and commendable, but after all it becomes a source of amusement, if conclusions are drawn and presented, while they admit the unsatisfactory character of the premisses The conclusions prominently boom in the eyes of the common reader, but not the saving clauses which effectually weaken them For instance, Hopkins, comparing the two epics and drawing his own inferences, takes care to note,, "In sum, chance lateness of this sort is evidence only for the Epic as we have it, tampered with by a thousand diadochoi (page 82) Later on he again notes, " Yet in showing this they indicate again that, in our estimate, as to the relative age of the Epics, nothing can be absolute or universal, but all must be stated relatively and partially If it be said that this judgment lacks definitiveness, the reply is that it accords with facts, which do not admit of sweeping statements (Page 84 The Great Epic of India)

In various other respects the conclusions or remarks may be found equally defective, though they come to be regarded as veritable statements of truth by some who are carried away by the novelty of new thoughts A closer examination would disclose that the observations are generally characterised by a want of understanding of the text or topic It has therefore been our desire to show that sufficient grounds are not yet made out for questioning the veneration with which we regard the work Two points have been, therefore, dealt with at some length from various points of view, (i) that the Bharata has been from the very beginning a work of the reputed extent and character, and (ii) that Sri Krishna, as an avatar of the Almighty God, was really connected with the Epic story, which is but a subordinate theme in the work

The defects in the various characters, the peculiarity of their habits and customs should not be understood or interpreted so as to deprecate the heroes, their moral code, and the beneficial influence which their life and example have for ages exercised upon the Hindu We hope we shall benefit more by cherishing our truthful lore and traditions than by learning to condemn them For, the endeavours of the Hindu mind to investigate into Truth, both practical and speculative, cannot be said to fall short of those of any other

TRIPPLICANE,
21st February, 1914 }

S SUBBA RAO M A

Mahabharata Subscribers and Donors.

The numerical figures within brackets against some of the names refer to the number of copies purchased, and the amount specified is the donation paid

UPPER INDIA

Mr Pandit Ramamony, A D Bhansarkety	Nepal	
The Principal, S P College	Srinagar Kashmir	
Mr J C Chatterjee, B A Superintendent Research Dept	do do	
The Government of India	Simla (3)	
The Director General of Archaeology India	do	

PUNJAB

Mr Bihari Lal Varma Vigna Samsthapaka	Gujranwalla	
Mr Haricharana Das Datt Lala Asst Inspector of Schools Jalandhar City		Rs 5 0 0
Mr Pandit Ramkrishna Sarma, Sanskrit Teacher, Rajugol	Ludhiana	
The Government of Punjab	Lahore (3)	
The Secretary, Punjab Public Library,	do	
Mr Raghubar Dayal, M A, Shastry, Prof of Sanskrit, St Stephen's College—Delhi		
The Secretary, Punjab Text Book Committee—	Lahore	
The Principal, Government College	do	
The Secretary, Dayanand Anglo Vedic College, Managing Committee	do	

UNITED PROVINCES OF AGRA AND OUDH

Mahamahopadhyaya Dr Babu Ganganathjha M A, Professor of Sanskrit, Muir	Central College Allahabad	Rs 5 0 0
Dr Satish C Banarji M A, LL D, Advocate High Court	do	„ 32 0 0
The Director of Public Instruction United Provinces	do (8)	
The Hon'ble Dr Sundar Lal C I E, LL D, Vice-chancellor, University of Allahabad	Allahabad	
The Hon'ble Pandit Madan Mohan Malavya	do	
Mr Pandit Mohan Lal B A, LL B, High Court Wakil	do	
The Librarian Public Library	do	
Mr Venimadhavachar, Udipi Mutt Daraganj	do	
„ Jnanendranath Sen—	Alinagar Gorakhpur Dt	
„ Lala Baij Nath, Retired Judge, Civil Lines	Agra	
„ Sri Krishna Joshi Chandrahas Bhawan	Hathounda Barabanki Oudh	
„ Tonapay, Dodda Bapu Acharya, Uttaradi Mutt	Benares	Rs 7 0 0
„ Babu Bhagavan Das Saheb, M A, Sivasiama Sagra	do	„ 5 0 0
„ „ Sri Govinda Das Durgakhand	do	„ 5 0 0
Mrs Annie Besant	do (2)	„ 100 0 0
The Honorary Secretary Hindu Girls School	do	
Mr Babu Upendranath Basu Sahib Choukamba	do	
„ P K Telang, M A, Prof Central Hindu College,	do	
„ Jehangir Sorabji General Secretary Theosophical Society	do	
His Highness The Maharaja of Ramnagar	do	Rs 10 0 0
Mr Shiva Prasad Gupta, Nandan Sahu Street	do	
„ Lala chheta Lal Executive Engineer—	do	
„ Pandit, Damodar Lal Shastry Goswamy—	do	

Secretary, Chawkhamba, Sanskrit Series	Benares	
Mr C P Anantanarayan Iyer Acctt Military Accts Office	Lucknow	
„ Shamsul Ulama Syed Ali Bilgrami M A, D Litt Bar at Law	Hardoi	
„ Pandit, Giridhar Sarma Lal Shastri, Rishikul	Hudwar	
„ Rishudev Brahmachari Mahavidyalaya	Jwalapur	
„ Padma Simha Sarma Editor Bhaaratodaya do	do	
„ Pandit Dhundiraj Deokota Nepalgunj—Post Junnah	(Bahruch Dt)	
„ Mangal Dev, Arya Samaj, Kalan—Mawana—	(Meerut Dt)	
„ K S Gopalachari—B A Extra Asst Supt Triangulation Survey of India—	Mussoie	Rs 1 0 0
„ Jotish Shiva Prakash Rais	Muttra	
His Highness Hathras King	Bundaban	
Mr Thakur Jaganath Bakshi Sing, Talugdar	Rahwan	

BIHAR AND ORISSA

Mr Satya Narayan, Pandaya—Head Pandit Zillah School	Arrah Chowk
„ Anadinath Banerji Station Road—	Bhagalpur
„ M Taraknath Ghose	Champanagore
His Highness—The Hon'ble	
Sh Rameswar Sing Maharaj Bahadur, K C I E,	Durbhanga (5)
Mr Suvanani Vabu Veeraganj Kumaltola—	Raksal

CENTRAL PROVINCES

Mr V K Rajwade, B A, LL B, Pleader	Akola	Rs 3 0 0
„ Purushothama Laxman Damble M A, LL B, Pleader	Buldana	
„ W V Chandekar, Tahsildar	Chandur	
„ M B Deshpande, Pleader	Daryapur	
„ S N Pande, Secretary Edward Library	do	
„ Madhav Narayan Daoo B A BL Medalist—Pleader	Darwha	Rs 5 0 0
„ Pandit Rambhadra Oja Hit Karni High School	Jubbulpore	„ 5 0 0
„ Martand Bapuji Waiker, Pleader	Karanja	„ 5 0 0
„ T S Radhakrishna Iyer, B A Bazar Street	Sitabuldi Nagpur	
„ Vishnu Narayan Bapat M A, LL B, Munsiff	Sakoli	
„ Pandit Linga Rajeshwar—Additional Dt Judge	Balaghat	Rs 5 0 0

NIZAM'S DOMINIONS,

Mr Gargi Sitaram Rau, Pensioned Tahsildar	Hyderabad
„ B Ranga Rao, Head Accountant, Resident's Office	do
The Principal, Nizam's College,	do
Mr A Srinivasa Rao Rao Saheb	Secundrabad
„ C Bheemappa Cullapa, Sowcar & Landlord	do
„ V Rajagopalachariar	do
„ B Srinivasacharlu-Atmakur Samsthanam Janampet	
„ Kisan Rau Pleader Chincholi	Tandur Post
Sh Uttairdi Mutt Samstanam	

RAJAPUTANA AND CENTRAL INDIA,

Mr Rao Saheb Gopal Singhji of	Khairwa
„ Dewan Bahadur Paramanand Chaturvedi Dewari	Jhalrapatan (2)
„ Thakur Kesri Sing Barahat Rajkavi Kotah State—	Kotah

Mr Sree Devapradeepam Ramanujacharya Swami—	Kotah		
His Highness The Maharaja Bahadur,	Chhatarpur		
Mr Bhawanı Dutt Joshi B A, Head Master V H School	Sutna		
His Highness the Maharaja, Sri Vyankatesh Raman Sing Bahadur G C S I, Rewa			
Mr Balvanta Rao Bhaia Saheb, Srimanta	Gawalior	Rs	50 0 0
„ Purushottama Sastry Parakajukavata, Dwarkadhısaka Mandı Laskar	do	„	5 0 0
„ Pandit Kedarnath, Sanghi Road	Jaipur		
„ „ Rambhadra Ojha	do		
„ „ Jaldhar Ojha Vidyadhara road	do		
„ „ Suryanarayan Sharma, Vyakarnacharya Head Pt	Maharajas Collegiate		
School	Jaipur		
„ Chandradai Gulerı guardian to the Raja of Khetri Jaipur house Mayo	College		
	Ajmere	Rs	2 0 0
The Principal, Mayo College	do		
Mr Ananta Balvanta Shende, Military, Dy Comptroller Office	Mhow		
Rao Saheb Di P R Bhandarkar, Surgeon	Indore		
Dr G R Tambe, State Surgeon	do		
Rao Bahadur Krishna Rao, V Mulye Member—of Council	do		
Mr I W Johory M A, Prof C M College	do		
„ Pandit Shri Krishnacharya tutor to H H Maharaja Saheb—of Sitamane	do		
The Hon'ble Sri Narayan Ganesh Chandavarkar, K T, B A, LL B (late High			
Court Judge Bombay and Vice chancellor Bombay University)			
now Dewan Indore state—	Indore	Rs	25 0 0

BENGAL PRESIDENCY

The Government of Bengal	Calcutta (20)		
Mr S V Rangachari Clerk T M Office	do		
„ Heerendranath Datta Solicitors	do	Rs	10 0 0
„ Mahamahopadhyaya Hara Prasada Sastri M A, C I E, Principal, Sanskrit			
College and Registrar Sanskrit Examinations (Retired)	do	Rs	20 0 0
The Principal Sanskrit College	do		
Mr S C Mitra Chief Justice (Retned)	do (2)	„	50 0 0
„ Rajendranath Vidyabhushan Professor Hindu Law	do	„	5 0 0
„ Isan Chandia Ghosh, Hare school, College square	do		
„ Sri Jagannatha Prasada Pande	do		
„ Sri Swami Yuktananda Ashrama	do		
„ Bhagvat Kumara Shastri M A, Professor Hughı College	Chinsura—	Rs	7 0 0
„ Ramendia Sundara Trivedi, M A, Principal Ripon College	Calcutta	„	12 0 0
„ The Principal Metropolitan Institution	do		
„ Babu Rasamaynıtra M A, Head Master, Hindu School	do		
Messrs R Cambay & Co Law Publishers	do		
Mr S Krishna Iyer, Offg Superintendent—Accountant General's Office	do	Rs	2 0 0
„ Iswara Prasad Sing Examiner of Translations High Court			
Roormal Goenka	do	„	10 0 0
57, Burtola Street	do		
The Hon'ble Sir Ashutosh Mukerji K, T C S I, M A L,—High Court			
Judge and Vice Chancellor Calcutta University	do	Rs	25 0 0
„ „ Sri Gurudas Banerji, (Retd) High Court Judge	do		
The Principal Ripon College	do		

Mr N Vijayaraghavan M A, Dy Comptroller Post Offices	Calcutta	Rs	10 0 0
„ N R Aiyar of Messrs Andrew Yule & Co	do		
Secretary Bhangiya Sahitya Parishad	do		
Mr Rai Bahadur Rajendra Chandra Shastry M A, Bengali Translator to Government	do		
„ Rao Bahadur K Balarama Iyer, Examiner Ry Accounts	do	Rs	10 0 0
„ T R V Sarma, Asst Examiner Ry accounts	do		
The Hon'ble B Chakravarti, Bar at law	do		
Mr B K Lahiri do	do		
„ P Mitter do	do		
„ Ramchandra Majumdar Pleader	do		
The Calcutta University Library	do		
Mr Nitya Swarupa Brahmachari—Devkinandan Press	do		
The Librarian Govt of India Imperial Library	do		
Mr Raja Peary Mohan Mukerjee, M A, BL, C S I,	Utterpara do		
„ Jyotindranath Sen Gupta—Pleader, Dt Court	Comilla do	Rs	2 0 0
„ Babu Ananga Mohan Ghosh BL,	do		
„ Tara Sundar Roy Pleader Gaibanda	(Rungpur Dt)		
„ Beni Madhava Das do do	do		
The Hon'ble Maharaja Manindia Chandia Nandy Bahadur—Maharaj Kasimbazar			
Mr Saratchandra Deb Pleader,	24 Paiganas		
„ Bhushan Chandra Das Professor of English Krishnanath College Berhampore		Rs	2 0 0

ASSAM

The Government of Eastern Bengal & Assam, Shillong—(5)			
Mr Keertichandra Vidya Bhushan Goswami—Sanskrit Teacher, Valigram Jorhat Post			
„ Vanamali Vedanta Tirtha Chakravarti M A, Prof cotton college,	Gauhati	Re	1 0 0

BURMA

The Government of Burma			
Mr S Subramanian, Accountant, P W Examiners Office	Rangoon		
„ H Bhimasena Rao, Asst Accountant General	do		
„ J R Narasimhan	do		
„ T Rajagopal Iyengar, Accountant,	Bhamo	Rs	5 0 0

Bombay Presidency

AHMEDABAD Dt

Mr Jeevan Ram J Bhatt B A, LL B, Khatri Pole	Ahmedabad		
„ Ganesh B Sapre P R Training College Nawa Darwaja	do	Rs	8 6 0
„ Rungchore Lal Chhote Lal & Co Spinning and weaving Co	do		
„ A B Dhruva, Prof of Sanskrit, Guzeiat College	do		

AHMEDNAGAR Dt

Mr Sriman Nagar Sanathana Dharma Sabha	Ahmednagar		
„ Govind Balvanta Laghate B A, LL B, Sub Judge	Nasik		
„ Narayan Ramchandra Dy Tahsildar	Rahuri		

BARODA

His Highness Maharaja Sir Sayaji Rao Gaekwar Bahadur G C S I, Baroda (30)		Rs	250 0 0
Mr Vasudev Keshav Deshpande	do		
„ Narayan Dalapatram Bhagat Dt. Inspector, Chhote Udepur Via Baroda			

BOMBAY

The Government of Bombay (50)	Bombay		
Mr Suddhar Ramkrishna Bhandarkar M A, Professor Sans	Elphinstone		
	College	do	
„ B V Vidvans B A, LL B, Limaye's chawl		do	Re 1 0 0
„ K S Visvanatha Iyer, Victoria Buildings		do	Rs 15 0 0
„ Shankar Canoji Medical Practitioner Dr Prabhakar's chawl		do	„ 2 0 0
„ Jyestaram Mukundji Bookseller Kalbadevi		do	
Messrs Ramchandra Govind & Sons, Booksellers		do (5)	
Mr Khemraj Srikrishna Das, Sri Venkateswar Press		do (5)	
Messrs Gopal Narayan & Co Booksellers		do	
Mr Vasudeva Shastri Panasikar—Pandit Nirnaya Sagar Press		do (2)	
„ Jagannath Raghunath Gharpure B A, LL B, Honor's in Law		do	
„ Visvanath P Vaidya Bar at Law		do	
„ S S Setlur, B A, LL B, High Court Vakil		do	
„ B Raghavayya B A, LL B, Solicitor		do	
„ P P Khare B A, LL B, High Court Vakil		do	
„ D B Chitnis do Solicitor		do	
„ Rao Bahadur V J Kirtikar, Bar at Law		do	
„ S R Bakhle B A, LL B, High Court Vakil		do	
„ Gopal Krishna Dandekar B A, LL B, do		do	
„ Raghunandan Nanu Kothare do do		do	
„ Hari Gangadhar Kulkarni Mahagaonkar do do		do	Rs 3 0 0
„ K H Kelkar B A, LL B, Pleader		do	
„ D G Dalvi B A, LL B, High Court Vakil		do	
„ L C Gole, B A, LL B, do		do	
„ N M Patvardhan B A, LL B, High Court Vakil	Bombay	Rs	5 0 0
„ S S Patkar do do	do		
„ Vishwanath Madan do do	do		
„ Daji Abaji Khare Bellasis Road near Byculla club		do	
„ Krishnaji Narasimha Marlihalli—Asst Sberistadar High Court		do	Re 1 0 0
„ M D Rane Byculla Superintendent P W D Secretariat		do	
„ Sriyukta, Gokulnathji Jeevanaji Maharaja Bhuleswai, Badamandir		do	Rs 25 0 0
„ Manilal Itcharam Desai, 5 Bhaskar Lane Cathedral St		do (2)	
„ Jata Sankar Jaya Krishna Vyas do		do	
„ L P Kulkarni, Personal Assistant to the Post Master General		do	Rs 2 0 0
„ Nand Lal Motilal, Jeweller & Precious Stones Com Agent		do	„ 5 0 0
„ Narotham Morarji Gokuldas Shant Bhavan		do	
„ Dharmsey Morarji Gokuldas do		do	
„ Morarji Gokuldas Deoji—Kennedy Bridge		do	
„ B S Suktankar, Shantaram House Malabar Hill		do	
„ Bhalachandra Sitaram do do		do (2)	
Dr Sir Bhalachandra Krishna Bhatawadekar, K. T Charni Road		do	Rs 25 0 0
Mr Hanu Mahadeo Bhatkamkar—B A, Prof of Sanskrit, Wilson College		do	
Dr Y G Nadgir, Prof Anatomy Grant Medical College		do	Rs, 10 0 0
The Secretary Royal Asiatic Society Bombay Branch—Town Hall		do	

BELGAUM DISTRICT

Mr Badarayana Venkatesh Katte Clerk Dist Court	Belgaum		
„ Vasudeva Rao Navalgund B A B L 3rd Assistant Sirdhar H School	do		
„ Jayarayacharya Koujalgi	do		
„ H S Kamalapur Clerk Collor's Office S D	do		
„ G V Patvardhan Inspecting Sub Judge	do	Rs	7 0 0
„ Gandi Rao Hanmant—Pensioned Sub Registrar	do		
„ Krishnaji Annaji Potdar Sowkar	do		
„ Abaji Ramchandra Savant—Bookseller	do		
„ Narayan Guru Rao Joshi, B A, LL B, Pleader	Athani		
„ Gurunath Gangadhar Nargund, B A, LL B, Sub Judge	Bailhongal	Rs	5 0 0
„ Jayarayacharya Hukeri	Koujalgi		
„ Srinivasacharya, Nargundkar	Ramduiga		
„ Panduranga Srinivas Naik Patakut	Nandgad		
„ T V Naik Landholder & Pensioner	Khanapur	Rs	7 0 0
„ Vadirajacharya Ayyachita Jamkhandikal	Surpali	Re	1 0 0
„ Govind Gowda Timmanna Gowda Patil	Yadvad		

NORTH KANARA DISTRICT

Mr Srimad Indrakanta Tirtha Sripadangalu Gokarna Mutt	Partagali		
„ Selu Venkatesh Narayan Bhatt	Majali		
„ Ramchandra Sridharacharya	do		
„ Vaikunta Srinivasa Prabhu School Master	Ankola	Re,	1 0 0

BIJAPUR DISTRICT

Mr Rao Sahib, Subba Rao Seshagiri Rao Phadanis Subordinate Judge	Bijapur		
„ Swami Rao Tilgulkar Sheristadar Dist Court	do (10)		
„ Govinda Rao Venkatesh Hubli Record keeper do	do		
„ S A Umarjekar Sectioner do	do	Rs	4 0 0
„ Rao Sahib Raghavendra Rao Krishna Pleader do	do	„	10 0 0
„ Guru Rao Venkatesh Haiholikar, Acot, Collr's Office	do		
„ Guracharya Surpalaya	do		
„ S S Bilgi Mamlatdar	do	Re	1 0 0
„ Hanumantacharya Katte at Torvi	do		
„ Swamurayacharya Raghavendracharya Dwarapalak Karkoon Mamlatdar's Office	Bagalkot	Rs	5 0 0
„ R V Kaveri	do		
„ Bhimaji Raghavendra Jainapura Cotton Press	do	Rs	2 8 0
„ Narayan Srinivas Naigundkar	do	„	10 0 0
„ Vedavyasacharya Umarjekar	Kolhar		
„ Balacharya Umarji	Badigi Bilgi		
„ Hanmant Krishna Mirji Clerk Sub Court	Muddebihal	Rs	2 0 0
„ Srinivasa Hayagrivacharya Kaulgi B A Ag Mamlatdar	Hire Kerur	„	5 0 0
„ G K Puranik M A Assistant Master High School	Bijapur	„	7 0 0
„ S V Koujalgi	do	„	10 0 0
„ M R Murnal Assistant Collector's Office	do		
„ Vasudev Rao Navalgund B A Educational Inspector	do	Rs	3 0 0
„ Venkatesh Hanumanta Rao Haveri Treasurer	do	„	3 0 0
„ Bodha Rao Vasudeva Rao Dharwedkar B A, LL B, Pleader	do		
„ M G Hungund Sheristadar Mamlatdar's Office	do		

Mr. Madhva Rao R Badgundi	Pleader	Bagalkot *	
„ Hanumanta Rao Chebbi B A	do	do	
„ Govind Venkatesh Badgundi	Municipal Secretary	do	
„ Hanumanta Venkatesh Savanoor	L M & S Medical Practitioner	do	
„ Ananta Krishna Asundi B A , LL B ,	Sub Judge	do	Rs 3 0 0
„ A J Deshpande	Secretary General Library	Muddebihal	
„ Appacharya Guracharya	Jahagirdar	Arkalgud	
„ Hanumantacharya bin Raghavendracharya		Hungund	
„ Jivaji Balvanta	Head Master	Halsangi	
„ Jayaramacharya Krishnacharya	Mangalgi Sanskrit School Teacher	Sangam	
His Highness The Rajasaheb of Mudhol		Mudhol	Rs 25 0 0
Mr N G Paranjpe		do	„ 5 0 0
„ Srimanta Hanappa Donkappa Desai		Muddapui	

DHARWAR DISTRICT

Mr Bhima Rao Vyenkatesh Kathargi	Pensioner	Dharwar	Re 1 0 0
„ Lakshman Rao Raghavendra Pensd	Sub-Registrar	do	
„ Hanumantacharya Pandurangi	Madihal	do	
„ Pandurangi Huchacharya Tumminakatte	Madihal	do	
„ Gurunath Balakrishna Phatak	Pleader	do (2)	Rs 10 0 0
„ Venkatesh Bhima Rao Alur B A , LL B ,	Pleader	do	
„ T K Pitre	do do	do	
„ A K Katte	do do	do	Rs 10 0 0
„ Narayana Rao R Deshpande	do do	do	
„ Narahara Bhagavan Limaye	do	do	
„ Raghavendra Rao Krishna Alur	Sheristadar to the Assistant Collector	do	Re 1 0 0
„ Hanumantacharya bin Gundacharya	Morab Teacher Private High School	do	„ 2 0 0
„ G S Dixit	Chitnis to the Collector	do	
„ Govind Rao Guru Rao Hulgal		Gadag	
„ Guru Rao Kasinath Kurtkoti	Pleader	do	
„ Bhima Rao Visvanath Godkhundi	do	do	
„ Narayan Rao Venkatesh Melgiri	do	do	Rs 5 0 0
„ Krishnacharya Lakshmikant Hari Bhatt	Clerk Sub Judge's Court	do	„ 2 0 0
„ Bhima Rao G Kulkarni	Pleader	do	
The Secretary Native General Library		do	
Mr Venkatesh Krishna Mulgund	Mahalaxmi Press	do	
„ Narasinga Rao S Desayee	Kallapur	Hangal	
„ Ramacharya bin Annacharya	Pandurangi	Ranabinnur	
„ Venkatesh Sreenivas Naik , Vice President	Taluk and Local Board	do	
„ Pandurangi Hubli Katte	Huchacharya	do	
„ Sitaramacharya	Pandurangi	Tumminakatte	
„ Asvatha Rao Raghavendra Mahishi		Sirahatti	Rs 10 0 0
„ Hanumanthacharya	Pandurangi	Kalasa Kudgeri	
„ M H Dambal	School Master	Dharwar (2)	
„ K G Kalghatke	Dt Deputy Collector	do	
„ V K Namjoshi	do	do	
The Hon'ble Rao Bahadur Srinivasa Rao K Rodda		do	
Mr S V Desayee	Inamdar	do	
„ Y B Jathar	Pleader	do	

Mr V V Joshi	Pleader	Dhawalwar	
„ K G Kulkarni	do	do	
„ Rama Rao N Bellary	do	do	
„ N G Karigudigiri	do	do	
„ Visvanath M Harlikar	Government Pleader	do	
„ Ramchandra Srinivas Morab	Mamlatdar Office	do	Re 1 0 0
„ Srinivasa Rao S Kamalapur	Retd Dy Collector	do	
„ B R Heblkar	Retired Huzur Dy Collector	Hebli via	Rs 5 0 0
„ Laxman Rao Raghavendra	Pensioned Sub Registrar	Hubli	„ 10 0 0
„ Rao Bahadur Raghavendra Rao,	Panduranga Bengeri Retd Dy Collector	do	„ 10 0 0
„ Laxman Rao Bhima Rao	Berur Clerk Sub Court	do	Re 1 0 0
„ Swami Rao Ranga Rao	Bengeri West Patent Press	do	
„ Bhimacharya Guracharya	Kalghatke do	do	Rs 2 0 0
„ H V Chinmulgund	Joint Sub Judge	do	
The Secretary	Native General Library	do	
Mr Subba Rao Ramchandra	Pleader	do	
„ Sitaram Rao Narayan	Guttal do	do	
„ Srinivasa Rao Raghavendra	Valvikar	do	
„ Hanamanta Narashimha	Talpadatur B A, LL B, Pleader	do	
„ Siddha Ramappa D Pavate	B A, LL B, do	do	
The Secretary	Sri Adi Sri Shankaracharya Utsava Committee	do	

KATHIAWAR

His Highness the Maharaja Saheb of Bhavnagar, through the Dewan Saheb The Hon'ble Prabhashankar D Pattani—C I E,		Rs 100 0 0
Mr Parasuram B Junnarkar	B A, LL B, Minister Palanpur State	
„ Balvant Rao Ramchandra Junnarkar,	Customs Office	Dhrangadhra
„ D B Redkar	Civil Station	Rajkot
„ Vishram Pitamber Manek		do (2)
„ G N Pandit Superintendent, Sourashtra High School, Vithaldas Gırja Shanker		do
	Trivedi	do
The Honorary Secretary	Lang Library	do
Mr Hari Jivan B Shukla,	B A, LL B, High Court Pleader	do
„ Mani Shanker Raja Ram	Trivedi	Junnagada

KHANDESH Dt

Mr S S Dev	Pleader	Dhulia	
„ Gopal Govind Modak,	Sub Engineer	Dharangaon	
„ R B Pansalkar	Mamletdar	Nandurbar	
„ Magan Bhai Chatur Bhai Patel	B A, LL B, Bar at Law Nadiad	Kara Dt	
„ Moro Ganesh Londhe,	Pensioned Master	Pen Kolaba Kolaba Dt	Re 1 0 0

POONA Dt

Mr H N Apte	B A, Superintendent Anandasarma	Poona	
„ G R Savanur,	Head Clerk, Inspector of European Schools	do	Re 1 0 0
„ N B Pavji,	Mamlatdar Shree Sotya Mhasoba lane	do	Rs 5 0 0
Dr Ramkrishna Gopal Bhandarkar,	M A, C I E, Sangam	do	„ 20 0 0
Mr Shanker Sripat Deshpande,	Retd Asst Engineer Sanivarpet	do	
„ N A Dravid,	M A Servants of India Society	do	
„ K B Pathak,	Retired Prof of Sanskrit	do	

The Principal, Fergusson College	Poona
The Superintendent, Nutan Marathi Vidyalaya	do
The Hon'ble Sardar, Kuppusami Mudaliar	do
Mr V S Ghate, M A, Prof of Sanskrit Deccan College	do
„ F W Bain, M A, Principal do do	do
„ Keshava Rao Rowji Gondhalekar, Jagadhitechhu Press—Proprietor	do
Messrs G V Chiplunkar & Co Bharata Publishers	do (2)
Mr Appashastiy Vachaspati, late Editor Samskrita Chandrika	do

SHOLAPUR

Mr Gopal Narayan Tuljapurkar, Retired Sherstadar	Sholapur City
„ Govinda Krishna Muddebhalkar, Retired Nazir	Sholapur
„ T R Gune, L M S, Medical Officer	Pandharpur
„ L K Nulkar, Sub Judge	do
„ Srinivas Bhikajee Sardesayee	Govindpur

THANA Dt.

Mr N B Utgikar, M A, Teacher High School	Thana	Rs	2 0 0
„ Madhav Narayan Devr, Secretary Native General Library	Bhiwandi		

RATNAGIRI DISTRICT

Mr Vedavyas Narasinh Navaratna, Sub Judge	Devgad		
„ R V Chakradev, B A, Mamletdar	Chiplun		
„ Anantaramacharya Joshi Athnikar, Avalkarkun	do		
„ Shankar Anant Desayee, R B A, S T C D High School Teacher	Rajapur	Re	1 0 0
„ Hari Krishna Patankar, Bhat Ali	do (3)	Rs	5 0 0
Rao Sahab Ganpat Raghavendra Kalyanpurkar, B A, Dy Collector	Ratnagiri		

SATARA Dt

Mr Ganpat Rao Bhatye, Govt Pleader	Karad		
„ Krishnaji Lakshman Desayee, Pleader, Sub Judge's Court	Islampur	Rs	5 0 0
„ Raghunath Bhikaji Gogte, Sub Judge	Satara		
„ V D Puntambekar Dy Collector	do	Rs	2 0 0
The Chief of Sangli Iron Roof	Mahableshwar		
Mr Srimanta Balasaheb Pant Pratinidhi, Chief of Aundh	Aundh (2)		
„ Shankar Rao Bhimaji Hebbal, Government Telegraph Master	Hulkarni	Rs	2 0 0

KOLHAPUR Dt

The Editor Sanskrit Chandrika	Kolhapur
Mr Krishnaji Narayan Pandit, Retd Chief Judge	do
Rao Saheb V S Gokhale, B A, LL B, Joint Sessions Judge	do
Mr R V Sabnis, B A, Rao Bahadur Dewwan Saheb	do
„ R V Khedkar, Darbar Surgeon	do
His Holiness Sri Karavira Simhasanadhiswara Jagadguru Shri Shankaracharya	do
Mr V B. Modak, Ravivarpeth	do
„ Vasudeva Ramachandra Astaputre, Clerk Chief Judge Court	do
„ Dhondo Narayan Shiralkar,	Miraj
„ G R Dharwedkar, Secretary Native General Library	Sangli
„ Hanamanta Pandurang Kotnis, Pleader *	do
„ K R Chhapkhane do	do

The Hon'ble Srimanta Narayan Rao Babasaheb Ghorepade, Chief of Ichalkaranji Rs 25 0 0
Srimanta Abasaheb Pant Pratinidhi, Chief of Vishalgad

MADRAS PRESIDENCY ANANTAPUR DISTRICT

Mr A S Arunachela Iyer, B A , L T , Head Master Municipal High School Anantapur			
„ M S Subramanya Iyer, Revenue Inspector	Yellanur		
„ A D Gundu Rao sub magistrate	Yadiki		
„ W Krishna Rao Hd Asst collector's Office Head Clerk	Penukonda		
„ P Sreenivasachari Pleader	do		
„ Ch Raghavendrchar, Tahsildar, Madakasira	do		
„ S Venkatarama Iyer, B A , L T , Headmaster L M H School	Gooty		
„ P Subba Rao, B A , Pleader	do		
„ Vedanti Seshacharya Shanubhog	Pangi	Re	0 8 0

NORTH ARCOT AND CHITTOOR Dts

Mr A Swaminatha Shastri, Clerk Collector's Office	Tiruvannamalai		
„ C K Krishna Rao, do	Vellore	Rs	2 0 0
„ M K Ramanatha Aiyar, Acct Rev Dy Office	Ranipet		
„ P Desikachari, B A , B L , Vakil	Chittoor	Rs	2 0 0
„ K S Laxminarasiah, B A , B L , District Munsiff	Ranipet		
„ C R Parthasarathy Iyengar, B A , B L , High Court Vakil	Chittoor		
„ V Gopala Iyer, B A , B L , Vakil	do		
„ T G Nayar, Try Dy Collector	do		
„ P Krishna Rao, Dy Collector	do		
„ B V Subramania Iyer, Sub Magistrate	do		
„ V K Srinivasa Rao, Clerk Sub Court	do		
„ A Hari Rao,	Belupalli		
„ T Subramanya Shastri, Revenue Inspector	Bairedpalle		
„ P Madhvachar, Pleader	Tiruvannamalai	Re	1 0 0
„ R V Krishnasami	do	Rs	2 0 0
„ Ravula Bhima Rao, Ag Sub Magistrate	Changam	Re	1 0 0
„ K Dorasami Iyer, Hd Classifier Rev Settl	Tiruvetpuiam	Rs	4 0 0
„ C A Satagopachary, Hd Classifier Rev Settle	do	Re	1 0 0
„ Narasimhachariar, Sans Pt Raghunadasamudiam	Chetput Polu		
„ F S Subba Rao, Tq Hd Acct	do		
„ R V Venkatasubbier, M A , Miner and Farmer	Siruvallur		
„ M V Subramania Iyer, B A , Retd Hd Master Bd H School	at Mosur	Re	1 0 0
„ S N Venkataramiah, Sub Asst Inspector of Schools	Vellore		
„ C Raghunath Rao, Retired Dy Tahsildar	do	Re	1 0 0
„ R Ramchandra Rao, Military Pensioned Dy Tahsildar	do	Re	1 0 0
„ T S Venkasami Rao, C/o S Gopal Rao Sub Overseer D P W	Panappakham		
„ Chakravarti Raghavachar Puranik	Karvetnagar	Rs	5 0 0
„ V Rangachariar, V M Velanguppam	Kalambur	Re	1 0 0
„ L Gururajacharya, Rev Inspector	Wandiwash	„	1 0 0
„ K Sitarama Iyer, Brahmin Street	do		
„ Srinivasachar Aurasu	do	„	0 8 0
„ T Subrahmanya Aiyar, Rev Inspector	Palmaner	Rs	2 0 0
„ K Ramanathasastri, Hd clerk Dy Tahsildar Office	Pernamallur	„	2 0 0
„ S Venkasami Rau	Seri		

Mr V N Krishna Rao, Cloth Merchant	Velur	Re.	1 0 0
„ Nagar Srinivasa Rao,	Madanapalle		
„ A Setumadhavachar Pundit, Sans College	Tirupati		
The Head Master Sri Mahant High School	do		
Mr H Srinivasacharya Gumasta, to H H Mysore Maharaja's Charities	Tirumalai	do	
„ Sri Mahant Prayag Dasjee Varu Hatheeramjee Mutt Vicharana	Kartha Tirumalai Temple	do	Rs 10 0 0

SOUTH ARCOT DISTRICT

Mr S Narayanaswami Iyer, B A , B L, High Court Vakil	Cuddalore		
„ A V Kuppaswamy Iyengar, Pleader	do	Rs	7 0 0
„ Shadagopachari do	do	„	11 4 0
„ L A Jayaramachandrarayar, B A , B L , 1st grade Pleader	do	„	7 0 0
„ S R Sreenivasarao, Clerk D ^o Board Engineer's Office	do	Re	1 0 0
„ V Raghunatharao, B A , L T, Professor St Joseph's College	do	„	1 0 0
„ V Vaidyanatha Iyer, Clerk Collector's Office	do	„	1 0 0
„ S Ramaswami Iyer, Store keeper Ex Engineer's Office	do	„	1 0 0
„ C V Visvanatha Sastry B A , B L , Dt Munsiff	do		
„ S Krishna Iyer, Head Clerk Collector's Office	do	Re	1 0 0
„ P Narayanachari, B A , B L , D ^o Munsiff	do		
„ R Gopal Rao, M A , B L , do	do		
„ K Sambasiva Iyer, Sub Divisional Officer P W D	do	Re	1 0 0
Rao Saheb P Govinda Menon, B A , Dy Collector	do	Rs	10 0 0
Mr Tiruvadi Rangandhacharya Pudupalayan,	Tirupapulyur	Rs	7 0 0
„ V Srinivasachari, B A , B L, High Court Vakil	do		
„ M Tiruvenkatachariar, 1st Grade Pleader	do		
„ Ramayanam Sreenivasacharya,	Chidambaram		
„ B Appurao Union Chairman,	Bhuvanagiri		
„ Visvanatha Bhattar,	do		
„ Subbaratna sastri,	do		
„ Madhvarao,	Kunjumedu		
„ Tammanna N Srinivasachary,	do	Rs	3 0 0
„ Venkobarayaru,	Melapattukudi		
„ Asuri Narasimhachari,	Olakur	Rs	2 0 0
„ S Rengaswamy Iyengar, B A , Police Inspector	Chidambaram	„	3 0 0
„ K Krishnarao, Clerk S R O	Villuppiam		
„ Sreenivasavaradachari,	Perangiyur	Rs	2 0 0
„ O V Raghavachari, Schoolmaster	do		
„ V Rangarao, Police Inspector	Chinnasalem	Rs	2 0 0
„ P Ramachandra Iyer, Town Sub Magistrate	Vriddachelam		
„ C S Rangasamy Iyengar, B A , L T, Ag Superintending Headmaster, Bd Secondary Schools	Villuppiam	Re	1 0 0
„ Veeraraghavachettiar, Sub Registrar	Kattumannarkoil		
„ N S Rangasami Iyengar, do	Kurinjipadi	Rs	3 0 0
„ N R Ranga Rao, B A , Joint Sub Registrar	Panruti	Re	1 0 0
„ Rayajji Srinivasacharya,	Vellimedu		
„ Shatagopa Iyengar, Local Fund Overseer	Meikanum		
„ Sadasivampillai Keelanedumbur,	Komaratchi		

Mr P Ramaswami Iyer,	Porto Novo		
„ V Narayanarao, Retired District Munsiff	Tirukoilur	Rs	5 0 0
„ G T Sreenivasayengar, Taluk Office	Kallakuruchi		
„ K Venkobacharya,	kampattu Tandara Post		
„ T V Srinivasa Iyengar, B A, Pleader	Tirukoilur		
„ S V Ramarao, Hd Clerk Taluka Board Office	Tiruvananthapuram	Rs	2 0 0
„ T E Krishnamurti Iyengar, Pleader	do		
„ T M Satagopachary, Sub Assistant Inspector of Schools	do	Rs	5 0 0
„ S Krishnasami Iyengar, B A, Clerk Sub Collector's Office	do		

BELLARY DISTRICT

Mr Hubli Venkobacharya, Clerk L F Engr's Office	Bellary		
„ P Varadachari, Head Clerk Inspector of Schools	do		
„ Sunkada Srinivasacharya,	Kamalapur		
„ Ratni Krishnacharya Pleader	Hospet		
„ S Sarvagnacharya do	do	Rs	2 0 0
„ B Gopalachari, B A, do	do		
„ M R Srinivasa Rao, Sub Registrar	Huvinahadagalli	Rs	5 0 0
„ T C Kuppasamy Sastry, L F Assistant Engineer T R S Dn	Bellary	„	7 0 0
„ B V Narayanarao, Agricultural Institution Govt Training college	do	„	2 0 0
„ B Raghavendra Rao, Executive Engineer's Office Manager	do		
„ V Ranga Rao, B A B L, Retd Sub judge	do	Rs	100 0 0
„ P Srinivasachari	Kavutaluru		
„ M Guru Rao, Inspector of Post Offices	Adoni		
„ P K Subba Rao, Head Master M S School	do	Re	1 0 0

CHENGLEPUT Dt

Mr Ramaswamy Shastri of	Sengalipuram Hodgsonpet	Rs	3 0 0
„ Srinivasacharya Purohita,	Vadakupattu—Singaperumalkoil		
„ T Rangacharya Tamil Pandit, F C M High School	Conjeevaram		
„ Srimad Paramahansa Vadikesari Alagiyamanavala Ramanuja Jeer	do	Rs	7 0 0
„ P B Srinivasachari,	Little do		
„ P E Venkatachari, Sanskrit Pandit	do		
„ Rayajji Srinivasachari,	Tirumazhisai		
„ K Anandachellai Iyer, Pensioned Revenue Inspector	Kunnathur		
„ Ahmedabad Devaraja Ramanuja, Das	Sriperumbudur		
„ A Ramanujachari, B A, B L, Wakil	Ramamanduram—Chengleput		
„ P Ramakrishna Iyer, 11 Brahmin St	do	Rs	2 0 0
„ D Srinivasacharya, Pensioner Anakatte Street	L Conjeevaram (2)		
„ A Singarachariar, Komalavilas	do	Rs	2 0 0
„ Prativadi Bhayankaram Anantachari, Editor Manjubhashani	do	„	10 0 0
„ A Ramanuja Iyengar, B A, L T, Asst Pachayappa's High School	do		
„ M A Kuttu Tiruvenkatachariar, Sans Pandit	do		
Sri Sula Thathachariar, Hd Pt Satagopanilayam Sans College	do		
Mr M E Srinagachariar, B A, B L, High Court Wakil	do		
„ S L Narayana Rao, Salt Abkari Inspector	Tiruvallur	Rs	10 0 0
Dewan Bahadur T T Rangacharyar, B A, B L, Retd Dt Judge	do	„	20 0 0
Mr T Srinivasa Rao, Retd Sub Assistant Inspector of Schools	do	„	2 0 0
„ K Rangachary, Ag Clerk Collector's Office	Saidapet	„	3 0 0
„ T Srinivasaraghavachariar—Inspector of Police	do	„	3 0 0
„ G Srinivasaraghavacharya, Hd Classifier Rev Settli	do	„	3 0 0

COIMBATORE DISTRICT

Mr N V Desikachariya, M A, Vakil	Coimbatore	Rs	7 0 0
„ C M Padmanabhachar, B A, B L, High Court Vakil	do	„	10 0 0
„ H Rama Rao, Pleader	do	„	5 0 0
„ R Krishnaswami Iyer, D T Institution	do	„	2 0 0
„ T R Sanjivi Rao, Amin District Munsif Court	do	„	5 0 0
„ Vaidya Rangachari,	do (2)	„	7 0 0
„ G V Krishnaswamy Rao, Copyist District Court	do		
„ M Govinda Rao, Pleader	Erode		
„ Vengalai Subbarayacharya,	do		
„ V Narsimhacharya,	do	Re	0 4 0
„ K Ramachandra Sastri, Head Clerk Salt Inspector's Office	do		
„ D S Krishna Rao Vakil	do		
„ S Ramasamy Sastry Sanskrit Pandit L M H School	do	Re	1 0 0
„ Kallakurichi Setumadhavacharya,	do		
„ Veerajamangalam Ramacharya,	do	Re	0 8 0
„ C B Venkata Rao, Treasurer, Bank	do		
„ D Subbiah, Railway Contractor	do		
„ K S Srinivasa Iyengar, Inspector of Post Offices	Coimbatore		
„ C S Venkataramana Rao, B A, B L, Dt Munsiff	do	Rs	7 0 0
„ T Ramanuja Iyengar, Manager Forest Conservator Office	do		
„ R Venkataramana Iyer Ag Eng Hd clerk Collectors Office	do		
„ K Ganapati Iyer B A, B L, High Court Vakil	do	Rs	5 0 0
„ C V Rangasami Iyengar, High Court Vakil	do	„	2 0 0
„ C R Kalyana Sundram Iyer, do	do		
„ C R Krishna Rao, Pleader,	do		
„ K Narayansastri, B A, B L, Free Public Library	do		
„ N Sivarama Iyer B A Pleader	Erode		
„ Kalamangalam Srinivasamurti Rao,	do	Rs	5 0 0
„ V S Narayan Rao, Sub Assistant Inspector of Schools	Gobichettipalayam	„	2 0 0
„ G R Srinivasa Iyer, Mirasdar	do	Re	1 0 0
„ R Srinivasa Iyer, Pudukaramaniyam	Gobichettipalayam		
„ K Raghavendrachar son of Bhavani Krishnacharya	Pallapalayam	Rs	2 0 0
„ V Sanjiva Rao, Flutist	Palladam		
„ C R Sivaramakrishna Iyer	Chinnadharapuram		
„ Talayur Sheshagiri Row,	do		
„ Sahasranama Raghavendracharya	Dharapuram		
„ K A Subrahmanya Sastri, Pleader	Udumalpet	Rs	2 0 0
„ T K Venkoba Rao, Station House Officer	Nambeyur	„	3 0 0
„ M V Sreenivasa Rao, Station master	Perundurai		
„ A Puttanna,	Mamballi		
„ S V S Seshadri Iyengar,	Vangal	Re	1 0 0
„ Jeevanna Rao,	Unjalur	Rs	2 0 0
„ J Srinivasa Rao, Inspector R M S	Erode	„	2 0 0
„ K S Ganapati Iyer, Branch Post Master	Ka atholuvu	Re	0 8 0
„ T A Tirumalachar Sub Magistrate,	Palladam		
„ K N Raghavachari, Mirasdar	Udumalpet		
„ Jayathirthachar,	Andancoil	Rs,	2 0 0

Mr S Kuppasamy Iyer, Revenue Inspector	Kollegal	Rs	3 0 0
„ K Tiruvengadachari, Perumalkoil Street	Mettupalayem		
„ K Ramanathasastry, Hd Clerk Dy Tahsildar Office	Perumanallur	Rs	2 8 0
„ Putti Venkatasubbarayar,	Nanjai Pugalur		
„ T L Narasiah, Pensioned Police Inspector	Satyamangalam		
„ S Kalliana Venkatarama Sastry	do		
„ R Kupper, Kurnam	Kunnathur		
„ K Venkataramana Iyer, Kondompati Village	Keenathakadavoo		

CUDDAPA DISTRICT

Mr R Narayanchar Short hand writer Dt Court	Cuddapa		
„ Cowkooor Ramachandra rao, B A , B L , High Court Vakil	do (2)		
„ Bhallaki Bhimasenachar, Clerk District Court	do		
„ K Madhav Rao, Retired Tahsildar	Cuddapa		
„ P Sundar Ramji, Head Singnaller	do		
„ S Venkatsubba Iyer, Sub Assistant Inspector of Schools	do	Rs	3 0 0
„ C S Gopalkrishna Rao, Overseer P W D Kurubalakota		Rs	5 0 0
„ P Vedavyasacharlu, Pleader	Nandalur	Rs	2 0 0
„ Bellary Bhujanga rao,	Vayalpad		
„ Jagur Shama rao, Cashier S I Ry	Kumpanipuram		
„ Palle Seshachar	Rayachoti	Re	1 0 0
„ M Bapu rao Sty Sub Magistrate	Piler		
„ M Gururajacharya Mattampalli village	Gorantlapalli		
„ Pathi Madhava Rao, Sub Registrar,	Pulivendla		
„ K Srinivasa Rao Talug, Head Accountant	do		

SOUTH CANARA DISTRICT

Rao Bahadur S Raghunathaiiah, Retd Sub Judge	Mangalore	Rs	2 0 0
Mr Rangappa Bhandari, Ist grade Pleader	do	Rs	7 0 0
His Holiness The Admai Mutt Swamigalu	Udipi (4)		
Do Sri Krishnapura Mutt, Swamigalu	do		
Do Sri Serur Mutt Swamigalu,	do		
Mr Puranik Srinivasacharya Puttge Mutt,	do		
„ Mukhyapranacharya Bhmanakatte Mutt,	do		
„ N Lakshmanarao, Secretary Theosophical Society	do (4)	„	8 0 0
„ N Rajagopala Krishnarao, Kadikar Estate	do	„	15 0 0
„ Pavanji Guu Rao, Manager M S P Sans School	do (2)		
„ U Purushothama Bhatt,	Uppinangudi	„	5 0 0
„ A Ratnakara Joshi, Patel	Alur village		
„ A Durasami Iyer, Ware house Officer	Udipi		
„ B Narayan Rao, Vakil	do		
„ P Kalunga Rao,	do	Rs	7 0 0
„ V Aiyasami Iyer, Sheristadar Dt Court	Mangalore		
„ K Nagaraja, Clerk Collector's Office	do		
„ V Chellam Iyengar, B A , Asst Government College	do	Rs	2 0 0
„ Kesava Saama Manjula Raja Purohita	Manjeshwar		
„ M Vaikunta Bhatt, Zamindar	do	Rs	7 0 0
„ S M S Govindacharya, of Chitrapur Mutt	Suratkal		
„ Maniel Subbannashastry, Punacha Village	Vittal		

M ₁ Ketaki Narasimhacharya,	Ramakunjagramam (2)		
„ Ramakrishnacharya,	Nagari village		
„ G Narasimh Prabhu, Teacher	Hosdroog	Rs	2 0 0
„ E B Appu Rao, Pensioner	Coondapuri	Re	1 0 0
„ N Raghavendra Rao, Kadikar	Udipi	Rs.	10 0 0
„ Udiyavara Venkatavarahachar	do	„	10 0 0
„ H H Srikerur, Mutt Sripadangalu	do		
„ Baloor Rama Rao,	do		
„ H H Sri Palmar Mutt,	do		

GANJAM DISTRICT

M ₁ D S Appala, Narasimha Pantlugaru Acct Collr's Office	Chatrapuri	Rs	2 0 0
„ T S Subrahmanya Iyer, Supervisor P W D	do		
„ K V Seshagiri Rao, Salt Sub Inspector	Berhampur	Rs	2 0 0
Dewan Bahadur C V Kumaraswamy Sastry, B A, B L, Dt and Sessions Judge	do	„	30 0 0
Mr A Sarvothama Rao, Additional Superior of Revenue Settlet	Buguda	Re	1 0 0

GODAVARI DISTRICT

Mr Yadavalli Ramkrishna Sastri,	Rajahmundry (5)	Rs	5 0 0
„ Baru S Narasimha Rao, Pantlu B A, B L, High Court Wakil	do	Rs	5 0 0
The Hon'ble Nyapati Subharao Pantlu,	do	do	
Mr A Sambamurti Iyer B A, B L, Sub Judge	do	do	
„ Ch Narayanmurti Rao, Hd Master A E L M Girls school	do	Rs	4 0 0
„ Darbha Sri Rama Sastri	Vetlupalam		
„ I V Sayanna, Tahsildar	Cocanada	Rs	5 0 0
„ Soumya Venkata Rao, Sanitarium	do	Rs	10 0 0
„ Yeleswarapu Sundararama Sastri, Salt Sub Inspector	Tuni		
„ Vadaly Nukaraju,	do		
„ Nittalu Venkatu Sastri, Sans Pandit	do	Rs	2 0 0
„ Chavati Subrahmanya Sastri,	do		
„ Konakanchi Subbarayudu,	do		
„ Maddala Venkanna,	do	Re	1 0 0
„ Sri Rajah Datla Venkata Suryanarayana Jagapathy Raju Bahadur	Garu,		
Proprietor Puvinanji	Tuni		
„ Gunturi Somappa Sastry Garu,	do		
„ Vinjamuri Venkata Jagannath,	Samalkot	Re	1 0 0
„ Karrajogayya, Teacher B H School	Amalapuram	Re	1 0 0
„ C Perayyanaidu 1st grade Pleader	do	Rs	2 0 0
„ Ganti Seshadri, Clerk District Munsif Court	do	Re	1 0 0
„ Peri Sitaramiah, Sanitary Inspector—	Rajahmundry		
„ M Seshagiri Prabhu, M A, Training College	do	Rs	20 0 0
„ R Narasimha Iyengar, Ex Engineer	do	Rs	6 0 0
„ D Laxmpati Sastri, Proprietor Lalita cotton Ginning Factory	Tuni		
„ J Suryanarayana, Rice Mill Engineer	Cocanada	Rs	2 0 0
„ Mahindravada, Soure Narayanamurti Instituteur de langue	Inde Francaise		
Yanam	(Cocanada)		

GUNTUR Dt

Mr C Sitaramiah Sastry, Ayurvedic Physician	Guntur	Rs	2 8 0
„ Ettoo Sitaramasastry, Assistant Town High school	do	„	2 0 0

Mr Kotiswara Sarma, Chidananda Asramam	Guntur		
„ R Krishna Rao, Clerk Collector's Office	do		
„ T R Rangasami Iyengar, B A, L T, A E L M College	do	Rs	1 0 0
„ P Negesha Rao, Dy Collector	Tenali	Rs	10 0 0
„ L V Gopal Rao, Revenue Inspector	do	„	2 0 0

KISTNA Dt

Mr K Muthuswami Iyer, Salt Sub Inspector	Chinna Ganjam		
„ V Sivaramasastry Satavadhani,	Ankirepalli		
„ O R Venkateswarulu, Land holder and Union Chairman and Board Member	Talug		
„ Guddimalla Varadacharyalugaru,	Chinnala		
„ L Sivasamba Iyer, B A, L T, Asst Hindu High School	Chittugudur		
„ J Gourinatha Sastry, Pleader	Masulipatam		
„ N Balaram Das, B A, B L, Additional Dt Munsiff	do		
„ Yeleswarapu Sundararamasastry, Salt Sub Inspector	Bapatla		
„ D Lakshminpati Sastri, Travelling Engineer	Naisapur	Rs	2 0 0
	Bezavada	„	5 0 0

KURNOOL DISTRICT

Mr M Krishnamurti rao, Treasure	Kurnool		
„ N Narasiah, Headmaster C M High School	do	Rs	1 0 0
„ B Raghavendra Rao, Inamdar	Atmakur	Rs	2 0 0
„ Madakasira Koneri, Tg Sheristadar	Koilkuntla		
„ D Krishna Rao, Head Accountant Collector's Office	Kurnool	Rs	1 0 0
„ N Rangasami Iyengar, B A, 1st grade Pleader	do		

NELLORE DISTRICT

Mr S Srinivasachari, Agent Best and Co	Nellore		
„ Patooru Subbaramaia Garu, Rev Inspector	Kovur	Rs	2 0 0
„ K Anantachari, Pleader	Ongole		
„ A Sarvottama Rao Addl, Supervisor Rev Settlement	do		
„ S L Narayana Rau, Salt and Abk Insp	Woollapalleyam		
„ R Tirumal Rao, Head Accountant Retd	Nellore		
„ M Raghavachary, Supervisor Elementary Schools	do		
„ B Krishna Rao, B A, B L, Sub Judge	do	Rs	6 0 0
„ P S Soundararaja Rao, Typist Collector's Office	do	Rs	1 0 0
„ Ramanujachariar, Tamil Pandit V H. School	do	„	0 8 0
„ T P L Narasimhaswamy, Dy Collector	do		
„ S Krishnamachari, Salt Sub Inspector	Muthukur	Rs	2 0 0
„ M S Krishnamurti, Dy Inspector	Kanigiri		
„ K Rangasamy Iyengar, Dy Collector	Kavali	Rs	6 0 0

NILGIRIS DISTRICT

Mr G Venkoba Rao, B A, Sub Asst Supdt Epigraphy	Ootacamund	Rs	10 0 0
„ Balasubramania Iyer, B A, District Police Office	do	„	2 0 0
„ Rao Bahadur V Venkiah, Asst Architect Supdt Office	do	„	15 0 0
„ C H Venkataramiah, Hd Acct Collr's Office	do	„	2 0 0
„ B Ramamurti Iyer, Supervisor, Drainage Works	do	„	10 0 0
„ H. Krishna Sastri, Suptd Epigraphist Office	do	„	10 0 0

Mr M V Srinivasa Rao, Station Master Nilgiri Ry	Kallar „	3 0 0
„ V R Rede, Manager Waterfall Estate	Katary	

MADRAS

The Government of Madras	Madras (14)	
Mr C V Muniswami Iyer, Reporter Madras mail	do	
„ C Duraiswami Iyengar, B A	do	
„ S Ramachandra Rao, 177 Govindapa Naik street	do Re	1 0 0
„ K V Lakshminarasimhan No 67, 68 do	do	
„ G Subrahmanya Iyer, Post master General's office	do	
„ Kandada Srinivasachariyalu, B A, L T, Pachayappa's College	do (2) Rs	5 0 0
„ S K Ramamanuja Iyengar, Mint street	do	
„ N T Shamanna, Advocate	do Rs	2 0 0
„ Darvasikhamany Iyengar, Pethunaiickenpet	do	
„ V Raghavacharya, office of Inspr Genl Registration	do (2)	
„ R Srinivasa Iyer B A, Examiner P W Accounts	do Rs	20 0 0
„ A B Srinivasa Rao, Clerk P W Examiner's Office	do	
„ A Kuppacharya do do	do Rs	10 0 0
„ A Rama Rao, do do	do	
„ S Hari Rao, clerk do	do Rs	7 0 0
„ T Ananda Rao, B A Clerk Birth and Death Registrar's Office	do	
„ C Ramachandra Iyer, Clerk Accountant Genls' Office	do (2) Re	1 4 0
„ S Venkataramana Iyer, Superintendent do	do Rs	10 0 0
„ A Gopala Iyengar, do (separate Rev)	do	
„ N Kuppaswami Iyer, Head Clerk Board of Revenue Settlement Dept	do	
„ R Ramachandra Iyer, Clerk Board of Revenue	do	
„ M P Kukillaya do do	do	
„ S Padmanabha Rao do do	do Re	1 0 0
„ M R Rajagopala Iyengar do	do	
„ N Kailasam Iyer do do	do Re	1 0 0
„ A Nammalvai Aiyah do do	do	
„ E Srinivasaraghavachari, do	do Re	1 0 0
„ M Sampatkumarachari, B A., Clerk Board of Revenue	do Rs	2 0 0
„ S Ganapati Iyer, do do	do „	2 0 0
„ T V Srinivasa Iyer, do do	do Re	1 0 0
„ A V Natesa sastri, Hd clerk Depot circle	do Rs	3 0 0
„ C Raghavachari, Librarian Board of Revenue	do	
„ C S Anantarama Iyer, Under Secretary to the Government of Madras	do	
The Hon'ble Sir S Subrahmanya Aiyar, K C S I Dewan Bahadur, Judge, High Court Retired	do	
The Hon'ble V Krishnaswami Iyer, B A, B L, (late) Member of Council	do (2) Rs	10 0 0
Mr S Srinivasa Iyer, do High Court Wakil	do	
„ V C Seshachari, do do	do	
„ S Srinivasa Iyengar, do do	do	
„ K Srinivasa Iyengar, do do	do Rs	12 8 0
„ V Venkatachari, do do	do	
„ T Narasimhachari, do do	do Rs	7 0 0
„ K Lakshmi Narasimhalu Naidu, do do	do	
„ K Kuppaswamy Iyer, do do	do	

Mr B Panchapagesha Sastri, A B, B L, High Court Vakul,	Madras	Rs	5 0 0
The Hon'ble T V Sheshagiri Iyer, do do	do	,,	10 0 0
Mr V V Srinivasa Iyengar, do do	do		
,, M Narayanaswami Iyer, do do	do		
Rao Saheb G Subbiah Chettiyar, Sea Custom's Office	do	Rs	2 8 0
Mr C R Duraiswami Iyer, Clerk do	do		
,, Chirasagara Rama Rao, Sowcarpet	do		
Rao Bahadur, M Rangacharyar, M A, Professor of Sanskrit Presidency College	do		
Mahamahopadhyaya Mr V Swaminatha Iyar, Tamil Pandit do	do		
Mr R Krishnamacharyar, M A Sub Assistant Inspector of Sanskrit Schools	do		
,, J Rajagopalachari, M A, B L, Ass ^t Professor Law College	do	Rs	3 0 0
,, P R Ganapati Iyar, B A, BL, 1st Assist Professor do	do		
,, P S Chandrasekhara Iyer, B A, M D, Assist Professor Medical College	do	Rs	5 0 0
,, M Goolab Rai, 2nd Assistant Chemical Examiner do	do		
,, K Krishnaswami Iyengar, B A, Teacher Christian College	do		
,, N Ramanujachariyar, M A, L T, Asst Professor Pachayappa's College	do	Rs	7 0 0
,, V Rangachary, M A, L T, Professor Presidency College	do		
,, S Subba Rao, M A, Assistant Professor of Sanskrit do	do		
,, K B Ramanatha Iyer, M A L T, Pachayappa's College	do	Rs	7 0 0
,, S Vasudevacharyar, B A L T, Headmaster Wesleyan Mission College	do		
,, T R Srinivasa Iyengar, B A L T, Asst do	do	Rs	5 0 0
,, Krishnamacharya, Sans Pandit do	do		
,, A Varadachari, B A L T 1st Asst City High School	do	Re	1 0 0
,, V Anantachari, Sans Pandit C S M College	do	,,	1 0 0
,, Venkataramanujachar, Asst Telgu Pundit do	do		
,, T Bhawanswami Rao, B A L T, 1st Asst Govt Madrasa 1 Arum	do	Re	1 0 0
,, V Krishnamachari, Clerk Madras University	do		
,, K C Srinivasa, Iyengar, Asst Tutor for Minor Zamindars	do		
,, A Ramanuja Iyengar, B A L T, Asst Tondamandalam High School	do		
,, T K Rajagopala Iyer, Clerk Military Accounts Deptt	do		
,, S Vijaya Rao Draftsman P W D	do	Rs	2 0 0
,, R Suriyanarayana Iyer, Draftsman Superintending Engineer's Office	do		
,, T S Ramaiah, Office of the Chief Engineer for Irrigation	do	Re	1 0 0
,, M Ramaswami Iyer, Head Clerk Deputy Director of Land Records office	do		
,, R Krishnaswami Iyer, Clerk do	do		
,, T R Sreenivasa Iyer, Head Clerk City Civil Court	do	Re	1 0 0
,, P Ramachandra Rao, Chief Interpreter High Court	do		
,, P Natesa Iyer, B A Additional Translator do	do		
,, N Arunachella Iyer, do do	do		
,, L V Ramachendra Iyer, Proprietor Oriental Press	do		
,, P Hanumanta Rao, Clerk Dead Letter Office	do	Rs	2 0 0
,, K Bhashyakaracharya, 87 China Bazaar Street	do		
,, M Rangaswamy Iyengar, Short hand writer Coral Merchant Street	do		
,, R M M S T N Gopalacharya, do	do		
,, N G Parthasarathi Iyengar, George Town	do		
,, Bhatta Sri C R Narayan Sastri, Gita Lecturer	do		
,, D Bapu Rao, Mint Street	do	Re	1 0 0

Mr T P Kodandarama Iyer, B A, B L, Manager, Administrator Gens' Office	-	Madras	
„ V Ranganatham Chettiyar, The Ananda Press	do	Rs	10 0 0
„ S Anantanarayana Sastri, B A Clerk L F Municipal Secretariate	do	Re	1 0 0
„ K Rangaswami Iyengar, Government Office	do		
„ S Rajagopalachari, Clerk P W Secretariate	do		
„ G Subrahmania Iyer, B A Editor The Swadeshamitran	do		
„ S Veeraraghavachari, Cash keeper Madras Bank	do	Rs	5 0 0
„ C Sambasiva Mudaliar, Chief Clerk, Presidency Magistrate's Court	do		
„ C Murugesha Nungambakam,	do		
„ V Srinivasachari, 4 17 Sunkavar Agrahar Chintadripet	do (2)	Rs	4 0 0
„ V K Rangachari, 12 Agiaharam Street do	do	„	2 0 0
„ S N Subrahmanya Iyer, Suriyanarayana Chetty Street Rajapuram	do		
„ A S Nageshwar Iyer, Overseer Kachaleswar Agraharam	do	Rs	5 0 0
„ T Sivarama Tiruvedi, Translator Bank of Madras	do	„	2 0 0
„ R V Krishnamachari, Supervisor of Sanskrit Schools	do		
The Hon'ble Justice P R Sundara Iyer, B A, BL,	do		-
Mr C P Ramaswami Iyer, B A, BL, High Court Vakil	do		
„ Dorasamy Iyengar, 74 Anna Pillai St Sowcarpet	do		
The Hon'ble P S Sivaswami Iyer, B A, B L, C S I, C I E, Executive Member of Council Government of Madras	do		
Mr S. Bhaskara Iyer, Executive Engineer P W D	do		
The Hon'ble Justice T Sadasiva Iyer, B A, M L, High Court	do		
Mr V Damodai Naik of Messrs Rama Naik & Co	do	Rs	4 0 0
„ A K Srinivasa Iyengar, Sub Post Master Fort St George	do		
Messrs P Rungachariar & Co Booksellers	do		
The Head Master Muthalpet High School	do		
Mr Vidya Sagar Pandya, Secretary Indian Bank	do	- -	
„ K R Srinivasa Iyengar, Post Master General Office	do	Rs	2 0 0
„ B Rangasami Iyengar, Nore Veerasamy Iyer, St	do		
„ V Subba Rao, Garu Telugu Pandit Presidency College	do	Rs	5 0 0
„ R Shadagopachary B A, BL High Court Vakil	do	„	30 0 0
„ C Padamanabha Iyengar, B A, BL, do	do		
„ D S Subbachar, Thanicachella Pillai St	do	Re	1 0 0
„ K Krishnasamy Iyengar, B A, Teacher Christian College	do	Rs	7 0 0
„ A Alwar Iyengar, Pethunaickenpet	do		
„ Ramchandra Sastri, B A, L T, Assistant Tondamandalam High School	do		
„ S C Ananthachary, Chief Judges Court of Small Causes	do	-	
„ P Varadachary, B A, Librarian Government Oriental Library	do	Rs	5 0 0
„ T V Krishnasamy Iyer, Govt Telegraph Office	do	Re	1 0 0
„ M S Ramakrishna Iyer, Clerk Board of Revenue	do	„	1 0 0
„ K K Srinivasacharya, Clerk do	do	„	1 0 0
„ K Srinivasa Iyengar, B A, Ware House Officer	do		
„ Saraswati Venkatasubbarama, sastry Telugu Pandit Vepery	do	Rs	2 0 0

EGMORE,

Mr G Krishnasami Rao, Jahagirdar	Kilpauk	Rs	50 0 0
„ K Srinivasachari, 2-1 Perumal koil street	Egmore	-	
„ B E Chidhambara Mudaliyar, 6 Sonammal street	do	Rs	2 0 0

Mr Doctor Otto Schrader Ph D Director Adyar Library	Adyar		
For Adayar Library	do		
„ R Bhaskara Iyer, 17 High Road	Egmore	Rs	2 0 0
The Chairman Madras University Committee	do		

MYLAPORE

Mr T R Ramachandra Iyer, B A , BL , High Court Wakil The Luz	Mylapore		
„ K R Subramania Sastry, B A , BL , do	do		
„ G Krishnasastri, General Secretary Vedic Mission	do	Rs	10 0 0
„ R Vasudeva Rao, Madhavabog	do	Rs	50 0 0
„ M S Krishnamurti, Brodies Road	do		
The Principal Sanskrit College	do		
Mahamahopadhyaya Brahma Sri R Chandrasekara, Shastri Pandit	do	Rs	2 0 0
Mr T R Krishnasami Iyer, P W Department	do (2)		
„ C S Ramachandra Iyer C/o do	do		
„ A Panchapagesha Iyer, M A , L T , Head master P S High School	do	Rs	2 0 0
The Head master, do	do		
Mr K Krishnamacharya, Teacher do	do		
„ R Krishna Rao, Jumna House	do	Rs	15 0 0
„ Krishnamachariar, B A Madhavaperumal street	do		
„ V K Subrahmanya Iyer, Wakil Gumasta	do		
„ M C S Pattabirama, Mudaliar Progressive Union School	do	Rs	2 0 0
„ G S Krishnasami, No 3 North Mada St	do		
„ Urgudi Vijayaraghavachariar C/o Mr K S Iyengar	do (3)		
„ S Gopalasami Iyengar, B A Madhava Perumal Koul St	do	Rs	2 0 0
„ A Swaminathan, B A , BL , High Court Wakil	do	Rs	5 0 0
„ K Ramalinga sastru, Sanskrit College	do		
„ P A Rama Iyer, The Luz	do		

TRIPLICANE

Mr Srinivasa Iyengar, B A , B L , South Mada street	Triplicane		
„ T A T Kumaratatacharya,	do	Rs	2 0 0
„ V M Gopalakrishnamachari, Thulasingaperumal street	do	Rs	1 0 0
„ S Narayana Iyengar, do	do	Rs	1 0 0
„ K A Srinivasa Rao, do	do	Rs	5 0 0
„ D Gopala Rao, do	do		
„ Singaachariar, do	do		
„ Pandit T Lakshmanacharya, Gita Lecturer	do		
The Headmaster, Hindu High school	do		
Mr Thuvengadathaiyangar B A L T Asst do	do	Rs	5 0 0
„ B Narasinga Rao, Assistant do	do	Rs	3 12 0
„ P K Ramachandra Rao, do do	do	Rs	2 0 0
„ T P Krishnasami Sami Pillai St	do	Rs	1 0 0
„ Ramanujacharya, Vanamamalai Mutt	do		
„ R. M V Gopala Rao, do	do		
„ K S Vaikuntam, 108 Big street	do		
„ P S Subrahmanyan 51 do	do (3)		
„ T K Ramachandra Rao,	do	Rs	5 0 0
„ Ramiah Sastru, Sydoji Lane			

Mr D Raghavendra Rao, Singarachari street		Triplicane	
„ V Rangachariar, do		do	
„ T S Rangachari, B A do		do	
„ M Tirumalachariar, do		do	
Mr T S Krishnamachari, do		do	
„ Bhashyakaracharya, do		do	
„ N S Shadagopachari, do		do	
„ S N Tirumalachari, do	Car street	do	Rs 15 0 0
„ M Krishnamachari, M A, B L, M R A S, do		do	
„ M Tuumalachari, do		do	
„ Echambodi Bhashyam Iyengar, do		do	
„ S N Venkatesan, 206 do	Victoria Hostel	do	
„ S Varadachari, do	Temple view	do	Rs 3 0 0
„ Mannar Govindacharya Vyasaija Mutt do		do (2)	
„ E Srinivasachari do	104 Big street	do	
„ P Subrahmanyam do	17 Sydojy lane	do	
„ Appu Rao, Retired Police Inspector do		do	
„ G Subramani,—Post Master General's Office		Mount Road	
„ P Hari Rao, B A, B L, Law Printing House do		do	
Messrs T A Venkasami Rao, & T S Krishnasami Rao, Proprietors			
Law Printing House do		do	Rs 25 0 0
Mr A K Rangachariar, Singarachary St		Triplicane	
„ A M Srinivasacharyar, do		do	
„ B R Rao, F T S Raja Hanumanta Lala St do		do	
„ M V Srinivasa Iyer, Hd Draftsman D P W do		do	

MADURA DISTRICT

Mr T A Ramchandra Aiyar, Sub Assistant Inspector of schools		Madura	
„ V Krishna Rao, Collector's Office do		do	Rs 2 0 0
„ S Thuvengadathiengar do		do	
„ G N Sakharan Rao Clerk do		do	
„ E Raghunatha Rao Clerk Dy do		do	
„ V Narasimhachari Hd Clerk Taluk Board Office do		do	Re 1 0 0
„ V Shankarasubrahmanya Aiyar, Clerk Taluk Office do		do	
„ K S Srinivasa Aiyangar B A, Head Clerk Postal Superintendent's Office do		do	
„ M K Gopalaratnam Iyer, Clerk Postal Supdt's Office do		do	
„ C A Subrahmanya Aiyar, Pleader do		do	
„ G Raghupati Rao, Pensioned Rev Inspector do		do	Re 1 0 0
„ V Kuppaswami Rao, Acct, M H P Fund do		do	Rs 5 0 0
„ K Subrahmanya Aiyar, D T S Office S I Ry do		do	
„ N Ramaswamy Aiyar, B A, B L, High Court Vakil do		do	Rs 10 0 0
„ K Ramaswami Aiyar, do do do		do	„ 7 0 0
„ A Rengasami Iyer, do do do		do	
„ K Rama Iyengar, do do do		do	Rs 7 0 0
„ V Appaswami Aiyar, do do do		do	
„ K V Srinivasa sastri, do do do		do	Rs 7 0 0
„ V Ramaswami Iyer, do do do		do	
„ V Ramachandria Iyer, do do do		do	
„ V Krishnaswami Iyer, do Pleader do		do	Rs 3 0 0

Mr T N Sundararaja Iyengar, A B, B L, High Court Wakil,	Madura	Rs.	5 0 0
„ K P Velayudha Menon, do do	do		
„ V S Ramasami sastrı, do do	do	Rs	5 0 0
„ A Vedarama Iyer, do do	do		
„ R Krishnamachari, do do	do		
„ V Sundaram Iyer, do do	do	Rs	7 0 0
„ V Visvanatha Iyer, do do	do	„	4 0 0
„ T C Srinivasachari, B A, B L, Wakil and Secretary Tamil Sangam	do		
„ R Venkatachellam Aiyar, do Pleader	do		
„ P V Subbarama Iyer, B A 1st Grade do	do		
„ P N Naganatha Iyer, do do	do	Rs	2 0 0
„ D K Anantapadmanabha Iyer, do do	do		
„ S A Rangaswami Iyer, do do	do	Rs	2 0 0
„ P Narayana Iyer, B A, B L, Retired High Court Wakil	do		
The President Theosophical Society	do		
The Secretary Dharmasastra sabha	do		
The Principal Madura College	do (2)		
Mr A Rajaram Iyer, B A, Principal do	do	Re	1 8 0
„ M Venkatrama, sastrı Assist do	do		
„ P Srinivasa Iyer, B A, L T 1st Assistant Setupati High School	do	Rs	3 0 0
„ Sundara sastrı Asst Pandit do	do		
„ T R Krishnamachari B A, L T, Head master Sourashtra High School	do		
The Head Master do	do		
Mr P K Swaminatha Iyer, Teacher do	do		
„ V G Somasundaram Iyer West Avanimoola Street	do	Rs	2 0 0
„ M N Subrahmanya Sastrı, West Chitra street	do (2)	„	3 0 0
„ K Venkoba Rao, Tanappa Mudali street	do	„	7 0 0
„ P K Ranganatha Iyer, Dt Registrar's Office	do	Rs	2 0 0
„ N Srinivasachari, Clerk Dt Court	do		
„ J S Venkatarama Iyer, Head Master Sourashtra Girls' school	do (2)		
„ K Raghunatha Rao, Gopalakothan street	do	Re	1 8 0
„ Subbaraya Sastrı, Amman sannadhi street	do		
„ Krishna Sastrı, Perumal Teppakulam street	do		
„ M S Ramaswamy Iyer, B A B L, L T, 1st grade Pleader	do		
„ P S Venkasamy Iyer, c/o Mr P Sami Iyer Tahsildar	do		
„ T V Raghupati Rao, North Avani street	do	Re	1 8 0
„ G A Narayansami Iyer, B A B L, Wakil New Street	do		
„ N Raja Iyer, B A, B L, Wakil	do	Re	1 0 0
„ P V Rama Rao, Clerk Collector's Office	do		
„ T N Raghavashastrı,—Son of Nilakanthasastry New St	do	Rs	15 0 0
„ V Gangadhara Iyer, 1st Asst Sourashtra High School	do		
„ T S Venkateswara Iyer, Kakatope St	do		
„ S Sanjivi Rao, Head Clerk P W D	do		
„ Krishnaswami Ghanapatigal,—Perumalkoil Teppakulam St	do	Rs	2 0 0
„ R Rangasami Iyer, 1st grade Pleader	do	„	3 0 0
„ R S Narayansamy Iyer, B A, B L, Wakil	do	„	2 0 0
„ K Panchananda Iyer, Supervisor P W D	do		
„ S D Krishna Iyengar, B A, B L, Wakil New street	do		
„ R A. Krishnaswami Iyer B A, B L, District Munsif	Dindigal		

Mr K Ramaswami Iyer,	Pleader	Dindigal	Rs	2 8 0
„ P V Bhima rao, B A	do	do	„	7 0 0
„ L A Venguswami Iyer,	do	do	„	5 0 0
„ V Duraiswami Iyer B A	do	do	„	2 0 0
„ S Subrahmanya Iyer,	do	do	„	10 0 0
„ K S Balakrishna Iyer, B A	do	do	„	2 0 0
„ N Ramachandracharya, Sanskrit Pandit M H school		do		
„ T Rajagopala Iyengar, agent Best & co		do		
„ P S Venkatarama Iyer, Head Acct Taluk Office		do		
„ D V Krishna Iyer, B A, Pleader		do		
„ T K Srinivasachary, Inspector of Police		do	Rs	7 0 0
„ K Kuppusami Iyer, B A, B L, High Court Vakil		do	„	10 0 0
„ P K Ramaswami Iyer, B A, B L, do		do	„	3 0 0
„ R Vasudeva Rao, Land Record Inspector		do	„	2 0 0
„ M Muthukrishna Iyer, B A, B L, Pleader		Periyakulam	„	2 0 0
„ V Vengusami Iyer, Pleader		do	Re	1 0 0
„ P S Subbarama Iyer, B A, B L, Pleader		do	Rs	2 0 0
„ A R Rajagopala, Chettiar B A Sty Sub Magistrate		do	„	14 0 0
„ A R Sitaram Iyer, Pleader		do		
„ G Guumurti Iyer, Pleader		do	Re	1 0 0
„ Madhvaiahacharya, North street		do		
„ P R Ramakrishna Sastri, Perumal Koil St		do	Re	1 0 0
„ R Sundar Raja Iyer, Secretary Theosophical Society		do		
„ C Visvanatha Sarma,—Melmangalam via		Periyakulam		
„ T K Subba Iyer, B A, B L, Dt Munsiff		Melur		
„ M R Venkatarama Sastry, Sub magistrate		do	Re	0 12 0
„ S Vaidyanatha Iyer, Dy Tahsildar		Tirupatur	Rs	10 0 0
„ A Anantacharya Sub Registrar		Sholavandan		
„ Madua V Renganathacharya		Oiasur		
„ T P Krishnamachari,		Karukudi		
„ Pundit Sri A K Swaminatha Sastri		do	Rs	2 0 0
„ D K Krishna Sastry, Head Clerk Taluk Office		Palni	„	2 0 0
„ R Vembu Sastry, Stamp Vendor		Betlagundu	Re	1 0 0
„ Krishna sastry		Chinnammanur	Rs	2 0 0
„ P S Ramaswamy Iyer, Pensioner Palangathan		Pasumalai	Re	1 0 0
„ T R Aravamuda Iyengar, B A Sub Registrar		Kadayam		

MALABAR DISTRICT

Revd Charles Renz Ph D Basel Missionary		Calcut	Rs	3 0 0
Mr P S Ramaswami Iyer Sheristadar Dist Court (Rtd)		do	„	7 0 0
„ V Rama Iyer, B A Revenne Inspector		do		
„ K Kunjunn Menon, Retd Magistrate		Malappuram	„	2 0 0
„ V Sivaram Panikar, B A, 1st grade pleader		Ponnani		
„ K Vasudevan Moosad, Native Physician		Cootipuram		
„ R V Subrahmanya Iyer, Sub Registrar		do		
„ A V Venkatarama Iyer, Clerk T K Office		Manantoddy	Re	1 0 0
„ N Kunhiram, Pattiyar Clerk Wynad Taluk office		do		
„ P Narayana Saama,		Perumudiyur		
Rev J Meyer, Ph D, B G M		Nettur (2)	Rs	10 0 0

Mr T Nilakantan Moosad,	Tirupirangod	Re	0 8 0
„ Aiyankulath Parameswaran moosad,	do		
„ Patinjattakath Sankara Sarma,	Tirukandiyur		
„ K Sridhara Sarma,	do		
„ Sankara Josier,	Vilayanur		
„ S Raghunathaya B A , Sub Judge	Palghat		
„ K Vasudevan Moosad, Native Physician	Vandur		
The Hon'ble K C Manavedan Raja Retd Dt Judge	Malabu		
H H Vidvan Mana Vikrama, Etten Raja Raja of	Chilicat		
Mr S Gopalkrishna Iyer, Clerk Wynnad Ty Office	Manantoddy	Re	1 0 0
„ P R Subharama Sastry, Bookseller	Chalapuram		
„ V Narayana Menon, Editor K K Press	Mangalam	Rs	5 0 0
„ S Doiasamy Iyengar, Assistant Raja's High School	Kollengode		
„ P Gopalan Nayar, Malayalam Munshee	do		
„ Vaikam S Sivasubramania Iyer,	Koodalur Pallasa		
„ Subramaniaghanaapaty, Kilakanchery Village	Vadakkanchery Post	Re	0 4 0
„ C V Krishna Iyer, Manager Veda sastra Patasala Chittur	Palghat	Rs	5 0 0
„ A Ramkrishna Iyer, Secretary Sans College	do		
„ C S Anantasubramania Iyer, Thekki Village	do		
„ Varabai Shamu, Menon Sessions Court Vakil	do	Re	1 0 0
„ C R Narasinga Rao, Durga Koshtam Village	do		
„ C S Swaminatha Pattai,—Kariakal—Kalpathy	do		
„ C G Ramakrishnasastiy,—New Agraharam Puduchery	do		
„ A S Venkatakrishna Iyer, Thekkejeevuly—Big Bazar	do		
„ N V Shankara Narayana Iyer,	do		
„ V A Krishna Iyer, & Sons Cloth Merchant	do	Rs	2 0 0
„ S K Ramaswamy Iyer, 1st grade Pleader	do		
„ Mana Vikrama Raja Raja of	Nilambur (2)		
„ P Sekhara Menon, Sub Asst Surgeon	Beltungudy		
„ K V Kannan Nair,—Salt Asst Inspector	Tellichery	Re	1 0 0
„ Krishna Iyer, Dt Registrar	do	Rs	7 0 0
„ C Ramunni Menon, do on leave	do	„	8 0 0

RAMNAD Dt

Mr Ramaswami Sastri, Sans Pundit Jaipal L S School	Ramnad	Re	1 0 0
„ N S Raghunathachari, salt sub Inspector	do		
„ N Ramachandira Sastri, Nilakanti street	do		
„ K Mulla, Bhattu Raja Rajeswara Temple	do	Re	1 0 0
„ D K Govinda Rao, Lessee's sheristadar	do		
„ S P Nagaswami Iyer, Pleader	do	Rs	5 0 0
„ Seshadri Iyengar, Sanskrit Pandit High School	do	Rs	1 0 0
„ K Seshadri Iyer, Western Bank	do		
„ R Gopal Rao, M A , B L , Sub judge Sivaganga	Ramnad		
„ T K Sreenivasachari Police Inspector	Palamakudi		
„ N Seshagiri Rao, Head Clerk Dist Munsif Court	do		
„ K Rajagopala Rao, Clerk	do		
„ A S Krishnaswami, sastri B A Pleader	do		
„ K Gopalayengar,	do		
„ S Narayanaswami Iyer,	do		

Mr S Vedantam Iyengar,	do	Paramakudi		
„ T V Kodandaramayengar,	do	do		
„ M S Varadayengar,	do	do	Rs	3 0 0
„ P R Steenivasa Rao,	do	do		
„ C Rajagopala Rao,	Commissioner	do		
„ V Veeraraghavayengar	Vakils' Clerk	do		
„ R V Srinivasa Rao, Pleader		do		
„ A Steenivasaraghavayengar, Wakil		Manamadura	Rs	3 0 0
„ K Subbaiyal, Pleader		do	Re	1 0 0
„ Dharmaraja vadyar, Sarasvati vilas		do		
„ M S Srinivasa Iyengar Manager H L S School		do	Rs	3 0 0
„ Hanidas Seshasayi Acharya		do		
„ T N Narasimhacharya,		do		
„ P S Subbiayar, Taluk clerk		Satur		
„ Vengu Iyer, Pleader		do		
„ M V Bhagavant Rao,	do	do		
„ K Swaminadha Iyer, Head clerk Taluk Board office		do		
„ T Sundaraja Rao Manager, Zamin Panali		do		
„ R Srinivasa Iyengar, Spl Dy Collector		do		
„ P R Subramania Iyer, Sub Magistrate		do		
„ S Soumia Narayana Iyer, of Villooi Sivancoil East St		Devakota		
„ Subramania, Iyer Devasthanam Superintendent		Kahankoil		
„ Ramaswamy sastry, Theosophical Society		Sivaganga		
„ M S Krishnaswami Iyer, Overseer		do		
„ S Duraiswami Iyengar, Assistant Rajah's High school		do		
„ Desikachari Sanskrit Pundit,	do	do		
„ L Seshadri Iyengar, Pleader	do	do		
„ U G Shankarnarayana Iyer	do	do		
„ G Sundarasrinivasa Iyengar, B A 1st grade Pleader		do	Rs	3 0 0
„ L Sundram Iyer, c/o Mr Ramadurai Iyer, Native Di		do	„	2 0 0
„ V R Kuppaswami Iyer, B A., B L., District Munsiff		Srivilliputhur		
„ G Narayana Rao, Head clerk	do	do	Re	1 0 0
„ S Raghava Iyengar,	do	do		
„ V Vedantachari,	do	do		
„ Appan Tatachari, Sans Pundit H H school		do		
„ R Appu Iyengar, Head Tamil Pundit do		do	Rs	3 0 0
„ Chakravarti Iyengar, North Mada street		do		
„ Gopalswami Tatachari,	do	do		
„ Vedapiran Bhattar Krishna Iyengar, do		do	Re	1 0 0
„ N Srinivasa Iyer, Tahsildar		do	„	1 0 0
„ K Swaminathan, Dy Surveyor		do	Rs	2 8 0

SALEM DISTRICT

Mr Vaniyambadi Seshacharya,		Salem		
„ B S Narayana Rau, B A., Inspector Post Offices		do	Rs	3 0 0
„ C S Desikachari, Hd clerk Dist Court		do	„	3 0 0
„ K V Kuppaswami, Iyengar Clerk Collr's Office		do		
„ A Seshacharya, The Amanai		do	Rs	2 0 0
„ Palani Subraya Iyer, Pleader 2nd Agrahar		do		

Mr C Sundara Iyer, Translator sessions Court	Salem	Rs	3 0 0
„ C Raghunatha Rao, Manager Municipal Office	do	Re	1 0 0
„ Muthiar Krishnacharya Rangaiac Choultry,	do		
„ E Venkataamana Iyer, B A , B L , Public Prosecutor	do		
„ S Ponnusamy Iyengar, Dt Police Office	do		
„ S Ranga Rao, Karnam Ayodhyapatnam	do	Re	1 0 0
„ R G Raghavachary, Virana Agraharam	do	Rs	2 0 0
„ P Subbarayan Zamindar,	do	„	10 0 0
„ K Venkata Rao, C/o Raghavendra Rao, Asst Surgeon	do	„	1 0 0
„ P Desikachari, Eng Hd Acctt Collector's Office	do		
„ Navaladi Ramiah, B A , B L , 1st grade Pleader	do		
„ K Vittal Rau, Hd clerk Tq Office	Tirupatur		
„ K Hanumanta Rau, Taluka Sheristadar	Uttankarai		
„ S Ramaswami Achariar,	Anichampalayam		
„ V Appannachar Peyyeri, Village Munsiff	do		
„ K Narasinga Rau, Zamindar	Kambunallur	Rs	10 0 0
„ K Seshagiri Rau, do	do	„	5 0 0
„ P Subba Rau, Mitta Gumasta	do		
„ C R Venkoba Rau, Sub Registrar	Hosur		
„ S V Rangacharya, clerk Dt Suptd Office	Jalarpet		
„ Belgaum Ramachandra Rao, Ramanakpet	do	Rs	5 0 0
„ K Setu Rau, Pensioned Police Inspector	do		
„ V Lakshminarayanacharya,	Vengarai		
„ C Venkata Rao, Headmaster L M School	Atur		
„ K T Parthasarathi Iyengar,	Velur	Re	1 0 0
„ Gopinathayanavar, Pensioned Sub Magistrate	do		
„ Ugracharya,	Paupalapatty		
„ Venkataramana Aiyah, District Board Member	Jummanhalli		
„ C N Lakshmana Rau, Pensioned Forest Officer	Haur	Rs	5 0 0
„ Yanga Narayana Dikshitar, Headmaster Girls' School	do	Re	1 0 0
„ K Ranga Ramanujachakravarti,	Kootandikuppam		
„ S Rama Rao, Landlord Arasampatti	Barur		
„ S Sivaramakrishna Dikshadar, Supervisor P W D	Atur	Rs	5 0 0

TANJORE DISTRICT

Mr Brahma Sri M Lakshmana Sastri, Sans Pandit	Tanjore		
„ T Rajam Iyengar 1st Asst K H School	do	Re	1 0 0
„ T R Sreenivasa Iyengar, Asst do	do	„	1 0 0
„ S Subramanya Sastri, Sans Pundit do	do	„	1 0 0
„ S Ramaswami Iyer, Huzur Treasurer	do	Rs	2 0 0
„ A Shadagopachari, Acct Tanjore Collectorate	do		
„ G Narayana Rao, do Try Dy Collr's Office	do (2)		
„ S Sitarama Iyer, do do	do	Rs	2 4 0
„ T B Ramachendra Rao, Clerk do	do	„	2 0 0
„ G V Lakshmana Sastri, Manojappa Street	do		
„ C Gopala Rao, B A , B L , High Court Vakil	do	Rs	20 0 0
„ P R Natesa Iyer, B A , B L , High Court Vakil	do		
„ K Anantarama Iyer, M A , B L , do	do	Rs	7 0 0
„ T. Kodandarama Iyengar, B A , M L , do	do	„	7 0 0
„ G Narasimha Chari, B A , B L , do	do	„	7 0 0

M ₁ K Subbuswamy Rao, Pleader	Tanjore		
„ R Subbarayar, do Karuthattangudi	do	Re	1 0 0
„ Manoba Sahib, East Main Street	do		
„ V Kuppaswami Raju, North Main Street	do	Rs	7 0 0
„ R Sankararao, Pensd Acct T D C,	do		
„ Narayan Ramachender, Clerk Asst Inspector of Schools	do		
„ V Rajagopala, Iyer Hd Clerk, Dy Collectors Office	do		
„ T N Sundaram Iyer Clerk, do	do		
„ A Rangasami, Iyengar Head Master S P G Secondary School	do		
„ R Raghunatha Rao, Salt Sub Inspector	do	Rs	2 0 0
„ N Krishnamurti Rao, Hd clerk Office of the Asst Inspector of Schools	do	„	2 0 0
„ M Narayansami Iyer Vakil	do		
„ T Sambamurti Rao, B A B L, High court Vakil	do		
„ P V Krishnasamy Naik Sakhanaik st	do		
„ T S Somanatha Sastry, West main st	do		
„ V R Rajagopalachary Pleader	do		
„ T V Govinda Josier, North Street,	Tiruvadi	Re	1 0 0
„ Narayan Jayavunt Goswami,	do	Rs	7 0 0
„ Srinivasa Rau, Mirasdar	do	„	7 0 0
„ R Narayanswamy Rau, Clerk Mf Court	do	Re	1 0 0
„ P N Sitarama Iyer, Pleader do	do		
„ T S G Bhatt Goswami Govind mandir	do	Rs	5 0 0
„ S M S Varkhedi Ranganathacharya Sans College	do		
„ Unnatha Purisa Sastry, Boarding Superintendent do	do		
„ S Kuppasamy Sastry, M A, L T, Principal do	do	Rs	8 0 0
„ N S Ramaswamy Iyal, B A, Dy Tahsildar	do		
„ K L Ramiah Sastry, North Madavala Street	do	Re	1 0 0
„ Josiem Sesha Iyengar,	Thillasthanam		
„ B Guruswamy Sastry, B A, L T, High School	Tirucattupalle	Rs	3 0 0
„ A Krishnaswami Agent	Ukkadai		
„ V Sambasivan	Poovattagudi Arantangi Post		
„ Venkatarama Sastru	Dikshasamudram		
„ A Bhasya Ramanuja	Lower Anicut	Rs	5 0 0
„ Lokanatha Sastru	Tyagasamudram		
„ S Appaswami Iyer Mirasdar	Alavandipuram	Rs	25 0 0
„ V K Subrahmanya Iyer, Sanskrit Pundit	Tipparrappuram	Re	0 8 0
„ N Rengaswami Iyengar,	do	„	0 4 0
„ M S Sreenivasa Iyer,	do	„	0 8 0
„ K Chidambara Iyer,	Kadramangalam		
„ Gopala Iyer	Melapalayur		
„ Sundaram Iyengar	Codavasal		
„ P R Shankara Iyer,	Agara Ogaru do		
„ Raja Sastru,	do do		
„ Seshadri Iyengar, velukkudi	Koradacheri	Rs.	2 0 0
„ S N Tiruvengadachari,	Thirukkannapuram		
„ S S Rama Iyer,	Sammangudi (2)		
„ Tambu Ramaswami Iyengar,	Kottayur		
„ Vaidyanathaswami Iyer,	Kondasamudram		
„ Ramachendra Iyer,	Manjakudi		

Mr T R Bhaskar sastrı	Tiruvalangadu		
„ T S Natesa Sastrı	do	Re	1 0 0
„ M Kalyanam Iyer, Karnam	do		
„ V Raghavendra Rao clerk Sub Registrar Office	Peralam		
„ S N Subramania Iyer	Tiruvalangadu		
„ Doraiswami Iyer, Karnam	Kilavidayal		
„ M R Srinivasaiyar B A , B L , Vakil	Mannargudi	Rs	7 0 0
„ K Krishnaswami Iyer, do	do	„	7 0 0
„ G Seshadri sastrı Asst Findaly Colledge	do	Re	1 0 0
„ S Ramadurai Iyer secretary N H school	do	Rs	10 0 0
„ M S Rajagopalayengar Sans Pundit do	do		
„ T S Vaman Rao, B A , Tahsildar	do	Rs	5 0 0
„ Dasaratha Kuppaswami Iyer, Mirasdar	do		
„ M R Krishnaswami Iyengar, Tirumanjana St	do	Re	1 0 0
„ Desi Varadachariar Vidvan Serangulam,	do		
„ R M Krishna Iyer, Agent to Mı Kunniyur Sambasiva Iyer, Adichhapuram do	do		
„ S Srinivasa Vedantachari,	Kovalavalli	Re	1 0 0
„ S Parthasarathi Iyengar	Siramelnudi (2)		
„ Pandit Samam Rajagopalacharya	Tembarai		
„ V Krishna Rao, Clerk Taluka office	Pattukota		
„ C Madhavrao, do do	do		
„ T S Shadagopachari I Asst Board Middle School	do		
„ Sriman T Anandalvarswami	Peravurnı	Re	1 0 0
„ V S Krishnamacharya station master S I Ry at Vilakudy	do	„	1 0 0
„ T Krishnaiyengar Post Master	do	„	1 0 0
„ V S Gopalachari do	Siruvaviduli		
„ Ranganathacharya	Vattangadu		
„ V Desikachari South Street	Peruvaindan	Re.	1 0 0
„ Ramaswamy Iyengar Village Munsiff	Neduntheru		
„ N Veeraraghavacharya B A , Tahsildar	Papanasam		
„ A R Subramanya Pant Clerk S R O	Tiruturaipundi	Re.	1 0 0
„ V Srinivasraghavachari, Dist Munsif Court	do		
„ Soundararajaiyengar,	Kottaham village		
„ Ariyalur Desikachariar,	Udyamartandpuram		
„ K V Subramania Iyer,	Pullamangalam		
„ K Rajagopal Iyengar, Hindu High School	Shiyali		
„ T V Venkatrama Iyer, B A , B L , 1st grade pleader	do	Rs	2 0 0
„ K Muthuswami Iyer, Salt Sub Inspector on leave	do		
„ Kuppaswami Pleader	do		
„ Revd M Wannske Lutheran Mission	do		
„ Kunnam S. Subramaniyar, Tadalankoil	do		
„ Gopal-krishnacharya Karnam do	do		
The Hon K Chidambaranatha Mudaliar Mirasdar	do		
Mr N Vasudevaiyar Teacher Mudaliars High school	do		
„ Vedavyasachariyar do do	do (2)		
„ V Ramaswamy Iyer, Clerk District Munsif Court	do		
„ R S Sundaram Iyer, Clerk do	do		
„ Sundarachari, do	do	Rs	2 0 0
„ T R. Sreenivasachari, B A do	do		

Mr Visvanathaiyar,	do	Shiyali	
„ Kodandaiamaiyar, Achalpuram		do	Rs 3 0 0
„ S Veythinatha Iyer, Nalla Vinaykapuram		do	„ 3 0 0
„ N Swaminath Iyer, Mirasdar		Nelpathur	
„ P Lakshmanarao, Pensioner		Kumbakonam	
„ Dewan Bahadur R Ragunatha Rao, C S I		do (2)	Rs 7 0 0
Maha Mahopadhyaya P Rangacharyar, retired sans Professor Govt College		do	
Mr K Ranganatharao, B A Mirasdar		do	Rs 5 0 0
„ T Madhavaswamirao,		do	
„ A Srinivasu Iyer, Native Doctor		do	
„ Uigudi Vijayaragavacharya,	do	do (2)	
„ Raghavacharya,	Patrachar street	do	
„ Agnihotram Chakrapani Patracharya,	do	do	
„ T Ramaswami Iyenger,	do	do	
„ Tiruvengadathaiyengar,	do	do	
„ R Chakrapany Iyengar,		do	
„ R Narayanacharya,	do	do	
„ K Sundararama Iyer M A Lecturer Govt College Retd		do	Rs 5 0 0
„ T V Sivakumara Sastri, B A , L T, do		do	
„ K Sreenivasa Patrachari, M A , L T, do		do	
„ T E Sreenivasachariar, Sans Pundit do		do	
„ Veeralaghavachariar vai tha, Tank Street		do	
„ K S Venkatacharya,	do	do	
„ Setlur Sundararajachari,	do	do	
„ K R Krishnamachari,	do	do	
„ Ghanapati Ramaswami Iyengar, of Peruvandam		do	
„ Kanchinatha Iyer, Big street		do	
„ A Vasudevarao, East Iyen street		do	
„ Khapey Venkatesacharya,	do	do	
„ R Ramachendrarao, west Iyen street		do	
„ S Hanu Rao, Sub Registrar		do	
„ G K Ramachendrarao, Rev Inspector		do	
„ Srinivasa Dikshitar, Iron shop		do	
„ Tyagaraja Sastri, Karnam Valayapetta		do	
„ K Annasami Iyengar, Clerk sub Court		do	
„ P Panchapagesha Iyer, Rangarayar Agraharam		do	
„ S Gopalaswamy Iyengar, Vyasarao's street		do	
„ S M S Bhagavat Shamacharya Pundit,	do	do	
„ T D Natasa Sastri, East Dabir street		do	
„ C S Krishnaswami Iyer, B A , B L, Vakil		do	
„ R Narasingarao, B A , B L, High Court Vakil		do	
„ T Ramaswami Sastri, Pleader		do	
„ V Ramachendrarao, B A , B L, High Court Vakil		do	
Hon'ble Rao Bahadur N Krishnaswamy Iyengar, B A , B L, High Court Vakil		do	
Mr M K Sankara Iyer, Clerk Sub Court		do	
„ Subrahmanya Ganapati Solayappa, Mudali Street		do	
„ C S Rajagopala Iyer,	do	do	
„ Veeraswami Sastri,	do	do	

Rao Bahadur, S Appu Sastri B A Manager and Headmaster Native High School		Kumbakonam	
Mr, S K Narayanaswami Iyer, B A L T, Asst	do	do	
„ S Rajarama Iyer, Secretary, Municipality		do	
„ S M S Khapey Ramachendracharya, Venkatarao's st		do	
„ Sreenivasatatacharya,	do	do	
„ Gopaladesika Charu,	do	do	
„ S Rangachari,	do	do	
„ R. Rrishnaswamy Sastri, Reddirao's Tank square		do	
„ C V Rajagopalachary, Big Street		do	
„ S Natesa Dikshatar, Try Hd Acct, on leave		do	
„ Devalai Seshachari,		do	
„ Chakrawarty Iyengar, Retd Edt Officer		do	Rs 3 8 0
„ Venkata Rao, Retired Post Master		do	
„ C M Subramani, Iyer Clerk Tg Office		do	
„ S Srinivasa Iyengar, B A , B L, Head clerk Collectors Office		do	
„ V Rajagopala Iyer,	do	do	Re 1 0 0
„ Eachambady Rangachariar,		do	
Rev Math Ellwin Luthern Mission,		do	Rs 10 0 0
Mr M V Ramanujachariar, Tamil Pundit Govt College		do	
His Holness Sri Kanchi Kamakotipitadhipathi,			
Jagadguru Sri Shankaracharya,		do	Rs 25 0 0
Mr Ramanuja Iyengar, Clerk Sub magistrate Office		do	
„ Rangaswamy Tathachar, Sans Pandit		do	
„ K R Doraswami Iyer, Govt College Lecturer		do	
„ A S Balasubramania Iyer, B A , B L, Sub Judge		do	Rs 10 0 0
„ K Rama Iyer, Meliyur		Tiruvadamaidur	„ 3 0 0
„ V Ramaswamy Iyer,	do	do	
„ Ramaswamy Sistry,		do	
„ B S Natraja Sastri, B A , B L, High Court Vakil		Negapatam	Rs 2 0 0
„ K Narayanswami Iyer, B A , B L, Pleader		do	„ 2 0 0
„ V Appaswamy Iyengar, B A , B L, do		do	
„ M S Sreenivasa Iyengar, do do		do	Re 1 0 0
„ N P Shrenivasa Iyer, do		do	
„ K N Venkatrama Iyer, RM AR, AR RM,		do	Rs 2 0 0
„ N Ramchendra Iyer, Clerk Sub Collector's Office		do	„ 2 0 0
„ C R Kunchitapadam Iyer, B A , B L, High Court Vakil		do	
„ S A Balakrishna Iyer, Vakil,		do	Rs 5 0 0
„ N Visvanath Sastri, do		do	„ 2 0 0
„ S Renganadha sastry, Clerk Sub Court		do	
„ K T Srinivasacharya, Sans Pandit N H School		do	
„ S Venkata Rao, Dy Tahsildar		Tiruvalur	Rs 2 0 0
„ Venkatarama Iyer, Manager Radamangalam School		Tevur	
„ K Rajaohar, Assistant, Board High School		Tiruvalur	
„ P A Tiruvengadathaiyengar, do do		do	Re 1 0 0
„ Sreenivasa sastru, Western Bank		do	„ 1 0 0
„ C S Subbarama Iyer, Copyist Taluk Office		Nannilam	
„ V S Ramachendra sastru,		Vishnupuram	

Mr P Krishnaswamy Aiyah, pleader	Mayavaram		
„ Raghavendracharya vichitra Rayar, Agrahar	do		
„ Ranganatharao, B A , Sub Registrar	do		
„ M Mahalinga sastrı, Teacher Municipal High School	do		
„ P Subrahmanyaiyar, do	do	Re	1 0 0
„ P Balasubramania Iyer, B A B L , High Court Vakıl	do		
„ T S Renganathaiyengar, Clerk Taluk Office	Nannilam	Re	1 0 0
„ S Ramaswami Iyer,	Asikadu	Re	1 0 0
„ V Kuppuswami sastrı,	Madumangalam		
„ Subramaniya sastrı,	Sivalamapuram		
„ Krishnamurti Iyer,	do		
„ Vedasubrahmanya sastrı,	Terizhandur	Re	1 0 0
„ R Kuppusami Iyengar,	Tirumananjeri		
„ S Ramanatha Iyer, in the house of Natesa Iyer,	Mudikondan	Rs	2 0 0

TINNEVELLY DISTRICT.

Mr N Ramarao Zamindar,	Tinnevelly Bridge	Rs	15 0 0
„ T V Krishnaswami Iyer, B A , B L , Pleader	do	„	7 0 0
„ A Ganapati Sastrı, do do	do	„	7 0 0
„ G Putarjuna Dikshitar do do	do	„	3 0 0
„ M Rajagopalaiyar, do do	do	„	7 0 0
„ R Sreenivasaiyar, do do	do	„	2 0 0
„ B K Rama Iyer, do High Court Vakıl	do	„	7 0 0
„ P S Subrahmanyaiyar,	Tinnevelly Bridge		
„ M Subrahmanyaiyar, Clerk Dt Court	do		
„ T K Raghavendracharya, Asst Sans Pandit Hindu College	do	Rs	2 0 0
„ T S Sreenivasa Rao, Pudur House N 7 Perumalcoil St	do	„	5 0 0
„ Gopalaswamy Iyengar, Deputy Collector	do	„	7 0 0
„ M S Sundaramaiyer, L F Hd Accountant	do	Re	1 0 0
„ G P Seetaramaiyer, Clerk Dt Registrar Office	do		
„ P Ramachandrayai, Land Records Tahsildar	do		
„ V S Annasamy Iyengar, B A , Inspector of Salt and Abkari	do		
„ P Ganesa Iyer, Pleader	do	Rs	7 0 0
„ Rev H Schaffter, M A., Principal C M College	do		
„ T R Krishna Rao, Rev Settlement Office	do		
„ V Ramaswamy Iyengar, 3rd Clerk Dt Registrar Office	do		
„ K Seshaiyengar, B A , B L , 1st grade Pleader, Vannarpet	do		
„ T K Venkatacharı, Pleader do	do		
„ Kongo R Konerı Rao, Perumalkoil South Car Street	do	Rs	3 0 0
„ S R Venkata Rao, Inamdar	Velumgulum	„	10 0 0
„ T Krishnaswamy Iyer, District Registrar	Tinnevelly	„	7 0 0
„ T S Bhujangadas Rayar, Perumal Koil Mada St	do	„	10 0 0
„ M A Krishna Rao, Sheistadar Dt Court	do	„	3 0 0
„ K N Shankara Iyer, 1st Grade Pleader	do	Re	1 0 0
„ S K Ramaswamy Iyer, B A , B L , Vakıl	do	Rs	2 0 0
„ K G Krishnaswami Iyer, B A , 1st Grade Pleader	do		
„ G Ramachandra Iyer, B A , B L , Vakıl	do		
„ T S Venkateswara Iyer, F T S Retired Engineer	do		
„ A Ramakrishna Sastry,	do		

Mr Mahalinga Iyer, B A , Teacher Hindu College	Tinnevely	Rs	7 0 0
„ T S Seshaiyar, 2nd grade Pleader	Ambasamudram		
„ N Seshagiri Rao, Pudugramam Street	do		
„ A Srinivasa Iyengar, Pattadar	do		
„ K R Krishna Aiyar, School master	Kallidukku		
„ R Kalyanasundram Iyer, Landlord	do		
„ K P Ramasamy Aiyar, Hd Master H L S School	do		
„ S Sitaram Iyer,	do		
The Head Pandit Local Fund Sanskrit School	do		
Mr P R Raghavendra Rao, Foreign Sotter Office Hd Clerk	Tuticorin	Rs	4 0 0
„ S Narasinga Rao, Post Master	do		
„ S Vaidyanathaiyar, Pleader	do	Rs	2 0 0
„ M J Ramaswami Iyer, B A Pleader	do		
„ K R Venkataramaiyar, B A , B L, do	do		
„ T S Narayanaswamy Sastiy, B A , Ist grade Pleader	do	Rs	3 0 0
„ K V Subrahmanya Sastiy, Hd Clerk Sub Court	do	Re	1 0 0
„ P S Sundaram Iyer, Agent Best & Co	do	Rs	4 0 0
„ S R Rama Iyengar, Sans Pundit St Francis Xavier's High School	do		
The Head master	do		
Mr T R Samu Iyer, Head Clerk Salt Inspr Office	do		
„ P S Ramasesha Iyer, Manager High School	Pattamadai		
„ R Srinivasa Iyer,	Ravanasamudram		
Sri Sri Ramanujaswami Sannidanam Vanamamalai Mutt,	Nanguneri (2)	Rs	50 0 0
Mr R Muthuswami Sastry,	Kalikadu		
„ N S Shatagopa Iyengar, Secretary Saiswathi Sala	Nanguneri		
„ P S Subramanian,	Pattamadai(3)	Rs	2 0 0
„ Gopalkrishna Iyer, Head Master High School	Gopalsamudram		
„ Swaminatha Iyer, Sub Assistant Inspector of Schools	Sivakuntam		
„ R Sesha Iyengar, Ag Sub Registrar	do		
„ T R Harisankaraiyar, Headmaster School	Taruvai		
„ Lakshminarayana Sastiy,	do		
„ V S Venkatarama sastiy, Sanskrit Teacher H L S School	do		
„ K Rangachari, B A , B L, Vakil	Palamkotta		
„ A Ramakrishnaiyer, do do	do	Rs	7 0 0
„ K T Sundararaja Iyengar, do do	do	„	5 0 0
„ S Ramakrishna Iyengar, B A , B L , High Court Vakil	do	Rs	3 0 0
„ Sri Rama Desikachariar,	Tirukoshtiyur	„	2 0 0
„ M R Rajagopala Iyengar, Temply Supervisor Rev Settlt	Tirukrangudy	Re	1 0 0
„ Garudappa Alwar Iyengar, Sannidhi St	Alvartunagari		
„ T Govindam Iyengar, Udayavar Sannidhi St	do		
„ Tirupati Venkata Desikam Iyengar,	do		
„ K, Sitaram Iyer, Timber Merchant	Tenkasi		

TRICHINOPOLY DISTRICT

Mr K G Ramachandra Rau, Clerk Asst Inspector of Schools	Trichinopoly(2)	Re	1 0 0
„ S Venkataram Aiyer, Head Master Arya Lower secondary School	do (6)	Rs	5 0 0
„ T K Visvanatha Aiyar, Copyist Examiner	do		
„ O R Visvanatha Iyer, B A , Teacher St Joseph's College	do		
„ V B Venkataramana sastru, Tamil Pandit st Joseph's High School	do		

Mr Kallacharya Krishnaswami, Store Killedar Street	Trichinopoly		
„ Gopalakrishna Sastri, Pundit Melachintamani	do		
„ K Vaidyanatha Sastri, Book seller	do (2)		
„ T C Kuppusami Sastri, Overseer P W D	do		
„ K L Ramiah Sastri, Andar Street	do		
„ Aravamudachari, L F Supervisor	do		
„ Rangachari, Head Clerk District and Sessions Court	do		
„ S Gundopant Rao, Shroff Audit Office S I Ry	do	Rs	4 0 0
„ Krishnasami Iyengar, Dy Examiner's Office	do	„	2 0 0
„ K Madhavachari, Chief Audit Office do	do		
„ V Rangachari, Clerk Statistical Branch do	do		
„ R Sanjiva Rao, Shroff cash Office do	do	Re	1 0 0
„ T S Vyasa Rao, Clerk Dt Engineers Office do	do	„	1 0 0
„ T Ramachandra Aiyar, Pleader	do		
„ S V Krishnaswami Aiyar, Instructor Government Telegraph	do		
„ M Swaminatha Aiyar, Vakils' Clerk	do		
„ N Balasubramanian Sarma,	do	Rs	2 0 0
„ R Dorasami Iyer, C/o C Ramier, Eng, Hd Clerk Collectors Office	do	„	2 0 0
„ Mahadeva Sastri, Bhagavat Puranic Andar St	do		
„ S Subramania Sastri, Ac clerk Dy Chief Engr Office S I Ry	do		
„ S Mahadev Sastri, B A, B L, Sub Judge	do		
„ K Ramasami Iyengar, Ware house Office	do	Re	1 0 0
„ S Rajagopalachari, P W D Superintending Engineers Office	do		
„ A Ramaswamy, Sastri, B A, B L, Subjudge	do	Rs	5 0 0
„ Shankarasadasiva Iyer, Hd clerk Postal Superintendent Office	do		
„ T Kondaknaidu, Retd Asst Rev Board	do	Re	1 0 0
„ V Vijendra Rao, Land Record Tahsildar	do	„	1 5 0
„ R Krishnaswami, High Court Vakil	do		
„ V Rama Iyer, B A, B L, Vakil	do		
„ S Rama Rao, Translator Dt Court	do		
Dewan Bahadur, T Desikacharya B A, B L, H C Vakil	do	Rs	10 0 0
Mr C P Swaminathan, Merchant Andar St	do		
„ G Govinda Rao, clerk Traffic Manager Office	do		
„ C R Srinivasa Iyengar, B A, Prof S P G College	do		
„ N Thagairaja Iyer, Head clerk S I Ry	do		
„ Tiruvengadachariar Tennur Agraharam,	do		
„ R Chakrapani Rao, B A, Dt Registrar	do	Rs	3 0 0
„ S Rangachar,	Srirangum	„	3 0 0
„ A V Gopalachari, M A, B L, Vakil	do	„	7 0 0
„ S Vijayaraghavachari,	do		
„ K V P Rangachari, Trustee Pagoda	do	Rs	7 0 0
„ M Gopala Bhagavatar, Sans Pundit High school	do		
„ V T Raghunatha Chari,	do		
„ M Parthasarathy Iyengar, Sub Assistant Inspector of Schools	do		
„ R Krishna Iyengar, B A, B L, Pleader	do		
„ S Kuppusamy Iyengar, Ry Accountant	do		
„ Kodiyalam, V Rangasami Iyengar, Munsdar	do	Rs	20 0 0
„ P Hari Rao, Pleader	do		
„ Ayodhya Ramanuja Das, Srirangrajeer Mutt	do		

Mr S Rangacharya, Sathavadhani West Chitral St	Sriangum	Re	1 0 0
Rai Bahadur Arcot Srinivasacharu,	do	Rs	7 0 0
Mr Venkatagiri Acharya, Omayapuram	Musiri		
„ R V Srinivasa Rao,	do	Rs	2 0 0
„ Srinivasa Iyengar,	Pandamangalam		
„ Venkatarayacharya,	Musiri		
„ V Subramanya Aiyar, Karnam	Munungkalattu	Re	1 0 0
„ T R Lakshmana Rao,	Pudukota		
„ T S Venkoba Rao, Asst Accountant P W D	do		
„ S Govinda Rau, Clerk Dewan Peishkar Office	do		
„ S Ratnaswami Aiyar, B A, Asst Superintendent Rev Survey	do		
„ Purani Krishnaacharya, do	do		
„ P S Venkataaman, Small Cause Clerk	Arinjalam		
„ Subrahmanya Sastri,	Natchandupatti	Re	0 8 0
„ A S Panchapagesa Sastiy, Teacher School	Peungulu	„	0 8 0
„ M S Krishnaswami Iyer, Supervisor	Keerianur		
„ Panduranga Vedavyasacharya,	Pudukota		
„ C V V Dikshita, Registrar Chief Court	do		
His Highness The Maharaja of Pudukota	do	Rs	100 0 0
Mr Jayanarasaiyer,	Kondayampet		
„ D S Appaji Rao, Retd Post Master	do	Rs	2 0 0
„ V Krishnacharya, do	do		
„ V Vaidyanatha Aiyar, Head Master Sessional School	Kulitalai		
Rao Bahadur Gopal Krishna Iyer, B A, B C E, Retired Ex Engineer	Lalgudy	Rs	12 0 0
Mr A Annaswami Iyer, B A, B L, Retd Dt Munsif and Honry Dy Collector	Mutharasanallur	Rs	10 0 0
„ C Rajagopala Rao, Sub Registrar	Manapalai	„	2 0 0
„ A Rangasami Aiyar, Clerk District Munsif Court	Kulitalai	Re	1 0 0
„ S Narayana Rao, Pleader	do(2)	Rs	25 0 0
„ T Chandrasekara Rao, do	do	„	10 0 0
„ N Venktarama Aiyar, do	do	„	15 0 0
„ V L Sundaram Aiyar, do	do	„	5 0 0
„ B S Ramaswami Aiyar, do	do	„	2 0 0
„ A K Shrinivasa Aiyar, Land Records' Inspector	do		
„ Natesa Iyer, Dy Nazir Munsiff court	do	Re	1 0 0
„ R T Varada Iyengar, B A, B L, Pleader	do		
„ K Laxminarayanaacharya, Clerk Additional Munsiff court	Aiyalur	Re	1 0 0
„ C S Mahadeva Iyer, B A, B L, Dt Munsiff	do		
„ N S Ramaswamy Iyer, Clerk Dt Munsiff Court	do		
„ N Sesa Iyengar, Clerk do	do		
„ P S Subramaniya Iyer, SubRegistrar	do		
„ V Aravamudachary, Local Fund Overseer	Jayan Kondaso'apuram	Rs	3 0 0
„ K S Venkatarama Sastry, Asst Master M H School	Karur	„	2 4 0
„ Ranga Rayaru, South St.	do		
„ R A Krishnasami Iyer, B A, B L, Dt Munsiff	do	Rs	7 0 0
„ T Gopalachari, P W Sub Inspector S I Ry	do		
„ T M Vankataraghavachary, B A, B L, Dt Munsiff	do	Rs	5 0 0
„ C M Ranga Rao, B A, Pleader	Namakal	„	5 0 0
„ Dharmapuri A. Ramaswami Ayanavaru	do	Re	1 0 0

Mr S Ponnusami Iyengar, Sub Post Master	Karambakudy		
„ M S Narayansami Iyer, Overseer	Perambalur		
„ T S Sivasubramania Saima, Clerk Tq Office	do	Re	1 0 0

VIZAGAPATAM DISTRICT

„ D V Jagannatha Rao Govt, Telegraph	Vizagapatam		
„ Chaintamani Bhotla Venkatreddy Pantlugaru, Clerk Collector's Office	do		
„ V Durgaprasad Rao, B A, B L,	do		
„ G Ramadas, M A V N, College	do		
„ N S Somasundara Sastri, Dy Collector	do	Rs	5 0 0
„ A Goutami Rao, Sanitary Inspector	Anakapalle		
His Highness The Maharaja of Jeypore,	Jeypore		
Mr Adi Appadu Pantlugaru, Dewan of Kurupam	Kurupam		
„ V Sundram Iyer, Supervisor P W D	Viraghattam		
„ Vedurmadi Rama Rao, Pantlugaru Pleader	Vizagapatam		
Dewan Bahadur Nayanamurti, Pantlugaru Dewan	do		
Mr N Venkatesam Iyer, Lecturer Maharaja's College	do	Rs	5 8 0
„ G V Appirao Pantlugaru, B A, Fort	do		
Rao Bahadur K Ramanujachari M A, Principal Maharaja's College	do		
The Principal	do		

BANGALORE.

Dewan Bahadur P N Krishnamurti, Esq, B L, C I E, Retired Dewan of Mysore Jagirdar of Yelandur	Bangalore		
Mr V Subrahmanya Sastri, B A, Suptd General and Rev Secretary	do	Rs	5 0 0
„ G Venkata Rao Clerk Dewan's Office	do	„	2 0 0
„ K Rama Rao, Manager Archaeological survey	do		
„ Chincholi Venkannacharya Pundit do	do		
„ R A Narasimhachari M A, Asst to the Director of Archaeological researches	do	Rs	2 0 0
„ R Gundacharya, Clerk Govt Stationery Depot	do	„	3 0 0
„ M Shama Rao, M A, Inspector General of Education	do	„	20 0 0
„ T S Ramachandra Rao, Clerk Military Asst Office	do	„	2 0 0
„ T Narasimhachar, Balepetta	do		
„ S Krishnaswami Iyengar, M A, M R A S, F R H S, Mysore Educational service	do (3)	Rs	7 0 0
„ G V Krishnacharya, Pundit Central College	do		
„ B Venkatesacharya, M A, Prof Science do	do	Rs	7 0 0
„ D Srinivasacharya, M A, Prof do	do (3)		
„ B Ramacharya, 48 Hospital Road	do (7)		
„ D Venkataramanacharya, Head Act	do	Rs	7 0 0
„ A Nanjundiah, Cloth merchant	do	„	10 0 0
„ Kalyani Srinivasacharya Siddicutta	do		
„ N S Setlur do	do	Rs	10 0 0
„ B D Raghavendra Rao, Asst Surgeon Chamrajpet	do	„	15 0 0
„ Kaiwar Venkata Rao, do	do		
„ Narasappa, do	do		

Mr Dasarathi,	Chamrajpet	Bangalore		
„ T K Rama Rao, Munsiff	do	do	Rs	5 0 0
„ N Raghunatha Rao, Pensioned Overseer	do	do		
„ Rangaswami Dikshitar,		do	Rs	7 0 0
„ Baily Venkata Rao, Chamara-jendrapet		do	Rs	5 0 0
„ A Vasudeva Rao, do		do		
„ C Chokkanna Arlepet,		do (2)	Re	1 0 0
„ K Nanjunda Sastri, Sans Student		do		
„ M Narasinga Rao, Basvangudy		do		
„ K S Visvanatha Iyer, Seshadripuram		do		
„ Brahma Sri K Venkatachela Avadani Pt		do		
„ Subba Rao Basavapur		do	Rs	5 0 0
„ M R Gundu Rau Executive Engineer's Office		do		
„ T K Anunachalayar Electrical Engineer		do	Rs	10 0 0
„ Nijakal Venkata Rao, Asst Engineer		do		
„ Singaracharya, Balepet		do		
„ S Samacharya, B A, LL B, Advocate		do		
„ Visvanatha Sastri Ulsurpet		do		
„ A Ananthachari, alias Anandalwai Pt Archeological Dept		do		
„ Karpur Srinivasa Rao, chief Engineer		do (2)	Rs	5 0 0
„ T Ramaseshasastry, Assistant Accountant Eng Office		do	Rs	2 0 0
„ Maddur Raghavendracharya, Head Clerk Excise Commissioner Office		do		
„ T S Bhimasena Rao, Clerk Genl and Rev Secretariat		Bangalore		
„ M A Srinivasachar, Retd Asst Comptroller Maleswaram		do		
„ M T Narasimha Iyengar, B A Asst Central college		do		
„ C V Vasudeva Rao Asst to the Inspector General of Edn		do		
„ Ponnu Venkatrama Sastry, Sans Pandit Hindu A V School		do		
„ S Varadaraja Iyengar, B A, Retd Sub Judge		do	Rs	5 0 0
„ R Krishnacharya B A, Clerk Rev Secretariat		do		
„ V Rama Rao Nazir, Addl Dt Munsiff Court		do		
„ A Singaichary, c/o Ahobalacharya, Acctt Office		do	Rs	3 0 0
„ S Shamanna, B A, L L B, Advocate	Sultanpet	do	„	15 0 0
„ N U Narasing Rao, Muzara Secretariat		do	Re	1 0 0
„ I Sundara Sastry, Uperhalli		do		
„ M Vasudeva Rao Retd Asst Commissioner	Ulsurpet	do		
„ G Madhva guru Rao,	Chamara-japet	do		
„ Rao Bahadur, D Shama Rao Mysore Rev Survey	do	do		
„ N Murti Rao, Suptd General and Rev Secretariat	do	do		
„ B V Laxmana Rao, Suptd Dewan's Office	do	do		
„ A Seshaguru Rao, Dasamati Vilas		do		
„ N Srinivasa Rao, Chid Vilas Basvangudy		do	Rs	5 0 0
„ A Raja Rao,		do		
„ V H Kharve, Retd Ex Engineer		do		
„ H V Nanjundiah M A, M L, Member of Council		do		
„ C Subba Rao, Asst Suptd General Rev Secretariat		do	Rs	5 0 0
„ T Ananda Rao, B A, C I E, Retired Dewan of Mysore		do		
„ V P Madhava Rao, B A, C I E,, do do		do		
„ B S Venkatachariar, Retd Ex Engineer do		do		
„ M Bhima Rao, Advocate Fort		do		

Mr E R Subbaraya Iyer, Retd Comtroller	Bangalore city	Rs	20 0 0
„ M S Narayan Rao, Retd Dy Commissioner	do	„	10 0 0
„ C S Balasundaram Iyer, Secretary to the Govt of Mysore	do		
„ D Laxminarayan Rao,	Chamarajapet	do	
„ K T Chandrasekhar Iyer, B A , Chief Judge	do		
„ Suphala Srinivasacharya,	Chennapatna		
His Highness Shree Krishna Raja Wodiyar Bahadur, G C, S I, Maharaja of Mysore	Mysore	Rs	100 0 0

MYSORE PROVINCE

The Government of His Highness, The Maharaja of	Mysore (100)		
Mr Pandurangī Bhimasenacharya Rama Vilas Agrahar,	Mysore	Re	0 8 0
„ M B Banga Rao,	do(2)	Rs	2 0 0
„ V Narayana Rao, Nub Pleader	do(2)	„	5 0 0
„ Udipi Govinda Rao, Advocate	do		
„ N K Sreenivasa Rao, Fort	do	Rs	5 0 0
„ M Padmanabha Rao, Hd Clerk Dy Comr	do	„	3 0 0
„ G Krishnamurti Rao, Kurahatti Street	do		
„ H Venkataramana Aiyah Book seller,	do(35)		
„ A Govindacharya Vedagiriham,	do		
„ A Mahadeva Sastri, B A , Curator, Government Oriental Library	do	Rs	10 0 0
„ Magadi Ramachandacharya, Parakalamutt	do(23)		
„ B Desikachari, Retired Dy Inspi of Schools	do	Rs	5 0 0
„ S Sreenivasa Iyer, Sub Asst Engineer	do	„	10 0 0
„ Challakere Naisimha, Sastri Maharajah's Sans College	do		
„ Masti Ramanuja Iyengar,	do	Re	0 8 0
„ S Bhima Rao, Librarian Maharajah's College	do	Rs	2 11 0
„ H V Venkatesa Iyer,	do	„	3 0 0
„ B Ramakrishna Rao, Officer in charge of Palace Establishment	do		
„ K Narasimha Sastri Old Agrahar	do		
„ Karur R P Seshachar Jyotisha Vidvan	do	Re	1 0 0
„ N Shamanna Copyist,	do		
„ L Saminatha Iyer, Asst Engineer	do	Rs	5 0 0
„ Lakshminarasimha Iyengar, B A , B L Sheristadar Sub Judge's Court Mysore			
„ Prapagolam Krishnamachari,	Chamarajpet	do	
„ K C Rajagopalachari, Sahitya Vidvan	do		
„ T R Srinivasamurti, Taluk Nagadi Gumasta	do	Rs	2 8 0
„ M Gundappa P W D Contractor	do		
„ Sthanikam Yoga Narasimhachar,	do		
„ B C Varadachar, Standard Life Insurance Co ,	do	Re	1 8 0
„ G Subbuswami Iyer, B A , L T , Superintendent Government Industrial School	do	Rs.	3 0 0
„ Ramagiri K Shamacharya, Katwadipura Agrahar	do		
„ Tiru Tiru Rangaswami Iyengar, Tirumakudlu	do		
„ Thupati Krishnamurti Acharya, Bommanahalli Inamadar	do	Rs.	2 0 0
„ Tirumalachari, Assistant Master A V School	Nagamangala		
„ H Tirumalachar Parupattegar,	do	„	3 0 0
„ Hedatale S Srinivasa Desikachari,	Nanjangud		
„ Talakavidvan Hanjarapuram Srinagachar,	Sosale	Re	1 0 0

Mr Vajapeyam Srinivasa Desikaachar,	Sosale	Rs	1 0 0
„ D R Subba Rau, Shekda	Begurhubli	Rs	1 8 0
„ Kotikanyadanam T Venkatanarasimhachari,	Megadahalli		
„ S Venkatakrishnamachariar, Pandit	Kudair village		
„ S Venkatasubba Josier, Assistant Master	Talkod		
„ G Shama Rau, Taluk Gumasta	Yedatore		
„ C B Gundappa Mica Mines,	French Rocks	Rs	2 0 0
„ Subbarama Iyer, Taluk Maistry	do		
„ B Krishna Rau, C/o G Devaji Rao, Pleader	Seeringattam	Rs	7 0 0
„ G G Narasimhachary, Rev Head Accountant	Mysoie		
„ A Krishna Rao, Inspector of Vaccination	do		
„ T S Raghavachary, Asst Engineer	do	Rs	20 0 0
„ S Krishnamurti Rao, Accountant P W D Cavery Reservoir	do (2)		
„ Y Srinivas Rao, Retd Dy Chief Engineer	do	Rs	50 0 0
„ M Shama Rao, Sub Overseer Dewans Road	do		
„ Udipi Govinda Rao, Advocate	do	Rs	7 0 0
„ M K A Srinivasa Iyengar, Retd Suptd General and Rev Seciet	do		
„ Nallavaripalle Rangacharlu Parakala Mutt,	do		
„ C R Narasimha Sastry, Katvadipara Agrahar	do		
„ T Venkata Krishna,	Chamarajpui	do	
„ Hosadurga Shrinivasa Raghavachar,	do	do	
„ A Thondani Rao, Sub Assistant Engineer	do	Rs	3 0 0
„ M Kantha Raja, Urs B A, Member of Council	do	Rs	100 0 0
„ A Kuppu Rao, Cashier City Improvement Board	do		
„ H Narasinga Rao, Advocate	do		
„ V N Narasimha Iyengar, Anandasram	do	Rs	30 0 0
„ P Raghavendra Rao, B A, B L Private Secretary to H Highness the Maharaja	do		
„ Ramanuja Iyengar, Retd Dy Commissioner	do		
„ B Gopalkrishnayya, Clerk Dt Judge's Court	do	Rs	1 0 0
„ M H Ranga Iyengar, Treasurer Palace Treasury	do		
„ P Srinivasa Rao, City Magistrate	do		
„ Raghavalu Naidu, Executive Engineer	do	Rs	10 0 0
The Rana Saheb, of Vana	Mysoie		
Mr C Ramanuja Iyengar, B A, Asst Master Maharaja's Colloge	do		
„ Bidaram Krishnappanavam, Sangita Vidvan	do		
„ M Srinivasa Rao, Inspector of Schools	do	Rs	7 0 0
„ Yagneswara Saama, Somayajulu, Weavers lines	do		
„ M Ranga Rao, B A, Asst Commissioner the Palace	do		
„ Raghavendracharya Chittaldrug, Old Agrahar	do		
„ A Sundararajachar Krishnamurtipuram,	do	Rs	5 0 0
„ J Krishnamurti Rao, Narayan Rao, Agrahar,	Nanjangud	Rs	2 0 0
His Holiness Sri Sir Raghavendraswami Mutt,	do		
Mr DwaiPAYNACHAR, B A, Sub Registrar	do		
„ B Srinivasa Iyengar, Hd Gumasta	do	Rs	3 0 0
„ T, Srinivasa Rangachal	Srinangarajapuram		
„ P Srinivasa Raghavachar,	do		
„ A Seshagiri Rao, Sub Asst Surgeon	Sivasamudram		
„ Venkatanarasa Iyer, Taluq Head Munshi	Yclandur		

Mr M Venkatasubba Rao, Head Master	Yedatore		
„ Y Subramania, Rice Mill	do		
„ P Sundara Rao, Sub Post Master	Gundlupet		
„ H Krishna Rao, Shekdar	Mandya		
„ M Krishnamurti Rao, Attender S R O,	do		
„ A Krishna Urs Amildai,	do		
„ K Venkatachali, Sub Registrar	do		
„ M Narayan Rao, Tank Inspector	do	Re	1 0 0
„ M V Subramania Iyer, Channel Sub Overseer	Hunsur	„	1 0 0
„ Krishna Rao, Sub Overseer P W D	do		
„ A Puttanna,	Mamballi	Re	1 0 0

KOLAR DISTRICT

Mr H Bhima Rao, Deputy Gumasta Deputy Inspector of Schools	Chikballapur	Re	1 0 0
„ H Sripati Rao, Retired Overseer P W D	do	Rs	3 0 0
„ T Rajagopalacharyar, School master	Hebbani	Re	1 0 0
„ M S Krishna Rao, Pleader	Goribidnur		
„ Kallakurichi Timmannacharya,	Hebbani		
H H SRI SRI Medhanidhi Sri Padangalu Sri Padarayaru Mutt,	Mulbagal		
Mr G Vedavyasacharya, Hd Master A V School	Goribidnur		
„ D Srinivasayya, Sheistadar	Bowingpet		
„ T Narasimhachar,	Gudibanda	Re	1 8 0
Mr Y S Ramakrishna Rao, Dt Normal School	Kolar		
„ M K Venkatachallai, Tank Inspector	Malur	Re	1 0 0

KADUR DISTRICT

Mr N Sesha Sastri, B A , B L , Advocate	Yedahalli		
„ A Seshachallaya, Pleader	Chikmagalur		
„ Amble Subrahmania Iyer, B A , Dy Commissioner	Kadur	Rs	25 0 0
„ S Subba Rao, Sub Overseer	Balehonnur		
„ B Venkoba Rao, Sub Dy Officer	Chikmagalur		
„ T Narsinga Rao, Dt Treasurer	do		
„ C Srinivasa Rao, Land Holder and Coffee Planter	do		
„ Jeevuly Ganesa Rao, do	do		
„ Suryanarayana Sastry, Sahitya Vidvan	Patnageri Kadur Post		
„ H Ranganadhacharya, School master A V School	Tarckee		
„ M Venkatacharya, Tank Inspector	Nelam ungala		
„ Subbaraya Bhatt, Land holder	Sakrepatna		
His Holiness Sri Sri Jagadguru Sri Shankaracharya,	Sringeri	Rs	500 0 0

TUMKUR DISTRICT

Mr A Arunachalam, District Treasurer	Tumkur	Rs	5 0 0
„ K Venkatavaradachar, Sanskrit Pandit	Amurtur	Re	1 0 0
„ A Ramaswami Iyengar,	do		
„ G B Seshacharya,	Holavanahalli		
„ Hoskote Sridhara Rao, Jodidai	Atchamanahalli		
„ K Lakshmi pati Rao, Acctt Commissioner Office	Maddaguri		
„ Srinivasa Rao, Land holder	Chiknaikenhalli		
„ G S Satyaji Rao, B A B L , Munsiff	Tumkur		

CHITTALDROOG DISTRICT

Mr K V Koneṇi Rao, Shekdar	Harihara		
„ Ganti Alasingachar, Kanāda Pandit	Davanagere	Re	1 0 0
„ R Ragoonatha Rao, B A , Head Master High School	Chittaldroog		
„ R S Navaratna, Ex Engineer	do		
„ T Narasimha Iyengar, Sub Dn Office	Challakere	Re	1 0 0
„ D Venkoba Rao, C/o D V Rama Rao, Tank Inspector	Arsikere	Rs	3 0 0

SHIMOGA DISTRICT

Mr Tirumala Chakravarti,	Malu		
„ S R Balakrishna Rao, B A B L, Advocate	Shimoga		
„ Harihar Krishna Rao, Retd Sub Overseer	do		
„ V Kadacharya, Asst Master A V School	Tirthahalli		
„ B K Anantarama Iyengar, Excise Asst Inspector	Chennagiri	Rs	4 0 0
„ Swami Rao, Pensioned Sheikstada	Soiab		
„ Ananta Rao,	do		
„ Hanumant Rao, Shroff	Harihalli	Re	1 0 0
„ Dasarathi, Excise Inspr	Tirthahalli	Rs	2 0 0
„ S Rajagopalachari School Master	Mulbagalu		
„ A Narasimhachar,	Shikarpur		
„ H S Nanjundiah,	Harihalli		
„ Raghavendra Balkrishna Satwik, Pensioner D P W	Kudli		
„ D M Ramachandra Rao, B A , B L, Wakil	Shimoga		
„ B S Krishnaswami Iyengar, B A , B L, Ag Dt and Sessions Judge	do		
„ Subba Rao, V Bapat B A , Sub Registrar	do	Rs	3 0 0
„ N Seshasastri, B A B L, Advocate	do	„	3 0 0
„ N T Gopala Iyengar, B A B L, Ag Sub Judge	do	„	2 0 0
„ K Subramania Sastry, Asst Master,	Tirthahalli		

HASSAN DISTRICT

Mr V Subbannacharya	Belur		
„ Malalahalli Narayanabhatt	Ponnathapura		
„ Subbanna alias Putta Samacharya	Hole Narsipuri		
„ Srinivasachari Vidvan	Gramma		
„ Jodimedanur Narayana Iyengar,	do		
„ Somajyandan Janardana Iyengar,	do		
„ Alasingacharyar,	do		
„ M A J Tirumala Iyengar, Hd Govt English School	Chennarayapatna		
„ K Venkatachar, Sub Registrar	Arkalgud		
„ Venkanna Rao, Landholder	Hole Narsipur		
„ Kumbakonam, Raghavendrachar Sahukar	do		
„ R K Shamiab, C/o Krishnappa Hd Master Govt School	Ramnathapura		

COORG DISTRICT

Mr M V Krishna Rao, Advocate	Mercara	Rs	20 0 0
„ M Eswara Iyer, Cloth Merchant Post Master	Bahgamundla		
„ Subbanna Vaidya	do		
„ T Krishnacharya,	do		
„ S Nanjundiah,	do		
„ Sidharan, School Master	Talekaveri		

COCHIN STATE

Mr N Nilakantan Pattar,	Ernakulam		
„ K Kunhunni Nayar, High Court Vakil	Trichur	Rs	3 0 0
„ Parvathinatha Sastri,	do		
„ V Narayana Menon, Manager K K Press	do		
„ V Shrinivasa Bhatt, Archak Tirumalai Devaswam	Ernakulam		
„ P Gopala Menon, B A , Chief Court Vakil	do	Rs	10 0 0
„ K Narayana Pisherodi, B A , B L, High Court Vakil	do		
„ K Raja Ram Rao, Pleader	do	Rs	7 0 0
„ V T Krishnamachari, Dewan Peishkar	do		
„ Narasimha Pai, Adhikari Tirumalai Devaswam	Cochin		
„ K S Narayan Sastri, Sans Pt T D High School	do		
„ Raghavaparambil Ramar Tiruvappad,	Trippunittura		
„ Kanchimadam Mukund Sastri,	do		
His Highness Kerala Varma, B A , 9th Prince of Cochin		Rs	30 0 0
His Highness Ravivarma, 6th Prince of Cochin			
His Highness the Rama Varma, 11th Prince of Cochin	do	Rs	5 0 0
The Head master, C M S High School	Trichur	„	2 0 0
Mr P S Chandrasekhara Iyer, Dt Court Vakil	do		
„ P K Chandrasekhara Namburi, Thekkilmadam	do		
„ Kuloor Manakal Damodara Nambudri Pad Adat-Village	do		

TRAVANCORE STATE

His Highness Kerala Varma, C S I, M R A S, F R H S, Valiya Koll	Tampuran Trivandrum(2)	Rs	20 0 0
Mr A R Raja Raja Varma, M A , Prof of Sans Maharaja's College	do	„	10 0 0
„ V Nagam Iyer, F R H S Senior Dewan Peishkar	do		
„ K Venkata Rau, Asst Secretary to Govt	do		
„ K V Rangaswami Iyengar, M A , Prof History	do		
„ S Rama Rau, Hanumad Vilas	do	Rs	12 8 0
„ M R Krishna Rau, Retd Director of Registration	do		
„ H Venkateswara Iyer, B A , Tutor to His Highness The Ranees of Travancore	{do		
„ Rangacharya Sastri, Japa Dakshinadhikari	do	Rs	5 0 0
„ P Krishna Iyer, Late Dewans house Karamana	do		
„ R Anantaswami Iyer, do	do		
„ M. K Ramachendra Rao, Judge High Court	do	Rs	10 0 0
„ V Ramakrishna Sastri, Copying Clerk do	do	Re	1 0 0
„ V S Subramanya Iyer, B A , B L, High Court Vakil	do		
„ R Sundara Rao, Vakul, Munsif Court	do		
„ R Ramalinga Iyer, B A , Genl and Rev Secretariat	do		
„ L Sakharama Rao, Public Office Road	do	Rs	7 8 0
„ V Sitaram Iyer, Dewan's Office	do	Rs	5 0 0
„ T A. R Dabir do	do	Rs.	5 0 0
„ R Venkatarama Dikshitar, Asst Supdt Survey Office	do	Rs	10 0 0
„ B S Narayanaswami Iyer, B A Supdt Agricultural Farm	do	„	5 0 0
„ V Krishna Iyer, Pensioned Supervisor do	do		

Mr T R Ratnam Iyer, B A , Asst Officer in charge of Central Accounts	Tycaud	Trivandrum		
„ S Venkatarama Iyer, Examiner Central Accounts and Audit Office		do	Rs	2 0 0
„ K Padmanabha Pillai, Accountant		do		
„ A V Narasimha Iyer, do do		do	Rs	5 0 0
„ V Vaidyanatha Iyer, Headmaster Fort High School		do	„	2 0 0
„ K Venkatarama Iyer, Vice Principal Training College		do	„	7 0 0
„ K Narayana Iyer, Supt School of Arts		do	„	7 0 0
„ Anantasubramania Sastri, Sans Pandit Karamanai		do	„	3 0 0
„ L Venkata Rao, Public Office Road		do	Rs	15 0 0
„ P K Narayana Pillai, Assistant Maharajah's College		do		
„ S Padmanabha Iyer, Mathematical Teacher do		do		
„ K Raghunatha Iyer, B A , Headmaster High School		do	Rs	5 0 0
„ T Subba Rao, Secretary T P Fund		do		
„ S Venkata Rao, New Street Chalai Bazaar		do		
„ S K Ramaswami Iyer, B A		do		
„ Krishnaji Haripant Sone, Phavada Alandi		do		
„ S R Ramakrishna Sastri Store Keeper, Vallakadavu		do	Rs	1 0 0
„ S Vaidyanatha Sastri, Karamanai		do	„	7 0 0
„ O R Visvanath Iyer, Teacher St Joseph High School Dharmalayam		do		
„ M P Kukilayya, Clerk Board of Revenue		do	Re	1 0 0
„ Parvatinatha Sastry Upadhyaya Sans Pt Training College		do	„	1 0 0
„ C S Krishnaswami Iyer, Ag Suptd Central Account Office		do	Rs	5 0 0
„ V Muthusami Iyer, Suptd Stationery Records		do		
„ M Raja Raja Varma M A , B L , Educational Secretary		do	Rs	10 0 0
„ R Rajaram Rao, Residency Road Tycaud		do		
„ P Krishna Iyer, Late Dewan's house Shankara Vilas		do	Rs	15 0 0
„ K G Shankara Iyer, B A , C/o Mr K G Sessa Iyer, B A , B L Vakil		do		
	High Court	do		
Mr C S Swaminatha Sastri, Govt Pleader		Quilon		
„ K Raju Vadyar, South Tirumalai		do		
„ K Sankala Sastri, Sans Pandit St Aloysious High School		do		
„ S Sundaranatha Iyer, Asst Master do		do		
„ R V Ramakrishna Sastri,		do		
„ V Rama Iyer, B A Sub Magistrate and Tahsildar Tangaseri		do	Rs	3 0 0
„ D Venkateswara Bhatt, near Tirumalai Pagoda		do	Re	1 0 0
„ N Ramachandra Iyer, B A , B L , Judge		do	Rs.	7 0 0
„ V S' Subramania Iyer, B A , B L , High Court Vakil		Trivendrum	„	2 0 0
„ T R Narayan Sastry, Hd Master H H Maharaja's Sanskrit Patasala		do	„	2 0 0
„ K N Ramasubba Iyer, Financial Depot		do		
„ C S Ramaswami Iyer, B A , B E , C E , Asst Enginŕ		do	Rs	5 0 0
„ Parameswaram Moothath, Palace Physician		do		
„ M Purushothama Padmanabha Periyamb,		do		
His Highness Sri Padmanabha Dasa Vanji Sir Bala Rama Varma Kulasekhara				
	Kiritapati Mani Sultan Maharaja			
Raja Rama Raja Bahadur Shamser Janj, G C S I, G, C I E, F M U, M R				
	A S, F R G S Maharaja of Travancore	Trivendrum (20)		
Mr A Keshava Iyer, Hd Clerk, Munsif's Court Krishnapuram		do		

„ N Krishna Vadyar, Ammankoil	Kayankulam		
„ S Sivaramakrishna Iyer, S V High School	Haripad		
„ K Anantasubba sastri	do	Re,	0 8 0
„ Subramanya Iyer, B A , L T Teacher H S School	Mavellikere	Re	1 0 0
„ Shankaranarayan Pillai, Naley at mannar	Truvella		
„ Katakot Parameswaran Mootath	Thottagam	Re	1 0 0
„ K Damodara Kamial	Vetchoor	Rs	2 0 0
„ K Narayana Kamial, Valliarampathu House	do	Rs	2 0 0
„ Rama Varrier Native Physician	do		
„ Damodara Panikar	do		
„ Mithram Mithram Rajah	Kodumeloor Mannanam		
„ A S Purushothama Panikar,	Truvella		
„ Narayansharma Kilakkanada Embiramadam	Haripad		
„ S Padmanabha Iyer, B A Hd Master Govt High School	Kottar	Rs	3 0 0
„ Ananthanarayana Sastry, Vadiveswaram Gramam	do	„	3 0 0
„ S Srinivasa Iyer, B A Hd Master High School	do		
„ K V Natesa Iyer, B A , B E C E, Engineer	do		
„ K Srinivasa Rao, Sub Registrar	Neyyathankaar		
„ E Raja Raja Varma Raja of Ennakod, Coddarum Chengannore	Mavellikarai		
„ Veeramany Iyer, Tamarakulam	Mylady Post		
„ R Mahadeva Sarma puttan madam,	Ambalapuzha		
„ K Rajagopala Iyer, Overseer P W D	Nagercoil	Rs	7 0 0
„ R Sulapani Warriar Head Master Convent school Pulinkunnu	do		
„ S Venkateswar sastri, Malayalam Munshee E M school Eranial	Neyyur	Re	1 0 0
„ R Krishnaswami Rao, B A Tahsildar do	do	Rs	10 0 0
„ P Keralavarma Rajah Rohini Tirumal	Poonjar	Rs	2 0 0
„ Revd F N Askwith M A Principal, College	Kottayam		
„ M Raja Raja Varma M A B L, Inspector of schools	do		
„ R Mahadeva Sarma Hd Malayalam Pandit College	do		
„ Subramanian C/o Asst Superintendent of Police	Kottayam	Rs	5 0 0

FOREIGN PLACES.

Otto Harrassowitz Esquire Oriental Book seller and Agent to the Asiatic Society of Bengal, Leipzig	Germany (25)
Otto Strans Esquire, Ph D Reventlen Allee 12 Kiel	(Germany)
M Sylvain Levi Esqr Professor in College de France 9 ru Guy de Labrosse Paris	Paris
Professor Marcel Mauss Esquire 3 rue de cluny	
Professor Finot Esquire 11 rue Poussin	
Jules Block Esquire, Member French School of the Far East Hanoi	Hanoi
Tonkin Indo Chinese Peninsula	
F Lacote Esquire, Lyon 20 cours Morard	(France)
The Director Ecole Francoise D Extreme Orient- Hanoi-	(Tonkin)
David Will M Burn, Esquire, Gironde Elgiu Road Morington	(New Zealand)
F Washburn Hopkins Prof of Sanskrit Yale University Lawrence Street, New Haven Conn	U S America
The Librarian Yale University do do do	
Dr Sten Konow, University of Christiania Norway (Formerly The Government Epigraphist India)	Rs 10 0 0

THE UNIVERSITY LIB
RECEIVED C

28 JAN 1925

ALLAHABA

J F Fleet, Esquire, 8 Leopold Road Ealing W London
 Professor James H Wood, Esqr, 2, Chestnut Street Boston U S America
 Messrs Luzac & Co, Publishers and Booksellers 46, great Russel Street, London (2)

NON-SUBSCRIBER DONORS

Mr Sourirajah Naid, B A, B L	Negapatam	Rs	3 0 0
„ Venkatarama Iyer,	do	„	2 0 0
„ Pakiriswami Pillai,	do	„	2 0 0
„ G S Krishnamachari, B A, B L	Tanjore	„	2 0 0
„ T R Srinivasaraghavachary, P W D	Trichy	„	5 0 0
„ M K Ramaswami Iyer,	Kulitalai	„	1 0 0
„ C S Mahadev Iyer, B A, B L	do	„	3 0 0
„ V Rangaratnam Iyer,	Manathattai	„	10 0 0
„ Prasanna Venkatesa Rao,	Peramoor	„	15 0 0
„ Sitapati Aiyah,	Tirukambuliya	„	2 0 0
„ Venkataramaniah,	do	„	2 0 0
„ D Appa Rao,	Bangalore	„	3 0 0
„ Jagannatha Chetty,	do	„	1 0 0
„ T V Krishnamurti,	Mysore	„	2 0 0
„ T V Narasimhamurti,	do	„	2 0 0
„ Nanjundaraj Urs,	do	„	5 0 0
„ T Venkatasubbachetty	Bangalore	„	1 0 0

In publishing this list of the names of the several Governments of the British Indian Empire, the Maharajas, Rajas, and Princes, the ornaments of the Aryan community, the noble and generous donors and subscribers, that have all by their help evinced their love of literature, I beg to state that I cannot sufficiently thank them and the only humble tribute I can pay is to perpetuate their names and the nature of the help rendered by them in this record along with my book—the INDEX which is the result of my own labours. It is just possible that some names are still omitted, their titles and addresses are not correctly given, or the amounts of donation are not accurately noted.

I request that the generous patrons may be so kind as to excuse me and to inform me of any such omission. It is also possible for the munificent patrons of literature to compare the quantity of work turned out during the last five and twenty years, and its probable costs with the extent of encouragement I have been able to receive. I hope to find further encouragement which may be adequate, on this evidence of actual work and the gratitude with which I remember their help.

MADHVA VILAS BOOK DEPOT
 KUMBAKONAM,
 (South India)
 2nd Februry 1914

T. R. KRISHNACHARYA,
 PROPRIETOR,
 Camp Triplicane

A
DESCRIPTIVE CONTENTS
OF
SRIMAN MAHABHARATAM.

विषयानुक्रमणी

दाक्षिणात्यकोशानुसारेण मुद्रापितस्य

श्रीमन्महाभारतस्य ।

इदं पुस्तकं

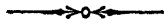
कुंभघोणस्थेन मध्वविलासपुस्तकालयाधिपतिना

टी. आर्. कृष्णाचार्येण

मुंबापुर्यां

तुकारामं जावजी इत्येतेषा निर्णयसागरमुद्रणयन्त्रे मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

शके १८३४ वत्सरे, सन १९१२

EDITED AND PUBLISHED BY

T. R. Krishnacharya,

Proprietor, Madhva Vilas Book Depot, Kumbakonam,

1912,

(*Registered according to Act XXV of 1867*)

[All rights reserved by the publisher]

Published by T R Krishnacharya, Proprietor, Madhva Vilas Book Depot,
Kumbakonam

Printed by B R Ghanekar, at the "Nirnaya-sagar" Press,
23, Kolbhat Lane, Bombay

श्रीवेदव्यासाय नमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमण्या भूमिका ।

एकवारपठितमहाभारतानां जनानां एकदैव समग्रमहाभारतकथोपस्थित्यर्थमियं विषयानु-
क्रमणी मुद्राप्यते ।

अत्र तिस्रः सङ्ख्याः प्रदर्शिताः तासु प्रथमा सङ्ख्या अस्मद्मुद्रितपुस्तकानुसारेणाध्यायस्य ।
द्वितीया (झपाठानुसारेण) मुंबय्यां गणपतकृष्णाजीइत्येतैर्नीलकण्ठीयव्याख्यानेन सह मुद्रा-
पितस्य पुस्तकस्यानुसारेणाध्यायसङ्ख्या । तृतीया अस्त्पुस्तकानुसारेणाध्यायस्य श्लोकसङ्ख्या ।

झपाठस्थाने विद्यमानं + इदं चिह्नं एतत्पुस्तके विद्यमानः सोऽध्यायः कथा वा झपुस्तके
नास्तीत्यस्य ज्ञापकं । इति ।

टी. आर्. कृष्णाचार्यः ।

श्रीवेदव्यासाय नमः ।

श्रीमन्महाभारतस्थपर्वावान्तरपर्वाध्यायश्लोकानां
अनुक्रमणिका । (कोष्टकं)

		अवान्तर- पर्वाणि	अध्याया	श्लोका
१	आदिपर्व	१९	२६०	१०८८९
२	सभापर्व	८	१०३	४३६७
३	वनपर्व	२१	३१५	१२४७६
४	विराटपर्व	५	७८	३४९४
५	उद्योगपर्व	१०	१९६	६७५३
६	भीष्मपर्व	४	१२२	५८०९
७	द्रोणपर्व	८	२०३	१००१२
८	कर्णपर्व	१	१०१	४९७५
९	शल्यपर्व	३	६६	३५९६
१०	सौप्तिकपर्व	२	१८	८१५
११	स्त्रीपर्व	३	२७	८०७
१२	शान्तिपर्व	३	३७५	१५१५१
१३	अनुशासनपर्व	२	२७२	१११९४
१४	आश्वमेधि रूपर्व	३	११८	४५५५
१५	आश्रमवासि रूपर्व	३	—४१	—१०९८
१६	मौसलपर्व	१	९	३०१
१७	महाप्रस्थानिकपर्व	१	३	१११
१८	स्वर्गारोहणपर्व	१	५	२३२
१८		९८	२३१२	९६६४५

आदिपर्व ॥ १ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ १९ ॥ अध्यायाः ॥ २६० ॥ श्लोकाः ॥ १०८८९ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका.
१ अनुक्रमणिकापर्व ।	१	१	३०१	११ चैत्ररथपर्व ।	१७९-१९९	२१	७२३
२ पर्वसंग्रहपर्व ।	२	१	२९७	१२ स्वयंवरपर्व ।	२००-२०७	८	३०४
३ पौष्यपर्व ।	३	१	१८८	१३ वैवाहिकपर्व ।	२०८-२१६	९	२७७
४ पौलोमपर्व ।	४-१२	९	१८३	१४ विदुरागमनराज्यलभ- पर्व ।	२१७-२३२	१६	६४१
५ आस्तीकपर्व ।	१३-५८	४६	१२२४	१५ अर्जुनवनवासपर्व ।	२३३-२३८	६	२०४
६ अशावतरणपर्व ।	५९-६५	७	४६०	१६ सुभद्राहरणपर्व ।	२३९-२४४	६	२९८
७ सभपर्व ।	६६-१५३	८८	४१७४	१७ हरणाहरणपर्व ।	२४५-२४७	३	१५४
८ जतुगृहपर्व ।	१५४-१६३	१०	३७६	१८ खाण्डवदाहपर्व ।	२४८-२५३	६	२६३
९ हिडिंबवधपर्व ।	१६४-१७०	७	२८८	१९ मयदर्शनपर्व ।	२५४-२६०	७	२०५
१० बकवधपर्व ।	१७१-१७८	८	३३९				
			१९			२६०	१०८८९.

सभापर्वे ॥ २ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ८ ॥ अध्यायाः ॥ १०३ ॥ श्लोकाः ॥ ४३६७ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ मन्त्रपर्व ।	१-१९	१९	८४८	५ अर्धाहरणपर्व ।	३९-६२	२४	८५०
२ जरासन्धवधपर्व ।	२०-२५	६	३०९	६ शिशुपालवधपर्व ।	६३-७२	१०	४०२
३ दिग्विजयपर्व ।	२६-३५	१०	४२४	७ द्यूतपर्व ।	७३-९५	२३	९९२
४ राजसूयपर्व ।	३६-३८	३	१०५	८ अनुद्यूतपर्व ।	९६-१०३	८	४३७
						१०३	४३६७

वनपर्वे ॥ ३ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ २१ ॥ अध्यायाः ॥ ३१५ ॥ श्लोकाः १२४७६ ॥

अवा तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ किर्माँरवधपर्व ।	१-११	११	४६६	१२ द्रौपदीसत्यभामा- सवादपर्व ।	२३४-२३६	३	९३
२ अर्जुनाभिगमनपर्व ।	१२-३७	२६	१०९५	१३ घोषयात्रापर्व ।	२३७-२५८	२२	६३९
३ कैरातपर्व ।	३८-४१	४	१९८	१४ मृगस्वप्नोद्भवपर्व ।	२५९	१	१७
४ इन्द्रलोकाभिगमनपर्व ।	४२-४८	७	३०६	१५ त्रीहिद्रीणिकपर्व ।	२६०-२६२	३	१२९
५ नलोपाख्यानपर्व ।	४९-७७	२९	११२१	१६ द्रौपदीहरणपर्व ।	२६३-२७२	१०	२९५
६ तीर्थयात्रापर्व ।	७८-१५७	८०	२९३२	१७ जयद्रथविमोक्षणपर्व ।	२७३	१	८३
७ जटासुरवधपर्व ।	१५८	१	७२	१८ रामोपाख्यानपर्व ।	२७४-२९३	२०	७६९
८ यक्षयुद्धपर्व ।	१५९-१६५	७	३८७	१९ पतिव्रतामाहात्म्यपर्व ।	२९४-३००	७	६०१
९ निवातक्वचयुद्धपर्व ।	१६६-१७७	१२	४१९	२० कुण्डलाहरणपर्व ।	३०१-३११	११	३१०
१० आजगरपर्व ।	१७८-१८३	६	२२३	२१ आरण्यपर्व ।	३१२-३१५	४	२३७
११ मार्कण्डेयसमास्यापर्व ।	१८४-२३३	५०	२१०४				
						३१५	१२४७६

विराटपर्वे ॥ ४ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ५ ॥ अध्यायाः ७८ ॥ श्लोकाः ३४९४ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका.
१ पाण्डवप्रवेशपर्व ।	१-१४	१४	६१६	४ गोप्रहणपर्व ।	२९-७३	४५	१९१६
२ समयपालनपर्व ।	१५	१	६३	५ वैवाहिकपर्व ।	७४-७८	५	१७७
३ कीचकवधपर्व ।	१६-२८	१३	७२२				
						७८	३४९४

उद्योगपर्व ॥ ५ अवान्तरपर्वाणि ॥ १० ॥ अध्यायाः ॥ १९६ ॥ श्लोकाः ॥ ६७५३ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ सेनोद्योगपर्व ।	१-१९	१९	६०६	६ भगवद्दानपर्व ।	७१-१५०	८०	२५५२
२ सञ्जययानपर्व ।	२०-३२	१३	३८१	७ सैन्यनिर्माणपर्व ।	१५१-१५९	९	३०३
३ प्रजाग्रपर्व ।	३३-४०	८	६०९	८ उल्लूकदूतागमनपर्व ।	१६०-१६४	५	३००
४ सनत्सुजातपर्व ।	४१-४६	६	२०४	९ रथातिरथसख्यानपर्व ।	१६५-१७२	८	२२५
५ यानसन्धिपर्व ।	४७-७०	२४	७७०	१० अम्बोपाख्यानपर्व ।	१७३-१९६	२४	८०३
				१०		१९६	६७५३

भीष्मपर्व ॥ ६ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ४ ॥ अध्यायाः ॥ १२२ ॥ श्लोकाः ॥ ५८०९ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ जम्बूखण्डनिर्माणपर्व ।	१-१०	१०	३९४	३ भगवद्गीतापर्व ।	१३-४२	३०	१०२९
२ भूमिपर्व ।	११-१२	२	९२	४ भीष्मवधपर्व ।	४३-१२२	८०	४२९४
				४		१२२	५८०९

द्रोणपर्व ॥ ७ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ८ ॥ अध्यायाः ॥ २०३ ॥ श्लोकाः ॥ १००१२ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ द्रोणाभिषेकपर्व ।	१-१६	१६	७००	५ जयद्रथवधपर्व ।	८५-१५३	६९	३७८८
२ सशप्तकवधपर्व ।	१७-३२	१६	८२१	६ घटोत्कचवधपर्व ।	१५४-१८४	३१	१७६६
३ अभिमन्युवधपर्व ।	३३-७१	३९	१०७४	७ द्रोणवधपर्व ।	१८५-१९३	९	५२५
४ प्रतिज्ञापर्व ।	७२-८४	१३	५६४	८ नारायणाल्मोक्षपर्व ।	१९४-२०३	१०	७७४
				८		२०३	१००१२

कर्णपर्व ॥ ८ ॥ अवान्तरपर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ १०१ ॥ श्लोकाः ॥ ४९७५ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ कर्णपर्व ।	१-१०१	१०१	४९७५				
		१०१	४९७५				

शल्यपर्व ॥ ९ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ६६ ॥ श्लोकाः ॥ ३५९४ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ शल्यवधपर्व ।	१-२७	२७	१४८७	३ गदासुद्धपर्व ।	५६-६६	११	६१५
२ हृदप्रवेशपर्व ।	२८-५५	२८	१४९२				
				३		६६	३५९४

सौप्तिकपर्व ॥ १० ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ २ ॥ अध्यायाः ॥ १८ ॥ श्लोकाः ॥ ८१५ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ सौप्तिकपर्व ।	१-९	९	५४६	२ ऐषीकपर्व ।	१०-१८	९	२६९
				२		१८	८१५

स्त्रीपर्व ॥ ११ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ २७ ॥ श्लोकाः ॥ ८०७ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ जलप्रदानिरूपर्व ।	१-१५	१५	३९९	३ श्राद्धपर्व ।	२६-२७	२	७७
२ स्त्रीविलापपर्व ।	१६-२५	१०	३३१				
				३		२७	८०७

शान्तिपर्व ॥ १२ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ३७५ ॥ श्लोकाः ॥ १५१५१ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ राजधर्मपर्व ।	१-१३०	१३०	५०९३	३ मोक्षधर्मपर्व ।	१७३-३७५	२०३	८४०३
२ आपद्धर्मपर्व ।	१३१-१७२	४२	१६५५				
				३		३७५	१५१५१

अनुशासनपर्व ॥ १३ ॥ अवान्तरपर्वाणि ॥ २ ॥ अध्यायाः ॥ २७४ ॥ श्लोकाः ॥ १११९४ ॥

अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ दानधर्मपर्व ।	१-२७२	२७२	१११०७	२ भीष्मस्वर्गारोहणपर्व ।	२७३-२७४	२	८७
				२		२७४	१११९४

आश्वमेधिकपर्व ॥ १४ ॥ अवान्तरपूर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ११८ ॥ श्लोकाः ॥ ४५५५ ॥

अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ अश्वमेधपर्व ।	१-१६	१६	४४८	३ वैष्णववर्मपर्व ।	९६-११८	२३	१६४४
२ अनुगीतापर्व ।	१७-९५	७९	२४६३				
				३		११८	४५५५

आश्रमवासिकपर्व ॥ १५ ॥ अवान्तरपूर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ४१ ॥ श्लोकाः ॥ १०९८ ॥

अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ आश्रमवासपर्व ।	१-३०	३०	७५६	३ नारदागमनपर्व ।	३९-४१	३	९३
२ पुत्रदर्शनपर्व ।	३१-३८	८	२४९				
				३		४१	१०९८

मौसलपर्व ॥ १६ ॥ अवान्तरपूर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ९ ॥ श्लोकाः ॥ ३०१ ॥

अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ मौसलपर्व ।	१-९	९	३०१				
		९	३०१				

महाप्रस्थानिकपर्व ॥ १७ ॥ अवान्तरपूर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ३ ॥ श्लोकाः ॥ १११ ॥

अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ महाप्रस्थानिकपर्व ।	१-३	३	१११				
		३	१११				

स्वर्गारोहणपर्व ॥ १८ ॥ अवान्तरपूर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ५ ॥ श्लोकाः ॥ २३२ ॥

अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका	अवान्तरपूर्वाणि ।	एतदाद्येत- दन्त	अध्याया	श्लोका
१ स्वर्गारोहणपर्व ।	१-५	५	२३२				
		५	२३२				

श्रीवेदव्यासायनमः ।
श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

॥ १ ॥ आदिपर्व ।

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ १९ ॥ अध्यायाः ॥ २६० ॥ श्लोकाः १०८८९

अनुक्रमणिकापर्व ॥ १ ॥

अध्याय ॥ १ ॥ श्लोका ॥ ३०१ ॥

अध्याय श्लोका अ श्लोक

१ १ ३०१ मङ्गलाचरण । उग्रश्रवसो नैमिशार-
प्यप्रतिगमन । भारतकथनार्थं ऋषीणा
चोदना । सौतिनामङ्गलाचरणपूर्वक
महाभारतमहिमवर्णन । ब्रह्माण्डसृ-
ष्टिमारभ्यसर्वविषयाइहसन्तीतिकथ-
न । श्रीवेदव्यासेन श्रीमन्महाभारत-
निर्माणकालकथन । व्याससमीपे ब्र-
ह्मागमन । तत्रगणेशागमन । व्यासे-
नशिष्याणां भारताध्यापन । सक्षेपेण-
पाण्डो पाण्डवानाचक्रुथा । महाभार-
तप्रशंसा ।

पर्वसग्रहपर्व ॥ २ ॥

अध्याय ॥ १ ॥ श्लोका ॥ ३९७ ॥

२ २ ३९७ समन्तपञ्चकाख्यान । परशुरामकथा ।
अक्षौहिण्यादिपरिमाण । महाभारत-
प्रशंसा । महाभारतस्यावान्तरपर्वस-
ग्रह । आदिपर्वादिहरिवंशपर्वान्तपर्व-
णासक्षेपेण तृत्तान्तस्य च अध्यायश्लोक-
सख्यादीनाचक्रुथन ।

पौष्यपर्व ॥ ३ ॥

अध्याय ॥ १ ॥ श्लोका ॥ १८८ ॥

३ ३ १८८ प्रायेण गद्यात्मकोयमध्याय । जनमे-
जयप्रतिसरमाख्यदेवशुनीशाप । शा-
पनिवारणार्थं जनमेजयेन ऋषे सोम-
श्रवस पौरोहित्ये वरण । आरुण्युपा-
ख्यान । उपमन्यूपाख्यान । अश्वि-
स्तोत्र । बैदोपाख्यान । उत्तङ्कोपा

अध्याय. श्लोका. अ श्लोक

ख्यान । पौष्योपाख्यान । उत्तङ्केन-
जनमेजयमेत्यतत्पितरपरीक्षितदष्टाह
तवतस्तक्षकस्यभारणार्थसर्पसत्रकरण
विधान ।

अथ पौलोमपर्व ॥ ४ ॥

अध्याया ॥ ९ ॥ (४-१२) ॥ श्लोका ॥ १८३ ॥

४	४	१२	सौतिशौनकसवादमुखेन कथोपोद्धात ।
५	५	३६	शृगुवशकथनारभ । शृगुभार्याया पु- लोमाया पुलोमनाम्नाराक्षसेनापहार ।
६	६	१४	च्यवनोत्पत्ति । राक्षसविनाश । अग्नेर्भृगुशाप ।
७	७	२९	क्रोधेनामिकृतआत्मोपसहार । ब्रह्मो- क्तसान्त्ववचनेनाग्ने सतोष ।
८	८	२७	रुरुचरित । प्रमद्वारायादृष्टणासहविवा- हप्रसङ्गे सर्पदशनेन तस्यामरण ।
९	९	२९	देवदूतवचनेन रुरुकृतस्वावर्ष्यु प्रदाने न प्रमद्वाराया उज्जीवन । तथासहसुरो- र्विवाह ।
१०	१०	८	रुरोर्दुण्डुभेन सहसवाद ।
११	११	१९	दुण्डुभोपाख्यान ।
१२	१२	९	जनमेजयसर्पसत्रप्रस्ताव ।

समाप्त पौलोमपर्व ॥ ४ ॥

अथास्तीकपर्व ॥ ५ ॥

अध्याया ॥ ४६ ॥ (१३-५८) ॥ श्लोका ॥ १२२४ ॥

१३	१३	३३	जरत्कारोस्तत्पितृणाचसवाद ।
१४	१४	७	वासुकिभगिन्याजरत्कारांजरत्कारोर्वि- वाह ।
१५	१५	११	आस्तीकोत्पत्ति । सक्षेपेण सर्पमोचन वृत्तान्त ।
१६	१६	२७	आस्तीकोपाख्यानविस्तर । कद्रूवि- नतयो रुद्रयपाद्वरलाभ । कद्रुसर्पो

१ श्लोका नौलकण्ठीयव्याख्यानसहित* मुबय्या गणपतकृष्णा-
नीदलेतेषां सुद्रणयन्त्रे मुद्रित पाठः ।

अध्याय.	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		त्पत्ति । विनताया अरुणोत्पत्ति । अरुणेन विनताया शप ।	३४	३४	३१ इन्द्रगरुडसख्य । विनतादास्यभोचन । सर्पाणाद्विजिह्वल्वप्राप्ति ।
१७	१७	१३ अमृतमथनविषये देवानाविचार ।	३५	३५	१९ सर्पाणानामानि ।
१८	१८	५८ अमृतमथनारम्भ । विषोत्पत्ति । चन्द्रलक्ष्मीकौस्तुभादीनामुत्पत्ति । अमृतकलशसहितधन्वन्तर्युत्पत्ति । नारायणेन मोहिनीरूपधृत्वा देवानाममृतप्राशन ।	३६	३६	२६ आदिशेषस्य ब्रह्मतोवरलाभ । पृथिवीधारणाज्ञा ।
१९	१९	३३ देवरूपेण अमृतपिबितोराहो शिरश्छेद । देवासुरयुद्ध । तत्रासुरपराजय ।	३७	३७	३४ मातृशापपरिहारार्थं सर्पाणामन्त्रालोचन ।
२०	२०	१९ कद्रूविनतयो पणबन्ध । सर्पाणाकद्रूशाप । ब्रह्मणा कश्यपाय विषहरविद्यादान ।	३८	३८	२१ एलापत्रेण देवब्रह्मसवादानुवादमुखेन आस्तीकोत्पत्तिकथन ।
२१	२१	१८ कद्रूविनतयो उच्चैश्रवसो दर्शनार्थगमन	३९	३९	१४ वासुकिभगिन्या जरत्कारवारक्षण ।
२२	२२	१२ सर्पैर्मातृवचनादुच्चैश्रव पुच्छवेष्टन ।	४०	४०	३२ परीक्षिन्मृगयाकथन । परीक्षिताशमीकस्कन्धे मृतसर्पप्रक्षेप ।
२३	२३	२७ गरुडोत्पत्ति । गरुडस्तुति ।	४१	४१	३३ शमीकपुत्रेण शृङ्गिणा परीक्षित शप ।
२४	२४	२० राहुणा कृतोपद्रवस्य सूर्यस्य कोप । अरुणेन सूर्यसारथ्यकरण ।	४२	४२	४३ शृङ्गिशमीकसवाद । परीक्षितिराक्षिशापनिवेदन । राहोविचार । तक्षककाश्यपसवाद ।
२५	२५	१७ विनतया कद्रूवहन गरुडेन सर्पवहनच । कद्रूकृतशक्रस्तव ।	४३	४३	३६ तक्षकेण धनदत्त्वा काश्यपपरावर्तन । तक्षकेण परीक्षिद्दश ।
२६	२६	८ इन्द्रेण जलवर्षण ।	४४	४४	११ परीक्षिन्मरण । जनमेजयस्य राज्याभिषेको विवाहश्च ।
२७	२७	१६ गरुडेन विनताप्रतिदास्य कारणप्रश्न । सर्पैर्दास्यभोचनोपायकथन ।	४५	४५	३४ जरत्कारुणास्वपितृणादर्शन ।
२८	२८	२२ अमृताहरणार्थं गच्छता गरुडेन भक्षयान् चन । ब्राह्मणवर्जसमद्रकुक्षिस्थनिषादभक्षणे विनताया आज्ञा ।	४६	४६	२३ जरत्कारुणादारान्वेषण ।
२९	२९	४८ गरुडेन स्वकण्ठदहतो ब्राह्मणस्य परित्राण । गरुडकश्यपसवाद । गजकच्छपपूर्वजन्मवृत्तान्तकथन । गरुडेन गजकच्छपग्रहण । जौहिणवृक्षशाखाभङ्गश्च ।	४७	४७	४३ जरत्कारुणोद्वाह । तस्या गर्भसम्भव ।
३०	३०	५३ भग्नशाखाया लबमानानां वालखिल्यानां नारक्षणांथं गरुडेन स्वमुखेन शाखाप्रद्वेषकश्यपाज्ञया हिमालये शाखाप्रक्षिप्य तत्रैव गजकच्छपभक्षण । उत्पातान्दृष्ट्वा देवैरमृतरक्षण ।	४८	४८	२२ आस्तीकोत्पत्ति ।
३१	३१	३८ वालखिल्यतपसो गरुडोत्पत्तिप्रतिकारणत्व । गरुडस्य पक्षीन्द्रत्वेऽभिषेक ।	४९	४९	३१ जनमेजयतन्मन्त्रिसवादमुखेन पुनः परीक्षिच्चरित्रकथन ।
३२	३२	२५ देवगरुडयुद्ध । देवानापराजय ।	५०	५०	५४ शून्यारण्ये वृत्तस्य कश्यपतक्षकवृत्तान्तस्योपलब्धिप्रकारकथन ।
३३	३३	२६ अमृतस्य अशमीपे गरुडस्यागमन । अमृतस्य सर्पाणाच्छतो गरुडस्य विष्णुदर्शन ।	५१	५१	१७ जनमेजयेन सर्पसत्रकरण ।
			५२	५२	१० अम्रौसर्पाणापतन ।
			५३	५३	२६ यज्ञे ऋत्विगादिनामकथन । इन्द्रेण तक्षकाश्वासन ।
			५४	५४	३० आस्तीकस्य सर्पसत्रागमन ।
			५५	५५	१७ आस्तीकेन यज्ञप्रशसन ।
			५६	५६	२८ सेन्द्रस्य तक्षकस्य यज्ञोपरितनदेशे आगमन । आस्तीकेन यज्ञसमाप्तिवरयश्च ।
			५७	५७	२४ सर्पसत्रे हेतानां नागानां नामकथन ।
			५८	५८	३४ यज्ञसमाप्ति । आस्तीकस्य सर्पभोचनरयाचन ।
					समाप्त आस्तीकपर्व ॥ ५ ॥
					अथांशावतरणपर्व ॥ ६ ॥
					अध्याया. ॥ ७ ॥ (५९-६५) ॥ श्लोका ॥ ४६० ॥
			५९	५९	१० सौतेभारतकथाकथनप्रतिज्ञा ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
६०	६०	२४ जनमेजयसत्रेव्यासागमन । जनमेजयेनभारतकथाकथनप्रार्थना । व्यासेनवैशपायनाय भारतकथाकथनेनियोजन ।
६१	६१	५८ वैशपायनेनसप्रहेणपाण्डवकथाकथन ।
६२	६२	५६ जनमेजयेनविस्तरेणभारतकथाकथनप्रार्थितेनवैशपायनेनभारतकथाप्रशंसन ।
६३	९५	८९ प्रायोगद्यमयोयमध्याय । चतुर्मुखब्रह्मोत्पत्तिमारभ्यपाण्डववशकथन ।
६४	६३	१६९ उपरिचरराजोपाख्यान । इन्द्रध्वजोत्सव । गिरिकायाउत्पत्तिर्विवाहश्च । उपरिचरवसुनामृगयार्थगमन । सत्यवत्याउत्पत्ति । पराशरारुद्रैपायनोत्पत्ति । वेदविभाग । महाभारतनिर्माण । (अधिकपाठेपराशरसत्यवतीविवाह । व्यासोत्पत्ति । व्यासस्यजातकर्मादिसस्कारा । उपनयन समावर्तनच । वेदविभाग । महाभारतनिर्माण) । भीष्मोत्पत्ति । अणिमाण्डव्यकथा । विदुरोत्पत्ति । सजयकर्णश्रीकृष्णादीनामुत्पत्ति ।
६५	६४	५४ पुनर्विस्तरश्रवणार्थजनमेजयप्रश्न । भूमावुत्पन्नानादैत्यानाभूरिभारेणार्तयापृथ्व्याप्रार्थितस्यब्रह्मणोदेवान्प्रतिअशाचतरणाज्ञा । इन्द्रेणनारायणप्रार्थना ।

समाप्तमंशावतरणपर्व ॥ ६ ॥

अथसभवपर्व ॥ ७ ॥

अध्याया. ॥ ८८ ॥ (६६-१५३) ॥ श्लोका ॥ ४१७४ ॥

६६	६५	५६ दक्षकन्यावशकथन ।
६७	६६	७७ दवर्षितिर्यक्स्थावरादीनामुत्पत्ति ।
६८	६७	१६५ राज्ञामशादि । जरासन्धादीनाद्रोणादीबाधतराष्ट्रादीनाचोत्पत्ति । धृतराष्ट्रपुत्रगणनामानि । युधिष्ठिरादीनामुत्पत्ति । पृथाचरित्रकणोत्पत्तिश्च । श्रीकृष्णादीनामुत्पत्ति । द्रौपद्युत्पत्ति । कुन्तीमाद्यो सभव ।
६९	७५	६१ दक्षमारभ्यकुरुवशकथनेसक्षेपेणययात्युपाख्यान ।
७०	७६	७८ ययात्युपाख्यानारभ । कचोपाख्यान ।
७१	७७	२३ कचदेवान्यो परस्परंशापदान ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
७२	७८	५५ शर्मिष्ठादेवयान्योर्विरोध । शर्मिष्ठयाकूपेप्रक्षिप्तायादेवयान्याययातिनाकूपादुद्धरण ।
७३	७९	२६ शुक्रदेवयानीसवाद ।
७४	८०	३४ शर्मिष्ठयादेवयानीदास्याङ्गीकरण ।
७५	८१	४९ ययातिदेवयान्योर्विवाह ।
७६	८२	४३ देवयान्या पुत्रोत्पत्ति । शर्मिष्ठयापुत्रोत्पत्ति ।
७७	८३	६४ शर्मिष्ठापुत्रान्ययातिजाञ्ज्ञात्वाकुपितायादेवयान्या शुक्रसमीपगमन । ययाते शुक्रशापाञ्जराप्राप्ति ।
७८	८४	३७ यदुप्रभृतीनाययातिनाशाप । पूरोवैरदान ।
७९	८५	४३ ययातेवैरान्यप्राप्ति । पूरोराज्याभिषेक ।
८०	८६	१८ उत्तरयायातारंभ । ययाते स्वर्गगमन ।
८१	८७	२१ इन्द्रययातिसवाद ।
८२	८८	१३ ययाते स्वर्गात्पतन ।
८३	८९	२३ ययात्यष्टकसवाद ।
८४	९०	२७ जीवस्यस्वर्गादिभोगानन्तरंपुनर्जननप्रकारकथन ।
८५	९१	२२ ब्रह्मचर्याद्याश्रमधर्मकथन ।
८६	९२	२१ अष्टकप्रतर्दनयोर्थयातिनासवाद ।
८७	९३	५० ययातेर्वसुमच्छिबिभ्यासवाद । तथाऽष्टकेनसवाद । ययाते पुन स्वर्गगमन । ययात्युपाख्यानसमाप्ति ।
८८	{ ९४ } { १-१९ }	१९ पूरुवशकथन ।
८९	६८	१४ शकुन्तलोपाख्यानारभ । दुष्यन्तकथा ।
९०	६९	३१ मृगयार्थदुष्यन्तस्यारण्यगमन ।
९१	७०	५३ दुष्यन्तस्यकण्वाश्रमगमन ।
९२	७१	५६ दुष्यन्तेनशकुन्तलायादर्शन तथासहसवादश्च । शकुन्तलायास्वजन्मवृत्तादिकथनेविश्वामित्रोपाख्यान ।
९३	७२	२९ विश्वामित्रान्मेनकायाशकुन्तलाजन्मा
९४	७३	७१ शकुन्तलाविवाह ।
९५	{ ७४ } { १९ }	३६ शकुन्तलाया पुत्रोत्पत्ति । तस्यसर्वदमनेतिनामकरण ।

* अत्र उपरितनी सख्या श्लोकाध्यायस्यअधस्तनीसख्यातु-
तस्मिन्नध्याये अमुकश्लोकप्रारभ्यअमुकश्लोकपर्यन्तमित्यस्य श्लोका

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
९६	{ ७४ } १०-१५	८२	११२	१०३	२७
२७	{ ७४ } १६-२०	३२	११३	१०४	५६
३८	{ ७४ } २१-८१	९७	११४	१०५	७७
९९	{ ७४ } ८२-१०९	४७	११५	१०६	४७
१००	{ ७४ } १०९-१३३	४०	११६	१०७	१९
१०१	{ ९४ } २०-६४	६३	११७	१०८	२०
१०२	९६	२४	११८	१०९	३३
१०३	९७	६०	११९	११०	२५
१०४	{ ९८ } १-११	१७	१२०	१११	५३
१०५	{ ९८ } ११-२४	२०	१२१	११२	१३
१०६	९९	५१	१२२	११३	४५
१०७	१००	१२०	१२३	{ ११४ } १-११	४१
१०८	१०१	१८	१२४	११५	
१०९	{ १०२ } १-६४	९९	१२५	{ ११६ } १-२७	
११०	+		३३	१२६	{ ११७ } १२-१४
१११	{ १०२ } ६५-७३		९	१२७	{ ११८ } १९
			१२८	{ ११९ } १२०	४०
				{ १२० } १५-४१	
			१२९	१२१	३७
			१३०	१२२	६८

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१२९	{ १२२ ४०-४४ १२३ १-१० १२५ १०-२४ १२३ १०-१९ १२५ २६-४४ }	धर्मात्कुन्त्यायुधिष्ठिरोत्पत्ति । कुन्त्या पुत्रोत्पत्तिश्रवणदु खितयागान्धार्याघातितास्त्रोदरान्मासपेशीजनन । मासपेशीएकोत्तरशतधाविभज्य पृथक्पृथक्कुण्डेषुनिधायरक्षण । कुन्त्यावायोभीमसेनोत्पत्ति । मातुरङ्गाच्युतस्यभीमस्यपतनात् शैलसचूर्णन । दुर्योधनादिशतपुत्रोत्पत्ति । दुःशलाजननच । युयुत्सूत्पत्तिश्च ।
		१३० ११६ २० दुःशलाजननप्रकारकथनं ।
		१३१ ११७ १९ धार्तराष्ट्रणानामकथन । दुःशलाविवाह ।
		१३२ { १२३ २० ७८ } ६५ कुन्त्याइन्द्रादर्जुनोत्पत्ति ।
		१३३ { १२४ १ ३१ } ५८ माद्याअश्विभ्यानकुलसहदेवोत्पत्ति । युधिष्ठिरादीनानामकरण । पाण्डवानामुपनयनादिसंस्कारा । शैर्यातिपुत्राच्छुक्रात्पाण्डवानाधनुर्वेदशिक्षण ।
		१३४ १२५ ११३ पाण्डवानावय कथनपाण्डोर्मरण । माद्या सहगमन ।
		१३५ १२६ ४७ ऋषिभिस्सहपाण्डवानाहास्तिनपुरगमनं ।
१३६ १२७ ३५ पाण्डोरस्थिसंस्काराद्यन्तेष्टिविधि । पाण्डो श्राद्धदान । सत्यवत्यावनगमन । कुमाराणाक्रीडावर्णन । तत्रदुर्योधनादीनापराभव । दुर्योधनेनसुप्तस्यभीमस्यप्रमाणकोट्यापातन । सर्पैर्दशन । विषमिश्रभक्ष्यप्रदान ।		
१३७ { १२८ १-३२ } ५२ पुनर्भीमायविषमिश्रभक्ष्यदान । शूलकीलितायाप्रमाणकोट्यापुनर्भीमस्यप्रक्षेप । नागलोकप्राप्तेनतेनवासुकिदत्तरसपान ।		
१३८ { १२८ ३३-७२ } ४२ रसपानेननागायुतबलवताभीमेनपातालात्प्रत्यागमन । कुमाराणाकृपाचार्याद्धनुर्वेदशिक्षण ।		
१३९ १२९ ४२ कृपद्रोणाश्वत्थामादीनामुत्पत्तिकथन । द्रोणाचार्यस्यपरशुरामादन्नाभ्यास ।		
१४० १३० ६९ द्रोणाचार्यस्यद्रुपदकृतभर्त्सन । तस्य हास्तिनपुरगमन । वीटाकन्दुकयोरीषीकयाकृपादुद्धरण ।		
१४१ १३१ ८० कुमाराणामन्नाभ्यास । एकलव्यस्यान्नाभ्यास । द्रोणाचार्येणशिष्याणापरीक्षा ।		
१४२ १३२ ८९ कुमाराणामन्नाभ्यास । एकलव्यस्यान्नाभ्यास । द्रोणाचार्येणशिष्याणापरीक्षा ।		

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१४३ १३३ २७ स्नानार्थगङ्गामवतीर्णस्यद्रोणस्यजङ्घायाप्राहेणग्रहण । अर्जुनेनप्राहहनन ।		
१४४ १३४ ४६ अन्नपरीक्षार्थरत्ननिर्माण । युधिष्ठिरादीनापरीक्षा । भीमदुर्योधनयोर्गदायुद्धपरीक्षा ।		
१४५ १३५ ३३ अर्जुनस्यपरीक्षा । कर्णस्यरत्नप्रवेशः ।		
१४६ १३६ ४६ कर्णस्यपरीक्षा । कर्णार्जुनेयोर्युद्धप्रसङ्ग । कृपाचार्येणकर्णस्याधिक्षेप । कर्णस्याङ्गराज्येऽभिषेक ।		
१४७ १३७ २५ भीमेनकर्णस्याधिक्षेप ।		
१४८ १३८ ८२ द्रुपदग्रहणार्थपाञ्चालपुरं प्रतिशशिष्यस्यद्रोणस्यगमन । तत्रकौरवाणापराजय । अर्जुनेनद्रुपदग्रहण । द्रोणेनद्रुपदस्यार्धराज्यापहार ।		
१४९ + ७६ याजोपयाजयाजनेनद्रुपदस्यपुत्रोत्पत्ति द्रौपद्युत्पत्ति ।		
१५० + २१ द्रुपदोत्पत्ति ।		
१५१ १३९ ५५ युधिष्ठिरस्ययौवराज्येभिषेक । भीमसेनस्यबलरामाद्गदायुद्धशिक्षण । भीमार्जुनदिविजय ।		
१५२ { १४१ २० ३८ } ३३ युधिष्ठिरोराज्येऽभिषेक्तव्यइतिपौरवात्श्रुतवतोदुर्योधनस्यपित्राविवाद ।		
१५३ १४० १११ कणिकदुर्नीति । जम्बुकोपाख्यान ।		
समाप्त सभवपर्व ॥ ७ ॥		
अथ जतुगृहपर्व ॥ ८ ॥ अध्याया ॥ १० ॥		
(१५४-१६३) ॥ श्लोका ॥ ३७६ ॥		
१५४ { १४१ १-१९ १४२ ३-२४ } ४१ सग्रहेणजतुगृहदाहरुथन । पुनर्विस्तरेणतत्कथारभ । दुर्योधनधृतराष्ट्रसंवाद ।		
१५५ १४३ २२ दुर्योधनेनदानादिनाप्रकृतिवशीकरण । पाण्डवानावारणावतयार्थधृतराष्ट्रसुज्ञा ।		
१५६ १४४ २२ पुरोचनेनवारणावतेजतुगृहनिर्माण ।		
१५७ १४५ ३३ विदुरेणपाण्डवानाम्लेच्छभाषया उपदेश ।		
१५८ १४६ ४९ पाण्डवानावारणावतप्रवेश ।		
१५९ १४७ २० विदुरप्रेरितेनखनकेनसुरकानिर्माण ।		
१६० १४८ २८ भीमेनजतुगृहदीपन । सुरङ्गाद्वारापाण्डवानाबहिर्निर्गमन ।		
१६१ १४९ २८ पाण्डवानाविदुरप्रेषितदूतदर्शितयानौकथागङ्गोत्तरण ।		

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१६२	१५०	८० पौरैर्धृतराष्ट्रायपाण्डवदाहनिवेदन । कु- न्यादीनाज्ञातिभिरुदकदान । पाण्ड- वमरणनिश्चितवतेभीष्मायविदुरेणत- त्वकथन ।
१६३	१५१	५४ न्यग्रोधमूलेमात्रादीन्स्थापयित्वाजला- नयनायभीमस्यगमन ।

समाप्त जतुगृहपर्व ॥ ८ ॥

अथ हिडिम्बवधपर्व ॥ ९ ॥ अध्याया ॥ ७ ॥

(१६४-१७०) ॥ श्लोका ॥ २८८ ॥

१६४	१५२	५० हिडिंबाया पाण्डवसमीपगमन । भी- महिडिम्बासवाद ।
१६५	१५३	६२ तत्रहिडिम्बस्यागमन । भीमहिडि- म्बयुद्ध ।
१६६	१५४	४५ कुन्तीहिडिम्बासवाद । हिडिम्बवध ।
१६७	{ १५५ } { १-२० }	४१ हिडिंबायाअपिवधेप्रवृत्तस्यभीमस्ययु- धिष्ठिरेणनिवारण । हिडिम्बयास्व- स्यधर्मज्ञत्वस्यभविष्यज्ज्ञत्वस्य चप्रक- टन । हिडिम्बयाकुन्तीयुधिष्ठिराभ्य- नुज्ञयाभीमपरिग्रह ।
१६८	+	५२ पाण्डवानांशांलिहोत्रवनेवास । भी- मेनहिडिम्बापरिग्रह । तत्रव्यासाग- मन । मासादनन्तरंपुनर्द्रक्ष्यामीत्यु- क्त्वाव्यासस्यप्रतिनिवर्तन ।
१६९	{ १५५ } { २१-४० }	२३ दिव्यरूपपरिग्रहेणहिडिम्बयाभीमेनस- हरमण । घटोत्कचोत्पत्ति ।
१७०	१५६	१५ पाण्डवानापुनर्व्यासदर्शन । व्यासेन एकचक्रानगरेपाण्डवानास्थापन ।

समाप्त हिडिम्बवधपर्व ॥ ९ ॥

अथ बकवधपर्व ॥ १० ॥ अध्याया ॥ ८ ॥

(१७१-१७८) ॥ श्लोका ॥ ३३९ ॥

१७१	१५७	६६ एकचक्रायापाण्डवानाभिक्षाटन । कु- म्भकाराद्भीमस्यमहत्तरपात्रलाभ । बकायबलिप्रदानविषयेब्राह्मणस्यप्रला- प ।
१७२	१५८	५० ब्राह्मणप्रतितत्पत्नीवाक्य ।
१७३	१५९	२६ ब्राह्मणप्रतितत्कन्यावाक्य । बालवा- क्येनब्राह्मणस्यकिञ्चिद्वर्षसमयेकुन्त्या- तत्समीपगमन ।
१७४	१६०	३१ कुन्त्यारोदनकारणेवृष्टेब्राह्मणेनबकवृ- त्तान्तकथन ।
१७५	१६१	२० कुन्त्याबकप्रतिस्वपुत्रप्रेषणवचन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१७६	१६२	३० भिक्षाटनार्थगतानायुधिष्ठिरादीनागृह- प्रत्यागमन । भीमोबकप्रतिप्रेष्यतइ- तिवृत्तान्तज्ञातवतोयुधिष्ठिरस्यसताप । कुन्त्याभीमप्रभावकथनेनयुधिष्ठिराश्वा- सन ।
१७७	१६३	८६ परेषु प्रात भीमेनब्राह्मणदत्तान्नभोज- न । शकटमारुह्यबकवनगमन, तत्र- शकटस्थान्नभोजन । कुन्देनबकेनसह- युद्ध । बकवध ।
१७८	१६४	३० बकपरिवाराणाभीमेनसमयकरण । मृतबकनिरीक्षणार्थपौराणागमन । ब- कवधप्रत्युपकारार्थपौरैर्भीमसेवन ।

समाप्तबकवधपर्व ॥ १० ॥

अथ चैत्ररथपर्व ॥ ११ ॥ अध्याया ॥ २१ ॥

(१७९-१९९) ॥ श्लोका ॥ ७२३ ॥

१७९	१६५	१२ पाण्डवैर्द्रौपदीस्वयवरश्रवण । वृष्टयु- द्रौपदीसभवकथनेपाण्डवप्रश्न ।
१८०	१६६	३२ वृष्टयुद्रौपदीप्रत्युत्पत्तिकथनार्थद्रोणद्वयोत्प- त्तिकथन ।
१८१	१६७	६० याजोपयाजयाजनेद्रुपदस्यहोमकुण्डा- द्वृष्टयुद्रोत्पत्ति । तथाद्रौपद्युत्पत्ति । द्रोणाद्वृष्टयुद्रस्यास्त्रशिक्षण ।
१८२	+	३६ ब्राह्मणेनपाण्डवान्प्रतिजतुगृहदाहश्रुत- वतापाण्डवानानाशेसदिहानेनद्रुपदेन- द्रौपदीस्वयवरोद्घोषणकथन । त- त्रागतेषुयुष्मासुलत्सुतानामन्यतमपा- ञ्चालीवृणुयादपीतिब्राह्मणेनकुन्तीप्रत्यु- क्ति ।
१८३	१६८	१२ पाण्डवानाद्रुपदनगरप्रस्थान ।
१८४	१६९	१६ व्यासेनपाण्डवान्प्रतिद्रौपदीलाभस्यभा- वित्वकथन ।
१८५	१७०	२१ पाञ्चालनगरंगच्छतापाण्डवाना मध्वै- मार्गब्राह्मणै सहसवाद । दर्शनीया- न्भवतोदृष्टयुष्मास्वन्यतमद्रौपदीवृष्णु- यादपीतिब्राह्मणानापाण्डवान्प्रत्युक्ति ।
१८६	१७०	८४ अर्धरात्रेपाण्डवानागङ्गातीरगमन स्त्रीभि सहजलक्रीडाकुर्वताचित्ररथेव- सहाजुनस्ययुद्ध । आग्नेयाग्नेगन्धर्व- थस्यतस्यअर्जुनेनग्रहण । गन्धर्वै- स्त्रीप्रार्थनयातन्मोचन । गन्धर्वीजु- भ्यापरस्परगन्धर्वाग्नेयाग्नेविनिमय- तेनपाण्डवानापुरोहितसपाद्वनोपदेश ।

अध्याय	श्लोक	श्लोक
१८७	१७१	४४ तपत्युपाख्यान । मृगयार्थगतस्य- सवरणस्यकास्मिंश्चिद्विरौतपतीदर्शनेन- कामोत्पत्ति । तपत्याअन्तर्धान ।
१८८	१७२	२६ भूतलेपतितस्यराज्ञ समीपेतपत्याभाग- मन । तयोस्सवाद् ।
१८९	१७३	५६ पुनरन्तर्हितायातपत्यामोहितस्यतस्य- समीपेअमात्यादीनामागमन । वसि- ष्ठामगन । वसिष्ठेनादित्यस्तुति । तुष्टे- नसूर्येणसवरणार्थतस्मैतपत्या प्रदान । तस्मिन्नेवगिरौतयोर्विवाह । तयास- हृतत्रैवचिररममाणस्यसवरणस्यराज्ये- द्वादशवार्षिक्यनावृष्टि । वसिष्ठेनत- न्निवर्तन । तपत्युपाख्यानोपसहार ।
१९०	१७४	१६ गन्धर्वेणवसिष्ठमाहात्म्यकथन । पा- ण्डवानापुरोहितसग्रहणोपदेश ।
१९१	१७५	६१ वसिष्ठोपाख्यानारभ । विश्वामित्रेणव- सिष्ठाश्रमाभिगमन । वसिष्ठेनविश्वा- मित्रस्यातिथ्यकरण । विश्वामित्रेण- वसिष्ठ प्रतिधेनुयाचन । विश्वामित्रेणव- लात्कारेणधेनुहरण । नन्दिन्याविश्वा- मित्रपराजय । विश्वामित्रस्यब्राह्मण्य- प्राप्ति ।
१९२	१७६	५६ कल्माषपादराजोपाख्यान । वसिष्ठ- पुत्रेणशक्तिनातस्मैशापदान । पुनरन्ये- नापिब्राह्मणेनतस्यशाप । राक्षसावि- ष्टेनकल्माषपादेनवसिष्ठपुत्राणाभक्षणा वसिष्ठेनप्राणत्यागार्थप्रयत्न ।
१९३	१७७	४९ शक्तिभार्यामदृश्यन्तीर्गर्भिणीज्ञात्वाव- सिष्ठस्यात्मघातान्निवर्तन । कल्माष- पादस्यवसिष्ठेनशापान्मोक्षण । सौ- दासपत्न्यामदयन्त्यावसिष्ठदशमकना- मकपुत्रोत्पत्ति ।
१९४	१७८	२९ पराशरोत्पत्ति । पराशरेणलोकवि- नासार्थप्रथतन । कृतवीर्यकथा । और्वोत्पत्ति ।
१९५	१७९	२२ लोऋविनाशार्थतपस्यत और्वस्यततिप- तृभिर्निवारण । २३ और्वेणसमुद्रेकोधत्याग । २४ पराशरेणराक्षसनाशार्थयज्ञारभ । पु- लस्त्यप्रार्थनयामध्येयज्ञसमापन ।

अध्याय	श्लोक	श्लोक
१९८	१८२	२८ पुन कल्माषपादकथा । मैथुनस्थ ब्राह्मणभक्षितवत सौदासस्यब्राह्मण्या शाप ।
१९९	१८३	१६ गन्धर्वायअर्जुनेनाग्नेयान्नदान । पा- ण्डवैर्धौम्यस्यपौरोहित्येवरण ।
समाप्तचैत्ररथपर्व ॥ ११ ॥		
अथस्वयवरपर्व ॥ १२ ॥ अध्याया ॥ ८ ॥		
(२००-२०७) ॥ श्लोका ॥ ३०४ ॥		
२००	१८५	६२ मध्येमार्गमागतस्यव्यासस्याज्ञयापाण्ड- वानाद्गुपदपुरप्रवेश । तेषाकुभकार- गृहेवास भैक्षवृत्तिश्च । स्वयवरनिर्मा- णकारणकथन, क्षत्रियाणातत्रागमन । सर्वेषामुचितस्थानेउपवेशन । ब्राह्म- णमध्येपाण्डवानामुपवेशन । रगमध्ये- द्रौपद्याभागमन । धृष्टद्युम्नेनलक्ष्यवेध- पणकथन ।
२०१	१८६	२४ रत्नेआगतानाराज्ञानामकथन ।
२०२	१८७	४१ ब्राह्मणमध्यस्थान्पाण्डवाञ्छात्वाश्रीकृ- ष्णेनबलरामायकथन । धनुर्दर्शनमात्रे- णैवकेषाचिद्राज्ञाधनु पूरणेतिराशता शिष्टुपालादीनाधनु पूरणेभङ्ग । अ- र्जुनस्यधनु पूरणेषणा ।
२०३	१८८	३५ धनुरारोपणार्थमुत्थितमर्जुनप्रतिब्राह्म- णानाशुभाशसन । अर्जुनेनधनुरारो- पणपूर्वकलक्ष्यवेध । द्रौपद्यातत्कण्ठे- मालाप्रक्षेप ।
२०४	१८९	२६ क्रोधाद्राजसुदुपदहननार्थमागतेषुराज- समुखेभीमार्जुनयो सज्जीभूयस्थितयो सतो कृष्णबलरामयो सवाद ।
२०५	१९०	६९ अर्जुनेनकर्णपराजय । भीमेनकर्णप- राजय । युधिष्ठिरादिभिर्दुर्योधनादि- पराजय । श्रीकृष्णवाक्येनराज्ञायुद्धा- द्विरभ्यस्वस्वालयगमन । द्रौपद्यासह- पाण्डवानाकुलालगृहप्रवेश ।
२०६	१९१	२९ भीमार्जुनाभ्याभिक्षेत्यावेदनेकुन्त्या पञ्चाना सहभोजनोक्ति । पश्चाद्द्रौ- पदीदृष्ट्वाचिन्तान्वितायाकुन्त्यायुधिष्ठि- रार्जुनयो सवाद । पञ्चानाद्रौपदीभा- तियुधिष्ठिरनिश्चय । श्रीकृष्णस्यकार्मु- कानारोपणेकारणकथन । पण्डवसमी- पेश्रीकृष्णागमन ।

अध्याय झपा अ. श्लोक

२०७ १९२ १८ पाण्डवावासभूतायाकुल्लालशालयाधृ-
ष्टयुग्नस्यनिलीयावस्थान । भीमाद्या
नीतस्यभैक्षस्यकुन्याज्ञयाद्रौपद्यापरिवे-
षण । पाण्डववृत्तान्तसर्वज्ञात्वाधृष्टयु-
ग्नस्यप्रतिनिवर्तन ।

समाप्तस्वयवरपर्व ॥ १२ ॥

अथवैवाहिकपर्व ॥ १३ ॥ अध्याया ॥ ९ ॥

(२०८-२१६) ॥ श्लोका ॥ २७७ ॥

२०८ १९३ ३० धृष्टयुग्नवार्ताश्रुतवताद्रुपदेनतत्ववि-
त्सयापाण्डवानप्रतिपुरोहितप्रेषण ।

२०९ १९४ १८ कुन्यासहपाण्डवानाद्रुपदगृहगमन ।
परीक्षणार्थंद्रुपदेनअनेकविधवस्तूपह-
रण । द्रौपद्यासहकुन्याअन्त पुरप्र-
वेश । भोजनानन्तरपाण्डवानासाङ्गा-
मिकवस्तुपूर्णप्रदेशप्रवेश ।

२१० १९५ ३३ द्रुपदप्रश्नानन्तरयुधिष्ठिरेणखेषापाण्ड-
वत्वकथन । द्रौपदीपञ्चानापत्नीभवलि-
तियुधिष्ठिरेणोक्तेतत्रद्रुपदस्यविवाद ।
तत्रव्यासागमन ।

२११ १९६ २४ एरुस्याबहुभार्यालेशङ्कमानान्द्रुपदा-
दीन्द्रप्रतिय्यासेनस्वस्वाभिप्रायनिवेदन-
चोदना । तै स्वस्वमतेकथितेव्यासेना-
स्यविवाहस्यधर्म्यत्वकथन ।

२१२ + २८ इन्द्रसेनानाम्रयानालायन्याउपाख्यान।
तयास्थविरस्यपत्युसौद्रल्यस्यआराधन।
तुष्टेनतेनरूपपञ्चकस्त्रीकारेणतस्यारम-
ण । सैवनालायनीतवदुहिताजातेति-
द्रुपदप्रतिव्यासस्योक्ति ।

२१३ + २९ कथनालायनीमत्पुत्रीजातेतिद्रुपदप्रश्ने-
पुनर्नालायनीकथाकथन । कामातृसा-
यानालायन्या पञ्चपतिवशाप । त-
यारुद्रप्रतितप करणम् । तथापति-
देहीतिपञ्चकृत्व प्रार्थितेनरुद्रेणअन्य-
जन्मनिपञ्चतेपतयोभविष्यन्तीतिव-
रदान । पुनारुद्रान्नित्यसौमारवरप्रा-
प्ति । लयिगङ्गाजलस्थायतत्रेन्द्र
आगमिष्यतितमानयेतिरुद्रस्याज्ञा ।

२१४ १९७ ६७ पञ्चेन्द्रोपाख्यान । बलरामश्रीकृष्ण-
द्रौपद्यादीनामुत्पत्तिकथन । व्यासद-
त्तदिव्यहृष्टेद्रुपदस्यपाण्डवद्रौपद्यादीना
पूर्वैरुपदर्शन ।

२१५ १९८ २९ युधिष्ठिरादीनाक्रमेणद्रौपद्या, पाणिप्र-
हण ।

अध्याय झपा अ श्लोक

२१६ १९९ १९ द्रौपदीप्रतिकुन्याआशीर्वाद । श्री
कृष्णप्रेषितालकारादीनापाण्डवै स्त्री-
कार ।

समाप्तवैवाहिकपर्व ॥ १३ ॥

अथविदुरागमनराज्यलाभपर्व ॥ १४ ॥ अध्या

या ॥ १६ ॥ (२१७-२३२) ॥ श्लोका ॥ ६४१ ॥

२१७ { २०० } ४५ चारद्वारापाण्डववृत्तान्तश्रवणेनअन्ये
राजभिर्भीष्मधृतराष्ट्रादीनाधिकार ।
१-७ धार्तराष्ट्रमन्त्रालोचन । पाण्डवाहन्त
व्याइतिशकुनेरुक्ति । पाण्डवानाहन्तु
मशक्यत्वात्तैस्सहसन्धि कर्तव्यइतिसो
मदत्तेरुक्ति ।

२१८ + ७५ पाण्डवाहन्तव्याएवेतिकर्णस्योक्ति ।
पाञ्चालनगरप्रतियुद्धार्थदुर्योधनादीना
गमन । ते सहयोद्धुसपाण्डवस्यद्रुपद
स्यागमन । कर्णजयद्रथाभ्यासुमित्र
प्रियदर्शनयोर्वध । अर्जुनेनकर्णजय
द्रथपुत्रयोर्वध । कर्णदुर्योधनादीना-
पराजय । पराजितानाहास्तिनपुरगंम-
न । कृष्णबलरामयो पाञ्चालपुरेवास ।
विदुराद्विद्वितवृत्तान्तेनधृतराष्ट्रेणद्रौप-
द्यानयनार्थमाज्ञापन । धृतराष्ट्रसमीपे
कर्णदुर्योधनयोर्भाषण ।

२१९ { २०० } ३८
८-३१

२२० २०१ २२ धृतराष्ट्रदुर्योधनसवाद ।

२२१ २०२ २५ दुर्योधनप्रतिकर्णेनोक्तश्रुतवतोधृतराष्ट्र
स्यभीष्मादिभिस्सहमन्त्रण ।

२२२ २०३ १९ भीष्मेणपाण्डवेभ्योऽर्धराज्यदातव्यमि-
तिस्वाभिप्रायकथन ।

२२३ २०४ २८ पाण्डवा सविभाज्याइतिद्रोणवचन । त-
द्विरोधितयाकर्णेनअम्बुवीचवृत्तान्तक-
थन । मद्रचनाकरणेकुरवोविनङ्गयन्ती
तिद्रोणोक्ति ।

२२४ २०५ ३२ भीष्मद्रोणाभ्यामुक्तमेवकर्तव्यपाण्डवा-
जेतुनशक्या दुर्योधनादीनावचनमाकु-
र्विति विदुरस्योक्ति ।

२२५ २०६ २७ धृतराष्ट्राज्ञयाविदुरस्यद्रुपदनगरगमन ।
तत्रकृष्णादीनासमीपेधृतराष्ट्रसदेशकं-
थन ।

२२६ २०७ ४२ पाण्डवानाहास्तिनपुरगमनप्रतिश्रीकृ-
ष्णद्रुपदयोराज्ञा । पृथ्याविदुरसवाद-
द्रुपदेनपारिबर्हदान । पाण्डवानाह
स्तिनपुरप्रवेश ।

अन्याय झपा अ श्लोक

- २२७ { २०७ } १०९ द्रौपद्यानमस्कृतयागान्धार्यातद्रूपदर्श-
नेनतस्या स्वपुत्रमृत्युलवितर्क । यु-
धिष्ठिरस्यार्वराज्येऽभिषेक । पाण्ड-
वानाखाण्डवप्रस्थगमन । विश्वकर्मणा
इन्द्रप्रस्थनामकपुरनिर्माण ।
२२८ २०८ ५२ पाण्डवसमीपेनारदागमन ।
२०९ २०९ ३३ सुन्दोपसुन्दकथारभ । तयोर्ब्रह्म-
णोवरलाभ ।
२३० २१० २७ तयोर्दिग्विजय कुरुक्षेत्रेनिवासश्च ।
२३१ २११ ३४ सुन्दोपसुन्दकृतोपद्रवनिवेद्यदेवादिभि
प्रार्थितेनब्रह्मणाआज्ञप्तेनविश्वकर्मणा
तिलोत्तमासृष्टि । तयाब्रह्माज्ञास्वी-
कार ।
२३२ २१२ ३३ सुन्दोपसुन्दसमीपेतिलोत्तमागमन ।
तस्यासकामयोस्तयो परस्परगदाप्र-
हारेणमरण । इमाकथाश्रुतवद्भि
पाण्डवैर्द्रौपदीविषयेसमयकरण ।

समाप्तविदुरागमनराज्यलाभपर्व ॥ १४ ॥

अथार्जुनवनवासपर्व ॥ १५ ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(२३३-२३८) ॥ श्लोका ॥ २०४ ॥

- २३३ २१३ ३६ तस्करै कस्यचिद्ब्राह्मणस्यगोहरण ।
चोरितानागवाप्रत्यानयनार्थद्रौपदी-
युधिष्ठिराधिष्ठितेआयुधागारेऽर्जुन
स्यप्रवेश । प्रत्याहृतागान्नाह्मणाय
दलायथासमयमर्जुनस्यतीर्थयात्रा ।
२३४ २१४ ३७ तीर्थान्यटतोऽर्जुनस्यज्ञानार्थगङ्गाया
मवतरण । तत्रनागकन्ययोल्ख्या
गृहीतस्यार्जुनस्यनागलोकगमन । अ-
र्जुनेनोल्ख्यासहविवाद । पश्चात्तस्या
परिग्रह । इरावतउत्पत्ति ।
२३५ २१५ २८ अर्जुनस्यमणलूरपुरगमन । चित्राङ्ग-
दापरिग्रह ।
२३६ २१६ २३ अर्जुनस्यग्राहेणग्रहण । अर्जुनेनज-
लात्तदुद्धरणे प्राहरूपपरित्यज्यनिज
रूपप्राप्तयावर्गानाम्प्राऽप्सरसास्वप्र
भृतीनापश्चानामप्सरसाशापकथन ।
२३७ २१७ ३८ वर्गयाऽर्जुनप्रतिपञ्चानाविशापक
थन । अवशिष्टानाम्प्राहरूपानामप्सर-
सामर्जुनेनतत्तीर्थेभ्यउद्धरणेतासा
स्वस्वरूपप्राप्ति । पुनर्मणलूरपुरमा
गस्यचित्राङ्गदायाजातबभ्रुवाहनना-

अन्याय झपा अ श्लोक

- मानस्वपुत्रश्चशुरेसमप्यार्जुनस्यगो
कर्णक्षेत्रगमन ।
२३८ २१८ ४२ अर्जुनस्यप्रभासतीर्थगमन । तत्रस्मृ-
तिपथागतसुभद्रारूपलावण्यादिकचि-
न्तयतोर्जुनस्यपरित्राजकवेषस्वीकारेण
तस्याहरणेनिश्चय । अर्जुनस्यचि-
न्तितज्ञातवताश्रीकृष्णेनहसितेसहशा-
यिन्यासत्यभामयाहासकारणप्रश्रेता-
प्रत्यर्जुनवृत्तान्तकथन । चारमुखेना
र्जुनस्यतत्रागमनश्रुत्वाश्रीकृष्णस्य
तत्रगमन । अर्जुनेनसहसाम्ब्यश्री-
कृष्णस्यपुनर्द्वारकागमन ।

समाप्तमर्जुनतीर्थयात्रापर्व ॥ १५ ॥

अथ सुभद्राहरणपर्व ॥ १६ ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(२३९-२४४) ॥ श्लोका ॥ २९८ ॥

- २३९ २१९ २८ रैवतकप्रत्युत्सवार्थश्रीकृष्णादीनाग-
मन । तत्रार्जुनदर्शन । सुभद्रादर्शने-
नसजातहृच्छयस्यार्जुनस्ययतिरूपेण
सुभद्राहरणेश्रीकृष्णानुज्ञा । दूतैर्निवेदि
तवृत्तान्तेनयुधिष्ठिरेणतदभ्यनुज्ञान ।
२४० + ३१ द्वारकायाउपवनेवसतोयतिरूपधर-
स्यार्जुनस्यरैवतकपर्वतात्प्रतिनिवृत्तै-
र्यादवैर्दर्शन । यति कुत्रवसत्विति-
यादवै पृष्टेनबलरामेणसुभद्रागृहेवस-
त्वित्युक्ति ।
२४१ + ९० यत्ते सुभद्रागृहेस्थापन । सुभद्रयाय-
तिप्रत्यर्जुनादिकुशलप्रश्न । अर्जु-
नेनस्वयाथार्थेकथितेमोहितायासुभ-
द्रायाश्चिमण्याश्रूसमीपेतद्वृत्तान्त-
कथन । देवक्यासुभद्राश्वासन ।
गूढसुभद्रायाविवाहचिकीर्षयाश्रीकृ-
ष्णेनमहोदेवपूजाव्याजेनसर्वयादवै
सहान्तर्द्वीपगमन ।
२४२ + ५२ सुभद्राविवाहः ।
२४३ + ३८ श्रीकृष्णरथमारुह्यसुभद्रयासहार्जुन-
स्येन्द्रप्रस्थप्रतिगन्तुयत्न ।
२४४ { २२० } ५९ द्वारकायाबहिर्निर्गच्छतोर्जुनस्यविपृथु-
{ ९-३२ } नासहयुद्ध । विपृथुजित्वार्जुनस्य-
खाण्डवप्रस्थप्रतिगमन । युद्धोद्युक्ता
नायादवानाबलरामवाक्यान्निवृत्ति ।
बलरामस्यकोप ।

समाप्तसुभद्राहरणपर्व ॥ १६ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ हरणाहरणपर्व ॥ १७ ॥ अध्याया ॥ ३ ॥

(२४५-२४७) ॥ श्लोका ॥ १५४ ॥

२४५ { २२१ } ३६ श्रीकृष्णेनबलरामसान्वन । अर्जुन-
प्रत्यानेतुयादवानागमन । विष्टुवा-
क्यादर्जुनदूरगतज्ञात्वातेषाप्रतिनिव
र्तन । सुभद्रयासहार्जुनस्येन्द्रप्रस्थ-
गमन ।

२४६ { २२१ } ३३ अर्जुनेनसुभद्रायागोपीवेषेणद्रौपदीस-
{ १३ २५ } मीप्रेषणा कृतनर्तिसुभद्राप्रतिपृथाद्रौ-
पदीभ्यामाशीर्वाद । स्वपुरंप्रविष्टेना-
र्जुनेनभ्रातृभ्य स्वकृततीर्थयात्रावृत्ता
न्तकथन ।

२४७ { २२१ } ८५ यादवै सहश्रीकृष्णस्येन्द्रप्रस्थगमन ।
{ २६ ८९ } वैवाहिकमहोत्सवकरण । बलरामा
दीनाद्वारकाप्रतिनिवर्तन । अभिमन्यू-
त्पत्ति । द्रौपद्या पञ्चपुत्रोत्पत्ति ।

समाप्तहरणाहरणपर्व ॥ १७ ॥

अथ खाण्डवदाहपर्व ॥ १८ ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(२४८-२५३) ॥ श्लोका ॥ २६३ ॥

२४८ २२२ ४५ युधिष्ठिरस्यराज्यपरिपालनप्रकारव
र्णन । श्रीकृष्णेनसहार्जुनस्ययमुना-
याजलक्रीडा । ब्राह्मणस्वरूपस्यामे-
स्तत्रागमन ।

२४९ २२३ ८५ श्रीकृष्णार्जुनौप्रत्यमे प्रार्थना । श्वे
तकिराजोपाख्यान । अग्नेरश्चिरो
गप्राप्ति । खाण्डवदाहार्थयतितवतो-
मेस्तत्रस्यै सस्वैर्निर्वापण ।

२५० २२४ २१ अग्निनाश्रीकृष्णार्जुनौप्रत्यागमन ।
अर्जुनेनाग्निप्रतिदिव्यानाधनुरादीना
याचन ।

२५१ २२५ ३८ अग्निनाऽर्जुनायथादीनासमर्पण ।
खाण्डवदाहारंभ ।

आदिपर्वसंपूर्ण ॥ १ ॥ अध्याया ॥ २६० ॥ श्लोका ॥ १०८८९ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

२५२ २२६ २२ खाण्डवदाहदृष्टान्नसैदैवै प्रार्थितेने-
न्द्रेणजलवर्षण ।

२५३ २२७ ५२ इन्द्राभिवृष्टस्यजलस्यार्जुनेननिवारण ।
पुत्रनिर्गार्याकाशमुत्पतन्त्यास्तक्षक-
भार्यायाअर्जुनेनशिररुद्धेद । इन्द्रे
णतक्षकपुत्रस्याश्वसेनस्यमोचन । इ-
न्द्रस्यश्रीकृष्णार्जुनाभ्यायुद्ध ।

समाप्तखाण्डवदाहपर्व ॥ १८ ॥

अथ मयदर्शनपर्व ॥ १९ ॥ अध्याया ॥ ७ ॥

(२५४-२६०) ॥ श्लोका ॥ २०५ ॥

२५४ २२८ ४७ देवेषुपराजितेष्वशरीरवाणीश्रवणेने-
न्द्रस्यनितृत्ति । अजुनेनमयायाभय-
दान ।

२५५ २२९ ३४ मन्दपालोपाख्यान । तस्यशाङ्गर्था
पुत्रचतुष्टयोत्पत्ति । मन्दपालस्यस्वस्तु
तात्पावकाद्वरलाभ ।

२५६ २३० २३ प्रज्वलदग्निदर्शनेनजरिताया स्वपुत्रै-
स्सवाद ।

२५७ २३१ १८ जरिताया स्थानान्तरगमन ।

२५८ २३२ १५ जरितार्यादीनाचतुर्णांशाङ्गकाणापर-
स्परंस्वाद । स्तुत्याप्रसन्नेनाग्निनाते-
भ्योऽभयदान । शाङ्गकाणाप्रार्थन-
याऽग्निनामार्जाराणादाह ।

२५९ २३३ ३७ पुत्राश्विन्तयन्तमन्दपालप्रतिलपिता-
या सासूयवचन । अग्निशान्त्वनन्तर
मात्मदिदृक्षयाऽऽगतमन्दपालप्रति-
भार्ययापुत्रैश्चोपालभ ।

२६० २३४ २१ मन्दपालस्यसर्वै सहान्यत्रगमन । इ-
न्द्रस्यस्वलोकगमन । अग्ने स्वस्थान-
गमन । श्रीकृष्णार्जुनमयानानदीकूले-
उपवेशन ।

समाप्तमयदर्शनपर्व ॥ १९ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

सभापर्व ॥ २ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ ८ ॥ अध्याया ॥ १०३ ॥ श्लोकाः ४३६७.

अध्याय श्लोका अ श्लोक

अथ मन्त्रपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ १९ ॥

(१-१९) ॥ श्लोका ॥ ८४८ ॥

१	१	३२	मयेनार्जुनप्रतिप्रत्युपकारस्वीकारप्रार्थना । श्रीकृष्णाज्ञायामयेनसभानिर्माणारम्भ ।
२	२	४०	द्वारकागच्छत श्रीकृष्णस्ययुधिष्ठिरादिभिः सारथ्यादिकरण । अर्धयोजनपर्यन्तगतानाश्रीकृष्णपाण्डवानापरस्परानुज्ञयास्वस्वपुरगमन ।
३	३	४०	सभानिर्माणसामर्थ्यानयनायबिन्दुसर प्रतिभयस्यगमन । गदाशङ्खाभ्यासहमयस्यप्रत्यागमन । तेनभीमार्जुनाभ्यागदाशङ्खदानसभानिर्माणच ।
४	४	४७	युधिष्ठिरस्यसभाप्रवेश ।
५	५	१३२	नारदेनयुधिष्ठिरंप्रतिकुशलप्रश्नव्याजेनराजनीतिकथन ।
६	६	१९	नारदेनेन्द्रादिसभावर्णनप्रतिज्ञान ।
७	७	३१	इन्द्रसभावर्णन ।
८	८	४१	यमसभावर्णन ।
९	९	३४	वरुणसभावर्णन ।
१०	१०	४१	कुबेरसभावर्णन ।
११	११	६२	ब्रह्मसभावर्णन ।
१२	१२	३९	हरिश्चन्द्रकथा । राजसूयप्रशसा । युधिष्ठिरंप्रतिपाण्डुसन्देशकथनपूर्वकनारदस्यगमन ।
१३	१३	६०	युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णप्रतिराजसूयार्थदूतप्रेषण । श्रीकृष्णस्येन्द्रप्रस्थप्रतिगमन ।
१४	१४	८०	जरासन्धसौर्यकथनादिरूपश्रीकृष्णवाक्य ।
१५	१५	२७	राजसूयविषयेश्रीकृष्णयुधिष्ठिरभीमादीनासवाद ।

अध्याय श्लोका अ श्लोक

१६	१६	१७	युधिष्ठिरार्जुनयोर्भाषण ।
१७	१७	६५	बृहद्रथराजोपाख्यान । जरासन्धोत्पत्ति ।
१८	१८	१३	जराया स्वस्वरूपमभिधायान्तर्धान ।
१९	१९	२८	जरासन्धस्यराज्याभिषेक । बृहद्रथस्यस्वर्गगमन । श्रीकृष्णेनजरासन्धस्यस्वस्मिन्वैरकारणकथन ।

समाप्तमन्त्रपर्व ॥ १ ॥

अथ जरासन्धवधपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(२०-२५) ॥ श्लोका ॥ ३०९ ॥

२०	२०	३०	भीमार्जुनाभ्यासहश्रीकृष्णस्यमागधपुरगमन ।
२१	२१	६१	जरासन्धसमीपगतानांश्रीकृष्णभीमार्जुनानांजरासन्धेनसहविवाद ।
२२	२२	४६	जरासन्धस्यभीमेनसहयुद्धोद्यम ।
२३	+	३७	श्रीकृष्णजरासन्धयोर्वैरकारणकथन ।
२४	२३	३९	भीमजरासन्धयो स्वस्वयनपूर्वकयुद्धारम्भ । श्रीकृष्णप्रोत्साहितस्यभीमस्यजरासन्धवधोद्यम ।
२५	२४	९६	जरासन्धवध । तेनबन्दीकृतानांराज्ञाश्रीकृष्णेनमोचन । तत्पुत्रेणसहदेवेनश्रीकृष्णाज्ञयापितुरौर्ध्वदैहिककरण । सहदेवराज्येभिषिच्यश्रीकृष्णभीमार्जुनानामिन्द्रप्रस्थगमन । जरासन्धवधश्रवणहृष्टेनयुधिष्ठिरेणपूजितस्यश्रीकृष्णस्यद्वारकागमन ।

समाप्तजरासन्धवधपर्व ॥ २ ॥

अथ दिग्विजयपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ १० ॥

(२६-३५) ॥ श्लोका ॥ ४२४ ॥

२६	२५	१३	सक्षेपेणार्जुनादीनादिग्विजयकथा ।
२७	२६	२५	अर्जुनदिग्विजयेभगदत्तादिग्विजय ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
२८	२७	२९ अर्जुनेनानादेशविजय ।			जाकरण । शिशुपालेनश्रीकृष्णस्या-
२९	२८	८० अर्जुनेनकिपुरुषादिखण्डविजय ।			ग्रपूजाऽसहन ।
३०	२९	१६ भीमेनप्राचीदिग्विजयेपाञ्चालदेशग-	४०	३७	३१ शिशुपालेनानेकधाश्रीकृष्णोपालभन
		मन ।			पूर्वैरुसभातो निर्गमन ।
३१	३०	३१ प्राचीदिशनिर्जित्यभीमस्यप्रतिनिव-	४१	३८	३४ शिशुपालसान्ख्यन्तयुधिष्ठिरनिवार्य
		र्तन ।			भीष्मेणश्रीकृष्णमाहात्म्यकथन ।
३२	३१	८२ दक्षिणदिग्विजयेसहदेवस्यशूरसेनादि	४२	+	९ श्रीकृष्णस्याग्रपूजामसहमानानाशिर-
		विजय । माहिष्मत्यानीलेनसहयुद्ध ।			सिपदमाहितमितिसहदेववचश्रवणे
		नीलस्याग्निसाहाय्यकरणकारणक-			नशिशुपालस्यकोपोदय ।
		थन । सहदेवस्तुत्यातुष्ट्याग्रेराज्ञया	४३	+	२७ श्रीकृष्णमहिम्नोविस्तरेणकथनायभी
		नीलेनसहदेवस्यसत्कार । विभीष-			ष्मप्रतियुधिष्ठिरप्रार्थना । भीष्मेणवि
		णात्करग्रहणार्थलङ्काप्रतिघटोत्कचप्रे-			ष्णोर्जगत्सृष्टिकथाकथन ।
		षण ।	४४	+	२९ मधुकैटभवधकथा ।
३३	+	३२ सहदेवस्यद्राविडपाण्ड्यदेशगमन ।	४५	+	१७ वराहावतारकथा ।
३४	+	९६ स्मरणमात्रागतस्यघटोत्कचस्यलङ्का	४६	+	६६ हिरण्यकशिपुकथा । श्रीनृसिंहाव
		प्रेषणवृत्तान्तस्यविस्तरैणकथन । श्री-			तार ।
		कृष्णेगौरवेणविभीषणेनकरदान । वि	४७	+	३१ वामनावतार । त्रिविक्रमावतार ।
		भीषणात्करमाहृतवताघटोत्कचेनसह	४८	+	२४ दत्तात्रेयावतार ।
		सहदेवस्यप्रतिनिवर्तन ।	४९	+	३१ परशुरामावतार ।
३५	३२	२० नकुलस्यपश्चिमदिग्विजय ।	५०	+	४७ रामावतारकथा ।
		समाप्तदिग्विजयपर्व ॥ ३ ॥	५१	+	५० युधिष्ठिरेणविस्तरेणश्रीकृष्णकथाकथ
		अथ राजसूयपर्व ॥ ४ ॥ अध्याया ॥ ३ ॥			नप्रार्थना । भूम्यास्वभारावतरणप्रा
		(३६-३८) ॥ श्लोका ॥ १०५ ॥			थितस्यविष्णोर्भूमावतारनिर्धारण ।
३६	३३	५६ द्वारकायाभागतस्यश्रीकृष्णस्याज्ञया-	५२	+	३६ विष्णुनाभूमावुत्पत्तयेदेवानामाज्ञापन।
		यज्ञसामग्रीसपादनोपक्रम । द्वैपाय			श्रीकृष्णावतार । शकटासुरवध ।
		नेनऋत्विगानयन । ब्राह्मणक्षत्रिया-			यमलार्जुनभङ्ग ।
		णामामन्त्रणायदूतप्रेषण । धृतराष्ट्राद्या-	५३	+	३३ श्रीकृष्णेनकालियमर्दन । बलरामेण
		मन्त्रणायनकुलगमन । यज्ञदीक्षा ।			धेनुकासुरहनन । श्रीकृष्णेनगोवर्ध
३७	३४	२८ आमन्त्रितानांसर्वेषामागमन ।			नोद्धरण । अरिष्टासुरादिहनन । कस
३८	३५	२१ आगतान्भीष्मादीन्समान्यतत्तदधि-			हन ।
		कारेषुतेषातेषानियमन । राजसूय-	५४	+	३३ श्रीकृष्णेनसान्दीपिन्याचार्याद्विद्या
		याग ।			भ्यास । सान्दीपिनिनागुरुदक्षिणा
		समाप्त राजसूयपर्व ॥ ४ ॥			त्वेनमृतपुत्रानयनचोदितेनश्रीकृष्णेन
		अथार्घाहरणपर्व ॥ ५ ॥ अध्याया. ॥ २४ ॥			स्वोच्ची वितस्यपुत्रस्यगुरवेसमर्पण । ज-
		(३९-६२) ॥ श्लोका ॥ ८५० ॥			रासन्धपराजय ।
३९	३६	५८ अभिषेचनदिनेब्राह्मणादीनामन्तर्वे-	५५	+	४१ श्रीकृष्णस्यमधुरात्यक्त्वाद्वारकागमन ।
		दिप्रवेश । भूभारक्षणेनारदचि-			नरकासुरप्रतापवर्णन । नरकासुर-
		न्तन । पूर्वसक्षिप्योक्ताया श्रीकृष्णा			वध । धरणीदेव्याश्रीकृष्णायकुण्डल-
		गमनकथाया किञ्चिद्विस्तरेणकथन ।			समर्पण ।
		सहदेवेनभीष्माज्ञयाश्रीकृष्णस्याग्रपू-	५६	+	४९ श्रीकृष्णस्यनरकनिहत्यतदीयधनरत्ना
					दिकशतोत्तरषोडशसहस्रस्त्रीसहितम
					णिपर्वत्तचगरुडमारोप्यस्वर्गलोकग-

अध्याय श्लोका अ श्लोक

- मन । अदिलैकुण्डलादिसमर्पण ।
शच्यासत्कृतयासत्यभामयासहद्वार-
काप्रतिप्रत्यागमन ।
- ५७ + ६३ द्वारकावर्णन । रुक्मिणीसत्यभामादि
गृहवर्णन । श्रीकृष्णेनस्वर्गादानीतस्य-
पारिजातस्यप्रतिष्ठापन ।
- ५८ + ३३ बन्धु-योवित्तादिदान । इन्द्रस्यश्री
कृष्णचरित्रप्रशसनपूर्वद्वारकात स्व
लोकगमन ।
- ५९ + १८ श्रीकृष्णेनाहूतविभूतिलोकनायदेव-
कीरुक्मिण्यादिस्त्रीणामागमन । स्वद-
र्शनार्थमागतायायशोदासुताया श्री
रामकृष्णाभ्यासत्कार ।
- ६० + ३८ बाणासुरेणस्वतनययोषयासहगृह
रममाणस्यानिरुद्धस्यकारागृहप्रापण ।
नारदाद्विदिततद्वृत्तान्तेनश्रीकृष्णेनबा-
णनिजित्योषयासहानिरुद्धानयन ।
- ६१ + ३४ भीष्मेणश्रीकृष्णमाहात्म्योपसहार ।
६२ ३२ १८ भीष्मवाक्योपरमेसहदेवेनश्रीकृष्णपू-
जाविरुद्धभाषिणोवधेप्रतिज्ञातेराज्ञात्-
ष्णीभाव । सहदेवमूर्ध्निपुष्पवृष्टि ।
नारदेनश्रीकृष्णानर्चकस्यनिन्दन । स-
हदेवेनसभ्यपूजनपूर्वककर्मज्ञमापन ।
शिशुपालेनयज्ञविघातात्पराज्ञा प्रोत्सा-
हन ।

समामर्घाहरणपर्व ॥ ५ ॥

अथ शिशुपालवधपर्व ॥ ६ ॥ अध्याया ॥ १० ॥

(६३-७२) ॥ श्लोका ॥ ४०२ ॥

- ६३ ४० १५ राजारणोद्यमाद्विभयतयुधिष्ठिरस्यभी-
ष्मेणसमाश्वसन ।
- ६४ ४१ ५२ शिशुपालेनभीष्मस्तुतकृष्णचरित्रापह-
सनपूर्वकभीष्मोपालभन ।
- ६५ ४२ २१ श्रीकृष्णनिन्दाश्रवणेनशिशुपालजिघा-
सयोत्पततोभीमस्यभीष्मेणनिवर्तन ।
- ६६ ४३ २५ भीष्मेणशिशुपालस्यबाल्यचरित्रक-
थन ।
- ६७ ४४ ४२ शिशुपालेनभीष्मगर्हण । इतरराजाना-
प्रशसनच । भीष्मेणराज्ञामपमान-
करण ।
- ६८ { ४५ } ३९ भीष्मवाक्यात्कुपितेनशिशुपालेनस-
{ १-२० } वीम्राज्ञ सनाह्ययुद्धायकृष्णाह्वान । श्री
कृष्णेनस्वस्मिन्शिशुपालेनकृतानामप

अध्याय श्लोका अ श्लोक

- राधानाकथन । श्रीकृष्णभीत्यासर्वपा-
र्थिवपलायन । एकाकिन शिशुपाल
स्यश्रीकृष्णप्रतियुद्धायागमन ।
- ६९ + ५३ शिशुपालेयुद्धायसन्नद्धेसत्युत्पातदर्श-
नेनभीतस्ययुधिष्ठिरस्यप्रश्नेनारदेनत-
त्फलकथन ।
- ७० { ४५ } ६६ श्रीकृष्णशिशुपालयोर्युद्ध । शिशुपाल-
{ २१-३६ } लवध ।
- ७१ + ५० विस्तरेणराजसूयवर्णन ।
- ७२ { ४५ } ३९ युधिष्ठिरेणव्यासादीनापूजन । राज्ञा
{ ३७-६८ } युधिष्ठिरमामभ्यस्वदेशगमन । श्री
कृष्णस्यद्वारकाप्रतिगमन ।

समाप्त शिशुपालवधपर्व ॥ ६ ॥

अथ द्यूतपर्व ॥ ७ ॥ अध्याया ॥ २२ ॥

(७३-९५) ॥ श्लोका ॥ ९९२ ॥

- ७३ ४६ ३६ व्यासप्रतियुधिष्ठिरेणोत्पातफलप्रश्ने
तेनतत्कथनपूर्वककैलासगमन । व्या-
सोक्तभ्रातृषुनिवेद्यशोचतोयुधिष्ठिर-
स्यार्जुनेनसमाश्वसन । युधिष्ठिरेण
समयकरण ।
- ७४ ४७ ३९ युधिष्ठिरसभायादुर्योधनेनिर्जलदेशे
जलभ्रमेणपरिधानमुत्कर्षतिसतितथा
सजलदेशेस्थलभ्रान्त्याऽनवधानगम-
नेनजलेपततिचसतिभीमादिभिरुप-
हास । चिन्तातान्तदुर्योधनप्रतिश-
कुनिनाचिन्ताहेतुप्रश्नेदुर्योधनेनतत्क-
थनपूर्वकधृतराष्ट्रेस्वदु खनिवेदनाय
शकुनिप्रतिचोदन ।
- ७५ ४८ २५ शकुनिनापाण्डवानापौरुषेणाजयत्व-
कथनपूर्वकद्यूतेनजेष्यामीतिसमाश्व-
सन ।
- ७६ ४९ ८५ शकुनिनादुर्योधनस्यचिन्तयाकार्या-
दिकबोधितेनधृतराष्ट्रेणदुर्योधनप्रति-
चिन्ताकारणप्रश्न । दुर्योधनेनतत्क-
थनपूर्वकधृतराष्ट्रप्रतिद्यूताभ्यनुज्ञान-
प्रार्थन । धृतराष्ट्रेणद्यूतसभानिर्माणा-
ज्ञापनपूर्वकपाण्डवानयनायविदुरचो-
दन ।
- ७७ ५० ३८ विस्तरेणद्यूतवृत्तान्तकथन । विस्त-
रेणद्यूतनिषेधन । दुर्योधनेनधृतराष्ट्र-
प्रतिभीमादिकृतस्वापहासादिकथन ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
७८	{ ५१ } { ५२ }	१२८ दुर्योधनेनधृतराष्ट्रसमीपेयुधिष्ठिराय नानादेशीयराजोपाहृतोपायनवर्णन ।	९३	{ ७१ } { २२ ३६ }	३५ कुप्यतोर्जुनस्ययुधिष्ठिरेणपरिसान्त्वना धृतराष्ट्रेणवरवरयेतिद्रौपदीप्रतिबोदन तत्प्रार्थनयाधृतराष्ट्रेणयुधिष्ठिरादीना- मदासल्लकथन ।
७९	५३	२६ दुर्योधनेनधृतराष्ट्रसमीपेराजसूयव र्णन ।	९४	७२	१७ कर्णप्रलपित । क्रुद्धभीमनिवार्थयुधि ष्ठिरस्यधृतराष्ट्रसमीपगमन ।
८०	५४	१४ धृतराष्ट्रेणदुर्योधनप्रतिपाण्डवेषुद्वेषनि षेधन ।	९५	७३	१८ धृतराष्ट्रानुज्ञयासभ्रातृकस्ययुधिष्ठिर- स्येन्द्रप्रस्थगमन ।
८१	५५	२१ दुर्योधनेनधृतराष्ट्रोक्तिप्रतिकूलभाषण ।	समाप्त द्यूतपर्व ॥ ७ ॥		
८२	{ ५६ } { ५७ }	२९ शकुनिनायूतायदुर्योधनप्रोत्साहन । धृतराष्ट्रानुज्ञयासभानिर्माण । पाण्डवा- नयनायविदुरप्रेषण ।	अथानुद्यूतपर्व ॥ ८ ॥ अध्याया ॥ ८ ॥		
८३	५८	६३ विदुरस्येन्द्रप्रस्थगमन । पाण्डवाना हास्तिनपुरगमन ।	(९६-१०३) ॥ श्लोका ॥ ४३७ ॥		
८४	५९	२१ शकुनियुधिष्ठिरयो सवाद । यूतनि- र्धारण ।	९६	{ ७४ } { १-१६ }	७१ दुर्योधनेनपाण्डवानाशौर्यकथन । दु- र्योधनेनधृतराष्ट्रप्रतिकार्तवीर्यार्जुनक- थाकथन ।
८५	६१	४० भीष्मद्रोणादीनायूतसभाप्रवेश । द्यू- तोपक्रम । युधिष्ठिरेणपणीकृताना सर्ववस्तूनाशकुनिनाऽपहार ।	९७	{ ७४ } { १७ २७ } { ७५ }	१०२ कार्तवीर्यार्जुनकथासमापन । दुर्यो- धनबोधनेनधृतराष्ट्रस्यपुनर्यूतायपा- ण्डवानयनाभ्यनुज्ञा ।
८६	{ ६२ } { ६३ }	२७ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिदुर्योधननिन्दापूर्व- कयूतोपरमचोदन ।	९८	७६	२९ निजनगरगच्छतोयुधिष्ठिरस्यमध्येमा- र्गदूताह्वानेनपुन प्रतिनिवृत्त्ययूतसभा- प्रवेश । अनुद्यूतेपियुधिष्ठिरस्यशकु- निनापराजय ।
८७	६४	२० दुर्योधनेनविदुरोपालभ । विदुरेण धृतराष्ट्रस्यहितोपदेश ।	९९	७७	४८ वनायप्रस्थितान्पाण्डवान्प्रतिदुःशा- सनकृतापहास । पाण्डवानाबहुप्रति- ज्ञाकरणपूर्वकधृतराष्ट्रसमीपगमन ।
८८	६५	४६ सपत्नीभ्रातृकस्ययुधिष्ठिरस्यशकुनिना पराजय ।	१००	७८	२१ युधिष्ठिरेणवनगमनायभीष्माद्यामञ्च- ण । पाण्डवान्प्रतिविदुरवचन ।
८९	{ ६६ } { ६७ }	६७ दुःशासननेन्द्रौपथा सभाप्रत्यानयन । सभ्यान्प्रतिद्रौपदीप्रश्ना ।	१०१	७९	६७ पाण्डवानावनप्रस्थानेनखिद्यतापौरा- णावचनानि । द्रौपदीप्रतिकुन्तीवच- नानि ।
९०	६८	९२ भीमसेनवचन । विकर्णवचन । दु- ःशासननेन्द्रौपदीवस्त्रापहार । श्रीकृष्ण प्रसादाद्रौपथा वस्त्रराशिप्रादुर्भाव । विदुरवचन ।	१०२	८०	५६ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिपाण्डवानावनप्र- स्थानसमयेचेष्टाविशेषकथनपूर्वकतत्त दभिप्रायाविष्करण । द्रोणेनदुर्योधना- यहितोपदेश ।
९१	६९	२१ द्रौपदीवचन । युधिष्ठिरेणैवद्रौपदी- प्रश्नस्योत्तरं वक्तव्यमितिभीष्मवचन ।	१०३	८१	३९ धृतराष्ट्रसजयसवाद ।
९२	{ ७० } { ७१ } { १-२१ }	८४ दुर्योधनवचन । दुर्योधनेन्द्रौपदी- प्रतिनिजोरौप्रदर्शितेभीमेनतद्भेदनप्र- तिज्ञा । अर्जुनादिभि कर्णादिह्वननप्र- तिज्ञा । द्रौपद्यादुर्योधनादीनाशापदा नसमयेऽन्तरिक्षात्पुष्पवृष्टि ।	समाप्तमनुद्यूतपर्व ॥ ८ ॥		

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

वनपर्व ॥ ३ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ २१ ॥ अध्याया ॥ ३१५ ॥ श्लोका ॥ १२४७६ ॥

अध्याय श्लोका अ श्लोक

अथ किर्मीरवधपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ ११ ॥

(१-११) ॥ श्लोका ॥ ४६६ ॥

- १ १ ४७ द्यूतजितानापाण्डवानावनं प्रतिप्रस्थान । पौरैः पाण्डवानुगमन । युधिष्ठिरेणतेषां प्रतिनिवर्त्तन । पाण्डवानासायगङ्गातीरगमन ।
- २ २ ८४ युधिष्ठिरेणस्त्रानुयायिनो ब्राह्मणान्प्रतितद्भरणस्यदुष्करत्वकथनपूर्वकप्रतिनिवर्त्तनप्रार्थना । ब्राह्मणैः स्वयमेवात्मभरणपूर्वकसहवासनिश्चयेकथितेयुधिष्ठिरेणस्वस्यतद्भरणशक्तिचिन्तनेनविषादाधिगम । शौनकेनतत्प्रतिपसा ब्राह्मणभरणशक्तिसपादनचोदना ।
- ३ ३ ८९ युधिष्ठिरेणसूर्यस्तुति । स्तोत्रप्रसन्नेनसूर्येणयुधिष्ठिरायाक्षयपात्रदान ।
- ४ ४ २६ हितब्रूहीतिधृतराष्ट्रेणपृष्टेसतिविदुरेणपाण्डवानापुनराज्यस्थापनविधान । ततोधृतराष्ट्रि तेनविदुरेणपाण्डवान्प्रतिप्रस्थान ।
- ५ ५ २२ विदुरस्यकाम्यकवनेपाण्डवसमागम । तत्रस्वागमनकारणनिवेदन ।
- ६ ६ २५ विदुरवियोगखिन्नेनधृतराष्ट्रेणतदाहानायसज्जयप्रेषण । विदुरेणपुनर्धृतराष्ट्रप्रत्यागमन ।
- ७ ७ २४ विदुरस्यपुनरागमनेनखिद्यतादुर्योधनेनकर्णादिभिस्सह्यालोचन । कर्णादिषुपाण्डवजिघासायाप्रस्थितेषुतदासमागतेनव्यासेनतेषांप्रतिषेधन ।
- ८ ८ १२ व्यासेनधृतराष्ट्रप्रतिपाण्डवैस्सहसामविधान ।

अध्याय श्लोका अ श्लोक

- ९ ९ २३ व्यासेनसुरभ्युपाख्यानकथन ।
- १० १० ३९ धृतराष्ट्रेणदुर्योधनानुशासनप्रार्थितेनव्यासेनतत्रागमिष्यन्तमैत्रेयप्रतितत्प्रार्थनाविधानपूर्वकस्वावासगमन । तत्रमैत्रेयागमन । तद्वाक्यश्रवणेनदुर्योधनेनोर्वास्फालनपूर्वकहासेमैत्रेयेणभीमगदयातवोरुभेदोभूयादितिशापदान ।
- ११ ११ ७५ मैत्रेयचोदितेनविदुरेणधृतराष्ट्रायभीमसेनकृतकिर्मीरवधप्रकारकथन ।

समाप्त किर्मीरवधपर्व ॥ १ ॥

अथार्जुनाभिगमनपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ २६ ॥

(१२-३७) ॥ श्लोका ॥ १०९५ ॥

- १२ १२ १३९ श्रीकृष्णेनस्त्रीयै सहपाण्डवसमीपगमन । अर्जुनेनश्रीकृष्णस्तवन । खदुखनिवेदनपूर्वकरुदन्याद्रौपया श्रीकृष्णेनसमाश्वासन ।
- १३ १३ १७ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतितद्यसनस्यद्वारकायास्वस्यासानिध्यहेतुकत्वकथनेनसमाश्वासन ।
- १४ १४ २२ श्रीकृष्णेनसाल्वेनसहयुद्धस्यस्वानागमनेहेतुत्वकथन ।
- १५ १५ २२ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिसाल्वसमागमसमयेउप्रसेनकृतद्वारकारक्षणप्रकारकथन ।
- १६ १६ ३३ साल्वयादवयुद्धवर्णन ।
- १७ १७ २५ साल्वप्रयुद्धवर्णन ।
- १८ १८ ३३ साल्वबाणाभिहत्याप्रयुद्धे मूर्च्छितेसारथिनारणाद्गणादन्यतोरथयापन । तत्प्रतिबुद्धेनप्रयुद्धेनसारथिप्रतिसविषादोक्ति ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१९	१९	२७ प्रद्युम्नपराजितस्यसात्वस्वरगादपयान ।
२०	२०	४२ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिस्वस्यसाल्वेन सहयुद्धप्रकारकथन ।
२१	२१	३० श्रीकृष्णसात्वयोर्युद्ध । साल्वेनस्वमायासृष्टस्यवसुदेवस्यशिरश्छेदनप्रदर्शनेनश्रीकृष्णस्यव्यामोहन । ततोमुहूर्तात्प्रतिबुद्धस्यश्रीकृष्णस्यस्वानुभूतस्यमायिकलाध्यवसाय ।
२२	२२	५४ श्रीकृष्णेनस्वेनसाल्वसंहारकथन । ततश्रीकृष्णस्यसुभद्रामिमन्युभ्यासहद्वारकागमन । धृष्टद्युम्नेनद्रौपदेयानादायस्वपुरगमन ।
२३	२३	१६ पाण्डवै समाश्वसनपूर्वकपौराणप्रतिनिवर्तन ।
२४	२४	२६ पाण्डवानाद्वैतवनप्रवेश ।
२५	२५	१९ माकण्डेयेनपाण्डवानुपेत्यधर्मोपदेशपूर्वकमुत्तरदिग्गमन ।
२६	२६	२५ दालभ्येनयुधिष्ठिरप्रतिब्राह्मणस्यक्षत्रवृद्धिकारणत्वकथन । महर्षीणायुधिष्ठिराभिगमन ।
२७	२७	३९ द्रौपद्या सविषादवचन ।
२८	२८	३८ द्रौपद्यायुधिष्ठिरप्रतिकालभेदेनक्षमाकोपयोरवश्याश्रयणीयत्वकथन । तदुदाहरणतयाबलिप्रह्लादसवादानुवाद । प्रकृतेकोपस्यावश्याश्रयणीयत्वोक्ति ।
२९	२९	५५ युधिष्ठिरेणक्रोधेबहुदोषोद्भावनपूर्वकक्रोधगर्हण ।
३०	३०	४३ द्रौपद्यायुधिष्ठिरप्रतिवर्मादितोपिबिधेरेवप्राबल्योपपादन ।
३१	३१	४२ युधिष्ठिरेणद्रौपदीप्रतिधर्मस्यसाफल्योपपादन ।
३२	३२	६२ द्रौपद्यायुधिष्ठिरप्रतिब्राह्मणोक्तबृहस्पतिनीतिकथन ।
३३	३३	९० भीमेनयुधिष्ठिरप्रतिनीतिव्युत्पादनपूर्वकयुद्धेनराज्यहरणस्यकर्तव्यत्वोक्ति ।
३४	३४	२२ युधिष्ठिरेणभीमप्रतिस्वेनप्रतिज्ञायादुस्यजत्वोक्तिपूर्वकप्रतिज्ञातकालवसानप्रतिपालनविधान ।
३५	३५	३५ भीमेनयुधिष्ठिरप्रतिसोपपत्तिकवनवासापूरणेनैवदुर्योधननिग्रहचोदना ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
३६	३६	४५ तत्कालागतेनव्यासेनयुधिष्ठिरायप्रतिस्मृतिविद्योपदेश । युधिष्ठिरेणव्यासवचनात्परिजनै सहद्वैतवनात्काम्यकवनगमन ।
३७	३७	९४ युधिष्ठिरेणार्जुनायव्यासोपदिष्टमन्त्रोपदेशपूर्वकमन्त्रग्रहणायस्वर्गप्रतिस्यप्रस्थापन । प्रस्थितेनार्जुनेनेन्द्रकीलपर्वतेतपश्चरण । तत्रमुनिरूपस्येन्द्रस्यदर्शन । दिव्यान्नदानयाचितेनेन्द्रेणार्जुनप्रतितपसारुद्रप्रसादना नन्तरमन्त्रलाभायस्वर्गागमनचोदना ।

समाप्तमर्जुनाभिगमनपर्व ॥ २ ॥

अथ कैरातपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ४ ॥

(३८-४१) ॥ श्लोका ॥ १९८ ॥

३८	३८	३५ अर्जुनेनहिमवच्छिन्नकुरेतपश्चरण । पार्थतपोभारुभिर्महर्षिभि प्राथितेनमहादेवेनाश्वसनपूर्वकमृषीणाप्रतिनिवर्तन ।
३९	३९	८५ किरातरूपिणासद्रेणसहार्जुनस्ययुद्ध । तद्युद्धतोषितेनतेनार्जुनाश्वसन ।
४०	४०	२८ महादेवेनपार्थायस्वप्रस्तगाण्डीवादिदानपाशुपतास्त्रप्रदानच ।
४१	४१	५० यमवरुणकुबेरैरर्जुनायस्त्रप्रदान । अर्जुनप्रतिशक्रेणस्वर्गागमनचोदना ।

समाप्त कैरातपर्व ॥ ३ ॥

अथेन्द्रलोकाभिगमनपर्व ॥ ४ ॥ अध्याया ॥ ७ ॥

(४२-४८) ॥ श्लोका ॥ ३०६ ॥

४२	४२	४२ पार्थेनमातलिसमानीतरथारोहणेनस्वर्गगमन ।
४३	{ ४३ } { ४४ }	४३ इन्द्रेणार्जुनस्यसबहुमानस्वार्धासनारोपण ।
४४	{ ४५ } { ४६ }	७९ उर्वश्यामर्जुनस्यानुरागोत्प्रेक्षिणाशक्रेणचित्रसेनद्वारातस्यास्तप्रतियापन । तयास्वप्रार्थनाव्यर्थोक्तवतेपार्थायङ्गीबोभवेतिशाप । शक्रेणतच्छापस्याज्ञातवासमात्रोपयोगितयापर्थवसान ।
४५	४७	४३ इन्द्रेणस्वर्गमागतलोमशप्रतिपार्थमहिमानुवर्णनपूर्वकयुधिष्ठिरायतद्वृत्तान्तकथनप्रार्थना ।
४६	{ ४८ } { ४९ }	४१ अर्जुनस्यपाशुपतास्त्रलाभस्वर्गलोकगमनादिश्रवणेनपरिसिद्यताधृतराष्ट्रेणसजयाप्रेस्वपुत्रान्प्रतिपरिशोचन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
४७	५०	१२ पाण्डवानावनेभोज्यवस्तुकथन ।
४८	५१	४६ धृतराष्ट्रेणपुत्रान्प्रतिपरिशोचन । स- ञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिस्वस्वचारमुखा- त्पाण्डवदिदृक्ष्यावनगतानाश्रीकृष्णा- दीनादुर्योधनादिवधप्रतिज्ञाश्रवणक- थन ।

समाप्तमिन्द्रलोकाभिगमनपर्व ॥ ४ ॥

अथ नलोपाख्यानपर्व ॥ ५ ॥ अध्याया ॥ २९ ॥

(४९-७७) ॥ श्लोका ॥ ११२१ ॥

४९	५२	६४ भीमयुधिष्ठिरसवादसमयेबृहदश्वग- मन । युधिष्ठिरप्रतिबृहदश्वेननलोपा- ख्यानकथनारभ ।
५०	५३	३३ नलेनउपवनेहसप्रहण । हसेनदमय न्तीसमीपेनलगुणानुवर्णन ।
५१	५४	३१ नारदेनेन्द्रादीन्प्रतिदमयन्तीस्वयवर- कथन । तत्स्वयवरार्थमागच्छद्विरि- न्द्रादिभि पथिदृष्टस्यनलस्यदमयन्ती- घटनायादूत्येनप्रेषण ।
५२	५५	२६ नलेनदमयन्त्यामिन्द्रादिनिदेशकथन ।
५३	५६	३१ नलदमयन्तीसवाद । नलेनेन्द्रादी न्प्रतिदमयन्तीवचननिवेदन ।
५४	५७	५० स्वयवरसप्तपेद्भ्रात्रियमवरुणैर्नल रूपवारणेनतत्पार्श्वेसमुपवेशन । द- मयन्त्यास्वगुणसतुष्टेन्द्रादिप्रसादेनन- लस्यैववरण ।
५५	५८	१५ दमयन्तीविवाहानन्तरदिवगच्छद्वि- रिन्द्रादिभिर्मध्येमार्गकलिद्वारयोर्द- र्शन । तै स्वयवरेदमयन्त्यामलवर णनिवेदितेनद्वारद्वितीयेनकलिनान- लपराभवप्रतिज्ञान ।
५६	५९	२० कलिचोदनयापुष्करेणनलाह्वान । न- लपुष्करयोरक्षदेवन ।
५७	६०	२६ बृतेनलस्यपराजय । दमयन्तीचो- दितेनसारथिनातत्पुत्रमिथुनस्यभीम- नगरप्रापण ।
५८	६१	३७ नलदमयन्त्योर्वमप्रवेश । हिरण्य- यशकुनिभिर्नलवस्त्रापहरण ।
५९	६२	३० नलेनस्वपन्त्यादमयन्त्यावस्त्रार्थच्छेद- नपूर्वकतपरित्यज्यापयान ।
६०	६३	३९ दमयन्त्याअजगरेणग्रहण । व्याधे-

अध्याय	श्लोका	श्लोक
		नाजगरवध । ताकामयमानस्यव्या- धस्यदमयन्तीपातित्रत्यमहिन्नामरण ।
६१	६४	१३२ नलमन्वेषयन्त्यादमयन्त्यावनमन्वेषेह- स्वश्वरथसकुलजनसार्थदर्शन । तथा सार्थेनसभाषण ।
६२	३५	७६ दमयन्त्यासाथेनसहचेदिराजपुरप्र- तिप्रस्थान । वनमध्येसरस्तौरशायि- न सार्थस्यवनगजयूथेनोपमर्द । को- लाहलश्रवणेनदमयन्त्याजागरण । ह- तावशिष्टेनसार्थेनसहदमयन्त्याचेदि- राजपुरगमन । राजमात्रादमयन्त्या स्वान्तपुराधिवासन ।
६३	६६	२६ दमयन्तीपरित्यज्याटव्यामटन्तनलप्र- तिवनवहिवेष्टितेनकार्कोटकेनात्मपरि- रक्षणप्रार्थना । दावाप्रितोमोचितेन- कार्कोटकेननलगान्नेदशनेनवैरूप्यक- रण । निजरूपप्राप्तावुपायोपदेशश्च ।
६४	६७	२० कार्कोटकवचनान्नलेनायोध्यायाबाहु- कइतिस्वनामनिर्देशपूर्वकमृतुपर्णनृप- समीपोपसर्पण । ऋतुपर्णेनतस्यसार- थ्येनियोजन ।
६५	६८	४४ भीमराजेननलदमयन्त्यन्वेषणायना- नादेशेषुब्राह्मणानाप्रस्थापन । सुदेव- नाम्राविप्रेणचेदिराजगृहेदमयन्तीद- र्शन । विप्रेणसहबाष्पभाषमाणामदम- यन्तीहृष्टाराजमात्राविप्रप्रतिदमय- न्त्या कुलशीलादिप्रश्न ।
६६	{ ६९ } { १-२८ }	२८ सुदेवेनदमयन्त्यास्तत्त्वनिवेदितयारा- जमात्रापिप्पुरुपलाञ्छनेनतत्त्वनिर्धार णपूर्वकतस्या पितृपुरंप्रतिप्रापण ।
६७	{ ६९ } { २९-५० }	२२ दमयन्तीप्रेषितैर्विप्रेस्तत्रतत्रनलान्वे- षणम् ।
६८	७०	२८ नलान्वेषिणापर्णादनाम्राद्विजेनऋतु- पर्णगृहेबाहुकसकाशेदमयन्तीवचना- नुवाद । तेनदमयन्तीवचनस्योत्तर- दान । पर्णादेनविदर्भान्पुनरागत्यद- मयन्तीसकाशेबाहुकवचननिवेदन । दमयन्तीचोदनयासुदेवेनायोध्यामेत्य- ऋतुपर्णसकाशेदमयन्त्या पुन स्वय- वरोभवितेतिकीर्तन ।
६९	७१	३९ ऋतुपर्णेनदमयन्तीस्वयवरायबाहुक- सारथ्येनिश्रज्यावाष्णेनसहविदर्भा-

अध्याय श्लोका अ श्लोक

			नप्रतिप्रस्थान । वाष्णेनबाहुकेसार- थ्यकौशल्यदर्शनेनलत्वसभावना ।
७०	७२	४४	बाहुकस्यसारथ्यसामर्थ्यविस्मि तेन ऋ- तुपर्णेनतप्रतिपुञ्जीभूतवस्तुपरिसङ्घ्या- नेस्वीयसामर्थ्यनिवेदन । वृक्षशाखा स्थपर्णेषुतत्परीक्षणेनविस्मि तेनलेना श्वहृदयविद्यादानप्रतिज्ञानेनतदीयाक्ष- हृदयादिविद्यास्वीकरणम् । ततो नल देहाद्बहिर्निस्सृतेनकलिनातस्यैवरदान- पूर्वकविभीतकवृक्षप्रवेश ।
७१	७३	३६	ऋतुपर्णेकुण्डिनपुरप्रविष्टे तद्रथोषश्च वणेनदमयन्त्यातत्सारथी नलत्वसभा- वना । ततस्तत्त्वजिज्ञासयानलप्रतिदू- त्या केशिन्या प्रस्थापनम् ।
७२	७४	३१	दमयन्तीप्रेषितयाकेशिन्याबाहुकेन- सभाष्यदमयन्त्यैभाषणकालिकबाहु कविकारादिकथनम् ।
७३	७५	२८	केशिन्याबाहुकस्यजलाभ्युत्पादनाद्य- द्भुतकर्मनिवेदितयादमयन्त्यापुन प- रीक्षणायतप्रतिपुत्रयो प्रेषण । बाहु- केनसबाष्पपुत्रयो परिरभण । केशि- नीप्रतिस्वकर्मण कारणान्तरकथनेना- पहवश्च ।
७४	७६	५८	दमयन्त्याबाहुकस्य केशिनीद्वारास्व- गृहानयन । बाहुकदमयन्त्यो सवाद । बाहुकेनस्वस्यनलत्वकीर्तनपूर्वककार्को- टकानुस्मरणेनतद्दत्तवस्त्रपरिधानेतस्य- निजरूपप्रादुर्भाव । ततो नलप्रत्यभि- जानन्त्यादमयन्त्यात्परिरभण ।
७५	७७	२०	परेद्यु प्रभातिभीमराजेनस्नातालकृत- योर्नलदमयन्त्योर्दर्शन । ऋतुपर्णेन- नलक्षमापयित्वातस्मादश्वविद्यापरिग्र- हणपूर्वकस्वपुरप्रतिगमन ।
७६	७८	३४	नलेनपुन स्वपुरप्रत्यागमनं । तथा- पुनर्व्यूतेनपुष्करपराजित्यतस्यतत्पुर- प्रतियापन ।
७७	७९	५३	पुष्करनिष्कासितवतानलेनकुण्डिन- पुरात्सपुत्रायादमयन्त्या आनयनपू- र्वकप्रजापालनेनसुखवास । बृहदश्वे- नयुधिष्ठिरायाक्षविद्योपदेश । सक्षे- पेणहरिश्चन्द्रोपाख्यानकथन ।

समाप्तं नलोपाख्यानपर्वं ॥ ५ ॥

अध्याय श्लोका अ श्लोक

अथ तीर्थयात्रापर्व ॥ ६ ॥ अध्याया ॥ ८० ॥

(७८-१५७) ॥ श्लोका ॥ २९१२ ॥

७८	८०	३१	अर्जुनविनाभावेनकाम्यकवनेनिवास मरोचयानै पाण्डवैस्तस्मान्निर्गमननि- र्धारण ।
७९	८१	२६	युधिष्ठिरेणतत्रागतनारदप्रतिभूपाद- क्षिप्येनतीर्थयात्राफलप्रश्न । नार- देनतत्कथनायपुलस्त्यभीष्मसवादानु- वादारभ ।
८०	८२	१२८	पुलस्त्येनभीष्मप्रतिपुष्करादितीर्थम- हिमानुवर्णन ।
८१	८३	२०७	नानातीर्थमहिमानुवर्णन ।
८२	८४	१५३	नानातीर्थमहिमानुवर्णन ।
८३	८५	१३१	नारदेनयुधिष्ठिरप्रतिभीष्मायपुलस्त्यो- दिततीर्थमहिमानुवादपूर्वकमिष्टदेश गमन ।
८४	८६	२१	युधिष्ठिरेणवौम्यप्रत्यर्जुनेनविनास्वस्य काम्यकवनवासानभिरुचिकथनपूर्वक- निवासायस्थानान्तरकथनप्रा- र्थना ।
८५	८७	२८	धौम्येनयुधिष्ठिरायप्राचीस्थानानाती- र्थकथन ।
८६	८८	२८	दक्षिणदिक्स्थानानातीर्थकथन ।
८७	८९	१७	प्रतीचीस्थानानातीर्थकथन ।
८८	९०	३३	उदीचीस्थतीर्थकथनम् ।
८९	९१	२६	लोमशेनेन्द्रवचनायुधिष्ठिरप्रतिपार्थ- स्यपाशुपतादिप्राप्तिकथनपूर्वकमिन्द्र- सदेशनिवेदन ।
९०	९२	२६	लोमशेनयुधिष्ठिरं प्रतिस्वसाहित्येनती- र्थयात्राविधायकपार्थवचननिवेदन । युधिष्ठिरेणलोमशाज्ञयाऽधिकपरिजन विसर्जनं ।
९१	९३	३०	युधिष्ठिरेणलोमशादिभि सहतीर्थ- क्षेवनायगमन ।
९२	९४	२४	लोमशेनयुधिष्ठिरप्रतिवर्माधर्मयो स- मृद्धसमृद्धिलक्षणोदककारणत्वाभि- वान ।
९३	९५	३१	युधिष्ठिरादिभि क्रमेणब्रह्मसरस्तीर्थग- मन । तत्रशमठेनगययज्ञवर्णन ।
९४	९६	३०	अगस्त्यचरितकथनारभ । वातापी त्वल्लुप्तान्तकथन । लोपामुद्रोत्पत्ति ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
९५	९७	२५ अगस्त्यलोपामुद्राविवाह । अगस्त्ये नवनार्जनायप्रस्थान ।
९६	९८	२० अगस्त्यस्येत्वलप्रतिगमन ।
९७	{ ९९ } { १-३३ }	३९ इत्वलेनागस्त्यायमेषीकृतवातापिमा सपरिवेपण । अगस्त्येनवातापेर्जाणी- करण । भीतेनेत्वलेनतस्यैधनदान । स्वहननायान्वागतस्येत्वलयस्यभस्मीरु- रण । लोपामुद्रायामपत्योत्पादन ।
९८	{ ९९ } { ३४-७१ }	३५ युधिष्ठिरेणभृगुतीर्थगमनम् । लोम- शेनयुधिरप्रतिपरशुरामस्यदाशरथि- रामेणतेजोहरणप्रकारकथन । परशु- रामस्य भृगुतीर्थनिमज्जनेनपुनस्तेजो- लाम ।
९९	१००	२५ वृत्रहननायदधीचशरीरास्थियाचन । लघ्नादधीचास्थिभिर्वज्रायुधनिर्माण ।
१००	१०१	२३ इन्द्रेणवृत्रासुरहनन । तत समुद्रप्रवि- ष्टैदैत्यैर्जगद्विनाशाययत्न ।
१०१	१०२	२७ समुद्रान्तर्गतैदैत्यैरात्रौरात्रौबहिर्निर्ग- त्यनिहतेषुऋषिगणेषुदेवैर्नारायणप्रति- शरणगमन ।
१०२	१०३	२५ विष्णुनासमुद्रान्तर्हितदैत्यनिधनेसमु- द्रशोषणस्योपायत्वज्ञापितैदैवैर्ब्रह्मलोक- गमन । ब्रह्मचोदनयादेवैरगस्त्यप्रति- सागरशोषणप्रार्थन ।
१०३	१०४	२५ लोमशेनयुधिष्ठिरप्रतिविन्ध्यगिरेरभि- वृद्धेरगस्त्येनतन्निरोधस्यचकारणक- थन । देवै समुद्रशोषणार्थमगस्त्यप्रा- र्थन ।
१०४	१०५	२१ अगस्त्येनसमुद्रसलिलेपीतेदेवैदैत्यहनना
१०५	१०६	२५ ब्रह्मणादेवान्प्रतिभगीरथेनसमुद्रपूरण- कथन । युधिष्ठिरेणतत्प्रकारेपृष्टे- लोमशेनतदुपोद्धातार्थसगरराजकथा कथन ।
१०६	{ १०७ } { १-२९ }	३१ सगरस्याश्वमेधेहयस्यादर्शन । तद- न्वेषणायभूमिखनद्भि सागरै पाताले- भगवत् कपिलस्यसमीपेहयदर्शन ।
१०७	{ १०७ } { ३०-७० }	४५ कपिलेनस्वजिघासूनासागराणाभस्मी करण । अश्रुमताकपिलप्रसाद्यहयान- नयन । दिलीपेनगङ्गावतरणाययत्न ।
१०८	१०८	२८ भगीरथेनगङ्गाप्रतितपश्चरण । गङ्गा- यावेगधारणायतदाज्ञयाशकरतोषण ।
१०९	१०९	२२ शङ्करेणगङ्गाधारण । भगीरथेनस्वप-

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		यानुगतयागङ्गायापितृभ्यउदकदान- पूर्वकसागरपूरण ।
११०	{ ११० } { १-२१ }	२२ युधिष्ठिरेणऋषभकूटगिरौनन्दापरन- न्दानदीगमन । लोमशेनऋषभसुनेर्न- न्दायाश्वमहिमकथन ।
१११	{ ११० } { २२-५८ }	३७ युधिष्ठिरेणऋश्यशृङ्गाश्रमगमन । लो- मशेनऋष्यशृङ्गोत्पत्तिकथन । लोम- पादेनानावृष्टिनिवृत्तयेऋश्यशृङ्गान- यन ।
११२	१११	२४ विभाण्डकासनिधानेतदाश्रमप्रविष्ट- याचेदयायुवत्याऋश्यशृङ्गस्यप्रलोभन । वेश्याविलासमुग्धचेतससुतप्रतिविभा- ण्डकेनमोहकारणप्रश्न ।
११३	११२	१९ ऋश्यशृङ्गेणवेश्यायुवत्यामुनिकुमार- लब्धुष्याविभाण्डकप्रतिस्वस्यमुनिकुमा- रे आसक्तिरित्युक्ति ।
११४	११३	२५ पुनर्विभाण्डकासनिधानेतदाश्रमगत- यागणिऋयाऋश्यशृङ्गेऽङ्गदेशमानीते महापृष्टे प्रादुर्भाव । शान्तायाविवा- ह । लोमपादेनकुड्यस्यविभाण्डकस्य- प्रसादन । ऋश्यशृङ्गेणतनयोत्पत्ति पर्यन्ततत्रस्थित्वाततोभार्ययासहनि- जाश्रमाभिगमन ।
११५	११४	३१ युधिष्ठिरेणनानाविधतीर्थगमन । लो- मशेनतत्तत्तीर्थाश्रममहिमवर्णन ।
११६	११५	४६ अकृतव्रणेनपरशुरामचरित्रकीर्तनार- भ । ऋचीकेनगाधिकन्यापरिणयन । जमदग्नुत्पत्ति ।
११७	११६	३० जमदग्नेरेणुकायापरशुरामादीनामुत्प- त्ति । पितुर्नियोगाद्रामेणस्वमातृह- नन । रामप्रार्थनयाजमदग्निनारेणु- कायाउर्जावन । कार्तवीर्यार्जुनेनजम- दग्निहोमधेसुवत्सस्यापहार । रामेण- कार्तवीर्यवध । तत्पुत्रैर्जमदग्नेर्वध ।
११८	११७	१८ परशुरामेणत्रिसप्तकूलोनि क्षत्रियी- करण । युधिष्ठिरेणरामपूजन ।
११९	११८	२३ युधिष्ठिरेणप्रभासतीर्थगमन । तत्र- कृष्णादीनामागमन ।
१२०	११९	२२ बलभद्रेणभीष्मधृतराष्ट्रादिगर्हण ।
१२१	१२०	३३ सात्यकिनापाण्डवानपेक्षणेनस्त्रैरेवधा- र्ताराष्ट्रादिहननपूर्वकपाण्डवानावनवा-

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		साद्यवसानपर्यन्तमभिमन्थोराज्येऽ- भिषेककरणोक्ति । कृष्णेनतन्निषेधन ।	१३४	१३२	२३ अष्टावक्रोपाख्यान । कृहोलस्यवन्दि- नाजलेनिमज्जन । अष्टावक्रेणजनक- नगरप्रतिगमन ।
१२२	१२१	२६ गयराजयागवर्णन । च्यवनेनशर्याति- याजनादिकथन । युधिष्ठिरेणसविस्तर- च्यवनचरित्रकीर्तनप्रार्थना ।	१३५	१३३	३२ अष्टावक्रद्वारपालकयोस्सवाद ।
१२३	१२२	२७ सुकन्धोपाख्यानप्रारम्भ । शर्याति- नाच्यवनाश्रमगमन । शर्यातिकन्य- यासुकन्यथावल्मीकाप्रस्थच्यवननय- नयुगलस्यकण्ठकेनविभेदन । च्यव- नकोपशमनायशर्यातिनातस्मैभार्या- त्वेनसुकन्याया प्रदान ।	१३६	१३४	४१ अष्टावक्रेणवादेपराजितस्यर्षादनोज- लेनिमज्जन । अष्टावक्रेणवरुणलोका- त्परावृत्तेनस्वपित्रामातुलेनचसहस्रा- श्रमगमन । समझानानादष्टावक्रस्य- कृजुताप्राप्ति ।
१२४	१२३	२६ अश्विभ्याच्यवनाययौवनदान ।	१३७	१३५	६१ यवक्रीतोपाख्यान । तेनाध्ययनविना- वेदाधिगमायइन्द्रप्रतितपश्चरण । ते- नतस्मात्कथचिद्वरग्रहण । बालभ्युपा- ख्यान ।
१२५	१२४	२५ च्यवनेनशर्यातिर्याजन । च्यवनेना- श्विभ्यासोमदानोद्यमेइन्द्रेणच्यवनहन- नायवज्रोद्यमन । च्यवनेनतद्बाहुस्त- भनपूर्वकतप्रतिकृत्योत्सर्जन ।	१३८	१३६	२० यवक्रीतेनपरावसुभार्यायाबलात्कारे- णोपभोग । रैभ्येणतद्धननायकृत्या- रक्षसो सर्जन । कृत्ययातत्कमण्डलु- हरण । राक्षसेनयवक्रीतहनन ।
१२६	१२५	२६ इन्द्राभिष्टुतेनच्यवनेनकृत्यायास्तस्मा- न्निवर्तनपूर्वककृत्यादिषुविभजन । सुक- न्योपाख्यानसमापन ।	१३९	१३७	१९ भरद्वाजेनरैभ्यस्यापिज्येष्ठसुतेनहनन- रूपशापदान । पुत्रमरणदुःखितेन- भरद्वाजेनतद्देहदहनपूर्वकमग्नौप्रवेश
१२७	१२६	४८ गन्धातृचरित्र ।	१४०	१३८	३० परावसुनारात्रौकृष्णाजिनसवीतस्यरै- भ्यस्यसृगभ्रमेणहनन । अर्वावसो- स्तप प्रसादितेभ्य सूर्यादिदेवेभ्य रै- भ्यभरद्वाजयवक्रीतोष्णीवनादिवरला- भ । देवैरैभ्यादीनासुष्मिवन ।
१२८	१२७	२१ जन्तूपाख्यान । सोमकनामकस्यरा- ज्ञोजन्तुनामकपुत्रोत्पत्ति । पिपीलि- कादृष्टस्यजन्तोर्मरणसमयदुःखसम- दुःखदर्शननिर्विण्णेनराज्ञाऋत्विजप्र- तिबहुपुत्रोत्पादनोपायप्रश्न ।	१४१	१३९	२० युधिष्ठिरस्यकैलासादिगिरिप्रवेश ।
१२९	१२८	२२ जन्तुनामकपुत्रवपायाहोमेनसोमकरा- जस्यभार्याज्ञातेपुत्रज्ञातोत्पत्ति । तेन- कर्मणाऋत्विग्यजमानयोर्नरकेदुःख प्राप्ति ।	१४२	१४०	२९ भीमेनद्रौपद्यादीनावहनाज्ञीकार । युधिष्ठिरस्यगन्धमादनप्रतिप्रस्थान ।
१३०	+	३४ युधिष्ठिरेणमार्कण्डेयाश्रमगमन । लो- मशेनसग्रहेणमार्कण्डेयचरित्रकथन ।	१४३	१४१	२९ युधिष्ठिरेणधनञ्जयप्रशासनपूर्वकगध- मादनप्रवेशनिश्चय ।
१३१	१२९	२३ लोमशेनयुधिष्ठिरं प्रतिनानातीर्थमहि- मानुवर्णन ।	१४४*	१४२	६३ पाण्डवानामन्दरगिरिगमन । नरका- सुरास्थिदर्शन । नरकासुरवधकथा । वराहावतारकथा ।
१३२	१३०	२४ सरस्वत्यादितीर्थमहिमा । इयेनकपो- तोपाख्यानप्रारम्भ ।	१४५	१४३	२३ पाण्डवानागन्धमादनगमनेसभ्येभ्यो महावृष्टे प्रादुर्भाव । वृष्ट्युपरमान न्तरपुन प्रस्थान ।
१३३	१३१	३६ इयेनीभूतादिन्द्राद्गीतस्यकपोतरूपधा- रिणोऽग्ने शिर्विप्रतिशरणागति । क- पोतरिरिक्षिष्याराज्ञात्प्रतिनिधित्वेन- स्वमासस्यस्वगात्रादुत्कृत्यतुलारोपण । तावताप्यपर्याप्तौस्वयमेवतुलारोहण । देवैर्द्राम्योस्तोष ।	१४६	१४४	२४ गन्धमादनमार्गेगमनाक्षमतयाऽध प तनेनमूर्च्छितायाद्रौपया सलिलसेच-

* १४४ तमोऽध्यायोदाक्षिणाल्यकोशेषुनदृश्यते । दृश्यतेच
औत्तराहादिकोशेष्वेव ।

अध्याय	श्लोक	श्लोक
		नादिनाश्रमापनोदन । भीमेनखेन घटोत्कचेनवातस्यावहनोक्ति ।
१४७	१४५	५० भीमसेनस्मरणमात्रसनिहितेनघटोत्कचेनद्रौपद्यावहन । सर्वैर्नरनारायणाश्रममेत्यतत्रसुखेननिवास ।
१४८	१४६	१०१ कदाचनद्रौपद्यावाद्यानीताद्भुतसौगन्धिकपुष्पदर्शन । तथातादृशबहुपुष्पानयनप्रार्थितेनभीमेनतदर्थनिर्गमन । भीमेनमध्येमार्गस्वमार्गनिरोधकेनहनुमतासहसवाद ।
१४९	१४७	३४ भीमेनस्वमार्गादपसरणचोदितेनहनुमतातप्रत्यपसरणेस्वस्याशक्तिकथनपूर्वकस्वयमेवान्यतोवालापसारणेनगमनोक्ति । प्रयत्नेकृतेपिपुच्छस्यचालनेप्यशक्नुवताभीमेनतत्प्रतिप्रभावादिप्रश्न । हनुमतास्वप्रभावादिनिवेदनपूर्वकश्रीरामकथाकथनारभ ।
१५०	१४८	२२ हनुमताभीमप्रतिसक्षेपेणरामकथाकथनम् ।
१५१	१४९	४१ भीमेनसागरलङ्घनकालिकपृथुतररूपप्रदर्शनप्रार्थितेनहनुमतातप्रतिऐतत्कालिकैस्तात्कालिकरूपस्यदुर्निरीक्षताकथनपूर्वककृतयुगादिधर्मप्रतिपादन ।
१५२	१५०	५४ हनुमताभीमप्रतिपृथुतरनिजरूपप्रदर्शनपूर्वकचातुर्वर्ण्यधर्मनिरूपणम् ।
१५३	{ १५१ } { १५२ }	३३ उपसहृतपृथुरूपेणहनुमतासपरिष्वङ्गवरदानविस्तृष्टेनभीमेनगन्धमादनेसौगन्धिकसरोदर्शन ।
१५४	१५३	१६ सौगन्धिकसरोविबिभ्रुभीमप्रतितद्रक्षिभि क्रोधवशनामकैराक्षसैस्तच्चिकीर्षितप्रश्न ।
१५५	१५४	२८ भीमेनस्वचिकीर्षितरुथनपूर्वकसौगन्धिकाहरणेप्रवर्तनम् । स्वजिघासूनातेषाताडन । भीमवृत्तान्तश्रुतवताकुबेरेणतदनुमोदन ।
१५६	१५५	३३ दुर्निमित्तदर्शनायुधिष्ठिरेणघटोत्कचेनसहभीमसमीपगमन । कुबेरेणबहुमानितानातेषातत्रैववास ।
१५७	१५६	२१ युधिष्ठिरेणपुनर्नरनारायणाश्रमप्रत्यागमन ।

समाप्ततीर्थयात्रापर्व ॥ ६ ॥

अध्याय	श्लोक	श्लोक
		अथजटासुरवधपर्व ॥ ७ ॥ अध्याय ॥ १ ॥
		(१५८) ॥ श्लोका ॥ ७२ ॥
१५८	१५७	७२ विप्रवेपेणपाण्डवनिऋटेचिरवासिनाजटासुरेणकदाचनभीमासनिधानेद्रौपदीसहितान्युधिष्ठिरादीन्खस्कन्धमारोप्यपलायन । मध्येमार्गयहच्छासमागततेनभीमेनतस्यमारण ।
		समाप्तजटासुरवधपर्व ॥ ७ ॥
		अथयक्षयुद्धपर्व ॥ ८ ॥ अध्याय ॥ ७ ॥
		(१५९-१६५) ॥ श्लोका ॥ ३८७ ॥
१५९	१५८	१०२ जटासुरवधानन्तरसपरिवारेणयुधिष्ठिरेणनरनारायणाश्रमेनिवास । वृषपर्वाश्रमादिसचरण । आर्षिषेणाश्रमगमन ।
१६०	१५९	३३ आर्षिषेणेनराजर्षिणाकैलासवर्णनपूर्वकमर्जुनागमनपर्यन्तयुधिष्ठिरस्यस्वाश्रमएवनिवासचोदना ।
१६१	१६०	८५ कदाचनगरुडपक्षवातानीताद्भुताबुजदर्शिन्याद्रौपद्यातादृशबहुपुष्पानयनप्रार्थितेनभीमेनतदर्थगन्धमादनशिरारोहण । तत्रमणिमदादीनायुद्धेहनन ।
१६२	१६१	६६ युधिष्ठिरादिभिर्भीमसमीपगमन । श्रुतमणिमदादिवधेनकुबेरेणयुयुत्सयातत्रागमन । तत्रतद्दर्शनेनशान्तमन्युनाकुबेरेणतान्प्रतिस्वस्यागस्त्यशापावाप्तिकथनपूर्वकभीमकार्यानुमोदन ।
१६३	१६२	४० कुबेरेणयुधिष्ठिरानुशासनपूर्वकस्वभवनगमन । युधिष्ठिरादीनारात्रौकुबेरगृहेवास ।
१६४	१६३	४१ धौम्येनयुधिष्ठिरप्रतिमेरुमन्दरवर्णनपूर्वकचन्द्रसूर्यादिगतिप्रकारनिरूपण ।
१६५	१६४	२० इन्द्रादधिगतास्त्रेणार्जुनेनस्वर्गाद्गन्धमादनेयुधिष्ठिरादीन्प्रत्यागमन ।
		समाप्तयक्षयुद्धपर्व ॥ ८ ॥
		अथनिवातकवचयुद्धपर्व ॥ ९ ॥ अध्याय ॥ १२ ॥
		(१६६-१७७) ॥ श्लोका ॥ ४१९ ॥
१६६	१६५	१४ अर्जुनेनयुधिष्ठिरादीन्प्रतिसक्षेपेणस्वकीयस्वनिवासप्रकारकथन ।
१६७	१६६	१८ इन्द्रेणसभ्रातृकयुधिष्ठिरमेत्यत्रयाशीशसनपूर्वकपुनस्वर्गप्रतिगमन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१६८	१६७	५६ अर्जुनेनखस्यकिरातरूपिणारुद्रेणसह- युद्धस्यपाशुपतास्त्रलाभस्यचकथन ।
१६९	{ १६८ १-६१ }	६१ अर्जुनेनखस्येन्द्रलोकनिवासप्रकारक- थन ।
१७०	{ १६८ ६२-८६ }	२६ अस्त्रशिक्षासमाप्तौसहस्राक्षेणगुरदक्षि- णात्वेननिवातकवचानाक्षपणभिक्षिते- नार्जुनेनतदर्थप्रस्थान ।
१७१	१६९	२४ पार्थस्यनिवातकवचै सहयुद्धारभ ।
१७२	१७०	२९ अर्जुनस्यनिवातकवचै सहयुद्ध ।
१७३	१७१	३० अर्जुनेनदैत्यहनन ।
१७४	१७२	३५ अर्जुनस्यपुनस्वर्गप्रतिप्रस्थान ।
१७५	१७३	८४ मध्येमार्गमर्जुनेनहिरण्यपुरावलोकन । तद्वासिनापौलोमानाकालकेयानाचव- धानन्तरपुन स्वर्गप्रत्यागमन ।
१७६	१७४	१७ अर्जुनेनयुधिष्ठिरप्रतीन्द्रेणस्वस्मैसानु- प्रहकवचकिरीटादिदानकथन ।
१७७	१७५	२५ अर्जुनेनयुधिष्ठिरायदिव्याह्नप्रदर्शन । अन्नतेजसाजगत्क्षोभेसतीन्द्रचोदन- यानारदेनार्जुनप्रत्यह्नप्रदर्शनप्रतिषे- धन ।

समाप्तनिवातकवचयुद्धपर्व ॥ ९ ॥

अथाजगरपर्व ॥ १० ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(१७८-१८३) ॥ श्लोका ॥ २२३ ॥

१७८	१७६	२३ युधिष्ठिरेणगन्धमादनादवतरणाध्यव- साय । लोमशेनस्वर्गप्रतिगमन ।
१७९	१७७	२४ पाण्डवैर्गन्धमादनादवतीर्यक्रमेणकै- लासादिगमनपूर्वकद्वैतवनगमन ।
१८०	१७८	३२ वनेमृगयार्थमटतोभीमस्यमहताऽज- गरेणग्रहण ।
१८१	१७९	५४ अजगरेणभीमप्रतिस्वस्याजगरत्वप्रा- पककारणाभिधान । दुर्निमित्तदर्श- नाहुर्मनायमानेनयुधिष्ठिरेणभीममा- र्गानुसरेणाजगरगृहीतभीमस्यदर्शन ।
१८२	१८०	३८ युधिष्ठिराजगरयो सवाद ।
१८३	१८१	५२ स्वप्रश्रयोत्तरदानतुष्टेनाजगररूपिणा- नहुषेणभीमविमुच्यस्वर्गप्रतिगमन ।

समाप्तमाजगरपर्व ॥ १० ॥

अथमार्कण्डेयसमास्यापर्व ॥ ११ ॥ अध्याया ॥ ५० ॥

(१८४-२३३) ॥ श्लोका ॥ २१०४ ॥

१८४	१८२	१८ वर्षाशरद्वतुवर्षेण । युधिष्ठिरादिभि- पुनर्द्वैतवनात्काम्यकवचप्रवेश ।
-----	-----	--

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१८५	{ १८३ १-५२ }	५२ कृष्णेनसत्यभामयासहकाम्यकवचाना- गमन । तत्रनारदमार्कण्डेययोरग- मन । मार्कण्डेयेनपुराणकथाकथना- रभ ।
१८६	{ १८३ ५३-९५ }	४३ प्राणिनासुकृतदुष्कृतफलभोगादिप्रका- रनिरूपण ।
१८७	१८४	२५ मृतस्यपुनरुज्जीवनशक्त्यादिरूपब्राह्म- णमाहात्म्यकथन ।
१८८	१८५	३८ वैश्वस्यश्वमेधेऽग्निगौतमविवादानुवा- दमुखेनब्राह्मणमाहात्म्यकथन ।
१८९	१८६	३० तार्क्ष्यसरस्वतीसवाद ।
१९०	१८७	५६ मत्स्यरूपिणोहरेवैवस्वतमनोश्चरित ।
१९१	१८८	४४ युगचतुष्टयवर्मकथन । प्रलयवर्णन । प्रलयजलेपरिभ्रमतामार्कण्डेयेनवट- शाखाशाथिनदिशाशुरूपास्यहरेरुदरा- न्त प्रविश्यब्रह्माण्डदर्शनपूर्वकपुनर्बहि- र्निर्गमन ।
१९२	१८९	५८ हरिणास्वमाहात्म्यकथनपूर्वकमन्तर्धा- न । कृष्णस्यसर्वोत्तमत्वप्रतिपादन ।
१९३	१९०	९८ कलियुगवृत्तान्तकथन । कल्क्यवतार ।
१९४	१९१	३५ कृतयुगवृत्तान्तकथन ।
१९५	१९२*	७२ मण्डूकोपाख्यान । इक्ष्वाकुवश्येनपरी- क्षिन्नाभ्राराज्ञामृगयार्थवनप्रविष्टेनम- ण्डूककन्यापरिणय । तस्याजलेनिम- ज्जन । राज्ञासर्वमण्डूकहननचोदना । तेनकर्मणाभीतेनमण्डूकराजेनपुनस्त- स्मैस्वपुत्रीप्रदान । तत्पुत्रयोःशलद- लयोऽतृत्तान्तकथनपूर्वकवामदेवमुनि- माहात्म्यकथन ।
१९६	१९३	३५ सुखदुःखनिरूपकबकशकसवादानु- वाद ।
१९७	१९४	८ शिबिचरित्रकथन ।
१९८†	१९५	६ गोदानविषयेयथातिचरित्र ।
१९९	१९६	१३ सेदुकवृषदर्भचरित्र ।
२००	१९७	२८ श्येनकपोतीयरूपशिबिचरित्र ।
२०१	१९८	२७ दानमहिमविषयेअष्टकादिराजकथा ।
२०२	१९९	१८ क्रीत्यैक्रीत्यौ स्वर्गनरकनिवासहेतुताप्र- तिपादकेन्द्रयुगोपाख्यान ।

* गद्यपद्यत्मकोऽयमध्याय ।

† १९८, १९९, २०० एतदध्यायत्रय इ पुस्तक पव इ-
श्यते नेतरकोशेषु ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१०३	२००	१२९ स्वर्गनरककारणीभूतसाधारणधर्मा ।
२०४	२०१	३४ धुन्धुमारोपाख्याना । उदङ्गमुनितप- स्तुष्टेनविष्णुनातस्मैवरदान । कुवला- श्वेनधुन्धुनामकासुरघातनविधान ।
२०५	२०२	३३ उदङ्गेनबृहदश्वप्रतिधुन्धुनामकासुरह- ननचोदना ।
२०६	२०३	३७ बृहदश्वेनोदङ्गप्रतिस्वपुत्रेणकुवलाश्वेन- धुन्धुववस्यभावित्वकथनपूर्वकवनप्र- तिगमन । धुन्धूपत्तिकथनायमबुक्कै- टभवृत्तान्तकथन ।
२०७	२०४	४३ मधुकैटभपुत्रेणधुन्धुनादेवानापीडन । उदङ्गचोदितेनकुवलाश्वेनधुन्धुहनन । देवै कुवलाश्वस्यधुन्धुमार इतिनामक- रण ।
२०८	२०५	२४ पतिव्रतामाहात्म्यारम्भ ।
२०९	२०६	५१ कौशिकबलाकृत्यो कथा ।
२१०	२०७	६३ कौशिकेनद्विजेनपतिव्रतावचनाद्धर्म- व्याधसमीपगमन । व्याधेनतस्मैनाना- धर्मोपदेश ।
२११	२०७	४० धर्मव्याधेनशिष्टलक्षणादिकथन ।
२१२	२०८	३९ धर्मव्याधेनस्वधर्मांशुनाशनस्यश्रेय- साधनत्वादिकथन ।
२१३	२०९	५७ पौरुषनिन्दनपूर्वकदैवप्रशसन
२१४	२१०	२१ ब्राह्मणमाहात्म्यकथन ।
२१५	२११	२७ धर्मव्याधेनभूतपञ्चगुणनिरूपण ।
२१६	२१२	५६ सत्वादिगुणत्रयनिरूपण ।
२१७	२१३	२९ धर्मव्याधेनकौशिकायस्वगृहप्रवेशन- पूर्वकवृद्धतरस्वमातापितृप्रदर्शन । मातापितृविषयेस्नानुसन्धानप्रकार- निवेदन ।
२१८	२१५	३१ धर्मव्याधेनकौशिकप्रतिमातापितृशुश्रू- षणचोदनपूर्वकस्वस्यशूद्रयोर्नौजनन- कारणकथन ।
२१९	२१६	३८ कौशिकेनस्वगृहमेत्यस्वपित्रो शुश्रूषण। पतिव्रतामाहात्म्योपसंहार ।
२२०	२१७	२१ आङ्गिरसोपाख्यानारम्भ । देवैर्बृहस्प- तेर्गुह्यत्वेनस्वीकार ।
२२१	२१८	३३ अग्नीनामुत्पत्तिकथन ।
२२२	२२०	२० अग्नीनामुत्पत्तिकथन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
२२३	२२१	३१ अग्निवशकथन ।
२२४	२२२	३२ अग्निवशकथन ।
२२५	२२३	१६९ कुमारोत्पत्तिकथारम्भ ।
२२६	२२४	४१ स्कन्दोत्पत्ति ।
२२७	२२५	४० स्वाहयासप्तर्षिपत्नीध्वरुन्धतीसारु- प्यवर्जमितरासासारूप्यस्त्रीकारेणाग्नि- नासहरमण । षण्मुखोत्पत्ति । तेन- कौशिकगिरिविदारण । श्वेतपर्वतभेदन । षड्भिर्भूमिर्लोकपापवादभयात्स्वपत्नी- नापरित्याग । इन्द्रेणस्कन्देनसहस- धिकरण ।
२२८	२२६	५८
२२८	२२७	
२२८	२२८	६०
२२९	१०-१६	
२२९	२२९	६० स्कन्दचरित्रप्रतिपादन । स्कन्दस्य दैवसेनापत्येऽभिषेक । देवसेनाया विवाह ।
२३०	२३०	५९ स्कन्दचरित्रकथन ।
२३१	२३१	२८
२३१	१-२७	
२३२	२३१	८९
२३२	२८-११३	
२३३	२३२	२१ महादेवस्यभद्रवटप्रतिगमन । देवा- सुरयुद्ध । महिषासुरसवाद ।
२३३	२३२	२१ स्कन्दनाम्नाकीर्तन ।
समाप्तमार्कण्डेयसमास्यापर्व ॥ ११ ॥		
अथद्रौपदीसत्यभामासवादपर्व ॥ १२ ॥ अध्याया ॥ ३ ॥		
(२३४-२३६) ॥ श्लोका ॥ ९३ ॥		
२३४	२३३	६३ सत्यभामयापतिवशीकरणोपायं पृष्ट्या- द्रौपद्यातदुत्तरदानव्याजेनपतिव्रताध- र्मकथन ।
२३५	२३४	१२ पतिव्रताधर्मकथन ।
२३६	२३५	१८ श्रीकृष्णेनसत्यभामयासहस्वपुरप्रति- गमन ।
समाप्तद्रौपदीसत्यभामासवादपर्व ॥ १२ ॥		
अथघोषयात्रापर्व ॥ १३ ॥ अध्याया ॥ २२ ॥		
(२३७-२५८) ॥ श्लोका ॥ ६३९ ॥		
२३७	२३६	३१ कस्माच्चिद्ब्राह्मणात्पाण्डववृत्तान्तश्रुत- वताधृतराष्ट्रेणपाण्डवान्प्रतिशोचन । पाण्डवपराक्रमानुस्मरणेनस्वपुत्राणा- तेभ्योवधनिर्धारणपूर्वकतान्त्रप्रतिपरि- शोचन ।
२३८	२३७	२५ कर्णशकुनिभ्यादुर्योधनप्रतिश्वैभव- प्रदर्शनेनपाण्डवानाडु खजननायद्वैत- वनगमनचोदना ।
२३९	२३८	२४ द्वैतवनगमनेघोषयात्राया उपायलनि- र्धारण ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
		वैकरुङ्गादीनामुधिष्ठिरादित्वकथन । अर्जुनस्यदशानाम्निर्वचन ।			वन । गवान्तिरुमुपगतवताऽर्जुनेन तद्रक्षिणाबाणगणैरभिहननेनगवानि- वर्तन ।
४४	४५	६०	५२	५५	२८
		उत्तरेणस्वापराधक्षमापन । अर्जुनेन स्वस्यैकैव्यप्राप्तिहेतुरुथन । उत्तरसा- रथिक्त्वाऽर्जुनेनरणायाभियान ।			अर्जुनेनोत्तरप्रतिद्रोणकर्णादिरथानाम- साधारणध्वजचिह्नप्रदर्शनपूर्वकतत्त- न्नामनिर्देशेनतत्पराक्रमवर्णन ।
४५	{ ४६ } १-२३	२८	५७	५४	६८
		अर्जुनेनहनुमद्वजस्यरथेस्थापन । त- थास्वशङ्खादिशब्दश्रवणवित्रस्तस्योत्त- रस्यसमाश्रयनपूर्वकरणाभियान ।			अर्जुनस्यभीष्मद्रोणादिभि सहयुद्ध । अर्जुनेनकर्णस्यपराजय ।
४६	{ ४६ } २४-३३	१८	५८	{ ५४ } ६०	७७
		द्रोणेनदुर्योधनप्रतिबृहन्नलाया अर्जुन त्वकथनपूर्वकदुर्निमित्तकथन ।			अर्जुनेनकर्णपराजय । अर्जुनपरा- जितेनकर्णेनरणाङ्गणादपयान ।
४७	४७	३५	५९	५८	९८
		द्रोणवचनाद्बृहन्नलाया अर्जुनत्वनिर्वा रणेनविषादात्तूष्णींभूतेषुस्त्रीयेषुदुर्यो- वनेनतेषासमरप्रोत्साहन ।			द्रोणार्जुनयोर्युद्धवर्णन । अर्जुनबाणा- भिहितविषण्णेद्रोणेऽश्वत्थामात्रातद्रक्ष- णायार्जुनप्रत्यभियान । अत्रान्तरे द्रोणेनापयान ।
४८	४८	२८	६०	५९	१७
		कर्णेनात्मश्लाघनपूर्वकमर्जुनपराभवन प्रतिज्ञान ।			अर्जुनेनाश्वत्थामपराजय ।
४९	४९	२६	६१	५७	६२
		कृपाचार्येणार्जुनप्रशसनपूर्वककर्णगर्ह- ण । तथास्वेष्वेकैकेनार्जुनस्यदुर्योधन- कथनपूर्वकसभूयाभियाननिर्धारण ।			अर्जुनस्यकृपाचार्येणसहयुद्ध । सम- राङ्गणवर्णन ।
५०	५०	४१	६२	६४	३४
		कर्णेनकृपाचार्यगर्हण । तदसहिष्णु नाऽश्वत्थामासममोद्घाटनकर्णदुर्योध नोपालभ ।			भीष्मार्जुनयोर्युद्ध ।
५१	५१	२४	६३	६४	५३
		सक्रुद्धमश्वत्थामानप्रतिभीष्मेपद्रोणा- दिप्रशसनपूर्वकपरिसान्त्वन । दुर्योधने- नभीष्मकर्णभ्यासहकृपद्रोणक्षमापन ।			अर्जुनेनभीष्मपराजय ।
५२	५२	३३	६४	{ ६२ } ६३	२७
		भीष्मेणदुर्योधनप्रतिहेतूपन्यासपूर्वक मुधिष्ठिरप्रतिश्रुतवनवासादिकालस्यप रिसमाप्तिकथन । भीष्मेणद्रोणवचना- द्गोभि सहदुर्योधनस्यप्रस्थापनपूर्वकसे- नायाव्यूहीकरणेनसमरायाभियान ।			अश्वत्थामाकर्णगर्हण । कर्णादिपञ्च- महारथैरर्जुनप्रत्यभियान ।
५३	५३	२१	६५	६१	५४
		इन्द्रेणसुदर्शननामनिकामगामिनिप्रा- सादेदेवगणसमारोपणपूर्वकरणावलो कनायगगनाङ्गणावतरण ।			अर्जुनेनदुःशासनादिपराभवनपूर्वक भीष्मादिभि सहायोवन ।
५४	५३	२२	६६	६५	५१
		सैन्यमध्येदुर्योधनमनवलोकरयताऽर्जु नेनोत्तरप्रतितत्पदवीमनुरययापनचो- दना । तथाद्वाभ्याद्वाभ्याबाणाभ्या द्रोणाद्यभिवादनपूर्वकताभ्यामेवतत्त- त्कर्णमूलेकुशलप्रश्न । द्रोणेनतत्कौश- लश्लाघन ।			अर्जुनेनभीतमुत्तरसमाश्रयस्यदुर्योधन रथप्रतिस्वरययापनचोदना । तथायु द्धेपलायमानदुर्योधनप्रतिसोपहासमा- ह्वान ।
५५	५४	४६	६७	६६	४६
		अर्जुनेनसेनामध्येसुयोवनानवलोकरने- नतस्यगवामादानेनगमनसंभावनथा रथेनगवाप्रत्यभियान । भीष्मेण पार्थभावविज्ञानेनसेनयासहतमनुवा			दुर्योधनेनपुन पराट्ट्याभियान । भी ष्मादिभिस्तद्रक्षणापरितोऽवस्थान । अर्जुनेनतै सहचिरप्रयुध्यपश्चात्समो- हनाह्वप्रयोग । उत्तरकुमारेणार्जुन चोदनयाऽस्त्रमोहितानावज्राप्रहरण । अर्जुनेनबाणैर्भीष्माद्यभिवादन ।
			६८	६७	२४
					अर्जुनेनोत्तरप्रतियुधिष्ठिरादितत्वप्र- काशनप्रतिषेध । तथाशमीतरावाद्यु वनिधानपूर्वकबृहन्नलावेषपरिग्रहेण सारथ्यकरण । उत्तरेणार्जुनचोदन- यास्वजयोद्घोषणामनगरप्रतिदूतप्रेषण। विराटेनयुधिष्ठिरादिभि सहसुशर्मादि- जयानन्तरपुरप्रत्यागमन । तथोत्तर- स्यकुरुविजयायबृहन्नलासहगमनश्र- वणेनतद्रक्षणायसेनाप्रेषणचोदना ।
			६९	{ ६८ } १-२८	३५

अध्याय क्षपा अ श्लोक

७० { ६८ } ५१ अत्रान्तरेविराटायदूतैरुत्तरजयनिवे
दन । कुमारानयनायवादित्रादिप्रेषण।
उत्तरजयश्रवणहृष्टेनविराटेनयुधिष्ठि
रेणसहयूतदेवन । विराटेनोत्तरप्रश-
सनेकङ्केनबृहन्नश्याकुरुपरजयकथन।
ततोऽरुटेनविराटेनतस्यमुखेऽक्षेणता-
डन । क्षताःप्रसन्नवतोरक्तस्यसैरन्भ्या
निजोत्तरीयेणग्रहण ।

७१ + ३१ अर्जुनकौरवयुद्धदिदृक्षयासमागताना
देवानापुन स्वर्गप्रतिगमन ।

७२ { ६८ } ६९ उत्तरेणराजाभ्यनुज्ञयाऽन्त पुरमेख
तदभिवादन । युधिष्ठिरव्रणावलोक-
नभीतस्योत्तरस्यचोदनयाविराटेनयु
धिष्ठिरक्षमापन । ततोर्जुनस्यान्त प्र-
वेश । विराटेनोत्तरप्रशसनेतेनतप्रति
कस्यचिद्देवपुत्रस्येतृत्वकथन । ततो-
ऽर्जुनेनोत्तराप्रसृतिभ्य कुरुवस्त्रदान ।
७३ + १९ भीमार्जुनादिभीरात्रौयुधिष्ठिरसमीप-
गमन । युधिष्ठिरेणसहर्षस्नानभिभा-
षणे अर्जुनेनभीमप्रतितत्कारणप्रश्न ।
युधिष्ठिरेणतप्रतिविराटेनाक्षताडनस्य
तत्कारणत्वकथन । भीमादिभि क्रो-
वाद्विराटवधाध्यवसायेयुधिष्ठिरेणसहे-
तुकतत्प्रतिषेधन ।

समाप्त गोग्रहणपर्व ॥ ४ ॥

अथ वैवाहिकपर्व ॥ ५ ॥ अध्याया ॥ ५ ॥

(७४-७८) ॥ श्लोका ॥ १७७ ॥

७४ ७० ३० परेद्यु प्रभातेयुधिष्ठिरादिभीराजलक्ष-

अध्याय क्षपा अ श्लोक

णवारणेनभिहासनादिषुपवेशन । त
त्रागतवताविराटेनयुधिष्ठिरम्यसिंहा-
सनोपवेशनाक्षेप । अर्जुनेनतस्य
यायातथ्यकथन ।

७५ ७१ ३६ अर्जुनेनविराटप्रश्राद्धललादीनाभीम-
सेनादिलकथन । उत्तरेणयुधिष्ठिरा-
दीनापराक्रमवर्णन । ततोविराटेन
युधिष्ठिरादीनाप्रसादन ।

७६ + २० उत्तरेणविराटप्रतियुधिष्ठिरादिकृतोप-
कारस्मारणपूर्वकमुत्तराया प्रदानेनत-
त्प्रसादनचोदना । उत्तराया पुरस्कार-
रेणसप्रणामप्रसादयतेविराटायाभय-
प्रदान ।

७७ { ७२ } ३७ विराटेनार्जुनप्रतिस्वकुमार्याउत्तराया-
भार्यात्वेनप्रतिग्रहणप्रार्थनेतप्रत्यर्जुने
नसहेतुरुथनक्षुषात्वेनपरिग्रहाङ्गीक-
रण । दुर्गोवनेनयुधिष्ठिरप्रतिदत्तमु-
खेनत्रयोदशवत्सरस्यासपूर्तावेवार्जुने-
नात्मप्रकाशानात्पुनर्वनेवासविधेयता-
निवेदन । युधिष्ठिरेणतप्रतितेनैवदूते-
नभीष्ममुखात्सदेहस्यपरिहरणीयता-
प्रतिवेदन । भीष्मेणविचार्यनिर्धारण-
पूर्वकसकेतकालस्यपूर्णत्वोक्ति ।

७८ { ७२ } ५४ उपप्लव्यप्रतिकृष्णागमन । तत्रद्रुप-
दाद्यागमन । उत्तराभिमन्योर्विवाह ।

सपूर्णवैवाहिकपर्व ॥ ५ ॥

विराटपर्व सपूर्ण ॥ ४ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

उद्योगपर्व ॥ ५ ॥

अवान्तरपर्वाणि ॥ १० ॥ अध्याया ॥ १०६ ॥ श्लोका ॥ ६७५३ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ सेनोद्योगपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ १० ॥

(१-१९) ॥ श्लोका ॥ ६०६ ॥

१	१	२५	विराटसभाप्रविष्टेषुराजसुश्रीकृष्णेनधृ- तराष्ट्रप्रतिदूतप्रेषणनिर्धारण ।
२	२	१५	बलरामेणस्वस्यदुर्योधनेपक्षपातावि- ष्करण ।
३	३	२३	सात्यकिनाबलरामवचनप्रतिक्षेपपूर्व- कदुर्योधननिग्रहनिर्धारण ।
४	४	२६	द्रुपदेनसात्यकिमतानुमोदनेनराज्ञामा- ह्वानायदूतप्रस्थापनकथनपूर्वकस्वपुरो- हितस्यधृतराष्ट्रप्रतिप्रेषणकथन ।
५	५	१९	श्रीकृष्णेनराज्ञाधृतराष्ट्रस्यचदूतपुरोहि- तप्रेषणसदिश्यद्वारागमन । आहू- तानाराज्ञामागमन । दुर्योधनाह्वता- नाराज्ञाचतप्रत्यागमन ।
६	६	१९	द्रुपदेनधृतराष्ट्रप्रतिस्वपुरोहितप्रेषण ।
७	७	४१	दुर्योधनार्जुनयो कृष्णदर्शनाययदृच्छ- यायुगपद्भारकागमन । अर्जुनेनश्रीकृ- ष्णसारथ्येनवरथिन्वातेनसहहास्तिन पुरगमन । दुर्योधनेनश्रीकृष्णकुमा- रानादायकृतवर्मणासहस्वपुरगमन ।
८	८	६०	शल्यगमन । गूढेनदुर्योधनेनशल्य- साहाय्यवरण । युधिष्ठिराभ्यर्थनया कर्णस्यसारथ्यकरणेतत्तजोवधकरणप्र- तिज्ञान ।
९	९	६८	त्वष्टृपुत्रस्यविश्वरूपस्यकथा । इन्द्रेण- विश्वरूपहनन । तद्रथकुपितेनत्वष्ट्रे न्द्रवधायवृत्रस्योत्पादन ।
१०	१०	५३	इन्द्रेणवृत्रासुरवध । इन्द्रस्यब्रह्मह- त्याप्राप्ति ।
११	११	२६	नहुषस्यदेवराज्येऽभिषेक । नहुषेण शाचीकामना *

अध्याय झपा अ श्लोक

१२	१२	३२	नहुषवञ्चनायशच्यातेनसहसमयकर- णायतत्समीपगमन ।
१३	१३	२७	शच्यासमयकरण । देवैर्विष्णवाज्ञये- न्द्रस्यब्रह्महत्यापनोदनायाश्वमेधयाज- न । शच्योपश्रुतिदेवीपूजन ।
१४	१४	१८	उपश्रुतिदेव्याशच्यै इन्द्रप्रदर्शन ।
१५	१५	३७	शाचीवचनान्नहुषेणागस्त्यादिसप्तर्षी- णास्त्रिभिकावाहनचोदना । अभि- मेन्द्रान्वेषण ।
१६	१६	३६	अग्निनापद्मनालस्थमिन्द्रदृष्ट्वाबृहस्पत- येतन्निवेदन । बृहस्पतिनातत्रगत्वे न्द्रेस्तूयमानेकुबेरादीनातत्रागमन । इन्द्रेणनहुषजयसाहाय्याभेर्भागदा- नपूर्वककुबेरादीनातत्तद्दिगाविप्लेऽ भिषेचन ।
१७	१७	२३	लोकपालैस्सहनहुषनिषूदनोपायमन्त्र यन्तमिन्द्रमेत्यागस्त्येन नहुषस्यदेव राज्यात्परिभ्रशनिवेदनम् ।
१८	१८	२५	इन्द्रेणपुनर्देवलोकमेत्यत्रैलोक्यराज्य- पालन । शल्येनेन्द्रवृत्तान्तकथनपूर्वक युधिष्ठिरादीनाश्वास्यपुनर्दुर्योधनसमी- पगमन ।
१९	१९	३३	सात्यकिप्रमुखानाराज्ञास्वस्मेनानय- नपूर्वकयुधिष्ठिरप्रत्यागमन । भगद- त्तादीनादुर्योधनप्रत्यागमन ।

समाप्त सेनोद्योगपर्व ॥ १ ॥

अथ सञ्जययानपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ १३ ॥

(२०-३२) ॥ श्लोका ॥ ३८१ ॥

२०	२०	२१	हास्तिनपुरंगतेनद्रुपदपुरोहितेनसभा- मध्येद्रुपदवचनकथन ।
२१	२१	२२	भीष्मेणद्रुपदपुरोहितवाक्येऽनुमोदितै कर्णेनतदाक्षेपपूर्वकसङ्केतकालस्यसशे-

अध्याय श्लोका अ श्लोक

षतथापुनर्वनवासादिनात्समापने
राज्यदानोक्ति । भीष्मेणकर्णाधिके-
प । धृतराष्ट्रेणपाण्डवान्प्रतिस्वेन
सञ्जयप्रेषणकथनपूर्वकपुरोहितस्यप्र-
तियापन ।

२२ २२ ४० धृतराष्ट्रेणपाण्डवान्प्रतिसञ्जयप्रेषण ।

२३ २३ २८ सञ्जयेनोपप्लव्यगत्वापाण्डवान्प्रतिधृ-
तराष्ट्रकृतकुशलप्रश्नकथन । युधिष्ठिरे-
णसञ्जयप्रतिधृतराष्ट्रादीनाकुशलप्रश्न ।

२४ २४ १० सञ्जयेनयुधिष्ठिरप्रश्नानामुत्तरदानपूर्-
वकधृतराष्ट्रसदेशश्रवणविधान ।

२५ २५ १५ सञ्जयेनयुद्धनिन्दनपूर्वकपाण्डवै शम-
स्वीकारस्यभीष्मधृतराष्ट्राद्यभिमतत्व-
कथन ।

२६ २६ २९ युधिष्ठिरेणस्वेषामजय्यत्वमभिधाय
स्वस्येन्द्रप्रस्थराज्यदानेशान्तिकथन ।

२७ २७ २७ सञ्जयेनयुधिष्ठिरप्रतियुद्धेदोषोद्भावन-
पूर्वकपरैर्भागप्रदानेपिशामाश्रयणस्यै-
वज्यायस्त्वकथन ।

२८ २८ १४ युधिष्ठिरेणधर्माधर्मनिर्णयस्येतरासा-
धारणतयास्वस्यधर्मैरहस्यज्ञश्रीकृष्णव-
चनानुयायित्वकथन ।

२९ २९ ६० श्रीकृष्णेनसञ्जयप्रतिस्वस्यसन्ध्यर्थधृतरा-
ष्ट्रसमीपेभागमनकथन ।

३० ३० ५२ युधिष्ठिरेणसञ्जयप्रतिभीष्मादिभ्य
स्वेषाकुशलनिवेदनचोदन । तथादु-
र्योधनप्रतिसन्धिप्रहान्यतरपक्षस्वी-
करणाभ्यनुज्ञानकथनचोदन ।

३१ ३१ २३ युधिष्ठिरेणसञ्जयप्रतिधृतराष्ट्रभीष्मयो-
रभिवादनपूर्वकसन्धिकरणविज्ञापन-
निवेदनचोदन । तथादुर्योधनप्रति
तत्कृतानयोपेक्षणकथनपूर्वकप्रामप-
ञ्चकदानेनसन्धिकरणसदेश ।

३२ ३२ ४६ सञ्जयेनरात्रौधृतराष्ट्रमुपागम्ययुधि-
ष्ठिरकृतकुशलप्रश्नादिकथन । तथा
धृतराष्ट्रविगर्हयुधिष्ठिरवचनस्यश्च क-
थनपूर्वकस्वभवनगमन ।

संमाप्तं सञ्जययानपर्व ॥ २ ॥

अथ प्रजागरपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ८ ॥

(३३-४०) ॥ श्लोका ॥ ६०९ ॥

३३ १३० धृतराष्ट्रेणरात्रौविदुरानयन । चिन्त

अध्याय श्लोका अ श्लोक

याप्रजागरगतेनधृतराष्ट्रेणदुर्योधनादि-
सुखोपायप्रश्नेविदुरेणनीतिकथनपूर्व-
कपाण्डवेभ्योराज्यदानस्यतदुपायत्व-
कथन ।

३४ ३४ ८७ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिपुनर्नीतिकथन ।

३५ ३५ ८९ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिकेशिन्यर्थसुधन्व-
विरोचनसवादकथनपूर्वकपाण्डवेषुपु-
त्रतौल्येनवृत्तिविधान ।

३६ ३६ ७४ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रति आत्रेयेणसाध्या-
न्प्रत्युपदिष्टनीतिकथनं । महाकुलल-
क्षणाभिधान ।

३७ ३७ ६४ धृतराष्ट्रेण अल्पायुष्ट्रकारणप्रश्नेविदुरे-
णतदभिधान ।

३८ ३८ ४७ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिपुनर्नीतिकथनपूर्-
वकपाण्डवेभ्योराज्याप्रदानेदुर्योधन-
स्यराज्यप्रशकथन ।

३९ ३९ ८६ ज्ञातिसप्रहेगुणवर्णन ।

४० ४० ३२ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिदत्तद्वर्णधर्माणातै-
स्रैरवद्यानुष्ठेयत्वकथनपूर्वकयुधिष्ठिर-
स्यराज्यदत्ताक्षात्रधर्मेनियोजनचो-
दन ।

समाप्तं प्रजागरपर्व ॥ ३ ॥

अथ सनत्सुजातपर्व ॥ ४ ॥ अध्याया ॥ ६ ॥

(४१-४६) ॥ श्लोका ॥ २०४ ॥

४१ ४१ १२ धृतराष्ट्रेणपुनर्धर्मैरहस्यकथनचोदितेन
विदुरेणस्वस्यशुद्धयोनिजातत्वेनतत्क-
थनानौचित्यकथन । तथास्मरणमा-
त्रसनिहितसनत्सुजातप्रतिधृतराष्ट्राय
तत्त्वोपदेशप्रार्थना ।

४२ ४२ ४४ }
४३ ४३ ६४ }
४४ ४४ ३२ }
४५ ४५ २१ }
४६ ४६ ३१ }

सनत्सुजातीय (सनत्सुजातेनधृतरा-
ष्ट्रप्रतिज्योपदेश) ।

समाप्तं सनत्सुजातपर्व ॥ ४ ॥

अथ यानसन्धिपर्व ॥ ५ ॥ अध्याया ॥ २४ ॥

(४७-७०) ॥ श्लोका ॥ ७७० ॥

४७ { ४७ } ४२ पाण्डववचनशुश्रूषयाधृतराष्ट्रादीनां
भाप्रवेश । सञ्जयेनपाण्डवान्प्रतिधृ-
तराष्ट्रसदेशकथनकथन । श्रीकृष्ण-
वाक्यकथनचोदितेनसञ्जयेनस्वकृ-

अध्याय	श्लोका	श्लोक
		ष्णार्जुनान्त पुरप्रवेशकथनपूर्वकतत्कथन ।
४८	४८	१०९ सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिश्रीकृष्णमहिमप्रतिपादकानामर्जुनवचसाविस्तरेणकथन ।
४९	४९	४९ भीष्मेणदुर्योधनप्रतिकृष्णार्जुनयोर्नरनारायणतादात्म्यकथनपूर्वकतद्विरोधे- कुरुणाविनाशकथन । तथामर्मोद्धाटनपूर्वककर्णगर्हण । धृतराष्ट्रेणभीष्मद्रोणवचनानादरणेनसर्वकुरुभिस्व- जीवितनैराश्याधिगम ।
५०	५०	५० धृतराष्ट्रेणपाण्डवानाकिमुपजीवनेनरणोद्योग इतिपृष्ठस्यसञ्जयस्यपाण्डवप्रभावानुस्मरणेनमूर्च्छालब्धसन्नेनसञ्जयेनपाण्डवानाश्रीकृष्णानुगृहीतस्वसामर्थ्येनराज्ञासाहाय्येन च समरोद्योग इतिकथन ।
५१	५१	६१ धृतराष्ट्रेणसञ्जयसमीपेभीमसेनप्रतापानुस्मरणेनपरिशोचनम् ।
५२	५२	२० धृतराष्ट्रेणार्जुनप्रतापानुवर्णनपूर्वकपरिशोचन ।
५३	५३	१६ धृतराष्ट्रेणकुरुप्रतिपाण्डवानाबलवत्सहायसम्पन्नत्वादिगुणसमृद्धिकथनपूर्वकशान्त्यर्थस्वेनप्रयतनाभिधान ।
५४	५४	२२ सञ्जयेनपाण्डवेषुजयसाधनसामग्रीमभिधायतेषुधार्तराष्ट्रकृतापकारानुस्मरणपूर्वकधृतराष्ट्रगर्हण ।
५५	५५	७० दुर्योधनेनस्वपरपक्षयोर्बलाबलनिरूपणपूर्वकधृतराष्ट्रप्रतिस्माश्रासन ।
५६	५६	१७ सञ्जयेनपाण्डवभावबुभुत्सुदुर्योधनप्रतितेषामुद्धोत्कण्ठाकथनपूर्वकतद्रथाश्ववर्णन ।
५७	५७	६२ सञ्जयेनपाण्डवसहायानाराज्ञानामकथन । दुर्योधनेनस्वपक्षीयाणाप्रतापवर्णन ।
५८	५८	२७ धृतराष्ट्रेणयुद्धस्यभीष्माद्यनभिमतत्वाभिधानेदुर्योधनेनभीष्माद्यनपेक्षणेनकर्णदुश्शासनसहाय्येनस्वेनैवपाण्डवहननप्रतिज्ञा । धृतराष्ट्रेणदुर्योधनगर्हण ।
५९	६६	१४ पुनः पृष्ठेनसञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रत्यर्जुनवाक्यकथन ।
६०	६०	२४ धृतराष्ट्रेणदुर्योधनप्रतिस्वपरपक्षयोर्ब-

अध्याय	श्लोका	श्लोक
		लाबल विमर्शनेनपाण्डवेषुपुत्रप्रेम्णाधर्मादिदेवानासाहाय्यकरणाभिधानपूर्वकस्वस्यशामाभिरोचनकथन ।
६१	६१	२९ दुर्योधनेनसहेतुकपाण्डवानादेवैस्साहाय्यकरणाभावकथन । तथास्वस्यजलस्तम्भनायनेकसामर्थ्यवत्तयाऽजग्यत्वकथन ।
६२	६२	१८ कर्णेनधृतराष्ट्रमनादत्यपाण्डवहननप्रतिज्ञान । तथाभीष्माधिकक्षिप्तेनतेनयुद्धेभीष्मशमनावधिशस्त्रन्यासप्रतिज्ञायस्वभवनगमन । भीष्मेणप्रत्यहमयुतयोधवधप्रतिज्ञा ।
६३	६३	२७ दुर्योधनेनभीष्माभिमतपाण्डवजयपक्षप्रतिक्षेप । तथाभीष्मादिनैरपेक्ष्येणकर्णदुश्शासनसङ्गतेनात्मनैवपाण्डवहननप्रतिज्ञा । विदुरेणदमप्रशासन ।
६४	६४	२७ पाशबद्धशकुनिदृष्टान्तकथनेनज्ञातिभिर्विरोधस्यानर्थहेतुत्वकथन । तथाकिरातदृष्टान्तप्रदर्शनेनात्याशायाअनर्थहेतुत्वकथन । तथायुद्धेजयपराजययोरव्यवस्थितत्वकथन ।
६५	६५	१६ धृतराष्ट्रेणदुर्योधनप्रत्यर्जुनस्यश्रीकृष्णपरमप्रेमास्पदतयादुर्जयत्वाभिधानपूर्वकपाण्डवैस्सहसन्धिधिधान ।
६६	६७	१० दुर्योधनेनधृतराष्ट्रवचनानभिनन्दनेसमातोराज्ञानिर्गमन । धृतराष्ट्रेणस्वपरसेनयोस्सारासारकथनचोदितेनसञ्जयेनव्यासगान्धारीसनिधौतत्कथनकथन । श्रीव्यासेनसञ्जयप्रतिधृतराष्ट्रप्रशस्योत्तरदानाभ्यनुज्ञान ।
६७	६८	१५ सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिश्रीकृष्णस्यसारतरत्वकथन ।
६८	६९	२१ सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिभगवद्वेदनसौधनकथन ।
६९	७०	१५ सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिवासुदेवादिभगवन्नामनिर्वचन । तथासन्ध्यर्थश्रीकृष्णागमनकथन ।
७०	७१	७ श्रीकृष्णागमनश्रवणहृष्टेनधृतराष्ट्रेण चक्षुभ्रमत्प्रशासनपूर्वकश्रीकृष्णगुणानुवर्णन ।

समाप्त यानसन्धिपर्व ॥ ५ ॥

अध्याय श्लोका अ श्लोक

अथ भगवद्दानपर्व ॥ ६ ॥ अध्याया ॥ ८० ॥

(७१-१५०) ॥ श्लोका ॥ २५५२ ॥

- ७१ ७२ १०२ युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णप्रतिसन्ध्यर्था-
स्तिनपुरगमनप्रार्थना । श्रीकृष्णेनत-
दङ्गीकरण ।
- ७२ ७३ ४२ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरंप्रतियुद्धप्रक्षस्थिरी-
करणपूर्वकलोकप्रवादनिरासायसन्धि-
प्रयतनकथन ।
- ७३ ७४ २३ भीमसेनेनयथाकथञ्चिच्छमस्यावश्य-
कर्तव्यत्वकथन ।
- ७४ ७५ २३ श्रीकृष्णेनभीमप्रतितत्प्रतिज्ञानुस्मारे-
णपूर्वकयुद्धप्रोत्साहन ।
- ७५ ७६ १८ भीमेनकृष्णप्रतिस्वसामर्थ्यकथनपूर्वक
स्वस्वशमकामनाया कृपामूलकत्वक-
थन ।
- ७६ ७७ २० श्रीकृष्णेनभीमप्रतिस्वस्तन्महिमाभि-
ज्ञत्वमभिधायतत्प्रशसनपूर्वकस्त्रोके-
स्तेजस्सन्दीपनार्थकत्वकथन ।
- ७७ ७८ २० अर्जुनेनश्रीकृष्णप्रतिसन्धिविग्रहान्यत-
रपक्षनिर्धारणकरणप्रार्थना ।
- ७८ ७९ २१ श्रीकृष्णेनदण्डार्हेसुयोधनेशमकरण-
स्यदुःशकत्वाभिधानपूर्वकयुधिष्ठिर-
गौरवेणस्वस्तदर्शप्रयतनकथन ।
- ७९ ८० १८ नकुलेनस्वस्वशमेऽभिसन्धिप्रदर्शन ।
- ८० ८१ १० सहदेवेनश्रीकृष्णप्रतिकुरूणाशमाभि-
सन्धावपियुद्धपक्षस्यैवस्थापनकथन ।
सात्यकिनातत्पक्षानुमोदनेयोधानासि-
हनाद ।
- ८१ ८२ ५० श्रीकृष्णेनदूतसभायास्वानुभूतदुस्सह-
दु खमभिनिवेद्यरुदन्तीद्रीपदीप्रति
सुयोधनादिहननप्रतिज्ञानपूर्वकसमा-
श्र्वासन ।
- ८२ { ८३ } ३७ श्रीकृष्णेनरथमारुह्यसात्यकिनासहहा-
{ १-३६ } स्तिन्नपुरप्रतिप्रस्थान ।
- ८३ { ८३ } ४४ युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णेपृथाप्रतिस्वाभिवा-
{ ३७-७२ } दननिवेदनेनसमाश्र्वासनप्रार्थना । श्री-
कृष्णस्यमन्थेमार्गजामदग्नादिमहर्षि-
समागम । तैःश्रीकृष्णेधृतराष्ट्रादिभि
सहत्सस्त्रादशुश्रूषयातत्रस्वागमननि-
वेदन ।
- ८४ ८५ २७ श्रीकृष्णप्रयाणेशुभशकुनप्रादुर्भाव ।

अध्याय श्लोका अ श्लोक

- सायान्हेश्रीकृष्णस्यवृकस्थलगमन ।
तद्रज्ज्यातत्रैवसुखसवास ।
- ८५ ८५ १८ श्रीकृष्णागमनज्ञातवतोधृतराष्ट्रस्याज्ञ-
यादुर्योधनेनपैथितत्रतदाधना-
यस्मानिर्माष । श्रीकृष्णेनतदनवल्लो-
कनेनैवगमन ।
- ८६ ८६ २१ श्रीकृष्णागमनश्रवणहृष्टेनधृतराष्ट्रेणवि-
दुरपुरत समेष्यतेतस्मैरथगजादिवित-
रणप्रतिज्ञा ।
- ८७ ८७ १७ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतिकृष्णायदानप्रति-
ज्ञायासृषात्वकथन । तथासामाद्युपा-
यै श्रीकृष्णस्यदुर्वैशत्वकथनपूर्वकतदु-
क्तिसत्कारविधान ।
- ८८ ८८ २३ दुर्योधनेनश्रीकृष्णस्योपायनदाननिषे-
धन । भीष्मेणकृष्णोक्तस्यकर्तव्यत्व-
कथन । दुर्योधनेनस्वस्यकृष्णबन्धना-
ध्यवसायकथनेधृतराष्ट्रेणतद्द्वन्द्वेण ।
भीष्मेणदुर्योधनोपालभपूर्वकसभातो
निर्गमन ।
- ८९ ८९ २७ श्रीकृष्णस्यवृकस्थलात्कुरुपुरमेत्याधृतर-
राष्ट्रभवनप्रवेश । तथाधृतराष्ट्रपूजा
स्वीकृत्यविदुरसदनगमन ।
- ९० ९० १०६ श्रीकृष्णस्यकुन्तीसमीपगमन । तेन
प्रत्येकनामनिर्देशपूर्वकयुधिष्ठिरादिकृ-
शलमापृच्छयस्वानुभूतदु खानुस्मरणे-
नशोचन्त्या कुन्त्यास्तसमाश्र्वासन । त-
थातामामन्त्र्यदुर्योधनगृहगमन ।
- ९१ ९१ ४६ दुर्योधनेनस्वगृहमागतस्यश्रीकृष्णस्य
पूजापूर्वकभोजनायामन्त्रण । दुर्योध-
नेनश्रीकृष्णप्रतिस्वीयाभपानाद्भनादर-
णकारणप्रश्नेतेनतत्कथनपूर्वकविदुरगृ-
हगमन । विदुरेणसादरमन्त्रपानादि-
नाश्रीकृष्णाराधन ।
- ९२ ९२ ३० रात्रौविदुरेणश्रीकृष्णप्रतिदुर्योधनेसा-
मैवचनस्यनैष्कल्यकथन । तथादुष्ट-
भूयिष्ठसभाप्रवेशस्यस्वानभिमतत्वक-
थन ।
- ९३ ९३ २३ श्रीकृष्णेनविदुरवचनानुमोदनपूर्वक
स्वागमनस्यलोकपरिवादपरिहारार्थत्व-
कथन ।
- ९४ ९४ ६६ प्रभातेश्रीकृष्णमन्थेयशकुनिदुर्योध-
नाभ्यासमागमनायप्रार्थन । श्रीकृ-

अध्याय श्लोक

			ष्णस्यविदुरेणसहस्रभाप्रवेश । अन्त- रिक्षगतेषुनारदादिषुश्रीकृष्णाज्ञयाभी- ष्मेणासनादिनासत्कृतेषुकृष्णादीनाय- थोचितमासनेषूपवेशन ।
९५	९५	६३	श्रीकृष्णेनधृतराष्ट्रप्रतिसन्ध्यर्थस्वस्या- गमनकथन । सन्धिविप्रहृपक्षयोर्गुण- दोषवर्णनपूर्वकंपाण्डवविज्ञापननिवेद- न । तथाहितमुपदिश्यान्तेयथारुचि- करणाभिधान ।
९६	९६	५२	जामदग्नेनदम्भोद्भवोपाख्यानकथन- पूर्वकश्रीकृष्णार्जुनयोर्नरनारायणस्वरू- पताभिधान ।
९७	९७	२१	कण्वेनदुर्योधनबलावलेपविलोपनाय मातलिबरान्वेषणकथाकथनारभ । मातलिनागुणकेशीनामकखकन्याया असुगुणवरान्वेषणायनागलोकगमन ।
९८	९८	२५	मातलेर्वेरुणलोकगमन । नारदेनवरु- णलोकवर्णन ।
९९	९९	२०	मातले पाताललोकगमन । नारदेन पाताललोकवर्णन ।
१००	१००	१९	मातलेर्हिरण्यपुरगमन ।
१०१	१०१	१६	मातलेस्सुपर्णलोकगमन ।
१०२	१०२	१५	मातले रसातलगमन । नारदेनतत्र- स्सुरभिसन्ततिगुणवर्णन ।
१०३	१०३	२६	मातलेभोगवतीपुरीगमन । तत्रमात- लिनासुमुखनामकनागराजस्यवरत्वे- नवरण ।
१०४	१०४	३०	नारदेनसुमुखमातामहमार्थकंप्रतिपौ- त्रार्थमातलिकन्यापरिग्रहचोदना । आर्थकेणसुमुखजनकभक्षितवतवैन- तेयेनमासान्तरेसुमुखभक्षणप्रतिज्ञान- निवेदन । ताक्ष्यात्सुमुखरिक्षयासर्वै- शकसमीपगमन । इन्द्रेणतस्यदीर्घा- युर्दान । मातलिनासुमुखायस्वकन्या प्रदायविवाहनिर्वर्तन ।
१०५	१०५	४३	सुमुखायाऽऽयुर्दानश्रवणकुपितेनगरु- डेनेन्द्रोपेन्द्रावभ्येत्यदर्पांक्ति । उपे- न्द्रेणगरुडदर्पविमोक्षणायतदसेखदक्ष- बाहुविक्षेपेतद्रहनाक्षमेणतेनतत्क्षमाप- न । कण्वेनगरुडनिदर्शनप्रदर्शनपूर्व- कगर्वपरिहारेणपाण्डवैस्सहस्रमविधा- न । दुर्योधनेनोरुताडनपूर्वककण्वोप-

अध्याय श्लोक

			हासेतेनतप्रतितवोरावेवमृत्युर्भविष्य- तीतिशापदान ।
१०६	१०६	२७	निर्बन्धस्यानर्थहेतुतायानिदर्शनप्रद- र्शनायदुर्योधनप्रतिनारदेनगालवोपा- ख्यानारभ । विश्वामित्रेणगरुदक्षि- णानिषेधनेऽपिनिर्बन्धकारिणगालव- प्रत्येकतद्द्रयामकर्णश्वेतश्वशताष्टका नयननियोग ।
१०७	१०७	१९	गालवेनविष्णुपासनेगरुडेनगालवमु- पेत्यखेनतस्याभिमतदेशप्रापणकथन ।
१०८	१०८	१८	गरुडेनगालवप्रतिपूर्वदिग्गुणवर्णन ।
१०९	१०९	२१	दक्षिणदिग्गुणवर्णन ।
११०	११०	२०	पश्चिमदिग्गुणवर्णन ।
१११	१११	२८	उत्तरदिग्गुणवर्णन ।
११२	११२	२२	गालवेनगरुडपृष्ठमारुह्यपूर्वदिग्गमनं । मध्येमार्गविश्रमार्थमृषभाचलेऽवत- रण ।
११३	११३	२६	तत्रशाण्डिलीनामकब्राह्मणीदर्शन । तद्दत्तात्रमुपभुज्यतत्रशयन । शाण्डि- ल्याअपध्यानेनगरुडपक्षनिपात । पु- नस्तत्प्रसादाधिगतपक्षेणगरुडेनपुन प्रस्थान ।
११४	११४	२०	गालवेनयथातिगत्वाहययाचन ।
११५	११५	२१	व्यथितवित्तेनययातिनागालवायहयप्र- तिनिधितयामाधवीनामकखकन्यास- मर्पण । गरुडेनगालवमापृच्छथस्व- गृहगमन । गालवेनकन्यायासहहर्ष- श्वनामकनृफसमीपमुपेत्यशुल्कार्पणेन कन्याकलत्रीकरणकथन ।
११६	११६	२८	हर्षश्वेनतादृशाश्वशतद्वयप्रदानेनैकाप- त्योत्पादनकथनं । माधव्यास्वस्यप्रसू- त्यन्तेप्रसूत्यन्तेपुन पुन कन्यात्वसंपा- दकविप्रवरप्राप्तिकथनं । हर्षश्वेनत- स्यावसुमनोनामकपुत्रोत्पादन । हर्ष- श्वेनकालान्तरेसमागतयगालवायपु- नर्माधवीप्रत्यर्पण । गालवेनपुन कन्यात्वमुपागतवत्यातयासहदिवोदा- ससमीपगमन ।
११७	११७	२१	दिवोदासेनाप्यश्वशतद्वयप्रदानेनत- स्याप्रतर्दनाख्यसुतोत्पादन ।
११८	११८	२१	उशीनरेणाश्वशतद्वयप्रदानेन शिविवासाकंपुत्रोत्पादन

अध्याय	श्लोका	श्लोक
११९	११९	२४ गालवेनाश्वानाषट्शतप्रदायावर्शिष्ठा- श्वशतद्वयप्रतिनिधितयाविश्वामित्रप्र- तिमाधव्यास्समर्पण । तेनतस्यामष्ट- काख्यपुत्रमुत्पाद्यतस्या पुनर्गालवेप्र- त्यर्पण । गालवेनययातयेमाधवीस- मर्पण ।
१२०	१२०	२२ ययातिनागङ्गायमुनासङ्गमदेशेमाध- व्या स्वयवरकरण । माधव्यातुसर्वव- रानतिक्रम्यवनमध्येतपश्चरण । का- लान्तरेस्वर्गागतस्यययातेर्बहुवर्षसह- स्रावसानेसदसिदेवर्ष्याद्यवमानेनसद्य- स्तेजोहानि स्वर्गाङ्गशश्व ।
१२१	१२१	२९ इन्द्रवरेणययाते खदौहित्राणामध्येप- तन । तस्मैतद्वौहित्रमाधवीगालवा- दिभिस्स्वखतपोभागदान ।
१२२	१२२	१८ खदौहित्रादिदत्तपुण्यप्रभावेणपुनर्य- याते स्वर्गप्राप्ति ।
१२३	१२३	२५ स्वपतनकारणपृष्टेनपितामहेनतप्रति तत्कथन । नारदेनदुर्योधनप्रतिगाल- वययातिदृष्टान्तप्रदर्शनेननिबन्धाभि- मानत्यागपूर्वकसन्धिकरणविधान ।
१२४	१२४	६२ धृतराष्ट्रेणश्रीकृष्णप्रतिदुर्योधनानुनय- प्रार्थना । श्रीकृष्णेनदुर्योधनानुनय ।
१२५	१२५	२७ भीष्मादिभिर्दुर्योधनप्रतिश्रीकृष्णवच- नादरणविधान ।
१२६	१२६	१८ भीष्मादिभिर्दुर्योधनप्रतिपाण्डवैस्सह शमविधान ।
१२७	१२७	२५ दुर्योधनेनश्रीकृष्णप्रतिस्वस्मिन्नपराध- लेशोपिनास्तीतिकथन । तथास्वस्या- ज्यत्वकथनपूर्वकपाण्डवैभ्य सूच्य- प्रपरिमितभूमेरप्यप्रदानकथन ।
१२८	१२८	५३ श्रीकृष्णेनदुर्योधनप्रतितत्कृतापनया- नुस्मारण । कोपाद्दुर्योधनेनसमातो चिर्गमन । श्रीकृष्णेनधृतराष्ट्रप्रतिकुल- स्यार्थेदुर्योधनपरित्यागविधान ।
१२९	१२९	५४ विदुरेणधृतराष्ट्राज्ञयागान्धार्या समा प्रत्यानयन । गान्धार्यादुर्योधनपुन समानाध्यतंप्रतिनीतिकथनपूर्वकपा- ण्डवैस्सहशमविधान ।
१३०	१३०	६७ मातृवाक्यमनादत्यनिर्गतेनदुर्योधने- नैकर्णादिभिस्सहालोच्यश्रीकृष्णबन्ध- ननिर्धारण । इति तद्भेनसास्यैकिनाश्री-

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१२१	१३१	५० श्रीकृष्णेनसभायाविश्वरूपप्रदर्शन । श्रीकृष्णप्रसादात्स्वचक्षुषाधृतराष्ट्रेण श्रीकृष्णदर्शन । पुनरितरान्द्रष्टुमनिच्छ- ताधृतराष्ट्रेणकृष्णप्रसादात्पुन स्वचक्षु- षोरन्तर्धानाधिगम । श्रीकृष्णेनतद्रू- पोपसहारपूर्वकपूर्वरूपस्वीकृत्यकुन्ती- समीपगमन ।
१२२	१३२	३४ श्रीकृष्णेनकुन्तीप्रतिसप्रणामसभाव- त्तान्तकथन । कुन्त्याश्रीकृष्णयुधिष्ठि- रायसदेशप्रेषण ।
१२३	१३३	४५ कुन्त्यायुधिष्ठिरबोधनायश्रीकृष्णप्रति विदुलोपाख्यानकथन ।
१२४	१३४	४१ विदुलोपाख्यान ।
१२५	१३५	४० विदुलोपाख्यान ।
१२६	१३६	२२ विदुलोपाख्यान ।
१२७	१३७	३२ कुन्त्याश्रीकृष्णेऽर्जुनादीन्प्रतिवक्तव्य- सदेशकथन । श्रीकृष्णस्यस्वरथमा- रोपितेनकर्णेनसहरहस्सभाषणपूर्वकं तद्विसर्जनेनोपह्वयप्रत्यागमनम् ।
१२८	१३८	२७ भीष्मद्रोणाभ्याकुन्तीवाक्यश्रुत्वादुर्यो- धनप्रतिसन्धिकरणविधानं ।
१२९	१३९	२२ दुर्योधनेनस्ववचनाकरणेभीष्मद्रोणा- भ्यापार्थेनसहयुद्धकरणेपरिशोचन । द्रोणेनदुर्योधनप्रतिपुन शमविधान ।
१४०	१४०	२९ श्रीकृष्णेनकर्णप्रतिकिमुक्ता मितिजनमे- जयप्रश्न । श्रीकृष्णेनकर्णप्रतितस्य कुन्तीसुतत्वरूपरहस्यकथनपूर्वकपा- ण्डवपक्षप्रवेशचोदना ।
१४१	१४१	५७ कर्णेनश्रीकृष्णप्रतिस्वस्यापाण्डवपक्षप्र- वेशेसयुक्तिकप्रतिबन्धकरिरूपणपूर्व- कस्वरहस्यगोपनप्रार्थना ।
१४२	१४२	२० श्रीकृष्णेनकर्णप्रतिपाण्डवजयनिर्धार- णकथनपूर्वकभीष्माक्षिपुयुद्धसन्नाहसं- देशकथनचोदना ।
१४३	१४३	६२ कर्णेनश्रीकृष्णप्रतिपृथिवीविनाशेस्व- स्यशकुनिदु शासनयोश्चमूलत्वकथनं । श्रीकृष्णमालिङ्ग्यकर्णस्यप्रतिनिवर्तन । श्रीकृष्णस्योपह्वयप्रत्यागमन ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१४४	१४४	३१ कर्णपराक्रमभीतयाकुन्त्यागङ्गातीरे तत्समीपगमन ।
१४५	१४५	१२ कुन्त्याकर्णप्रतितस्यस्वपुत्रत्वकथनपूर्वकपाण्डवैस्सहसङ्गमचोदना ।
१४६	१४६	२७ सूर्येणकर्णप्रतिकुन्तीवचनस्वीकरणविधान । कर्णेनकुन्तीप्रतिसोपालभदुर्योधनपरित्यागस्यसयुक्तिकमनौचित्यकथनपूर्वकमर्जुनवर्जपाण्डवासहरणप्रतिज्ञा ।
१४७	१४७	४३ श्रीकृष्णेनपाण्डवान्प्रतिसक्षेपेणहास्तिनपुरवृत्तान्तकथन । तैस्तप्रतिविस्तरेणभीष्मादिवचनकथनप्रार्थना । श्रीकृष्णेनशमविधायकभीष्मवचनानुवाद ।
१४८	१४८	३६ श्रीकृष्णेनपाण्डवान्प्रतिद्रोणवचनानुवाद । तथाविदुरगान्धार्योश्चवचनानुवाद ।
१४९	१४९	३६ श्रीकृष्णेनपाण्डवान्प्रतिधृतराष्ट्रेणदुर्योधनप्रत्युक्तवचनानुवाद ।
१५०	१५०	२० श्रीकृष्णेनपाण्डवान्प्रतिदुर्योधनेनचोदितानाराज्ञायुद्धार्थकुरुक्षेत्रप्रस्थानकथन । तथास्नेनसामायुपायत्रयप्रयोगेष्यवशीभूतेदुर्योधनेदण्डस्यैवप्रयोक्तव्यत्वकथन ।

समाप्त भगवद्दानपर्व ॥ ६ ॥

अथसैन्यनिर्याणपर्व ॥ ७ ॥ अध्याया ॥ ९ ॥
(१५१-१५९) ॥ श्लोका ॥ ३०३ ॥

१५१	१५१	७१ धृष्टद्युम्नस्यसेनापतित्वकल्पना । युधिष्ठिरादीनासर्वेषाकुरुक्षेत्रप्रवेश ।
१५२	१५२	१८ कुरुक्षेत्रेसमुचितदेशेयुधिष्ठिरेणस्वसेनानानिवेशन । धृष्टद्युम्नादिभिस्सर्वेषापृथक्पृथक्शिविरनिर्माण ।
१५३	१५३	२७ कर्णादीन्प्रतिदुर्योधनेनसाङ्गामिकसामग्रीसपादनचोदन । तच्चोदनयाराज्ञासेनाभिस्सहकुरुक्षेत्रप्रस्थान ।
१५४	१५४	२७ गुरुवधभयात्कर्तव्यमौढ्यमुपागतेनयुधिष्ठिरेणश्रीकृष्णप्रतिकर्तव्यनिर्धारणप्रार्थना । तेनयुद्धकरणनिर्धारण ।
१५५	१५५	३५ दुर्योधनेनस्वसेनानामुत्तममध्यमाधमभेदेनत्रेधाविभाग । तासासाम्प्रतिकोपकरणसमृद्धिवर्णन । दुर्योधने-

अध्याय	श्लोका अ.	श्लोक
१५६	१५६	३६ दुर्योधनेनभीष्मप्रतिसैनापत्यस्वीकरणप्रार्थना । भीष्मेणसमयकरणपूर्वकसैनापत्यस्वीकार । दुर्योधनेनभीष्मस्यसैनापत्येऽभिषेचनपूर्वकसेनाभिस्सहकुरुक्षेत्रगमन ।
१५७	१५७	३५ युधिष्ठिरेणद्रुपदादीनासप्तानापृथक्क्षौहिण्याधिपत्येऽभिषेक । धृष्टद्युम्नस्यसर्वसैन्याधिपत्येऽभिषेक । बलरामस्यपाण्डवदिदक्षयाकुरुक्षेत्रागमन । तस्यतीर्थनिषेवणायगमन ।
१५८	१५८	३९ रुक्मिणापाण्डवानुपेत्यसगर्वसाहाय्यकरणार्थस्वस्यागमनकथन । अर्जुनेनतस्यप्रत्नाख्यान । तथाविधस्यतस्यदुर्योधनेनापिप्रत्नाख्यान ।
१५९	१५९	१५ धृतराष्ट्रेणसञ्जयप्रतिकुरुपाण्डवसेनयोर्वृत्तान्तकथनचोदना ।

समाप्त सैन्यनिर्याणपर्व ॥ ७ ॥

अथोलूकदूतागमनपर्व ॥ ८ ॥ अध्याया ॥ ५ ॥

(१६०-१६४) ॥ श्लोका ॥ ३०० ॥

१६०	१६०	१२५ दुर्योधनेनोलूकस्यपाण्डवान्प्रतिदूत्येनप्रेषण ।
१६१	१६१	४३ उलूकेनपाण्डवान्प्रतिदुर्योधनसदेशकथन ।*
१६२	१६२	६३ भीमादिभिर्दुर्योधनप्रत्युलूकद्वाराप्रतिसदेशप्रेषण ।
१६३	१६३	५७ उलूकेनदुर्योधनप्रतिपाण्डवप्रतिसदेशकथन । दुर्योधनाज्ञायार्कणस्यकुट्टसन्नाहोद्धोषण ।
१६४	१६४	१२ युधिष्ठिरेणयुद्धायसेनानिर्यातन । धृष्टद्युम्नेनभीष्मादीनादुर्योधनादिभिस्सहद्रन्दयुद्धायसमादेश ।

समाप्तमुलूकदूतागमनपर्व ॥ ८ ॥

अथ रथातिरथसङ्घानपर्व ॥ ९ ॥ अध्याया ॥ ८ ॥

(१६५-१७२) ॥ श्लोका ॥ २२५ ॥

१६५	१६५	३३ भीष्मेणदुर्योधनायस्वसामर्थ्यकथनपूर्वकमभयदान । दुर्योधनेनस्वसेनायारथातिरथसङ्घान ।
१६६	१६६	२२ दुर्योधनेनस्वसेनायारथातिरथसङ्घान ।

अध्याय	श्लोका.अ	श्लोक
१६७	१६७	३८ तथा ।
१६८	१६८	४२ भीष्मेणकर्णस्यार्धरथत्वेकथितेतेनभीष्मोपालभनपूर्वकतज्जीवितावविखेन युद्धाकरणप्रतिज्ञा । भीष्मेणकर्णगर्हणेदुर्योधनेनभीष्मप्रतिसान्त्वनपूर्वकपरसेनायारथातिरथसङ्घानप्रार्थना ।
१६९	१६९	२८ भीष्मेणपाण्डवसेनायारथातिरथसङ्घान ।
१७०	१७०	१४ तथा ।
१७१	१७१	२७ तथा ।
१७२	१७२	२१ भीष्मेणदुर्योधनप्रतिशिखण्डिन पूर्वस्त्रीत्वमभिधायतेनसहयुद्धाकरणप्रतिज्ञा ।

समाप्त रथातिरथसङ्घानपर्व ॥९॥

अथाम्बोपाख्यानपर्व ॥ १० ॥ अध्याया ॥ २४ ॥

(१७३-१९६) ॥ श्लोका ॥ ८०३ ॥

१७३	१७३	२४ भीष्मेणाम्बोपाख्यानकथनारभ । स्तेनस्वयवरेऽम्बादिकन्यात्रयहरणकथन ।
१७४	१७४	१० भीष्मेणविचित्रवीर्यस्यकन्यात्रयेणविवाहप्रयतनेऽम्बयास्वसाल्वकामत्वकथनपूर्वकतत्समीपगमनेभीष्मप्रत्यजुज्ञायाचन ।
१७५	१७५	४६ साल्वगतायाअम्बायास्तेनपरित्याग । अम्बयाभीष्मस्यप्रतिचिकीर्षयातापसाश्रममेत्यतेषुस्ववृत्तान्तकथन ।
१७६	१७६	५९ तत्रहोत्रवाहननाम्नोऽम्बामातामहस्यागमन । तेनाम्बाया परशुरामप्रतिशरणागतिचोदना । तत्रयदृच्छयासमागतेऽकृतव्रणनाम्निमहर्षीवम्बयास्ववृत्तान्तनिवेदन ।
१७७	१७७	४२ अकृतव्रणेनसविमर्शेभीष्मस्यप्रतीकारनिर्धारण । अम्बयापरेद्युरागतजामदग्न्यप्रतिभीष्मवधप्रार्थना ।
१७८	१७८	९५ श्रीपरशुरामेणाम्बादिभि सहकुरुक्षेत्रगत्वाभीष्मानयन । रामेणस्तेनचोदनेऽपिभीष्मेणाम्बापरिग्रहान्नीकारेरुद्धायतस्याहान ।
१७९	१७९	३९ भीष्मजामदग्न्ययुद्ध ।

अध्याय.	श्लोका अ	श्लोक
१८०	१८०	३८ तथा ।
१८१	१८१	१६ तथा ।
१८२	१८२	३० रामेणरथादध पातितस्यभीष्मस्यदिव्यपुरुषै समाश्वासन । भीष्मेणरामस्यरथादध पातन । पुनर्युत्सोरामस्यमहभिभिर्युद्धाप्रतिनिवर्तन ।
१८३	१८३	१९ सप्रणामदेवादिप्रार्थनापूर्वकशयितस्यभीष्मस्यदिव्यपुरुषै स्वप्नेसमाश्वासनपूर्वकज्ञातपूर्वप्रस्वापनास्त्रानुस्मरण ।
१८४	१८४	२३ ततोरामभीष्मयोर्युद्ध । भीष्मस्यप्रस्वापनास्त्रप्रतिभान ।
१८५	१८५	३७ भीष्मेरामप्रतिप्रस्वापनास्त्रप्रयोक्तुकामेनारदेनतन्निषेधन । रामेणस्वस्यपराजितत्वोक्तिर्युद्धोपरमश्व ।
१८६	१८६	४१ राममामञ्जयगतयाऽम्बयापुण्याश्रमादिषुदुष्करतपश्चरण ।
१८७	१८७	१९ अबयातपस्तोषितान्महादेवाज्जन्मान्तरेपुस्त्वप्राप्त्याभीष्महेननरूपवरमुपलभ्यामौप्रवेश ।
१८८	१८८	२० पुत्रार्थतपस्यतेद्रुपदायमहादेवेनस्त्रीभूत्वापुमान्मविष्यतीतिवरदान । द्रुपदभार्ययास्त्रयपत्यजननेपितस्यपुस्त्वहयापन । द्रुपदेनतस्यस्त्रीत्वप्रच्छाद्यपुवजातकर्मादिकरण ।
२८९	१८९	२५ पुवेषगूहितयाशिखण्डिन्याद्रोणाक्षसुर्विद्याभ्यास । तस्यादशाणाधिपतिकन्ययाविवाह । स्वदुहित्राशिखण्डिन्या स्त्रीत्वविज्ञापितेनदशार्णेनदूतमुखेनद्रुपदप्रतिस्वविप्रलम्भकस्यतस्यसबन्धो समुच्छेदनिवेदन ।
१९०	१९०	२२ द्रुपदेनपठयासहकर्तव्यालोचन ।
१९१	१९१	३० शिखण्डिन्यास्वपित्रो शोकस्यस्वमूलकलचिन्तनेनदुर्गमारण्यमेत्यस्थूणनाम्र. कुबेरानुचरस्यगृहसमीपेप्रायोपवेश । स्थूणचोदितयाशिखण्डिन्यात्प्रतिस्वस्यपुस्त्ववरण ।
१९२	१९२	७० स्थूणेनशिखण्डिन्यैतदीयस्त्रीत्वस्वीकारेणस्त्रीयुस्त्वसमर्पण । दशार्णेधिपतिनाशिखण्डिन पुंस्त्वमुपायैर्निर्धार्यैलज्जयास्वपुरगमन । अत्रान्त

अध्याय	श्लोक	श्लोक	अध्याय	श्लोक	श्लोक
		स्थूणगृहमागतेनकुबेरेणतप्रतिस्त्रीत्व- धारणस्यशिखण्डिमरणावधिकत्वरूप- शापदान । पुस्त्वप्रत्यर्पणायगतेनशि- खण्डिनास्थूणात्तद्दुत्तान्तमुपलभ्यह- र्षास्त्वगृहागमन । इतिभीष्मेणदुर्यो- धनप्रतिशिखण्डिनासहस्रेनयुद्धाकर- णेकारणाभिधान ।			कर्तुंशक्यमितिप्रश्नेतै पृथक्पृथक्कदु- त्तरदान ।
१९४	१९४	२२	१९४	१९४	२२
		दुर्योधनेनभीष्मादीन्प्रतिप्रत्येकंयुष्मा- भि कियताकालेनसमग्रपरसेनाक्षपण			युधिष्ठिरेणचारसुखाद्भीष्मादिभि स्व- स्वशक्तिकथननिशम्यार्जुनप्रतितच्छ- क्तिनिवेदनचोदनेतेनतत्कथन ।
१९५	१९५	१९	१९५	१९५	१९
					दुर्योधनेनत्रेधाविभज्यसेनानायापन सर्वेषाशिविरप्रवेश ।
१९६	१९६	३५	१९६	१९६	३५
					युधिष्ठिरेणापित्रेधाविभज्यस्वसेनाना प्रेषण ।
समाप्तमम्बोपाख्यानपर्व ॥ १० ॥					

उद्योगपर्व च सपूर्ण ॥ ५ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ भीष्मपर्व ॥ ६ ॥

अवान्तरपर्वाणि ॥ ४ ॥ अध्यायाः ॥ १२२ ॥ श्लोका ॥ ५८०९ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ जम्बूखण्डविनिर्माणपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ १० ॥
(१-१०) ॥ श्लोका ॥ ३९४ ॥

१	१	३४	कुरुक्षेत्रे कुरुपाण्डवसेनयो परस्परस- मागम । उभयपक्षीयै परस्परसमय- करण ।
२	२	३३	श्रीव्यासेन धृतराष्ट्रप्रतियुद्धदर्शनाय च- क्षुर्दानकथन । धृतराष्ट्रेण युद्धश्रवण- मात्रे प्रार्थिते व्यासेन सञ्जयप्रतियुद्धवि- षये सार्वज्ञदानपूर्वकयुद्धप्रकारकथननि- योय ।
३	३	८६	व्यासेन धृतराष्ट्रप्रतिदुर्निमित्तप्रादुर्भा- वफलकथन । तथा जेष्यताजयसूचक- लिङ्गकथन ।
४	४	२१	व्यासेन सञ्जयेन धृतराष्ट्रप्रतिभूमिगु- णानुवर्णन ।
५	५	१८	भूतपञ्चकगुणवर्णनं । सङ्क्षेपेण जम्बूद्वी- पवर्णन ।
६	६	५७	भारतादिखण्डानात्तत्समीपस्थपर्व- तानामेरोश्चवर्णन ।
७	७	३२	उत्तरकुरुवर्णन । भद्राश्ववर्णन ।
८	८	२२	मेरोरुत्तरभागस्थखण्डत्रयवर्णन ।
९	९	७६	भरतखण्डस्थनदीपर्वतदेशानां विस्तरे- ण कथन ।
१०	१०	१५	युगचतुष्टयवर्णन ।

समाप्तं जम्बूखण्डविनिर्माणपर्व ॥ १ ॥

अथ भूमिपर्व ॥ २ ॥ अध्यायौ ॥ २ ॥

(११-१२) ॥ श्लोका ॥ ९२ ॥

११	११	४०	शाकद्वीपवर्णन ।
१२	१२	५२	क्रौञ्चादिद्वीपवर्णनं ।

समाप्त भूमिपर्व ॥ २ ॥

६

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ भगवद्गीतापर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ३० ॥
(१३-४२) ॥ श्लोका ॥ १०२९ ॥

१३	१३	१३	सञ्जयेन धृतराष्ट्रप्रतिभीष्महननकथन ।
१४	१४	७८	धृतराष्ट्रेण भीष्महननश्रवणात्परिशोच- नपूर्वकसञ्जयप्रतिविस्तरेण भीष्मादियु- द्धवर्णनचोदना ।
१५	१५	२०	दुर्योधनेन दुःशासनप्रतिभीष्मरक्षणा- ज्ञापन ।
१६	१६	२७	कुरुपाण्डवसेनावर्णन ।
१७	१७	३९	युद्धाय कुरुसेनानिर्याण ।
१८	१८	१८	कुरुसेनावर्णन ।
१९	१९	४५	कुरुसेनानिर्याण ।
२०	२०	२०	कुरुसेनागमनप्रकारवर्णन ।
२१	२१	१७	परसेनादर्शनचकितयुधिष्ठिरप्रत्यर्जुने- नसमाश्वासन ।
२२	२२	१६	युधिष्ठिरादीनायुद्धायनिर्गम ।
२३	२३	२८	अर्जुनकृतादुर्गास्तुति ।
२४	२४	७	सञ्जयेनोभयसेनयोरभ्युदयवर्णन ।
२५	२५	४७	भगवद्गीतायां, प्रथमोऽध्याय ॥ १ ॥
२६	२६	७२	द्वितीयोऽध्याय ॥ २ ॥
२७	२७	४३	तृतीयोऽध्याय ॥ ३ ॥
२८	२८	४२	चतुर्थोऽध्याय ॥ ४ ॥
२९	२९	२६	पञ्चमोऽध्याय ॥ ५ ॥
३०	३०	४७	षष्ठोऽध्याय ॥ ६ ॥
३१	३१	३०	सप्तमोऽध्याय ॥ ७ ॥
३२	३२	२८	अष्टमोऽध्याय ॥ ८ ॥
३३	३३	३४	नवमोऽध्याय ॥ ९ ॥
३४	३४	४२	दशमोऽध्याय ॥ १० ॥
३५	३५	५५	एकादशोऽध्याय ११
३६	३६	२०	द्वादशोऽध्याय ॥ १२ ॥
३७	३७	३५	त्रयोदशोऽध्याय ॥ १३ ॥
३८	३८	२७	चतुर्दशोऽध्याय १४

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक		
३९	३९	२०	,,	पञ्चदशोऽध्याय १५
४०	४०	२४	,,	षोडशोऽध्याय ॥१६॥
४१	४१	२८	,,	सप्तदशोऽध्याय १७
४२	४२	७८	,,	अष्टादशोऽध्याय १८

समाप्त भगवद्गीतापर्व ॥ ३ ॥

अथ भीष्मवधपर्व ॥ ४ ॥ अध्याया ॥ ८० ॥

(४३-१२२) ॥ श्लोका ॥ ४२९४ ॥

४३	४३	१११	युधिष्ठिरेणरथादवसृष्टभीष्मद्रोणाद्य- भिवादनपूर्वकतेभ्योजयाशीर्ग्रहण ।
४४	४४	३०	सेनयोर्युद्धारम्भ ।
४५	४५	८७	द्वन्द्वयुद्धवर्णन ।
४६	४६	४९	सकुलयुद्ध ।
४७	४७	६७	उत्तरकुमारवध ।
४८	४८	१२१	श्वेतयुद्धभीष्मेणतद्वधश्च ।
४९	४९	५३	शङ्खयुद्ध ।

इति प्रथमदिवसयुद्ध ॥ १ ॥

५०	५०	५८	धृष्टद्युम्नेनक्रौञ्चव्यूहनिर्माण ।
५१	५१	३०	भीष्मादिभि प्रतिव्यूहरचना ।
५२	५२	७१	भीष्मार्जुनयोर्युद्ध ।
५३	५३	४१	द्रोणधृष्टद्युम्नयुद्ध ।
५४	५४	१२४	भीमेनकलिङ्गादिवध ।
५५	५५	४५	अर्जुनयुद्धवर्णन ।

इति द्वितीयदिवसयुद्ध ॥ २ ॥

५६	५६	२२	उभयपक्षयोर्व्यूहरचना ।
५७	५७	४०	सकुलयुद्ध ।
५८	५८	४६	अर्जुनयुद्धवर्णन ।
५९	५९	१४०	स्वप्रतिज्ञाविहायगृहीतचक्रेणश्रीकृष्णे- नपादचारेणभीष्महन्तुमभियान । अर्जुनेनश्रीकृष्णस्यप्रतिनिवर्तन ।

इति तृतीयदिवसयुद्ध ॥ ३ ॥

६०	६०	३०	भीष्मार्जुनयुद्ध ।
६१	६१	३६	धृष्टद्युम्नेनशलपुत्रवध ।
६२	६२	६५	भीमसेनादियुद्ध ।
६३	६३	३३	सात्यकिभूरिश्रवसोर्युद्ध ।
६४	६४	८८	भीमेनदुर्योधनानुजाष्टकवध । घटो- त्कचभयेनकुचभि सेनावहार ।

इति चतुर्थदिवसयुद्ध ॥ ४ ॥

६५	६५	७१	विश्वोपाख्यान ।
६६	६६	४१	तथा ।
६७	६७	२४	विश्वोपाख्यानेभीष्मेणदुर्योधनप्रतिवा- सुदेवमाहात्म्यकथन । युधिष्ठिरस्य

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक		
६८	६८	२०	भीष्मेणदुर्योधनप्रतिब्रह्मर्षिकृतकृष्ण- स्तवनकथन । तथाश्रीकृष्णस्यपाण्डवे- षुप्री तिकथनपूर्वकतैस्सहशमविधान ।	
६९	६९	३९	कुरुपाण्डवसेनयोर्मकरदयेनव्यूहरचना ।	
७०	७०	२९	सकुलयुद्ध ।	
७१	७१	४४	तथा ।	
७२	७२	३५	तथा ।	
७३	७३	४३	तथा ।	
७४	७४	४०	भूरिश्रवसासात्यकिपुत्रदशकवध । सात्यकिभूरिश्रवसोर्युद्ध ।	

इति पञ्चमदिवसयुद्ध ॥ ५ ॥

७५	७५	३७	कुरुपाण्डवयो क्रौञ्चमकरव्यूहरचना ।
७६	७६	२६	धृतराष्ट्रेणस्वसेनाक्षयश्रवणेनशोचन ।
७७	७७	८४	भीमद्रोणपराक्रमवर्णन ।
७८	७८	३६	सकुलयुद्ध ।
७९	७९	६७	तथा ।

इति षष्ठदिवसयुद्ध ॥ ६ ॥

८०	८०	१९	भीष्मदुर्योधनसवाद ।
८१	८१	४६	भीष्मेणदुर्योधनसहर्षण ।
८२	८२	६२	द्रोणेनविराटसूनो शङ्खस्यवध । द्वन्द्व- युद्ध ।
८३	८३	५९	द्वन्द्वयुद्ध ।
८४	८४	५५	युधिष्ठिरादियुद्ध ।
८५	८५	४०	सकुलयुद्ध ।
८६	८६	५७	तथा ।

इति सप्तमदिवसयुद्ध ॥ ७ ॥

८७	८७	३९	उभयसेनयोर्व्यूहरचनापूर्वकरुपरस्पर- भियानं ।
८८	८८	४४	भीमेनसुनाभादिदुर्योधनानुजाष्टक- वध ।
८९	८९	४०	धृतराष्ट्रेणपुत्रवधश्रवणाच्छोचनं ।
९०	९०	९६	इरावताशकुन्यनुजानावध । आश्व- शृङ्गिनामराराक्षसेनइरावतोवध ।
९१	९१	३१	दुर्योधनघटोत्कचयोर्युद्ध ।
९२	९२	४३	घटोत्कचयुद्धवर्णन ।
९३	९३	४३	सकुलयुद्ध ।
९४	९४	५०	घटोत्कचयुद्ध ।
९५	९५	८६	भृगुदत्तादियुद्ध ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
९६	९६	८० भीमेनदुर्योधनानुजानाकतिपयाना- वध ।
इत्यष्टमदिवसयुद्धं ॥ ८ ॥		
९७	९७	४३ भीष्मोन्यस्तशस्त्रश्चेदहपाण्डवाङ्गेभ्या मीतिकर्णबोधितेनदुर्योधनेनरात्रौभी- ष्ममेत्यकर्णस्ययुद्धानुज्ञाप्राथ्यना ।
९८	९८	५१ भीष्मेणदुर्योधनप्रत्यर्जुनपराक्रमप्रश- सनपूर्वकपाण्डवानामजय्यत्वमभिधा- यशिखण्डिवर्जपाञ्चालादिवधप्रतिज्ञा ।
९९	९९	३० कुरुपाण्डवसेनयोर्व्यूहरचनापूर्वकपर- स्पराभिगमन ।
१००	१००	५४ अलङ्घ्यसत्यद्रौपदेयैस्सहयुद्ध । अभि- मन्युनासमागमश्च ।
१०१	१०१	५९ अभिमन्युनाअलङ्घ्यसपराजय ।
१०२	१०२	४० द्रोणार्जुनयुद्ध । भीमसेनपराक्रमश्च ।
१०३	१०३	४७ सकुलयुद्ध ।
१०४	१०४	३८ तथा ।
१०५	१०५	३७ युधिष्ठिरादियुद्ध ।
१०६	१०६	८४ भीष्मपराक्रमममृष्यताश्रीकृष्णेनरथा- दवरुह्यतद्वधायाभियान अर्जुनेनप- श्चादनुधाव्यनिवर्तितस्यश्रीकृष्णस्यते- नसहपुनारथारोहण ।
इति नवमदिवसयुद्धं ॥ ९ ॥		
१०७	१०७	१०८ युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णेनसहसमन्वयरात्रौ भीष्ममेत्यतद्रघोपायकथनप्राथ्यना । तप्रतिभीष्मेणतत्कथन ।
१०८	१०८	६० भीष्मयुद्ध । शिखण्डिनोभीष्मेणसह सवादोयुद्धसन्नाहश्च ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१०९	१०९	४१ भीष्मदुर्योधनसवाद । भीष्मपराक्र- मवर्णन ।
११०	११०	४८ अर्जुनदुःशासनयुद्ध ।
१११	१११	५८ द्वन्द्वयुद्ध ।
११२	११२	४२ द्रोणेनाश्वत्थामानप्रतिदुर्निमित्तप्रदर्श- नपूर्वकयुद्धानुशासन ।
११३	११३	५३ भीमसेनपराक्रमवर्णन ।
११४	११४	४७ भीमार्जुनपराक्रमवर्णन ।
११५	११५	४३ युद्धेविरक्तनभीष्मेणयुधिष्ठिरंप्रतिख- वयोद्यमचोदना ।
११६	११६	८० सकुलयुद्ध ।
११७	११७	७२ तथा ।
११८	११८	५४ भीष्मपराक्रमवर्णन ।
११९	११९	१२५ भीष्मनिपात ।
१२०	१२०	७१ कुरुपाण्डवैरन्यैराजभिश्चभीष्माभिव- दन । अर्जुनेनभीष्मायबाणमयोपधा- नसमर्पण ।
१२१	१२१	५८ तृषार्तेनभीष्मेणपानीययाचन । राज- भिरानीतजलविनिन्द्यार्जुनप्रतितया- चन । अर्जुनेनपर्जन्याङ्गेणभूमिभित्वा- त्थापितसलिलधारयाभीष्मस्यतृष्णा- शमन । भीष्मेणदुर्योधनप्रत्यर्जुनप्रश- सनपूर्वकपाण्डवै सहशमोपदेश ।
१२२	१२२	४४ अपगतेषुराजसुकर्णेनभीष्ममेत्यरह- स्यभिवादन । भीष्मेणकर्णप्रतितस्य कुन्तीसुतत्वोक्त्यापाण्डवै सहसगम- चोदना । कर्णेनसयुक्तिकापाण्डवै सहसगमस्यदुष्करत्वमभिधायभीष्म- क्षमापनपूर्वकस्वावासगमन ।

इति दशमदिवसयुद्धं ॥ १० ॥

समाप्तं भीष्मवधपर्वं ॥ ४ ॥

भीष्मपर्वसंपूर्णं ॥ ६ ॥

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ द्रोणपर्व ॥ ७ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ ८ ॥ अध्याया. ॥ २०३ ॥ श्लोका. ॥ १००१२ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ द्रोणाभिषेकपर्व ॥ १ ॥ अध्याया. ॥ १६ ॥
(१-१६) ॥ श्लोका ॥ ७०० ॥

१	१	५४	धृतराष्ट्रेणसञ्जयप्रतिभीष्मपातानन्त- रीयकदुर्योधनादिवृत्तान्तप्रश्न । स- ञ्जयेनयोधानाशरणत्वेनकर्णाह्वानेक- थितेधृतराष्ट्रस्यकर्णवृत्तान्तप्रश्न ।
२	२	३७	कर्णेनपाण्डवोच्छेदनपूर्वकदुर्योधनाय- राज्यदानप्रतिज्ञायुद्धायाभियान ।
३	३	२५	कर्णेनभीष्ममेत्युद्धालुज्ञायाचन ।
४	४	१९	भीष्मानुज्ञातस्यकर्णस्युद्धायागमन ।
५	५	२१	दुर्योधनपृष्ठेनकर्णेनतद्रोणस्यसैना- पत्यकरणविधान ।
६	६	१४	दुर्योधनेनद्रोणप्रतिवैनापत्यस्वीकरण प्रार्थना ।
७	७	५४	द्रोणस्यसैनापत्येऽभिषेक । द्रोणयुद्ध ।
८	८	३८	सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिद्रोणपराक्रमवर्णन- पूर्वकतन्निधनकथन ।
९	९	५२	द्रोणमरणश्राविणोधृतराष्ट्रस्यशोचन ।
१०	१०	७७	द्रोणमरणश्रवणेनमूर्च्छितस्यधृतराष्ट्र- स्यपरिचारिकाभिर्जलसेचनादिनास- मुद्धोधन । धृतराष्ट्रेणसञ्जयप्रतियुद्ध- कथनचोदना ।
११	११	५१	धृतराष्ट्रेणप्रसगाद्भक्तयुद्धेकेणश्रीकृष्णच- रित्रानुकीर्तन । तथापुनर्युद्धकथन- चोदना ।
१२	१२	३५	द्रोणचोदितेनदुर्योधनेनयुधिष्ठिरस्य- जीवग्राहप्रहणवरण । द्रोणेनार्जुना- सन्निधानेतद्ग्रहणप्रतिज्ञान । दुर्योधने- नैतदुद्धोषण ।
१३	१३	२९	अर्जुनेनद्रोणप्रतिज्ञाभीतस्ययुधिष्ठिर- स्यसमाश्वासन ।

अध्याय झपा अ श्लोक

१४	१४	८७	द्रोणयुद्ध । द्वैरययुद्ध । अभिमन्यु- पराक्रमश्च ।
१५	१५	४१	भीमेनगदायुद्धेशल्यपराजय ।
१६	१६	६६	द्रोणेनयुधिष्ठिरप्रहृणोद्यमेऽर्जुनेनतद्भ- ङ्ग ।

इत्येकादशदिवसयुद्धं ॥ ११ ॥

समाप्तद्रोणाभिषेकपर्व ॥ १ ॥

अथ सशप्तकवधपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ १६ ॥

(१७-३२) ॥ श्लोका ॥ ८२१ ॥

१७	१७	५०	सशप्तकैराहूतस्यार्जुनस्ययुधिष्ठिररक्ष- णेसत्यजितनियोज्यतान्प्रतियुद्धायग- मन ।
१८	१८	३४	अर्जुनस्यसशप्तकैस्सहयुद्ध ।
१९	१९	४३	तथा ।
२०	२०	६७	सकुलयुद्ध ।
२१	२१	६९	युधिष्ठिरजिघृक्षतोद्रोणस्यसत्यजिता निरोध । द्रोणेनसत्यजितिनिहतेभ- याद्युधिष्ठिरस्यपलायन । पुनर्युधिष्ठिर- जिघृक्षुणाद्रोणेनपाश्चात्यादीनाहनन ।
२२	२२	३३	द्रोणपराक्रमहृष्टेनदुर्योधनेनकर्णसबो- ध्यभीमसेनाद्यवज्ञानेकृतेकर्णेनभीमा- दीनाप्रशसनपूर्वकमनवज्ञेयत्वकथन
२३	२३	९९	रथानामश्वध्वजवर्णन ।
२४	२४	२०	धृतराष्ट्रेणपुत्रान्प्रतिशोचनपूर्वकसञ्ज- यप्रतियुद्धकथनचोदना ।
२५	२५	६७	द्वन्द्वयुद्ध ।
२६	२६	६९	भगदत्तपराक्रमवर्णन ।
२७	२७	३२	अर्जुनेनसशप्तकानाहनन
२८	२८	३०	भगदत्तार्जुनसमागम ।
२९	२९	५७	अर्जुनेनसगजस्यभगदत्तस्यव ।
३०	३०	४२	अर्जुनयुद्धवर्णन ।

अध्याय क्षपा अ श्लोक

३१	३१	२९	अश्वत्थाम्नानीलस्यवध ।
३२	३२	८०	सकुल्युद्ध ।
इति द्वादशदिवसयुद्ध ॥ १२ ॥			
समाप्तसप्तकवधपर्व ॥ २ ॥			
अथाभिमन्युवधपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ३९ ॥			
(३३-७१) ॥ श्लोका ॥ १०७४ ॥			
३३	३३	४१	युधिष्ठिरस्याग्रहणाहुर्मनायमानदुर्यो- धनप्रतिद्रोणेनकस्यचिन्महाराथस्यहन- नप्रतिज्ञा । सञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिसक्षेप तोऽभिमन्युवधकथन ।
३४	३४	१३	द्रोणेनपद्मव्यूहरचना ।
३५	३५	३२	युधिष्ठिरेणाभिमन्युप्रतिपद्मव्यूहभेद- नचोदना ।
३६	३६	५०	अभिमन्युयुद्धवर्णन ।
३७	३७	३८	अभिमन्युपराक्रमवर्णनं ।
३८	३८	२४	तथा ।
३९	३९	३१	दुःशासनाभिमन्युसमागम ।
४०	४०	३८	अभिमन्युनाकर्णदुःशासनपराजय ।
४१	४१	२८	अभिमन्युबराक्रमवर्णन ।
४२	४२	२४	अभिमन्युमनुगतानाजयद्रथेननिरो- ध । जयद्रथस्यद्रात्पाण्डवनिरोधरूप- वरलाभस्यसञ्जयेनधृतराष्ट्रप्रतिकथन ।
४३	४३	१९	जयद्रथेनव्यूहपथपिधायभाण्डवादि- निरोध ।
४४	४४	२१	अभिमन्युपराक्रमवर्णन ।
४५	४५	३०	अभिमन्युनादुर्योधनपराजय ।
४६	४६	२८	अभिमन्युनालक्ष्मणस्यवध ।
४७	४७	२४	अभिमन्युपराक्रमवर्णन ।
४८	४८	४१	द्रोणादिभि षड्भिरभिमन्योर्विरोधी- करण ।
४९	४९	४०	अभिमन्युवध ।
५०	५०	१५	युद्धभूमिवर्णन ।
इति त्रयोदशदिवसयुद्ध ॥ १३ ॥			
५१	५१	२५	युधिष्ठिरस्याभिमन्युमनुशोच्यविला- प ।
५२	५२	५२	युधिष्ठिरसंभाषनायव्यासेनतप्रत्य- कम्पनोपाख्यानकथनोपक्रम ।
५३	५३	२४	ब्रह्मरुद्रसवाद । ब्रह्मणाप्रजासहारा- यमृत्युदेवीसर्जन ।
५४	५४	५८	नारदेनमृत्युब्रह्मसवादकथनेनाकपन- स्यशोकपरिहार । व्यासेनाकपनो-

अध्याय क्षपा अ श्लोक

			पाख्यानकथनेनयुधिष्ठिरस्यशोकपरि- हार ।
५५	५५	५७	व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिषोडशराजकीया- ख्यानकथन । नारदेनसञ्जयप्रतिमरु- त्तराजचरित्रकथन ।
५६	५६	१२	सुहोत्रचरित्र ।
५७	५७	१३	अङ्गराजचरित्र ।
५८	५८	१५	शिबिचरित्र ।
५९	५९	३१	दाशरथिरामचरित्र ।
६०	६०	१५	भगीरथचरित्र ।
६१	६१	१३	दिलीपचरित्र ।
६२	६२	२०	मान्धातृचरित्र ।
६३	६३	१३	ययातिचरित्र ।
६४	६४	१७	अम्बरीषचरित्र ।
६५	६५	१२	शशिविन्दुचरित्र ।
६६	६६	२१	गयचरित्र ।
६७	६७	२१	रन्तिदेवचरित्र ।
६८	६८	१६	भरतचरित्रकथन ।
६९	६९	५१	पृथुचरित्र ।
७०	७०	२७	परशुरामचरित्र ।
७१	७१	२६	युधिष्ठिरसमाश्रास्यव्यासस्यस्वाश्रम- गमन ।
समाप्तमभिमन्युवधपर्व ॥ ३ ॥			
अथ प्रतिज्ञापर्व ॥ ४ ॥ अध्याया ॥ १३ ॥			
(७२-८४) ॥ श्लोका ॥ ५६४ ॥			
७२	७२	९३	अभिमन्युमनुशोच्यार्जुनस्यविलाप ।
७३	७३	६५	युधिष्ठिरेणार्जुनप्रत्यभिमन्युनिधनप्र- कारकथन । अर्जुनेनसप्तपथजयद्रथ- वधप्रतिज्ञा ।
७४	७४	३६	अर्जुनप्रतिज्ञाश्रवणचकित्स्यजयद्रथ- स्यद्रोणदुर्योधनाभ्रसमाश्रासन ।
७५	७५	३१	श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिद्रोणादिभिर्जयद्रथ- रक्षणप्रतिज्ञाकथन ।
७६	७६	२९	अर्जुनेनश्रीकृष्णप्रतिस्वसामभ्यर्ककथन ।
७७	७७	२७	श्रीकृष्णेनसुभद्रासमाश्रासन ।
७८	७८	४७	तथा ।
७९	७९	४७	श्रीकृष्णेनरात्रार्जुनेनत्र्यम्बकायव- लिप्रदापन । कृष्णदारुकरसंभाषण ।
८०	८०	६६	अर्जुनस्यश्रीकृष्णेनसहस्रप्रेकैलासप्र- नतथास्तुत्यारुद्रप्रसादन ।
८१	८१	२५	अर्जुनेनस्वप्नेकैलासेशङ्करात्पाञ्चपता-

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
		समुपलभ्यश्रीकृष्णेनसहपुन शिविर- प्रत्यागमन ।	१०३	१०३	४९ अर्जुनेनदुर्योधनपराजय ।
८२	८२	३५ श्रीकृष्णस्यकृताहिकयुधिष्ठिरप्रत्याग- मन ।	१०४	१०४	३४ अर्जुनस्यभूरिश्रव प्रभृतिभिरष्टभिर्द्युद्ध ।
८३	८३	२८ जयद्रथवधस्यदुष्करलशङ्किनोयुधिष्ठि- रस्यश्रीकृष्णेनसमाश्वसन ।	१०५	१०५	३८ सञ्जयेनरथानाध्वजानाचवर्णन ।
८४	८४	३५ जयद्रथप्रतिगच्छताऽर्जुनेनयुधिष्ठिर- रक्षणायसात्यकिप्रतिचोदना ।	१०६	१०६	४६ द्रोणयुधिष्ठिरयोर्युद्ध ।
इति प्रतिज्ञापर्व ॥ ४ ॥			१०७	१०७	३९ सकुल्युद्ध ।
अथ जयद्रथवधपर्व ॥ ५ ॥ अध्याया ॥ ६९ ॥			१०८	१०८	४३ द्रौपदेयै शलवध । भीमेनालंबुस- पराजय ।
(८५-१५३) ॥ श्लोका ॥ ३७८८ ॥			१०९	१०९	८८ घटोत्कचेनालंबुसवध ।
८५	८५	५५ धृतराष्ट्रेणपुत्रान्प्रतिशोचनपूर्वकमभि- मन्युनिधनानन्तरीयकयुद्धकथनचो- दना ।	११०	११०	१०७ रणाङ्गोपाङ्गजन्यस्वनेश्रुते अश्रुतेच- गाण्डीवघोषेऽर्जुनस्यविपदमाशङ्कमा- नेनयुधिष्ठिरेणसात्यकिप्रत्यर्जुनवृत्ता- न्तपरिज्ञानायगमनचोदना ।
८६	८६	२३ सञ्जयेनधृतराष्ट्रोपालम्भनपूर्वकयुद्धक- थनोपक्रम ।	१११	१११	५३ अर्जुनप्रतिगच्छेतियुधिष्ठिरचोदितेन- सात्यकिना तप्रतिस्वसार्युनेनतद्रक्ष- णायनियोगाभिधानपूर्वकस्वेनतस्या- परित्याज्यत्वकथनं । युधिष्ठिरेणभी- मादिभि स्वस्वरक्षणकथनपूर्वकपुन - सात्यकेर्जुनप्रतिगमनेनियोजन ।
८७	८७	३४ द्रोणेनशकटव्यूहनिर्माण ।	११२	११२	८३ सात्यकेर्युधिष्ठिररक्षणेभीमनियोज्या- र्जुनदर्शनायप्रस्थान ।
८८	८८	३१ अर्जुनस्यरथाङ्गणप्रवेश ।	११३	११३	७५ अर्जुनगच्छत सात्यके कृतवर्मणास- ह्युद्ध ।
८९	८९	३३ अर्जुनयुद्धवर्णन ।	११४	११४	१०३ धृतराष्ट्रस्यस्वसैन्यपराजयश्रवणेनशो- चन । सञ्जयेनतदुपालम्भपूर्वककृत- वर्मपराक्रमवर्णन ।
९०	९०	३७ अर्जुनेनदुःशासनपराजय ।	११५	११५	६३ सात्यकिनाजलसन्धस्यवध ।
९१	९१	४६ अर्जुनस्यव्यूहमुखस्थेन्द्रोणेनकचि- त्कालयुद्धात्तमपहायव्यूहप्रवेश ।	११६	११६	४९ सात्यकिनादुर्योधनकृतवर्मणो परा- जय ।
९२	९२	७७ अर्जुनेनश्रुतायुधसुदक्षिणयोर्वध ।	११७	११७	३६ सात्यकिपराक्रमवर्णन ।
९३	९३	७४ अर्जुनेनश्रुतायु प्रभृतीनावध ।	११८	११८	१८ सात्यकिनासुदर्शननाम्नोराज्ञोवध ।
९४	९४	७९ अर्जुनाद्भीतेनदुर्योधनेन्द्रोणमेत्यतदु- पालम्भनपूर्वकजयद्रथप्रतिशोचन । द्रोणेनदुर्योधनस्याभिमन्त्रितकवचमा- बध्यार्जुनेनसहयुद्धायप्रेषण ।	११९	११९	६७ सात्यकिपराक्रमवर्णन ।
९५	९५	५२ राज्ञाद्वन्द्वीभूययुद्धायसमागम ।	१२०	१२०	४७ सात्यकियुद्धवर्णनं ।
९६	९६	३१ द्वन्द्वयुद्धवर्णन ।	१२१	१२१	६४ तथा ।
९७	९७	३६ द्रोणवृष्टयुन्नयोर्युद्ध ।	१२२	१२२	७३ सात्यकिभयात्पलायमानस्यदुःशासन- स्यद्रोणेनोपालम्भ । द्रोणवृष्टयुन्नयोर्युद्ध ।
९८	९८	५८ द्रोणसात्यकयोर्युद्ध ।	१२३	१२३	३८ सात्यकिनादुःशासनपराजय ।
९९	९९	६४ अर्जुनेनरणाङ्गणेह्याप्यायनायशरै- सरोनिर्माण तथाशरमथवेदमनिर्माण ।	१२४	१२४	५८ सकुल्युद्ध ।
१००	१००	४३ श्रीकृष्णेनतस्मिन्सरसिस्नापनादिना- ऽऽप्याथितानानुरगाणापुनारथेयोज- न । पुन श्रीकृष्णार्जुनयोर्जयद्रथप्रति- गमन ।	१२५	१२५	७८ द्रोणपराक्रमवर्णन ।
१०१	१०१	४३ जयद्रथयियासोरर्जुनस्यदुर्योधनेननि- रोध ।	१२६	१२६	५५ अर्जुनवृत्तान्तपरिज्ञानायसात्यकिप्रेषि- तवतायुधिष्ठिरेणपुनस्तयोर्दृत्तान्तपरि- ज्ञानायभीमस्यतत्रगमनचोदना ।
१०२	१०२	३९ श्रीकृष्णेनदुर्योधनदुष्कृतानुस्मरणपू- र्वकमर्जुनप्रतितद्वधचोदना । अर्जुन- प्रतिदुर्योधनस्यवीरवाद ।			

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१२७	१२७	७० भीमेनकेषाचिद्धार्तराष्ट्राणाहनन तथा- स्वपथनिरुन्धानस्यद्रोणस्यरथभजन ।
१२८	१२८	५७ पुन पुनद्रौणरथान्भट्टक्लागच्छतो- भीमस्यार्जुनदर्शनेनसिहनाद । तच्छ्रवणेनयुधिष्ठिरस्यहर्षोदय ।
१२९	१२९	५१ भीमेनकर्णपराजयोदुश्शलवधश्च ।
१३०	१३०	४३ द्रोणदुर्योधनसवादोदुर्योधनयुद्धच ।
१३१	१३१	६० भीमेनकर्णस्यपराजय ।
१३२	१३२	४४ भीमकर्णयोर्युद्ध ।
१३३	१३३	४३ भीमेनकर्णसहकारिणोदुर्जयस्यवध ।
१३४	१३४	३४ भीमेनपराजितस्यकर्णस्यपलायन ।
१३५	१३५	४० भीमेनदुर्मर्षणादीनापञ्चानादुर्योधना- नुजानावध ।
१३६	१३६	४१ भीमेनचित्रोपचित्रादिदुर्योधनानुजा- नावध ।
१३७	१३७	५३ भीमेनकर्णसहकारिणाविकर्णादीनाव- ध ।
१३८	१३८	२९ भीमकर्णयोर्युद्ध ।
१३९	१३९	१२८ कर्णेनभीमपराजय । तथाभीमप्रति- परुषोक्ति ।
१४०	१४०	२९ सात्यकिनाअलबुसस्यराज्ञोवध ।
१४१	१४१	३९ सात्यकेरर्जुनदर्शन भूरिश्रवसासमाग- मश्च ।
१४२	१४२	८६ सात्यकिभूरिश्रवसोर्युद्ध । सात्यकि- शिरश्छेदायोन्नमितस्यखड्गभृतोभूरि- श्रवोभुजस्यार्जुनेनच्छेद ।
१४३	१४३	९० अर्जुनच्छिन्नभुजस्यभूरिश्रवसस्तदुपा- लम्भनपूर्वकप्रायोपवेश । सात्यकि- नाभूरिश्रवदिशरश्छेद ।
१४४	१४४	२९ सञ्जयेनवृतराष्ट्रप्रतिसात्यकेभूरिश्रव- सापराभवकथन । तथायादवाना- प्रशसन ।
१४५	{ १४५ १-१० १४७ २९-९२ }	७४ श्रीकृष्णार्जुनयो सवाद । कर्णसात्य क्योर्युद्धच ।
१४६	{ १४८ १-२४ १४५ ११-९८ }	११३ कर्णकृतभीमगर्हणममर्षयताऽर्जुनेन कर्णप्रतिगर्हणपूर्वकतस्सुतवधप्रतिज्ञा । कर्णदुर्योधनसवाद । सकुलयुद्धच ।
१४७	{ १४६ १-१०५ }	८१ अल्पशेषेदिवसेतिरोहितेचजयद्रथेश्री- कृष्णेनान्धकारसर्जनेनसूर्यबिम्बपिधा-

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		न । अदृश्यमानेभानौजयद्रथेचनि- शङ्कामात्मानमाविष्कुर्वत्यर्जुनेनश्रीकृ- ष्णचोदनयातच्छिरश्छेद । श्रीकृष्णे नार्जुनप्रतिजयद्रथशिरोभूतलेननिपा- तनीयमित्युक्तेतेनप्रतितत्कारणकथ- नप्रार्थना ।
१४८	{ १४६ १०६-१४४ }	४६ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिसैन्धवमूर्ध्नोधर- ण्यामनिपातनीयत्वेकारणाभिधान । श्रीकृष्णाज्ञयाऽर्जुनेनस्यमन्तपञ्चकेस- न्ध्यामुपासमानस्यवृद्धक्षत्रस्योत्सङ्गे- जयद्रथशिरसोनिपातन । उत्तिष्ठत- स्तस्योत्सङ्गाच्छिरसि वरण्यापतितेवृद्ध- क्षत्रमूर्ध्नोविदारण ।
१४९	{ १४७ १-२७ १४८ २९-५९ }	६६ अर्जुनेननिजशराहतिमोहितकृपप्रति- शोचन । सार्जुनेनश्रीकृष्णेनयुधिष्ठी- रमेत्यजयद्रथवधकथन । भीमादीना युधिष्ठिरसमीपसमागम ।
१५०	१४९	६४ युधिष्ठिरेणस्वाभिवादकानाश्रीकृष्णा- दीनासत्कार । श्रीकृष्णयुधिष्ठिरयो - संछाप ।
१५१	१५०	३७ सैन्धववधदु खितेनदुर्योधनेनद्रोणमे- त्यात्मोपालम्भपूर्वकपरिशोचन ।
१५२	१५१	४२ द्रोणेनदुर्योधनोपालम्भपूर्वकरात्राव- पियोद्धव्यमितिनिश्रित्यरणायनिर्गमन।
१५३	१५२	४० दुर्योधनेनकर्णप्रतिजयद्रथवधेद्रोणस्य पार्थपक्षपातादौदासीन्यस्यहेतुत्वेऽ- भिहितेकर्णेनतन्निराकरणपूर्वकदैवस्यै- वतत्रहेतुत्वकथन ।
समाप्त जयद्रथवधपर्व ॥ ५ ॥		
इति चतुर्दशदिवसयुद्ध ॥ १४ ॥		
अथ घटोत्कचवधपर्व ॥ ६ ॥ अध्याया ॥ ३१ ॥		
(१५४-१८४) ॥ श्लोका ॥ १७६६ ॥		
१५४	१५३	५४ युधिष्ठिरेणदुर्योधनपराजय ।
१५५	१५४	४० द्रोणयुद्धवर्णन ।
१५६	१५५	५० भीमेनदुर्मददुर्कर्णादिधार्तराष्ट्रवध ।
१५७	१५६	१८९ सात्यकिनासोमदत्तपराजय । अश्व- त्थामघटोत्कचयुद्ध ।
१५८	१५७	४९ भीमेनबाह्वीकवध । दुर्योधनानुजद- शकवध । शकुनिभ्रातृपञ्चकवध ।
१५९	१५८	६९ कर्णेनपाण्डवहननप्रतिजानानमात्मा- नमधिक्षिपत वृपस्यजिह्वाच्छेदप्रति- ज्ञान ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१६०	१५९	९८ कृपगर्हणाममर्षमाणस्यकर्णवधाया- भ्युत्तिष्ठतोऽश्वत्थाम्न कृपदुर्योधना- भ्यानिवारण । अर्जुनेनकर्णपराजय । दुर्योधनेनरणायगन्तुद्रौणिप्रतिशो- दना ।
१६१	१६०	५८ द्रौणिधृष्टद्युन्नयोर्युद्ध । द्रौणिपराक्रम ।
१६२	१६१	१९ सकुलयुद्ध ।
१६३	१६२	५५ सात्यकिनासोमदत्तवध । द्रोणयुधि- ष्ठिरयुद्ध ।
१६४	१६३	३९ सेनाद्वयेदीपोद्योजन ।
१६५	१६४	३५ सकुलयुद्ध ।
१६६	१६५	४१ कृतवर्मणायुधिष्ठिरपराजय ।
१६७	१६६	६४ सात्यकिनाभूरिनामोराज्ञोवध । द्रौ- णिनाघटोत्कचपराजय । भीमेन- दुर्योधनपराजय ।
१६८	१६७	४८ कर्णेनसहदेवस्यपराजयपूर्वकमवहेल- न । शल्येनविराटपराजय । अर्जुने- नालायुधपराजय ।
१६९	१६८	४७ सकुलयुद्ध ।
१७०	१६९	४९ नकुलेनशकुनिपराजय । कृपेणशि- खण्डिपराजय ।
१७१	१७०	७० सकुलयुद्ध ।
१७२	१७१	५६ तथा ।
१७३	१७२	४० द्रोणकृपयो सात्यकिधृष्टद्युन्नाभ्यायुद्ध ।
१७४	१७३	६९ कर्णयुयुत्सोरर्जुनस्यश्रीकृष्णेनसहेतुक तेनयुद्धनिषेध । श्रीकृष्णार्जुनचोद- नयाघटोत्कचस्यकर्णेनसहरणारंभ ।
१७५	१७४	४५ घटोत्कचेनालुम्बलवध ।
१७६	१७५	११६ कर्णघटोत्कचयुद्ध ।
१७७	१७६	२३ अलायुधेनराक्षसेनघटोत्कचप्रत्यभि- यान ।
१७८	१७७	४९ भीमालायुधयोर्युद्ध ।
१७९	१७८	४१ घटोत्कचेनालायुधवध ।
१८०	१७९	६४ कर्णेनेन्द्रदत्तयाशक्त्याघटोत्कचवध ।
१८१	१८०	४३ घटोत्कचनिधनात्सर्वेषुशोचत्सुहर्षादा- त्मानपरिष्वजमानश्रीकृष्णप्रत्यर्जुनेन हर्षकारणप्रश्न । श्रीकृष्णेनतदभिधा- नपूर्वककर्णप्रभावप्रशङ्कन ।
१८२	१८१	३३ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिजरासन्धादिपरा- क्रमकथनपूर्वकतेषाहुर्जेयतयापूर्वमेव- स्तेनोपायैर्हृन्ननकथन ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१८३	१८२	४७ वृतराष्ट्रेणसजयप्रतिकर्णेनार्जुनेशक्तिर- मोक्षणकारणप्रश्नेसजयेनसात्यकिप्र- तिश्रीकृष्णोक्ततदुत्तरकथन ।
१८४	१८३	६७ कर्णशक्तेर्घटोत्कचवधेनवैफल्याद्धृ- तराष्ट्रेणशोचन । युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णे घटोत्कचकृतोपकारनिवेदनपूर्वकशो- चन । व्यासेनक्रोधाकर्णजिघासायाग च्छन्तंयुधिष्ठिरमेत्यसमाश्वसनेनतनि- वर्त्यपुनरन्तर्धान ।

समाप्त घटोत्कचवधपर्व ॥ ६ ॥

अथ द्रोणघधपर्व ॥ ७ ॥ अध्याया ॥ ९ ॥

(१८५-१९३) ॥ श्लोका ॥ ५२५ ॥

१८५	१८४	५७ निद्रोपद्रुतानासैनिकानामर्जुनाज्ञया- स्वापेनभ्रान्तिसपनीयचन्द्रोदयानन्त- रयुद्धारम्भ ।
१८६	१८५	३७ दुर्योधनोपालम्भकोपितेनद्रोणेनपार्थ- दुर्योधनप्रशसाधिकेपपूर्वकरणायनि- स्सरण ।
१८७	१८६	५९ द्रोणेनद्रुपदविराटादीनावध । भीमे- ननिष्ठुरभाषणेनधृष्टद्युन्नमुद्योज्यद्रोणा नीकाभिगमन ।
इति चतुर्दशरात्रियुद्धं ॥ १४ ॥		
१८८	१८७	५४ सकुलयुद्ध । नकुलेनदुर्योधनपरा- जय ।
१८९	१८८	५७ सकुलयुद्ध ।
१९०	१८९	६५ तथा ।
१९१	१९०	५८ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिद्रोणजयेतस्य- शस्त्रन्यासस्य तत्रश्वत्थामवधश्रव- णस्य हेतुलकथन । भीमेनश्वत्थामना- श्रिमजेनिहतेयुधिष्ठिरेणश्रीकृष्णचोद- नयाद्रोणप्रतितडिवक्षयाश्वत्थामाह- तइतिकथन ।
१९२	१९१	५१ अश्वत्थामवधश्रवणनिर्विण्णद्रोणमार- णायधृष्टद्युन्नसमुद्यम । द्रोणप्रस्तस्य धृष्टद्युन्नस्यसात्यकिनाविमोचन ।
१९३	१९२	८७ द्रोणधृष्टद्युन्नयोर्युद्ध । द्रोणेनसोपाल- भमीमवचश्रवणेनशस्त्रन्यासपूर्वक- योगेनशरीरत्याग । शरीरान्निर्गच्छ- तस्तेजोरूपस्यद्रोणस्यसज्जयादिभि प-

अध्याय	श्लोका	श्लोक	
		अभिरेवावलोकन । वृष्टयुग्मेनद्रोण- शिरश्छेद ।	
समाप्त द्रोणवधपर्व ॥ ७ ॥			
अथ नारायणास्त्रमोक्षपर्व ॥ ८ ॥ अध्याया ॥ १० ॥			
(१०४-२०३) ॥ श्लोका ॥ ७७४ ॥			
१९४	१९३	७०	दुर्योधनचोदनयाकूपेणद्रोणवधश्रावि तस्याश्वत्थाम्न कोपोदय ।
१९५	१९४	१५	वृतराष्ट्रेणसञ्जयप्रत्यश्वत्थाम्नाकिमुक्त- सितिप्रश्न ।
१९५	१९५	४८	अश्वत्थाम्नासक्रोवयुधिष्ठिराद्युपाल- म्भ । तथाद्रोणस्यनारायणास्त्रलाभ- प्रकारादिकथनपूर्वकतेनपाण्डवादिव- वप्रतिज्ञान ।
१९७	१९६	५५	अर्जुनेनयुधिष्ठिरोपालम्भ । आत्मो- पालम्भश्च ।
१९८	१९७	५०	साविक्षेपमश्वत्थामतोयुधिष्ठिरभीषय- न्तपार्यप्रतिभीमेनसामर्षमात्मबलव- गनपूर्वकस्वेनाश्वत्थामादिविजयप्रति- ज्ञान । वृष्टयुग्मेनाप्यर्जुनप्रतिसक्रोध क्षात्रधर्मादिकथनपूर्वकस्वकृतद्रोणव- धस्यधार्मिकस्वरूपन ।
१९९	१९८	६९	सात्यकिनिष्ठुरभाषणरुष्टेनवृष्टयुग्मेनस- मर्मोद्धाटनतद्गर्हण । वृष्टयुग्मजिघास- यागदामुद्यम्यापतत सात्यके श्रीकृ- ष्णचोदितेनभीमेननिवारण । सर्वेषा पुनर्युद्धोद्यम ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक	
२००	१९९	७१	अश्वत्थाम्नानारायणास्त्रप्रयोग । अ- स्त्रतेजसापीड्यमानै श्रीकृष्णवचनाद्या- नावरोहणशस्त्रन्यासादिनाऽऽस्त्ररक्ष- ण । भीममात्रेशस्त्रधारणेनप्रतियुध्य- मानेसतितन्मस्तकेऽस्त्रस्यप्रज्वलन ।
२०१	२००	१३२	नारायणास्त्रावेष्टितेभीमेश्रीकृष्णार्जुना- भ्याहस्तत शस्त्रापकर्षणपूर्वकरथादव- रोपितेसत्यस्त्रस्यप्रशमन । तत सकु- लयुद्ध ।
२०२	२०१	१०५	नारायणास्त्रेविफलीकृतेपुनरश्वत्थाम्ना ऽऽस्त्रेयास्त्रप्रयोग । तस्यापिपार्थेन व्यर्थीकरणेदूयमानेनद्रौणिनाशस्त्रन्या सपूर्वकरणाङ्कणान्निर्याण । निर्गच्छ- ताचतेनयदृच्छासमागतव्यासप्रतिनि- जाल्लवैफल्यकारणप्रश्न । श्रीव्यासे- नश्रीकृष्णार्जुनयोर्नरनारायणात्मकत्वे कथितेप्रतिनिट्टतेनद्रौणिनासेनावहा- र ।
२०३	२०२	१५९	इतरालक्षितपुरत स्वासुकूलयुध्यमा- नशूलपाणिं कचनपुरुषप्रवरमवलोक- यतापार्थेनसकइतियदृच्छासमागत व्यासप्रतिप्रश्न । तेनतप्रतितस्यपशु- पतित्लोकस्याशतरुद्रीयपठनेनसविस्त- रतद्गुणगणवर्णन ।

इति पञ्चदशदिवसयुद्ध ॥ १५ ॥
समाप्त नारायणास्त्रमोक्षपर्व ॥ ८ ॥

द्रोणपर्व च समाप्त ॥ ७ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ शान्तिपर्व ॥ १२ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ३७५ ॥ श्लोका ॥ १५१५१ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

अथ राजधर्मपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ १३० ॥

(१-१३०) ॥ श्लोका ॥ ५०९३ ॥

१	१	४४	गङ्गातीरेकृतोदकयुधिष्ठिरप्रतिव्यासादिमहर्षीणासमागमन । युधिष्ठिरेण तत्रनारदप्रतिकर्णतृत्तान्तकथनप्रार्थना ।
२	२	२९	ब्रह्मास्त्रलाभायद्रोणमुपागतेनकर्णेनतेनत्रैवर्णिकान्यत्वकथनेनप्रत्याख्यानपरशुराममेत्यस्वस्यब्राह्मणत्वकथनपूर्वकमस्त्रार्थतदन्तेवासित्वपरिग्रह । तत्रप्रमादेनविप्रगोवत्सघातिन कर्णस्यविप्रच्छापप्राप्ति ।
३	३	३३	कदाचनरामेकर्णोत्सङ्गेशिरोनिवायनिद्राणिकेनचिक्किमिणाकर्णस्योरुभेदन तद्दूरो प्रसूतशधिरक्लेदात्प्रबुद्धेनरामेणकर्णस्यक्षत्रियत्वनिश्चिन्त्यशापदान।
४	४	२१	दुर्योधनेनस्वयवरमण्डपेकलिङ्गराजकन्याहरण । कर्णेनतमभिद्वुतवताराज्ञापराजय ।
५	५	११	कर्णपराक्रमवर्णन ।
६	६	१३	कुन्त्याकर्णवधानुशोचिनोयुधिष्ठिरस्याश्वासन ।
७	७	४१	कर्णस्मृत्वायुधिष्ठिरस्यपरिशोचन । तथाराज्यपरित्यज्यवनगमननिर्धारण ।
८	८	३८	युधिष्ठिरप्रत्यर्जुनेनराज्यत्यागस्याकीर्तिकरत्वकथन ।
९	९	३७	युधिष्ठिरस्यनिर्वेदवचन ।
१०	१०	२८	भीमेनयुधिष्ठिरप्रतिक्षत्रियेणराज्यशासनस्यैवकर्तव्यत्वकथन ।
११	११	२८	अर्जुनेनगार्हस्थ्यस्यैवश्रैष्ठ्योपपादन ।

अध्याय. झपा अ श्लोक.

			शकुनिरूपिणेन्द्रेणतापसान्प्रतिगार्हस्थ्यस्यकर्तव्यत्वोपदेश ।
१२	१२	५७	युधिष्ठिरप्रतिनकुलेनयज्ञादिकर्मणाप्राशस्त्योपपादनपूर्वकगार्हस्थ्यस्यश्रैष्ठ्योपपादन ।
१३	१३	१५	युधिष्ठिरप्रतिसहदेवेनममतापरित्यज्यराज्यपरिपालनविधान ।
१४	१४	१२७	द्रौपद्यायुधिष्ठिरप्रतिनानाविधधर्मोपदेशपूर्वकराज्यपरिपालनचोदना ।
१५	१५	५८	युधिष्ठिरप्रत्यर्जुनवचन ।
१६	१६	२९	युधिष्ठिरप्रतिभीमवचन ।
१७	१७	२४	भीमप्रतियुधिष्ठिरवचन ।
१८	१८	४०	अर्जुनेनयुधिष्ठिरप्रतिजनकतद्गार्हस्थ्यवादस्थनपूर्वकप्रजापालनस्यकर्तव्यत्वोपदेश ।
१९	१९	३०	अर्जुनप्रतियुधिष्ठिरवचन ।
२०	२०	१४	युधिष्ठिरप्रतिदेवस्थानवचन ।
२१	२१	२१	तथा ।
२२	२२	१५	युधिष्ठिरप्रत्यर्जुनवचन ।
२३	२३	५३	व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिशङ्खलिखितोपाख्यानकथनपूर्वकक्षात्रधर्मस्यस्वीकरणचोदना ।
२४	२४	४	व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिराज्यपालनचोदना ।
२५	२५	३६	व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिसेनजिद्वचनानुवादपूर्वकराजधर्मकथन ।
+	२६	३१	युधिष्ठिरेणार्जुनप्रतिवनवासप्रशसनपूर्वकथयातिगीतगाथाकथन ।
२६	२७	३३	युधिष्ठिरेणव्यासप्रतिनिर्वेदवचन । व्यासेनराज्यपालनविधान ।
२७	२८	५९	अश्मजनकसनादापुवाद ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
२८	२९	१४९ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिसञ्जयायनारदोक्तपोडशराजकीयोपाख्यानकथन ।			कृष्णस्तवराजानुवादपूर्वकभीष्मस्य शरीरत्यागप्रकारकथन । अयमेव भीष्मस्तवराज ।
२९	३०	४४ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिनारदपर्वतोपाख्यानकथन ।	४७	४८	१६ श्रीकृष्णयुधिष्ठिरादीनाङ्कुरक्षेत्रप्रतिगमन । युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णप्रतिपरशुरामचरित्रकथनप्रार्थना ।
३०	३१	४७ नारदेनयुधिष्ठिरप्रतिस्वर्णष्टीविचरितवर्णन ।	४८	४९	९७ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिपरशुरामचरित्रकथन ।
३१	{ ३२ ३३ १-१२ }	१७ व्यासयुधिष्ठिरसवाद ।	४९	५०	३९ श्रीकृष्णेनभीष्मप्रशसनपूर्वकतप्रतियुधिष्ठिरायधर्मोपदेशचोदना ।
३२	{ ३३ १३-४८ }	३६ युद्धेराज्ञाहनेनपापशङ्कयाविषीदन्तयुधिष्ठिरप्रतिव्यासेनतत्वकथनपूर्वकक्षात्रधर्मविवान ।	५०	५१	१८ भीष्मेणश्रीकृष्णप्रतिस्तुतिपूर्वकश्रेयप्रार्थना । श्रीकृष्णेनभीष्मायश्रेयप्रदानपूर्वकतप्रतिधर्मकथनचोदना ।
३३	३४	३५ व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिपापानाप्रायश्चित्तादिकथन ।	५१	५२	३४ भीष्मेणश्रीकृष्णप्रतिस्वस्यशस्त्रसच्छिन्नशरीरतयाधर्मकथनापाटवप्रकटन । श्रीकृष्णेनभीष्मायशरीरदाढ्यादिप्रदान । तत सायसर्वेषास्वस्थानगमन ।
३४	३५	५१ तथा ।	५२	५३	२७ परेषु प्रभातेश्रीकृष्णयुधिष्ठिरादिभिर्धर्मश्रवणायभीष्मसमीपगमन ।
३५	३६	५० भक्ष्याभक्ष्यपात्रापात्रविवेचनं ।	५३	५४	३९ श्रीकृष्णेनभीष्मप्रतिधर्मकथनचोदना ।
३६	३७	४९ व्यासेनभीष्मसुखाद्राजधर्मादिश्रवणे आदिष्टस्ययुधिष्ठिरस्यसर्वे सहकुरुनगरप्रवेश ।	५४	५५	२२ भीष्मेणयुधिष्ठिरप्रतिधर्मप्रश्नानुष्ठान ।
३७	३८	३७ नागरैस्तूयमानस्ययुधिष्ठिरस्वराजगृहमेत्यसमाप्रवेश । तत्रयुधिष्ठिरनिन्दतश्चार्वाकराक्षसस्यब्राह्मणैर्हुंकारेणभस्मीकरण ।	५५	५६	६१ भीष्मेणयुधिष्ठिरायराजधर्मकथन ।
३८	३९	१३ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिचार्वाकराक्षस्यपूर्ववृत्तकथन ।	५६	५७	४५ तथा ।
३९	४०	२४ श्रीकृष्णादिभिर्भुविष्ठिरस्वराज्येऽभिषेचन ।	५७	५८	३० प्रथमदिनेराजधर्मकथन । तत सायस्वस्वावासगमन ।
४०	४१	१९ युधिष्ठिरेणभीमादीनातत्तद्योग्ययौवराज्याद्यधिकारेषुनियोजन ।	५८	५९	१५४ तत परदिनेभीष्मेणराजोत्पत्ते ब्रह्मकृतदण्डनातिप्रन्यप्रतिपाद्यार्थाना पृथुराजचरितादीनाच कथन ।
४१	४२	१२ युधिष्ठिरेणज्ञातिप्रभृतीनामौर्ध्वदैहिककरणपूर्वकतदीयानापरिपालन ।	५९	६०	५७ चातुर्वर्ग्यधर्मकथन ।
४२	४३	१८ युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णस्तवन ।	६०	६१	२१ आश्रमचतुष्टयधर्मकथन ।
४३	४४	१६ युधिष्ठिराज्ञयाभीमादिभिश्चतुर्भिर्दुर्योधनादिगृहपरिग्रह ।	६१	६२	११ ब्राह्मणधर्मकथन ।
४४	४५	२१ युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णमेत्यसुखशयनादिपूर्वकतस्तुति ।	६२	६३	३२ ब्राह्मणैस्त्याज्यावर्मा । राजधर्मप्रशसन ।
४५	४६	३५ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिधर्मश्रवणायभीष्मसमीपगमनचोदना । तथायुधिष्ठिरप्रार्थनयास्वस्यापितत्रगमनायदारुकेणरथसयोजन ।	६३	६४	२९ राजधर्मप्रशंसकेन्द्रमान्धातृसवाद ।
४६	४७	१४५ वैशापायनेनजनमेजयप्रतिभीष्मकृत-	६४	६५	३५ इन्द्ररूपिणाहरिणामान्धातारंप्रत्युक्तराजधर्मादिकथन ।
			६५	६६	४३ वर्णाश्रमधर्मकथन ।
			६६	६७	३९ लोकस्यसराजकलाराजकत्वाभ्यागुणदोषनिरूपण ।
			६७	६८	६२ वसुमनसेबृहस्पत्युक्तराजगुणानुवर्णन

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
६८	{ ६९ } १-६९	९२ राजनीतिरुचन ।
६९	{ ६९ } ७१-१०५	३२ युगचतुष्टयगुणनिरूपण ।
७०	७०	१४ राजनयानुवर्णन ।
७१	७१	३३ राजधर्मकथन ।
७२	७२	२८ ब्राह्मणस्य श्रेष्ठ्योपपादनपूर्वकचातुर्वर्ण्यधर्मकथन ।
७३	७३	७० पुरोहितलक्षण । ऐलकश्यपसवाद ।
७४	७४	२५ मुचुकुन्दचरित्र । क्षत्रम्यब्रह्माधीनत्व ।
७५	७५	३८ राज्यस्वीकारे अधर्माशङ्किनयुधिष्ठिरप्रतिभीष्मेण तस्य धामिकत्वसमर्थनेन तद्विधान ।
७६	७६	२७ ब्राह्मणानानिषिद्धकर्मकथन । राजधर्मकथन ।
७७	७७	४२ केकयराजोपाख्यान ।
७८	७८	४४ ब्राह्मणादीनामापद्धर्मकथन ।
७९	७९	२१ ऋत्विग्लक्षणादि ।
८०	८०	४२ मित्रामित्रलक्षण ।
८१	८१	३१ कृष्णनारदसवादानुवाद ।
८२	८२	७३ कालकटुक्षीयोपाख्यान ।
८३	८३	५७ मन्त्र्यादिलक्षण ।
८४	८४	११ इन्द्रबृहस्पति सवाद ।
८५	८५	३४ अपाल्यलक्षण ।
८६	८६	३४ पुरलक्षण ।
८७	८७	४० राष्ट्रगुप्तिप्रकार ।
८८	८८	३३ प्रजाभ्य करग्रहणादिप्रकार ।
८९	८९	२८ राजनीति ।
९०	९०	४१ उच्यथ्यमान्धातृसवाद ।
९१	९१	६० तथा ।
९२	९२	१९ वामदेववसुमनस्सवाद ।
९३	९३	४१ तथा ।
९४	९४	२६ तथा ।
९५	९५	२६ युद्धधर्मकथन ।
९६	९६	२४ राजधर्मा ।
९७	९७	३२ युद्धस्य धर्मत्व ।
९८	९८	७७ सुदेवस्य युद्धेन देवलोकप्राप्तिप्रतिपादकेन्द्रावरीपसवाद ।
९९	९९	१८ जनकराजेन स्वयोवानास्वर्गनरकप्रदर्शन ।
१००	१००	५१ युद्धकरणप्रकार ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१०१	१०१	२१ योधलक्षण ।
१०२	१०२	४१ सेनायाजयचिह्नानाराजनीतेश्चकथन ।
१०३	१०३	५३ शत्रुजयोपायादिप्रतिपादकेन्द्रबृहस्पतिसवाद ।
१०४	१०४	५८ कौसल्यकालकटुक्षीयसवाद ।
१०५	१०५	२३ राज्ञाशत्रुजयोपायप्रतिपादकौसल्यकालकटुक्षीयसवाद ।
१०६	१०६	२८ कालकटुक्षीयनिदेशेन कौसल्यस्य पुनराज्यप्राप्त्यादिकथन ।
१०७	१०७	३८ गणवृद्धिप्रकारादिकथन ।
१०८	१०८	३३ मातापितृगुरुमहिमानुवर्णन ।
१०९	१०९	३४ सत्यानृतविवेचन ।
११०	११०	३४ दुर्गातिरणोपाय ।
१११	१११	९० सौम्यासौम्यपरीक्षार्थव्याघ्रपोमायुचरित्र ।
११२	११२	२१ अत्रसताया अनर्थहेतुत्वे उष्ट्रचरित्रकथन ।
११३	११३	१४ बलवच्छत्रुवशीकरणे विनयस्योपायतायादृष्टान्ततया सरित्सागरसवादानुवाद ।
११४	११४	२१ सभायादुष्टदुर्भाषणेतत्तितिक्षायागुणत्वप्रतिपादन ।
११५	११५	२३ राज्ञासहायसपादनस्यावश्यकत्व ।
११६	११६	२४ केनचिन्मुनिवरेण द्वीपिनोबिभ्यतस्वीयशुन द्वीपीकरणदि ।
११७	११७	३४ एवशरभीकृतस्यशुनोदुष्टभावविज्ञायतेनमुनिनापुनस्तस्यश्वभावप्रापण ।
११८	११८	४६ सचिवादिगुणवर्णन ।
११९	११९	२० भृत्यानास्वस्वपदेस्थापन । भृत्यलक्षण ।
१२०	१२०	५६ प्रजापालनप्रकार ।
१२१	१२१	६० दण्डस्वरूपा ।
१२२	१२२	८५ वसुहोममान्धातृसवादमुखेनदण्डोत्पत्त्यादिकथन ।
१२३	१२३	२५ कामन्दारिष्टसवादमुखेनधर्मत्यागिनप्रायश्चित्तकथन ।
१२४	१२४	७१ इन्द्रप्रहादकथानुवादमुखेनशीलस्यधर्मादिकारणत्वप्रतिपादन ।
१२५	१२५	१९ ऋषभसुमित्रचरितारम्भ । मृगयासकेनसुमित्रेणमृगानुधावन ।
१२६	१२६	१९ तापसै स्वाश्रमसुपागतस्यसुमित्रस्य

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
		पूजन । तेनतान्प्रत्याशान्तरिक्षयो- ज्यायस्तरकिमितिप्रश्न ।	१४३	१४३	३३ शरणागतरक्षणेमुचुकुन्दप्रतिभार्गवो- क्तव्याधकपोतोपाख्यान ।
१२७	१२७	२६ तत्प्रश्नस्योत्तरवक्तृषुभनाम्नाऋषि- णास्वस्यतनुनामकमहर्षिणासहजात- स्यसवादस्यानुवाद । नष्टपुत्रान्वेष- णायवनमुपागततेनवीरद्युम्नेनराज्ञातनु प्रतिभाशायाज्याय किमितिप्रश्न ।	१४४	{ १४४ } १४५	३० व्याधकपोतोपाख्यान । २६ तथा ।
१२८	१२८	२८ तेनमुनिनातप्रतिदुर्लभवस्तुन कृशत- रायाश्चप्रतिपादन ।	१४६	१४७	११ तथा ।
१२९	१२९	११ यमेनगौतमप्रतिमातापित्रो परिचर्या- यास्तदृणापनोदनोपायत्वकथन ।	१४७	१४८	१२ तथा ।
१३०	१३०	५१ राज्ञाब्रह्मस्ववर्जभापदिप्रजापीडनेना- पिकोशतृद्धेरवश्यकर्तव्यत्व ।	१४८	१४९	२० तथा । १९ अबुद्धिपूर्वकब्रह्महत्याप्रायश्चित्तप्रश्न । जनमेजयस्याबुद्धिपूर्वकब्रह्महत्याप्रा- प्ति । शौनकेनस्वपादयो प्रणमतो- जनमेजयस्यगर्हण ।
समाप्त राजधर्मपर्व ॥ १ ॥			१५०	१५१	२२ शौनकेनतदीयब्रह्महत्यापनोदनाज्ञी- कार ।
अथापद्धर्मपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ ४२ ॥			१५१	१५२	३९ शौनकेनजनमेजयस्याश्वमेधयाजने- नतदीयब्रह्महत्यापनोदन ।
(१३१-१७२) ॥ श्लोका ॥ १६५५ ॥			१५२	१५३	१२४ वैदिशानाग्निनगरेकेषुचिद्ब्राह्मणेषुमृत- बालश्मशानमुपनीयगृध्रजम्बुकवच- नैर्दोलायमानमानसतयाचिन्तयत्सु तत्रयदृच्छयासमागततेनपरमेश्वरेण पार्वतीचोदनयामृतबालकोज्जीवन ।
१३१	१३१	१४ आपदिराज्ञासर्वस्वत्यागेनाप्यात्मनो रक्षणीयत्व ।	१५३	१५४	२१ बलवतिरिपौवैरमुत्पादितवताकर्तव्य- विषयेनिदर्शनतयाशास्त्रमलिपवनस- वादकथन ।
१३२	१३२	२२ ब्राह्मणानामापदिराज्ञाऽसाधुजनवना पहारेणापितद्रक्षणस्वकर्णीयत्व ।	१५४	१५५	१८ तथा ।
१३३	१३३	२० राज्ञायथारुथचित्कोशतृद्धे कर्तव्यत्व। दस्युभिरापद्यपिसावशेषपरस्वापहर- णस्यधर्म्यत्वोक्ति ।	१५५	{ १५६ } १५७	३५ तथा ।
१३४	१३४	१७ बलप्रशसन । पापकारिणातत्परिहा- रोपायकथन ।	१५६	१५८	३४ लोभादीनामनर्थहेतुत्व । सत्सङ्गस्य लोभादिजयोपायत्व ।
१३५	१३५	२६ दस्युभावेपिशास्त्रानुसारिण परलोक- प्राप्तौदृष्टान्ततया कापच्यचरितोपन्या- स ।	१५७	१५९	१४ अज्ञानलक्षण ।
१३६	१३६	११ कोशतृद्ध्यर्थमपहार्यानपहार्यधनविवे- चन ।	१५८	१६०	३८ दमप्रशसा ।
१३७	१३७	२४ अनागतापत्प्रतिविधानेदृष्टान्ततया- मत्स्योपाख्यानकथन ।	१५९	१६१	१३ तपोनिरूपण ।
१३८	१३८	२२० आपदिशत्रुणापिसधिकरणविषयेदृ- ष्टान्ततयामार्जारमूषिककथा ।	१६०	१६२	२६ सत्यप्रशसन ।
१३९	१३९	११४ पूजनीब्रह्मदत्तसवाद ।	१६१	१६३	२१ लोभादिनिरूपण ।
१४०	१४०	७१ शत्रुतपायभारद्वाजोक्तापद्धर्म ।	१६२	१६४	१३ नृशसलक्षणादि ।
१४१	१४१	१०४ आपदिअभक्ष्यभक्षणेनापिआत्मरक्ष- णकरपेदृष्टान्ततयाविश्वामित्रश्चपच सवाद ।	१६३	१६५	८० यज्ञाद्यर्थसपादनीयद्रव्यविवेचन । स- थापापविशेषाणाप्रायश्चित्तविशेषक- थन ।
१४२	१४२	३८ राज्ञाब्राह्मणवर्जदण्डेनप्रजापालनक- रणेशुकमतानुवाद ।	१६४	१६६	८९ खड्गोत्पत्तिकथन ।
			१६५	१६७	५१ स्वस्वाभिमतार्थकथनायचोदितैर्विदु- रार्जुनभीमसेनै क्रमेणधर्मार्थकामेष्व- भिष्टुतेषुयुधिष्ठिरेणमोक्षप्रशसन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१६६	{ १६८ } १-२७	२६ सन्धेयासन्धेयपुरुषलक्षण ।
१६७	{ १६८ } २८-५२	२४ कृतमित्रद्रोहिलक्षणकथनायगौतमस्य कस्यचिद्ब्राह्मणाधमस्य कथा । धनार्जनायतस्य दस्युग्रामप्रवेश । तत्र चोराधिपेन भर्तृविरहितनारीसमर्पणादिनासत्कृतस्य तस्य दस्युत्पत्त्योपजीवन ।
१६८	१६९	२३ कदाचन धनार्जनाय प्रस्थितेन गौतमेन समुद्रप्रतिगच्छतावणिकसार्धेन सह गमन । सार्धात्परिभ्रष्टेन गौतमेन न्यभ्रोधमूले उपवेशन । तत्र सायमागतेन राजधर्मनाम्ना बकराजेन तस्य सत्कार ।
१६९	१७०	२६ बरुसत्कृतेन गौतमेन तच्चोदनया तस्य हृदो विरूपाक्षनाम्नो राक्षसस्य नगरप्रतिगमन ।
१७०	१७१	३४ विरूपाक्षेण बकराजगौरवात्प्रदत्तधनमादाय सायपुनर्बकालयप्रत्यागमन । परेशु स्वभवनजिगमिषुणा गौतमेन पाथेयार्थरात्रौ बकवधनिर्वाण ।
१७१	१७२	२७ गौतमेन रात्रौ सुप्तबकहृत्वा तन्मासमुपगृह्य स्वग्रामप्रतिप्रस्थान । परेशुर्बकस्यानागमनेन तस्य विपदाशङ्किनाविरूपाक्षेण तद्दुत्तान्तजिज्ञासया स्वपुत्रस्य नियोजन । विरूपाक्षसुतेन गौतमहनन ।
१७२	१७३	२५ विरूपाक्षभटैर्बकशरीरस्य चितारोपण । ततो वाग्वाणीतधेनुमुखस्रुतफेनपातेन चितास्थबको जीवन । ततो बकरार्थेन यापुनरुज्जीवितस्य गौतमस्य स्वग्रामगमन ।

समाप्तमापद्धर्मपर्व ॥ २ ॥

अथ मोक्षधर्मपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ २०३ ॥

(१७३-३७५) ॥ श्लोका ॥ ८४०३ ॥

१७३	१७४	६५ भीष्मेण युधिष्ठिरप्रतिविप्रसेनजित्संवादानुवाद । विप्रेण सेनजितप्रतिपिङ्गलोपाख्यानकथन ।
१७४	१७५	३९ कालस्य द्रुततरपातितया सब साधनस्य सपादनीयत्वे पितृपुत्रसंवाद ।
१७५	१७६	२३ दारिद्र्यवनिक्तवयो क्रमेणार्थानर्थसाधनत्वे प्रमाणतया शम्भ्याकगीताया अनुवाद ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
१७६	{ १७७ } १७८	६८ विरक्ते सुखसाधनताया प्रमाणतया मङ्किगीताया बोध्यगीताया श्वानुवाद ।
१७७	१७९	३७ प्रपञ्चस्यानित्यत्वादिज्ञानपूर्वकविरक्ते सुखहेतुताया प्रमाणतया प्रह्लादाजगरमुनिसंवादानुवाद ।
१७८	१८०	५४ इतरनिषेधपूर्वकप्रजाया सुखसाधनताया सृगालकाश्यपसंवादानुवाद ।
१७९	१८१	२२ तपोदानादिसत्कर्मणामपि परम्परया सुखसाधनताकथन ।
१८०	१८२	३९ सृष्टिप्रकारकथनारम्भ । भृगुणा भ्रद्वाजप्रतिमहत्त्वादिपद्मपर्यन्तसृष्टिप्रकारकथन । तथा ब्रह्मणालोकसृष्टिकथन ।
१८१	१८३	१७ तयामेत्स्थब्रह्मणोजलादिभूम्यन्तसृष्टिप्रकारकथन ।
१८२	१८४	४७ वृक्षादीनामपि भौतिकत्वचैतन्यादिसमर्थन ।
१८३	१८५	१७ शरीरे प्राणापानादीनाकार्यविशेषनिरूपण ।
१८४	१८६	१५ सयुक्तिसघातान्यजीवपक्षाक्षेप ।
१८५	१८७	३१ सघातातिरिक्तजीवसमर्थनपूर्वकतन्त्रिरूपण ।
१८६	१८८	२० सर्वेषां ब्राह्मणत्वाविशेषे पि क्षत्रियादिवर्णविभागस्य तदीयाचारनिबन्धनत्वोक्ति ।
१८७	१८९	१८ ब्राह्मणादिवर्णलक्षणकथन । वैराग्यस्य सुक्तिसाधनताकथन ।
१८८	१९०	१६ भृगुणा धर्माधर्मयो सुखदुःखसाधनत्वे प्रतिपादिते ऋष्यादीनास्वर्गानपेक्षणाद्यभिचारशङ्किनाभरद्वाजेन तदाक्षेप । भृगुणामोक्षस्वरूपनिरूपणपूर्वकनिष्कामकर्मणस्तत्साधनत्वमक्षतमित्तिस्वाभिप्रायाविष्करणं ।
१८९	१९१	१८ चतुराश्रमधर्मनिरूपण ।
१९०	१९२	२८ वानप्रस्थयत्याश्रमयोर्लक्षण । तथा हिमवदुत्तरलोकस्य स्वर्गतुल्यत्वकथन ।
१९१	१९३	३३ सदान्चारनिरूपण ।
१९२	१९४	७४ अध्यात्मनिरूपण ।
१९३	१९५	२३ ध्यानयोगकथन ।
१९४	१९६	२८ जपप्रकार जपफलम्ब ।
१९५	१९७	१३ जापकोपाख्यान ।
१९६	१९८	१२ तथा ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
१९७	१९९	१३८ जापकोपाख्यानेकालयमधर्मविप्रेक्षवा- क्तादीनासवाद ।	२२८	+	३५ तपश्शब्दस्यमतभेदेनानार्थकत्वकथ- नपूर्वकस्वमतैतस्यज्ञानार्थकत्वाभिधा- न । ज्ञानस्यमोक्षसाधनेदृष्टान्ततया सुवर्चलाचरित्रकथन ।
१९८	२००	३४ जापकोपाख्यानसमापन ।	२२९	२२२	७२ ज्ञानस्यश्रेयस्साधनत्वेइन्द्रप्रह्लादस- वाद ।
१९९	२०१	२८ ज्ञानयोगादे फलभगवद्वेदनप्रकारच- पृष्ठेनभीष्मेणतत्कथनायमनुवृहस्पति सवादानुवाद ।	२३०	२२३	३४ इन्द्रबलिसवाद । इन्द्रप्रतिबलिना- गर्वैभजकवचनोपन्यास ।
२००	२०२	२३ मनुवृहस्पतिसवाद ।	२३१	२२४	६६ सर्वस्यापिकालनियामकेश्वरनियम्य- त्वप्रतिपादकशक्रबलिसवाद ।
२०१	२०३	२३ तथा ।	२३२	२२५	४२ बलिशरीराच्छ्रियोनिष्कमण ।
२०२	२०४	२६ तथा ।	२३३	२२६	२४ आपदिशोकत्यागपूर्वकभगवदनुचि- न्तनादे श्रेयस्साधनताप्रतिपादकश- क्रनमुचिसवाद ।
२०३	२०५	२६ तथा ।	२३४	२२७	११९ विपदिधैर्यावलबनस्यसुखसाधनताप्र- तिपादकबलिशक्रसवादानुवाद ।
२०४	२०६	४४ तथा ।	२३५†	२२९	१२२ गङ्गापुलिनगतयो शक्रनारदयो स- मीपप्रतिश्रीदेव्याभागमन । शक्रप्रति- श्रियास्वस्यदैत्येषुनिवासविप्रवासयो कारणीभूततद्गुणदोषाभिधान ।
२०५	+	७२ ससारचक्रनिरूपण । नारदसावित्री- सवाद । नारदेनतपसाभगवदपरो- क्षीकरण ।	२३६	२३०	६० वैराग्यादिपूर्वकभगवज्ज्ञानस्यश्रेय- स्साधनत्वपरासितजैगीषव्यसवाद ।
२०६	२०७	६८ भूतादिजगत्सृष्टिप्रकार । भगवद- वतारनिरूपण । श्रीकृष्णस्यसर्वोत्तम- त्वप्रतिपादन ।	२३७	२३१	४२ सद्गुणानाजनवशीकरणकारणत्वेदृष्टा- न्ततयाउग्रसेनायकृष्णोदितनारदगु- णानुवाद ।
२०७	२०८	३८ मरीच्यादिब्रह्मपुत्रवश ।	२३८	{ २३२ } { २३३ }	११२ सृष्ट्यादिप्रतिपादकव्यासशुकसवाद ।
२०८	२०९	४७ हरेवैराहावतारनिरूपण ।	२३९	२३४	१९ शुक्रायश्रीव्यासोदितप्रलयप्रकारानु- वाद ।
२०९	+	७८ वासुदेवतत्त्वकथन ।	२४०	२३५	३८ व्यासेनशुक्रायोक्तब्राह्मणधर्मानुवाद । तथाब्राह्मणेभ्योदानमहिमानुवाद ।
२१०	+	८७ प्रयाणकालेभगवदनुस्मृतिप्रकार ।	२४१	२३६	३२ व्यासकृतब्राह्मणधर्मकथनपूर्वकज्ञान- प्रशसन ।
२११	+	७१ गरुडोक्तभगवन्महिमा ।	२४२	२३७	४२ ज्ञानस्यश्रेयस्साधनतापरंशुकप्रत्युक्त- व्यासवाक्य ।
२१२	२१०	६१ वाष्णीयाध्यात्म ।	२४३	२३८	२५ भूतेषुतारतम्यकथनपूर्वकज्ञानप्रशसा ।
२१३	२११	२२ जगत्सृष्ट्यादिप्रतिपादन ।	२४४	२३९	२१ मतभेदयुगधर्मभेदादिप्रतिपादकव्या- सवाक्य ।
२१४	२१२	५० वाष्णीयाध्यात्म ।	२४५	२४०	३४ वर्णाश्रमोचितधर्मानुष्ठानपूर्वकब्रह्मज्ञा- नस्यतत्प्राप्तिसाधनत्वादिप्रतिपादक- व्यासवाक्यं ।
२१५	२१३	२५ तथा ।			
२१६	२१४	३६ तथा ।			
२१७	२१५	३३ वैराग्यादिमोक्षसाधनकथन ।			
२१८	२१६	२८ वाष्णीयाध्यात्म ।			
२१९	२१७	४६ तथा ।			
२२०	२१८	५१ जनकायपञ्चशिखोक्तनास्तिकादिमत खण्डनप्रकार ।			
२२१	+	५२ जनकप्रत्युक्तपञ्चशिखवाक्यानुवाद ।			
२२२	२१९	६३ तथा ।			
२२३	+	२० जनकोपाख्यान ।			
२२४	+	१०५ गार्हस्थ्येस्थितस्यापिभगवदुपासकस्य ज्ञानिन पुरुषार्थसिद्धौदृष्टान्ततयासुव- र्चलाश्वेतकेतूपाख्यान ।			
२२५	२२०	२० दमप्रशसा ।			
२२६	२२१	१७ तपउपवासादिनिरूपण ।			
२२७	+	४७ भगवत्स्वरूपनिरूपकमुनिसनत्कुमार- सवाद ।			

† ह्यपुस्तके २२८ तमी अध्यायसङ्ख्या प्रमादाद्भ्रुविता वर्तते ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		त्रशिखण्डिभि स्त्रकृतधर्मशास्त्रस्यबृह- स्पतौस्थापन ।
३४४	३३७	६९ बृहस्पतिनाउपरिचरवसोर्याजन । त- त्रश्रीहरिणापरोक्षतयाभागग्रहणात्कु- द्धबृहस्पतिप्रत्येकतादिभि श्वेतद्वीपव णनपूर्वकभगवन्महिमोक्त्यापरिसा- न्त्वन ।
३४५	३३८	४७ उपरिचरवसो शापप्राप्तितद्विमोचन प्रकारकथन ।
३४६	३३९	४ बहुनामभिर्नारदकृतश्वेतद्वीपगतभग- वत्स्तोत्र । प्रायोगद्यात्मकोयमध्याय ।
३४७	{ ३४० } १-७६	७६ नारदायश्वेतद्वीपस्थदुर्युक्तस्त्रकृतसृष्टि- प्रकार ।
३४८	{ ३४० } ७७-१४१	९९ श्वेतद्वीपस्थेनहरिणानारदप्रतिखदशा- वतारचरित्रकथन ।
३४९	३४१	११७ श्रीहरेयंज्ञेष्वग्रभागभाक्त्वप्रकारपृष्टेन- सोतिनातत्कथनायशौनकादीन्प्रतिब्र- ह्मादीनाश्वेतद्वीपगमनादिप्रतिपादक- व्यासवैशपायनादिसवादानुवाद ।
३५०	३४२	५९ वैशपायनेनजनमेजयप्रत्यर्जुनायस्व- माहात्म्यख्यापनपूर्वकश्रीकृष्णकृतना- रायणादिखनामनिर्वचनानुवाद ।
३५१	{ ३४३ } १-६५	६६ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिसृष्टिप्रकारकथन । तथाब्राह्मणमहिमानुवर्णन । प्रायोग द्यात्मकोयमध्याय ।
३५२	{ ३४३ } १६-१४१	७६ हृषीकेशादिनामनिर्वचन । रुद्रनारा- यणयुद्धवर्णन ।
३५३	३४४	६७ श्वेतद्वीपाद्ददर्याश्रममुपागतस्यनारद- स्यश्रीनारायणेनसवाद् ।
३५४	३४५	२८ नरनारायणाभ्यानारदायश्रीभगवन्म- हिमानुवर्णन । बदर्याश्रमेनारदेन- चिरतरतपश्चर्या ।
३५५	३४६	२७ नारदप्रतिनरनारायणाभ्यापित्र्यैकर्म- णिविशेषनिरूपण ।
३५६	३४७	२० नरनारायणाभ्यनुज्ञानेनारदेनस्वा- श्रमप्रतिगमन । वैशपायनेनज्ञानमे- जयप्रतिव्यासमाहात्म्यकथन । सौ- तिनाश्रीनारायणगुणवर्णनपूर्वकशौन कादिभ्यस्तदनुग्रहाशसन ।
३५७	३४८	९४ श्रीनारायणेनखनाभिपद्मेब्रह्मण सर्ज- न । ततोमधुकैटभयोरुत्पादन । ता- भ्याब्रह्मणोवेदापहरण । ह्यशिशो- रूपिणाहरिणाब्रह्मणेपुनर्वेदप्रत्यर्पण ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		मधुकैटभसहरण । वैशपायनेनजन- मेजयायश्रीनारायणमहिमानुवर्णन ।
३५८	३४९	८८ एकान्तिकधर्मनिरूपण ।
३५९	३५०	७४ तथाश्रीव्यासस्यश्रीनारायणादापातरत- मत्वेनपूर्वजन्मनिप्रादुर्भावकथन ।
३६०	३५१	२५ ब्रह्मरुद्रसवाद् ।
३६१	३५२	२३ ब्रह्मणारुद्रप्रतिभगवन्महिमप्रतिपाद- न ।
३६२	३५३	११ उच्छ्रुत्युपाख्यानोपोद्धात ।
३६३	३५४	९ महापद्मपुरवासिनाविप्रेणातिथिप्रति सत्कारपूर्वकप्रश्रारभ ।
३६४	३५५	१६ श्रेयस्साधनपृष्टेनातिथिनाब्राह्मणप्रति नानामार्गप्रदर्शनपूर्वकस्वस्यापिसश- योत्कीर्तन ।
३६५	३५६	११ अतिथिनाब्राह्मणप्रतिश्रेयस्साधना- वगमायपद्माख्यनागसमीपगमनचो- दना ।
३६६	३५७	११ ब्राह्मणेनधर्मावगमनायनागगृहप्रति गमन ।
३६७	३५८	१३ ब्राह्मणेननागीप्रतिप्रवासिनेनागाय स्वागमननिवेदननिदेशपूर्वकनदीपु- लिनप्रतिगमन ।
३६८	३५९	१३ पुलिनवासिनाब्राह्मणेनस्वस्वफलाद्या- हारप्रार्थयतानागीयानानागागमनाव- धिस्वस्याहाराकरणकथनपूर्वकप्रतिनि- वर्तन ।
३६९	३६०	१६ नागपत्न्याप्रवासादागतस्वभर्तारप्रति ब्राह्मणवचननिवेदन ।
३७०	३६१	२० ब्राह्मणसदेशश्रवणपृष्टेननागेनपत्नी- सान्त्वनेनरोषत्यागपूर्वकब्राह्मणप्रति प्रस्थान ।
३७१	३६२	१६ नागब्राह्मणयो सलाप ।
३७२	३६३	१८ आश्चर्यकथनप्रार्थितेनान्नेनसूर्यमुण्ड- लेतत्तुल्यतेजोन्तरप्रवेशदर्शनकथन ।
३७३	३६४	६ नागेनब्राह्मणप्रतिसूर्येणस्वप्रतितद्विब- प्रविष्टतेजस उच्छ्रुत्तिमुनिस्वरूपत्व- कथन ।
३७४	३६५	१० ब्राह्मणेननागामन्त्रणपूर्वकमिष्टदेशं प्रतिगमन ।
३७५	३६६	९ भीष्मेणयुधिष्ठिरंप्रत्युच्छ्रुत्युपाख्या- नोपदेशपरपराक्रमकथनपूर्वकमुच्छ- ्रुत्तिब्राह्मणस्यवनप्रवेशकथन ।

समाप्त मोक्षधर्मपर्व ॥ ३ ॥ शान्तिपर्व च सपूर्णम् ॥ १२ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथानुशासनपर्व ॥ १३ ॥

अत्रावान्तरपर्वणी ॥ २ ॥ अध्याया ॥ २७४ ॥ श्लोका. ॥ १११०७ ॥

अ याय ह्यपा न्न श्लोक

अथ दानधर्मपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ २७२ ॥

(१-२७२) ॥ श्लोका ॥ ११०२० ॥

१	१	८४	युधिष्ठिरेणभीष्मप्रतिपुन शमादिकथ- नप्रार्थना । भीष्मादिनिवनेखस्यैव हेतुत्वबुद्ध्यास्खोपालम्भनपूर्वकशोच- न्तयुधिष्ठिरप्रतिभीष्मेणजीवस्यकर्म- ण्यस्वातन्त्र्यमभिवायतन्निदर्शनतया लुब्धगौतमीसवादानुवाद । ✓
२	२	११२	गार्हस्थ्यश्रयणेनातिथिसंकारस्यश्रेय- स्साधनतायादृष्टान्ततयासुदर्शनोपा- ख्यानकथन । ✓
३	२७	३०	ब्राह्मण्यस्यक्षत्रियादिदौर्लभ्येदृष्टान्त- तयामतङ्गोपाख्यानकथन । तत्रेन्द्र- मतङ्गसवाद ।
४	२८	१६	मतङ्गेनब्राह्मण्यप्राप्तयेतपश्चरण । त प्रतीद्रेणब्राह्मण्यस्यदुर्लभत्वोक्ति ।
५	२९	२८	पुनरपितृपश्यतेमतङ्गायेन्द्रेणब्राह्मण्य स्यदुष्प्राप्तत्वकथनपूर्वकमितराभीष्ट- दान ।
६	३	१९	युधिष्ठिरेणभीष्मप्रतिविश्व मित्रचरि त्रानुवादपूर्वकृतस्यब्राह्मण्यप्राप्तिहेतु- प्रश्न ।
७	४	६२	भीष्मेणयुधिष्ठिरं प्रति विश्वामित्रोत्पत्ति प्रकारकथनेनैवब्राह्मण्यप्राप्तिप्रकार- कथन ।
८	३०	६७	वीतहृदयस्यब्राह्मण्यप्राप्ति ।
९	६	५१	पुरुषंकारस्यप्राबल्येवसिष्ठब्रह्मसवाद ।
१०	७	३०	शुभाशुभकर्मफल । ✓
११	५	३२	शुकवासवसवादानुवादेनानृशस्यप्रश- सन ।
१२	८	३२	ब्राह्मणप्रशसन ।

अध्याय ह्यपा न्न श्लोक

१३	+	५	क्रोवस्यातिथेश्चक्रमेणनिंदाप्रशसनपर वेदचतुष्टयसवाद ।
१४	+	६	ब्राह्मणानापतित्रतानाचमहिमप्रति- पादकेन्द्राभ्यादिसवाद । ✓
१५	+	१२	भगवन्महिमप्रतिपादकव्यासवासुदेव- सवाद । ✓
१६	+	८	भगवन्महिमप्रतिपादकव्यासवचन ।
१७	+	५	भक्तिश्रद्धादीनामुक्तिसाधनताप्रति- पादकव्यासवाक्य । ✓
१८	+	१२	श्रीकृष्णमहिमप्रतिपादकव्यासमद्रा- जसवाद । ✓
१९	+	८	श्रीकृष्णेनभीष्मप्रतियुधिष्ठिरायगरुडो पाख्यानकथनचोदना । ✓
२०	+	२२	कश्यपेनस्वभार्थयो कद्रूविनतयो क्रमे- णपुत्रसहस्रतद्वयलभरूपवरदान । विनतयाएकाण्डभेदन । असमप्रत- याजातेनारुणेनमात्रेदासीभवनरूप- शापदान ।
२१	+	१५	गरुडोत्पत्ति । कद्रूविनतयोरुच्चैश्श्रवो- वालरूपविषयेविवाद । पराजिताया- दासीभावरूपपणबन्ध ।
२२	+	२०	कद्रूस्वपुत्रान्प्रत्युच्चैश्श्रवोवालस्यनैल्य- सपादनचोदना ।
२३	+	१५	कद्रूस्ववचनतिरस्कारेण काश्चनस्वपु- त्रान्प्रतिजनमेजयसत्रेनिधनरूपशाप- दान । कैश्चनसर्पैर्वालस्यनैल्यसपा- दन । ह्यवाक्येनैल्यदर्शिन्याविनतया स्वस्यकद्रूदासीभवनाङ्गीकरण ।
२४	+	२३	नारदेनगरुडप्रतिविनताया कद्रूदास्य- निवेदन । गरुडेनकद्रूप्रतिस्वमातुर्दा- स्यान्मोचनयाचना । कद्रूगरुडप्रस्य- मृतानयनेमातुर्दास्यान्मोचनोक्ति ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय.	श्लोका अ	श्लोक
२५	+	२८ गरुडेनस्वपितरिअमृताहरणायस्वग- मननिवेदन । कश्यपेनतप्रतिगजक- च्छपभक्षणपूर्वकममृताहरणचोदना ।			ननूद्यप्राणिनासासारिकदु खानुवर्णन पूर्वकस्वससारनिर्वेदनिदर्शनेनपुन- विस्तरेणवैष्णवधर्मकथनप्रार्थना । ✓
२६	+	३७ गरुडेनचरणभ्यागजकच्छपग्रहण । तेनतयोभक्षणायनैमिशारण्यस्थमहा तरुशाखायावेगान्निपतन । खनिप- तनमात्रेणभज्यमानशाखाया अथो भागोलबमानसुनिगणावलोकनात्पुण्डे- नतच्छाखाग्रहणपूर्वकतस्यपुनरुत्पत- न । तेनसमुद्रान्तेशाखाविसर्जनेनत- न्निवासिनाकुविन्दानाहनन । ✓	३७	+	१८ ब्राह्मणादिसर्वजगतामित्यलकथन- पूर्वकनारायणस्यनित्यलकथनेनतदु- पासनविधान । ✓
२७	+	१४ गरुडेनशैलाग्रेउपविश्यगजकच्छपभ- क्षण । तत स्वर्गेऽमृतसमीपगतेन तेनतत्रपरितोऽवलदग्निदर्शनभयाद् ह्माणप्रतितच्छमनोपायप्रश्न । ब्रह्म- णातप्रतिनवनीतप्रक्षेपेणाग्निसशासन चोदना ।	३८	+	६५ तलसृष्ट्यादिप्रतिपादकनारदसनकु- मारसवादानुवाद ।
२८	+	२३ गरुडेननवनीतप्रक्षेपेणमन्दीभूताभ्यु- ल्लङ्घनपूर्वकममृतरक्षिणापक्षप्रहारेण निराकरण । तथाऽमृतमाहृत्यविय- तिसमुत्पतन । गरुडोपरिइन्द्रेणवज्रा- युधपातन ।	३९	+	३८ प्रलयप्रकार ।
२९	+	२२ गरुडेनऽद्रप्रत्यमृतनयनकथन । त- याविनतायादास्यान्मोचन । गरुडे- नेन्द्रायपुनरमृतप्रत्यर्पण ।	४०	+	७९ ब्रह्मणादेवान्प्रतिनारायणमहिमप्रति पादकगरुडकश्यपसवादानुवाद ।
३०	९	२८ भीष्मेणयुधिष्ठिरप्रतिब्राह्मणायप्रति- श्रुतार्थाप्रदानस्यानर्थहेतुतायादृष्टान्त तयासृगालवानरसवादानुवाद ।	४१	+	४४ गरुडस्यबदरीनारायणानुगमनादिप्र- तिपादकगरुडमुनिगणसवादानुवाद ।
३१	१०	७५ शूद्रोपदेशस्यानर्थहेतुतायादृष्टान्तत- यामुनिशूद्रयो कथा ।	४२	+	६८ श्रीनारायणमहिमप्रतिपादकगरुडमु- निगणसवाद । ✓
३२	११	२४ महालक्ष्म्यारुक्मिणीप्रतिस्वावासस्थ- लनिदेश ।	४३	+	७३ बदरीनारायणेनगरुडप्रतिस्वमहिमो- क्ति । गरुडेनसुनिगणान्प्रतिस्वानु- भूतनारायणमहिमोक्ति ।
३३	+	२५ कृतम्रस्यप्रायश्चित्तविषयेदृष्टान्ततया- वत्सनाभमुनिचरित्र ।	४४	+	१२ सुपर्णोपाख्यानसमापन ।
३४	१२	५४ स्त्रीपुंसयो समायोगेस्त्रियाएवसुखाधि- क्येसवादतयाभङ्गाखनोपाख्यानक- थन ।	४५	१४	४१७ श्रीकृष्णेनभीष्मनियोगाद्युधिष्ठिरप्रति महादेवमहिमकथन । ✓
३५	१३	७ मनोवाक्कायरूपकरणैर्दुष्कर्मपरित्याग- पूर्वकशुभकर्मकरणस्यभगवत्प्रसादन- हेतुत्वोक्ति । ✓	४६	१५	११ श्रीकृष्णेनपार्वतीपरमेश्वरान्यास्वस्मैव- रप्रदानकथन । ✓
३६	+	६५ युधिष्ठिरैर्णभीष्मप्रतिस्वेनश्रुतान्धर्मा-	४७	१६	७६ उपमन्युनाश्रीकृष्णप्रतितण्डकृतमहा- देवस्तुत्यनुवाद ।
			४८	१७	१८२ शिवसहस्रनाम ।
			४९	१८	८४ महादेवमहिमा ।
			५०	१९	११० स्त्रीस्वभावप्रदर्शनायाष्टावक्रोपाख्या- नकथनारम्भ । अष्टावक्रेणवदान्यं प्रतिकन्यायाचन । तथावदान्यनियो गादुत्तरदिग्गमन । तत्रजरतीरूपधा- रिण्योत्तरदिग्गभिमानिदेवतयासवात् ।
			५१	२०	२६ तयादेवतयापरदारत्वशङ्कर्यास्वभोग- मनङ्गीकुर्वाणमष्टावक्रप्रतिजरतीरूप- त्यागेनकन्यारूपस्वीकरणपूर्वकस्वपा- णिग्रहणप्रार्थना ।
			५२	२१	२३ तयादेवतयास्वीयप्रार्थनाया स्त्रीचाप- लप्रदर्शनाद्यर्थकत्वकथनपूर्वकमष्टाव- क्रस्यधर्मोपदेशेनस्वगृहप्रतिप्रेषण । अ- ष्टावक्रेणवदान्यकन्यापाणिग्रहणेनस्वा- श्रमेसुखनिवासा ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक.	अध्याय	श्लोका	श्लोक
५३	+	३९ ऋष्यादीनावियोजित्वेपितपोविद्यादीनामेवमाहात्म्यप्रयोजकत्वेनिदर्शनतयातादृशानासभवप्रकारादिकथन।	७६	४१	३६ इन्द्रेणदेवशर्ममुन्यसनिधानेतज्जार्थाविलोभनायतदाश्रमाभिगमनं । विपुलतपोभिभूतेनेन्द्रेणभयात्ततोनिर्गमन ।
५४	+	२६ युगचतुष्टयवर्षप्रतिपादनारदमार्कण्डेयसवाद । ✓	७७	४२	३३ गुरुनियोगाद्दिव्यपुष्पानयनार्थगतैनविपुलेनमध्येमार्गनरवरमिथुनात्स्वगतिनिन्दाश्रवण । निन्दितगतिप्रापकस्वदुश्चरितचिन्तयतातेनचिरायतदसुस्मरण ।
५५	+	२२ कन्यानाप्रदानकालादिप्रतिपादनारदमार्कण्डेयसवाद । ✓	७८	४३	३१ देवशर्मणाविपुलप्रतिहृष्टानामिथुनानाश्रुदपुरुषाणाचक्रमेणाहोरात्रकृत्वभिमानिदेवतात्वकथन । तथास्वस्मिन्स्वदाररक्षणाययोगेनतच्छरीरप्रवेशानिवेदनस्यदुर्गतिहेतुत्वकथन । तथातत्कृतस्वदाररक्षणपरितोषेणतदुरितदूरीकरणपूर्वकतेनस्वभार्याचसहस्रर्गेमुत्पनिवास ।
५६	+	६ भार्यात्वेनपरिग्रहयोग्या स्त्रिय ।	७९	४४	५७ विवाहविभाग । कन्यानोभार्यात्वप्रापकविध्यादि ।
५७	+	२५ सतीनामसतीनाचगुणदोषप्रतिपादन । ✓	८०	४५	२३ वैवाहिकविध्यादेर्दायार्हितादेश्वकथनं ।
५८	+	११ स्त्रीणामतिक्रमेप्रायश्चित्त ।	८१	४६	१५ स्त्रीणाप्रशसनं । ✓
५९	+	५० स्त्रीणामपरित्याज्यत्व ।	८२	४७	६२ ब्राह्मणादीनादायविभजनविधि ।
६०	२२	४१ दानपात्राणालक्षण ।	८३	४८	४९ सकरजातीनाशीलविभागादिकथन ।
६१	{ २३ } { १-४७ }	५७ श्राद्धेनिमन्त्रणार्हाब्राह्मणा ।	८४	४९	४७ औरसादिपुत्रनिरूपण ।
६२	{ २३ } { ४८-१०२ }	५९ दानपात्रलक्षण । स्वर्गनरकप्रापकपुण्यपापप्रतिपादन । ✓	८५	५०	२६ महद्दर्शनसहवासयोर्गवाचप्रभावबोवनायच्यवनोपाख्यानकथनारभ । अन्तर्जलेनिमज्ज्यतपस्यतश्च्यवनस्यदाशैर्जालेनजलचरै सहकूलप्रापण । दाशैर्प्रार्थितेनऋषिणादाशान्प्रतिमत्स्यै सहस्यमारणमोचनान्यतरकरणचोदना ।
६३	२४	१२ हिंसाविनापिब्रह्महत्याप्राप्ति ।	८६	५१	५१ दाशैश्च्यवनवृत्तान्तनिवेदितेननहुषेणतप्रतिच्यवनाभीष्टकरणप्रतिज्ञान । च्यवनेननहुषप्रतिस्त्रोचितमूल्यदानेनात्ममोचनचोदना । नहुषेणसमप्रराज्यस्यमूल्यतापरिकल्पनेपिमुनिनातदनङ्गीकरणेगविजातेनमुनिनातप्रतिगोप्रतिनिधीकरणचोदना । च्यवनेनगोप्रतिग्रहेणस्वसहवासिभिर्मत्स्यै सहदाशानास्वर्गप्रापण ।
६४	२५	७२ नद्यादितीर्थानातत्तन्नामविशेषनिर्देशेनतत्सेवनफलप्रतिपादकगौतमाङ्गिरस्सवाद ।	८७	५२	३९ परशुरामविश्वामित्रयोस्तपस्त्रिकथारंभ । च्यवनेनकुशिकराजमेत्यसभा-
६५	२६	१११ गङ्गामहिमप्रतिपादकसिद्धशिलतृप्तिसवादानुवाद । ✓			
६६	३१	३७ मानवेषुपूज्यताप्रयोजकगुणप्रतिपादककृष्णनारदसवाद । ✓			
६७	३२	३९ शरणागतरक्षणप्रतिपादकश्येनकपोतोपाख्यान । ✓			
६८	३३	२७ ब्राह्मणमहिमा ।			
६९	३४	३० ब्राह्मणमहिमप्रतिपादकऋषीवासुदेवसवाद ।			
७०	३५	२५ ब्राह्मणमहिमा ।			
७१	३६	२० ब्राह्मणमहिमप्रतिपादकशक्रशबरसवाद ।			
७२	३७	१८ पात्रलक्षण ।			
७३	३८	४१ स्त्रीस्वभावप्रतिपादनारदपञ्चचूडासवाद । ✓			
७४	३९	१६ स्त्रीणादुश्चरित । ✓			
७५	४०	६१ स्त्रीणापुरुषचित्तप्रमथनायशक्तिविशेषदानपूर्वकब्रह्मणासृष्टतयातद्रक्षणस्यदुष्करलकथन । अत्रदृष्टान्ततयाविपुलोपाख्यान । गुरुणास्वभार्यारक्षणे निष्पत्तेनविपुलान्नाशिष्येणतदर्थयोगेनगुरुः शरीरप्रवेश ।			

अध्याय	श्लो.अ	श्लोक
		र्यस्तप्रतिस्वशुभ्रुषाविधान । सभार्येण- कुशिकेनएकविंशतिदिवसाननवरत- मेकपाश्वेनप्रसुप्तस्यच्यवनस्यपादसवा हृनेनपर्युपासन । तत शयनादुत्थि- तेनतेनकिंचिद्दूरगत्वाऽन्तर्धान ।
८८	५३	७० ततश्च्यवनेनकुशिकप्रतिपुन शयनेप्र- स्वपतआत्मन प्रदर्शन । पुनरुत्थिते नमुनिनाराजानप्रत्यात्मनस्त्वाभ्य- ञ्जननियोजनेनहानशालायापुनरन्त- र्धान । पुनराविष्कृतात्मनातेनसभा- र्यस्यराज्ञोरथधुरिसयोजनपूर्वकयाच- केभ्यस्तदीयवित्तादिवितरणपूर्वकवी- थ्यारथेननिर्गमन । स्वीयप्रतोदताड- नेप्यविकृतमानसेसभार्येणकुशिकेप्रसी- दतामुनिनातस्मैवरदानं ।
८९	५४	४० परेद्यु प्रभातेसभार्येणकुशिकेनच्यव- नावलोकनायवनप्रवेश । च्यवनेन कुशिकप्रतिस्वयोगप्रभावसृष्टस्वर्गप्रद- र्शनपूर्वकमभिमतवरवरणप्रेरणा ।
९०	५५	३८ च्यवनेनकुशिकप्रतितद्गृहेनिवासादे कारणकथन । तथातस्यब्राह्मण्यप्रा- प्तीच्छावगमेनतत्पौत्रादेस्तस्माभव- दान ।
९१	५६	२१ च्यवनेनकुशिकप्रतिस्वकुलेजनिष्यत- ऋचीकस्यानुभावेनस्वकुलेपरशुराम- स्यकुशिकवशे विश्वामित्रस्यचजन्मक- थन ।
९२	५७	४४ भीष्मेणयुधिष्ठिरंप्रतिनानाविददाना- नाविशिष्यफलकथन ।
९३	५८	३३ तटाकादिप्रतिष्ठायावृक्षाद्याारोपणस्यच- फलकथन ।
९४	५९	४० ब्राह्मणप्रशसनपूर्वकतदारानविधान
९५	६०	२० ब्राह्मणमहिमा ।
९६	६१	४० ब्राह्मणप्रशसनपूर्वकब्राह्मणानाप्रजा- नाचरक्षणन्यावश्यकर्तव्यत्वकथन ।
९७	६२	१०० भूदानप्रशसा ।
९८	६३	५२ अन्नदानप्रशसा तत्फलच ।
९९	६४	३६ अश्विन्यादिनक्षत्रयोगेऽन्नदानफलप्र- तिपादकनारददेवकीसवाद ।
१००	६५	१९ जलादिदानफल ।
१०१	६६	६४ जलतिलभूम्यन्नगोदानादिफल ।

अध्याय	श्लो.अ	श्लोक
१०२	६७	१९ जलप्रभाववर्णन तद्दानप्रशसाच ।
१०३	६८	३५ तिलजलदीपादिदानप्रशसापरथमब्रा- ह्मणसवादानुवाद ।
१०४	६९	२६ गोभूविद्यादानप्रशसा ।
१०५	७०	३३ ब्राह्मणस्वापहारस्यानर्थहेतुतायांनृगो- पाख्यानकथन ।
१०६	७१	५७ गोदानप्रशसापरनाचिकेतोपाख्यान
१०७	७२	१२ गोदानफलविशेषविषयकेन्द्रप्रशानु- वाद ।
१०८	७३	५१ इन्द्रप्रतिब्रह्मणागोदानप्रशसन ।
१०९	७४	१६ गोविक्रयापहारफल । सुवर्णस्यगोदा नेदक्षिणालप्रशसन ।
११०	७५	४१ सत्यदमादिप्रशसन ।
१११	७६	३१ गोदानविधि ।
११२	७७	३६ गवामुत्पत्तिप्रकार । कपिलानामुत्प- त्तिप्रकार ।
११३	७८	२६ गोमहिमप्रतिपादकवसिष्ठसौदासस- वाद ।
११४	७९	२७ ब्रह्मणागोभ्योवरदान ।
११५	८०	१७ गोदानेसौदासस्यपुण्यलोकावाप्ति ।
११६	८१	४७ गवाश्शुभ्रप्राप्ति ।
११७	+	२४ गोलोकस्यब्रह्मलोकादुपरितनल ।
११८	+	२९ गवामुत्पत्ति ।
११९	+	२५ सुरभ्या क्षीरपानादिन्द्रस्यामरत्वप्रा- प्ति ।
१२०	+	२९ फेनपोपाख्यानारभ । सुमित्रनाम्नेवि प्रायाङ्गिरसेनैकस्यागोदानं । तस्यावशे- ऽसख्येयानागवासभव सुमित्रेणवरस- मुखोद्गतक्षीरफेनपानात्फेनपइतिनाम- प्राप्ति ।
१२१	+	२२ फेनपस्यगोभि कदाचनगोलोकादेत्य गिरिहृदेस्त्रीरूपधारणेनविहरमाणाना गवामवलोकन । फेनपस्यगोभि खे- षागोलोकप्राप्त्युपायपृष्ठाभि स्त्रीरूप- धारिणीभिर्गोभि फेनपगा प्रतिरन्ति- देवस्यसन्नेआत्मनापशुत्वोपकल्पनस्य तदुपायत्वोक्ति । फेनपस्यस्वैव्वति- वत्सलतयायागीयपशुत्वेतदभ्यनुज्ञान- स्यदु सपादताचिन्तयन्तीषुतासुक- पिलाभिस्ताभ्य खेषामेवश्रैष्ठ्यप्राप्ति- रूपवराधिगमेनफेनपवधप्रतिज्ञान ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक		
१२२	+	१४	१२२	{ ८५ } ८७-१६८	८१	फेनपस्यगोभक्त्युद्रेकसनुष्टाभिर्गोलो- कादागतगोमातृभिर्योगप्रभावेणशरी- राद्वियोजनेनखलोकप्रापणपूर्वकत स्मिन्कपिलानिश्चयनिवेदन । तत क पिलाभिर्यथाप्रतिज्ञश्रद्धाघातादिनाफे- नपस्यकुणपशरीरविभेदन । गोमातृ- भिरितरगवामभेध्यवदनत्वरूपशाप- दान ।	वसिष्ठेनपरशुरामप्रतिसुवर्णप्रभावक- थनप्रसगेनभृग्वङ्गिर प्रभृतीनाप्रभाव- कथन ।
१२३	+	२३	१२३	८६	३५	फेनपस्यगोभीरन्तिदेवप्रतितत्सन्नेखे षापशुत्वेनविनियोगप्रार्थना । तेनग- वामध्येकस्याश्विदप्यकामलज्ञानेसत्र- विरामरूपसमयकरणेनसत्रारभ । क दाचनकस्याश्विद्वोर्वत्सन्नेहात्स्मरणे- दुखावगमेनयागोपरम ।	कुमारोत्पत्तिप्रकारस्यदेवादिभिस्तसै- क्रीडनकादिवानस्यतारकासुरवधादे- श्वकथन ।
१२४	+	४४	१२४	८७	२१	गोमाहात्म्यप्रतिपादकव्यासशुकस- वाद ।	प्रतिपदादिदिथिषुश्राद्धकरणस्यप्रत्ये- कफलकथन ।
१२५	+	११	१२५	८८	१५	ब्राह्मणैस्त्रवर्णानाकपिलाक्षीरपानान- हृत्त्व ।	श्राद्धेतिलमासदानस्यफलविशेषकथन
१२६	+	११	१२६	८९	१५	कपिलानावरिष्ठत्वेकारण ।	अश्विन्यादिनक्षत्रेषुश्राद्धकरणस्यफल- विशेषकथन ।
१२७	+	१७	१२७	९०	५६	कपिलालक्षण ।	श्राद्धेनिमन्त्रणार्हणालक्षण ।
१२८	८२	२७	१२८	९१	४५	गोमूत्रपुरीषयो श्रियोनिवासस्यकथन।	श्राद्धेवर्जनीयवान्यशाकादिप्रतिपाद- कात्रिनिमित्तसवाद ।
१२९	८३	४९	१२९	९२	२३	गोलोकस्यदेवलोकादभ्युत्तमत्वेनिमि- त्तप्रतिपादकब्रह्मशकसवाद ।	निमित्तकश्राद्धप्रकारानुवादेनश्राद्धवि- धिकथन ।
१३०	८४	८२	१३०	{ ९३ } १-१७	१७	रुद्रवीर्यात्सुवर्णस्योत्पत्तिकथन । भव- स्यभवान्यासहरतियोगेतद्वीर्यभीरुभि- दैवै प्रार्थितेनदेवेनवीर्यस्योर्ध्वनिरोध नेप्रजोच्छेदकुपितयादेव्यादेवानामेन- पत्यस्वरूपशापदान ।	उपवासब्रह्मचर्यादीनालक्षण ।
१३१	{ ८५ } १-८६	८३	१३१	{ ९३ } १८-६१	४९	तारकासुरबाधितैदैवै ब्रह्माणप्रतिस्वे- षापार्वतीशापेनानपत्यलकथनपूर्वक- मसुरवधोपायकथनप्रार्थना । ब्रह्म- णादेवान्प्रत्यग्नेरसनिहितत्वेनदेवीशा- पाविषयतयादेवेनस्ववीर्यनिरोधकाले भुविप्रस्कन्नकिचिद्वीर्याशस्यतस्मिन्स सृष्टतयाचतेनगङ्गायाकुमारोत्पादन- कथनेनाभ्यन्वेषणचोदना । अग्निना- देवानाप्राथनयागङ्गायास्वससृष्टरुद्र- वीर्याधान । गङ्गायाऽग्निनास्वस्मिन्ना- हितगर्भस्यमेरुगिरौसमुत्सर्जनेतदीय तेजोव्याप्तयावद्वस्तूनाकाञ्चनीभाव- प्राप्ति ।	असाधुभ्य प्रतिग्रहस्यनिन्यत्वेसप्तर्षि- वृषादभिंसवाद । वृषादभिणाराज्ञा- कश्यपादिसप्तर्षिभि स्वस्मात्प्रतिग्रह- निराकरणेतज्जिघासयाकृत्योत्पादन । तन्नामार्थपरिज्ञानेनतद्वधचोदितयाकृ- त्ययावनेतत्समीपप्रतिगमन ।
			१३२	{ ९३ } ६२-१४९	८७	वनेविचरतासप्तर्षीणापरिव्राडुपधारि- णैर्द्वेणसमागम । अरुन्धत्यातस्याति- पीनाङ्गत्वेकारणपृष्टैस्तैस्तत्कथन । त- थाकामपिपद्मिनीमवलोकितवद्विस्तै- र्बिसग्रहणायतत्समीपगमन । तत्रत- द्रक्षिण्यावृषादभिर्निर्मितयाकृत्ययास्व- स्वनामनिर्वचनेनसर प्रवेशचोदितै- स्ताप्रतितन्निर्वचन । भिक्षुरूपिणेन्द्रे- णसकृत्स्वनामनिर्वचनेपिपुन पृच्छ- न्त्या कृत्यायादण्डेनमारणपूर्वकऋषी- न्प्रतिस्वस्वरूपप्रकटन ।	
			१४३	९४	५४	सभृशतीर्थयात्राकुर्वद्विद्विजर्षिभीरा जर्षिभिश्चक्रमेणब्रह्मसर प्रतिगमन । तत्रागस्येनहदात्समुद्भूतस्यपद्मस्यध- र्मशुश्रूषणेन्द्रेणगूढमपहारेऋषिभीरा- जभिश्चस्त्रेषुपुष्करस्तेयशङ्कमानमग स्यप्रतिप्रत्येकशोनानाशपथकरण । पश्चादिन्द्रेणस्वस्वरूपप्रकाशनपूर्वकस्त्रे-	

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		नपुष्करापहारस्य ऋष्यादिभ्यो धर्मशु- श्रूषाप्रयोजनकत्वनिवेदनेन तत्प्रसा- दन ।
१४४	९५	२८ जमदग्निनारेणुकया सहबाणक्रीडा ।
१४५	९६	२२ छत्रोपानहोरुपति ।
१४६	+	६४ शूद्रधर्माणां मृत्तिकाशौचादीनां च नि- रूपण ।
१४७	+	३१ ब्राह्मणादिधर्मनिरूपण । शूद्रस्य यति- शुश्रूषाप्रकार ।
१४८	+	१४ यतिशुश्रूषाप्रशसन ।
१४९	+	२६ तथा ।
१५०	+	३७ पुरुषस्य मृत्तिसूचकलिङ्गैः स्वमरणनि- श्चयेन भगवत्स्मरणादिपूर्वकदेहत्यागे स्वर्गभोगप्रकारस्य सुकृतशेषेण पुनर्भू- लोके जननादेश्च कथन ।
१५१	+	३५ पुरुषस्य पुण्यविशेषेण पुन पुन स्वर्गभू- म्यादिषु परिवर्तनेन जातवैराग्यस्य ब्र- ह्मज्ञानेनापुनरावर्तिशाश्वतपदप्राप्त्या- दिप्रकारप्रतिपादन ।
१५२	+	३१ चातुर्वर्ण्यस्य श्रेयस्साधनोपायप्रतिपा- दकपराशरवचनानुवाद ।
१५३	+	१७ सकलसेव्यताप्रयोजकगुणप्रतिपादके- न्द्रमातलिसवाद ।
१५४	९७	२६ गृहस्थधर्मप्रतिपादकपृथिवीवासुदेव- सवादानुवाद ।
१५५	९८	६६ पुष्पधूपदीपदानादिप्रशसापरबलिश- कसवाद ।
१५६	९९	२९ बलिदीपप्रदानकथनोपयोगितयानहु- षचरितारम्भ । देवैर्वैदानपूर्वकमि- न्द्रपदप्रापितेन नहुषेण दर्पात्सप्तर्ष्या- दिभिः पर्यायेण स्वयानवाहन । अग- स्त्यस्य तयानवहनपर्यायेभ्युगुणाऽग- स्त्यप्रतिस्वेन नहुषस्याध पातनप्रतिज्ञा- न ।
१५७	१००	३९ नहुषेणागस्त्यस्वयानेयोजन । तथा- तेन श्रुतिप्राप्ताप्यविवादे स्वविरुद्धभा- षिणोऽगस्त्यस्य मस्तके स्वपादेन ताडन । तद्वत्तज्जटान्तर्निगूढेन मृगुणा शापदा- नेन तस्याध पातन । ततो देवैरिन्द्रस्य स्वपदेऽभिषेचन नहुषस्य स्वकृतपूर्वब- लिदीपदानादिजसुकृतमहिम्ना पुन स्वर्गप्राप्ति ।

अध्याय	श्लोका अ.	श्लोक
१५८	१०१	३३ ब्रह्मस्वापहारस्यानर्थहेतुतायाः प्रमाण- तयानृपचण्डालसवाद ।
१५९	१०२	६३ पुण्यपापकर्मफलभेदस्य पुण्यकर्मणाच तरतमभावस्य च बोधनाय तादृशकर्म- विशेषसाध्यफलविशेषप्रतिपादकशक- गौतमसवाद ।
१६०	१०३	४६ विप्रवचनस्यैहिकपारत्रिकश्रेयस्साध- नत्व । अनशनस्य महातपस्त्व ।
१६१	१०४	१७३ आयुष्यानायुष्यकारणशुभाशुभकर्म- प्रतिपादन ।
१६२	१०५	१९ ज्येष्ठकनिष्ठयो परस्परस्मिन्वर्तनप्रका- रादिकथन ।
१६३	१०६	७० पक्षोपवासमासोपवासफलप्रतिपाद- काङ्गिरोवचनानुवाद ।
१६४	१०७	१३३ यज्ञप्रतिनिधिकर्माणि ।
१६५	+	४२ तत्त्वसृष्टिप्रतिपादकरुद्रसनत्कुमारसं- वाद ।
१६६	+	४२ तत्त्वलयकम् ।
१६७	+	५१ देहावयवाश्रितदेवताकथनपूर्वकयो- गनिरूपण ।
१६८	+	४५ अव्यक्तादितत्वानातारतम्यकथनपू- र्वकतत्सृष्टलयादिकथन । तथातज्ज्ञा- नस्य सारतारकत्व ।
१६९	+	५५ मरणसूचकदुर्निमित्तानितत्परिहारो- पायश्च । तथा मरणपरिहारानिच्छो- र्भगवद्भ्यानेन शरीरत्यागस्य पारत्रिक- सुखसाधनत्वोक्ति । तथा भगवज्ज्ञान- प्रशसनपूर्वकतदुपदेशपरपराकथन ।
१७०	१०८	२१ तीर्थशौचनिरूपण ।
१७१	१०९	१७ मार्गशीर्षादिकार्तिकान्तेषु द्वादशमासे- षु द्वादशद्वादशीषु केशवादिदामोदरा- न्तभगवद्रूपविशेषपूजाफलविशेषकथ- न ।
१७२	११०	१० शरीरसौन्दर्यादिफलकचान्द्रव्रत ।
१७३	१११	१३३ बृहस्पतिनायुधिष्ठिरप्रतिदेहिनाजन- नादिप्रकारनिरूपण । प्राणिनाहुष्कर्म- विशेषफलतयातिर्यग्योनिविशेषेषु- जनन ।
१७४	११२	३५ पश्चात्तापादेर्ब्राह्मणेभ्यो ब्रह्मदानस्य च पा- पपरिहारोपायत्वकथन ।
१७५	११३	११ अहिंसाप्रशसन ।

अध्याय	श्लो. अ	श्लोक.
१७६	११४	२२ हिंसायामासभक्षणस्यचर्गर्हण ।
१७७	११५	८३ मासभक्षणामभक्षणयोर्निन्दाप्रशसने ।
१७८	११६	४४ मासगुणकथनपूर्वकतद्भक्षणगर्हण । दयायाभहिंसायाश्चप्रशसन ।
१७९	११७	२९ कीटोपाख्यान । कीटेनव्यासप्रतिस्व पूर्वजन्मवृत्तान्तकथन ।
१८०	११८	२२ व्यासेनकीटायराज्यदान ।
१८१	११९	१४ कीटेनराज्यपरिपालन । तथाजन्मा- न्तरेब्राह्मण्यलाभेनतपश्चर्यादिनाब्रह्म सालोक्याधिगम ।
१८२	१२०	२८ विद्यातपोदानानामध्येदानप्रशसनप- रव्यासमैत्रेयसवादानुवाद ।
१८३	१२१	१९ दानादिप्रशसा ।
१८४	१२२	२३ विद्यातपोदानप्रशसापरव्यासमैत्रेय- सवाद ।
१८५	१२३	२५ शाण्डलीसुमनासवाद ।
१८६	+	२४ श्रीमन्नारायणमहिमप्रतिपादकनारद पुण्डरीकसवादानुवादपूर्वकनारायण- स्यसर्वोत्कृष्टत्वेनवेद्यत्वोपास्यत्वकथन।
१८७	१२४	४४ साप्त स्रकलवशीकरणोपायत्वेदृष्टान्त- तयारक्षोब्राह्मणसवादानुवाद ।
१८८	१२५	८० श्राद्धविध्यादिप्रतिपादकपितृदेवदूता- दिसंवाद ।
१८९	१२६	४७ विष्णुनेन्द्रप्रतिस्वप्रीतिकर्धर्मकथनं । तथाबलदेवामिष्वामित्रादिभि पृथ क्पृथग्धर्मविशेषकथन ।
१९०	१२७	१९ सूर्यगार्गादिभि पृथक्पृथग्धर्मरह- स्यकथन ।
१९१	१२८	१० वायुनाधर्मरहस्यकथन ।
१९२	१२९	१५ लोमशेनधर्मरहस्यकथन ।
१९३	१३०	३८ अरुन्धतीचित्रगुप्तोदितधर्मरहस्यं ।
१९४	१३१	१२ प्रमथैर्ऋषिगणान्प्रतिप्रजानास्वहिंसा- तदभावकारणाभिधान ।
१९५	१३२	१७ दिग्गजगदितधर्मा ।
१९६	१३३	९ महेश्वरेणदेवादीन्प्रतिगोप्रशसन ।
१९७	१३४	१७ स्कन्देनदेवादीन्प्रतिधर्मविशेषकथन ।
१९८	१३५	२१ भोज्याभोज्यान्नकानाजनानाविवेचन।
१९९	१३६	२५ अप्रतिप्राह्यप्रतिग्रहेअभोज्यभोजनेच प्रायश्चित्त ।
२००	१३७	३२ दानप्रशसन ।

अध्याय	श्लो. अ	श्लोक.
२०१	१३८	११ दानस्यपञ्चविधत्वकथनपूर्वकतल्लक्ष्य- प्रदर्शनं ।
२०२*	+	१५ युधिष्ठिरेणपुनर्धर्मकथनप्रार्थन ।
२०३	+	३९ श्रीकृष्णेनपुत्रार्थकैलासेतपश्चरण । त- त्रश्रीकृष्णदर्शनानयनारदादीनामागम- न । श्रीकृष्णेनस्वमुखानि सृताग्निना तत्पर्वतस्यभस्मीकरण । तथापुन प्र- सन्नदृष्ट्यागिरेरुज्जीवन । तथानारदा- दीन्प्रतितत्कारणकथन ।
२०४	+	२१ कृष्णेनाश्वर्यकथनंप्रार्थितैर्मुनिगणैर्ना- रदप्रतितत्कथनचोदना ।
२०५	+	नारदेनश्रीकृष्णप्रत्युसामहेश्वरसवा- दानुवाद । पार्वत्याक्रीडार्थमहादेव- नयनद्वयपिधान । तदाजगतआन्ध्य- प्राप्तौदेवेनस्वललाटेदृतीयनेत्रसर्जन । तत्तेजसानिर्दग्धेगिरौदेवीप्रार्थनया- देवेनपुनर्गिरेरुज्जीवन ।
२०६	+	३६ ईश्वरेणपार्वतीप्रतिस्वस्यचतुर्मुखत्वस्य- नीलकण्ठताया पिनाककार्मुकतायाहृ- षभवाहनत्वस्यचकारणाभिधान ।
२०७	+	४३ तथाश्मशानवासचन्द्रकलाधारणादे कारणाभिधान ।
२०८	+	५६ ईश्वरेणपार्वतीप्रतिवर्णाश्रमधर्मकथन।
२०९	+	४१ ऋषिधर्मकथन ।
२१०	+	४४ ऋषीणाकर्मफलविशेषादिकथन ।
२११	+	६० निवृत्तिधर्मकथनं । गार्हस्थ्यधर्मकथ- न ।
२१२	+	७२ महेश्वरेणपार्वतीप्रतिविस्तरेणराजध- र्मकथन ।
२१३	+	५४ हिंसायादुस्त्यजस्वनिरूपणपूर्वकमहिं- साप्रशसन ।
२१४	+	६४ सद्दृष्टान्तप्रदर्शनसर्वैर्विधेर्दुरतिक्रमल- निरूपण । योधधर्मकथनपूर्वकराज्ञा- योधानाचप्राणयज्ञप्रशसन ।
२१५	+	४५ राज्ञाशुगयायाधर्मत्वप्रतिपादन । ब्रां- ह्मणानामदण्ड्यत्वकथनसामान्येनरा- जधर्मकथन ।
२१६	+	६६ त्रिवर्गनिरूपण ।

* २०२ आरभ्य २५० पर्यन्तविद्यमानानां ४९ अध्यायाना-
स्थाने श्लो. पाठे १३९ आरभ्य १४६ पर्यन्ता ८ एव अध्याया
पतदर्थकदेशप्रतिपादकादृश्यन्तेमत्वेतदनुक्तार्थप्रतिपादका ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
२१७	+	४७ ब्राह्मण्यस्यकर्माधीनत्वप्रतिपादन । प्राणिनाभोगाभोगादेस्स्वस्वकर्मायत्तत्वप्रतिपादन ।
२१८	+	४४ प्राणिनाशुभाशुभकर्मानुसारेणशुभाशुभफलप्राप्तिकथन ।
२१९	+	३५ शुभाशुभकर्मणो सुखदुःखहेतुत्वकथन ।
२२०	+	५१ ईश्वरेणोमाप्रत्यन्धत्वपद्भुत्वादिनानादोषकारणीभूतानादुष्कर्मणाविशिष्यकथन ।
२२१	+	३७ प्राणिनामङ्गविकृत्यनपत्यतादिदोषहेतुभूतदुष्कर्मप्रतिपादन ।
२२२	+	३३ महेश्वरेणोमाप्रतिस्त्रीणापुञ्जलीत्वादिदोषहेतुभूतदुष्कर्मकथन । प्राणिसाधारण्येनदास्यादिप्रयोजकदुष्कर्मकथन ।
२२३	+	७७ चण्डालत्वदरिद्रत्वादिप्रापकदुष्कर्माणि ।
२२४	+	११ मर्त्यानाशरीरभेदाभेदेनकर्मफलभोगोक्ति ।
२२५	+	४१ शुभाशुभफलयोर्मध्येकस्यपूर्वोपभोगइतिप्रश्नेत्योयौगपद्येनोपभोगकथन । अल्पायुष्टुदीर्घायुष्ट्वादिप्रकारणकथन ।
२२६	+	२१ स्त्रीत्वपुस्त्ययोः स्त्राभाविक्त्वनिषेधेनकर्मायत्तत्वोक्ति ।
२२७	+	४१ उद्भिदादिचतुर्विधानाप्राणिनानिरूपण । शास्त्रजन्यज्ञानस्यश्रेयस्साधनत्व ।
२२८	+	६० प्राणिनाफलनिष्पत्तौदैवपुरुषकारयोपरस्परसापेक्षत्वेनसाधनत्व । अण्डजजरायुजानागर्भप्रवेशप्रकार ।
२२९	+	४१ यमनगरतन्मार्गप्रतिपादनपूर्वकपापिनायातनानुभवप्रकार ।
२३०	+	४१ रौरवादिनरकेषुयातनानुभवप्रकार । यातनानुभवानन्तरं कर्मशेषफलतयानानानीचयोनिस्राप्ति ।
२३१	+	५१ शुभाशुभकर्मणामानसिकत्वादिभेदेनत्रैविध्य तत्तत्फलानिच । मद्योत्पत्तिकारण तत्पानेदोषच ।
२३२	+	४२ सुकृतस्यत्रेधाविभजेनेनतल्लक्षणकथन ।
२३३	+	६५ मासभक्षणाभक्षणयोर्दोषगुणकथन । गुरुप्रशसनपूर्वकतत्पूजादिफलकथन । तीर्थस्नानोपवासादिफलकथन ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक
२३४	+	३६ दानस्यषाड्गुण्यप्रतिपादनपूर्वकतत्फलकथन ।
२३५	+	७८ अन्नस्वर्णगोभूकन्याविद्यादानानामहिमप्रतिपादन ।
२३६	+	३१ तिलदानप्रकारस्तत्फलच । जलान्नादिनानादानफलकथन ।
२३७	+	२६ यज्ञप्रशसा । देवानापूजादिफल । देवानामनुष्यचिन्तितविज्ञानसामर्थ्यकथन ।
२३८	+	५२ श्राद्धविधि ।
२३९	+	दानत्रैविध्यतत्फलत्रैविध्यच । दानफलस्यपञ्चविधल । नानाधर्मास्तत्फलानिच ।
२४०	+	३० भद्राश्वकेतुमालादिखण्डानामुक्तितनाभोगस्थानत्वादिप्रतिपादन ।
२४१	+	२१ प्राणिनाशुभाशुभलनिश्चायकलिङ्गकथन ।
२४२	+	३२ मरणकालेकर्तव्यानि । शरीरत्यागप्रभेदास्तत्फलानिच । कामक्रोधादिनाशरीरत्यागेनरक ।
२४३	+	४० मोक्षधर्मस्यैवश्रेष्ठप्रतिपादन ज्ञानस्यमोक्षहेतुत्वतत्प्राप्त्युपायश्च ।
२४४	+	७५ जरामरणतारणोपाय ।
२४५	+	६१ साङ्ख्यज्ञानप्रतिपादनपूर्वकमव्यक्त्यादिचतुर्विंशतितत्वानामुत्पत्तिप्रकारादिकथन । सत्त्वादिगुणानाकार्यविशेषनिरूपण । भूतपञ्चकादिगुणप्रतिपादन ।
२४६	+	४७ योगनिरूपण । तत्फलप्रतिपादनच ।
२४७	+	३८ महेश्वरेणपार्वतीप्रतिस्वमाहात्म्यकथनपूर्वकदीक्षयाशिवलिङ्गार्चनफलकथन ।
२४८	+	३४ महेश्वरेणपार्वतीप्रतिस्त्रीधर्मकथनचोदना ।
२४९	+	२६ पार्वत्यापरमेश्वरप्रतिदेवगन्धर्वादियोषितामध्येस्त्रीधर्मकथन ।
२५०	+	७१ स्त्रीधर्मकथन । उमामहेश्वरसवादोषसंहार ।
२५१	१४७	६२ महेश्वरेणमुनिगणान्प्रतिश्रीकृष्णस्य वशानुक्रमवर्णनपूर्वकगुणानुवर्णन ।
२५२	१४८	६६ श्रीकृष्णमहिमा । पार्थश्रीकृष्णयोर्नरनारायणात्मकत्व ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
२५३	+	११ विप्रकन्धोपाख्यान । विद्वत्संरक्षणस्य महाफलहेतुत्व ।
२५४	१४९	४८ श्रीविष्णुसहस्रनामस्तोत्र । ✓
२५५	१५१*	८ देवर्ष्यादीनानामकीर्तनस्यसावित्र्यादिजपस्यचमहाफलहेतुत्व । ✓
२५६	१५२	२३ ब्राह्मणमहिमप्रशसन । ✓
२५७	१५३	२८ ब्राह्मणमहिमप्रकाशनायकार्तवीर्यार्जुनकथा । कार्तवीर्येणस्वसाम्याभावकथनेअशरीरवाण्याब्राह्मणानामुत्कर्षकथन । तेनदर्पात्तदवज्ञानेवायुनापि ब्राह्मणानामेवोत्कर्षकथितेतेनवायुप्रतितत्प्रकाशनप्रार्थना ।
२५८	१५४	१९ वायुनातप्रत्यङ्गिर प्रभृतिब्राह्मणचरित्रकथन ।
२५९	१५५	३१ कश्यपचरित्र । उचथ्योपाख्यान । सोमेनभद्राया स्वकन्यायाउचथ्यायभार्यात्वेनप्रदान । पूर्वमेवताकामितवतावरुणेनविजनेतस्याअपहरण । नारदात्तच्छ्रुतवतोचथ्येनकोपात्समुद्रेशोषितेभयाद्वरुणेनोचथ्यायपुनर्भद्राप्रत्यर्पण ।
२६०	१५६	२६ वायुनाहैहयार्जुनप्रतिस्वतेजसादैत्यहननरूपागस्त्यवसिष्ठचरित्रकीर्तन ।
२६१	१५७	३४ अत्रिमहिमा । च्यवनमहिमोक्ति । ✓
२६२	१५८	२७ देवानाप्रार्थनयाऽभिसर्जनेनकपहननरूपब्राह्मणमहिमा ।
२६३	१५९	४६ युधिष्ठिरेणब्राह्मणमहिमानंष्ट्रेणभीष्मेणतप्रतिस्वस्यकुण्ठितेन्द्रियादिशक्तिकतयासुमूर्षानिवेदनपूर्वकश्रीकृष्णात्तदवगमनचोदना । तथाश्रीकृष्णस्यनारायणात्मकत्वनिवेदनेनतन्महिमानुवर्णन ।
२६४	१६०	५७ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिस्वेनप्रद्युम्नप्रत्युक्तदुर्वासश्चरित्रप्रतिपादन ।
२६५	१६१	४४ दक्षाध्वरविध्वसनत्रिपुरदहनादिरुद्रमहिमा ।

* श्ल. पुस्तके १४९ तमाध्यायादनन्तर १५० तमरूपायकाध्यायसख्याञ्जुटितावर्तते ।

समाप्तं भीष्मस्वर्गारोहणपर्वं ॥ २ ॥

अध्याय.	श्लोका अ.	श्लोक
२६६	१६२	२९ शिवमहिमा । ✓
२६७	{ १६३ } { १-२६ }	२६ धर्मप्रमाणनिरूपण । ✓
२६८	{ १६३ } { २७-६३ }	४२ धार्मिकाधार्मिकाणास्वर्गनरकप्राप्तिनिरूपण । ✓
२६९	१६४	१५ सुकृतदुष्कृतयो सुखदुःखकारणत्व ।
२७०	१६५	१६ धर्मप्रशसनं । ✓
२७१	१६६	१७ देवदेवर्षिगिरिनदीतीर्थक्षेत्रादीनानामकीर्तनस्यमहाफलहेतुत्व ।
२७२	१६७	१७ युधिष्ठिरायनिखिलवर्मोपदेशानन्तरस्वावसानकालसामीप्यावगमेनभगवच्छानायवाक्प्रसरणादुपरतेभीष्मेतप्रतिव्यासेनयुधिष्ठिरस्यनगरगमनाभ्यनुज्ञानचोदना । युधिष्ठिरेणभीष्माभ्यनुज्ञयासहकृष्णादिभिर्द्वास्तिनपुरप्रवेशन ।

समाप्त दानधर्मपर्वं ॥ १ ॥

अथ भीष्मस्वर्गारोहणपर्वं ॥ २ ॥ अध्यायौ द्वौ ॥ २ ॥

(२७३-२७४) ॥ श्लोका ॥ ८७ ॥

२७३	१६८	५२ युधिष्ठिरेणभीष्मसत्कारोपयोगिसभारप्रस्थापनपूर्वकश्रीकृष्णधृतराष्ट्रादिभि सहभीष्मसमीपप्रत्यागमन । युधिष्ठिरेणाभिवादनपूर्वकश्रीकृष्णाद्यागमननिवेदितेनभीष्मेणस्वस्यश्रीकृष्णयाथात्म्यज्ञानप्रकाशनेनतत्प्रणामस्तुतिपूर्वकव्यासकृष्णधृतराष्ट्रादिभ्य स्वस्यप्राणोत्सर्गाभ्यनुज्ञानप्रार्थना । *
२७४	१६९	३५ भीष्मेणभगवच्छानपूर्वकस्वशरीरमूर्धमध्योद्भेदनेनतेजोञ्ज्वलात्प्रदिरूपेणसर्वापरोक्षमाकाशप्रवेशनेनक्षणादन्तर्धानं । ततोधृतराष्ट्रयुधिष्ठिरादिभीराजवैभवेनचितारोपणेनविधिवदमित्नासमुद्दीपन । ततोयज्ञाभवगाह्यकृतोदकेषुयुधिष्ठिरादिषुमूर्त्ताभूयजलादुद्गतभीष्मप्रतिसकृणविलापेनशोचन्तीगङ्गाप्रतिश्रीकृष्णादिभिराश्वासना

अनुशासनपर्वं च संपूर्णम् ॥ १३ ॥

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

आश्वमेधिकपर्व ॥ १४ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ११८ ॥ श्लोकाः ॥ ४५५५ ॥

अध्याय इमा अ श्लोक

अथाश्वमेधपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ १६ ॥

(१-१६) ॥ श्लोका ॥ ४४८ ॥

- १ १ २० गङ्गायाभीष्मायोदकदानानन्तरबन्धु-
शोकविषण्णयुधिष्ठिरप्रतिधृतराष्ट्रेणस-
माश्वासन । तथाविदुरवचनानादरे-
णस्वस्यैतादृशानर्थप्राप्तिकथन ।
- २ २ २२ धृतराष्ट्रेणसमाश्वासनेपितृष्णीतिष्ठतो
युधिष्ठिरस्यकृष्णेनपरिसान्त्वन । पुन-
र्भीष्मद्रोणकर्णमारणानुस्मरणविषादे-
नारण्यगमनायकृष्णानुज्ञानमाकाङ्क्षमा-
णस्ययुधिष्ठिरस्यव्यासेनपरिसान्त्वन ।
- ३ ३ २३ व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिपुरुषकर्मणामीश्व-
रप्रेरणायत्ततयादोषानापादकत्वकथ-
नपूर्वकतदभ्युपगमेनापिपापापनोदा-
याश्वमेधादिविधान । युधिष्ठिरेणस्व-
स्यतावद्ब्रव्याभावनिवेदनेव्यासेनतप्र-
तिहिमवतिगिरौविद्यमानमरुतयागा-
वशिष्टद्रव्यानयनेनाश्वमेधकरणचोद-
ना ।
- ४ ४ २७ व्यासेनयुधिष्ठिरंप्रतिसवर्तमरुतीयो-
पाख्यानकथनारभ । मरुतेनराज्ञाय-
ज्ञारंभ ।
- ५ ५ २८ अङ्गिरस पुत्रेणसवर्तेनस्वाग्रजन्मनो-
बृहस्पतेरुपद्रवासहनेनसर्वस्वत्यागपू-
र्वकमरण्यप्रवेश । इन्द्रेणस्वातिशा-
यिनिमरुत्तेराजनिस्पर्धयाबृहस्पति-
साचिव्येनततोप्यतिशयलिप्सयामरु-
त्तपुरोहितस्यबृहस्पतेर्भेदोपायेनवशी-
करण । बृहस्पतिनेन्द्रप्रतिमरुत्तस्य
खेनायाजनप्रतिज्ञान ।
- ६ ६ ३३ बृहस्पतिप्रतिमरुतेनस्वयाजनप्रार्थने-

अध्याय इमा अ श्लोक

- तत्प्रत्याख्यान । तत प्रतिनिवृत्तस्य
मरुत्तस्यमध्येमार्गानारदेनसमागम ।
नारदचोदनयामरुतेनवाराणसीद्वारे-
खेनस्थापितकुण्डलैर्किनेनपलाय-
मानंसवर्तप्रत्यनुगमन । सवर्तेनतत्प्र-
तिनिवर्तनायपासुकर्दमप्रक्षेपेप्यनिव-
र्तमानंतमरुत्तमवलोक्यविजनेन्यप्रो-
धमूलेसमुपवेश ।
- ७ ७ २७ सवर्तमरुत्तसवाद । सवर्तेनमरुत्तं
प्रतियाजनप्रतिज्ञान । ७
- ८ ८ ४९ सवर्तचोदितेनमरुतेनहिमवद्विरिसन्नि-
हितमुज्वद्विरेर्बहुसुवर्णाहरण । तेन-
यागोपयोगिभाण्डनिर्माण । इन्द्रेण-
बृहस्पतेस्समीपप्रत्यागमन ।
- ९ ९ ३७ बृहस्पतिनेन्द्रप्रतिसवर्तेनमरुत्तस्यया-
जनकथनपूर्वकतद्विघटनचोदना । अ-
ग्निनामरुत्तमेत्ययाजनायबृहस्पतिस्वी-
करणरूपेन्द्रसदेशकथन । तथापुनरि-
न्द्रमेत्यमरुतेनस्वसन्देशपरिग्रहण-
निवेदन । तथेन्द्रेणपुनर्भूतेस्वसन्दे-
शनिवेदनचोदनेसवर्ततपोभयात्तदन-
ज्ञीकरण ।
- १० १० ३७ इन्द्रेणमरुत्तयज्ञविधाताययज्ञवाटप्र-
त्यागमन । सवर्तेनेन्द्रादीनासस्तम्भ-
नं । तत सवर्तानुवर्तिनेन्द्रेणहविर्भे-
हण । व्यासेनैवमरुत्तयज्ञप्रवृत्तिकथ-
नपूर्वकतच्छिष्टद्रव्याहरणेनाश्वमेधकर-
णविधान ।
- ११ ११ २६ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतीन्द्रवृत्रासुरयु-
द्धप्रकारकथन ।
- १२ १२ १७ श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरंप्रतिशारीरमानस-

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक	अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		मेदेनव्याधेद्वैविध्याभिधानपूर्वकतत्परिहारोपायकथन ।	३३	३२	२६ ब्राह्मणजनकसंवाद । ममतावर्जनस्यपरमपुरुषार्थसाधनत्वं ।
१३	१३	२२ कामस्यदुर्जयत्नकथनपूर्वकतज्जयोपायकथन ।	३४	३३	८ ब्राह्मणेनब्राह्मणीप्रतिस्वमाहात्म्यकथन ।
१४	१४	१६ व्यासादिभिर्युधिष्ठिरसमाश्वस्यान्तर्धान । युधिष्ठिरेणहास्तिनगरप्रवेश ।	३५	३४	१२ ब्राह्मणब्राह्मणीक्षेत्रज्ञशब्दार्थ ।
१५	+	३१ युधिष्ठिरस्यप्रजापालनकालेप्रजादीनामभ्युदयप्रकारवर्णन ।	३६	३५	५१ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिपरब्रह्मस्वरूपतत्प्राप्तिसाधनादिप्रतिपादकगुरुशिष्यसवादनुवाद ।
१६	१५	३५ हास्तिनपुरेश्रीकृष्णार्जुनविहारप्रकारवर्णन ।	३७	३६	३६ ब्रह्मणामहर्षीन्प्रतितमोगुणकार्यनिरूपण ।
समाप्तमश्वमेधपर्व ॥ १ ॥			३८	३७	१८ रजोगुणकार्यनिरूपण ।
अथानुगीतापर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ ७९ ॥			३९	३८	१५ सत्वगुणकार्यनिरूपण ।
(१७-२५) ॥ श्लोका ॥ २४६३ ॥			४०	३९	२५ सत्त्वादिगुणत्रयनिरूपण ।
१७	१६	४६ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिस्वसौब्राह्मणोक्तसिद्धकाश्यपसवादरूपानुगीतारभ ।	४१	{ ४० } { ४१ }	१८ महदहकारतत्त्वनिरूपण ।
१८	१७	४२ प्राणिनाजननमरणादिप्रतिपादन ।	४२	४२	६४ अहकारतत्त्वाद्भूतादिष्टष्टि ।
१९	१८	३६ जीवस्यगर्भप्रवेश ।	४३	४३	४२ ब्रह्मणामहर्षीन्प्रतिमनुष्येषुक्षत्रियाणारजोगुणकार्यबलप्रधानतयातेषांसत्वप्रधानब्राह्मणरक्षणस्यकर्तव्यत्वकथनप्रसङ्गेनतत्तज्जातिश्रेष्ठवस्तुकथनाभिसिद्धसाधनमितिप्रतिपादन ।
* २०	१९	२६ मोक्षसाधनकथन ।	४४	४४	२२ स्वस्वजातिश्रेष्ठवस्तुप्रतिपादनपूर्वकज्ञानस्याविनाशित्वकथनेनतस्यैवश्रेयस्साधनत्वोक्ति ।
२१	२०	२८ भूतादिष्टष्टिप्रतिपादकब्राह्मणदपतिसवाद ।	४५	४५	२६ कारुचक्रनिरूपण । गृहस्थधर्मनिरूपण ।
२२	२१	२६ दशेन्द्रियगुणप्रतिपादन ।	४६	४६	५८ ब्रह्मचारिवानप्रस्थधर्मनिरूपण ।
२३	२२	२९ पृथग्प्राणादीन्द्रियगुणप्रतिपादनपूर्वकतेषामनसासहविवादप्रतिपादकब्राह्मणदपतिसंवाद ।	४७	४७	१७ सन्यासज्ञानतपसापरमपुरुषार्थसाधनत्व ।
२४	२३	२५ प्राणापानादीनास्वस्वश्रेष्ठेविवाद ।	४८	४८	१३ योगिविभाग । मुमुक्षुवेद्यार्थकथन ।
२५	२४	१९ सृष्ट्यादिप्रतिपादकनारददेवमतसंवाद ।	४९	४९	१७ महर्षिभिर्ब्रह्माणप्रतिधर्मविषयैरानाविधवादिप्रतिपत्तिप्रदर्शनपूर्वकतत्प्रयुक्तस्वीयसशयनिवर्तनप्रार्थना ।
२६	२५	१७ कर्तृकर्मादिप्रतिपादन ।	५०	५०	५६ ब्रह्मणामहर्षीन्प्रतिधर्मप्रदर्शनपूर्वकतदनुष्ठानसहकृतज्ञानस्यैवपरमपुरुषार्थसाधनत्वोक्ति । तथाक्षेत्रक्षेत्रज्ञसबन्धकथन । तथापृथिव्यादिभूतगुणप्रतिपादन ।
२७	२६	१८ प्रजापतिनाएकेनैवशब्देनपरब्रह्मोपदेशेदेवासुरादीनास्वस्वयोग्यतानुसारेणनानार्थावगम ।	५१	५१	५४ श्रीकृष्णेनार्जुनप्रतिमुक्त्युपायप्रतिपादकगुरुशिष्यसवादनुवादसमापनपूर्वकस्वस्यनिजनगरजिगमिषानि वेदना
२८	२७	२५ विद्याब्रह्मणो अरण्यत्वेननिरूपण ।			
२९	२८	२८ यागीयहिंसायाअधर्म्यत्वाभाव ।			
३०	२९	२२ परशुरामचरित्रकथनारभ । रामेण कार्तवीर्यहनन + तदनुयायिभिर्जमदग्नेहनन । रामेणत्रि सप्तकृत्वोनिक्षत्रियीकरण ।			
३१	३०	३२ अलकोंपाख्यान । रामेणहिंसातोनिवृत्त्यतपश्चरण ।			
३२	३१	१३ अबरीषगीता । कामक्रोधादिपरिस्वामस्यपरमपुरुषार्थसाधनत्व ।			

अध्याय क्षपा.अ श्लोक

- अर्जुनेनतप्रतियुधिष्ठिराम्यनुज्ञानस
पादनपूर्वकगमनानुज्ञान ।
- ५२ ५२ ५८ अनुगीतोपदेशानन्तरश्रीकृष्णार्जुना
म्याहास्तिनपुरप्रतिप्रस्थान । तत्र
मध्येमार्गमर्जुनेनश्रीकृष्णप्रतिस्तुतिपूर्-
वकव्यासनारदादिभ्य स्वस्यश्रीकृष्ण-
याथात्म्यावगनिनिवेदन् । तत् श्री-
कृष्णेनसहार्जुनेनहास्तिनपुरमेवधृत-
राष्ट्रादिभ्य पादाभिवादन । ततोयु-
धिष्ठिरानुमत्यामुभद्रामानीयद्वारका
प्रतिप्रस्थान ।
- ५३ ५३ २६ कुरुपुराद्वारमागच्छताश्रीकृष्णेनमभ्ये
मार्गमुदङ्केनसहसवाद । कौरवादि-
विनाशेखोपेक्षयाहेतुत्वधियाशापदा-
नोद्यतोदङ्कपरिसान्त्वनायतप्रतितत्व-
कथनोपक्रम ।
- ५४ ५४ २५ श्रीकृष्णेनोदङ्कप्रतिस्वमाहारम्यप्रकाश-
नपूर्वकङ्कुरुणास्ववचनातिरुमणादिरु-
पस्वापरायेनैवनिधनोक्ति ।
- ५५ ५५ ४१ श्रीकृष्णेनोदङ्कायविश्वरूपप्रदर्शनपूर्व-
कपिपासाकालेजललाभरूपवरदान ।
श्रीकृष्णेनोदङ्कायामृतदानचोदितेने-
न्द्रेणरुदाचिद्वनमध्येपिपासुमुदङ्कप्रति-
चण्डालवेषेणजलस्वीकारप्रार्थनेउदङ्के-
नचण्डालबुध्यातदविक्षेप । पश्चात्त-
स्यतिरोधानेनपरितायन्तमुदङ्कप्रति
तत्रसनिहितेनश्रीकृष्णेनेन्द्रकृतवच्च-
नानिवेदनपूर्वकमरुप्रदेशेजललाभरु-
पवरदान ।
- ५६ ५६ ३४ उदङ्कोपाख्यानकथनारंभ । उदङ्क-
कृतपरिचर्यातुष्टेनगौतमेनतस्मैश्रीस्य
तिशयेनचिरादपिगृहगमनायानभ्यनु-
ज्ञान । कदाचनगुरुशासनेनकाष्ठभार-
माहृतवतोदङ्केनकाष्ठलग्नजरापलितनि-
जकेशावलोकनेनपरिदेवन । ततस्त-
दवबोधितनिजरोदनहेतुनागुरुणात-
स्मैनिजतनयाप्रतिपादन । ततस्तेन
गुरुपत्नीनिदेशेनकुण्डलयाचनायसौ-
दासप्रतिगमन ।
- ५७ ५७ २८ शापाद्राक्षसत्वगतनेनसौदासेनोदङ्कभ-
क्षणोद्यमेउदङ्केनपुन प्रत्यागमनप्रति-

अध्याय क्षपा.अ श्लोक

- ज्ञापूर्वकतप्रतिकुण्डलयाचन । उदङ्के-
नसौदासवचसातत्पत्नीप्रतिकुण्डलया-
चनेतयातप्रतिमणिकुण्डलमहिमादि-
कथनपूर्वकराजाभिज्ञानानयनचोदना ।
- ५८ ५८ ६० उदङ्केनाभिज्ञाननिवेदनेनमदयन्तीत
कुण्डलग्रहणपूर्वकप्रतिनिवर्तन । म-
येमागक्षुत्राविष्टेनतेनबिलत्रतरमार-
त्ताशारायाकुण्डलासजनपूर्वकफलपा
तनाप्रशाखाचालन । तत्रपतत्फल-
घट्टनेनकुण्डलयोरव पतनेकेनचिदुर-
गवरेणतदपहृत्यनागलोकगमन । इ-
न्द्रादिसाहायेननागलोकगतोदङ्केन
सर्पेभ्य कुण्डलानयन । तथागुरुप-
त्न्यैकुण्डलदान । उदङ्कोपाख्यानोप-
सहार ।
- ५९ ५९ २८ उदङ्कायवरदानात्परद्वारकामागच्छ-
ताश्रीकृष्णेनमभ्येरैवतरप्रवेग । रैव-
तकोत्सववर्णन । तत श्रीकृष्णेनस्व-
भवनगमन ।
- ६० ६० ३६ श्रीकृष्णेनवसुदेवादीन्प्रतिकुरुपाण्डव-
युद्धप्रकारकथन ।
- ६१ ६१ ४१ श्रीकृष्णेनवसुदेवप्रत्यभिमन्युनिधना-
कथनेसुभद्रयातप्रतितत्कथनचोदना-
पूर्वकशोमान्मोहावेशेनभुविनिपतन ।
तत श्रीकृष्णेनवसुदेवपरिसान्त्वन ।
- ६२ ६२ २० वसुदेवादिभिरभिमन्यवेश्राद्धदान ।
व्यासेनहास्तिनपुरमेवउत्तरादिपरि-
सान्त्वनपूर्वकयुधिष्ठिरप्रत्यक्षमेवकर-
णसचोदनेनपुनरन्तर्धान ।
- ६३ ६३ ३१ युधिष्ठिरेणव्यासाज्ञयाभीमादिभि स-
हालोच्ययज्ञार्थधनाहरणायहिमवत्प्रा-
र्श्वप्रतिप्रस्थान ।
- ६४ ६४ १७ युधिष्ठिरेणहिमवद्विरिमेत्यतत्रब्राह्मण
चोदनयाउपवासादिब्रताचरण ।
- ६५ ६५ २२ युधिष्ठिरेणन्यबकपरितोष्यविविधकन-
कभाण्डाहरणेननगरप्रत्यागमन ।
- ६६ ६६ २९ श्रीकृष्णेनबलभद्रसुभद्रादिभि सहय-
ज्ञार्थहास्तिनपुरप्रत्यागमन । तत प-
रीक्षितोजनन । अश्वत्थामास्त्रेणजन
नकालएवशचभूतस्यतस्योज्जीवनाय
कुन्त्यादिभि श्रीकृष्णप्रतिप्रार्थना ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
६७	६७	१९ सुभद्रयाश्रीकृष्णप्रतितन्महिमसस्तवनपूर्वकपरीक्षदुज्जीवनप्रार्थना ।
६८	६८	२४ श्रीकृष्णेनपरीक्षितसूतिकाग्रहप्रवेश । तत्रोत्तरयाश्रीकृष्णसमीपेबहुधाविलापपूर्वकपुत्रोन्जीवनप्रार्थना ।
६९	६९	२६ श्रीकृष्णेनसशपथसस्पर्शनेनपरीक्षितसमुज्जीवन ।
७०	७०	२४ श्रीकृष्णेनाभिमन्युसुतस्यपरीक्षितदिनामकरण । अत्रान्तरेयुधिष्ठिरादीनास्वर्णभारानयनेनहास्तिनपुरप्रत्यागमनश्रवणेनश्रीकृष्णादिभिस्तत्प्रत्युद्यान ।
७१	७१	२६ युधिष्ठिरादिभिः पुरप्रवेश । व्यासेनाश्वमेवकरणविधान । युधिष्ठिरेणाश्वमेधेस्वयदीक्षास्वीकारप्रार्थितेनश्रीकृष्णेनसहेतुकथनतत्प्रत्येवदीक्षास्वीकारविधान ।
७२	७२	२६ व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिपृथिवीसंचारायमेध्याश्वोत्सर्जनचोदना । तथाऽश्वरक्षणेऽर्जुनस्यनियोजन ।
७३	७३	२७ अर्जुनेनप्रथममुत्तरदिशप्रत्यश्वरक्षणायगमन ।
७४	७४	३५ अर्जुनेनत्रैगर्तानांपराजय ।
७५	७५	२० अर्जुनेनप्राग्ज्योतिषपुरमेत्याश्वरक्षणायभगदत्तसुतेनयज्ञदत्तेनसहायोधन ।
७६	७६	२६ अर्जुनेनयज्ञदत्तपराजय ।
७७	७७	३३ सिन्धुदेशगतोर्जुनेनसैन्धवैः सहायोधन । तत्रपराजितस्यार्जुनस्यदेववर्षादिभिस्तेजसउद्दीपन ।
७८	७८	४७ अर्जुनसमागमनश्रवणमात्रेणजयद्रथसुतेऽमृतेदुःशलायाऽमृतसुतमादायार्जुनसमीपगमन । अर्जुनेनदुःशलाप्रार्थनयातस्याबहुमानेनचयुद्धाहुपरम ।
७९	७९	३९ अर्जुनेनमण्डूकपुरप्रतिगमन । तत्रपितृभक्त्याविनयेनागतचित्राङ्गदायाजातस्वामजबभ्रुवाहनंप्रतिक्षत्रधर्मपरित्यागजरोषाहुपालभ । तमसहमानयोऽप्यानागलोकादेत्यबभ्रुवाहनस्यार्जुनेनसहयुद्धप्रोत्साहन । बभ्रुवाहनेनस्वशरगाढाभिधातेननिपतितेपार्थेपितृमारणशोकेनमोहाधिगम ।

अध्याय	श्लोका अ	श्लोक
		ततश्चित्राङ्गदयारणाङ्गणमेत्यविलाप । चित्राङ्गदायामोहाधिगम । पुनसज्ञाप्राप्तयाचित्राङ्गदायउल्लुपींप्रत्युपालम्भ । ततश्चिराल्लुवसज्ञेनबभ्रुवाहनेनामोपालभपूर्वकप्रायोपवेशन ।
८०	{ ८० } १-४०	४० उल्लुप्यासजीवनमणिनाऽर्जुनस्यसमुद्बोधन । उत्थितेनार्जुनेनबभ्रुवाहनप्रतिचित्राङ्गदादीनारणाङ्गणगमनकारणप्रश्नेतेनतत्प्रत्युल्लुपींप्रतिप्रक्षरणचोदना ।
८१	{ ८० } ४१-६१	२१ उल्लुप्याऽर्जुनप्रतिचित्राङ्गदादीनामागमनकारणकथन । तथाबभ्रुवाहनेनतस्यपराजयेविस्तरेणहेतुरुथन ।
८२	८१	३१ अर्जुनेनाश्वानुसरणवशान्मगधदेशगमन । तेनतत्रजरासन्धपौत्रस्यमेघसन्धे पराजय ।
८३	८२	३१ दक्षिणादिशमुपगतवताऽर्जुनेनचेदीशितु शिशुपालात्मजस्यपूजापरिग्रहण । तथाकाशिकोसलादिदेशपराजयपूर्वकगान्धारदेशगमन ।
८४	८३	१९ अर्जुनेनशकुनितनयपराजयपूर्वकतत्सेनावमर्दन । ततः शकुनिभार्ययातेनस्वसुतवधसभावनयारणाङ्गणमेत्यार्जुनस्यप्रसादन । अर्जुनेनगान्धारीगौरवात्तत्समाननपूर्वकतत्तनयसमाश्वसन ।
८५	८४	२४ यज्ञीयाश्वेनसहार्जुनस्यपुरप्रतिप्रतिनिवृत्ति । भीमेनयज्ञशालादिनिर्माण । तथानानादेशेभ्योब्राह्मणाद्यानयनपूर्वकतेषामन्नदानादिव्यवस्थाकरण ।
८६	८५	४२ श्रीकृष्णेनहास्तिनपुरप्रत्यागमन ।
८७	८६	२१ युधिष्ठिरेणार्जुनस्यैवविशेषतोऽश्वसंचारादिपरिक्षेशसूचकशारीरालक्षणप्रश्नेश्रीकृष्णेनतत्प्रतितत्कथन । साश्वस्यार्जुनस्यस्वपुरप्रत्यागमन ।
८८	८७	२५ बभ्रुवाहनेनोऽल्लुपीचित्राङ्गदाभ्यांसहयागदिदक्षयाहास्तिनपुरप्रत्यागमन । व्यासाङ्गयाऽश्वमेधोपक्रम ।
८९	८८	४२ युधिष्ठिरेणाश्वमेधयज्ञकरण । तथाऽराज्ञायथोचितसमाननपूर्वकम्बुस्सदेवान्प्रतिप्रस्थापन ।
९०	८९	४४

अध्याय झपा अ श्लोक

९१	{ ९० } १-२२	२२	नकुलाख्यानारभ । अश्वमेधावसाने- बिलान्निस्सृतेनकनकपाश्वेनकेनचित्र कुलेनमदस्यान्प्रत्युञ्छत्तब्राह्मणस्य सक्तुप्रस्थदानप्रशसनपूर्वकयुधिष्ठिरा- श्वमेधगर्हण । तथासदस्यचोदनया तत्कथनोपक्रम ।
९२	{ ९० } २३-१२०	९८	नकुलेनयुधिष्ठिरादीन्प्रतिसकुटुबस्यो ञ्छत्तैर्ब्राह्मणस्यधर्मपुरुषायसक्तुप्र- स्थदानमहिमार्णनपूर्वकपुनस्तत्रैवा- न्तर्धान ।
९३	९१	३२	जनमेजयेननकुलकृतयज्ञनिन्दाकार- णपृष्ठेनवैशपायनेनतप्रतिसत्यदानत- पोभिरेवस्वर्गादिसिद्धौपशुहिसाहेतुय- ज्ञस्यनातिप्रशस्ततरत्वमितिनकुलाभि- प्रायवर्णन ।
९४	{ ९२ } १-३८	२८	पशुहिसाविनैवध्यानदानादिभिरेवय ज्ञफलससिद्धौदृष्टान्ततयाऽगस्त्ययज्ञ प्रकारकथन ।
९५	{ ९२ } ३९-५३	१५	वैशपायनेनजनमेजयप्रतिनकुलस्यनि- जस्वरूपकथनपूर्वकतस्यनकुलप्र- तिविमोक्षकारणाभिधान ।

समाप्तमुगीतापर्व ॥ २ ॥

अथ वैष्णवधर्मपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ २३ ॥

(९६-११८) ॥ श्लोका ॥ १६४४ ॥

९६	+	७३	युधिष्ठिरेणश्रीकृष्णप्रतिवैष्णवधर्मप्र- शसनपूर्वकतत्कथनप्रार्थना । वसिष्ठा- दिभिस्तच्छुभ्रुषयातत्समीपोसर्पण । श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरादीन्प्रतिवैष्णवध- र्मप्रशसनपूर्वकस्वमहिमानुबोधन ।
९७	+	४६	श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिचातुर्वर्ण्यधर्म निरूपण ।
९८	+	९९	जन्मदानजीवितानावैयर्थ्यापादकव-

अध्याय झपा अ श्लोक

			मैनिरूपण । तथादानानासात्त्विकत्वा- दिकथनपूर्वकतत्तत्फलानात्रैविध्यादि- प्रतिपादन । दानपात्रनिरूपण । ब्राह्मणमहिमानुवर्णन ।
९९	+	६१	बीजयोन्यो शुद्धशुद्धिनिरूपण । गा- यत्रीमहिमा । ब्राह्मणमहिमा । ब्रा- ह्मणावमन्तृगानारभ्यातनानुवर्णन ।
१००	+	१२२	सुकृतिदुष्कृतिजनप्राप्यवैवस्वतपुरमा- र्गादिप्रतिपादनपूर्वकतेषातद्गमनप्रका- रणन ।
१०१	+	९०	जलदानान्नदानफल । अतिथिलक्षण- तत्स्पर्जाफलच ।
१०२	+	८४	भूगोतिरुकन्यादानफल ।
१०३	+	१२५	वृषभग्रहशयादिदानप्रशसा । गो- ब्राह्मणरक्षणादिनानाधर्मकथन ।
१०४	+	११५	पञ्चमहायज्ञनिरूपण । ज्ञानविधि वैष्णवलक्षणाभिधान । श्रीकृष्णपूजा योग्यायोग्यपुष्पविवेचन ।
१०५	+	८३	कपिलाप्रभेदकथन । तद्दानप्रशसा ।
१०६	+	१०९	कपिलादानप्रशसा । कपिलासृष्टि । रुद्रादिदेवैरुपिलायैवरदान । देव- र्ष्यादिभिस्खनिवासायकपिलावयवस- माश्रयण । हव्यकव्यदानकालनिरूपण । श्राद्धार्हानर्हब्राह्मणा । स्वर्गनरकप्रा- पकसुकृतदुष्कृतकथन ।
१०७	+	३८	ब्रह्महत्यासदृशपापानि । अभोज्या- न्नानापापिनालक्षण ।
१०८	+	४९	यत्प्रिमहिमा । दानपात्राणिब्राह्म- णा । अन्नदानप्रशसा ।
१०९	+	३९	भोजनविधि । गोप्रासदान । तिल- प्रशसन । यन्त्रेतिलनिपीडनस्यइक्षु- निपीडनस्यचब्राह्मणेनाकर्तव्यत्वकथन ।
११०	+	६५	आपद्धर्मकथन । प्रशस्ताप्रशस्तब्रा- ह्मणा । ब्राह्मण्यसिद्धिप्रकारा । गु- र्वाचार्योपाध्यायलक्षण ।
१११	+	१०१	अग्निष्टिप्रकार । आहवनीयादि नामनिर्वचन । यज्ञानिहोत्रप्रशसन ।
११२	+	४९	चान्द्रायणविधिनिरूपण । तदाचरण- फलच ।

* अत्र मुद्रितमिदं त्रयोविंशत्यध्यायात्मकं वैष्णवधर्मपर्वं दाक्षि-
णात्यकोशेष्वेव वर्तते । अवश्यं वतितव्यं चैवानेन । अपरार्कं चतु-
र्वर्गचिन्तामणिप्रभृतिधर्मशास्त्रनिबन्धनग्रंथकारैस्तत्र स्वोक्ताये
प्रमाणतया “तथा चोक्तमाश्वमेधिकेपर्वणि” इति प्रतिज्ञायोदाहृताना
श्लोकानामत्रैव दृश्यमानत्वात् । अ यथा तेषां वचनानां निर्मूलत्वा-
पात्तात् । किंच विनैतत्पत्रं कथाविच्छेदोपि न विदुषा हृदयज्ञम ।
औत्तराहपाठे एतदमुद्रणस्य कारणतु न ज्ञायते ।

अध्याय	श्लोका	श्लोक	अध्याय	श्लोका	श्लोक
११३	+	५४			
					शील्याद्यभावेब्राह्मणानामप्यग्निहोत्र- स्वाध्यायादिकर्मणावैफल्यस्यशूद्राणा- मपिभक्त्यादिमतास्त्रोचितकिंचित्कर्म णामपिसाफल्यस्यचरुथन ।
११४	+	५२	११७	+	१४
					अश्वत्थगोब्राह्मणमहिमप्रशसनपूर्वक- ब्राह्मण्यभ्रशकदुष्कर्मकथन ।
			११८	+	६८
					श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिपालाशविधि- प्रकाररुथन । तीर्थाटनासमर्थानात- त्प्रतिनिधितीर्थानुवर्णन । भगवद्भक्त- लक्षण तत्प्रशसाच । स्वस्यसर्वोत्तम- त्वरुथन । स्त्रोक्तधर्मश्रवणस्यफल- कथन । ततोयुधिष्ठिराद्यामन्त्रणपूर्व कद्वारकाप्रतिगमन ।
११५	+	६९			
					विषुवाख्यपुण्यकालमहिमा । गाय- त्रीजपमाहात्म्य । अश्वत्थमाहात्म्य । शिशुमाराकृतिनिरूपण । पञ्चगव्यवि- धान ।
११६	+	३१			
					श्रीकृष्णेनयुधिष्ठिरप्रतिभगवद्भक्तिसौ-

समाप्त वैष्णवधर्मपर्व ॥ ३ ॥

आश्वमेधिकपर्व च संपूर्ण ॥ १४ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

आश्रमवासिकपर्व ॥ १५ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ ३ ॥ अध्यायाः ॥ ४१ ॥ श्लोकाः ॥ १०९८ ॥

अध्याय क्षपा अ श्लोकः

अथाश्रमवासपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ ३० ॥

(१-३०) श्लोका ॥ ७५६ ॥

- १ १ २७ युधिष्ठिरेणराज्यपरिपालन । कुन्ती-
द्रौपद्यादिभिर्गान्धार्याश्चभ्रूवद्वर्तन ।
भीमवर्जमर्जुनादिभिर्युधिष्ठिरशासने-
नविशेषतोधृतराष्ट्रानुवर्तन ।
- २ २ ३० युधिष्ठिरेणधृतराष्ट्रपरितोषण । ✓
- ३ { ३ } ४० भीमसेनपरुषभाषणश्रवणान्निर्विण्णेन
धृतराष्ट्रेणगान्धार्यासहवनगमनाभ्यव-
साय । तेनसकलपौरानानाप्यतेषु
स्वाभ्यवसायनिवेदन ।
- ४ { ३ } ४७ धृतराष्ट्रेणयुधिष्ठिरप्रतिस्वस्यवनगमना-
भ्यनुज्ञानप्रार्थना । युधिष्ठिरेणतत्प्र-
तिषेधनेतत्रव्यासागमन ।
- ५ ४ २२ व्यासेनयुधिष्ठिरप्रतिसहेतुपन्यासधृतरा-
ष्ट्रस्यवनगमनाभ्यनुज्ञानचोदनापूर्व
कस्त्राश्रमगमन । युधिष्ठिरेणधृतराष्ट्र
प्रतिकृच्छ्रेणतदभ्यनुज्ञानाङ्गीकरण ।
- ६ ५ ४७ वनधियासुनाधृतराष्ट्रेणयुधिष्ठिरायरा-
जनीत्युपदेश ।
- ७ ६ २० तथा ।
- ८ ७ २३ तथा ।
- ९ ८ २४ धृतराष्ट्रेणसकलपौरानानाप्यतान्प्रति
स्वस्यवनगमनाभ्यनुज्ञानप्रार्थना ।
- १० ९ १९ धृतराष्ट्रेणपौरान्प्रतिदुर्योधनपक्षपाते-
नखकृतपापनयक्षमापण । तथायुधि-
ष्ठिरस्यतेषुन्यासतयासमर्पणपूर्वकस्त्र
स्यवनगमनाभ्यनुज्ञानप्रार्थना ।
- ११ १० ५३ पौरजनैर्ब्राह्मणमुखेन धृतराष्ट्रप्रतिसमा-

अध्याय क्षपा अ श्लोक

- धासनपूर्वककृच्छ्रेणवनगमनाभ्यनु-
ज्ञान ।
- १२ ११ २४ धृतराष्ट्रेणभीष्मदुर्योधनादीनाश्राद्धदा-
नायविदुरमुख्युधिष्ठिरप्रतिद्रव्यया-
चन । तद्दानेविमनायमानेनभीमेनधृत-
राष्ट्रापनयानुस्मरणपूर्वकतत्प्रतिषेध-
न ।
- १३ १२ १३ भीमेदुर्योधनादिभ्यः श्राद्धदानायवन-
दानमरोचयतिसतियुधिष्ठिरेणविदुर
प्रति धृतराष्ट्रेनिजगृहकोशाद्धनदाननि-
वेदनकथन ।
- १४ १३ १५ विदुरेणधृतराष्ट्रप्रतियुधिष्ठिरेणभीष्मा
दीनाश्राद्धदानायवनदानाङ्गीकरणनि-
वेदन ।
- १५ १४ १८ धृतराष्ट्रेणभीष्मदुर्योधनाद्युद्देश्यकश्रा-
द्धेधनवस्त्रान्नादिनाब्राह्मणादिसत्तर्पण ।
- १६ १५ १३ धृतराष्ट्रेणकुन्तीस्कन्धावसक्तहस्ताया
गान्धार्याअसावलबनेनसशोकैः पौरैर्यु-
धिष्ठिरादिभिश्चानुगम्यमानेनसतावन
प्रतिप्रस्थान ।
- १७ १६ ३२ धृतराष्ट्रेणसहविदुरसजयाभ्यामपिव-
नवासायप्रस्थान । कुन्त्याऽपिगान्धा-
र्यासहवनप्रतिप्रस्थान ।
- १८ १७ २१ कुन्त्यास्वस्यवनगमनप्रतिविषीदतोयु-
धिष्ठिरान्प्रतिसमाश्वासन ।
- १९ १८ २४ युधिष्ठिरादिभिः कृच्छ्रात्पुरप्रत्यागमन ।
धृतराष्ट्रेणविदुरादिभिः सहवनमेत्यग-
ङ्गातीरेसन्ध्योपास्व्यादिनारात्रियापना
- २० १९ १८ धृतराष्ट्रेणगङ्गातीरात्कुरुक्षेत्रमेत्यतत्र-
शतयूपाश्रमेव्यासाज्ञयातीव्रतपश्चरण ।

अध्याय झपा अ श्लोक

- २१ { २० } २२ तत्रनारदादीनामागमन । नारदेन धृतराष्ट्रप्रतितत्तपोवनस्यसहस्रचिख्या-दिराजर्षाणास्वर्गप्रापकत्वमहिमोक्ति-पूर्वकविदुरादिभि सहतस्यापिभविष्य-त्सिद्धिप्रदत्वकथन ।
- २२ { २० } १६ शतयूपपृष्टेननारदेनतप्रतिवृतराष्ट्रस्य वर्षत्रयादूर्ध्वगान्धार्यासहकुबेरलोक-प्राप्तिकथन ।
- २३ २१ १६ युधिष्ठिरादिभि कुन्तीधृतराष्ट्रादीनाप्र-म्रजनशोकेनाभिमन्युप्रभृतिबन्धुजना-नुस्मरणजशोकेनचखखव्यापारेणना-दरण ।
- २४ २२ २६ युधिष्ठिरेणवनस्थकुन्तीधृतराष्ट्रादिदि-दृक्षयाद्रौपद्यादिभि पौरैर्भ्रातृभिश्चवन प्रतिप्रस्थान ।
- २५ २३ १८ युधिष्ठिरेणनानायानारूढै पौरैर्भ्रातृ-भिश्चसह धृतराष्ट्रादिदिदृक्षयाशतयूपा-श्रमवनप्रवेश ।
- २६ २४ २० युधिष्ठिरादिभि धृतराष्ट्रादीनुपेत्यपादा-भिवादन । धृतराष्ट्रेणस्वावस्थादर्शने-नशोचतातेषामाश्वासन ।
- २७ २५ १९ सजयेनतापसान्प्रतियुधिष्ठिरादीना द्रौपद्यादिस्त्रीणाचाञ्छुलिनिर्देशेनाम-निर्देश ।
- २८ २६ ३८ धृतराष्ट्रयुधिष्ठिराभ्यापरस्परकुशलप्र-श्रादिपूर्वकसंल्लाप । युधिष्ठिरेणधृतरा-ष्ट्रप्रतिविदुर केतिप्रश्रेतत्रत्येनकेन-चिद्यदृच्छयाधृतराष्ट्रमुपसर्पतोजनाव-लोकनेनप्रतिनिवर्तमानस्यचतस्यप्रद-र्शन । ततोयुधिष्ठिरेणानुधाव्यतत्समीप-गमन । ततोविदुरेणयोगत्सशरीर-स्यागेनतच्छरीरप्रवेश । युधिष्ठिरेण-धृतराष्ट्रादिषुतदद्भुतनिवेदन ।
- २९ २७ २६ युधिष्ठिरेणधृतराष्ट्राभ्यनुज्ञयाभ्रात्रा-दिभि सहमहर्षाणामाश्रमदर्शन । श-तयूपादिभि सशिष्येणव्यासेनच युधि-ष्ठिरादिभि परिवृतस्यधृतराष्ट्रस्याश्रम-प्रत्यागमन ।
- ३० २८ २५ व्यासेन धृतराष्ट्रप्रतिकुशलप्रश्नपूर्वक-विदुरस्यनिजस्वरूपादिप्रतिपादन ।

अध्याय झपा अ श्लोक

तथाइतरमहर्षिदुःकरतदभीष्टाश्चर्यक-र्मन्रणप्रतिज्ञान ।

समाप्तमाश्रमवासपर्व ॥ १ ॥

अथपुत्रदर्शनपर्व ॥ २ ॥ अध्याया ॥ ८ ॥

(३१-३८) ॥ श्लोका ॥ २४९ ॥

- ३१ २९ ५६ धृतराष्ट्राश्रमेभ्रात्रादिभि सैन्येनचसह मासमेकनिवसतियुधिष्ठिरेकदाचन व्यासधृतराष्ट्रौपरिवार्यनारदादिभिर्गान्-धार्यादिभि पाण्डवैश्वसमुपवेशन । तत्रगान्धार्याव्यासप्रति धृतराष्ट्रस्यपुत्र-दिदृक्षानिवेदनेव्यासेनकुन्तीप्रतितद-भीष्टनिवेदनचोदना ।
- ३२ ३० २४ कुन्त्याव्यासप्रतिस्मिन्दुर्वासस प्र-सादेनसूर्यात्कर्णस्योत्पत्तिरयनपूर्वक स्वस्यतद्दिदृक्षानिवेदन । व्यासेनकु-न्तीप्रतिहेतूप्यासेनतत्प्रयुक्तदोषश-ङ्कानिरसन ।
- ३३ ३१ २५ व्यासेनगान्धारीप्रतिसमरहतानादुर्यो-यनादीनासर्वेषारात्रौप्रदर्शनप्रतिज्ञान पूर्वकधृतराष्ट्रादीनाविशिष्यगन्धर्वाद्य-शलकथन । धृतराष्ट्रादिभिर्व्यासवच-नाङ्गनातीरमेत्यबन्धुदर्शनौत्कण्ठेन-कृच्छ्रादहर्षापन ।
- ३४ ३२ २१ व्यासेननिशायागङ्गाजलावगाहनेनस-माह्वानेपुरासमरनिहतै कुरुपाण्डवो भयपक्षीयै सर्वै स्वस्याभरणयुधवाह-नादिभि सहसलिलादुद्गम्यतीरोत्तरणा धृतराष्ट्रेणव्यासप्रसादलब्धदिव्यचक्षु-षादुर्योधनादीनासर्वेषामवलोकन ।
- ३५ ३३ ३४ धृतराष्ट्रयुधिष्ठिरादिभिर्व्यासप्रसादो-ज्जीवितैर्हृतपूर्वबन्धुभि सहयावद्रात्रि-मुखेनविहरण ।
- ३६ ३४ १८ व्यक्तदेहानामपिकुरुपाण्डवपक्षीया-णाकथपुनरागमनमितिजनमेजयप्रश्न-स्यसोपपत्तिकमुत्तरदान ।
- ३७ ३५ १८ जनमेजयेनपरीक्षितप्रदर्शनेप्रार्थितेव्या-सेनपरीक्षित शमीकमहर्षे शृङ्गिणश्च-प्रदर्शन । जनमेजयेनावभृथज्ञाना-नन्तरमास्तिकपूजनपूर्वकवैशपायन प्रतिकथाशेषकथनप्रार्थना ।

अध्याय झपा अ श्लोक

३८ ३६ ५३ धृतराष्ट्रेणपुत्रदर्शनानन्तरयुधिष्ठिरा-
दिभि सहपुन स्वाश्रमप्रत्यागमन ।
व्यासेन धृतराष्ट्रप्रतियुधिष्ठिरादीनान-
गरप्रस्थापनचोदना । नगरप्रतिपुन
र्गमनमनिच्छताऽपियुधिष्ठिरेण धृतरा-
ष्ट्रस्य कुन्तीगान्धार्योश्चनिदेशनिबन्धे
नपुन सवे सहहास्तिनपुरप्रत्यागमन ।

समाप्तं पुत्रदर्शनपर्व ॥ २ ॥

अथ नारदागमनपर्व ॥ ३ ॥ अध्याया ॥ ३ ॥

(३९-४१) ॥ श्लोका ॥ ९३ ॥

३९ ३७ ४५ कदाचनहास्तिनपुरमुपागतेन नारदेन
पाण्डवान्प्रति धृतराष्ट्रादीनास्वर्गप्राप्ति-
निवेदन । धृतराष्ट्रेगान्धारीकुन्तीस-
ङ्गयै सहगङ्गायामाहुत्यस्वाश्रममाग-

अध्याय झपा अ श्लोक

च्छतिसतिमध्येमार्गदावाभिनातःपरि-
वेष्टन । धृतराष्ट्रेणसङ्गयप्रत्यमितोदूरप-
सर्पणप्रेरणापूर्वककुन्तीगान्धारीभ्या
सहवहौप्रवेश ।
४० ३८ २१ युधिष्ठिरेण धृतराष्ट्रादिनिवनश्रवणेन
भ्रातृभि सहस रुग्णपरिदेवनपूर्वकस-
तिसंस्कृतामौ तेषां तृथाभिन्नादाहप्रत्य-
नुशोचन ।
४१ ३९ २७ नारदेन युधिष्ठिरप्रति धृतराष्ट्रादिदाह-
काग्नेमन्त्रपूतत्वकथन । युधिष्ठिरेण
युयुत्सुपुरस्कारेण गान्धारी धृतराष्ट्रयो-
रदकदानपूर्वककुन्त्याश्चविधिवच्छ्राद्ध-
दान । ततो नारदागमनानन्तरप्रजा-
पालनेन निजनगरे भ्रात्रादिभि सहसु-
खविहार ।

समाप्त नारदागमनपर्व ॥ ३ ॥

आश्रमवासिकपर्व च सपूर्ण ॥ १५ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ मौसलपर्व ॥ १६ ॥

अत्रावान्तरपर्वाणि ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ९ ॥ श्लोकाः ॥ ३०१ ॥

अध्याय झपा अ श्लोक

मौसलपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ ९ ॥

(१-९) ॥ श्लोका ॥ ३०१ ॥

- १ { १-११ } १२ प्रजापालनेन निजनगरे भ्रातृभि सह सुखनिवासिनायु विष्टिरेण कदाचनाशु भस्चकोत्पातदर्शन । तत कालान्तरे रामकृष्णयोर्देहत्यागेन स्वलोकगमनस्य सर्वयादवानापरस्परमुसलप्रहारेण निश्लेषनिधनस्य च श्रवण ।
- २ { १२-३१ } २० वैशपायनेन जनमेजयप्रतियादवाना मुसलेन निधनप्रकारकथनारभ । कदाचन विश्वामित्रादि महर्षिषु द्वारका मागतेषु कैश्चन यादवै सावस्यस्त्रीवेषपरिकल्पनेन मुनीन् प्रतिगर्भिणीयकिरूपमपत्यप्रसविष्यत इति प्रश्न । ततो रुष्टैर्महर्षिभि स्वकुलविनाशक्रमायस्य मुसलप्रसविष्यत इति शापदान । तत परेषु साबेन मुसले प्रसूते भीतैस्तैराज्ञया तस्य चूर्णीकरणेन समुद्रे प्रक्षेपण ।
- ३ २ २४ द्वारकायानानोत्पातप्रादुर्भाव । तदर्शनात्कृष्णेन गान्धारीशापदानानुस्मरणेन तस्य सत्यताचिकीर्षया भट्टै मर्वत्रुष्ण्यादीना तीर्थयात्रोद्घोषण ।
- ४ ३ ४८ तत कृष्णाज्ञया सस्त्रीबालवृद्धै प्रभासक्षेत्रगमन । तत्र नृत्तगानादि महोत्सवानुभवपूर्वकमद्यपान । तत्र सभायासाल्यकिनास्यमन्त रुमणिहरणादिमर्मोद्घाटनपूर्वकं कृतवर्मगर्हण । मणिनृत्तान्तश्रवणखिन्नसत्यभामाम्भक्त प्रसादनायसाल्यकिनास्त्रेण कृतवर्मण शिरश्छेदन । तत कृतवर्मसाल्यकिपक्षीयै

अध्याय झपा अ श्लोक

मौसलपर्वे परस्परप्रहारेण परस्परमारण ।

- ५ ४ ३५ सर्वयादवेषु निहतेषु बभ्रुदारुकाभ्यासहबलभद्रमन्वेषमाणेन श्रीकृष्णेन वने वृक्षाश्रितस्य तस्य दर्शन । तत श्रीकृष्णेन पाण्डवान् प्रतिदारुकरेण । बलभद्रेण योगात्सर्पशरीरस्त्रीकारेण समुद्रप्रवेश । श्रीकृष्णेन शरीरत्यागाययोगेन शयन । व्याधेन मृगबुद्ध्या श्रीकृष्णस्य पादतले सायकेन गाढवेधन । श्रीकृष्णेन पश्चात्समीपमागतवत पश्चात्तापेन प्रणमतो व्याधस्य देवैस्वर्गप्रापण । तत शरीरत्यागपूर्वकदिवगतेन श्रीकृष्णेन देवैषु षुष्पवर्षेण पूर्वकस्तुत्याप्रत्युद्गम्यमानेन सतानि जपरधामप्रवेश ।
- ६ ५ १५ दारुकेण हास्तिनपुरमेत्य पाण्डवेषु सर्वयादवक्षयनिवेदन । अर्जुनेन द्वारकामेत्य रुक्मिण्यादिपरिसान्त्वनपूर्वकवसुदेवगृहप्रतिगमन ।
- ७ ६ २७ वसुदेवेन स्वगृहमागतेऽर्जुनेयादवक्षयनिदाननिवेदनपूर्वकं श्रीकृष्णाद्यनुस्मरणेन परिशोचन । तथा तं प्रतिश्रीकृष्णवचननिवेदनेन राज्ञीधनादिसमर्पणपूर्वकस्वेन स्वप्राणलज्जनप्रतिज्ञान ।
- ८ ७ ७७ अर्जुनेन वसुदेवसमाश्रासनपूर्वकसकलपौरान् प्रतिनातिचिरादेव द्वारकाया समुद्रेण समाहावननिवेदनपूर्वकसर्वेषामिन्द्रप्रस्थप्रतिप्रयाणसन्नाहचोदना । तथा परेषु योगेन शरीरस्य कवतो वसुदे-

अध्याय. झपा अ श्लोक

वस्यपत्नीभि सहसस्करणपूर्वकराम-
कृष्णशरीरयोर्दाहन । ततोवज्रार्जुन-
पुरस्कारेणसकलपौरजनेपुर पुर प्रया
तेसमुद्रेणपश्चाद्भागैपौरजनमुक्ततत्त-
द्भागस्यस्वजलेनसमाक्रमण । अर्जुने-
नमध्येमार्गचोरापहृतावशिष्टयादवक-
लत्रादिभि सहस्वदेशमेत्ययुधिष्ठिराज्ञ-
यावज्रस्येन्द्रप्रस्थराज्येऽभिषेचन ।
सात्यकिसुतादीनातत्रतत्रराज्येऽभि

अध्याय झपा अ श्लोक

षेक । रुक्मिण्यादिभि काभिश्चिदग्नि-
प्रवेशनं । सत्यभामादिभि काभिश्च-
नतपसेवनगमन ।

९ ८ ४३ अर्जुनेनव्यासाश्रमेतद्दर्शन । तस्मि-
न्द्वारकावृत्तान्तनिवेदन । व्यासेनार्जु-
नप्रतियुधिष्ठिरादीनामपिस्वर्गगमन-
सूचन । ततोऽर्जुनेनहास्तिनपुरमे-
त्ययुधिष्ठिरेद्वारकावृत्तान्तादिनिवेदन ।

समाप्तं मौसलपर्व ॥ १६ ॥

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ महाप्रस्थानिकपर्व ॥ १७ ॥

अत्रावान्तरपर्व ॥ १ ॥ अध्याया. ॥ ३ ॥ श्लोकाः ॥ १११ ॥

अध्याय श्लोकाः

अवान्तरपर्व ॥ १ ॥ अध्याया ॥ ३ ॥

श्लोकाः ॥ १११ ॥

- १ १ ४७ आतृभिर्द्रौपद्याचसहस्वर्गजिगमिषु-
णायुधिष्ठिरेणयुयुत्सौराज्यभारनिवेश-
नपूर्वकपरिक्षितोराज्येऽभिषेचन ।
-तथाकृच्छ्रात्पौरानुमत्तिसपादनेनवल्क-
लधारणादिपूर्वकशुनासहृहात्प्रस्था-
न । अर्जुनेनमध्येमार्गमग्निवचसास-
निषङ्गस्यगाण्डीवस्यवरुणोद्देशेनसमुद्रे
प्रक्षेपण ।
- २ २ २६ मेरुगिरिप्रतिगच्छन्तंयुधिष्ठिरज्यैष्ठ्य-
क्रमादनुगच्छत्सुभीमादिषुयोगभ्रशा-
द्युत्क्रमेणभूमौनिपतत्सुभीमप्रश्नात्तत्र

अध्याय श्लोकाः

तियुधिष्ठिरेणतेषापतनेहेतुकथन । त-
थातत शुनाकेवलमनुगम्यमानेनसत्ता
पुरोगमन ।

- ३ ३ ३८ शुनासहृगच्छन्तयुधिष्ठिरप्रतीन्द्रेण
स्वर्गगमनायनिजरथारोहणचोदना ।
युधिष्ठिरेशुनाविनारथारोहणमरोचय-
मानेयमेननिजस्वरूपप्रकाशनेनतत्प्र-
शसन । ततोयमेन्द्रादिभीरथेनस्वर्ग-
प्रापितेनयुधिष्ठिरेणतत्रभीमाद्यदर्श-
नादिन्द्रप्रतिभ्रात्रादीन्विनास्वस्यस्व-
र्गेभ्यनभिरुचिकथनपूर्वकंतत्समीपगम-
नेच्छानिवेदन ।

महाप्रस्थानिकपर्व संपूर्ण ॥ १७ ॥

श्रीवेदव्यासायनमः ।

श्रीमन्महाभारतविषयानुक्रमणी ॥

अथ स्वर्गारोहणपर्व ॥ १८ ॥

अत्रावान्तरपर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ५ ॥ श्लोकाः ॥ २३२ ॥

अध्यायः श्लोकाः

अवान्तरपर्व ॥ १ ॥ अध्यायाः ॥ ५ ॥

श्लोकाः ॥ २३२ ॥

- १ १ २५ स्वर्गगतेनयुधिष्ठिरेणतत्रमहासमुच्छ्र-
येणशोभमानदुर्योधनदर्शन । तथा-
तदुत्कर्षासहिष्णुतयातदीयदोषोद्धाट-
नेनतेनसहस्रेनस्वर्गवासानभिरोचन-
निवेदनपूर्वकनारदप्रतिस्वस्यभ्रात्रादि-
दिदृक्षानिवेदन ।
- २ २ ५४ स्वर्गकर्णादिबन्धुजनानपश्यतायुधि-
ष्ठिरेणदेवान्प्रतियत्रक्रुत्रापिबन्धुजनै-
सहैवस्वस्यनिवासेच्छानिवेदन । देवै-
र्युधिष्ठिरायबन्धुजनप्रदर्शनचोदितेन
देवदूतेनतस्यनरकप्रदेशप्रापण । दुर्द-
र्शनरकदर्शनासहिष्णुतयादूतेनसहप्र-
तिनिवर्तमानेनयुधिष्ठिरेणश्रुतपूर्वक-
ण्डध्वनिश्रवण । ततोयुधिष्ठिरपृष्टैस्त्रै-
स्तप्रतिस्वेषाकर्णभीमादित्त्वकथन । त-
तस्तेनदूतप्रतीन्द्रेस्वस्यतत्समीपप्रत्य-
नागमनचोदना । दूतेनेन्द्रेयुधिष्ठिर-
चिकीर्षितनिवेदन ।
- ३ ३ ४५ तत्रैवावस्थानपरीक्षयापरितुष्टेषुयमे-

अध्यायः श्लोकाः

न्द्रादिषुयुधिष्ठिरसमीपमुपगतेषुतदृष्ट-
पूर्वनरकादीनाक्षणेनान्तर्धानं । धर्मै-
णयुधिष्ठिरप्रतिसप्रशसनतदृष्टनरक-
स्यपरीक्षणायेन्द्रमायासृष्टत्वकथन ।
ततोयुधिष्ठिरेणगङ्गायामवगाहनान्मा-
नुषशरीरपरित्यागपूर्वकदिव्यशरीरप-
रिग्रहणेनमहर्ष्यादिभिः स्तूयमानेनस-
तादेवैस्सहभ्रात्राद्यधिष्ठितदिव्यस्थान-
गमनं ।

४ ४ २२ युधिष्ठिरेणस्वर्गेनिवसताश्रीकृष्णकर्णा-
दीनादर्शनम् । इन्द्रेणयुधिष्ठिरायद्रौप-
देयादीनातत्तत्स्थानगतानापृथक्पृथ-
क्प्रदर्शनम् ।

५ ५ ८६ वैशपायनेनजनमेजयप्रतिभीष्मद्रोणा-
दीनास्वस्वसुकृतफलत्वेनस्वर्गभोगान-
न्तरंस्वैः स्वैरंशिभिस्सहैक्यप्राप्तिकथनम् ।
जनमेजयेनयज्ञान्तेसबहुमानमास्ती-
कादिप्रेषणपूर्वकतक्षशिलातोहास्तिन-
पुरमेत्यप्रजापालनपूर्वकसुखेननिवा-
सः । सौतिनाशौनकादीन्प्रतिजनमे-
जयायवैशपायनोक्तभारतकथाकथन-
समापनपूर्वकभारतमहिमप्रशसनम् ।

स्वर्गारोहणपर्व संपूर्ण ॥ १८ ॥

श्रीमन्महाभारतं संपूर्णम् ॥

AN
ALPHABETICAL INDEX
OF
SRIMAN MAHĀBHĀRATAM.

COMPILED AND PUBLISHED

BY

T. R. Krishnacharya,

Proprietor, Madhya Vilās Book Depot, Kumbakonam

*Printed by R Y Shedge for the proprietor,
at the "Nirṇaya-saḡar" Press, 23, Kolbhat Lane*

BOMBAY.

1914.

(Registered according to the Act XXV of 1867)

[All rights reserved by the publisher]

वर्णानुक्रमणी

दाक्षिणात्यकोशानुसारेण मुद्रापितस्य

श्रीमन्महाभारतस्य ।

इदं पुस्तकं

कुम्भघोणस्थेन श्रीमन्मध्वविलासपुस्तकालयाधिपतिना

टी. आर्. कृष्णाचार्येण

विरच्य

मुंबापुर्या

तुकाराम जावजी इत्येतेषा निर्णयसागरमुद्रणयन्त्रे मुद्रयित्वा प्रकाशितम् ।

शाके १८३५ प्रमादिनामसवत्सरे ।

इदं पुस्तकं १८६७ सख्याकराजनियमस्य २५ सख्याकविभागानुसारतो लेखारूढं
कृत्वाऽस्य सर्वेऽधिकारा प्रसिद्धिकर्त्रा स्वाधीना रक्षिता ।

श्रीः

वर्णानुक्रमण्या व्यवस्था ।

अनेकवारं महाभारतं पठितवतामपि विदुषा
रत्नाकरवदतिविपुले ग्रन्थे का. कथाः कुत्र वर्तन्ते,
कस्य केन कीदृश. सबन्ध, केनकेन कानिकानि
कर्माणि कृतानि, इत्यादयो विषयाः झटिति ज्ञातु
न सुशक । तदर्थं इयं विपुला वर्णानुक्रमणी कृत्वा
मुद्रिता । मुख्यानां कथानां आवश्यकस्थले पुराणा-

न्तरादिनिर्देशश्चात्र कृतः ।

मुख्यपदानि स्थूलाक्षरैर्मुद्रितानि । कचित्तेषां वि-
वरणमपि साधारणाक्षरैः कृतम् । तदनन्तरं तेषां पर्वनाम-
प्रदर्शनार्थं प्रायः पर्वनाम्ना आद्याक्षराणि स्थूलाक्षरै-
र्मुद्रितानि । ततः स्थूलाक्षरैर्ध्यायसङ्ख्या, साधारणाक्षरै-
श्लोकसङ्ख्या च मुद्रिता ।

तत्र पर्वणां संकेताः ।

आ० आदिपर्व ॥ १ ॥
स० सभापर्व ॥ २ ॥
व० वनपर्व ॥ ३ ॥
वि० विराटपर्व ॥ ४ ॥
उ० उद्योगपर्व ॥ ५ ॥
भी० भीष्मपर्व ॥ ६ ॥

द्रो० द्रोणपर्व ॥ ७ ॥
क० कर्णपर्व ॥ ८ ॥
श० शल्यपर्व ॥ ९ ॥
सौ० सौप्तिकपर्व ॥ १० ॥
स्त्री० स्त्रीपर्व ॥ ११ ॥
शां० शान्तिपर्व ॥ १२ ॥

अनु० अनुशासनिकपर्व ॥ १३ ॥
अश्व० आश्वमेधिकपर्व ॥ १४ ॥
मौ० मौसलपर्व ॥ १५ ॥
आश्र० आश्रमवासिकपर्व ॥ १६ ॥
महा० महाप्रस्थानिकपर्व ॥ १७ ॥
स्व० स्वर्गरोहणपर्व ॥ १८ ॥

अध्यायश्लोकसंख्ययोर्मध्ये एका ऊर्ध्वा रेखा द-
त्तास्ति । द्वयोः अध्यायसंख्ययोर्वा श्लोकसंख्ययोर्वा
मध्ये या तिरश्चीना रेखा दत्तास्ति सा एतदारभ्यैतत्पर्य-
न्तमित्यस्य ज्ञापिका । तद्यथा आ० ४ । २५ आ-
दिपर्वणि चतुर्थेऽध्याये पञ्चविंश. श्लोक. ॥ आ० ४-
१० ॥ आदिपर्वणि चतुर्थादिदशमाध्यायपर्यन्ताः ।
आ० ४ । २५-३० ॥ आदिपर्वणि चतुर्थाध्याये

पञ्चविंशादित्रिंशच्छ्लोकपर्यन्ताः इति । नामवाचकेतर-
पदानां आदौ + एव संकेतः कृतः । यथा + वै-
वाहिकपर्व । अनेकश आगतानां समानाकाराणां
पदानामादौ १ । २ । ३ इत्यादि संकेतः कृतः । इत-
रपुराणस्थानां विषयाणां [' ' ' '] एव संकेतः ।
पाठभेदस्थले तु () एव ॥ सू० व० सूर्य-
वश्य. । सो० वं० सोमवश्य. । इत्यर्थः ।

इतरपुराणानां संकेताः ।

भा० श्रीमद्भागवत ।
हरि० हरिवंश ।
विष्णु० विष्णुपुराण ।
मत्स्य० मत्स्यपुराण ।
कूर्म० कूर्मपुराण ।
वरा० वराहपुराण ।
वाम० वामनपुराण ।

वायु० वायुपुराण ।
रा० वाल्मीकिरामायण ।
ब्रह्म० ब्रह्मपुराण ।
पद्म० पद्मपुराण ।
शिव० शिवपुराण ।
ब्रह्मवै० ब्रह्मवैवर्तपुराण ।
स्कांद० स्कांदपुराण ।

लिंग० लिंगपुराण ।
मार्कण्डे० मार्कण्डेयपुराण ।
बृहन्नार० बृहन्नारदीय ।
गरुडपु० गरुडपुराण ।
देवीभा० देवीभागवत ।

श्रीः

महाभारतवर्णानुक्रमणिकायाः शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठं	भागः	पङ्क्तिः	अशुद्धं	शुद्धं	पृष्ठं	भाग	पङ्क्तिः	अशुद्धं	शुद्धं
१	२	५	मौ० ५ ।	मौ० ५ ।	६५	२	२१	शुक्रऋषे	शुक्रऋषे
३	२	३४	३१	३१ ॥	६९	१	२८	१५५ ॥	५५ ॥
७	१	३२	आ ६७ ।	आ० ६७ ।	७१	२	१६	Azamharh	Azamgarh
८	२	१	अनुल्हा	अनुल्हा	७२	१	१३	क०	क०
११	१	५	स्वस्याः	स्वस्य	७६	२	२०	२०-५४ ॥	२०-५५ ॥
॥	२	८	Gudh,	Oudh,	७८	१	३३	ततस्तुति -	तस्तुति
१६	२	३२	६८ ॥	६८ ॥					
२१	२	१५	aud	and					
२८	२	१७	९ ।	९ ॥					
३२	१	४	th	the					
३२	२	२८	६७ ॥	६८ ॥	८०	२	२१	दुश्शासन ।	दुश्शासनः ।
३३	१	३३	६७ ।	६७ ।	८१	२	२३	६७ ।	६८ ।
३५	२	९	स्वायभव	स्वायभुव	८३	२	१३	अनु०	३३ ॥ अनु०
३६	२	९	३८-	३०८-	९६	२	१८	नलकूबरः	नलकूबरः
३९	२	११	२५२ ।	२५२ ॥	॥	॥	२६	९७ ।	९७ ॥
४०	१	१५	पश्चिमस्या	पश्चिमाया	९७	१	३	गतेन्द्र	गते इन्द्र
४१	१	२२	७० ॥	७ ॥	९८	१	३	तस्या कम्प	तस्याऋम्प
४६	१	२७	११५ ।	१२५ ।	९९	२	१८	कश्चित्पश	कश्चित्पश
४६	२	१५	दर्शनस्तुतात्	दर्शनस्तुतात्	॥	॥	२२	८१ ।	८१ ॥
४७	१	२८	२६० ।	२०६ ।	॥	॥	२४	निष्ठानकः ।	इय पङ्क्तिः नी-
५०	२	३४	७७ ॥	७० ॥					तिकथनं इ-
५२	१	२१	१७१ ।	१७१ । २० ॥					त्यस्मात्पूर्व
५३	१	६	क्षेमङ्कर	क्षेमङ्करः ।					लेख्या ।
५४	२	२८	६९ ।	आ० ६९ ।	१००	२	१०	१८८ ।	१८८ ॥
॥	॥	३०	२८ ।	८२ ।	१०२	१	२८	बृहद्दयुम्न	बृहद्दयुम्न
५५	१	२६	अध्यापना	अपध्याना	१०३	१	२३	अनु० १७ ।	अनु० ७ ।
६०	१	२२	अ० ७ ।	अनु० ७ ।	॥	२	२	भागिनेयः	भागिनेय ।
॥	२	३२	चन्द्रकेतुः ।	२ चन्द्र- केतुः ।	१०६	१	३	८ ॥	८ ॥
					११७	२	२३	वि०	व०

दुर्गाणिषट् ।
शां० ८६ ।
५ ॥

इदं तस्मिन्नेव
पृष्ठे द्वितीय-
भागे चतुर्थ-
पङ्क्तौ लेख्य ।

पृष्ठं	भागः	पङ्क्तिः	अशुद्ध	शुद्ध	पृष्ठं	भागः	पङ्क्तिः	अशुद्ध	शुद्धं
११८	२	१५	१४ । १६ ॥	१४—१६ ॥	१४५	१	२०	२०३ ।	२३० ।
"	"	२९	अनु० ६० ।	इत्यनन्तर अश्व० १०७ । २ ॥ इति योज्य	१४८	१	३४	शां० ३८—	शां० ३०८—
		२९ ॥			१५२	२	२	१३ । ३१ ॥	१३ ॥ ३१ ।
					१५३	२	२	रा ३ ।	रा० ३ ।
				१५५	२	६	१३०१	१३१	
११९	१	१२	अश्व० १०७ । २ ॥	इत्यस्य उद्घाप. कर्तव्यः ।	१६८	२	२८	१६८ ।	आ० १६८ ।
"	"	२४	९४ । ९६ ॥	९४—९६ ॥	१७१	२	११	आ० ८ ।	आ० ८ ॥
"	"	३४	२२३ ।	२३३ ।	१७२	१	३०	निषाधा	निषादा
"	"	३४	२२३ ।	२३३ ।	१७६	२	२४	तीर्थ ।	तीर्थ
१२०	२	१४	सुन्दा	सुनन्दा	१७७	१	१९	विदर्भराज—	विदर्भराज—
					१८०	२	३३	८ ।	८ ।
					१८१	१	२१	सम्मोहन ।	सम्मोहन ।
१२१	२	५	भी० ६४ ।	मेन हतः । भी० ६४ । ३९ ।	१८२	२	२०	२ सहदेव ।	२ सहदेवः ।
			२४" इत्ये- तत्	इत्यस्यानन्तर लेख्य ।	१८४	१	११	२ सारसः ।	सारसः ।
					१८५	१	३३	१ सिन्धु- द्वीपः ।	सिन्धुद्वीपः ।
१२४	१	५	प्रयुक्त	प्रयुक्त	१८८	१	२१	५० ॥ २३२ ।	५०—२३२ ।
१३२	२	११	मूषककथा ।	मूषककथा ।	"	"	२७	५० ॥ २३२ ।	५०—२३२ ।
१३६	२	१५	तद्धर्माः ।	तद्धर्माः ।	१८९	२	१७	स्र० ४ ।	स्र० ४ ।
१४१	२	१	राक्षसीनां ।	राक्षसीनां गर्भ	१९२	१	६	तत्पुत्रः परा- चीनः ।	तत्पुत्रोऽपरा- चीनः ।
१४३	१	६	विष्णु० ५ ।	विष्णु० ५ ।	"	२	१६	आ २२१ ।	आ० २२१ ।
			८ ॥	२८ ॥	"	"	१७	आ ६६ ।	आ० ६६ ।

श्रीवेदव्यासाय नमः ॥

श्रीमन्महाभारतस्थानां मुख्यनाम्नां मुख्यविषयाणां च वर्णानुक्रमणिका ॥

अशः]

अ.

[अगस्त्य

अंशः । कश्यपस्य पुत्रः । तन्माता अदितिः । द्वा-
दशादित्येष्वन्यतमः । आ० ६६ । १५ ॥
+ अंशावतरणपर्व । आ० ५९—६५ ॥
१ अंशुमान् । क्षत्रियः । सू० व० असमञ्जसपुत्रः ।
सगरस्य पौत्रः । व० १०७ । ८ ॥
२ अंशुमान् । क्षत्रियः । द्रौपदीस्वयवराथमागतः ।
आ० २०१ । ११ ॥
३ अंशुमान् । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयो भोजः ।
द्रोणाचार्येण हतः । क० ३ । १४ ॥ पूर्वोक्तो-
प्ययमेवेति भाति ।
अकम्पनः । (अनुकम्पकः) । क्षत्रियः । सद्भामे
मृतं हरिनामानं पुत्रमुद्दिश्य विषीदन्त य प्रति
नारदेन मृत्युसृष्टिकथा कथिता । द्रो० ५२ ।
२१ ॥ शां० २६२ । ७ ॥
अकर्करः । सर्पः । आ० ३५ । १६ ॥
+ अकालमृत्यूत्पत्तिः । अनायुष्यकरशब्दं
पश्यत ।
+ अकीर्तेर्नरकप्रापकत्वं । व० २०२ ॥
अकूपारः । इन्द्रद्युम्नसरस्य कूर्मः । य इन्द्रद्युम्नस्य
लुप्ता कीर्तिं भूमौ प्रथयाचकार । व० २०२ । ८ ॥
अकृतव्रणः । ब्रह्मर्षिः । परशुरामस्य सखा ।
तत्समीपे युधिष्ठिरस्य गमनं । व० ११६ । ३ ॥
तत्समीपे अम्बाया गमनः । उ० १७६ । ३५ ॥
अक्रूरः । क्षत्रियः । सो० व० नहुषवशान्तर्गतसात्व-
तवशीयस्य श्वफल्कस्य पुत्रः । तन्माता गान्दिनी ।
तद्भार्या आहुकपुत्री सुतनुः । द्रौपदीस्वयवराथं

तस्य गमनः । आ० २०१ । १८ ॥ युधिष्ठिर-
सभाया तस्य गमनः । स० ४ । ३६ ॥ १४ ।
३४ ॥ युधिष्ठिरसमीपे उपप्लव्य प्रति गमनः ।
वि० ७८ । ६ ॥ [भा० ९ । २४ ॥]
तस्य बभ्रुरिति नामान्तरः । मौ० ५ । १ ॥
[तस्य प्रस्थापनं श्रीकृष्णं प्रति कंसेन । भा० १० ।
३६ ॥ हरि० २ । २२ ॥]
[तेन यामुनहृदे श्रीकृष्णदर्शनं । भा० १० । ३९ ॥
हरि० २ । २६ ॥]
अक्रोधनः । क्षत्रियः । सो० व० अयुतानायिपुत्रः ।
तन्माता भासा । तद्भार्या कण्डूः । तत्पुत्रो देवा-
तिथिः । आ० ६३ । २१ ॥
अक्षचूर्तः । युधिष्ठिरस्य । स० ८५ ॥ नलस्य ।
व० ५६ ॥ विराटस्य । वि० ७० ॥
अक्षहृदयः । द्यूतशास्त्रं । तत्प्राप्तिं ऋतुपर्णान्न-
लस्य । व० ७० । २९ ॥ बृहदश्वानुधिष्ठिरस्य ।
व० ७७ । ४९ ॥
अक्षमाला । वसिष्ठपत्न्यरुन्धती । उ० ११७ । ११ ॥
+ अक्षयपात्रप्राप्तिः । सूर्याद्युधिष्ठिरस्य । व०
३ । ५२ ॥
अक्षीणः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ ।
५० ॥
+ अक्षौहिण्याद्रिपरिमाणं । आ० २ । १७ ॥
[अगस्त्यः । ब्रह्मर्षिः । पुलस्त्यपुत्रः । तन्माता
कर्दमप्रजापतिपुता हविर्मुक् । भा० ४ । १ ॥
अयः स्वयंभुवमन्वन्तरीयः ।]

अगस्त्यः । मित्रावरुणयोः पुत्रः । स० ११ ।
 २२ ॥ शां० २०७ । ३१ ॥
 [स. उर्वशीदर्शनक्षुभितात् कुम्भेपतितात् मित्रावरुण-
 वीर्याज्जात । भा० ६ । १८ ॥ मत्स्य० ६१ ॥
 २०१ ॥ पद्म० ५ । २२ ॥] अय वैवस्वतम-
 न्वन्तरीय ।
 तस्य विदर्भराजपुत्र्या लोपामुद्रया विवाह । व०
 ९५ ॥
 तस्य दृढस्यु (दृढास्य) नामकपुत्रोत्पत्ति । व० ९७ ।
 ३१ ॥ दृढस्यो. इध्मवाहइति नामान्तर । व०
 ९७ । ३३ ॥
 तेन गर्ते लम्बमानान्ना स्वपितृणा दर्शन । व० ९४ ।
 १४ ॥
 तस्य शिष्य अग्निवेश्य । आ० १५१ । १० ॥
 तस्य चरित्र । व० ९४-९७ ॥ १०२-१०४ ॥
 [रा० ३ । ११ ॥ स्कान्द० वैष्णवख०
 पूर्वार्ध० ४-५ ॥]
 तेन समुद्रजलपान । व० ९९ । २ ॥ १०२-
 १०४ ॥ शां० २०८ । १६ ॥
 तेन स्वपीतसमुद्रजलजीर्णीकरणं । व० १०४ ।
 १७ ॥
 तस्य धनार्जनार्थं श्रुतर्वणः ब्रह्मश्वस्य त्रसदस्योश्च
 समीपगमन । व० ९६ ॥
 तस्य धनार्जनार्थं वातापील्वलसमीपगमनं । व०
 ९६ । २० ॥
 तेन मेषमासरूपेण खोदरं प्रविष्टस्य वातापेर्नाशनं ।
 व० ९७ । ९ ॥
 तेन इल्वलभस्मीकरण । व० ९७ । २३ ॥
 तेन यक्षेभ्यः शापदान । व० १६३ । ३९ ॥
 तेन नहुषाय सर्पो भवेति शापदान । व० १८१ ।
 १४ ॥ व० १७ ॥
 तज्जटान्तर्गतेन भृगुमहर्षिणा नहुषाय शापदान ।
 अनु० १५७ । २३ ॥ [स्कान्द० केदारखं०
 १५ ॥]

तस्य नहुषमिन्द्रपदाच्यावयितु भृगुमहर्षिणा सवाद ।
 अनु० १५६ । १६ ॥
 तेन नहुषस्य शिविकावहन । व० १५ ॥ अनु०
 १५७ । १९ ॥
 तेन देवापकारकारिणा दैत्यानां भस्मीकरण । अनु०
 २६० । १४ ॥
 तेनानीतस्य पुष्करस्येन्द्रेणापहार । अनु० १४३ ।
 ८ ॥
 तेन यज्ञकरण तदर्थं मृगयाकरण च । अश्व० ९४ ॥
 तेन सूर्यगति निरुन्धानस्य विन्ध्याद्रेः कुण्ठन । व०
 १०३ ॥ [रा० ३ । ११ ॥ देवीभा० १० ।
 ३-७ ॥ स्कान्द० काशीख० पूर्वा० ४-५ ॥]
 अगस्त्यतीर्थं । दक्षिणसमुद्रसमीपस्थ नारीतीर्थे-
 ष्वन्यतम तीर्थं । तत्रार्जुनस्य तीर्थयात्रार्थं गमनं ।
 आ० २३६ । ३ ॥
 अगस्त्यपर्वतः । कालञ्जरपर्वतस्योपपर्वतः । व०
 ८५ । २१ ॥
 अगस्त्यवटः । हिमवत्पार्श्वस्थं पुण्यक्षेत्र । आ०
 २३५ । २ ॥
 अगस्त्याश्रमः । पञ्चवटीसमीपस्थ पुण्यक्षेत्र ।
 तत्र लोमशेन सह युधिष्ठिरस्य गमन । व०
 ९४ । १ ॥ Agastipuri twenty-four
 miles to the south-east of Nāsik, now
 called Agastipuri
 + अगुणेष्वापि गुणग्रहणं । आ० ९९ ।
 १५-२० ॥
 अग्निः । पञ्चभूतेष्वन्यतम तेजोरूपं भूत तदग्नि-
 मानिदेवता च । भगवतो मुखादुत्पन्नः । अश्व०
 १११ । ११ ॥
 तस्य अन्न्य उत्पत्तिः । व० १५ । ३७ ॥ व० ३८ ।
 १३ ॥
 तदुत्पत्तिः प्रजापतिकोपात् । शां० २६२ । १६ ॥
 तद्भार्या दक्षप्रजापतिपुत्री स्वाहा । तत्पुत्रः स्फुन्दः ।
 व० २३१ । ३ ॥

तस्यान्या भार्या सुदर्शना । इक्ष्वाकुवश्यस्य दुर्योधनस्य
पुत्री । तत्पुत्रः सुदर्शन । अनु० २ । २१ ॥
तेन सप्तर्षिपत्नीकामनं । व० २२६ । ३० ॥
तद्रूपवर्णन । आ० २४८ । ४३ ॥
तद्गुणनिरूपण । भी० ५ । ६ ॥ शां० २६१ ।
५ ॥
तन्महिमानुवर्णन । श्रीकृष्णेन युधिष्ठिर प्रति ।
अश्व० १०८ । १३ ॥
तन्महिमानुवर्णन स्वयमेवाग्निना । आ० ७ । ६ ॥
तत्स्तुतिः । मन्दपालकृता । आ० २५५ । २३ ॥
तत्स्तुतिः । जरितार्यादिकृता । आ० २५८ । ७ ॥
तत्स्तुतिः । माहिष्मतीनगरे सहदेवकृता । स०
३२ । ४३ ॥
तत्स्तुतिः । बृहस्पतिकृता । उ० १६ । १ ॥
तेन खाण्डववनदाहः । आ० २५०-२६० ॥
तेन खाण्डवदाह पञ्चदशदिनानि । आ० २५४ ।
४६ ॥ एकविंशतिदिनानि । आ० २६० ।
१५ ॥
तस्मादर्जुनस्य कपिध्वजरथस्य गाण्डीवधनुष अक्षय्य-
तृणीरयोश्च प्राप्तिः । आ० २५१ । ९ ॥
तस्माच्छ्रीकृष्णस्य चक्रायुधप्राप्तिः । आ० २५१ ।
२३ ॥
तेन समुद्रे प्रवेशः । व० २२४ । ७ ॥ शां०
४८ । १६ ॥
तद्दशकथन । व० २२०-२२४ ॥ [वायु० २९ ॥
मत्स्य० ५१ ॥]
तेन ब्रह्महत्याभिधा पलायितस्येन्द्रस्यान्वेषणं । उ०
१५ । ३१ ॥
तस्मै भृगुणा सर्बभक्षकत्वशापदान । आ० ६ ।
१४ ॥ शां० ४८ । १७ ॥
तेन इन्द्रकृतब्रह्महत्यायाश्चतुर्थीशमहण । शां०
२८८ । ३१ ॥
तेन राम प्रति सीताया निर्दुष्टत्वकथन । व०
२९२ । २८ ॥

तेन गोब्राह्मणामीना पदाऽस्पृश्यत्वरूपधर्मरहस्यकथन ।
अनु० १८९ । २७ ॥
तस्य इन्द्रेण ब्राह्मणमहिमविषये सवादः । अनु० १४ ॥
तद्व्रकत्व शृगालस्य । व० २२६ । १८ ॥
अग्निकुण्डं । नरकविशेषः । अनु० २३० ।
११ ॥
अग्नितीर्थं । यमुनानद्या दक्षिणतो विद्यमान तीर्थं ।
व० ८१ । १३८ ॥ शां० ४८ । १९ ॥
अग्निधारा । गौतमवनसमीपस्था नदी । व० ८२ ।
१४६ ॥
अग्निमान् । प्रायश्चित्ताग्निविशेषः । व० २२३ ।
३१ ॥
अग्निवेद्यः । ब्रह्मर्षिः । द्रोणाचार्यस्य द्रुपदस्य च
अस्त्रविद्यागुरु । आ० १४० । ४१ ॥
सः द्रोणाचार्यस्य पितृव्य भरद्वाजस्यानुज । आ०
१४० । ४२ ॥
स अगस्त्यस्य शिष्यः । आ० १५१ । १० ॥
अग्निष्वात्ताः । पितृगणेष्वन्यतमो गणः । स०
८ । ३० ॥
[ते कश्यपस्य पुत्राः । मत्स्य० १४-१५ ॥ हरि०
१ । १८ ॥]
अग्नीषोमौ । अग्निवशोद्भवौ । अग्नि सोमश्च ।
स० ७ । २१ ॥ व० २२३ । १५ ॥
तयोरेकयोनित्वः । शां० ३५१ ॥
अग्रणीः । अग्निविशेषः । व० २२३ । २२ ॥
+ अग्रपूजा । श्रीकृष्णस्य । स० ३९ । ४८ ॥
अग्रयायी । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १३१ । ११ ॥
१ अङ्गः । दुर्योधनपक्षीयो म्लेच्छराजः । भीमसेनेन
हतः । द्रो० २६ । १४-१७ ॥ तत्पुत्रस्य
वधो नकुलेन । क० ६० । १५-१८ ॥
२ अङ्गः । क्षत्रियः । षोडशराजकीयान्तर्मृत तच्चरित्रं
नारदेन सृज्जयाय कथितः । द्रो० ५७ ॥ शां०
२८ । ३१ अस्य बृहद्रथ इति पौरव इति च

नामान्तरे । स. मान्धात्रा पराजित. । शां०
२८ । ८८ ॥

३ अङ्गः । क्षत्रिय । सो० व० अनुवशोत्पन्नस्य बलि-
नामकस्य राज्ञो भार्याया सुदेष्णाया दीर्घतमसऋ-
षेर्जात पुत्र । तद्भ्रातरो वङ्गः कलिङ्ग पुण्ड्र
सुहृश्च । आ० ११३ । ५३ ॥

१ अङ्गदः । वालिपुत्रो वानरः । तन्माता तारा ।
व० २८५ । ७ ॥

२ अङ्गदः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
तस्योत्तमौजसा युद्ध । द्रो० २५ । ३९ ॥

अङ्गमलजाः । देशः । भी० ९ । ५० ॥

अङ्गाः । अङ्गराजेन निर्मितो देशः । गङ्गासरखो-
र्मध्ये विद्यमान । आ० ११३ । ५४ ॥ भी०
९ । ४६ ॥ The county of Bhagalpur
तस्य राजधानी चम्पापुरी । व० ८३ । १४ ॥
११४ । १५ ॥

तत्र रोमपादे राजनि अनावृष्टिप्रादुर्भाव । व०
१११ । २१ ॥ [रा० १ । ९ ॥]

तस्य निन्दा शल्येन । क० ३८ । ३८ ॥

तत्र ऋश्यश्रुङ्गागमनेन वृष्टिप्रादुर्भाव । व० ११४ ।
१० ॥ [रा० १ । १० ॥]

तस्मिन्राज्ये दुर्योधनेन कर्णस्य पट्टाभिषेकः । आ०
१४६ । ३८ ॥

अङ्गारः । मान्धात्रा पराजितः कश्चन क्षत्रिय. ।
शां० २८ । ८८ ॥

१ अङ्गारकः । नवग्रहेष्वन्यतम. । स० ११ ।
२९ ॥

२ अङ्गारकः । क्षत्रिय. । जयद्रथभ्राता । व०
२६६ । ११ ॥

अङ्गारपर्णः । (अङ्गारवर्णः) प्रथम चित्ररथ-
शब्दं पश्यत ।

अङ्गिराः । ब्रह्मर्षिः । ब्रह्मणो मानसः पुत्र. । आ०
६६ । १० ॥ ६७ । ४ ॥ स० ११ । १९ ॥

तस्य रुद्रयज्ञाभौ पतितात् ब्रह्मणो रेतस उत्पत्ति. ।
अनु० १३२ । २० ॥ [मत्स्य० १९५]

तस्य भार्या वसुदा । (सुभा) । व० २२१ । १ ॥
तस्या एव शिवेति च नामेति भाति । व०
२२७ । १ ॥

तत्पुत्राः बृहत्कीर्तिः, बृहज्ज्योतिः, बृहद्ब्रह्मा बृहन्मनाः
बृहन्मन्त्र, बृहद्भास बृहस्पति इति सप्त । व०
२२१ । २ ॥ अत्र बृहत्कीर्त्यादीनि षडपि
पदानि बृहस्पतेर्विशेषणानीति नीलकण्ठाचार्य ।
तत्पुत्रा बृहस्पतिः उच्यथः सवर्त इति त्रय. ।
आ० ६७ । ५ ॥

तत्पुत्रा. बृहस्पतिः उच्यथ वयस्यः (पयस्यः)
शान्तिः घोरः विरूपः सवर्तः सुधन्वा इत्यष्टौ ।
अनु० १३२ । ४२ ॥

तत्पुत्र्य भानुमती रागा (राका) सिनीवाली एका-
नेका (कुहू.) अर्चिष्मती (हविष्मती) महि-
ष्मती महामती इति सप्त । व० २२१ । ३ ॥
[तत्पत्नी कर्दमप्रजापतिपुत्री श्रद्धा । तत्पुत्रौ उच्यथो
बृहस्पतिश्च । तद्बुद्धितरः सिनीवाली कुहूः राका
अनुमतिश्च । भा० ४ । १ ॥]

[तत्पत्न्यौ द्वे । स्वधा सती च । स्वधापुत्राः पितरः ।
सतीपुत्रोथर्वाङ्गिराः । भा० ६ । ६ ॥]

[तत्पत्न्यो द्वे दक्षपुत्र्यौ । हरि० १ । ३]

तेनाग्नीभ्यः यज्वलन । व० २२० । ८ ॥

तस्य गौतमं वापुहूः नानातीर्थमाहात्म्ये सवादः ।
अनु० ६४ ॥

तेन दीपदानप्रशसनं । अनु० १९० । ८ ॥

तेन पुष्करास्तैन्ये शपथः । अनु० १४३ । २० ॥

अत्रेदं बोध्य । अङ्गिरसो द्विवार जन्म । प्रथम स्वा-
यम्भुवमन्वन्तरे ब्रह्मणो मानसपुत्रत्वेन । द्वितीय
वैवस्वतमन्वन्तरे वरुणयज्ञे । एवमनेकेषा देवाना
ऋषीणा च बहुवार जन्म बोध्य ।

अङ्गिरसावरः । द्रोणाचार्यः । आ० १४२ ।
८१ ॥

अचलः । गान्धारराजस्य शकुनेर्जाता । एकरथ ।
उ० १६८ । १ ॥ अर्जुनेन हत । द्रो०
३० । २-१२ ॥ तद्भ्रातरो द्वादश । शकुनि-
शब्द पश्यत ।

अच्छोदं । काश्मीरदेशे विद्यमान सिद्धाश्रमस-
मीपथ्य सर । आ० ६४ । ९४ ॥ In Kash-
mir near Marttanda

अच्छोदा । बर्हिषदनाम्ना पितृणा कन्या । याऽन्य-
जन्मनि सत्यवती जाता । आ० ६४ । ९४ ॥
[मत्स्य० १४ ॥]

[सा अग्निष्वात्तनाम्ना पितृणा कन्या । हरि० १ ।
१८ ॥]

अच्युतः । श्रीकृष्ण । तन्नामनिर्वचन । शां०
३५२ । १६ ॥

१ अजः । सू० व० । इक्ष्वाकुवश्य क्षत्रिय ।
दशरथस्य पिता । व० २७५ । ६ ॥

२ अजः । पाण्डवपक्षीय क्षत्रिय । उ० १७१ ।
१२ ॥

+ अजगरः । बृहद्दीर्घशरीरो वन्य सर्प ।
तेन भीमसेनस्य ग्रहण । व० १८० । २७ ॥
तेन दमयन्त्या ग्रहण । व० ६० । २१ ॥

[तेन नन्दस्य ग्रहण । भा० १० । ३४ ॥]

तेन युधिष्ठिर प्रति प्रश्नकरण युधिष्ठिरेण तदुत्तरदानं
च । व० १८२ ॥

१ अजमीढः । क्षत्रिय । सो० व० भुमन्युपुत्रस्य
सुहोत्रस्य पुत्र । तन्माता ऐश्वकी । तद्भ्रातरौ
सुमीढः पुरुमीढश्च । तद्भार्यास्तिस्रः । प्रथमा
धूमिनी तत्पुत्रः ऋक्षः । द्वितीया नीली तत्पुत्रौ
दुष्यन्तः परमेष्ठी च । तृतीया केशिनी तत्पुत्रो
जहुः यो गङ्गामपिबत् । आ० १०१ । १८ ॥

२ अजमीढः । क्षत्रिय । सो० व० विकुञ्जनपुत्रः ।
तन्माता सुन्दरा । तस्य भार्या पञ्च कैकयी
नागा गान्धारी विमला ऋक्षा चेति । तासु
ऋक्षापुत्रः सवरणः । आ० ६३ । ३८ ॥

अजातशत्रुः । युधिष्ठिर । भी० ८५ । १९ ॥
अजैकपात् । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ०
६७ । २ ॥

+ अज्ञानं । तन्निन्दा । शां० १५७ ॥

तन्निमित्तकानर्थप्राप्ति । शां० ३०९ ॥

अञ्जनः । दिग्गजः । उ० ९९ । ८ ॥

अञ्जनपर्वा । घटोत्कचपुत्रो राक्षस । उ० १९४ ।
२० ॥ अश्वत्थाम्ना हत । द्रो० १५७ । ८९ ॥

अञ्जनाभः । पर्वत । अनु० २७१ । ३२ ॥

अटवीशिखराः । कलिङ्गदेशस्य दक्षिणतो विद्य-
मानो देशः । भी० ९ । ४८ ॥

अठिदाः । देशः । भी० ९-६४ ॥

अणीमाण्डव्यः । ब्रह्मर्षिः । स० ४ । १८ ॥
तन्नामप्राप्तिकारण । आ० ६४ । १३४ ॥

तस्य शूलारोपणादिकथा । आ० ११६-११७ ॥
[पद्म० ५ । ४८ ॥ मार्कण्डेयपु० १६ ॥ स्कान्द०

आवन्त्यखण्डान्तर्गतरेवाखं० १७०-१७२ ॥
नागरखं० १३६-१३८ ॥]

तेन यमाय शापदान । आ० ११७ । १७ ॥
आश्र० ३० । १२ ॥

तस्य जनकेन सह तृष्णात्यागस्य सुखसाधनताविषये
सवाद । शां० २८२ ॥

तेन रुद्रमाहात्म्यकथन । अनु० ४९ । ४६ ॥

[शूले आरोपितेन तेन रात्रौ वेश्यागृह गमयितु भार्य-
योढाय मार्गे अवशात्स्वचालकाय कसैचन ब्रा-
ह्मणाय सूर्योदयात्प्राक् मरिष्यसीति शापदान ।
गरुडपु० १४२ ॥ मार्कण्डेय० १६ ॥]

+ अतिथिः । तस्य लक्षण । अश्व० १०१ ।
५७ ॥ तत्पूजन । उ० ३६ । ३४ ॥ उ०
३८ । १ ॥ शां० १४५ । २१ ॥ तत्पूजने
दृष्टान्ततया कपोतव्याधोपाख्यान । शां०
१४३-१४८ ॥

तत्पूजनाभावे दोषः । शां० १८९ । १२ ॥

अतिबाहुः । अप्सरा । अरिष्टायाः पुत्री । आ०
६६ । ५१ ॥

अतिभीमः । यज्ञमुदसु पञ्चदशदेवेष्वन्यतमोऽग्नि-
विशेषः । व० २२२ । ११ ॥

अतिरथः । क्षत्रिय । सो० व० मतिनारपुत्र ।
आ० ८८ । १३ ॥ विशेष मतिनारशब्दे
पश्यत ।

अत्रिः । ब्रह्मर्षि । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः । आ०
६६ । १० ॥ ६७ । ४ ॥ स० ११ ।
१९ ॥ [मत्स्य० १४४ ॥]

तत्पुत्रा बहवो महर्षयः । आ० ६७ । ६ ॥
[तत्पत्नी कर्दमपुत्र्यनुसूया । तत्पुत्रा दत्तात्रेयः दुर्वासाः
चन्द्रः इति त्रयः । भा० ४ । १ ॥]

[तस्य नेत्राच्चन्द्रोत्पत्ति । भा० ९ । १४ ॥]
तस्य पुत्रौ सोमः अर्यमा च । शां० २०७ । १० ॥
तस्य गौतमेन सह ब्राह्मणमाहात्म्ये विवादः । व०
१८८ ॥

तेन चन्द्रीभूयान्धकारनिवारण । अनु० २६१ ॥
अथर्वा । (अथर्वाङ्गिरसः । अथर्वाङ्गिराः) ।
ऋषि । [अङ्गिरस पुत्र । तन्माता सती ।
भा० ६ । ६ ॥] स० ११ । २० ॥ उ०
१८ । ६ ।

[तत्पत्नी शान्ति कर्दमपुत्री । तस्याः चित्तिरिति
नामान्तरं । तत्पुत्रोऽश्वशिराः । अश्वशिरसएव
दध्यङ् दधीचि इत्यपि नामेति भाति । भा०
४ । १ ॥]

तेन महार्णवे मग्नस्याग्नेरुद्धरण । व० २२४ । ८ ॥
+ **अदक्षिणयज्ञनिन्दा** । शां० १६३ ।
२३-२९ ॥

अदितिः । प्राचेतसस्य दक्षप्रजापतेः पुत्री । कश्य-
पस्य भार्या । तत्पुत्रा द्वादशादित्याः । आ०
६६ । १२ ॥

तस्या विवस्वत उत्पत्तिः । आ० ६३ । ४ ॥

अदृश्यन्ती । पूर्वं वैश्यस्य पश्चात्तपसा ब्राह्मण्यं
प्राप्तस्य चित्रमुखनाम्नः पुत्री । अनु० ५३ ।

१७ ॥ वसिष्ठपुत्रस्य शक्तेर्भार्या । आ० १९३ ।
१४ । (अधिकपाठे ११० तमे पृष्ठे २३ ॥)

तत्पुत्र पराशरः । आ० १९४ । १ ॥

अद्भुतः । अग्निविशेष । तस्य भार्या प्रिया ।
तत्पुत्रो विद्भुरथ । व० २२४ । २७ ॥

अद्रिका । अप्सरा । ब्रह्मशापान्मीनभाव प्राप्ता
यमुनाया सञ्चरन्ती या श्येनतुण्डाज्जले पतित
उपरिचरवसो रेत पीत्वा मत्स्य नाम राजार्न
पुत्र मत्स्यगन्धा नाम पुत्री चोत्पादयामास ।
आ० ६४ । ७३ ॥

१ **अधर्मः** । ज्येष्ठादेव्याः पुत्र । तद्भार्या निर्ऋतिः ।
तस्या पुत्रा भयः महाभय मृत्युश्च । आ०
६७ । ५३ ॥

२ + **अधर्मः** । पाप । तस्यासमृद्धिकारणत्व ।
व० ९२ ॥

तस्य निन्दा । शां० ९६ ॥

तदुत्पत्तिप्रकारः । शां० २७९ । ३-११ ॥

+ **अधार्मिकस्वरूप** । उ० ९२ । २ ॥

+ **अधिक्षेपः** । निन्दा । तस्य वधप्रतिनिधित्व ।
क० ७२ । ८० ॥

तत्करण अर्जुनेन युधिष्ठिराय । क० ७३ । १-
३५ ॥

अधिदैवत अधिभूत अधियज्ञानां कथनं ।
भी० ३२ । ४ ॥ शां० ३१८ ॥

अधिरथः । सूतः । तस्य पत्नी राधा । तस्याभि-
मानिकः पुत्रः कर्णः । आ० ६८ । १४० ॥
१४७ । १ ॥

तस्य राधायामुत्पन्ना पुत्राः । शत्रुंतपः द्रुमः वृकरथः
शत्रुजयः विपाठः इत्यादयः । विशेषं कर्णशब्दे
पश्यत ॥

[स. सो० व० ययातिपुत्रस्य अनोर्वशौत्पन्नस्य सत्य-
कर्मनामकस्य अङ्गराजस्य ऊढाया ब्राह्मण्या जातः
पुत्रः । भा० ९ । २३ ॥ हरि० १ । ३१ ॥]

[तस्य वशः । हरि० १ । ३२ ॥]

अधिराजः । राजसूयार्थं सहदेवेन जितो देश ।
 तस्य राजा दन्तवक्र । स० ३२ । ३ ॥
 Dantia in the Gwalior territory where
 Dantavakra was killed
अधूर्तराजाः । क्षत्रिय । सू० व० गयस्य पिता ।
 व० ९३ । २० अमूर्तरयाइत्यपि नामान्तर ॥
अधृष्या । नदी । भी० ९ । २४ ॥
अधोक्षजः । श्रीकृष्ण । तन्नामनिर्वचन ।
 उ० ६९ । १० ॥ शां० ३५२ । १८ ॥
अधोलोकाः । पाताललोकशब्द पश्यत ॥
अध्यात्मनिरूपणं । सनत्सुजातेन धृतराष्ट्राय । उ०
 ४१ । ४६ ॥ शां० १९२ ॥ २५३ ॥ २९१ ॥
अनघः । देवगन्धर्व । आ० १३२ । ३७ ॥
अनङ्गः । ऋषि । कर्दमप्रजापते पुत्र । शां०
 ५८ । ९९ ॥
अनङ्गा । नदी । भी० ९ । ३५ ॥
अनन्तः । सर्प । कश्यपपुत्र । तन्माता कद्रू ।
 आ० ६६ । ४१ ॥ स० ९ । १३ ॥
अनन्तविजयः । युधिष्ठिरस्य शङ्ख । भी० २५।
 १६ ॥ ५१ । २६ ॥
अनन्तसेनः । कश्यप देव स्कन्दो रुद्रो वा । तेन
 भीष्मघातार्थं अम्बायै मालादान । आ० १०९।
 ९७ ॥
अनरकं । तीर्थ । व० ८१ । १६८ ॥
अनरण्यः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुवश्यस्य
 पुरुकुत्सस्य पुत्रः । अनु० १७७ । ६६ ॥
 २७१ । ५९ ॥
१ अनलः । अष्टवसुष्वन्यतम । आ० ६७ । १८ ॥
२ अनलः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । ९ ॥
३ अनलः । यमसभावासी राजा । स० ८ । ११ ॥
अनला । सुरभीपुत्र्या रोहिण्या पुत्री । तत्पुत्री
 शुकी । आ ६७ । ६७-७४ ॥
अनवद्या । प्राधापुत्री अप्सरा । आ० ६६ ।
 ४५ ॥ १३२ । ४३ ॥

अनशनव्रतं । उपवासशब्द पश्यत ।
अनश्वान् । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवशोद्धवस्य
 कुरुपुत्रस्य विदूरथस्य पुत्र । तन्माता सप्रियानाम्नी
 मागवी । तद्भार्या अमृता । तत्पुत्र परीक्षित् ।
 आ० ६३ । ४४ ॥ सकारान्तोऽयं शब्द ।
अनागतविधाता । तन्नामक कश्यप मत्स्य ।
 अनागतापत्प्रतिविधाने दृष्टान्ततया तस्य कथा
 भीष्मेण युधिष्ठिर प्रति कथिता । शां० १३७ ॥
१ अनाघृष्टिः । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवशोत्पन्नस्य
 रौद्राश्वस्य पुत्र । आ० ८८ । ११ ॥ तन्माता
 काचनाप्सरा ।
२ अनाघृष्टिः । श्रीकृष्णानुयायी यादव । आ०
 २४७ । १५ ॥ स० १४ । ६१ ॥ वि०
 ७८ । ६ ॥ उ० १५१ । ६७ ॥
अनाघृष्यः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्र । आ० ६८ । १०४ ॥
+ अनायासजीविका । उ० ३७ । ४१ ॥
अनायुष्यकराणि कर्माणि । उ० ३७ । ९ ॥
 शां० १९१ ॥ अनु० १६१ ॥ अश्व०
 १८ ॥
+ अनार्यजातिजः । अनु० ८३ । ४० ॥
+ अनावृष्टिः । सवरणस्य राज्ये । आ० १८९ ।
 ४३ ॥ अङ्गदेशे रोमपादस्य राज्ये । व०
 १११ । २१ ॥ [रा० १ । ९ ॥ गौतमाश्रमे ।
 शिवपु० कोटिरुद्रस० २४-२७ ॥]
अनिकेतः । यक्ष । स० १० । १९ ॥
अनिमिषः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । १० ॥
अनिरुद्धः । श्रीकृष्णपुत्रस्य प्रद्युम्नस्य पुत्रः ।
 तन्माता रुक्मवती । आ० २०१ । १९ ॥
 स० ४ । ३४ ॥ द्रो० ११ । २७ ॥
 [तस्य भार्या रोचना रुक्मिण्य पौत्री । भा० १० ।
 ६१ ॥ तस्य पुत्रो वज्र १ । १५ ॥]
 तस्य बाणासुरपुत्र्या उषया (ऊषया) विवाहः ।

स० ६० ॥ [भा० १० । ६२-६३ ॥
हरि० २ । ११८ ॥ विष्णु० ५ । ३२ ॥]
१ अनिलः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । ९ ॥
२ अनिलः । अष्टवसुष्वन्यतमः । तद्भार्या शिवा ।
पुत्रौ मनोजवः अविज्ञातगतिश्च । आ० ६७ ।
१८-२५ ॥
३ अनिलः । क्षत्रिय । वृषादर्भिपुत्रः । आर्त्विज्य-
दक्षिणात्वेन तत्पित्रा दत्त य मृत पक्त्वा सप्त-
र्षयो भोक्तुमयतन्त । अनु० १४१ । ८ ॥
अनीकविदारणः । क्षत्रिय । जयद्रथस्य भ्राता ।
व० २६६ । १३ ॥
अनीलः । सर्प । आ० ३५ । ७ ॥
अनुः । क्षत्रिय । सो० व० ययातिपुत्रः । तन्माता
शर्मिष्ठा वृषपर्वपुत्री । आ० ६३ । ७ ॥
[तस्य वशः । भा० ९ । २३ ॥]
अनुकम्पकः । अकम्पनशब्द पश्यत ।
+ अनुक्रमणिकापर्व । आ० १ ॥
+ अनुगीतापर्व । अश्व० १७-९५ ॥
+ अनुशूतपर्व । स० ९६-१०३ ॥
अनुयायी । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
आ० ६८ । १०२ ॥ भीमसेनेन हत ।
द्रो० १५८ । १७ ॥
+ अनुलोमजातिः । सकरजातिशब्द पश्यत ॥
१ अनुविन्दः । आवन्त्य क्षत्रिय । विन्दस्य
भ्राता । दुर्योधनपक्षीय । अर्जुनेन हत । द्रो०
९९ । २७-३० ॥
२ अनुविन्दः । दुर्योधनपक्षीय कैकय क्षत्रिय ।
विन्दस्य भ्राता । सात्यकिना हत । क० १० ।
२१ ॥
३ अनुविन्दः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥
घोषयात्राया । व० २४३ । ९ ॥ भीमेन हत ।
द्रो० १२७ । ४८ ॥
अनुष्णा । नदी । भी० ९ । २४ ॥

अनुल्हा(हा)दः । असुर । हिरण्यकशिपो
पुत्र । आ० ६६ । १८ ॥ [तन्माता कयाधू ।
भा० ६ । १८ ॥]

अनूचाना । अप्सरा । आ० १३२ । ४३ ॥
अनूपः । कार्तवीर्यस्य देश । तस्य राजधानी
माहिष्मती । व० ११७ । २० ॥ Mhow
in Malwa

+ अनृतं । असत्य । तस्य लक्षणं । शां० १०९ ॥
तस्य कचिदपातकृत्व । आ० ७६ । २४ ॥ क०
७२ । ३४ ॥ शां० १६३ । ३० ॥

+ अनृतसाक्ष्यफलं । उ० ३५ । ४० ॥
१ अनेनाः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुवश्यस्य
ककुत्स्थस्य पुत्र । धुन्धुमारोपाख्याने । व०
२०५ । २ ॥

२ अनेनाः । क्षत्रिय । पुरूरव पुत्रस्य आयो
कनिष्ठः पुत्र । तस्य ज्येष्ठा । भ्रातरो नहुषादय-
श्चत्वार । तस्य माता स्वर्मानवी । आ० ६९ ।
२८ ॥

[तस्य वशः । हरि० १ । २९ ॥]

अन्तर्गिरिः । देश । अर्जुनेन राजसूयोत्तरदि-
ग्विजये जित । स० २८ । ३ ॥

अन्तर्गिर्याः । देशः । भी० ९ । ४९ ॥

अन्तर्द्वीपः । द्वारकाया उपद्वीप । तत्र महादेव-
महोत्सवार्थं यादवाना गमन । आ० २४१ ।
७१ ॥

अन्त्यनारः । (अन्तिनारः अन्तिभारः
मतिनारः ।) सो० व० पूरुवश्यस्य ऋचपु-
त्रस्य ऋक्षस्य पुत्र । तन्माता ज्वलन्ती तद्भार्या
सरस्वती नदी । तत्पुत्रः । आ० ६३ ।
२५ ॥

अन्धः । सर्वभूतविनाशनाय ब्रह्मण प्राप्तवरः । तेनै-
वान्धीकृतश्च कश्चन श्वापदः । तद्दूषेन बलाक-
नाम्नो लुब्धकस्य स्वर्गप्राप्तिः । क० ७२ ।
३७-४४ ॥

१ अन्धकः । असुरः । रुद्रेण हत । द्रो० ४९ ।
११ ॥ २०२ । ७५ ॥

[सः दिते पुत्र रुद्रेण हतः । हरि० २ । ८६ ॥]

२ [अन्धकः । यदुवशोद्भवस्य क्रोष्टो पौत्र ।
हरि० १ । ३४ ॥ यदुवशोद्भवस्य अनो पुत्र ।
भा० ९ । २४ ॥]

अन्धकाः । पूर्वोक्तान्धकवश्या । आ० १४२ ।
२० ॥ २०२ । ८ ॥ २३९ । २ ॥

अन्धकारकः । क्रौञ्चसमीपस्थ पर्वतः । भी०
१२ । १८ ॥

+ अन्धत्वापादकानि कर्माणि । अनु०
२२० । १-५ ॥

+ अन्नदानप्रशंसा । अनु० ९८ ॥ २३५ ।
५-२१ ॥ अश्व० १०८ । २८-४९ ॥

+ अन्यपूर्वा । परपूर्वा तस्या अपरिणेत्यत्वं । उ०
१७५ । ६ ॥

अन्वग्भानुः । क्षत्रिय । सो० व० पूरोः पौत्रस्य
मनस्योः मिश्रकेशीनाश्यामप्सरसि जात पुत्रः ।
आ० ८८ । ७ ॥

अपरनन्दा । ऋषभकूटपर्वतसमीपस्था नदी ।
आ० २३५ । ७ ॥ व० ११० । १ ॥
A small stream called the Sukinadi
which flows through the districts of
Gaya and Patna and falls into the
Ganges

अपरबल्लवाः । देश । भी० ९ । ६२ ॥

अपरसेकाः । सेकदेगस्य समीपे विद्यमानो
देश । सहदेवेन राजसूयार्थं विजित । स०
३२ । ९ ॥

अपराचीनः । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवशोद्भवस्य
जयत्सेनस्य पुत्र । तन्माता सुश्रवा । तद्धार्या
मर्यादा । तत्पुत्रोऽरिह । आ० ६३ । १६ ॥

१ अपराजितः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
आ० ६८ । १०१ ॥ भीमेन हत । भी०
८८ । २२ ॥

२ अपराजितः । सर्पः । आ० ३५ । १३ ॥

३ अपराजितः । कालेयाण कश्चन क्षत्रियः ।
आ० ६८ । ४९ ॥

अपरान्ताः । देश । भी० ९ । ४७ ॥ Kon-
kan and Malabar

+ अपशकुनानि । उत्पातशब्द पश्यत ।

अपान्तरतमः । नारायणस्य वागवतार । सार-
स्वतनामा ब्रह्मर्षिः । शां० ३५९ । ३९ ॥

तस्य प्राचीनगर्भ इति त्रेदाचार्य इति च नामान्तरे ।
शां० ३५९ । ६६ ॥

+ अपाण्डवेयास्त्रं । अश्वत्थाम्ना प्रयुक्त । सौ०
१३ । १९ ॥ इदमेव ऐषीकास्त्र ।

+ अपात्रदानफलं । क० ३३ । ४ ॥

+ अप्सरसः । स्वर्देश्या । तासा नामानि ।
आ० ६६ । ४९ ॥ १३२ । ४३ ॥ स०
१० । ११ ॥ व० ४३ । २९ ॥ अनु०
५० । ४७ ॥ २७१ । १५ ॥

अप्सुहोम्यः । ऋषिः । स० ४ । १८ ॥

+ अभिचारः । कृत्यागब्द पश्यत ।

अबलः । अग्निविशेषः । व० २२२ । ११ ॥

अभयः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
आ० ६८ । १०४ ॥ भीमेन हत । द्रो०
१२७ । ४४ ॥

अभयदानं । शां० २६८ । १८ ॥

अभिभूः । काशिराजस्य पुत्र । पाण्डवपक्षीय ।
उ० १५१ । ६३ ॥ द्रो० ९५ । ३९ ॥
वसुदानपुत्रेण हत । क० ३ । २३ ॥

अभिमन्युः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुकुलोत्पन्नस्य
पाण्डुपुत्रस्य कौन्तेयस्यार्जुनस्य पुत्र । तन्माता
सुभद्रा श्रीकृष्णस्य स्वसा । रथयूथपयूथप ।
उ० १७० । २ ॥

तस्योत्पत्ति । आ० ६४ । १६३ ॥ २४७ ।
६१ ॥ [भा० ९ । २२]

तस्य सोमपुत्रवर्चोशत्व । आ० ६८ । ११२ ॥

तस्य सारथि सुमित्र । द्रो० ३५ । ३२ ॥
 तस्य भार्या विराटराजपुत्री उत्तरा । तस्या विवाह ।
 वि० ७८ । ४३ ॥
 तस्य पुत्र परीक्षित् । आ० ६३ । ८२ ॥
 तस्य पराक्रमवर्णन । द्रो० १४ । ५० ॥
 तस्य युद्धवर्णन । द्रो० ३६-४१ ॥ ४४-४७ ॥
 तेन दुर्योधनपुत्रस्य लक्ष्मणस्य पराजय । भी० ५५ ॥
 तेन लक्ष्मणस्य वध । द्रो० ४६ । १८ ॥
 तेन अलम्बुसपराजय । भी० १०१ ॥
 तेन अम्बष्टपराजय । भी० ९६ । ३८ ॥
 तेन कौरवपक्षीयपद्मव्यूहभेदन । द्रो० ३५ ॥
 तस्य वधो दुःशासनपुत्रेण । द्रो० ४९ । १४ ॥
 तस्य वधकथा सक्षेपेण । द्रो० ३३ । २१ ॥
 विस्तरेण । द्रो० ७३ ॥
 तच्छववर्णन । स्त्री० २० । १ ॥
 + अभिमानः । गर्व । तस्य पतनकारणत्वं ।
 व० १८३ । ३३ ॥ उ० १२३ । १५ ॥
 अभिव्यन्तः । क्षत्रिय । सो० व० कुरुपुत्रः ।
 तन्माता वाहिनी । आ० १०१ । ३८ ॥
 अभिसाराः । (अभिसारी) । तक्षशिलाया
 उत्तरतो विद्यमानो देश । तस्य राजा चित्रसेन ।
 अर्जुनेन राजसूयदिग्विजये पराजित । स०
 २८ । १९ ॥ भी० ९ । ५४ ॥ The
 country of Hayara
 अभीरुः । राजर्षिः । आ० ६८ । ५३ ॥
 अभीषाहाः । देशः । भी० ११९ । ८५ ॥
 + अभोज्यभोजने प्रायश्चित्तं । अनु०
 १९९ ॥
 + अभ्यागतः । अश्व० १०१ । ५७ ॥
 + अमात्यः । मन्त्री । तस्य लक्षण । शां०
 ८३ ॥ ८५ ॥
 अमावसुः । क्षत्रिय । सो० वं० पुरुरवसः पुत्र ।
 आ० ६९ । २७ ॥
 अमाहठः । सर्प । आ० ५७ । १६ ॥

अमितौजाः । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीय पाञ्चाल्य ।
 उ० १७१ । ११ ॥
 + अमित्रलक्षणं । शां० ८० ॥
 अमूर्तरयाः । अधूर्तरजशब्द पश्यत ।
 + अमृतं । पीयूष । सुधा । तदाहरण गरुडेन ।
 आ० ३३ । ११ ॥ अनु० २८ । ८ ॥
 तत्प्रेषण श्रीकृष्णेन उदङ्काय । अश्व० ५५ । २० ॥
 + अमृतमयनं । आ० १८ ॥ [भा० ८ । ६ ॥
 रा० १ । ४५ ॥ विष्णु० १ । ९ ॥ पद्मपु०
 ३ । ९ ॥ ६ । २६० ॥]
 १ अमोघः । स्वाहाया । पुत्रोऽग्निविशेष । व०
 २२१ । ३२ ॥
 २ अमोघः । यक्ष । व० २३२ । ८ ॥
 अम्बरीषः । क्षत्रियः । सू० व० वैवस्वतमनुपुत्रस्य
 नाभागस्य पुत्र । स० ८ । १२ ॥
 तदुपाख्यान । द्रो० ६४ ॥ शां० २८ । १०० ॥
 [तस्य एकादशीत्रतकरण । तत्र द्वादशीपारणार्थं
 दुर्वासस ऋषेरागमन क्रुद्धेन ऋषिणा तन्मारणार्थं
 कृत्यासर्जन तद्रक्षणार्थं भगवद्दत्तेन चक्रायुधेन
 तस्य सरक्षण इत्यादिकथा । भा० ९ । ४ ॥]
 [तस्य विरूपः केतुमान् शम्भु । इति त्रय । पुत्राः ।
 भा० ९ । ६ ॥]
 तस्य इन्द्रेण सह सवादो युद्धेन स्वर्गलोकप्राप्ति-
 विषये । शां० ९८ ॥
 तत्कृत पुष्करास्तेये शपथः । अनु० १४३ । २९ ॥
 २ [अम्बरीष । क्षत्रिय । सूर्यव० मान्धातुः पुत्रः ।
 तन्माता बिन्दुमती । भा० ९ । ७ ॥ तस्य यज्ञे
 शुन शेषेन पशुभवन । रा० १ । ६१ ॥]
 १ अम्बष्टः । (अम्बष्टकः) दुर्योधनपक्षीयः
 क्षत्रिय । तस्य अभिमन्युना सह युद्ध । भी०
 ९६ । १८ ॥ अर्जुनेन हत । द्रो० ९३ ।
 ६५-७३ ॥
 २ अम्बष्टः । पाण्डवपक्षीयः क्षत्रियः । तत्पुत्रस्य
 वधो लक्ष्मणेन । क० ३ । १० ॥

अम्बा । काशिराजसुता । अम्बिकाम्बालिकयोर्ज्येष्ठा
स्वसा ।

तस्या स्वयंवरे स्थिताया भगिनीद्वयसहिताया
भीष्मेण अपहरण । आ० १०९ । १९ ॥

तया भीष्म प्रति स्वस्या सौभपतिकामुकत्वकथन ।
आ० १०९ । ६३ ॥

तस्या उपाख्यान सग्रहेण । आ० ११० ॥ वि-
स्तरेण । उ० १७३ ॥ १८७ ॥

तया तप करण । आ० १०९ । ९३ ॥ उ० १८६ ॥

तया परशुराम प्रति भीष्मवधप्रार्थना । उ० १७७ ॥

तयाऽन्यजन्मनि शिखण्डिनामकद्रुपदपुत्रत्वेन जनन ।
उ० १८८ ॥

अम्बालिका । काशिराजसुता । अम्बाया यवी
यसी स्वसा । विचित्रवीर्यस्य भार्या । आ०
६३ । ५४ ॥

तस्या विवाह । आ० १११ ॥

तस्या व्यासात्पाण्डोर्जनन । आ० ११५ । ३१ ॥

तद्दास्या व्यासाद्विदुरस्योत्पत्ति । आ० ११५ ।
४३ ॥

तस्या श्वश्रवा सह तपोवनगमन । आ० १३७ ।
१२ ॥

१ अम्बिका । काशिराजसुता । अम्बाया यवीयसी
स्वसा । विचित्रवीर्यस्य भार्या । आ० ६३ ।
५४ ॥

तस्या व्यासाद्भृतराष्ट्रस्योत्पत्ति । आ० ११५ । १० ॥

तस्या श्वश्रवा सह तपोवनगमन । आ० १३७ । १२ ॥

२ अम्बिका । अप्सरा । आ० १३२ । ४४ ॥

अम्बुमती । नदी । व० ८१ । ५६ ॥

अम्बुवाहिनी । नदी । भी० ९ । २७ ॥

अनु० २७१ । २० ॥

अम्बुवीचः । मागधराज । तन्मन्त्री महाकर्णिकः ।
तयो. कथा । आ० २२३ । १७ ॥

अम्भोरुदः । विश्वामित्रऋषे पुत्र । अनु० ७ ।
५९ ॥

अयतिः । क्षत्रिय । सो० व० नहुषस्य पुत्र ।
ययातेर्भ्राता । आ० ६९ । ३३ ॥

अयद्विशाराः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २३ ॥

अयुतानाथी । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवशोद्भवस्य
महाभौमस्य पुत्र । तन्माता सुयज्ञा । तद्भार्या
भासा । तत्पुत्रोऽक्रोधन । आ० ६३ । १९ ॥

अयोध्या । सरयूनदीतीरस्था कोसलदेशस्य राज-
धानी । व० २९२ । ६१ ॥ Gudh, the birth
place of Rama

अयोबाहुः । क्षत्रिय । धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
६८ । ९८ ॥ १३१ । ६ ॥

अयोभुजः । क्षत्रिय । धृतराष्ट्रपुत्र । भीमेन
हत । द्रो० १५८ । १७ ॥

+ अरणीहरणं । मृगरूपिणा यमेन वने पाण्डव-
समीपे विद्यमानाना ऋषीणा । व० ३१२ ॥

अरालिः । विश्वामित्रपुत्र । अनु० ७ । ९८ ॥

अरिमेजयः । क्षत्रिय । सोम० व० वृष्णिकुलो-
त्पन्न । द्रो० ११ । २८ ॥

१ अरिष्टः । (रिष्टः) । यमसभास्य क्षत्रिय ।
स० ८ । १५ ॥

२ अरिष्टः । तार्क्ष्यापरनामा मुनि. । यो हैहय-
राजकुमारेणाज्ञानाद्धत स्वपुत्रमुज्जीवेतवान् । व०
१८७ । ९ ॥

३ अरिष्टः । वृषभरूपोऽसुर । श्रीकृष्णेन हतः ।
स० ५३ । २८ ॥ [भा० १० । ३६ ॥
हरि० २ । २१ ॥ विष्णु० ५ । १४ ॥]

१ अरिष्टनेमिः । विनतापुत्र । आ० ६६ ।
४० ॥

२ अरिष्टनेमिः । यमसभास्य क्षत्रिय. । स०
८ । २२ ॥

३ अरिष्टनेमिः । पाण्डुपुत्रस्य सहदेवस्य विरा-
टनगरे नामधेय । वि० १३ । १२ ॥

४ अरिष्टनेमिः । कश्यप । शां० २०७ । ८ ॥

५ अरिष्टनेमिः । ब्राह्मण । तस्य सगरेण मोक्ष-
साधनविषये सवाद. । शां० २९४ । २ ॥

अरिष्टसेनः । दुर्योधनपक्षीय क्षत्रियः । श० ५ ।
३ ॥

अरिष्टा । कश्यपभार्या हाहाहूहादिगन्धर्वाणा अल-
म्बुषाद्यप्सरसा च माता । आ० ६६ । ४९ ॥

अरिहः । क्षत्रियः । सो० व० अपराचीनस्य पुत्र ।
तन्माता वैदर्भी मर्यादा । तद्भार्या आङ्गी । तत्पुत्रो
महाभौमः । आ० ६३ । १७ ॥

अरुजः । रावणानुचरो राक्षस । विभीषणेन हतः ।
व० २८६ । २ ॥

अरुणः । अनरू । विनतायाः पुत्र । गरुडस्य
ज्येष्ठो भ्राता । आ० ६६ । ४० ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० १६ । १७ ॥ अनु० २० ।
१४ ॥

तेन सूर्यस्य सारथ्यकरण । आ० २४ ॥

तद्भार्या ताम्रायाः पुत्री श्येनी । तत्पुत्रौ सपातिर्ज-
टायुश्च । आ० ६७ । ७४ ॥

तेन स्वमात्रे दासीभवनशापदान । आ० १६ ।
१८ ॥ अनु० २० । २० ॥

१ अरुणा । अरिष्टायाः पुत्री अप्सराः । आ०
६६ । ५० ॥

२ अरुणा । कुरुक्षेत्रसमीपस्था नदी । श० ४४ ।
२९ ॥

अरुणाः । ऋषयः । शां० १९ । १६ ॥

अरुन्तुकं । तीर्थः । व० ८१ । १५ ॥ श०
५४ । २८ ॥

अरुन्धती । वसिष्ठस्य पत्नी । तत्पुत्रः शक्तिऋषिः ।
स० ११ । ४२ ॥ व० १३२ । १७ ॥
तस्या अक्षमालेति नामान्तरः । उ० ११७ ।
११ ॥

[इयं कर्दमप्रजापतिपुत्री । तन्माता स्वायम्भुवमनुपुत्री
देवहूतिः । तस्याः स्वसारः । १ मरीचिपत्नी कला ।
२ अङ्गिरसः पत्नी श्रद्धा । ३ पुलस्त्यभार्या
हविर्मुक् । ४ पुलहभार्या गतिः । ५ क्रतोर्भार्या
क्रिया । ६ भृगोर्भार्या ख्यातिः । ७ अथर्वाङ्गिरसो

भार्या शान्तिः । ८ अत्रिपत्न्यनसूया च । तद्भ्राता
कपिलमहर्षिः । भा० ३ । २४ ॥ अस्या ऊर्जेति
नामान्तरः । भा० ४ । १ ॥ मत्स्य० २०१ ॥]

तस्याः पत्युरपथ्यानात्सूक्ष्मरूपप्राप्तिः । आ० २५९ ।
१६ ॥

तद्रूपधारणे स्वाहादेव्याः शक्त्यभावः । व० २२७ ।
१६ ॥

तस्या वसिष्ठपुरतः स्थितेरुत्पातसूचकत्वः । भी०
२ । ३१ ॥

तथा आयसवदरपाचनः । तस्यै रुद्रेण वरदानं च ।
श० ४९ । ३३ ॥

तस्याः (तन्नामकनक्षत्रस्य) अदर्शनस्य मरणसूचकत्वं ।
शां० ३२२ । ९ ॥

तन्नामनिर्वचनः । अनु० १४२ । ३९ ॥

तच्छ्रुता पुष्करास्तोत्रप्रतिज्ञाः । अनु० १४३ । ३८ ॥
तथा ऋषिगणाय धर्मरहस्योपदेशः । अनु० १९३ ।

१-११ ॥

अरुन्धतीवटः । तीर्थविशेषः । व० ८२ । ४१ ॥

अरूपा । प्राधाया पुत्री । आ० ६६ । ५६ ॥
अर्कपर्णाः । कश्यपभार्याया मुनिमाध्या । एते

देवगन्धर्वः । आ० ६६ । ४३ ॥

+ अर्घाहरणपर्वः । स० ३९-६२ ॥

अर्चिष्मती । अङ्गिरसः पुत्री । पूर्णिमाभिमानीनी ।
व० २२१ । ७ ॥

अर्चिष्मन्तः । तन्नामकाः पितरः । शां०
२७५ । १५ ॥

१ अर्जुनः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुवशोत्पन्नस्य
विचित्रवीर्यपुत्रस्य पाण्डो पुत्रः । तस्य भार्याः
द्रौपदी सुभद्रा उरुषी चित्राङ्गदा च । पुत्राः
श्रुतकीर्तिः अभिमन्युः इरावान् बभ्रुवाहनश्च ।
असदृशरथः । उ० १६९ । १७ ॥

तस्योत्पत्तिः कुन्त्यामिन्द्रात् । आ० ६३ । ६५ ॥
१३२ ॥

तदुत्पत्तिकालीनग्रहस्थितिः । आ० १३९ । १७ ॥

तन्माहात्म्य आकाशवाण्या उक्त । आ० १३२।१८॥
 तत्प्रशसा कृपाचार्येण । वि० ४९ । २० ॥ भी-
 प्पाचार्येण । भी० १२१ । ३१-३८ ॥
 तत्पराक्रमवर्णन । धृतराष्ट्रेण । उ० ५२ ॥ खेनैव ।
 वि० ६५ ॥ भी० ८१ । ३८ ॥ ११४ ॥
 क० ८१ ॥
 तेन जले द्रोणाचार्यं गृहीतवतो ग्राहस्य हनन ।
 आ० १४३ । १२ ॥
 तस्य तीर्थयात्राया शापाद्गाह रूप प्राप्ताना पञ्चाना-
 मप्सरसा मोचन । आ० २३६ ॥ २३७ ॥
 तेन द्रौपदीस्वयंवरे कर्णपराजयः । आ० २०५ ॥
 तेन गुरुदक्षिणात्वेन द्रुपदस्य जीवग्राहग्रहण । आ०
 १४८ । ६२ ॥
 तस्य द्रुपदनगरमार्गे गङ्गातीरे चित्ररथनामकेन गन्ध-
 र्वेण सह युद्ध । आ० १८६ ॥
 तेन द्रोणाचार्यकृतास्त्रपरीक्षाया लक्ष्यवेधः । आ०
 १४३ ॥
 तेन द्रौपदीस्वयंवरे लक्ष्यवेधः । द्रौपद्या तत्कण्ठे
 मालाप्रक्षेपश्च । आ० २०३ ॥
 तस्य द्रौपद्या विवाहः । आ० २१५ ॥
 तस्य सुभद्रया विवाहः । आ० २४२ ॥
 तस्य चित्राङ्गदया विवाहः । आ० २३५ । १६ ॥
 तेन नागकन्यकाया उलूप्या परिग्रहः । आ०
 २३४ । ११ ॥
 तस्य द्रौपदीयुधिष्ठिराभ्यामधिष्ठिते आयुधागारे प्रवेशः ।
 आ० २३३ । ११ ॥
 तस्य तीर्थयात्रा । आ० २३३ । ३५ ॥ [स्कान्दपु-
 राणमाहेश्वरखण्डान्तर्गतकौमारिकाखण्ड० १ ॥]
 तस्य तीर्थयात्राया मणल्लूगमनः । आ० २३५ ।
 १७ ॥ अश्वमेधीयाश्वरक्षणसमये मणल्लूगमनः ।
 अश्व० ७९ ॥
 तस्य तीर्थयात्राया प्रभासतीर्थगमनः । आ० २३८ ।
 २ ॥
 तस्य सैन्यासः । आ० २३८ । ४ ॥ [भा० १० ।
 ८६ ॥]

तस्य यतिवेषेण सुभद्रागृहे वासः । आ० २४० ।
 २४ ॥
 तस्य मयासुराद्देवदत्तनामकवारुणशङ्खप्राप्तिः । स०
 ३ । ९ ॥
 तस्य अग्नेर्गण्डीवनामकधनुषः प्राप्तिः । आ०
 ६१ । ४९ ॥ २५१ । २० ॥
 तस्याग्नेस्सकाशाद्रथप्राप्तिः । आ० २५१ । १० ॥
 तद्भृजस्तभे हनूमतोऽवस्थानः । आ० २५१ ।
 १६ ॥ व० १५३ । १८ ॥ उ० ५६ । ९ ॥
 तस्याग्नेस्सकाशादक्षयतूणीरप्राप्तिः । आ० ६१ ।
 ५० ॥ २५१ । ४ ॥
 तस्य खाण्डवदाहकाले इन्द्रेण सह युद्धः । आ०
 २५३ ॥
 तस्य कुलिङ्गादिदेशविजयः प्राग्ज्योतिषे भगदत्तवि-
 जयश्च । स० २७ ॥
 तस्य उत्तरदेशविजये अन्तगिरि उल्लूकपुर मोदापुर
 उरगापुर काम्भोज ऋषिकप्रभृतिदेशविजयः ।
 स० २८ ॥
 तस्य किम्पुरुषखण्डविजयः । स० २९ ॥
 तस्य इलावृत केतुमालादिखण्डविजयः । स० २९ ॥
 तस्य सारथिः पूरुः । स० ३६ । ३० ॥
 तस्य श्रीकृष्णेन सारथ्यकरणः । उ० ७ । ३९ ॥
 तेनेन्द्रकीलपर्वते शिवोद्देशेन तपश्चरणः । व० ३७ ।
 ७६ ॥
 तस्य किरातरूपिणा रुद्रेण युद्धः । आ० ३९ ॥
 तत्कृता रुद्रस्तुतिः । व० ३९ । ७४ ॥
 तस्य रुद्रात्पाशुपतास्त्रप्राप्तिः । व० ४० । १५ ॥
 तस्यै यमकुबेरादिभिरस्त्रप्रदानः । व० ४१ ॥
 तस्य देवलोके वासः । तत्र चित्रसेननाम्नो गन्धर्वा-
 द्दान्धर्वविद्याभ्यासश्च । व० ४३ । ३९ ॥
 तेन निवातकवचवधः । व० १७०-१७४ ॥
 तेन हिरण्यपुरवासिना पौलोमाना कालकेयाना च
 वधः । व० १७५ ॥
 तस्येन्द्रेण कवचकिरीटादिदानः । व० १७६ । ४ ॥

तस्योर्वश्या 'त्व षण्डो भवे'ति शापदान । व० ४४ ॥
 तस्य क्लीबवेषे नाम बृहन्नलेति । वि० ३ । ४४ ॥
 तस्य दश नामानि । अर्जुन फल्गुन जिष्णु किरिटी
 श्वेतवाहन वीभत्सु विजय पार्थ सब्यसाची
 धनञ्जय इति । वि० ४३ । १९-३९ ॥
 तस्यैकादश नाम कृष्ण इति । वि० ४३ । ४१ ॥
 तस्यैकादशनामनिर्वचनानि । वि० ४३ । २६-४१ ॥
 तन्नामकीर्तनफल । वि० ४३ । ५० ॥
 तेनाध्वसञ्चरणश्रान्ताया द्रौपद्या वहन । वि० ६ ।
 २६ ॥
 तस्य षण्डवेषपरिग्रहेण विराटनगरप्रवेश । वि० ११ ॥
 तेनोत्तरगोग्रहणे कर्णभ्रातुर्वध । कर्णपराजयश्च ।
 वि० ५८ ॥
 तेनोत्तरगोग्रहणे द्रोणपराजय । वि० ५९ । ९० ॥
 तेनोत्तरगोग्रहणे अश्वत्थामपराजय । वि० ६० ॥
 भारतमहायुद्धे । क० ५३ ॥ ६७ ॥
 तेन दुःशासनपराजय । वि० ६५ । २४ ॥ द्रो०
 ९० ॥
 तेन समोहनास्त्रप्रयोग । वि० ६७ । १३ ॥
 तस्य दुर्योधनगमनानन्तर श्रीकृष्णसाहाय्यवरणार्थ
 द्वारकागमन । उ० ७ । ९ ॥
 तेन युद्धराहित्येनैव साहाय्यकरणे श्रीकृष्णस्य वरण ।
 उ० ७ । २३ ॥
 तेन सन्धिविग्रहान्यतरपक्षनिर्धारणे श्रीकृष्ण प्रति
 प्रार्थना । उ० ७७ ॥
 तस्य दुःशासनेन सह युद्ध । भी० ११० ॥
 तेन भीष्माय बाणमयोपधानसमर्पण । भी० १२० ।
 ३९ ॥
 तेन पर्जन्यास्त्रप्रयोगेण जलानयनेन भीष्मपिपासा-
 प्रशमनं । भी० १२१ । ११-३६ ॥
 तेन सशप्तकाना वध । द्रो० २७ ॥ क० १८ ॥
 ४८ ॥ ५५ ॥
 तेन भगदत्तस्य वध । द्रो० २८-२९ ॥
 तेन रात्रौ व्यम्बकाय श्रीकृष्णोक्तप्रकारेण बलिप्रदानं ।
 द्रो० ७९ ॥

तस्य स्वप्ने श्रीकृष्णेन सह कैलासगमन । द्रो० ८० ॥
 तस्य पूर्वप्राप्तस्वव पाशुपतास्त्रस्य पुन स्वप्ने रुद्रात्प्राप्तिः ।
 द्रो० ८१ ॥
 तेनालायुधनामकराक्षसस्य दुःशासनस्य च पराजय ।
 द्रो० ९० ॥
 तेन दुर्योधनपराजय । वि० ६६ । ४४ ॥
 द्रो० १०३ ॥
 तस्य युद्ध । द्रो० ८८-९४ ॥
 तेन कृपाचार्यपराजय । द्रो० १४९ ॥
 तेन हयाप्यायनाय समराङ्गणेऽस्त्रप्रयोगेण सरोनि-
 र्माण । शरमयवेश्मनिर्माण च । द्रो० ९९ ॥
 तेनाम्बष्टस्य वध । द्रो० ९३ । ६५ ॥
 तेन श्रुतायुरश्रुतायुषोर्वध । द्रो० ९३ । २७ ॥
 तस्य गर्हण युधिष्ठिरेण कर्णो नाद्यापि हत इति कार-
 णेन । क० ७१ ॥
 तेन कर्णाहननकोपाद्युधिष्ठिरेण श्रीकृष्णाय गाण्डीव-
 दानचोदने युधिष्ठिरवधोद्यम । क० ७२ ॥
 तेन युधिष्ठिरवधप्रतिनिधितया तद्गर्हण । क० ७२ ।
 ८० ॥ ७३ । १-३५ ॥
 तेन स्वकृतयुधिष्ठिराधिक्षेपदोषपरिहारायात्मवधोद्यमः ।
 क० ७३ । ३६ ॥
 तेनात्महत्याप्रतिनिधितयाऽऽत्मप्रशसन । क० ७३ ।
 ४१ ॥
 तस्य किरिटापहार कर्णप्रयुक्तेन नागास्त्रेण ।
 क० ९७ । ३३ ॥
 तत्प्रशसनपूर्वक वधप्रतिज्ञा कर्णेन । क० ८३ ॥
 तेन कर्णास्त्रे प्रविष्टस्य तक्षकपुत्रस्याश्वसेनस्य वधः ।
 क० ९७ । ४७ ॥
 तेन कर्णपुत्रस्य वृषसेनस्य वधः । क० ९० ॥
 तस्य कर्णेन सह युद्ध । क० ९४-९८ ॥
 तद्रथस्य श्रीकृष्णपादनिपीडनेन भूमौ पञ्चाङ्गुलं
 मज्जन । क० ९७ । ३० ॥
 तेन कर्णस्य वधः । क० ९८ । ५० ॥
 तद्रथाच्छ्रीकृष्णावरोहणानुपद हनुमदादीनामपत्यानं
 तद्रथदाहश्च । श० ६३ । १२ ॥

तेनाश्रुत्थामप्रयुक्तब्रह्मास्त्रस्य प्रत्यस्त्रप्रयोग । सौ०
१४ ॥

तेनाश्रुमेघाश्रुक्षणार्थं तदनुसरण । अश्व०
७२-८५ ॥

तेन भगदत्तात्मजेन यज्ञदत्तेन सह युद्धं तत्पराजयश्च ।
अश्व० ७५-७६ ॥

तस्य सैन्धवैस्सह युध्यतो हस्तात् गाण्डीवस्याध-
पतन । अश्व० ७७ ॥

तस्य बभ्रुवाहनेन सह युद्धे वध । तद्बधश्रवणमात्रेण चि-
त्राङ्गदाया रणाङ्गणमेत्य प्रलापश्च । अश्व० ७९ ॥

तस्य सञ्जीवन उलूप्यानीतसञ्जीवनमणिना । अश्व०
८१ ॥

तेन जरासन्धपौत्रस्य मेघसन्धे, पराजय । अश्व० ८३ ॥

तस्य दुर्लक्षणकथन श्रीकृष्णेन । अश्व० ८९ ॥

तस्य सर्वयादवेषु निहतेषु श्रीकृष्णरामादिषु शरीर-
त्यागपूर्वकं दिव गतेषु वसुदेवादिपरिसान्त्वनार्थं
द्वारकागमन । मौ० ६ ॥

तस्य म्लेच्छै पराजय । मौ० ८ ॥

तस्याध पतनं मटाप्रस्थानगमने । महा० २ ॥

२ अर्जुनः । कार्तवीर्यार्जुन ।

अर्जुनकः । लुब्धक । तस्य गौतम्या सह सवाद ।
अनु० १ । १९ ॥

+ अर्जुनवनवासपर्व । आ० २३३-२३८ ॥

+ अर्जुनाभिगमनपर्व । व० १२-३७ ॥

+ अर्थः । द्वितीय पुरुषार्थ । तस्य दुःखकरत्व ।
व० २ । ४० ॥ शां० ७१ ॥

तस्य प्रशसा । व० ३३ ॥ उ० १३५ । ५ ॥
शां० १६५ ॥

तस्य धर्ममूलकत्व । उ० ३७-४८ ॥

तस्य दासः पुरुषः । भी० ४३ । ४३।५८ । ७२ ।
८४ ॥

+ अर्धचन्द्रव्यूहः । पाण्डवाना । भी० ५६ ।
११ ॥ क० ८ । २८ ॥

१ अर्षमा । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । आ० ३६ ।
१५ ॥

२ अर्षमा । अत्रिऋषे पुत्र । शां० २०७।१० ॥
अर्षावसुः । रैभ्यऋषेर्द्वितीयः पुत्र । स० ४ ।

६ ॥ व० १३७ । १३ ॥ तद्भ्राता परावसुः ।
तेनाज्ञानात्पितुर्हनन । व० १४० । ४ ॥

अलकनन्दा । देवलोकगङ्गा । आ० १८६ ।
२२ ॥

अलका । कुबेरस्य पुरी नलिनी च । आ० ३९ ।
९ ॥ स० १० । ९ ॥ व० १६३ । ११ ॥

अलम्बलः । जटासुरपुत्रो राक्षस । द्रो० १७५ ।
१३ ॥ घटोत्कचेन हत । द्रो० १७५ । २४ ॥

अलम्बुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हतः । क० ८८ । १९ ॥

अलम्बुषा । अरिष्टाया पुत्री अप्सराः । आ०
६६ । ४९ ॥ १३२ । ४३ ॥ वि० १४ ।

३२ ॥ अनु० ५० । ४७ ॥ २७१ । १५ ॥
तद्दर्शनश्रुमितात् सरस्वतीनद्या पतितात् दधीचिमहर्षे

रेतस सारस्वतऋषेरुत्पत्ति । शां० ५२ । ७ ॥

१ अलम्बुसः । दुर्योधनपक्षीय क्षत्रिय । सात्य-
किना हत । द्रो० १४० । १८ ॥

२ अलम्बुसः । दुर्योधनपक्षीयो राक्षस । महा-
रथ । उ० १६७ । ३३ ॥ बकस्य भ्राता ।

द्रो० १०८ । २३ ॥ स्त्री० २६ । ३७ ॥
तस्य युद्ध । भी० ८१-८२ ॥ द्रो० २५ ॥ ९६ ॥

तस्य भीमेन सह युद्धे पराजय । द्रो० १०८ ॥

तस्य घटोत्कचेन सह युद्ध । भी० ४५ । ४२ ॥
तस्य घटोत्कचेन वध । द्रो० १०९ । ७५ ॥

क० २ । ४८ ॥

तस्य पाण्डवेयैस्सह युद्ध । भी० १०० ॥
तस्य पराजयोऽभिमन्युना । भी० १०१ ॥

तस्य किर्मीरपुत्रत्व । द्रो० १०९ । ६१ ॥
१ अलर्कः । सो० व० यमसभास्यो राजर्षिः ।

स० ८ । १८ ॥
तस्य इन्द्रियै सह विवादः । अश्व० ३१ ॥

- [सः वत्सस्य पुत्रः काशीश । तत्पुत्र सनतिः । वायु० ९२ ॥]
- [तस्य वश । हरि० १ । ३२ ॥]
- २ अलर्कः । कर्णस्योरुभेदकः क्रिमि । शां० ३ । १३ ॥
- अलायुधः । दुर्योधनपक्षीयो बकभ्राता राक्षस । द्रो० ९६ । २७ ॥ शा० २ । ३९ ॥
- तस्य पराजयोऽर्जुनेन । द्रो० १६८ । २७ ॥
- तस्य भीमसेनेन सह युद्ध । द्रो० १७८ ॥
- तस्य घटोत्कचेन हनन । द्रो० १७९ । ३२ ॥
- अलोलुपः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । १२ ॥ भी० ६४ । २९ ॥
- + अल्पायुष्यकारणं । अनायुष्यकरशब्द पश्यत ।
- अवन्ती । सेकापरसेकयोर्नर्मदायाश्च दक्षिणतो विद्यमानो मालवदेशान्तर्गतो देशः । व० ८७ । १ ॥ तस्याधिपती विन्दानुविन्दौ । तयोस्सहदेवेन राजसूयदिग्विजये जयः । स० ३२ । ११
- The country of which Ujjain was the Capital
- [तत्र बलरामकृष्णाभ्या सान्दीपिन्याचार्याद्विद्याभ्यासः ॥ हरि० २ । ३३ ॥ विष्णु० ५ । २१ ॥ भा० १० । ४५ ॥]
- अवाकीर्णं । सरस्वतीतीरस्थस्तीर्थविशेषः । शा० ४२ । १२ ॥
- १ अविक्षित् । (आविक्षित्) । क्षत्रियः । अस्य अश्ववान् इति प्रसिद्धं नाम । सो० व० कुरुपुत्र । तन्माता वाहिनी । तत्पुत्रा अष्टौ । परीक्षित् शबलाश्च आदिराजः विराजः शाल्मलि उच्चैश्रवा भङ्गकारक जितारिश्चेति । आ० १०१ । ३८-४० ॥
- २ अविक्षित् । (आविक्षित्) । क्षत्रियः । सू० वं० करन्धमपुत्रः । तत्पुत्रो मरुत् । अश्व० ४ । १७-२३ ॥
- अविज्ञातगतिः । अनिलनामकवसोः पुत्रः । तन्माता शिवा । आ० ६७ । २५ ॥
- अविन्ध्यः । विभीषणसचिवो राक्षस । व० २८१ । ५७ ॥ २९२ । ६ ॥
- अविमुक्तं । पुण्यक्षेत्र । व० ८२ । ७८ ॥
- + अविश्वास्याः । विश्वासानर्हशब्द पश्यत ।
- अविस्थलं । युधिष्ठिरप्रार्थितेषु पञ्चग्रामेष्वन्यतमः । उ० ३१ । १९ ॥ ७१ । २३ । ८१ । ७ ॥
- अवीचिः । नरकः । अनु० २३० । १६ ॥
- + अव्रतघ्नानि । अष्टौ । उ० ३९ । ७१ ॥
- + अशरीरवाक् । आकाशवाणीशब्द पश्यत ।
- १ अशोकः । (विशोकः) । भीमसेनस्य सूतः । भी० ६४ । ११ । १८ ॥
- २ अशोकः । क्षत्रियः । आ० ६८ । १४ ॥
- १ अश्मकः । क्षत्रियः । सू० व० सौदासस्य कल्माषपादस्य भार्याया मदन्या वसिष्ठेनोत्पादित पुत्र । आ० १२८ । ५० ॥ तन्नामनिर्वचन । आ० १९३ । ४५-४२ ॥
- २ अश्मकः । तन्नामकदेशाधिपति । स० ७८ । २४ ॥ अभिमन्युना हतः । द्रो० ३७ । २२ ॥
- अश्मकुट्टाः । ऋषयः । अनु० ४५ । ४१ ॥
- + अश्मरीरोगापादकानि कर्माणि । अनु० २२० । २०-२३ ॥
- अश्मा । ब्राह्मण । तस्य क्षत्रियधर्मविषये जनकेन सवादः । शां० २७ ॥
- अश्रुतायुः । (अच्युतायुः) । दुर्योधनपक्षीयः क्षत्रियः । तत्पुत्रो नियुतायुः । अर्जुनेन हतः । द्रो० ९३ । ७-२४ ॥
- १ अश्वः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २४ ॥
- + २ अश्वः । अश्वत्वजातिविशिष्टः । तदुत्पत्तिः । आ० ६७ । ६८ ॥
- तद्वर्णनं कुरुपाण्डवसेनायां । उ० ५६ ॥ द्रो० २३ ॥

तल्लक्षणानि । व० ६९ । १९ ॥

अश्वकेतुः । क्षत्रिय । दुर्योधनपक्षीय । मागधस्य
पुत्र अभिमन्युना हत । द्रो० ४८ । ७ ॥

अश्वक्रन्दः । अमृतरक्षको देव । आ० ३२ ।
१८ ॥

अश्वग्रीवः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २५ ॥

अश्वचक्रः । साम्बेन हत कश्चन क्षत्रिय । व०
१२१ । १५ ॥

अश्वतरः । सर्प । आ० ३५ । १० ॥ उ०
१०३ । ९ ॥

अश्वतीर्थं । कान्यकुब्जसमीपस्थ तीर्थविशेष ।
यस्मिन्नृचीकेन वरुणादेकत श्यामकर्णाना ह-
याना सहस्र प्राप्त । व० ९३ । ३ ॥ ११६ ।
२७ ॥ The confluence of the Ganges
and the Kalinadi in the district of Ka-
nouj

+ अश्वत्थः । वृक्षविशेष । तल्लशसा । अश्व०
११७ ॥

१ अश्वत्थामा । द्रोणाचार्यस्य पुत्र । कृपाचार्यस्य
भागिनेय । तन्माता गौतमी कृपी । आ० ६४ ।
१४८ ॥ ६८ । ७३ ॥ १४० । ४९ ॥
असख्येयगुणरथ । उ० १६७ । ३ ॥

तन्नामानिर्वचन । आ० १४० । ४९ ॥ द्रो०
१९७ । ३२ ॥

तेन क्षीरप्रतिनिधितया पिष्टोदकपान । आ०
१४१ । ५२ ॥

तेन कर्णगर्हण उत्तरगोग्रहणे । वि० ६४ । ३ ॥

तेनार्जुनप्रशसन । वि० ६४ । ४ ॥

तेनार्जुनाद्गोणरक्षण । वि० ५९ । ९३ ॥

तस्य पराजयोऽर्जुनेन । वि० ६० ॥ क० ५३ ॥

तस्य भीमसेनेन सह युद्ध । क० १२ ॥

तस्य सैनापत्ये दुर्योधनेनाभिषेक । श० ६६ । ३७ ॥

तेन दुर्योधनसमीपे पाण्डववधप्रतिज्ञान । श०
६६ । ३५ ॥ सौ० ३ ॥

तत्पराक्रमवर्णन । तेन पाण्डववधश्च । क० ५६ ॥

तेन माहिष्मतीपतेर्नीलस्य वध । द्रो० ३१ ॥

तस्य घटोत्कचेन सह युद्ध । द्रो० १५७ । ५७ ॥

तेन कर्णवधोद्यम । द्रो० १६० ॥

तेन नारायणास्त्रप्रयोग । द्रो० २०० । १७ ॥

तस्य युद्ध । द्रो० २०१ ॥

तस्य शस्त्रन्यासपूर्वक रणाङ्गणान्निर्गमन । द्रो०
२०२ । ४६ ॥

तस्य धृष्टद्युम्नेन सह युद्ध । क० ५८ ॥

तेन दुर्योधनाय पाण्डवैस्सह शमविधान । क०
९४ । २० ॥

तस्य हृदनिमग्नदुर्योधनसमीपगमन । श० ३० ।
११ ॥

तेन ब्रूककृतबहुकाकवधदर्शन । सौ० १ ॥

पाण्डवशिविरद्वारि महाभूतदर्शन । सौ० ६ ॥

तस्य निन्दा युधिष्ठिरेण । क० ५० । ३३ ॥

तस्याग्निप्रवेश । सौ० ७ । ५५ ॥

तेन पाण्डवशिविर प्रविश्य प्रसुप्तजनमारण । सौ०
८ ॥

तेन शिविरे हता । धृष्टद्युम्न उत्तमौजा युधामन्यु
पञ्चद्रौपदेया गिखण्टी इत्यादय । सौ० ८ ॥

तस्य वधाय द्रौपदीप्रेरितेन भीमेन गमन । सौ०
११ । २९ ॥ [मा० १ । ७ ॥]

तेन पाण्डववधाय ब्रह्मशिरोस्त्रप्रयोग । तदेव ऐषी-
कास्त्र अपाण्डवेयास्त्र च । सौ० १३ । १८ ॥

[मा० १ । ७ ॥]

तस्मै श्रीकृष्णेन शापदान । सौ० १६ । १ ॥

तन्मस्तकस्थमणे पाण्डवैरादान । सौ० १६ । १६ ॥
[मा० १ । ७ ॥]

२ अश्वत्थामा । मालवेन्द्रस्येन्द्रवर्मणो गज ।
भीमसेनेन हत । द्रो० १९१ । १४ ॥ १९४ ।
५५ ॥

अश्वनदी । काचन नदी । यस्या कुन्ती स्वपुत्र
कानीन कर्ण मञ्जूषाया निधायावासृजत् ।

व० ३०९ । ८ ॥ सा चर्मण्वतीनद्या मिलति ।
 व० ३०९ । २६ ॥
 १ अश्वपतिः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २४ ॥
 २ अश्वपतिः । क्षत्रियः । सावित्र्याः पिता मद्र-
 राजः । व० २९४ । ६ ॥
 [तस्य भार्या मालती । ब्रह्मवै० प्रकृतिख० २३ ॥]
 अश्वमेघः । यज्ञविशेष । तत्करण युधिष्ठिरेण ।
 अश्व० ९० ॥ सगरेण । व० १०६ । ११ ॥
 तेन ब्रह्महत्यापरिहार । शां० १५१ ॥
 तस्य ऋतुश्रेष्ठत्व । आ० १२९ । ४६ ॥
 [तत्करणप्रकार विस्तरेण । रा० १ । १४ ॥]
 अश्वमेघदत्तः । क्षत्रिय । सो० व० शतानीक-
 पुत्रः । जनमेजयस्य पौत्रः । तन्माता वैदेही ।
 आ० ६३ । ८८ ॥
 अश्ववान् । क्षत्रियः । सो० व० कुरुपुत्रः । अधिक
 अविशिच्छब्दे पश्यत । आ० १०१ । ३८ ॥
 अश्वशङ्कुः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २३ ॥
 १ अश्वशिराः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ ।
 २३ ॥
 २ अश्वशिराः । बदरिकाश्रमस्थः ऋषिः । यः
 शाश्वतान्वेदान्नित्यशः पठति । शां० १२७ ।
 ३ ॥
 [अयमथर्वाङ्गिरसः पुत्रः । भा० ४ । १ ॥]
 अश्वसेनः । सर्प । तक्षकपुत्र । खाण्डवदाहे
 उर्ध्वरितेष्वन्यतमः । आ० २५३ । ५ ॥ २५४ ।
 ४७ ॥ शा० ६२ । ३४ ॥
 तेन कर्णेनार्जुन प्रति प्रमुक्तेऽस्त्रे प्रवेशः । क० ९७ ।
 १२ ॥
 तस्य वधोऽर्जुनेन । क० ९७ । ४७ ॥
 + अश्वहृदयं । अश्वशास्त्र । तद्दानं नलेन ऋतु-
 पर्णाय । व० ७५ । १८ ॥
 अश्विनौ । देवमिषजौ । बडवारूपधारिण्यां
 त्वाष्ट्र्या स्वभार्याया सूर्याज्जातौ । आ० ६७ ।
 ३५ ॥ [भा० ६ । ६ ॥ ८ । १२ ॥ वराह०

२० ॥ वायु० ८४ ॥ हरि० १ । ९ ॥ ब्रह्म०
 ६ ॥ पद्म० ५ । ८ ॥ विष्णु० ३ । २ ॥
 शिवपु० उमास० ३५ ॥]
 तयोर्देवेषु शूद्रजातित्व । शां० २०७ । २६ ॥
 ताभ्या च्यवनाश्रम प्रति गमन । व० १२४ । ६ ॥
 ताभ्या पाण्डुभार्याया माद्या नकुलसहदेवोत्पत्ति ।
 आ० ६३ । ६६ ॥ १३३ । १८ ॥
 तयो स्तोत्र । अर्कपत्रमक्षणेनान्धीभूतेनोपमन्युऋ-
 षिणा गुरोरापोदस्य धौम्यस्याज्ञया चक्षु प्रास्यर्थ
 कृत । आ० ३ । ५६ ॥
 ताभ्या उपमन्यो चक्षुर्दान । आ० ३ । ७३ ॥
 अश्विनोस्तीर्थ । व० ८१ । १७ ॥
 अष्टकः । ऋषि । विश्वामित्रपुत्र । ययातिपुत्र्या
 माधव्या जात । उ० ११९ । १८—२० ॥
 तेन ययाति प्रति कृताः प्रश्ना । आ० ८२—८४ ॥
 [मत्स्य० ३८ ॥]
 तत्कृता पुष्करास्तेयप्रतिज्ञा । अनु० १४३ ।
 ३६ ॥ [तत्पुत्रो लौहि । हरि० १ । २७ ॥]
 + अष्टमदिवसयुद्धारम्भः । भी० ८७ ॥ तत्समाप्तिः ।
 भी० ९६ ॥
 अष्टवसवः । धर्मप्रजापतेर्वसुनाभ्या दक्षपुत्र्या
 जाताः । ते च धर ध्रुवः सोमः अह अनिलः
 अनलः प्रत्यूष प्रभास इति ॥ आ० ६७ ।
 १७ ॥ अहस्य सावित्र इति नामान्तर ।
 अनु० २५५ । १७ ॥
 [ते च द्रोणः प्राणः ध्रुव अर्क अग्निः दोष वसुः
 विभावसुः इत्यष्टौ । भा० ६ । ६ ॥]
 [ते च आप ध्रुवः सोमः धर्म अनिलः अनलः
 प्रत्यूषः प्रभास इत्यष्टौ । विष्णु० १ । १५ ॥]
 [ते च आप धर ध्रुव सोम अनिल अनल
 प्रत्यूषः प्रभासः इत्यष्टौ । हरिवं० १ । ३ ॥]
 तेषा वसिष्ठेन शापः । आ० १०२ । १० ॥
 १०६ ॥
 तेषा गङ्गया सह भूमावुत्पत्यर्थ सवादः । आ०
 १०२ । १७ ॥

तेषां पुत्राः भार्याश्च । आ० ६७ । १९ ॥
 अष्टाङ्गः । आयुर्वेदस्य कर्ता ऋषिः । स० ११ ।
 २५ ॥
 + अष्टादशदिवसयुद्धारम्भः । श० ९ ॥
 १ अष्टावक्रः । ऋषिः, कहलस्य पुत्रः । उद्दाल-
 कस्य दौहित्रः । श्वेतकेतो स्वस्त्रीयः । तन्माता
 सुजाता । व० १३४ ॥
 तन्नामनिर्वचनः । व० १३४ । १२ ॥
 तस्य जनकराजेन सह विवादः । व० १३६ । २२ ॥
 तस्य वरुणपुत्रेण बन्दिना विवादः । व० १३६ । १ ॥
 तेन गर्भस्थेन स्वपितुः, कहलस्याध्ययने दोषोद्घाटने
 पित्रा तस्मै अष्टावक्रत्वशापदानः । व० १३४ ।
 १० ॥
 तस्योपाख्यायान् स्त्रीस्वभावकथनाय भीष्मेण युधिष्ठिर
 प्रति कथितः । अनु० ५० ॥
 तस्य सुप्रमानाङ्ग्या वदान्यऋषिपुत्र्या विवाहोद्यमः ।
 अनु० ५० । ११ ॥
 तस्य सुप्रमया विवाहः । अनु० ५२ । २१ ॥
 तस्य पितुराज्ञया समज्ञानघवगाहनेन अवक्रदेह-
 प्राप्तिः । व० १३६ । ३९ ॥
 तस्य जरतीरूपधारिण्या दिग्देवतया सवादः । अनु०
 ५० । ५७ ॥
 २ अष्टावक्रः । सर्पः । आ० ५७ । १७ ॥
 असमञ्जः । क्षत्रियः । सू० व० सगरस्य पुत्रः ।
 तन्माताऽरिष्टनेमिदुहिता सुमतिः । रथ्याया
 क्रीडतो बालकान्गृहीत्वा सरथ्वा क्षिपन्त यः पिता
 विवासयामास । तत्पुत्रोऽशुमान् । व० १०७ ।
 ८ ॥ [भा० ९ । ८ ॥ रा० १ । ३८ ॥
 हरि० १ । १५ ॥ विष्णु० ४ । ४ ॥]
 असमञ्जाः । भोजपुत्रः । यः पित्रा पौराणा
 हितकाम्यया परित्यक्तः । स० ८६ । ७ ॥
 अयं पूर्वोक्तादनन्य इति सगरस्यैव भोज इति
 नामान्तरमिति च भाति ।
 असिक्ती । नदी । भी० ९ । २३ ॥ The
 river Chenab (chandrabhaga),

१ असितः । ऋषिः । अस्य देवल इति नामान्तर-
 मिति भाति । आ० ५३ । ८ ॥ स० ४ ।
 १६ ॥ ११ । २४ ॥ श० ५१ । १ ॥
 शां० २३६ । ३ ॥ २८१ । १ ॥
 तत्सरणस्य सर्पभयपरिहारकत्वं । आ० ५८ । २३ ॥
 [तद्भार्या हिमवतः पुत्री एकपर्णा । हरि० १ । १८ ॥]
 २ असितः । मान्धात्रा पराजितः कश्चन क्षत्रियः ।
 शां० २८ । ८८ ॥
 + असिः । खड्गशब्दः पश्यतः ।
 असिलोमा । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २३ ॥
 असुरा । प्राधाया पुत्री अप्सराः । आ० ६६ ।
 ४५ ॥
 + असुराः । दैतेयादयः । तेषां नामानि वशाश्च ।
 आ० ६६ । १७ ॥ शां० २३४ । ४९ ॥
 [भा० ६ । १८ ॥ विष्णु० १ । २१ ॥]
 तेषां राजवशे उत्पत्तिः । आ० ६६ । २७ ॥
 तेषां युद्धः । आ० १९ ॥ [भा० ८ । १० ॥]
 असुरायणः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
 ७ । ५६ ॥
 असुर्याः । अन्धेन तमसाऽऽवृता पापिजनप्राप्या
 लोकाः । अनु० ११२ । ५ ॥
 असूया । दोषः । तस्या धर्मविघातकत्वं । उ०
 ३७ । ८ ॥ शां० ९० । २४ ॥
 अस्तिः । जरासन्धपुत्री कसभार्या । तस्या भगिनी
 प्राप्तिः (प्राप्तिः) । स० १४ । ३२ ॥
 अस्त्रपरीक्षा । कौरवपाण्डवानां द्रोणाचार्येण ।
 आ० १४२—१४६ ॥
 अहंयातिः । क्षत्रियः । सो० व० शय्यातिपुत्रः ।
 तन्माता त्रिशङ्कुदुहिता वराङ्गी । तद्भार्या कृत-
 वीर्यदुहिता भानुमती । तत्पुत्रः सार्वभौमः ।
 आ० ६३ । १३ ॥
 १ अहः । तीर्थविशेषः । व० ८१ । १०० ॥
 २ अहः । अष्टवसुष्वन्यतमः । धर्मप्रजापतेः पुत्रः ।
 तन्माता रता । आ० ६७ । २० ॥ अस्य
 सावित्र इति नामान्तरः । अनु० २५५ । १७ ॥

तत्पुत्रा ज्योतिः शम शान्त मुनि. इति
चत्वारः । आ० ६७ । २३ ॥

+ अहङ्कारतत्त्वनिरूपणं । अश्व० ४१ ॥
अहल्या । गौतमऋषिभार्या । सा गुरुदक्षिणा
किं ददानीति पृष्टवन्तमुदङ्क सौदासपत्न्या विधृते
कुण्डले आनेतुमाज्ञापयामास । अश्व० ५६ ।
२६ ॥

[तत्पुत्र शतानन्द । शतानन्दपुत्र सत्यधृति ।
सत्यधृतिपुत्र शरद्वान् । भा० ९ । २१ ॥]
[तस्या पिता मुद्गलः । भा० ९ । २१ ॥]
[सा ब्रह्मणो मानसी कन्या । रा० ७ । ३० ॥]
[सा वध्यश्चान्मेनकाया जाता । हरि० १ । ३२]
[तच्छाता दिवोदासः । भा० ९ । २२ ॥ हरि० १ ।
३२ ॥]

तस्या धर्षणमिन्द्रेण । उ० १२ । ६ ॥ शां० ३५१ ।
२३ ॥ [रा० १ । ४८ ॥ ७ । ३० ॥]

[तस्या कथा । ब्रह्मपु० ८७ ॥]

अहल्याहृदः । तीर्थ । व० ८२ । १०९ ॥

+ अहिंसाप्रशंसा । आ० ११ । १३ ॥
व० ३१५ । ८ ॥ उ० ३३ । ५९ ॥ अनु०
१७५ ॥ १७८ । ४० ॥ २१३ ॥

अहिच्छत्रं । (आहिच्छत्रं) । उत्तरपाञ्चालदेशः ।
द्रुपदाद्रोणाचार्येणापहृत । आ० १४८ । ८१ ॥
Ramnagar—twenty miles west of Bereli
It was the capital of North—Panchala,
in Rohilkhand

अहिर्बुध्नयः । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ० ६७ ।
२ ॥

आ.

आकर्षाः । देशः । तत्रत्या जनाश्च । स० ३७ ।
१४ ॥

आकाशः । पञ्चमहाभूतेष्वन्यतमः । तद्गुणनिरू-
पणं । व० २१५ । ७ ॥ भी० ५ । ६ ॥
शां० २५८ । ३ ॥ २६१ । ७ ॥ अनु०
२४५ । २९ ॥

आकाशगङ्गा । बदरीप्रभवा नदी । आ० २ ।
३७६ ॥ व० १४४ । ४ ॥

+ आकाशवाणी । अशरीरवाक् । भरतजनन-
समये शकुन्तला प्रति । आ० ९८ । ५६ ॥
शकुन्तलाया अङ्गीकरणीयत्वे दुष्यन्त प्रति ।
आ० १०० । १ ॥ युधिष्ठिरजननसमये ।
आ० १२९ । २२ ॥ अर्जुनजननसमये ।
आ० १३२ । १८ ॥ अश्वत्थाम्नो जननसमये ।
आ० १४० । ५० ॥ द्रौपद्या जननसमये ।
आ० १४९ । ६५ ॥ युधिष्ठिर प्रति गन्धमा-
दनस्य दुर्गमत्वे । व० १५७ । १३ ॥ श्रीकृ-
ष्णस्याग्रपूजने सहदेव प्रति । स० ६२ । ७ ॥

आग्नेयः । स्कन्द । व० २३३ । ३ ॥

आग्नेयास्त्रं । अग्निदेवताकमस्त्र । तत्प्रयोगोऽर्जु-
नेनाङ्गारपर्णं प्रति । आ० १८६ । ३१ ॥

तत्प्रयोगोऽश्वत्थाम्ना पाण्डवान्प्रति । द्रो० २०२ ॥

आग्रयणः । अग्निविशेष । व० २२३ । १३ ॥

आङ्गिरसी । काचन ब्राह्मणी या स्वेन सह मैथुन-
धर्मस्थस्य भर्तुर्वधात् (सौदास) कल्माषपाद त्व
तव भार्यया सह मैथुनसमये मरिष्यसीत्यशपत् ।
आ० १९८ । २४ ॥

आङ्गी । सो० व० अपराचीनपुत्रस्य अरिहस्य
भार्या । तत्पुत्रो महाभौम । आ० ६३ । १८ ॥

आङ्घ्रिकः । विश्वामित्रऋषे पुत्रः । अनु० ७ । ५४ ॥

आचारः । बहूना प्रेक्षावतामाचरण । तस्य
धर्मत्व । शा० १३२ । १५ ॥ अनु०
१६१ । ६-९ ॥

१ आचार्यः । गुरु । तल्लक्षणं । अश्व० ११० ।
५९ ॥ तन्महिमा । शां० १०८ । २३-२८ ॥

२ आचार्यः । द्रोणाचार्य । आ० १४४ । २२ ॥

आचार्यपुत्रः । अश्वत्थामा । आ० १५५ । १६ ॥

आजगरः । यहच्छोपागतेन तुष्टः कश्चन ब्राह्मणः ।
तस्य प्रह्लादेन सवादः । शां० १७७ ॥ [भा०
७ । १४ ॥]

+ आजगरपर्व । व० १७८—१८३ ॥

आजगरप्रश्नाः । अगस्त्यशापेनाजगरत्वं प्राप्तेन
नहुषेण युधिष्ठिरं प्रति कृता प्रश्ना । व०
१८२ ॥

आजगवं । पृथुराजस्य धनुः । द्रो० ६९ । ३० ॥

+ आततायी । वधोद्यत । तद्धननस्य न्याय्यत्व ।

भी० १०७ । १०१ ॥ शां० १५ । ५५ ॥

१ आत्रेयः । ऋषिः । वामदेवस्य शिष्यः । व०
१९५ । ४६ ॥

२ आत्रेयः । जनमेजयस्य सर्पसत्रे सदस्यो ब्रह्मर्षिः ।
आ० ५३ । ८ ॥ शां० ४६ । ८ ॥ [अय
कौषारवो ब्रह्मर्षिः । तेन विदुराय ज्ञानोपदेशः ।
भा० ३ ॥]

३ आत्रेयः । हसरूपी सचरन्कश्चन ऋषिः । तेन
साध्यान्प्रति नीतिकथनः । उ० ३६ ॥

आत्रेयाः । देशः । भी० ९ । ६८ ॥

आत्रेयी । नदी । स० ९ । २६ ॥

+ आत्मप्रशंसा । तस्या आत्मवधप्रतिनिधित्वं ।
क० ७३ ॥

+ आत्मरक्षणस्य कर्तव्यत्वं । शां०
१३१ । १४१ ॥

+ आत्मश्राद्धकरणं वराहेण । शां० ३५५ । १४

आदित्यः । सूर्यशब्दः पश्यतः ।

आदित्यकेतुः । क्षत्रियः । धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमेन
हतः । भी० ८८ । २८ ॥

आदित्यतीर्थः । शा० ५० । १६ ॥

+ आदित्यहृदयं । आ० १८९ । २४ ॥

आदित्याः । कश्यपपुत्राः आदित्या जाता द्वादश ।

ते च धाता मित्रः अर्यमा शक्रः वरुणः अशः
भगः विवस्वान् पूषा सविता त्वष्टा विष्णुः इति ।

आ० ६६ । १४ ॥ १३२ । ४८ ॥ शां०
२०७ । १७ ॥ अशः भगः मित्रः वरुणः धाता

अर्यमा जयन्तः भास्करः त्वष्टा पूषा इन्द्रः विष्णुः
इति । अनु० २५५ । १५ ॥ [विष्णु० १ ।

१५ ॥ भा० ६ । ६ ॥]

[तेषां भार्याः पुत्राश्च । भा० ६ । १८ ॥]

आदित्याश्रमः । क्षेत्रविशेषः । व० ८१ । १८४ ॥

आदिराजः । क्षत्रियः । सो० व० अविक्षित
पुत्रः । आ० १०१ । ४० ॥

आदिशेषः । शेषशब्दः पश्यतः ।

आधिरथिः । कर्णशब्दः पश्यतः ।

आधूर्तरजाः । (अमूर्तरयः) । गयराजस्य
पिता । व० ९३ । १९ ॥

आनर्ताः । देशः । भी० ९ । ५५ ॥ Guze-
rat and part of Malwa

आनुः । अनुशब्दः पश्यतः ।

आनुशंस्यं । गुणः । अनु० ११ ॥

आन्ध्रकाः । कृष्णागोदावर्योर्मध्ये विद्यमानो देशः ।

भी० ९ । ४९ ॥ The country between
Godavery and Krishna

१ आपः । जलशब्दः पश्यतः ।

२ आपः । अकारान्तोऽयं शब्दः । अग्निविशेषः ।
तस्य भार्या मुदिता । व० २२४ । १ ॥

आपगा । काचन नदी । व० ८१ । ६८ ॥
क० ३७ । २० ॥ The Ayuk-nadi to
the west of the Ravi in Punjab

+ आपत् । विपत् । तदर्थं धनरक्षणः । आ०
१७२ । ३५ ॥

तस्या पात्रः । उ० ३२ । २६ ॥

+ आपद्धर्मपर्वः । शां० १३१—१७२ ॥

आपवः । वसिष्ठः । आ० १०५ । १०६ ॥

आपस्तम्बः । भृगुवशोत्पन्नो ब्रह्मर्षिः । व० २९९ ।
१८ ॥ [मत्स्य० ७ ।]

[तस्य भार्या अक्षसूत्रा । तत्पुत्रः कर्किः । ब्रह्म० १३० ॥]

आपोदः । (आयोदः) । धौम्यनामा ब्रह्मर्षिः ।
तस्य त्रयः शिष्याः । उपमन्युः आरुणिः वैदः
इति । आ० ३ । २१ ॥

आभीराः । देशः । भी० ९ । ४७ ॥

आम्बिकेयः । धृतराष्ट्रः । आ० १६२ । ७६ ॥

आयतिः । क्षत्रिय । सो० वं० नहुषस्य पुत्र ।
ययातेर्भ्राता । आ० ६९ । ३३ ॥

१ आयुः । क्षत्रियः । सो० व० ऐलस्य पुरुरवस-
पुत्रः । उर्वश्या जात । तद्भ्रातरः पञ्च । धीमान्
अमावसुः दृढायुः वनायुः शतायु इति । तद्भार्या
स्वर्भानवी । तत्पुत्रा नहुष वृद्धशर्मा रजिः गय
अनेना इति । अय शब्द उकारान्तः सकारा-
न्तश्च । आ० ६३ । ५ ॥ ६९ । २९ ॥

[तस्य वंश । हरि० १ । २८ ॥ ब्रह्म० ११ ॥
वायु० ९२ ॥ भा० ९ । १७ ॥]

२ आयुः । मण्डूकराज । व० १९५ । ३२ ॥

+ ३ आयुः । पुरुषस्य जीवितकाल । तद्वृद्धिका-
रण । उ० ३९ । ५३ । ७५ ॥ अनु० १६१ ॥
तद्भासकारण । अनायुष्यकरशब्द पश्यत ।

+ आयुधग्रहणमर्जुनेन । आ० २३३ ॥

+ आयुधनिक्षेपः शमीवृक्षे । वि० ७ ॥

आयुर्वेदः । ऋषि । स० ११ । २५ ॥

आयुष्यकराणि कर्माणि । अनु० १६१ ॥

आयोदः । आपोदशब्द पश्यत ।

आरद्दाः । देश । बाह्लीकशब्द पश्यत । भी०
९० । ३ ॥ द्रो० १९४ । १३ ॥ The
Province of Punjab

तेषा निन्दा । क० ३७ ॥

आरणेयः । शुकाचार्यः ।

+ आरणेयपर्व । व० ३१२-३१५ ॥

+ आरण्यकं । उपनिषद्विशेष । उ० १७५ ।
३९ ॥

१ आरुणिः । ऋषिः । आपोदस्य शिष्य । तस्य
उद्दालक इति प्रसिद्ध नाम । आ० ३ । २३ ॥

२ आरुणिः । सर्पः । आ० ५७ । १९ ॥

३ आरुणिः । विनताया पुत्रः । आ० ६६ ।
४० ॥

आरुषी । भृगुपुत्रस्य च्यवनस्य भार्या मनुपुत्री ।
तत्पुत्र और्व । आ० ६७ । ४६ ॥

आर्चीकः । पर्वतः । व० १२६ । १६ ॥

आर्जयः । (आर्जवः) । क्षत्रिय । शकुने-
रनुजः । धृतराष्ट्रस्य श्याल । इरावता हतः ।
भी० ९० । ३० ॥

आर्जुनिः । अभिमन्यु । भी० ५५ । १५ ॥

आर्तायनिः । ऋतायननाम्नो मद्राधिपस्य पुत्रः
शल्य । भी० ६२ । १४ ॥

आर्तिमान् । ऋषि । यस्य स्मरणमात्रेण सर्प-
बाधा नश्यति । आ० ५८ । २३ ॥

आर्द्रकः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुवश्यस्य
विष्वगश्वस्य पुत्र । तत्पुत्रो युवनाश्व । व०
२०५ । ३ ॥

आर्द्यकः । सर्प । आ० ३५ । ७ ॥ १३८ । ३४ ॥
उ० १०३ । ११ ॥ १०४ ॥

आर्यावर्तः । विन्ध्यहिमवतोर्मध्ये विद्यमानो देश ।
शां० ३३३ । १५ ॥

आर्श्यशृङ्गिः । बकस्य ज्ञाति राक्षस । दुर्योधन-
पक्षीय । तेन इरावतो वध । भी० ९० ॥
तस्य युद्ध । भी० १०१ । १११ ॥

अयमेवालम्बुस इति भाति । द्रो० १०९ । ४८ ॥
अयमलम्बुसादन्य इत्यपि भाति । शा० २ । ३९ ॥

१ आर्ष्टिषेणः । गन्धमादनपर्वतस्थे कस्मिंश्चिदा-
श्रमे वसत्राजर्षि । पाण्डवैस्तत्समीपगमन । व०
१५९-१६१ ॥

२ आर्ष्टिषेणः । कृतयुगे भवः कश्चन राजर्षिः ।
पश्चात्तपश्चर्यया ब्राह्मणोऽभूत् । स० ८ । १४ ॥
शा० ४० । ३६ ॥ ४१ । ३ ॥

आलम्बः । ऋषिः । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
२० ॥

आलम्बायनः । इन्द्रस्य सखा । तेन रुद्रमाहा-
त्म्यकथनं । अनु० ४९ । ५ ॥

+ आलस्यं । दुर्गुण । तस्यानर्थकारणत्वं । शां०
११२ ॥

आवसथ्यः । अग्निविशेषः । व० २२३ । ५ ॥

आविक्षित् । अविक्षिच्छब्द पश्यत ।
 आविक्षितः । क्षत्रिय । मरुत् । शां० २८ ।
 १७ ॥
 आशा । तृष्णा नाम दुर्गुण । तस्या निन्दा ।
 आ० ६९ । ५३ ॥ ७९ । १२ ॥ १२४ ।
 २ ॥ ३० ३९ । ८५ ॥ ४० । ८ ॥ ६४ ।
 १६ ॥ शां० १२५-१२८ ॥ १७३ । ५७ ॥
 १७६ ॥ २८२ ॥
 १ आशावहः । विवस्वत पुत्र । आ० १।५५ ॥
 २ आशावहः । द्रौपदीस्वयवराधमागत कश्चन
 यादव । आ० २०१ । १९ ॥
 आशमाकी । प्राचीन्वतो भार्या यादवी । तत्पुत्र
 शय्याति । आ० ६३ । १२ ॥
 + आश्रमाः । चत्वार ब्रह्मचर्यप्रभृतय । तेषा
 धर्मा । आ० ८५-८६ ॥ शां० ६०-६६ ॥
 १८९ ॥ २४० ॥ २४१ ॥ २४८-२५१ ॥
 अनु २०८ ॥ अश्व० ४५-४७ ॥
 आश्राव्यः । ऋषि । इन्द्रसभाया । स० ७ । १८ ॥
 आश्वलायनः । विश्वामित्रपुत्रो ब्रह्मर्षि । अनु०
 ७ । ५४ ॥
 आसुरव्यूहः । कौरवसैन्ये भीष्माचार्येण निमित्त ।
 भी० १०८ । १६ ॥
 आसुरायणः । ऋषि । विश्वामित्रस्य पुत्र ।
 अनु० ७ । ५६ ॥
 आसुरिः । ऋषि । कपिलस्य शिष्य । तयो-
 स्सवाद । शां० ३२६-३२८ ॥
 आस्तिकः । आस्तीकशब्द पश्यत ।
 आस्तीकः । जरत्कारुनाम्न ऋषे तत्सनाम्न्या
 वासुकिस्वसरि जात पुत्र । आ० ११ । १९ ॥
 १५-१६ ॥ ३८ ॥ ४८ ॥
 तस्योत्पत्ति । आ० १३ । ९ ॥ १६ । १ ॥ ३८ ।
 १४ ॥ ४८ ॥ [देवीभा० २ । १२ ॥]
 तन्नामनिर्वचन । आ० ४८ । २० ॥
 तस्य जनमेजयसर्पसत्रगमन । आ० ५४ । २४ ॥

तेन जनमेजययज्ञप्रशसन । आ० ५५ ॥
 तस्यै जनमेजयेन अभीष्टदानकथन । आ० ५८ ।
 ९ ॥
 तन्नामस्मरणस्य सर्पभयपरिहारकत्व । आ० ५८ ।
 २४ ॥
 आस्तीकपर्व । आ० १३-५८ ॥
 आहिच्छत्रं । अहिच्छत्रशब्द पश्यत ।
 आहुकः । [उग्रसेनस्य पिता । भा० ९ । २४ ॥
 विष्णु० ४ । १४ ॥] स० ४ । ३६ ॥
 तस्य शत पुत्रा । स० १४ । ५९ ॥
 तेन द्वारकारक्षण साल्वयुद्धसमये । व० १५ ।
 २२ ॥

इ.

इक्षुला । नदी । भी० ९ । १७ ॥
 इक्षुमती । साकाश्यसमीपस्था नदी । आ० ३ ।
 १४१ ॥ The river Kali-nadi in the
 District of Rohilkhand
 इक्ष्वाकुः । क्षत्रिय । सू० व० वैवस्वतमनुपुत्र ।
 आ० ६९ । १८ ॥ [तस्योत्पत्त्यादिकथा ।
 भा० ९ । ६ ॥ हरि० १ । ११ ॥ रा० ७ ।
 ७९ ॥]
 तद्वशकथन । व० २०५ ॥ अनु० २ । ५ ॥
 अश्व० ४ । २ ॥ [हरि० १ । ११ ॥ रा०
 १ । ७० ॥ २ । ११० ॥ भा० ९ । ६ ॥
 विष्णु० ४ । १ ॥ ब्रह्म० ७ ॥ शिवपु०
 उमास० ३७-३९ ॥]
 तस्य काल्यमधर्मादिभिः सवाद । शां० १९७ ॥
 इध्मवाहः । ऋषिः । अगस्त्यस्य पुत्र । तन्माता
 लोपामुद्रा । तस्य दृढस्युरिति नामान्तर । व०
 ९७ । ३३ ॥
 इन्द्रः । देवराज । पुरंदरः । तस्यभार्या शची ।
 तस्य पुत्रो जयन्त । तत्सुति कद्रुकृता ।
 आ० २५ । ७ ॥
 तत्सुति. उच्चकृता । आ० ३ । १४८ ॥

तस्योत्पातप्रादुर्भाव । आ० ३० । ३२ ॥
 तेन बालखिल्यानामपहास । आ० ३१ । ८ ॥
 तन्नाशाय बालखिल्यऋषिभिर्भयज्ञकरण । आ० ३१ ।
 ११ ॥
 तेन सर्पाणा सकाशादमृतप्रत्यानयन । आ० ३४ ।
 २३ ॥
 तेन भूमाववर्तु श्रीमन्नारायण प्रति प्रार्थना । आ०
 ६५ । ५२ ॥
 तत्सभावर्णन नारदेन युधिष्ठिरसमीपे । स० ७ ॥
 तदागमनमिन्द्रकीलपर्वतेऽर्जुन प्रति । व० ३७ ।
 ७८ ॥
 तस्य दमयन्तीस्वयवरगमन । व० ५१ । २६ ॥
 तस्यागमन गन्धमादनपर्वते पाण्डवसमीपे । व०
 १६७ । ७ ॥
 तेन रावणेन सह युद्धमानाय रामाय मातल्यधिष्ठित-
 स्वरथप्रेषण । व० २९१ ॥
 तेन विश्वरूपाचार्यहनन । उ० ९ । २३ ॥ [भा०
 ६ । ९ ॥]
 तस्य विश्वरूपाचार्यहनननिमित्तकब्रह्महत्याप्राप्ति ।
 उ० ९ । ४५ ॥
 तस्य वृत्रासुरवधाद्ब्रह्महत्याप्राप्ति । उ० १० ।
 ४१ ॥ शां० २८८ ॥ अश्व० ११ । १४ ॥
 [भा० ६ । १२ ॥ पद्म० २ । २४ ॥ ५ ।
 १९ ॥ रा० ७ । ८५ ॥]
 [तस्य दुर्वासस शापेन राज्यभ्रंशः । पद्म० ३ ।
 ८ ॥ ब्रह्मवै० प्रकृतिख० ३६ ॥]
 तस्य पद्मनाले प्रच्छन्न वास । उ० १४ । १० ॥
 तेन कर्णस्य कवचकुण्डलभिक्षण । आ० ६८ ।
 १४४ ॥ व० ३११ ॥
 तेन नमुचिवध । शा० ४४ । ३३ ॥
 तस्य बृहस्पतिना सह सान्त्वगुणस्य श्रेष्ठ्ये सवाद ।
 शां० ८४ ॥
 तस्य बृहस्पतिना सह शत्रुजयोपायविषये सवादः ।
 शां० १०३ ॥

तस्य महालक्ष्म्या सवाद । शां० २३२ ॥
 तस्य नमुचिना सह भगवदनुचिन्तनस्य श्रेयस्साधन-
 ताया सवाद । शां० २३३ ॥
 तस्य महाबलिना सवाद । शां० २३० ॥ २३२ ॥
 तस्य मान्धात्रा सह राजधर्मविषये सवादः । शां०
 ६३ ॥
 तस्याम्बरीषेण सह युद्धस्य स्वर्गप्रापकताया सवाद ।
 शां० ९८ ॥
 तेन प्रह्लादे शिष्यत्वमूढा तदीयसच्छीलादीना अप-
 हारः । शां० १२४ ॥
 तस्य प्रह्लादेन सह सच्छीलस्य धर्मादिप्रतिपादकत्वे
 सवाद । शां० १२४ ॥ २२९ ॥
 [तस्य बृहस्पत्यपमानेन राज्यभ्रंश । भा० ६ । ७ ॥
 स्कान्दपु० केदारख० ९ ॥]
 तस्याग्निना सह ब्राह्मणाना पतिव्रताना च माहात्म्ये
 सवादः । अनु० १४ ॥
 तमुद्दिश्य मतङ्गेन ब्राह्मण्यप्राप्तये तपःकरण ।
 अनु० ४ ॥
 तस्य शम्बरेण सह ब्राह्मणमाहात्म्ये सवादः । अनु०
 ७१ ॥
 तस्य शुक्रपक्षिणा सह आनृशस्यविषये सवादः ।
 अनु० ११ ॥
 तस्य मातलिना सह सकलसेव्यताप्रयोजकगुणविषये
 सवादः । अनु० ११ ॥
 तत्कृता पुष्करास्तेयप्रतिज्ञा । अनु० १४३ । ४४ ॥
 तस्य धृतराष्ट्ररूपधारिणा गौतमेन सवादः । अनु०
 १५९ ॥
 तदीयवज्रायुधस्तम्भन सवर्तेन । अश्व० १० ॥
 तेन च्यवनमारणाय वज्रायुधोद्यमन । च्यवनेन तद्वा-
 हुस्तंभनं च । व० १२५ ॥
 तन्मारणाय च्यवनेन मदनामककृत्यासर्जनादिकथा ।
 व० १२६ ॥
 तेनामृतदानविषये उदङ्कऋषेर्वञ्चनं । अश्व० ५५ ॥

इन्द्रकीलः । पर्वत । तत्रार्जुनेन रुद्रमुद्दिश्य तप-
करण । व० ३७ ॥

इन्द्रजित् । रावणपुत्रो राक्षसः । व० २८६ ॥
तस्य वधो लक्ष्मणेन । व० २९० ॥

इन्द्रतापनः । दैत्यः । स० ९ । १९ ॥

इन्द्रतीर्थम् । श० ४९ । १८ ॥ ५० । १ ॥

१ इन्द्रद्युम्नः । क्षत्रिय । श्रीकृष्णेन हत । स०
६१ । ६ ॥

२ इन्द्रद्युम्नः । ऋषिः । व० २६ । २२ ॥

३ इन्द्रद्युम्नः । क्षत्रियः । स० ८ । २१ ॥ भूमौ
तस्य कीर्त्यभावाद्देवैः स्वर्गाद्भ्रशित । पुनर-
कूपारनाम्ना कच्छपराजेन ख्यापिता तत्कीर्तिं
विज्ञाय देवदूतैः स्वर्गं प्रापित । व० २०२ ॥

४ [इन्द्रद्युम्नः । पाण्डवो वैष्णवो राजाऽगस्त्यऋषि-
शापाद्भजेन्द्रत्वं प्रापित । ग्राहग्रस्तो हरिणा मोचि-
तश्च । भा० ८ । ४ ॥] अयं पूर्वोक्तेष्वन्यत-
मोऽन्यो वेति न ज्ञायते ।

इन्द्रद्युम्नसरः । तृतीयेन्द्रद्युम्नकृतदानोदकनिर्मित
सर । यस्मिन्नकूपारनामा कच्छप उवास । आ०
१२४ । ५१ ॥ व० २०२ । ७ ॥

इन्द्रदुमिः । ऋषिः । शां० २४० । १८ ॥

+ इन्द्रध्वजोत्सवः । उपरिचरवसुकृत । आ०
६४ ॥

इन्द्रप्रस्थः । हास्तिनपुरसमीपस्था पाण्डवराजधानी ।
विश्वकर्मणा तन्निर्माणं पाण्डवानां तत्र गमनं च ।
आ० २२७ ॥ The old Delhi on the
banks of the river Jumna

तत्र श्रीकृष्णपौत्रस्य वज्रस्य राज्याभिषेकः । मौ०
८ । ७३ ॥

तस्मान्मगधदेशमार्गः । स० २० । २६-३० ॥

इन्द्रमार्गः । क्षेत्रः । व० ८१ । १८१ ॥

इन्द्रवर्मा । मालवः क्षत्रियः । यस्य गजोऽश्व-
त्थामनामा भीमसेनेन हतः । द्रो० १९१ । १४ ॥

इन्द्रलोकाभिगमनपर्वः । व० ४२-४८ ॥

१ इन्द्रसेनः । पाण्डवानां दूतः । स० १३ ।
५० ॥ ३६ । ३० ॥ व० २७० ॥ स्त्री०
२६ । २५ ।

तस्य पाण्डवैर्द्वारिका प्रति प्रेषणः । वि० ५ ॥

२ इन्द्रसेनः । नलराजस्य पुत्रः । व० ५४ । ४९ ॥

३ इन्द्रसेनः । क्षत्रियः । सो० व० तृतीयस्य ज-
नमेजयस्य पुत्रः । आ० १०१ । ४३ ॥

४ इन्द्रसेनः । क्षत्रियः । कौरवपक्षीयः । द्रो०
१५७ । १२२ ॥

१ इन्द्रसेना । नालायनीशब्दं पश्यतः ।

२ इन्द्रसेना । नलराजस्य पुत्री । तन्माता दम-
यन्ती । व० ५४ । ४९ ॥

इन्द्राणी । इन्द्रस्य भार्या शची । तथा स्वसङ्गं
प्रार्थितवन्तं नहुषं प्रति समयकरणः । उ० १५ ॥

इन्द्राभः । क्षत्रियः । सो० व० षष्ठस्य धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १०१ । ४७ ॥

+ इन्द्रियाणि । चक्षुरादीनि । तेषां गुणाः ।
अश्व० २२ ॥

तन्निग्रहस्यावश्यकत्वं । उ० ३३ । ८४ ॥ शां० २५६
तेषां मनसा विवादः । अश्व० २३ ॥

तन्निग्रहस्य कष्टसाध्यत्वः । भी० २६ । ६० ॥

तद्विषयाणां तदभिमानिदेवतानां च कथनः । शां०
३१८ ॥

इन्द्रोत्तः । शौनकनामा ऋषिः । तेन चतुर्थस्य
जनमेजयस्य ब्रह्महत्यायां अश्वमेधयाजनेनाप-
नोदनः । शां० १४९-१५१ ॥ [हरि० १।३० ॥]

१ इरा । अप्सराः । स० १० । १२ ॥

२ इरा । कश्यपप्रजापतिभार्या । स० ११ । ३९ ॥
तत्पुत्र्यस्तिस्रः वृक्षाणां वनस्पतीनां वीरुषां च
मातरः । आ० ६७ । ६९ ॥

इरावती । नदी । स० ९ । २३ भी० ९ ।
१६ ॥ क० ३७ । २७ ॥

इरावान् । अर्जुनस्य नागकन्यायामुत्सृज्या जातः
पुत्रः । आ० ६३ । ८० ॥ २३४ । ३५ ॥

तेन शकुनिभ्रातृणा षण्णा वधः । भी० ९० ।
३०-५० ॥

तस्य वधः आश्चर्यशृङ्गिणा राक्षसेन । भी० ९० । ८० ॥

इला । वैवस्वतमनोरपत्य । आ० ६३ । ४ ॥

६९ । १९ ॥ तत्पुत्र बुधाज्जातः पुरुरवाः ।

आ० ६९ । २१ ॥ [हरि० १ । १० ॥

ब्रह्म० ७ ॥ मत्स्य० ११ ॥ भा० ९ । १ ॥]

इलावृतः । जम्बूद्वीपस्थः खण्डः । स० २९ ।

१२ ॥ भी० ६ । ३८ ॥

तद्विजयोऽर्जुनेन । स० २९ ॥

इलिलः । क्षत्रिय । सो० व० त्रस्रो पुत्र ।

तन्माता कालिन्दी । तद्भार्या रथन्तरी । आ०

६३ । २८ ॥ तस्य इलिन इति त्रस्रो । तसुरिति

च नामान्तर । आ० ८८ । १५ ॥

तत्पुत्राः पञ्च । दुष्यन्त शूर भीम प्रवसुः वसु

इति । आ० ८८ । १७ ॥

इल्वलः । दैत्यः । वातापेज्येष्ठो भ्राता । व०

९४ । ४ ॥ ९६ । २० ॥ [रा० ३ । ११ ॥

सः हिरण्यकशिपोर्भागिनेयः । मत्स्य० ६ ॥ हिर-

ण्यकशिपुपुत्रस्य ह्यादस्य पुत्र । भा० ६ । १८ ॥]

तस्यागस्त्येन भस्मीकरण । व० ९७ । २३ ॥

तस्य पुरी मणिमती । व० ९४ । ४ ॥

[तस्य पुत्रो बल्वलः । बलरामेण हतः । भा० १० ।

७९ ॥]

इषीकः । ब्राह्मणः । गङ्गातीरवासिनं यं शिखण्डी

स्वस्य पुस्त्वप्राप्त्यर्थं पर्यचरत् । आ० ११० ।

२३ ॥

इषीकास्त्रं । (ऐषीकास्त्रं) । अश्वत्थाम्ना पाण्ड-

वविनाशाय विसृष्टमस्त्र । इदमेवापाण्डवे-

यास्त्र । सौ० १३ । १८-१९ ॥

इषुपात् । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २५ ॥

ई

ईजिकाः । देशः । भी० ९ । ५२ ॥

ईलिनः । क्षत्रियः । सो० व० तंसो पुत्रः । आ०

८८ । १५ ॥ विशेष इलिलशब्दे पश्यत ।

१ ईश्वरः । एकादशरुद्रेष्वन्यतम । आ० ६७ । ३ ॥

२ ईश्वरः । क्षत्रिय । सो० व० पूरो पुत्रः ।
तन्माता पौष्टी । आ० ८८ । ४ ॥

उ.

उचथ्यः । अग्निविशेष । व० २२१ । ३३ ॥

उग्रः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । भीमेन
हत । द्रो० १५८ । १७ ॥

उग्रकर्मा । साल्वराजः । भीमेन हतः । क० २ । ४४ ॥

१ उग्रश्रवाः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० ६८ । १०० ॥

२ उग्रश्रवाः । रोमहर्षणपुत्र सौति । पौराणिकः ।
आ० १ । ५ ॥

१ उग्रसेनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० ६८ । १०० ॥

२ उग्रसेनः । स्वर्भानोरंश कश्चन क्षत्रियः ।
आ० ६८ । १३ ॥

३ उग्रसेनः । क्षत्रियः । सो० व० पाण्डवपौत्रस्य
परीक्षितः पुत्र । जनमेजयस्य भ्राता । आ०
३ । १ ॥

४ उग्रसेनः । क्षत्रिय । सो० व० कसस्य पिता ।
स० २३ । ४ ॥ [आहुकस्य पुत्रः । तद्भ्राता
देवकः । भा० ९ । २४ ॥ विष्णु० ४ । १४ ॥]

तस्य राज्याभिषेकः श्रीकृष्णेन । स० ५३ । ३३ ॥

५ उग्रसेनः । कश्यपभार्याया मुने पुत्रो देवग-
न्धर्व । आ० ६६ । ४२ ॥

उग्रायुधः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । ९९ ॥

उचथ्यः । (उत्थ्यः) । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः ।
तस्य भ्रातरौ बृहस्पतिः सर्वतश्च । आ० ६७ ।

५ ॥ अनु० १३२ । ४२ ॥

तस्य भार्या ममता । पूर्वमेव उचथ्येनाहितगर्भाया-
स्तस्या बृहस्पतिना धर्षण । आ० ११३ । ९ ॥

शां० ३५० । ५० ॥ तस्या उचथ्यवीर्याज्जातः
पुत्रो दीर्घतमाः । आ० ११३ । २२ ॥ [तस्या

बृहस्पतिवीर्यजो भरद्वाजः । भा० ९ । २० ॥
 विष्णु० ४ । १९ ॥ मत्स्य० ४९ ॥]
 तस्यान्या भार्या सोमपुत्री भद्रा । अनु० २५९ ।
 १० ॥ तामपहृतवतो वरुणस्य प्रतिकारार्थं उच-
 ध्येन समुद्रशोषण । अनु० २५९ । २३ ॥
 तस्य मान्धात्रा सह क्षात्रधर्मविषये सवादः । शां०
 ९० ॥
 १ उच्चैःश्रवाः । क्षीरसमुद्रे अमृतमथनसमये उत्पन्नः
 इन्द्रस्याश्वः । आ० १८ । ५१ ॥
 तस्य दर्शनं कद्रूविनताभ्या । आ० १७ । १ ॥ २१ ॥
 तद्बालस्य कद्रूपुत्रैः सर्पैः कृष्णीकरण । आ० २० ।
 ६ ॥ २२ । ३ ॥
 २ उच्चैःश्रवाः । दाशराजः । चतुर्थ्याः सत्यवत्याः
 पोषकः पिता । आ० १०७ । १०५ ॥
 ३ उच्चैःश्रवाः । क्षत्रिय । सो० व० अविक्षितः
 पुत्र । तन्माता वाहिनी । आ० १०१ । ४१ ॥
 तद्भ्रातरः परीक्षितभृतयः सप्त । प्रथमे अविक्षि-
 च्छब्दे द्रष्टव्या ॥
 उच्छिखः । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥
 उज्जयिनः । ऋषि । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
 ७ । ५८ ॥
 उज्जयन्तः । सुराष्ट्रेषु प्रभाससमीपस्थ पर्वतः ।
 व० ८६ । २१ ॥ Mount Girnar, close
 to Junagar in Kathiawar
 उज्जानकः । तीर्थ । व० १३२ । १७ ॥
 A. sacred place on the river Indus im-
 mediately west of Kashmir
 १ उच्छ्वृत्तिः । ऋषि । तस्योपाख्यान । शां०
 ३६२-३६३ ॥
 २ उच्छ्वृत्तिः । ब्राह्मण । तस्य सक्तुप्रस्थ इति
 नामान्तर । अश्व० ९२ । ६ ॥
 उतथ्यः । उचथ्यशब्द पश्यत ।
 उत्कलाः । कलिङ्गदेशादुत्तरतो विद्यमानो देश ।
 Orissa

उत्कोचकः । तीर्थ । तत्र तपस्यतो धौम्यस्य पा-
 ण्डवै पुरोहितत्वेन वरण । आ० १९९ । २ ॥
 × उत्क्रमणं । मरण । तत्स्थानविशेषेण फलवि-
 शेष । शां० ३२२ ॥
 उत्तङ्कः । (उदङ्कः) । ऋषिः । वैदशिष्यः ।
 आ० ३ । ८३ ॥ ५० । ३१ ॥
 तस्य पौष्यभार्यायाः कुण्डले भिक्षितु गमन । आ०
 ३ । ११६ ॥
 तेन नागानां स्तुति । आ० ३ । १३४ ॥
 तेन तक्षकप्रतीकारकरणार्थं जनमेजयसमीपगमनं ।
 आ० ३ । १७० ॥
 उत्तमौजाः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यः । उ० १९६ ।
 ३ ॥ द्रो० २१ । ५० ॥ २५ । ३९ ॥ १३०
 ३३ ॥ अश्वत्थाम्ना शिविरे हत । सौ० ८ ।
 ४१ ॥
 उत्तरः । क्षत्रियः । उत्तरकुमारः । विराटस्य
 पुत्रः । वि० ३८ । ६० ॥ रथोदार । उ०
 १७० । १ ॥ तद्भ्राता श्वेत । भी० ४७ ।
 ४४ ॥
 तस्य द्रौपदीख्यवरार्थं पाञ्चालनगरं प्रति गमन ।
 आ० २०१ । ८ ॥
 तस्य उत्तरगोग्रहणे कुरुसैन्यदर्शनजभयात् युद्धात्पला-
 यन । वि० ३९ । ३२ ॥
 तस्य वधः शल्येन । भी० ४७ । ३५ ॥
 उत्तरकुरवः । मेरोरुत्तरभागस्यो देशः । भी०
 ७ । २ ॥
 तद्देशस्य स्वर्गतुल्यत्वं । अनु० २४० ॥
 + उत्तरगोग्रहणं । वि० ३७-७१ ॥ त-
 स्यारम्भो नवम्या । वि० ३२ । ६४ ॥
 × उत्तरदिग्देवता । सैव रात्रिदेवता प्रतिश्रुति ।
 तत्समीपे अष्टावक्रऋषेर्गमन । अनु० ५० ।
 १० ॥ ५२ ॥
 तथा कन्यारूपग्रहणेन अष्टावक्रप्रलोभनं । अनु०
 ५१ । २४ ॥

* उत्तरदिक् । तद्वर्णनं गरुडेन गालव प्रति ।
 उ० १११ ॥
 तद्विजयोऽर्जुनेन । स० २८ ॥
 उत्तरा । विराटराजस्य दुहिता अभिमन्योर्भार्या ।
 तत्पुत्रः परीक्षित् । आ० ६३ । ८२ ॥ वि०
 ११ । १८ ॥ ३८ ॥ ६७ ॥ अश्व० ६८-७० ॥
 तस्या विवाह । वि० ७८ । ४३ ॥
 तस्या गर्भेऽश्वत्थाम्ना ऐषीकास्त्रप्रयोगः । सौ० १५ ।
 ३१ ॥
 तस्याः अभिमन्युशवमालिङ्ग्य प्रलापः । स्त्री० २० ॥
 उत्पलिनी । नैमिषारण्यसमीपस्था नदी । आ०
 २३५ । ६ ॥
 * उत्पातः । अपशकुन । तत्फल । स० ६९ ॥
 वि० ४६ ॥ उ० ८४ ॥ भी० २-३ ॥
 शां० ३२२ ॥ मौ० ४ ॥
 उत्सवसंकेताः । काश्मीरदेशे विद्यमानं पर्वत-
 प्रायो देशः । तत्स्था राजानश्च । स० २८ ।
 १६ ॥ भी० ९ । ६१ ॥ पुष्करारण्यवासिनो
 राजान । स० ३५ । ८ ॥
 उदङ्कः । (उत्तङ्कः) । मरुधन्ववासी कश्चन म
 हर्षि । व० २०४ । ११ ॥
 तेन विष्णुमुद्दिश्य तप करण । व० २०४ ।
 १२ ॥
 तेन कुवलाश्वेन राज्ञा धुन्धुनामकदैत्यघातन । व०
 २०५ ॥
 तेन श्रीकृष्णाय शापदानोपक्रम । अश्व० ५३ ।
 १९ ॥
 तदनुग्रहाय श्रीकृष्णेन स्वमाहात्म्यकथन । अश्व०
 ५४ ॥
 तस्मै श्रीकृष्णेन विश्वरूपप्रदर्शनं । अश्व० ५५ ।
 ४ ॥
 तं प्रति चण्डालरूपिणेन्द्रेणामृतानयन । अश्व०
 ५५ । २० ॥
 तस्य गौतमे गुरुकुलवास । अश्व० ५६ । ४ ॥

तद्रुरूपत्वा अहल्यया गुरुदक्षिणात्वेन सौदासपत्न्या
 विधृते कुण्डले भिक्षितु तस्य प्रेषण । अश्व०
 ५५ । २८ ॥
 तस्य तक्षकापहृतकुण्डलानयनार्थं नागलोकगमन ।
 अश्व० ५८ । ३४ ॥
 उदपानं । तीर्थ । श० ३७ । ५ ॥
 उदपारकः । सर्पः । आ० ५७ ॥
 उदररोगापादकानि कर्माणि । अनु० २२० ।
 १४-१९ ॥
 उदरशाण्डिल्यः । ब्रह्मर्षिः । स० ७ । १३ ॥
 उदापेक्षी । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्र । अनु०
 ७ । ५९ ॥
 उद्दालकः । ऋषिः । प्रथमस्य धौम्यमहर्षेः शिष्यः ।
 तस्य आरुणिरिति नामान्तरं । आ० ३ ।
 ३१ ॥ ८ । २५ ॥
 उद्गार्या कुशिकसुता । तत्पुत्र श्वेतकेतु नचिके-
 ताश्च । तत्पुत्री कहोलभार्या सुजाता । व० १३४ । ९ ।
 तद्गार्यायाः केनचिद्द्वन्द्वेनापुत्रेण ब्राह्मणेन तस्या पुत्रो-
 त्पादनार्थं याचन । तच्छ्रुत्वा कुपितेन श्वेतकेतुना
 स्त्रीपुंसयोर्भार्यादाकरणं च । आ० १२८ । १२ ॥
 तद्गौहित्रोऽष्टावक्रः । व० १३४ । ९ ॥
 उद्भवः । श्रीकृष्णस्य मन्त्री । आ० २०१ ।
 १८ ॥ २३९ । ११ ॥
 उद्भिदादिभेदेन प्राणिनां चातुर्विध्यं ।
 अनु० २२७ । ९ ॥
 उपकीचकाः । कीचकस्य भ्रातरः । केकयनाम्नः
 सूताधिपस्य पुत्राः । तन्माता मालवी । वि०
 २१ । १३ ॥
 तेषा भीमसेनेन वधः । वि० २७ । २६ ॥
 उपगहनः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
 ७ । ५६ ॥
 उपगिरिः । उत्तरदिक्स्थः पर्वतः । तत्र राजसूयदि-
 ग्विजयार्थं अर्जुनस्य गमन । स० २८ । ३ ॥
 उपचित्रः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।

आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥ भीमेन हत ।
 द्रो० १३६ । २० ॥
 उपदानं । पुण्यतीर्थभूत कूपः । व० ८२ ।
 १२६ ॥
 १ उपनन्दकः । सर्पः । उ० १०३ । १२ ॥
 २ उपनन्दकः । क्षत्रिय । सौ० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥
 उपप्लाव्यं । विराटनगरसमीपस्थ पुर । उ० २३ ।
 १ ॥
 १ उपमन्युः । धौम्यमहर्षे शिष्य । तस्य अर्क
 पर्णभक्षणेनान्धीभूतस्य कूपे पतन । अश्विस्तुत्या
 तस्य चक्षु प्राप्तिश्च । आ० ३ । ३४ ॥
 २ उपमन्युः । शिवभक्त । ऋषि । व्याघ्रपादस्य
 पुत्र । तद्भ्राता धौम्य । अनु० ४५ । ९६ ॥
 तेन शिवसहस्रनामकथन । अनु० ४८ । ३१ ॥
 [तस्य कथा । लिङ्गपु० पूर्वार्ध० १०७ ॥ शिवपु०
 उमास० १ ॥]
 उपयाजः । ऋषि । काश्यपगोत्रज । तस्य भ्राता
 याज । सम्राट्केण तेन द्रुपदस्य पुत्रकामेष्टिया-
 जन द्रौपदीधृष्टद्युम्नयोरुत्पत्तिश्च । आ० १४९ ॥
 १८१ ॥
 उपरिचरः । उपरिचरवसुः । क्षत्रिय । [सो०
 . व० पूरुकुलोत्पन्नसवरणवशोद्भवस्य कृतिराजस्य
 पुत्र । भा० ९ । २२ ॥] चेदिदेशाधिपति ।
 आ० ६४ । १ ॥ स० ८ । २० ॥
 तस्य भार्या गिरिका । आ० ६४ । ५३ ॥
 तत्पुत्राः पञ्च । बृहद्रथ कुशाम्ब प्रत्यग्रह मत्सिल्ल
 यदुश्चेति । आ० ६४ । ४२ ॥
 तेन इन्द्रध्वजोत्सवकरण । आ० ६४ । १७ ॥
 तच्छुक्र पीतवत्या मत्स्या उदरात् मत्स्यनामा पुत्रः
 मत्स्यगन्धानाम्नी पुत्री च जातौ । आ० ६४ ।
 ७८ ॥
 तस्य इन्द्रात् उपरिचरविमानप्राप्तिः । आ० ६४ ।
 १३ ॥

तस्य यागादिकथा । शां० ३४४-३४५ ॥
 + उपवासः । अनशनव्रत । तस्य फल । अनु०
 १६० । ३ ॥ १६४ ॥
 उपश्रुतिः । राज्यभिमानिदेवता दुर्गादेवी । सैव
 उत्तरदिग्देवतापि । तत्पूजनमिन्द्राण्या । उ०
 १३ । २७ ॥
 उपसुन्दः । दैत्य । सुन्दस्य भ्राता । सुन्दोपसुन्द-
 शब्द पश्यत ।
 + उपाध्यायलक्षणं । अश्व० ११० । ५८ ॥
 उपानत् । पादुका । तस्या प्रवर्तन सूर्येण । तद्वा-
 नफल च । अनु० १४५ ॥
 उपावृत्ताः । देश । भी० ९ । ४८ ॥
 उपेन्द्रा । नदी । भी० ९ । २७ ॥
 उम्लोचा । अप्सरा । आ० १३२ । ४७ ॥
 उरगापुरी । तत्र राजसूयदिविजयार्थ अर्जुनस्य
 गमन । तद्वाजस्य रोचमानस्य पराजयश्च । स०
 २८ । १९ ॥ Negapatam, a seaport
 town in the District of Tanjore It was
 once the capital of Pandya
 उर्वरा । अप्सरा । अनु० ५० । ४७ ॥
 उर्वशी । (ऊर्वशी) । अप्सरा । आ०
 १३२ । ४८ ॥ स० १० । १२ ॥ अनु०
 ५० । ४८ ॥ २७१ । १५ ॥
 [तस्या मित्रनामकसूर्यस्य शापात् भूमौ पुरुरवसि
 वास । रा० ७ । ५६ ॥ पद्म० ५ । २२ ॥]
 तस्या पुरुरवसः आयु प्रभृतीना षण्णा पुत्राणा उ-
 त्पत्ति । आ० ६९ । २७ ॥ [भा० ९ । १४ ॥]
 तथा अर्जुनाय षण्डत्वशापदान । व० ४४ । ६५ ॥
 तस्या सौन्दर्यवर्णन । व० ४४ । २१ ॥
 [तदुत्पत्ति नारायणस्य ऊरुप्रदेशात् । देवीभा०
 ४ । ६ ॥]
 उर्वशीतीर्थं । व० ८२ । १५६ ॥
 १ उल्लूकः । अमृतकलशरक्षकः देवः । आ० ३२ ।
 १९ ॥

- २ उल्लूकः । ऋषि । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
७ । ५१ ॥
- ३ उल्लूकः । क्षत्रियः । शकुनिपुत्र । आ० २०१।
२२ ॥
- तस्य दुर्योधनेन युधिष्ठिर प्रति दूत्येन प्रेषण । उ०
१६० ॥
- तेन युधिष्ठिर प्रति दुर्योधनवाक्यकथन । उ० १६३ ॥
- तस्य युयुत्सुना सह युद्ध । क० १६ । ५ ॥
- तस्य वध सहदेवेन । श० २७ । ३१ ॥
- + ४ उल्लूकः । घूकनामा पक्षिविशेषः । तत्कृतस्य
बहुकाकवधस्य अश्वत्थाम्ना दर्शन । सौ० १ ॥
- + उल्लूकदूतागमनपर्व । उ० १६०-१६४ ॥
- उल्लूकाः । देशः । तस्य राजा बृहन्तः । स०
२८ । ५ ॥
- उल्लूताः । देश । भी० ९ । ५४ ॥
- उल्लूपी । नागकन्या । अर्जुनभार्या । तत्पिता कौ-
रव्यनामा सर्पराज । आ० २३४ । १८ ॥
- तस्या अर्जुनात् इरावन्नामकपुत्रोत्पत्तिः । आ०
६३ । ८० ॥ २३५ । ३४ ॥
- तया बभ्रुवाहनेन हतस्य अर्जुनस्य सजीवनमणिना
उज्जीवनं । अश्व० ८१ ॥
- तस्या पाण्डवकृताश्वमेधार्थं हास्तिनपुरगमन । अश्व०
८९ ॥
- तया पाण्डवाना महाप्रस्थानगमनसमये गङ्गाया निमज्ज्य
खलोकगमन । महा० १ । २८ ॥
- उशाङ्गुः । (रुशाङ्गुः) । ऋषि । यः आत्मानं
प्रवयस ज्ञात्वा पृथूदकतीर्थं देह त्यक्त्वा वैष्णव
पदमाप । श० ४० । २७ ॥
- तस्याश्रमे आर्षिषेणविश्वामित्रसिन्धुद्वीपदेवापिभिस्तप-
स्तप्त्वा ब्राह्मण्यप्राप्तिः । तत्र बलरामस्य तीर्थयात्रार्थं
गमन । श० ४० । २४ ॥
- १ उशीनरः । क्षत्रियः । वृष्णिवश्यः । आ०
२०१ । २० ॥
- २ उशीनरः । क्षत्रियः । सो० व० अनुकुलोत्पन्नः ।

भोजदेशाधिपतिः । तस्य ययातिपुत्र्या माधव्या
जातः पुत्रः शिबिः । स० ८ । १४ ॥ व०
१३२ । २१ ॥ उ० ११८ ॥

[अय सो० व० अनोर्वशोत्पन्नस्य सृजयपुत्रस्य म-
हामनसः पुत्रः । भा० ९ । २३ ॥

उशीरबीजं । हिमवत्पार्श्वस्थ क्षेत्र । तत्र मरुत्तेन
यज्ञकरण । तत्रैव जीमूतस्य विप्रर्षे स्थान जाम्बू-
नदसरश्च । उ० १११ । २३ ॥

उषा । (ऊषा) । बाणासुरपुत्री । तया प्रच्छन्न
रममाणस्यानिरुद्धस्य बाणासुरेण कारागृहे निरोधः ।
श्रीकृष्णेन बाण जित्वा उषानिरुद्धयोर्द्वारकान-
यन । स० ६० । ८ ॥ [भा० १० । ६२ ॥
हरि० २ । ११८ ॥ विष्णु० ५ । ३२ ॥]

+उष्ट्रकथा । अलसताया अनर्थहेतुत्वस्याप-
नार्थं भीष्मेण युधिष्ठिर प्रति कथिता । शां०
११२ ॥

उष्णतोयवहा । बदरीस्था नदी । व० ८८ ।
२५ ॥

उष्मा । अग्निविशेषः । व० २२३ । ४ ॥

ऊ.

ऊर्जयोनिः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
७ । ५९ ॥

ऊर्णनाभः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥

ऊर्णायुः । देवगन्धर्वः । तद्भार्या मेनका । उ०
११७ । १६ ॥

ऊर्ध्वभाक् । अग्निविशेषः । तस्य बडवाग्निरिति
नामान्तरं । व० २२१ । २८ ॥

ऊर्वशी । ऊर्वशीशब्द पश्यत ।

ऊषा । उषाशब्द पश्यत ।

ऊष्मा । उष्मशब्द पश्यत ।

ऋ.

१ ऋक्षः । क्षत्रियः । सो० व० ऋचस्य पुत्रः ।

तद्भार्या तक्षकदुहिता ज्वलन्ती । तत्पुत्रोन्त्यनार ।
 आ० ६३ । २५ ॥

२ ऋक्षः । क्षत्रियः । सो० व० अजमीढस्य पुत्र ।
 तन्माता धूमिनी । तद्भार्या रथन्तरी । तत्पुत्रः
 सवरण । आ० १०१ । २२ ॥

+ ३ ऋक्षः । भल्लूकः । तज्जातेर्मृगमन्दायास्सका-
 शादुत्पत्तिः । आ० ६७ । ६२ ॥

ऋक्षदेवः । क्षत्रियः । सो० व० द्रुपदपुत्रस्य
 शिखण्डिन पुत्र । द्रो० २३ । २५ ॥

ऋक्षवान् । कुलपर्वत । भी० ९ । ११ ॥
 The eastern part of Vindhya Range

ऋक्षा । अजमीढस्य भार्या । तत्पुत्रः सवरण ।
 आ० ६३ । ४० ॥

ऋचः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुवशीयस्य देवातिथे
 पुत्र । तन्माता वैदर्भी मर्यादानाम । तद्भार्या
 अङ्गराजकन्या वामदेवी । तत्पुत्रः ऋक्ष ।
 आ० ६३ । २४ ॥

१ ऋचीकः । ऋषिः । और्वस्य पुत्र । आ० ६७ ।
 ४७ ॥ स भृगो पुत्र । व० ११६ । २० ॥
 शां० ४८ । ७ ॥

तस्य अश्वतीर्थे एकत श्यामकर्णाणा हयाना सहस्रस्य
 प्राप्ति । तेषा हयाना गाधये शुल्कदानेन तत्क-
 न्याया सत्यवत्या परिणयश्च । व० ११६ ॥
 अनु० ७ ॥

तस्य सत्यवत्या जमदग्नेरुत्पत्ति । व० ११६ । ४४ ॥
 अनु० ७ । ४६ ॥ [भा० ९ । १५ ॥ वायु०
 ९१ ॥ ब्रह्म० १० ॥]

तस्यान्यः पुत्रः शुन शेष । अनु० ६ । ६ ॥ [रा०
 १ । ६१ ॥]

२ ऋचीकः । विवस्वतः पुत्र । आ० १ । ५५ ॥

३ ऋचीकः । क्षत्रियः । सो० व० दुष्यन्तपौत्रस्य
 भुमन्यो पुत्र । तन्माता पुष्करिणी । आ०
 २०१ । १३ ॥

ऋचेयुः । क्षत्रियः । सो० व० रौद्राश्वस्य अप्सरसि

जातः पुत्रः । तद्भ्रातरः कक्षेयुप्रभृतयो नव । अस्य
 अनाष्टद्विरिति नामान्तरमिति भाति । तत्पुत्रो
 मतिनार । आ० ८८ । ९ ॥

+ ऋणत्रयं । क्रियाऋण ब्रह्मचर्यऋण प्रजाऋण
 चेति । आ० २५५ । ११ ॥ अस्यैव देवऋण
 ऋषिऋण पितृऋण इत्यपि नामान्तरः ।

ऋतधामा । श्रीमान्नारायण । तन्नामनिर्वचन ।
 शां० ३५२ । ४ ॥

ऋतुपर्णः । क्षत्रियः । मू० व० अयोध्याधिपति ।
 तस्मिन्नलराजेन बाहुकनामस्त्रीकारेण सारथीभूय
 वास । व० ६३ ॥

[स सिन्धुद्वीपस्य पौत्रः । तत्पौत्रः सुदास । हरि०
 १ । १५ ॥ भा० ९ । ९ ॥]

तस्मिन्नलसारथिना वाष्ण्येन सारथीभवन । व०
 ५७ । २६ ॥

तस्य सारथिः जीवल । व० ६४ । ८ ॥

तस्य नलराजादश्वहृदयप्राप्ति । व० ७५ । १७ ॥
 तेन नलराजाय अश्वहृदयोपदेशः । व० ७० । २९ ॥

ऋतुस्थला । अप्सरा । आ० १३२ । ४७ ॥

+ ऋत्विगलक्षणं । शां० ७९ ॥

ऋद्धिः । कुबेरस्य भार्या । स० १० । ६ ॥

ऋश्यशृङ्गः । पर्वतः । तस्मिन्वालिना सकाशाद्गीतेन
 सुग्रीवेण हनुमदादिभिस्सह वास । व० २८० ।
 ४४ ॥ A mountain situated eight miles
 from Anagundi on the bank of the river
 Tungabhadra

ऋश्यशृङ्गः । ब्रह्मर्षिः । उपस्पर्शनार्थं हृदं गतस्य
 विभाण्डकऋषे उर्वशीदर्शनक्षुभितः रेतः जले
 पपात । तच्च काचन मृगयपिबत् तस्माज्जातः ।
 व० १११ । ६ ॥

तन्नामनिर्वचनः । व० १११ । १७ ॥

तस्य अङ्गदेशगमनेन तत्रत्यानावृष्टिनिवृत्तिः । व०
 ११४ । १० ॥ [रा० १ । १० ॥]

तस्य रोमपादपुत्र्या शान्तया विवाहः । व० ११४ ।
 ११ ॥

- ऋश्यशृङ्गाश्रमः ।** कौशिकीतीरस्थ क्षेत्रविशेष । तत्र लोमशेन सह युधिष्ठिरस्य गमन । व० १११ । १ ॥ The hermitage of the Rishi near th river Kusi situated at Singheswar in the District of Bhagalpur
- १ ऋषभः । (वृषभः) ।** पाण्ड्यदेशस्थ पर्वत । तत्र युधिष्ठिरस्य तीर्थयात्रार्थं गमन । व० ८३ । २१ ॥ Alagiri Hills in the District of Madura
- २ ऋषभः । (वृषभः । ऋषभकूटः) ।** मगधदेशस्थ पर्वत । स० २१ । २ ॥
- ३ ऋषभः ।** उत्तरसागरान्तिके विद्यमान पर्वत । तत्र शाण्डिलीनाम्न्या ब्राह्मण्या तपश्चरण । ११३ । १ ॥
- ४ ऋषभः ।** ऋषभकूटपर्वतवासी विप्रर्षि । व० ११० । ९ ॥
- ५ ऋषभः ।** ब्राह्मण । तस्य तनुनामकेन ब्राह्मणेन सवाद । शां० १२७ ॥ अयं चतुर्थोऽन्यो वेति न ज्ञायते । तस्य युधिष्ठिरसभागमन । स० ११ । २४ ॥
- ६ ऋषभः ।** कोसलदेशीय तीर्थ । व० ८३ । १० ॥
- ७ ऋषभः ।** सर्प । आ० ५७ । १७ ॥
- ऋषयः ।** तापसाः । तेष्वनेकेषा नामानि युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ॥ इन्द्रसभाया । स० ७ ॥ ब्रह्मसभाया ११ । १८ ॥ युधिष्ठिरेण सह वने । व० ८३ । ११९ ॥ सन्ध्यर्थं हास्तिनपुर गच्छत श्रीकृष्णस्य मार्गमध्ये । उ० ८३ ॥ द्रोणाचार्य युद्धान्निवर्तयितुमागता । द्रो० १९१ । ३१ ॥ भीष्माचार्यस्य शरीरत्यागसमये । शां० ४६ ॥ २०७ । २८ ॥ प्रातः काले स्मर्तव्याः । अनु० २७१ । ३७ ॥ २५५ । ३० ॥
- तेषां घर्माः । अनु० २०९—२१० ॥
- ऋषिकाः ।** उत्तरस्या दिशि काम्भोजसमीपे विद्यमानो देश । स० २८ । २५ ॥ भी० ९ । ६४ ॥ The Russian Empire

ऋषिकुल्या । कलिङ्गदेशस्था नदी । व० ८२ । ४८ ॥ भी० ९ । ३६ ॥ This is a river on which Ganjam is situated It rises in the Mahendra Hills

ऋषिगिरिः । मगधदेशस्थः पर्वतः । स० २१२ ॥

ए.

एकचक्रः । दनुपुत्र । आ० ६६ । २५ ॥

एकचक्रा । बकासुराध्युषिता नगरी । आ० ६१ ।

२७ ॥ ६३ । ७३ ॥

तत्र पाण्डवाना वास । १७१—१७८ ॥

तन्नगर्या पाञ्चालनगरं अहोरात्रगमनसाध्य । आ० १८६ । २ ॥

एकतः । गौतमस्य पुत्र । ऋषि । तद्भ्रातरौ द्वित्त्रितश्च । स० ७ । ११ ॥ शा० ३७ । ७ ॥

+ **एकतः श्यामकर्णा ह्याः ।** ऋचीकेन कन्याशुल्कार्थं गाधिराजाय दत्ता । व० ११६ । २२ ॥ अनु० ७ । १२ ॥

तदानयनार्थं गालवस्य विश्वामित्रेणाज्ञापन । उ० १०६ । २७ ॥

एकपर्वतः । इन्द्रप्रस्थान्मागधपुरगमनमार्गे विद्यमान पर्वतः । स० २० । २७ ॥

+ **एकपुत्रत्वनिन्दा ।** व० १२८ । १२ ॥

एकरात्रं । तीर्थ । व० ८१ । १८२ ॥

एकलव्यः । हिरण्यधनुष पुत्रो निषादः । आ० १४२ । ४० ॥ स० ४४ । ६९ ॥

तस्य धनुर्विद्याभ्यासः । आ० १४२ । ४३ ॥

तेन द्रोणाचार्याय गुरुदक्षिणात्वेन स्वदक्षिणहस्ताङ्गुष्ठस्य छित्त्वा दान । आ० १४२ । ६७ ॥

तत्पुत्रः केतुमान् । भीमेन हतः । भी० ५४ । ५ ॥

तद्वधः श्रीकृष्णेन । द्रो० १८२ । २१ ॥

एकशयः । सर्पः । तक्षकपुत्रोश्चसेनः । क० ९७ । १९ ॥

एकहंसः । तीर्थ । व० ८१ । २० ॥

एकाक्षः । दानवः । आ० ६६ । २९ ॥
+ एकादशदिवसयुद्धारम्भः । द्रो० १२ ॥
तत्समाप्तिः । द्रो० १६ ॥

+ एकादशरुद्राः । मृगव्याध सर्पः निर्ऋतिः
अजैकपात् अहिर्बुध्न्यः पिनाकी दहनः ईश्वरः
कपाली स्थाणु भग इति । आ० ६७ । १ ॥
१३२ । ५१ ॥ अजैकपात् अहिर्बुध्न्यः विरू-
पाक्ष रैवत हर बहुरूप व्यम्बक सुरेश्वर
सावित्रः जयन्त पिनाकी इति । शा० २०७ ।
२१ ॥ अजैकपात् अहिर्बुध्न्यः पिनाकी ऋतः
पितृरूपः व्यम्बकः महेश्वरः वृषाकपिः शम्भु हवनः
ईश्वरः । अनु० २५५ । १२ ॥ [भा० ६ ।
६ ॥ हरि० १ । ३ ॥ विष्णु० १ । १५ ॥]

एकानङ्गा । यशोदायाः पुत्री । श्रीकृष्णभगिनी ।
स० ५९ । ९ ॥

एकानेका । अङ्गिरस पुत्री । अस्याः कुहूः इति-
नामान्तरः । व० २२१ । ६ ॥

+ एकान्तिधर्माः । शां० ३५८ ॥

एकोनपञ्चाशन्मरुतः । मरुत इत्यत्र पश्यत ।

एरकः । सर्पः । आ० ५७ । १३ ॥

एलपत्रः । सर्पः । उ० १०३ । १० ॥

एलापत्रः । सर्पः । आ० ३८ । ३९ ॥

ऐ.

ऐक्ष्वाकी । सो० व० सुमन्युपुत्रस्य सुहोत्रस्य
पत्नी । तत्पुत्रा अजमीढादयः । आ० १०१ ।
१८ ॥

ऐन्द्रिः । अर्जुनः । आ० १४५ । ८ ॥

ऐरावतं । इलावृतसमीपस्य वर्षः । भी० ६ । ३७ ॥
८ । १० ॥

१ ऐरावतः । सर्पः । आ० ३५ । ५ ॥ स०
९ । ९ ॥ उ० १०३ । ११ ॥

२ ऐरावतः । देवगजः । भद्रमनसः पुत्रः । आ०
१८ । ५२ ॥ ६७ । ६३ ॥

ऐलः । इलाया पुत्रः पुरूरवा । आ० ६९ । २१ ॥
स० ८ । १६ ॥

तस्य कश्यपेन सवादः । शां० ७३ । ४५ ॥

ऐलबिलः । कुबेरः ।

ओ.

ओघरथः । क्षत्रियः । सू० व० ओघवतः पुत्रः ।
तत्पुत्रो नृगः । अनु० २ । ५४ ॥

१ ओघवती । ओघवतो दुहिता । सू० व० सुद-
र्शनस्य भार्या । अनु० २ । ५४ ॥

तस्या स्वार्धशरीरेण नदीभूय प्रवहनः । अनु० २ ।
१०० ॥

२ ओघवती । नदी । भी० ९ । २२ ॥ शा०
३९ । २७ ॥ ६३ । ४७ ॥

ओघवान् । क्षत्रियः । सू० व० प्रतीकस्य पुत्रः ।
तत्पुत्र ओघरथः । तत्पुत्री ओघवती । अनु०
२ । ५४ । [भा० ९ । २ ॥]

ओङ्गाः । देशः । भी० ९ । ५७ ॥

औ.

औदुम्बराः । देशः । स० ७८ । ८९ ॥

Cutch, its ancient capital was Kotes-
wara or Kachchheswara

औद्दालकं । तीर्थः । व० ८२ । १६० ॥

औद्भिदं । कौञ्चद्वीपस्य वर्षः । भी० १२ । १२ ॥

और्वः । च्यवनपुत्रः । तन्माता मनुकन्या आरुषी ।
आ० ६७ । ४६ ॥ १९४ । २१ ॥ तस्य लो-
कविनाशार्थं यत्नः । आ० १९५ । ९ ॥ तेन

समुद्रे क्रोधत्यागः । आ० १९६ ॥

औशनसं । तीर्थः । व० ८१ । १३५ ॥ अस्य
कपालमोचनमिति नामान्तरः । शा० ४० । ४ ॥

औशनसव्यूहः । रावणस्य । व० २८६ । ६ ॥

औशिजः । ऋषिः । कक्षीवानाम उशिक्सुतः ।
स० ४ । २३ ॥ अनु० २७१ । ३७ ॥

औशीनरिः । उशीनरपुत्रः शिविः । स० ८ ।
१४ ॥ शा० २८ । ३९ ॥

औषदश्विः । वसुमान् । आ० ८७ । १ ॥

क.

कंसः । उग्रसेनस्य पुत्रः । तत्पत्न्यौ अस्ति प्राप्तिश्च
जरासन्धसुते । स० १४ । ३१ ॥ २३ । ४ ॥

[स द्रुमिलनामकेन दानवेन उग्रसेनभार्याया जात.
पुत्रः । ह० २ । २८ ॥]

तस्य कालनेम्यशत्वः । आ० ६८ । ६७ ॥

तेन देवकीहननोद्योगः । स० २३ । १३ ॥ तस्य
वधः श्रीकृष्णेन । स० ५३ । ३२ ॥ [हरि०
२ । ३० ॥ भा० १० । ४४ विष्णु० ५ ।
२० ॥]

ककुत्स्थः । क्षत्रियः । सू० व० शशादस्य पुत्रः ।
इक्ष्वाको पौत्रः । तत्पुत्रोऽनेना । व० २०५ ।
२ ॥

१ कक्षसेनः । क्षत्रियः । युधिष्ठिरसभाया । स०
४ । २८ ॥

२ कक्षसेनः । प्राक्कालीनः क्षत्रियः । यमसभाया ।
स० ८ । १८ ॥

३ कक्षसेनः । राजर्षिः । अनु० २०० । १५ ॥

कक्षाः । देशः । भी० ९ । ४९ ॥

कक्षीवान् । उशिकसुतः । औशिजः । ऋषिः । स०
७ । १८ ॥

१ कङ्कः । क्षत्रियः । सो० व० वृष्णिवश्यः ।
आ० २०१ । १९ ॥

२ कङ्कः । अज्ञातवासे यतिवेषधारिणो युधिष्ठिरस्य
नामः । वि० २ । २३ ॥

कचः । बृहस्पतिपुत्रः । तस्य शुक्राचार्ये गुरुकुल-
वासः । आ० ७० । १७ ॥ अनु० ६५ । ८ ॥

तस्य देवयान्याश्च परस्परशापदानः । आ० ७१ ।
१६ ॥ [तदुपाख्यानं । मत्स्य० २५ ॥]

+ कच्चिद्ध्यायः । स० ५ । २० ॥

कच्छाः । देशः । भी० ९ । ५६ ॥ Kheda
in Guzerat, a large town between
Ahmedabad and Khambay.

कटदेशः । देशः । यस्य राजा सुनामः । अर्जुने
न राजसूयद्विग्विजये पराजितः । स० २७ । १२ ॥

Katwa, in the District of Burdwan

कठः । ऋषिः । आ० ८ । २५ ॥ स० ४ । २४ ॥

+ कठवल्ल्यर्थप्रतिवादनं । शां० २५२ ॥
अनु० १०६ ॥

कणिकः । धृतराष्ट्रमन्त्री ब्राह्मणः । आ० १५३ ।
८ ॥ अस्य कुलिङ्ग इति नामान्तरः । आ० ६१ ।
१० ॥

तेन जम्बुकोपाख्यानकथनं । आ० १५३ । ३५ ॥

कण्टकावनं । महारौरवादप्यतिशयितो नरकः ।
अनु० २३० । १० ॥

कण्डूः । कालिङ्गी । अक्रोधनस्य भार्या । तत्पुत्रो
देवतिथिः । आ० ६३ । २२ ॥

कण्वः । कश्यपगोत्रोत्पन्नः ऋषिः । तत्कथा ।
आ० ९१—९६ ॥

तत्पिता मेधातिथिः । अनु० २५५ । ३१ ॥

तस्य पोषितदुहिता शकुन्तला । आ० ९३ । २३ ॥

तस्य शकुन्तलया सह दुष्यन्तविवाहे सवादः ।
आ० ९४ । ५० ॥

तेन दुर्योधनं प्रति “तव ऊरावेव मृतिर्भविष्यति”
इति शापदानः । उ० १०५ । ४३ ॥

तेन दुर्योधनं प्रति मातलिवरान्वेषणकथाकथनः ।
उ० ९७—१०५ ॥

कण्वाश्रमः । व० ८० । ४६ ॥ Bijnour in
Lucknow west of Ajudhya. This was
formerly a jungle

कदलीवनं । कदलीषण्डः । हनूमदावासभूतं वनं ।
व० १४८ । ६३ ॥ १५२ । ४ ॥

१ कद्रूः । दक्षप्रजापतिपुत्री । कश्यपभार्या ।
सर्पाणां माता । आ० १६ । ६ ॥ २०—२१ ॥
२५—२७ ॥ ६६ । १३ ॥ स० ११ ।
४१ ॥ अनु० २०—२५ ॥

तस्याः सर्पाणामुत्पत्तिः । आ० १६ । १३ ॥

तत्पुत्राणा नामानि सर्पशब्दे पश्यत ।
 तस्या विनतया सह उच्चैश्रवसो दर्शन । आ० १७ ॥
 २ कद्रूः । स्कन्दग्रहः । यया गृहीता गर्भिणी सर्प
 प्रसूते । व० २३० । ३७ ॥
 कनकध्वजः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । आ० १३१ । १४ ॥ द्रौपदीस्वयवरे ।
 आ० २०१ । ३ ॥ तस्य वधो भीमेन ।
 भी० ९६ । २७ ॥
 कनखलं । सप्तगङ्गसमीपस्थ तीर्थ । व० ८२ ।
 ३० ॥ A small village two miles to the
 east of Hardwar
 कनकाङ्गदः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 आ० ६८ । १०५ ॥
 कनकायुः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 आ० ६८ । ९९ ॥
 + कनिष्ठस्य ज्येष्ठे वर्तनप्रकारः । अनु०
 १६२ ॥
 कन्यकाः । देशः । भी० ९ । ५२ ॥
 कन्या । ऋतुमती अनूढा नारी । अनु० २४९ । ५ ॥
 तद्दानकालः । अनु० ५५ ॥ ७९—८० ॥ २४९ ॥
 तद्दानफल । अनु० २३५ ॥ ६८—७४ ॥
 कन्यागर्भः । कर्ण । आ० १४६ । ३ ॥
 कन्यातीर्थ । दक्षिणसमुद्रतीरस्थ तीर्थ । स०
 ३२ । ७५ ॥ व० ८१ । ११२ ॥ ८३ ।
 २३ ॥ अस्य कन्याकुमारीति नाम । Cape
 Comorin
 कन्याभर्ता । स्कन्दः । व० २३३ । ६ ॥
 कन्याश्रमः । क्षेत्र । व० ८१ । १८९ ॥
 कन्यासंवेद्यं । तीर्थ । व० ८२ । १३६ ॥
 कपः । देवयोनिविशेषः । अनु० २६२ । ४ ॥
 कपालमोचनतीर्थ । अस्य औशनसतीर्थमिति
 नामान्तरः । व० ८१ । १३७ ॥ शा० ४० । ४ ॥
 कपाली । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ० ६७ ।
 ३ ॥ १३२ । ५२ ॥

कपिञ्जलतीर्थ । व० ८१ । ७४ ॥
 कपिञ्जला । नदी । भी० ९ । २६ ॥
 कपिञ्जलादः । चाण्डाल्यामुत्पन्नो ब्रह्मर्षिः ।
 अनु० ५३ । १६ ॥
 १ कपिलः । श्रीमन्नारायणावतार ऋषिः । व०
 १०६ । ३० ॥ १०७ ॥ उ० १०९ । १८ ॥
 अस्याभ्यधिकारोप्यस्ति । व० २२३ । २१ ॥
 तस्य आसुरिणा सवाद । शां० ३२६—३२८ ॥
 [स कर्दमप्रजापते पुत्रः । तन्माता स्वायम्भुवमनुपुत्री
 देवहूतिः । तत्स्वसारः अरुन्धत्यादयो नव ।
 ताश्चारुन्धतीशब्दे द्रष्टव्या । भा० ३ । २४ ॥]
 २ कपिलः । कश्चन यति । तस्य गा प्रविश्य
 स्थितेन स्यूमरश्मिनाम्ना ऋषिणा सह गवा यज्ञे-
 प्यवध्यत्वविषये सवाद । शां० २७४—
 २७६ ॥
 ३ कपिलः । अग्निविशेषः । व० २२३ । २१ ॥
 अयं प्रथम कपिल एव ।
 ४ कपिलः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५६ ॥
 कपिलतीर्थ । व० ८२ । ३२ ॥
 १ कपिला । गोविशेषः । तत्सृष्टिकथा । तद्दानफलं
 च । अश्व० १०६ ॥ तन्माहात्म्यः । अनु०
 १२५—१२७ ॥
 २ कपिला । दक्षप्रजापतिकन्या । कश्यपभार्या ।
 आ० ६६ । १२ ॥ तत्पुत्रा अमृत ब्राह्मणा
 गाव गन्धर्वा अप्सरसश्च । आ० ६६ । ५२ ॥
 ३ कपिला । नदी । भी० ९ । २८ ॥
 कपिलातीर्थ । व० ८१ । ४७ ॥
 कपिलावटः । क्षेत्र । व० ८२ । ३१ ॥
 कपिलाश्वः । क्षत्रियः । सू० व० कुवलाश्वपुत्रः ।
 व० २०७ । ३७ ॥
 कपोतः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥
 कपोतरोमा । शिविराजस्य पुत्रः । स० ८ ।
 १७ ॥ व० २०० । २७ ॥
 + कपोतव्याधोपाख्यानं । शा० १४३—
 १४८ ॥

+ कपोतश्येनचरित्रं । व० १३३ । २०० ॥
 कबन्धः । राक्षस । रामेण हतः । स० ५० ।
 १४ ॥ व० २८० । २८ ॥ [रा० ३ । ७०
 -७१ ॥]
 तस्य प्राग्विश्वावसुनामकस्य गन्धर्वस्य ब्राह्मणशापेन
 राक्षसजन्मप्राप्ति । व० २८० । ४२ ॥
 कमठः । क्षत्रिय । स० ४ । २८ ॥
 कमलपालिका । भीमसेनभार्या हिडिम्बा राक्षसी ।
 आ० १६९ । २१ ॥
 कमलाक्षः । तारकासुरपुत्र । रुद्रेण हत । क०
 २४ । ७ ॥
 कम्पनः । क्षत्रियः । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
 २८ ॥
 कम्पना । नदी । व० ८२ । ११६ ॥ भी०
 ९ । २५ ॥
 कम्बलः । सर्प । आ० ३५ । १० ॥ स० ९ ।
 १० ॥ उ० १०३ । ९ ॥
 कम्बलं । कुशद्वीपस्थ वर्ष । भी० १२ । १३ ॥
 + करः । भागधेय । बलिः । राजभि प्रजाभ्य-
 स्तद्ग्रहणप्रकार । शां० ८८ ॥
 करकाः । देशः । भी० ९ । ६० ॥
 करकाक्षः । दुर्योधनपक्षीय क्षत्रिय । द्रो० २० ।
 ७ ॥
 करकायुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० २०१ । २ ॥
 करञ्जनिलया । स्कन्दग्रहः । व० २३० । ३५ ॥
 करटाः । देश । भी० ९ । ६३ ॥
 करतोया । नदी । स० ९ । २६ ॥ व० ८३ ।
 ३ ॥ भी० ९ । ३५ ॥ A sacred
 river which flows through the Districts
 of Rungpui and Dinajpur It formed
 the boundary between the kingdoms
 of Bengal and Kamarupa
 करन्धमः । क्षत्रियः । सू० व० । स० ८ । १६ ॥
 तत्पिता खनीनेत्रः । अस्य पितृकृत नाम सुवर्चा

इति । तत्पुत्र आविक्षत् । अश्व० ४ । ८-
 २३ ॥ [तस्य वश । भा० ९ । २ ॥ ययाति-
 पुत्रतुर्वसुवशोत्पन्नोऽन्य । भा० ९ । २३ ॥]
 करभञ्जकाः । देशः । भी० ९ । ६९ ॥
 करवीरः । सर्पः । आ० ३५ । १२ ॥
 करहाटकः । देशः । स० ३२ । ७२ ॥
 करालजनकः । जनरुवशीयो राजा । तस्य वसि-
 ष्ठेन सह क्षराक्षरलक्षणविषये सवादः । शा०
 ३८-३१३ ॥
 करीतयः । देशः । भी० ९ । ४४ ॥
 करीषकाः । (करुशाः) । देश । भी० ९ ।
 ४० ॥ तस्य राजा दन्तवक्रः । स० १४ ।
 १२ ॥ The eastern portion of the Dis-
 trict of Shahabad, in the Province of
 Behar
 कर्करः । सर्पः । आ० ३५ । १६ ॥
 कर्कोटकः । (कार्कोटकः) । सर्पः । स० ९ ।
 १० ॥ उ० १०३ । ९ ॥
 तस्याग्रे सकाशाच्चलराजेन संरक्षण । तेन नलदंशन
 च । व० ६३ । ४ ॥
 १ कर्णः । सूर्यात्कुन्त्या जात कानीनः पुत्रः । आ-
 धिरथिः । राधेयः । वसुषेणः । अर्धरथः । उ०
 १६८ । ७ ॥ तस्योत्पत्तिः । आ० ६४ ।
 १४० ॥ उ० १३७ ॥ १६० । २८ ॥ तस्य
 कुन्त्या अश्वनद्या विसर्जन । व० ३०९ । ८ ॥
 त प्रति भीष्माचार्येण तस्य कुन्तीसुतत्वकथनं ।
 भी० १२२ । ९ ॥
 त प्रति श्रीकृष्णेन तस्य कुन्तीसुतत्वकथनं । उ०
 १४० ॥
 त प्रति कुन्त्या तस्य स्वपुत्रत्वकथनं । उ० १४५ ॥
 तस्य स्वपुत्रत्वकथनं युधिष्ठिर प्रति कुन्त्या । स्त्री०
 २७ । ७ ॥
 तस्य स्वपुत्रत्वकथनं कुन्त्या वेदव्यास प्रति । आश्र०
 ३२ ॥

तस्य चरित्रम् । आ० १२० ॥ शा० २-५ ॥	तस्य जरासन्धेन सह युद्ध । शां० ५ ॥
तस्य सूर्योशत्व । आ० ६८ । १५० ॥	तत्सारथ्याभ्युपगमः शल्येन । क० २३ ॥
तस्य दुर्योधनेनाङ्गराज्येऽभिषेक । आ० १४६ ।	तस्य युद्धाय प्रोत्साहन शल्येन । क० ८३ ॥
३८ ॥	तेन इन्द्रदत्तया शक्त्या घटोत्कचवध । द्रो० १८० ॥
तस्य सूतकन्याना विवाहः । उ० १४१ । १० ॥	तेन भीष्माचार्यक्षमापणायामिवादन । भी० १२२ ॥
तस्य शास्त्रज्ञता । उ० १४० । ६-७ ॥	तस्य परशुरामे शस्त्राभ्यास । क० ३६ । ४५ ॥
तस्य दुर्योधनेन सैनापत्येऽभिषेक । क० ७ ॥	शां० २ ॥ स्त्री० २ ॥
तेन द्रुपदपुत्रस्य प्रियदर्शनस्य वध । आ० २१८ ।	तस्य परशुरामेण तवास्त्राणि समये न प्रतिभान्त्विति
३० ॥	शापदान । क० ३६ ॥ शां० ३ ॥
तस्य घोषयात्राया चित्रसेननाम्ना गन्धर्वेण युद्ध तत्र	तेन ब्राह्मणगोवत्सहनन ब्राह्मणेन युद्धे तव रथचक्र
पराभवश्च । व० २४२ ॥	भूमौ निमज्जतामिति तस्मै शापदान च । क०
तेनेन्द्राय स्वीयसहजकवचकुण्डलदान । आ० ६८ ।	३६ ॥ शां० २ ॥
१४४ । व० ३११ ॥	तस्य ब्राह्मणत्वे परशुरामस्य शङ्का । शां० ३ ॥
तस्य वदान्यता । व० ३११ । ३१ ॥	तस्य अलर्कनाम्ना केनचित्किमिणा ऊरुभेदन । शां०
तस्य स्वप्ने सूर्यागमन । व० ३०१ ॥	३ । ६ ॥
तस्य दिग्विजय । व० २५४-२५५ ॥	तस्यास्त्रविद्यापरीक्षार्थं रङ्गप्रवेश । आ० १४६ । १ ॥
तद्गर्हणं कृपाचार्येण । आ० १४६ । ३१ ॥ वि०	त प्रति श्रीकृष्णेन पाण्डवपक्षप्रवेशचोदना । उ०
४९ । १४ ॥	१४० ॥
तद्गर्हणं शल्येन । क० ३१ । ३३ ॥ ३३ ॥	तस्य युध्यत भूमौ रथचक्रनिमज्जन । क० ९७ ॥
सद्गर्हणं भीमसेनेन । आ० १४७ । ५ ॥	तेन नागास्त्रप्रयोगेणार्जुनकिरीटापहार । क० ९७ ॥
तस्य वचनं अज्ञातवासे पाण्डवा अन्विष्य हन्तव्या	तेन स्वरथचक्रोद्धरणयोग । क० ९८ ॥
एवेति । वि० ३० । १० ॥	तन्मर्मोद्घाटन श्रीकृष्णेन । क० ९८ ॥
तेनात्मश्लाघनपूर्वकमर्जुनपराभवनप्रतिज्ञान । वि०	तेन कृपाचार्यस्य जिह्वाच्छेदप्रतिज्ञाने तद्ब्रधोद्यमोऽध-
४८ ॥	त्थाम्ना । द्रो० १६० ॥
तस्य पराजयोऽर्जुनेन । आ० २०५ । वि० ५७ ॥	तस्य वधकथा सक्षेपेण । क० १ ॥ विस्तरेण ।
तस्य पराजयो भीमसेनेन । द्रो० १२९ ॥ १३१ ॥	क० ९८ ॥ तच्छववर्णन । स्त्री० २१ ॥
तेन कुन्तीगर्हणं स्वस्य बाल्ये निर्दयं तृणवन्नद्या वि-	तस्य युधिष्ठिरेणौर्ध्वदैहिककरण । शां० ४१ । ३ ॥
सर्जनविषये । उ० १४६ ॥	स हत इति आन्त्या युधिष्ठिरेणार्जुनप्रशसन । क०
तेन सहदेवोपालम्भ । द्रो० १६८ ॥	६९ ॥
तेन नकुलपराभव । क० १५ ॥	तत्पुत्रेषु सुदामा अर्जुनेन हतः । आ० २१८ ।
तेन शल्यस्य गर्हण । क० ३७ ॥	३२ ॥
तस्यार्जुनेन सह युद्ध । आ० १४६ । २२ ॥ क०	सुषेण भीमसेनेन हत । क० ७९ । १४ ॥
९४ ॥	सत्यमेनः चित्रसेनः सुशर्मा चेति त्रयं नकुलेन हता ।
तस्य घटोत्कचेन सह युद्ध । द्रो० १७४ ॥	शा० ९ ॥ वृषसेन । अर्जुनेन हत । क० ९० ॥

तद्भ्रातृषु शत्रुतप अर्जुनेनोत्तरगोमहणे हत । वि०
५८ । १७ ॥

शत्रुञ्जय. विपाटश्चेति द्वावर्जुनेन हतौ । द्रो० ३२ ।
६१ ॥

कश्चिदेकोऽभिमन्युना हत । द्रो० ४१ । ४ ॥

द्रुम भीमेन हत । द्रो० १५६ । २७ ॥ वृक-
रथ भीमेन हत । द्रो० १५८ । २१ ॥ त्रयो-
ऽर्जुनेन हता । द्रो० ३२ । ६३ ॥

२ कर्णः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
६८ । ९५ ॥ १३१ । ३ ॥ भी० ७७ । ८ ॥

कर्णाटकाः । देश । स० ७८ । ९८ ॥ भी०
९ । ५९ ॥

The Province of Mysore and the Dis-
trict of South Canara in the Madras
Presidency, and the Districts of North
Kanara, Belgaum, and Dharwar in the
Bombay Presidency.

कर्णिका । अप्सराः । आ० १३२ । ४६ ॥

१ कर्दमः । ब्रह्मर्षि । स० ११ । १९ ॥ शां०
५८ ॥ ९८ ॥

[तस्य भार्या स्वायम्भुवमनुपुत्री देवहूतिः । तस्य पुत्रः
कपिलः । तस्य पुत्र्य अरुन्धत्यादयो नव ।
विशेषमरुन्धतीशब्दे पश्यत । भा० ३ । २२ ॥
२४ ॥]

२ कर्दमः । सर्पः । आ० ३५ । १६ ॥

+ कर्म । शुभाशुभरूप । तस्य बलवत्त्व । उ० २९।
६ ॥ तस्य हेतुत्व । अनु० १ । ७२ ॥ तस्य
सात्त्विकादिभेदेन त्रैविध्य । भी० ४२ ॥

कर्कटः । वङ्गदेशसमीपस्थो देशः । यस्य राजा
ताम्रलिप्तः । स० ३१ । २५ ॥

कलशः । सर्पः । उ० १०३ । ११ ॥

कलशपोतकः । सर्पः । आ० ३५ । ७ ॥

कलशतीर्थं । व० ८१ । ८० ॥

१ कलिः । चतुर्थं युग । तदभिमान्यसुरश्च ।
तद्धर्माः । शां० ६९ । १९—२४ ॥

तद्वृत्तान्तकथन । व० १५१ । ३४ ॥ १९१ ।
२५ ॥ [विष्णु० ६ । १ ॥ भा० १२ ।
२—३ । मत्स्य० १४४ ॥]

तस्य तिष्य इति नामान्तर । भी० १० । ३ ॥

तस्य दमयन्तीस्वयवराथमागमन । व० ५५ । १ ॥

तस्य नलराजशरीरे प्रवेश । व० ५६ । ३ ॥
तस्य नलदेहान्निष्क्रम्य विभीतकद्रुमप्रवेश । व०
७० । ३८ ॥

तत्र भविष्यल्लोकवृत्तान्तकथन । व० १९३ ॥

[तन्निग्रह' परीक्षिता । भा० १ । १७ ॥]

२ कलिः । मुनिपुत्रो देवगन्धर्व । आ० ६६।४४॥

१ कलिङ्गः । क्षत्रिय । सो० व० ययातिपुत्रस्या-
नोर्वशोत्पन्नस्य बलिराजस्य भार्याया दीर्घतमोनाम्ना
ऋषिणा उत्पादित पुत्रः । तद्भ्रातर अङ्गो वङ्गः
पुण्ड्रः सुहृश्च । आ० ११३ । ५३ ॥

२ कलिङ्गः । क्षत्रियः । द्रौपदीस्वयवरे । आ०
२०१ । १३ ॥

कलिङ्गाः । आन्ध्रदेशः । भी० ९ । ४६ ॥

तत्रत्या राजानः । श्रुतायुः शक्रदेवः सत्यदेवः ।

सत्य केतुमान् इत्यादयो भीमसेनेन हताः ।

भी० ५४ ॥ The County lying on the

South of the Vaitarani river in Orissa,

and north of the Krishna river in the

Districts of Rajahmundry, Vizagapa-

tam and Ganjam and a portion of Orissa

तस्य राजधानी राजपुरे । तस्य राजा दुर्योधनश्चशुर-

श्चित्राङ्गदः । शां० ४ । २ ॥

+ कलुषयोनिजः । अनार्ययोनिजशब्द पश्यत ।

कल्की । श्रीमतो नारायणस्यावतारः । स० ५० ।

४५ ॥ व० १९२ । ९३ ॥ [भा० १२ । २ ॥]

कलमाषः । सर्पः । आ० ३५ । ७ ॥

कलमाषपादः । सौदासशब्द पश्यत ।

कवची । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।

आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । ११ ॥

क० ४६ । ७ ॥ भीमेन हत । क० ८८ । १९ ॥

कविः । भृगो. पुत्रः । तत्पुत्रः शुक्राचार्य ।
 आ० ६७ । ४२ ॥ [तन्माता ख्यातिः ।
 भा० ४ । १ ॥]
 कशेरुकः । क्षत्रिय । श्रीकृष्णेन हत । स० ६१ । ६ ॥
 कशेरुमान् । क्षत्रियः । श्रीकृष्णेन हत ।
 व० १२ । ३३ ॥
 कश्यपः । ब्रह्मर्षि । मरीचिक्रुषेः पुत्रः । आ० ६३ । ३ ॥
 [तन्माता कर्दमपुत्री कला । भा० ४ । १ ॥]
 तस्य भार्या दक्षपुत्र्यस्त्रयोदश । अदिति दिति
 दनु काला दनायु. सिहिका क्रोधा प्राधा विश्वा
 विनता कपिला मुनि कद्रू इति । आ०
 ६६ । ११ ॥ तासामपत्यानि । आ० ६६ ।
 १४—५२ ॥
 [तस्य भार्या सप्तदश । भा० ६ । ६ ॥]
 तेन पुत्रकाम्यया यजनं । आ० ३१ । ५ ॥
 तस्य तक्षकेण सवाद । आ० ४२ । ३८ ॥
 तस्मै ब्रह्मणा विषहरविद्यादान । आ० २० । १६ ॥
 तस्मै परशुरामेणाश्वमेधयागान्ते दक्षिणात्वेन पृथिवी-
 दान । शां० ४८ । ६४ ॥
 तस्य ऐलेन सवाद । शां० ७३ ॥
 तस्य नारायणमहिमविषये गरुडेन सवाद । अनु०
 ४० ॥
 तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । २९ ॥
 तेन पृथिवीभूय प्राणिधारण । अनु० २५९ । ६ ॥
 तस्य सिद्धेन सवाद । अश्व० १७ ॥
 कहूलः । उद्दालकमहर्षेः शिष्यो जामाता च ।
 तद्भार्या सुजाता । तत्पुत्रोऽष्टावक्र । व० १३४ । ८ ॥
 तस्य जनकराजसभागमनं । तत्र वरुणपुत्रेण बन्दिना
 वादे पराजित्य जले निमज्जन । व० १३४ । १५ ॥
 तस्य जलात्पुनर्निर्गमन । व० १३६ । ३२ ॥
 कांस्यकुट्टाः । देश । स० ७८ । ९८ ॥
 + काकहंसयोः कथा । शल्येन कर्णाय कथिता ।
 क० ३५ ॥
 काकी । ताम्रायाः पुत्री । उल्लूकाना माता ।
 आ० ६७ । ५७ ॥

काक्षीवान् । शिविभार्यायाः दास्या शूद्र्या दीर्घ-
 तमसऋषेर्जात पुत्र । आ० ११३ । ४७ ॥
 स० ४ । २३ ॥
 काञ्चनाक्षी । नैमिषे विद्यमाना सरस्वती नदी ।
 शा० ३९ । १९ ॥
 काञ्ची । द्रविडदेशस्य प्राचीनराजधानी ॥ क०
 ९ । १९ ॥ Conjeevaram, in Chengleput
 District in the Madras Presidency
 It was the capital of Chola Kings
 [धामन० १२ । गरुडपूर्वा० ८१ । पद्म० स्वर्गस्य ५७ ॥]
 काठकोपनिषदर्थप्रतिपादनं । शां० २५२ ।
 अनु० १०६ ॥
 कान्तिकोसलाः । देश । भी० ९ । ४० ॥
 कान्यकुब्जः । देश । गाधे. राजधानी ।
 आ० १९१ । ३ ॥ Kanouj is on the
 junction of the river Ganges and the
 Kali-nadi or Ikshumati, in Rohil-
 khand
 कापच्यः । (कायव्यः) । निषादजात्युद्भवो
 दस्यूनामधिपतिः । शां० १३५ । ३ ॥
 कापव्याः । जना । स० ७८ । ८८ ॥
 कापिलं । क्रौञ्चद्वीपस्थ वर्ष । भी० १२ । १४ ॥
 कापी । नदी । भी० ९ । २४ ॥
 कामः । मन्मथ । तद्भार्या रति । आ० ६७ । ३३ ॥
 तस्य प्रशसा । शां० १६५ ॥
 तस्य द्रुमत्वेन रूपणं । शां० २६० ॥
 कामठकः । सर्पः । आ० ५७ । १६ ॥
 कामधेनुः । नन्दिनीनाम्नी वसिष्ठधेनु । आ०
 १९१ । ९ ॥
 तस्या अपहारो विश्वामित्रेण । आ० १९१ । २३ ॥
 कामन्दः । ऋषि । तस्यारिष्टनाम्ना राज्ञा सह
 धर्मत्यागिन प्रायश्चित्तविषये सवादः । शां०
 १२३ । ११ ॥
 काम्पिल्यं । माकन्दीसमीपस्थं नगरं । आ०
 १४८ । ७८ ॥ इदं दक्षिणपाञ्चालानां राज-

धानी । तस्य राजा द्रुपद । Kampilya is twentyeight miles north-east of Fate-gaiah in the District of Fairukhbad, N W P It was the capital of South-Panchala, the king of which was Drupada

काम्भोजाः । देश । निषधपर्वतस्य दक्षिणतो विद्यमान । भी० ९ । ६५ ॥ तत्रार्जुनस्य राजसूयदिविजयार्थं गमन । स० २८ । २५ ॥ Afganistan, the name has been derived from Aswasthan the place of horses

तस्य राजा सुदक्षिण । अर्जुनेन हत. । द्रो० ९२ । ६२ ॥

काम्यकं । खाण्डवप्रस्थस्य पश्चिमस्या दिशि मरुधन्वसु विद्यमान पुण्यवन । तत्र पाण्डवानां वास. । व० ५—२३ ॥ ३६—९० ॥ १८४ ॥

काम्या । अप्सराः । आ० १३२ । ४६ ॥

कायव्यः । कापच्यशब्द पश्यत ।

कायशोधनं । तीर्थ । व० ८१ । ४२ ॥

कारन्धमः । क्षत्रिय । करन्धमपुत्रोऽविक्षत् । अश्व० ४ । १८ ॥

कारन्धमतीर्थं । दक्षिणसमुद्रसमीपे । आ० २३६ । ३ ॥

कारीषिः । ऋषि । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५५ ॥

कारुशकाः । करुशदेशवासिनो जनाः । स० ७८ । ९९ ॥

कारुषः । क्षत्रिय । मनो पुत्र । आ० ६९ । १९ ॥

The eastern portion of the District of Shahabad, in the Province of Bihar

कार्कोटकः । कर्कोटकशब्द पश्यत ।

कार्तवीर्यः । क्षत्रिय । सो० वं० कृतवीर्यस्य पुत्रोऽर्जुन । स० ८ । ११ ॥

तस्य कथा । स० ९६ । २७ ॥

तस्य दत्तात्रेयात्सहस्रबाहुत्ववरप्राप्ति. । स० ४८ । ५ ॥ अनु० २५७ ॥

तस्य परशुरामेण वध । स० ४९ । ४ ॥ व० ११७ । २५ ॥

तत्पुत्रैर्जमदग्निहनन । व० ११७ । २७ ॥

तेन रावणबन्धन । स० ९६ । ३९ ॥ [रा०७।३३]

[तस्य कथा । भा० ९ । १५ ॥ हरि० १ । ३३ ।

वायु० ९४ ॥ मत्स्य० ४३ ॥ ग० ७ । ३१ ॥

मार्कण्डेय० १६ ॥]

तेन वसिष्ठाश्रमदाह । वसिष्ठात् शापप्राप्तिश्च ।

शां० ४८ । ४१ ॥

कार्तिकेयः । स्कन्द । व० २३३ । ९ ॥

+ कार्तिकादिद्वादशद्वादशीना विशेष । अश्व० ११३ ॥

कार्त्तिगः । अभिमन्युः । भी० ४७ । १५ ॥

१ कालः । क्षणलवादिरूपः । तस्य महिमा । आ० १ । २७३ ॥

तस्य विभागः । वि० ५२ । १ ॥ [भा० ३ । ११ ॥ हरि० १ । ८ ॥]

तं प्रति राज्ञः कारणत्व । शां० ६९ । ६ ॥

तस्य द्रुततरपातित्व । शां० १७४ ॥ २८३ ॥

२ कालः । कालाभिमानीनी मृत्युनाम्नी देवता ।

तस्या सर्पेणसवाद । अनु० १ । ७० ॥

कालकवृक्षीयः । (कालवृक्षीयः) । ऋषिः । स० ७ । १८ ॥

तस्य कथा अमात्यपरीक्षाविषये । शां० ८२ ॥

तस्य शकुन्त्यामुत्पन्न पुत्रः हिरण्यहस्तः । अनु० ५३ । २३ ॥

तस्य कौसल्येन क्षेमदर्शिना सवादः । शां० १०४-१०६ ॥

कालका । असुरस्त्री । तत्पुत्रा कालकेयाः । व० १७५ । ७ ॥

कालकीर्तिः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ३७ ॥

कालकूटः । पर्वतः । स० २० । २६ ॥

कालकेयाः । (कालेयाः) । हिरण्यपुरवास्तव्या
असुरा । अर्जुनेन हता । व० ९९ । ३ ॥
१७५ । १२ ॥
तेषा केषाचिद्धो देवै । व० १०४ । ७ ॥
कालखञ्जाः । असुरा । स० ९ । १६ ॥
कालघटः । जनमेजयसर्पसत्रे सदस्यो ब्राह्मण ।
आ० ५३ । ८ ॥
कालञ्जरः । पर्वतः । व० ८३ । ५६ ॥ तत्समीपे
मेधावितीर्थ ।
कालतोयकाः । देश । भी० ९ । ४७ ॥
कालदन्तकः । सर्प । आ० ५७ । ६ ॥
कालदाः । देश । भी० ९ । ६३ ॥
कालनेमिः । असुर । स० ५१ । ८ ॥ विष्णु-
ना हत । स० ५१ । २९ ॥
कालपथः । विश्वामित्रऋषे, पुत्र । अनु० ७ ।
५० ॥
कालयवनः । गर्गस्य पुत्रः । श्रीकृष्णेन हत ।
शां० ३४८ । २९ ॥
कालवेगः । सर्प । आ० ५७ । ६ ॥
काला । (कालिका) । दक्षप्रजापतिकन्या । क-
श्यपभार्या । तत्पुत्रा कालकेया । आ० ६६ ।
३४ ॥ व० १७५ । ७० ॥
कालापः । ऋषि । स० ४ । २४ ॥
कालिका । कालाशब्दं पश्यत । स० ११ । ४० ।
कालिङ्गः । कलिङ्गशब्दं पश्यत ।
कालिञ्जरः । कालञ्जरशब्दं पश्यत ।
कालिन्दी । यमुनानदी । स० ९ । २२ ॥
कालियः । सर्पः । आ० ३५ । ६ ॥ उ०
१०३ । ९ ॥
तस्य मर्दनं श्रीकृष्णेन । स० ५३ । १५ ॥ [भा०
१० । १६ ॥ हरि० २ । १२ ॥ विष्णु० ५ ।
७ ॥]
काली । वेदव्यासमाता सत्ववती । आ० ६० । २ ॥
कावेरी । नदी । स० ९ । २४ ॥ व० ८३ ।
३२ ॥ भी० ९ । २० ॥

तत्रार्जुनस्य तीर्थयात्रार्थं गमन । आ० २३६ । १४ ॥
तत्र नकुलस्य राजसूयदिग्विजयार्थं गमनं । स०
३३ । १२ ॥
काशयः । देश । भी० ९ । ४२ ॥
काशिकाः । जना । स० ७८ । ९७ ॥
काशी । वाराणसीक्षेत्र । आ० १९० ॥
काश्मीराः । देश । स० २८ । १७ ॥ भी०
९ । ५३ ॥ तस्य राजधानी श्रीनगर ।
काश्मीरमण्डलं । काश्मीरदेश । व० १३२ ।
१० ॥
काश्यः । पाण्डवपक्षीयो राजा । एकरथ । उ०
१७१ । २२ ॥
१ काश्यपः । सप्तर्षिष्वन्यतम, प्रजापति । कश्य-
पशब्दं पश्यत ।
२ काश्यपः । वसुदेवपुरोहित । तेन पाण्डवः
जातकर्मादिकरण । आ० १३३ । ४४ ॥
काश्यपद्वीपः । भी० ६ । ५६ ॥
किंजल्प्यं । तीर्थ । व० ८१ । ७९ ॥
किंदत्तः । पुण्यतीर्थभूत, कूपः । व० ८१ ।
९८ ॥
किंदमः । मृगरूपधारणेन मृगया सह मैथुनं कुर्व-
न्पाण्डुना हत ऋषि । आ० १२३ । १२ ॥
तेन पाण्डो शापदान । आ० १२३ । ३७ ॥
किंदानं । तीर्थ । व० ८१ । ७९ ॥
किंधुरं । द्रौपदीस्वयंवरे लक्ष्यवेधार्थं निहितं घनुः ।
आ० २०० । १३ ॥
किंपुना । नदी । स० ९ । २४ ॥
किंपुरुषः । हिमवदुत्तरभागे वर्तमानः खण्डः । तत्र
राजसूयदिग्विजयार्थमर्जुनस्य गमन । स० २९ ॥
+ किरातकथा । अत्याशाया अनर्थहेतुत्वे । उ०
६४ । १५ ॥
+ किरातरूपिर्द्रुक्कथा । व० ३९ ॥
किराताः । देश । भी० ९ । ५१ ॥ Tipa-
ra.—Hill Tippera, Comilla in Bengal

किरीटमाली । अर्जुनः । वि० ६३ । २७ ॥
 किरीटी । अर्जुन । तन्नामनिर्वचन । वि० ४३ ।
 २९ ॥
 किर्मीरः । बकभ्राता राक्षसः । व० ११ । २३ ॥
 तस्य वधो भीमेन । व० ११ । ६७ ॥
 किर्मीरवधपर्व । व० १-११ ॥
 किष्किन्धा । वालिसुग्रीवयोरावासभूता नगरी ।
 स० ३२ । १८ ॥ ५० । १७ ॥ व० २८ ॥
 १६ ॥ २९२ । ५७ ॥ A small village
 on the northern bank of the river
 Tungabhadra, near Humpi in the Dis-
 trict of Bellary, Madras Presidency
 कीचकः । विराटस्य श्याल । सुदेष्णाया भ्राता ।
 केकयस्य पुत्र । तन्माता मालवी । तद्भ्रातर उपकी-
 चका पञ्चोत्तरशत । वि० २१ ॥
 तेन द्रौपदीकामना । वि० १६ ॥
 तस्य बाणासुराशत्व । वि० २१ । २२ ॥
 तस्य वध भीमसेनेन । वि० २६ । ३३ ॥
 + कीचकवधपर्व । वि० १६-२८ ॥
 + कीटः । कश्चन क्रिमिः । तस्योपाख्यान । अनु०
 १७९ ॥
 तस्मै व्यासेन राज्यदानं । तेन राज्यपालन च ।
 अनु० १८० ॥
 कीर्तिः । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मस्य भार्या । आ०
 ६७ । १४ ॥
 + कीर्तिः । यशः । तस्याः स्वर्गप्रापकत्व । व०
 २०२ ॥
 तस्या सपादनीयत्व । आ० २२२ । ११ ॥
 कीर्तिधर्मा । पाण्डवपक्षीय, क्षत्रियः । द्रो०
 १५९ । ३८ ॥
 कुकुणः । सर्पः । उ० १०३ । १० ॥
 कुकुरः । सर्पः । उ० १०३ । १० ॥
 कुकुराः । देशः । भी० ९ । ४२ ॥
 कुकुरः । ऋषिः । स० ४ । २४ ॥
 कुञ्जरः । जयद्रथभ्राता । व० २६६ । ११ ॥

कुठारमुखः । सर्पः । आ० ५७ । १५ ॥
 कुणिगार्ग्यः । ऋषिः । तत्पुत्री वृद्धकन्या या
 गालवपुत्रः शृङ्गवानुपयेमे । श० ५३ । ३ ॥
 कुण्डकः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० २०१ । ३ ॥
 कुण्डजः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० ६८ । १०५ ॥
 १ कुण्डधारः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० १३१ । ७ ॥ भीमसेनेन हतः । भी०
 ८८ । २३ ॥
 २ कुण्डधारः । मेघः । तेन माणिभद्रनामान
 यक्ष प्रसाद्य ब्राह्मणायैश्वर्यदापन । शां० २७७ ॥
 ३ कुण्डधारः । सर्पः । स० ९ । १० ॥
 कुण्डभेदी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ । १३ ॥
 भी० ९६ । २७ ॥ तद्वधः भीमसेनेन । द्रो०
 १२७ । ४२ ॥
 कुण्डलः । सर्पः । आ० ५७ । १३ ॥
 कुण्डलाः । देशः । भी० ९ । ६३ ॥
 + कुण्डलाहरणं । विप्ररूपिणा इन्द्रेण कर्णस्य ।
 व० ३११ ॥
 + कुण्डलाहरणपर्व । व० ३०१-३११ ॥
 १ कुण्डली । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 भीमेन हतः । भी० ९६ । २४ ॥
 २ कुण्डली । गरुडस्य पुत्रः । उ० ११ । ९ ॥
 ३ कुण्डली । नदी । भी० ९ । २१ ॥
 कुण्डशायी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । आ० १३१ । १० ॥
 कुण्डाशी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० १३१ । १४ ॥
 कुण्डिकः । क्षत्रियः । सो० व० तृतीयजनमेज-
 यपुत्रस्य धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । आ० १०१ । ४६ ॥
 कुण्डिनं । भीष्मकस्य काले विदर्भाणा राजधानी ।
 व० ५७ । २० ॥ ७१ । २ ॥ In Berar

Vidarbha desa The ancient capital of Vidarbha Kundnapura in Bejar, Central India, is about forty miles east of Amraoti

कुण्डी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।

आ० १३१ । ११ ॥

कुण्डोदः । पर्वत । व० ८५ । २५ ॥

१ कुण्डोदरः । क्षत्रिय । धृतराष्ट्रपुत्रः । आ० ६८ । ९७ ॥

२ कुण्डोदरः । सर्प । आ० ३५ । १६ ॥

+ कुतपः । श्राद्धार्हः कालः । आ० ८७ । ३१ ॥

कुन्तयः । देशः । भी० ९ । ४० ॥

An ancient town of Malwa, the birth place of Kunti It was situated on the bank of a small river called Aswanadi

कुन्तलाः । देशः । भी० ९ । ५२ ॥

The ancient name of the Province in which Kurugode is situated A portion of the Bellary District in the Madras Presidency

कुन्तिभोजः । शूरराजस्य पितृष्वस्त्रीयपुत्र । आ०

६८ । १३१ ॥ अतिरथः । उ० १७२ । २ ॥

तस्य कथा । व० ३०४ ॥

तेन शूरराजपुत्र्या वसुदेवभगिन्याः पृथायाः दुहितृत्वेन स्वीकार । आ० ६८ । १३० ॥

तस्य पुत्रा दश । अश्वत्थाम्ना हताः । द्रो० १५७ ।

१८३ ॥

तस्य वधो द्रोणेन । क० ३ । २२ ॥

कुन्ती । शूरराजस्य पुत्री । कुन्तिभोजस्य दत्तकपुत्री

पृथा । पाण्डोर्भार्या । या यमानिलेन्द्रेभ्यो युधिष्ठिरभीमार्जुनाञ्जनयामास । श्रीकृष्णस्य पितृष्वसा ।

आ० ६३ । ५९ ॥ ६८ । १२९ ॥

तस्याः स्वसारः । (१) श्रुतदेवा कारुशस्य वृद्ध-

शर्मणः पत्नी । तत्पुत्रो दन्तवक्रः । (२) श्रुत-

कीर्तिः केकयस्य धृष्टकेतोः पत्नी । तत्पुत्राः सत-

र्दनादय पञ्च । तत्पुत्री श्रीकृष्णस्य भार्या भद्रा ।

(३) राजाधिदेवी । आवन्त्यस्य जयत्सेनस्य

भार्या । तत्पुत्रौ विन्दानुविन्दौ । पुत्री श्रीकृष्ण-

भार्या मित्रविन्दा । (४) श्रुतश्रवा । चैद्यस्य

दमघोषस्य पत्नी । तत्पुत्रः शिशुपालः । भा० ९ ।

२४ ॥ विष्णु० ४ । १४ ॥ हरि० १ । ३४ ॥

तस्याः सिद्ध्यशत्व । आ० ६८ । १६० ॥

तस्या बाल्ये दुर्वाससो मन्त्रप्राप्ति । आ० ६८ ।

१३२ ॥ १२० ॥ १२८ ॥ व० ३०६ ॥

[देवीमा० २ । ६ ॥]

तस्या मन्त्रपरीक्षार्थं सूर्याह्वान । आ० १२० । ९ ॥

व० ३०७ ॥

तस्या सूर्यारुर्णोत्पत्तिः । आ० ६४ । १४० ॥

६८ । १३८ ॥ १२० । २८ ॥ व० ३०८-

३०९ ॥

ता प्रति एकचक्रानगरे ब्राह्मणेन वकासुरवृत्तान्तकथनं ।

आ० १७४ ॥

तस्या सूर्योपस्थानं कुर्वत कर्णस्य समीपगमन । उ०

१४४ । २७ ॥

तस्या कर्णं प्रति तस्य स्वपुत्रत्वकथन । उ० १४५ ।

२ ॥

तया विदुरं प्रति कर्णस्य स्वपुत्रत्वकथनं । उ०

१४४ । १९ ॥

तया युधिष्ठिरं प्रति कर्णस्य स्वपुत्रत्वकथन । स्त्री०

२७ । ७ ॥

तस्या समाश्वसनं श्रीकृष्णेन । उ० ९० । ९१ ॥

तस्या दावाग्निप्रवेशः । आश्र० ३९ ॥

कुन्दापरान्ताः । देशः । भी० ९ । ४९ ॥

कुपटः । दनुपुत्रः । आ० ६६ । २६ ॥

कुबेरः । (वैश्रवणः) । उत्तरदिगीश्वरो देवः ।

अस्य सोमहृति मुख्य नामधेय । अतएव सौम्येति उत्तर-

दिशो नाम । तद्भार्या ऋद्धिः । स० १० । ६ ॥

तत्पुत्रो नलकूबरः । स० १० । २० ॥ तद्भार्या

भद्रा । आ० २१६ । ६ ॥

तस्योत्पत्तिः पुलस्त्यमहर्षेर्गोनाम्न्या तत्पत्न्या । व०
२७५ । १२ ॥

तदागमन पाण्डवसमीपे । व० १६२ । ३३ ॥

तदागमनमर्जुनसमीपे । व० ४१ । ७ ॥

तदागमन भीमसेनसमीपे सौगन्धिकाहरणकाले । व०
१५५ । २७ ॥

तस्यागस्त्यऋषितः मानुषात्क्लेशप्राप्तिप्रकारकशापप्राप्ति ।
व० १६२ । ५९ ॥

तस्यावासः कैलास । भी० ६ । ४१ ॥

तस्य राजधानी अलका । आ० ७९ । ९ ॥ व०
१६३ । ११ ॥

तस्य मुचुकुन्देन सह क्षत्रधर्मविषये सवादः । शां०
७४ ॥

तत्सभावर्णन । स० १० ॥

कुब्जावती । तीर्थ । व० ८२ । ४० ॥

१ कुमारः । स्कन्द । शा० ४५ । १ ॥

२ कुमारः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥

कुमारकः । सर्पः । आ० ५७ । १३ ॥

कुमारधारा । नदी । व० ८२ । १४८ ॥

कुमारविषयः । देशः । तस्य राजा श्रेणिमान् ।
स० ३१ । १ ॥

कुमाराः । देशः । स० ७८ । ८९ ॥

+ कुमाराणां क्रीडा । आ० १३७ । १४ ॥

कुमारिकातीर्थं । कन्यातीर्थशब्द पश्यत । व०
८० । ८२ ॥

कुमारी । नदी । भी० ९ । ३६ ॥

१ कुमुदः । सर्पः । आ० ३५ । १५ ॥ उ०
१०३ । १३ ॥

२ कुमुदः । दिग्गजः । उ० ९९ । ८ ॥

३ कुमुदः । पर्वतः । भी० १२ । १० ॥

४ कुमुदः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १२ ॥

कुमुदाक्षः । सर्पः । आ० ३५ । १५ ॥

कुम्भः । प्रह्लादस्य पुत्रः । आ० ६६ । १९ ॥

कुम्भकर्णः । रावणभ्राता राक्षसः । विश्रवसः पुत्रः ।

तन्माता पुष्पोत्कटा । व० २७६ । ७ ॥ तस्य
लक्ष्मणेन वधः । व० २८८ ॥

कुम्भकर्णाश्रमः । व० ८२ । १५६ ॥

+ कुम्भकारः । कुलालः । एकचक्रनगरे तस्मा-
द्भीमस्य महत्तरपात्रलाभः । आ० १७१ ।
१८ ॥

तद्गृहे द्रौपदीखयंवरकाले पाण्डवाना वासः । आ०
२०० । ६ ॥

कुम्भयोनिः । अगस्त्यशब्दं पश्यत । व० ९७ ।
८ ॥

कुम्भरेताः । अग्निविशेषः । व० २२१ । १८ ॥

कुम्भीनसी । चित्ररथनाम्नो गन्धर्वस्य भार्या ।
आ० १८६ । ३४ ॥

कुरवः । धार्तराष्ट्रा । तेषा दुर्निमित्तप्रादुर्भावः ।
उ० ८४ ॥

कुरुः । क्षत्रियः । सो० वं० सवरणस्य पुत्रः । तन्माता
तपती । तद्भार्या शुभाङ्गी । तत्पुत्रो विदूरथ ।
आ० ६३ । ४१ ॥

तस्यान्या भार्या बाहिनी । तत्पुत्राः अश्ववान् अभि-
ष्यन्तः । चैत्ररथः मुनिः । जनमेजयश्च । अश्ववतो
ऽविक्षत् इति नामान्तरः । आ० १०१ । ३६ ॥
वि० ५३ । १४ ॥ [मत्स्य० ५० ॥]

कुरुक्षेत्रं । कुरुनामकेन राज्ञा निर्मित सरस्वती-
दृषद्वैत्योरन्तरा विद्यमानं क्षेत्र । आ० १०१ ।
३८ ॥ व० ८३ । ९० ॥ A tract
between the rivers Sarasvati and Dhri-
shadvati and it was named Bihma-
varta in the period of Swayambhuva
Manu and it is about 70 miles in
length and 30 miles in width It
is also a Railway station 100 miles
north of Delhi in the District of
Karnal

तस्य महिमा । व० ८१ । १ ॥ शा० ५४ ॥

तस्य द्वापरे पुण्यतमत्व । व० ८३ । ९० ॥

कुरुजाङ्गलाः । कुरुदेशस्य पश्चिमतो विद्यमानो वनप्रचुरो देश । आ० १०१ । ३७ ॥

A forest country situated in the north west of Hastinapura, the capital of the Kurus, north-east of Delhi, now entirely diluviated by the river Ganges

कुरुतीर्थं । व० ८१ । १६६ ॥

कुरुपाञ्चालाः । देशः । भी० ९ । ३९ ॥

कुरुवृद्धः । भीष्म । भी० ५२ । ५२ ॥

१ **कुलपतिः ।** “एको दशसहस्राणि योऽन्नदानादिना भरेत् । स वै कुलपतिः” इत्युक्तलक्षण शौनक-ऋषि । आ० १ । ५ ॥

२ **कुलपतिः ।** हिमवत्पार्श्वे ब्रह्माश्रमपदे विद्यमानः कश्चन ऋषि । तस्य शूद्रस्य च कथा । अनु० ३१ । १३ ॥

कुलम्पुनः । तीर्थं । व० ८१ । १०४ ॥

कुलपर्वताः । महेन्द्र मलयः सद्य शुक्तिमान् ऋक्षवान् विन्ध्य पारियात्रः इति सप्त । भी० ९ । ११ ॥

कुलिकः । सर्प । आ० ६६ । ४१ ॥

कुलिङ्गः । दुर्योधनमन्त्री ब्राह्मणः । आ० ६१ । १० ॥ अस्य कणिक इति नामान्तर । आ० १५३ । २ ॥ विशेष कणिकशब्दे पश्यत ।

कुलिङ्गाः । देशः । तद्विजयोऽर्जुनेन राजसूयार्थं । स० २७ । ९ ॥ अयं कुलिन्दादन्य इति भाति ।

कुलिङ्गशकुनिः । (भूलिङ्गशकुनिः) । मासाहसमिति वदन्ती शकुन्तिका । स० ६७ । २८ ॥

कुलिन्दाः । केकयदेशस्य दक्षिणतः कुरुक्षेत्रस्योत्तरतः सरस्वतीतीरे विद्यमानो देशः । स० ७८ । ७९ ॥ भी० ९ । ६३ ॥ The District of Shaharnpui, north of Delhi

कुवलाश्वः । क्षत्रियः । सू० व० बृहदश्वस्य पुत्रः । तस्य धुन्धुमार इति नामान्तर । व० २०४ । ३३ ॥ २०५ ॥ [ब्रह्म० ७ ॥ हरि०

१ । ११ ॥ वायु० ८८ ॥ भा० ९ । ६ ॥]

तस्य पुत्राः हृदाश्व कपिलाश्वः भद्राश्व इति त्रय । व० २०७ । ३७ ॥

कुवीरा । नदी । भी० ९ । २७ ॥

कुशः । कुशिकशब्द पश्यत ।

कुशचीरा । नदी । भी० ९ । २३ ॥

कुशद्वीपः । भी० १२ । ९ ॥

कुशधारा । नदी । भी० ९ । २४ ॥

कुशप्लवनतीर्थं । व० ८३ । ३७ ॥

कुशबिन्दवः । देशः । भी० ९ । ५६ ॥

कुशलः । कौञ्चद्वीपस्यो देशः । भी० २२ । २१ ॥

कुशास्थली । द्वारका । स० १४ । ५३ ॥

Dwaraka, the capital of the Krishna's kingdom in Guzerat

कुशाम्बः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुकुलोत्पन्नस्य कृतिराजपुत्रस्य उपरिचरवसो पुत्रः । अस्य मणिवाहन इति नामान्तर । आ० ६४ । ४४ ॥

कुशिकः । सो० व० पुरुरवोवशोत्पन्नस्य जहोर्वशो उत्पन्नस्य कुशस्य पुत्रः । तत्पुत्रो गाधि । अनु० ७ । ५ ॥

तेन पुत्रार्थं तपश्चरण । शां० ४८ । ३ ॥ [भा० ९ । १५ ॥ हरि० १ । २७ ॥]

तस्य गृहे च्यवनऋषेर्वास । अनु० ८७ ॥

कुषिकः । क्षत्रियः । स० ८ । १० ॥

कुस्तुम्बुरुः । यक्षः । स० १० । १७ ॥

कुहनः । क्षत्रियः । जयद्रथभ्राता । व० २६६ । ११ ॥

कूर्चामुखः । विश्वामित्रर्षे पुत्रः । अनु० ७ । ५३ ॥

कूर्मः । सर्पः । आ० ६६ । ४१ ॥

× **कूर्मावतारः ।** श्रीमतो नारायणस्य । आ० १८ । १२ ॥ [पद्म० ६ । २५९ ॥ भा० ८ । ७ ॥]

+ **कूर्मव्यूहः ।** कौरवाणां । भी० ८७ । ९ ॥

कूष्माण्डकः । सर्पः । आ० ३५ । ११ ॥

कृकण्युः । क्षत्रियः । सो० व० रौद्राश्वपुत्रः । आ० ८८ । ९ ॥

कृतक्षणः । वैदेहः । स० ४ । ३३ ॥ ७८ । ३३ ॥

कृतं । देवयुग । आदियुग । तन्नामनिर्वचन ।

व० १५१ । १२ ॥

तस्य स्वभावः । व० १९१ । २२ ॥ १९४ । ७ ॥

शां० ६९ । ८ ॥

+ कृतघ्नः । तस्य निन्दा । शां० १६७ ॥

तस्य निष्कृतिर्नास्ति । शां० २७७ । ११ ॥

तस्य प्रायश्चित्त । अनु० ३३ ॥

कृतवर्मा । क्षत्रियः । सो० व० यदुवशीयसात्वत-

कुलोत्पन्नस्य हृदिकस्य पुत्र । अतिरथ । उ०

१६५ । २४ ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० ६४ । १४७ ॥ स० ४ । ३६ ॥

तत्पराक्रमवर्णन । द्रो० ११४ ॥

तेन शिखण्डिपराजय । क० १७ । २१ ॥

तस्य पराजय सात्यकिना । द्रो० ११६ ॥ श० २० ॥

तस्य वधः सात्यकिना । मौ० ४ । २९ ॥

कृतवीर्यः । क्षत्रियः । सो० व० यदुवश्यः ।

कार्तवीर्यार्जुनस्य पिता । आ० १९४ । ११ ॥

स० ८ । ९ ॥ [तस्य पिता धनकः । तस्य

वशः । भा० ९ । २३ ॥]

कृतवेगः । क्षत्रियः । स० ८ । ९ ॥

कृतश्रमः । ऋषिः । स० ४ । २० ॥

कृतिः । क्षत्रियः । स० ८ । ९ ॥

१ कृत्या । नदी । भी० ९ । १८ ॥

२ + कृत्या । आभिचारप्रयोगनिर्मिता दुर्देवता ।

तया दुर्योधनस्य पाताललोकप्रापण । व० २५२ । २६ ॥

तस्या सर्जन च्यवनेनेन्द्रपीडनाय । व० ११५ । १८ ॥

तस्या विभजन रुथादिषु च्यवनेन । व० १२६ । ९ ॥

तस्याः सर्जन रैभ्येण यवक्रीतहननाय । व० १३८ । ६ ॥

कृपः । गौतमकुलोत्पन्नस्य शरद्वतः जालवतीनाम्न्या

अप्सरसो दर्शनस्तुताद्रेतसः शरस्तम्बे पतितात् जातः

पुत्रः । तत्स्वसा द्रोणाचार्यभार्या कृपी । शान्तनु-

राजेन पोषितः । आ० १४० । २-२१ ॥

रथयूथपयूथपः । उ० १६६ । २० ॥

तदुत्पत्तिः । आ० ६४ । १४९ ॥ १४० । २ ॥

[भा० ९ । २१ ॥]

तस्य रुद्रगणाशत्वः । आ० ६८ । ७७ ॥

तस्मात्कौरवाणा पाण्डवाना च धनुर्वेदप्राप्तिः । आ०

१३९ । ४१ ॥

तद्गर्हण कर्णेन । वि० ५० । २ ॥

तेन कर्णगर्हणः । वि० ४९ । १ ॥ द्रो० १५९ । १३ ॥

तस्य पराजयोऽर्जुनेन । द्रो० १४९ ॥

तेनार्जुनप्रशसनः । वि० ४९ । २० ॥

तज्जिह्वाच्छेदप्रतिज्ञा कर्णेन । द्रो० १५९ । ५६ ॥

तेन घृष्टद्युम्नपराभवः । क० १७ । १० ॥

तस्याश्वत्थाम्ना प्रसुप्तपाण्डुपाञ्चालमारणे विवादः ।

सौ० ४ ॥

कृपी । (गौतमी) । शरद्वतो जालवतीनाम्न्या

अप्सरसो दर्शनस्तुतात् शरस्तम्बेपतितात् रेतसो

जाता पुत्री । कृपाचार्यस्य स्वसा । द्रोणाचार्यस्य

भार्या । शान्तनुराजेन पोषिता । तत्पुत्रोऽश्वत्थामा

आ० १४० । २-२१ ॥

[तस्या उत्पत्तिः । भा० ९ । २१ ॥]

कृमिः । नदी । भी० ९ । १७ ॥

१ कृशः । ऋषिः । शृङ्गिऋषेः स्वसा । आ०

४० । २९ ॥

२ कृशः । तनुनामा विप्रः । यो वीरद्युम्न प्रति

आशाया कृशतरत्वमुपपादयामासः । शां० १२७ ॥

कृशकः । सर्पः । उ० १०३ । १५ ॥

कृशाश्वः । क्षत्रियः । यमसभाया । स० ८ ।

१७ ॥

श्रीकृष्णः । भगवान्नारायणः । सो० व० यदु-

कुलोत्पन्नस्य वसुदेवस्य पुत्रत्वेनावतीर्णो वासु-

देवश्च । तन्माता देवकी । तदवतारकथा ।

आ० ६४ । १४१ ॥ स० ५१ ॥ [भा०

३ । २ ॥ १० । ३ ॥ विष्णु० ५ । ३ ॥

ब्रह्म० १८०-२१२ ॥ पद्म० ४ । ६९ ॥ ६ ।

२७०-२७९ ॥ हरि० २ । ४ ॥ देवीभा०

४ । २३ ॥ लिङ्गपु० ६९ ॥]

[तस्य भार्या । भीष्मकराजसुता रुक्मिणी ॥ २
सत्राजित पुत्री सत्यभामा ॥ ३ कौसत्यस्य
नम्रजित पुत्री नीला (सत्या) ॥ ४ पितृष्वसु
श्रुतकीर्तेः । पुत्री भद्रा । तत्पिता केकयो धृष्टकेतुः ॥
५ पितृष्वसु राजाधिदेव्या पुत्री मित्रविन्दा ॥
तत्पिता आवन्त्यो जयत्सेन ॥ ६ सूर्यपुत्री
कालिन्दी ॥ ७ लक्ष्मणा (लक्षणा) मद्राधिपते
सुता ॥ ८ जाम्बवती । जाम्बवत ऋक्षराजस्य
दुहिता । भा० १० । ५६ ॥ १० । ५८ ॥
पुनरन्या षोडशसहस्रसख्याका महिष्य अप्स-
रोशा नरकासुरपुरादाहता । भा० १० ।
५९ ॥ विष्णु० ५ । २८ ॥]

[तस्य पत्नीभिर्द्रौपदी प्रति स्वस्रोद्वाहकथावर्णन ।
भा० १० । ८३ ॥]

तस्य श्रीमन्मारायणावतारत्व । आ० ६८ । १५१ ॥
उ० ४९ ॥

तस्य जरासन्धेन सह द्वेषकारण । स० २३ ॥
तस्य भगिनी यशोदापुत्री एकानङ्गा । स० ५९ । ९ ॥
[तस्य वैमात्रेयोऽग्रजो बलराम । भा० ९ । २४ ॥]
तस्य सारथिर्दारुः । व० २० । २४ ॥ अश्व०
११८ । ५२ ॥

तस्य शङ्खः पाञ्चजन्यः । भी० २५ । १५ ॥
तस्याश्वा शैब्यसुग्रीवमेघपुष्पबलाहका । अश्व०
११८ । ५६ ॥

तस्य पाञ्चालकार्मुकानारोपणे कारण । आ० २०६ ।
२० ॥

तस्य पाञ्चालनगरे पाण्डवदिदृक्षया कुलालशालागमन ।
आ० २६० । २२ ॥

तस्य सखीकस्य तादृशेनार्जुनेन सह यमुनाया जल-
क्रीडा । आ० २४८ ॥

तेन हसिते सति सत्यभामया तत्कारणप्रश्न । आ०
२३८ । १० ॥

तेन युधिष्ठिरराजसूये ब्राह्मणपादप्रक्षालन । स० ३८ ।
१२ ॥

तस्य युधिष्ठिरराजसूये सहदेवेनाग्रपूजाकरण । स०
३९ । ४८ ॥

तन्महिमोक्तिर्भीष्माचार्येण । स० ४१ । ६ ॥
अनु० २५१-२५३ ॥

तस्य स्तुति । अर्जुनकृता । व० १२ । ११ ॥
द्रौपदीकृता । व० १२ । ५२ ॥ २६४ । ७ ॥
ब्रह्मर्षिकृता । इदमेव विश्वोपाख्यान । भी०
६८ ॥ युधिष्ठिरकृता । शां० ४२ ॥ भीष्म-
कृता । शां० ४६ । ५० ॥ धृतराष्ट्रकृता
उ० ७० ॥

तस्य सारतरत्व । उ० ६७ ॥ अश्व० ११८ । ३७ ॥
तच्चरित्रकथन विदुरेण धृतराष्ट्राय । उ० १३० ।
५५ ॥ धृतराष्ट्रेण सभाया । द्रो० ११ ॥

तद्गुणानुकीर्तन महेश्वरेण । तद्वशकथन च । अनु०
२५१ ॥

तेन वाराणसीदाह । स० ६१ । ११ ॥
तस्यागमन काम्यरुवने पाण्डवान्प्रति । व० १२ ॥
तेन द्रौपदीसमाश्रासन । व० १२ । १३१ ॥
तस्य साल्वराजेन युद्ध । व० १४ ॥

तेन वनस्था द्रौपदी प्रत्यक्षयाचन । तेनाक्षयपात्र-
कण्ठलग्नशाकपुलाकभक्षणे आकण्ठतृप्तस्य सशि-
प्यवर्गस्य दुर्वासस पलायन । व० २६३-२६४ ॥

तन्नामनिर्वचन । उ० ६९ । ५ ॥ शां० ३६२ । १४ ॥
तेन भीमसेनमाहात्म्यकथन । उ० ७६ ॥

तस्य सन्ध्यर्थ हास्तिनपुरगमन । उ० ८२ ॥
तद्दर्शनार्थमृषीणामागमन । उ० ८३ । २४ ॥

तस्य मार्गे शुभशकुनानि । उ० ८४ । ९ ॥
तस्य मार्गे तत्रतत्र निवासार्थं दुर्योधनेन समानिर्मा-
पण । उ० ८५ ॥

तेन विदुरगृहगमन तदन्नभोजनं च । उ० ९१ ।
४० ॥

तेनाह्निककरण । उ० ९४ ॥ [भा० १० । ७० ॥]
तद्वन्धननिर्धारण दुर्योधनेन । उ० १३० ॥

तेन विश्वरूपप्रदर्शन धृतराष्ट्रसभाया । उ० १३१ ॥

समराङ्गणेऽर्जुनाय । भी० ३५ ॥ उदङ्काय ।
अश्व० ५५ ॥

तेन कर्णं स्वरथमारोप्य तेन सह तस्य पाण्डवपक्षप्र-
वेशे सभाषण । उ० १३७ । २६ ॥

तेन भीष्मवधेच्छया चक्रायुधग्रहण । भी० ५९ ।
८८ ॥

तस्य भीष्मवधायामियान । भी० १०६ । ५५ ॥
तेन भगदत्तविस्मृष्टस्य वैष्णवास्त्रस्योरसा धारण ।
द्रो० २९ । १८ ॥

तेन लाङ्गलायुधोद्यमनेन भीमसेनहननोद्यतस्य बलरा-
मस्य सान्त्वन । श० ६१ । ९ ॥

तेन दुर्योधनगर्हण । दुर्योधनेन तद्गर्हण च । श० ६२ ॥
तेन गान्धार्या समाश्वासन । श० ६४ ॥

तस्मै गान्धार्या “एवमेव तव कुलमपि नश्यतु” इति
शापदान । स्त्री० २५ । ३९ ॥

तेनाश्वत्थाम्ने शापदान । सौ० १६ । ६ ॥
तेन कैलासभस्मीकरण । अनु० २०३ । १८ ॥

तेन पुत्रार्थं शिवं प्रति तपश्चरण । अनु० २०३ ॥
[शिवपु० उमास० १]

तस्मै रुद्रेण वरदान । अनु० ४६ ॥
तेनोदङ्गान्निषिर्दर्शन । अश्व० ५३ ॥

तेनोदङ्काय स्वमाहात्म्यकथन । अश्व० ५४ ॥
तस्य रवैतकप्रवेशः । आ० २३९ ॥ अश्व० ५९ ॥

तेन प्रसवसमनंतरं मृतस्य परीक्षित उज्जीवन । अश्व०
६६ । ६९ ॥

तस्य पादतले जरनाम्ना व्याधेन बाणेन वेधः । मौ०
५ । २२ ॥ [भा० ११ । ३१ ॥]

तेन दुर्वाससः परिचर्या । तदुच्छिष्टपायसेन स्वाङ्ग-
विलेपन च । अनु० २६४ ॥ मौ० ५ ।
१८ ॥

तेन बलरामेण धेनुकासुरघातन । स० ५३ । १६ ॥
[भा० १० । १५ ॥ हरि० २ । ६३ ॥
विष्णु० ५ । ८ ॥]

तेन नरकासुरवधः । स० ५५ । ३४ । [भा०

१० । ५९ ॥ हरि० २ । ६३ ॥ विष्णु० ५ ।
२९ ॥]

तेन यमलार्जुनभङ्गः । स० ५२ । २८ ॥ [भा०
१० । १० ॥ हरि० २ । ७ ॥ विष्णु० ५ । ६ ॥

तेन शकटासुरवधः । स० ५२ । १७ ॥ [भा०
१० । ७ ॥ हरि० २ । ६ ॥ विष्णु० ५ । ६ ॥]

तेन बाणासुरपराजयः । स० ६० । ३१ ॥ [हरि०
२ । ११८ ॥ भा० १० । ६३ ॥]

तेन सान्दीपिनेश्चतुष्पष्टिकलाभ्यासः । स० ५४ ।
१ ॥ [भा० १० । ४५ ॥ विष्णु० ५ । २१ ॥
हरि० २ । ३३ ॥]

चतुष्पष्टिकलानां नामानि । १ गीत । २ वाद्य ।
३ नृत्य । ४ नाट्य । ५ आलेख्य । ६ विशेष-

कच्छेद्य । ७ तण्डुलकुसुमबलिविकारा । ८
पुष्पास्तरण । ९ दशनवसनाङ्गरागाः । १० मणि-

भूमिकार्कर्म । ११ शयनरचन । १२ उदक-
वाद्यमुदकघातः । १३ चित्रयोगाः । १४ माल्य-

ग्रथन । १५ शोखरापीडयोजन । १६ नेपथ्य-
योजन । १७ कर्णपत्रभङ्गाः । १८ सुगन्धयुक्तिः ।

१९ भूषणयोजन । २० ऐन्द्रजाल । २१ कौ-
चुमारयोगाः । २२ हस्तलाघव । २३ चित्रशा-

कापूपभक्ष्यविकाराः । २४ पानकरसरागासव-
योजन । २५ सूचीवापकर्म । २६ सूत्रक्रीडा ।

२७ वीणाडमरुकवाद्यानि । २८ प्रहेलिका ।
२९ प्रतिमाला । ३० दुर्वाचकयोगाः । ३१

पुस्तकवाचकं । ३२ नाटकाख्यायिकादर्शन ।
३३ काव्यसमस्यापूरण । ३४ पट्टिकावेत्रबाण-

विकल्पाः । ३५ तर्ककर्माणि । ३६ तक्षण ।
३७ वास्तुविद्या । ३८ रूप्यरत्नपरीक्षा ।

३९ धातुवादः । ४० मणिरागज्ञानं । ४१
आकरज्ञान । ४२ वृक्षायुर्वेदयोगाः । ४३ मेष-

कुक्कुटलावकयुद्धविधिः । ४४ शुक्रशारिकाप्रला-
पन । ४५ उत्सादन । ४६ केशमार्जनकौशलं ।

४७ अक्षरमुष्टिकाकथनं । ४८ म्लेच्छितकुतर्क-

विकल्पा । ४९ देशभाषाज्ञान । ५० पुष्प-
शकटिकानिर्मितिज्ञान । ५१ यन्त्रमातृकाधारण-
मातृका । ५२ सवाच्य । ५३ मानसीकाव्य-
क्रिया । ५४ अभिधानकोशः । ५५ छन्दो-
ज्ञान । ५६ क्रियाविकल्पा । ५७ छलितक-
योगा । ५८ ब्रह्मगोपनानि । ५९ द्यूतविशेषा ।
६० आकर्षक्रीडा । ६१ बालक्रीडनकानि । ६२
वैनायिकीना ज्ञान । ६३ वैजयिकीना ज्ञान ।
६४ वैतालिकीना ज्ञान । इति चतुष्पष्टिः
कलाः । ६४ ॥

तेन कालियमर्दन । स० ५३ । १५ ॥ [भा०
१० । १६ ॥ हरि० २ । १२ ॥ विष्णु० ५ । ७ ॥]

तेनारिष्टासुरवध । स० ५३ । २८ ॥ [भा०
१० । ३६ ॥ हरि० २ । २१ ॥ विष्णु०
५ । १४ ॥]

तेन कसवधः । स० ५३ । ३३ ॥ [भा० १० ।
४४ ॥ हरि० २ । ३० ॥ विष्णु० ५ । २० ॥]

तेन पूतनासंहारः । स० ५२ । २३ ॥ [भा०
१० । ६ ॥ हरि० २ । ६ ॥ विष्णु० ५ । ५ ॥]

तेन चाणूरवध । स० ५३ । ३० ॥ [हरि० २ ।
३० ॥ भा० १० । ४४ ॥ विष्णु० ५ । २० ॥]

तेन पारिजातहरण । स० ५७ । ४१ ॥ [भा०
१० । ५९ ॥ हरि० २ । ६४ ॥ विष्णु०
५ । ३० ॥]

तेन गोवर्धनोद्धरण । स० ५३ । २२ ॥ [भा०
१० । २५ ॥ हरि० २ । १५ ॥ विष्णु०
५ । १० ॥]

[तेन कुचेलायैश्वर्यदान । भा० १० । ८० ॥]

[तेन कुवलयपीडवध । भा० १० । ४३ ॥ हरि०
२ । २९ ॥]

[तेन वृकासुरहनन । भा० १० । ८८]

तेन केशिनामकाश्वरूपदैत्यवध । स० ५३ । २९ ॥

[भा० १० । ३७ ॥ हरि० २ । २४ ॥

विष्णु० ५ । १६ ॥]

[तेन तृणावर्तवध । भा० १० । ७ ॥]

[तेन पौण्ड्रवासुदेववध । भा० १० । ६६ ॥]

[तेन सुगालवासुदेववध । हरि० २ । ४४ ॥]

[तेन बकासुरवध । भा० १० । ११ ॥]

[तेन वत्सासुरवधः । भा० १० । ११ ॥]

[तेन मृतस्य ब्राह्मणपुत्रस्य श्वेतद्वीपादानयनं । भा०
१० । ८९ ॥ हरि० २ । ११३ ॥]

[तस्य रुक्मिण्या सह प्रेमकलह । भा० १० । ६० ॥]

[तेन गोमन्तपर्वतदाह । हरि० २ । ४२ ॥]

[तस्य पुत्रा । भा० १० । ६१ ॥]

[तत्पुत्राणा नामानि । भा० १० । ९० ॥ हरि०
२ । १०३ ॥]

२ कृष्णः । वेदव्यास । आ० ११५ । ७ ॥

३ कृष्णः । अर्जुन । वि० ४३ । ४१ ॥

कृष्णद्वैपयानः । व्यास । आ० १ । १६ ॥

कृष्णवेणा । कृष्णा नदी । भी० ९ । २८ ॥

कृष्णवेणी । कृष्णा नदी । स० ९ । १६ ॥

कृष्णा । नदी । भी० ९ । ३३ ॥

केकयः । सूतराज्याधिपो रथकारः । मालव्या भर्ता ।

तत्पुत्रा कीचकादयः । तस्य द्वितीया भार्या

मालव्याः स्वसा । तत्पुत्री विराटभार्या सुदेष्णा ।

वि० २१ । १३ ॥

+ केकयराजोपाख्यानं । राज्ञा ब्राह्मणरक्षण-

विषये । शां० ७७ ॥

१ केकयाः । क्षत्रिया । पाण्डवपक्षीयाः । उ०

१७१ । १४ ॥

२ केकयाः । क्षत्रिया । दुर्योधनपक्षीयाः । उ०

१९५ । ५ ॥

३ केकयाः । देशः । भी० ९ । ४८ ॥ The

country between the Beas and the

Sutley It was the kingdom of the

father of Kaikeyi one of the wives of

Dasaratha

केतवः । ऋषयः । शां० १९ । १६ ॥

१ केतुमान् । क्षत्रिय । स० ४ । ३३ ॥

२ केतुमान् । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६।२४ ॥
 ३ केतुमान् । निषादः । एकलव्यपुत्रः । भी०
 ५४ । ५ ॥ भीमेन हतः । भी० ५४ । ७७ ॥
 केतुमालः । खण्डः । स० २९ । ३९ ॥ भी०
 ६ । ३१ ॥
 तस्य सुकृतिना सुखभोगस्थानत्वः । अनु० २४० ॥
 केतुमाला । नदी । व० ८७ । १४ ॥
 केतुवर्मा । त्रैगर्तः । अश्व० ७४ । १४ ॥
 केदारतीर्थः । गङ्गाद्वारमारभ्य तमसानदीपर्यन्त
 विद्यमान तीर्थः । व० ८१ । ७२ ॥ Kedari-
 nath A sacred stream called Kali-
 ganga has its rise here It is about
 146 miles north of Haidwar and
 is very near to Badarinath
 केरलः । केरलदेशाधिपः । वि० ५३ । १५ ॥
 केरलाः । देशः । स० ३२ । ७३ ॥ भी०
 ९ । ५८ ॥ The Malabar coast It com-
 prises Malabar, Travancore, and Ka-
 nara
 केशवः । श्रीकृष्णः । तन्नामनिर्वचनः । शां०
 ३५० । ४८ ॥
 + केशवादिद्वादशभगवद्रूपाणि । अनु०
 १७१ ॥ अश्व० ११४ ॥
 १ केशिनी । क्षत्रियकुमारी । तस्याः स्वयवरे
 ब्राह्मणक्षत्रिययोः श्रेष्ठत्रविषये सुधन्वविरोचनयो-
 र्निवादः । उ० ३५ ॥
 २ केशिनी । दमयन्त्या दूती । व० ७२ । ६ ॥
 ३ केशिनी । अप्सराः । आ० ६६ । ५० ॥
 ४ केशिनी । सुहोत्रपुत्रस्याजमीढस्य भार्या ।
 तत्पुत्रो जह्नुः । आ० १०१ । २० ॥
 १ केशी । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २३ ॥
 व० २२५ । ८ ॥
 २ केशी । अश्वरूपी असुरः । श्रीकृष्णेन हतः ।
 स० ५३ । २९ ॥
 केसरः । पर्वतः । भी० ११ । २३ ॥

१ कैकयी । सू० व० दशरथभार्या । भरतस्य माता ।
 व० २७५ । ८ ॥ स० ५० । ९ ॥
 २ कैकयी । विराटराजभार्या सुदेष्णा । वि०
 १४ । ६ ॥
 कैटभः । असुरः । मधोर्भाता । विष्णुना हतः ।
 व० २०६ ॥
 कैतवः । शकुनिः । स० ८५ । १० ॥
 कैरानपर्वः । व० ३८-४१ ॥
 कैलासः । पर्वतः । रुद्रस्यावासभूतः । भी०
 ६ । ४१ ॥
 तत्र पाण्डवानां गमनः । व० १४१ । ११ ॥
 तत्र श्रीकृष्णेन तपश्चरणः । अनु० २०३ । १ ॥
 तत्र सकृष्णस्यार्जुनस्य गमनः । द्रो० ८० ॥
 कैलासकः । सर्पः । उ० १०३ । ११ ॥
 कोकबकाः । देशः । भी० ९ । ६१ ॥
 कोकामुखं । तीर्थः । व० ८२ । १५७ ॥ तस्य
 वराहक्षेत्रमिति नामान्तरः ।
 कोङ्कणाः । देशः । भी० ९ । ६० ॥
 कोटरकः । सर्पः । आ० ३५ । ८ ॥ उ०
 १०३ । १२ ॥
 कोटिकः । क्षत्रियः । कोटिकास्यः । जयद्रथस्य
 प्रेप्यः । शिविवशजः । सुरथस्य पुत्रः । व०
 २६६ । ६ ॥ २६७ । ४ ॥ व० २७२ । २४ ॥
 तस्य द्रौपद्या सवादः । व० २६६ । १ ॥
 कोटितीर्थः । व० ८० । ५० ॥ ८१ । १६ ॥
 ८२ । ७६ ॥ ८३ । ६१ ॥ A tank situ-
 ated in Kalinjar in the District of
 Bundelkhand 2 A sacred tank in
 Gokarna. 3 In Muttia
 कोटिशः । सर्पः । आ० ५७ । ५ ॥
 कोपः । क्रोधशब्दः पश्यतः ।
 कोपवेगः । ऋषिः । स० ४ । २२ ॥
 कोमलकः । आ० ५७ । १७ ॥
 कोलगिरिः । स० ३२ । ७७ ॥
 कोलाहलः । पर्वतः । आ० ६४ । ४८ ॥

The range hills near Chandera, which separates Malwa from Bundelkhand, Central India

- कोल्लः । पर्वत । अश्व० ८४ । ११ ॥
 × कोशवृद्धेरवश्यकर्तव्यत्वं । शां० १३० ॥
 कोशेश्वरः । तीर्थविशेष । व० ८१ । ५७ ॥
 कोषा । नदी । भी० ९ । ३४ ॥
 कोसला । नदी । व० ८३ । ११ ॥
 कोसलाः । देश । भी० ९ । ४१ ॥ Ajodhya in Oudh This was divided into two Provinces by the river Saraju, Uttara and Dakshina Kosala
 कोहलः । जनमेजयस्य सर्पसत्रे सदस्य ऋषिः । आ० ५३ । ९ ॥
 कौकुट्टकाः । देश । भी० ९ । ६० ॥
 कौणकुत्स्यः । ऋषिः । आ० ८ । २५ ॥
 कौणपः । सर्पः । आ० ५७ । ६ ॥
 कौणपाशनः । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥
 कौण्डिन्यः । ऋषिः । स० ४ । २२ ॥
 कौत्सः । ऋषिः । भगीरथस्य जामाता । तद्भार्या हसी । अनु० २०० । २६ ॥
 कौमोदकी । श्रीवृष्णस्य गदा । आ० २५१ । २८ ॥
 कौरव्यः । सर्पः । आ० ३५ । १३ ॥ उ० १०३ । १५ ॥
 १ कौशिकः । कश्यप ऋषिः । यः क्रूरदृष्ट्या बलाका पातयामास । व० २०९ । १ ॥
 २ कौशिकः । स० ४ । १८ ॥
 ३ कौशिकः । ब्राह्मणः । यः सत्यवचनेन महान्तमनर्थमाप । क० ७२ । ४७ ॥
 ४ कौशिकः । जरासन्धस्य सेनापतिः । स० २२ । ४२ ॥
 ५ कौशिकः । विश्वामित्रः ।
 कौशिकी । नदी । विश्वामित्रभगिनी । या नदी बभूव । आ० २३५ । ७ ॥ व० ८२ । १४३ ॥ १११ । १ ॥ भी० ९ । १८ ॥

अनु० ६ । १० ॥ The river Kusī is a large tributary of the Ganges from the north Its confluence with the Ganges in Bengal is called Kausiki Tntha

- कौसल्यः । क्षेमदर्शा । तस्य कालकवृक्षीयेण सवाद । शां० १०४ ॥
 १ कौसल्या । अम्बिका । विचित्रवीर्यभार्या । तत्पुत्रो वृतराष्ट्रः । आ० ११५ । १८ ॥
 २ कौसल्या । कोसलदेशाधिपस्य भानुमतो राज्ञः कन्या । दशरथभार्या । तत्पुत्रो रामचन्द्रः । व० २७५ । ८ ॥
 ३ कौसल्या । सो० व० पूरोभार्या । तत्पुत्रो जनमेजयः । आ० ६३ । ८ ॥
 कौसवी । दुपदराजस्य भार्या । तस्याः सौत्रामणीति नामान्तरः । आ० १४९ । ४९ ॥
 कौस्तुभः । श्रीमन्नारायणेनोरसा ध्रियमाणो मणिः । आ० १८ । ५० ॥
 १ क्रतुः । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः । आ० ६६ । १० ॥ ६७ । ४ ॥ स० ११ । १९ ॥
 तस्य पुत्राः सूर्यानुचरा बालखिल्या । आ० ६७ । ९ ॥ [भा० ४ । १ ॥]
 [तस्य भार्या क्रिया । भा० ४ । १ ॥ तस्य भार्या सनति । विष्णु० १ । १० ॥]
 २ क्रतुः । पाञ्चालः । क्षत्रियः । कर्णेन हतः । क० ५१ । ४६ ॥
 क्रथकैशिकाः । देशः । विदर्भदेशान्तर्गतः । स० १४ । २१ ॥ In Berar, once the capital of Vidarbha
 १ क्रथनः । अमृतरक्षो देवः । आ० ३२ । १८ ॥
 २ क्रथनः । असुरः । स० ९ । १७ ॥
 ३ क्रथनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । आ० १३१ । ११ ॥
 क्रमजित् । क्षत्रियः । स० ४ । ३४ ॥
 १ काथः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ४० ॥

२ काथः । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमसेनेन हत । क० ४६ । १७ ॥
+ क्रिमिः । अलर्कनामा । तेन कर्णस्योरुभेदन ।
शां० ३ । १३ ॥
तस्मै कस्मै चनान्यस्मै व्यासेन राज्यदान । अनु०
१८० ॥
क्रिया । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मस्य पत्नी । आ०
६७ । १४ ॥
क्रूरा । क्रोधाशब्द पश्यत ।
+ क्रोधः । कोपः । तस्य गर्हण । आ० ४२ ।
७ ॥ ७३ । ५ ॥ व० २९ । ३ ॥ अनु०
१३ । ५ ॥
क्रोधवशाः । इन्द्रजितोऽनुयायी राक्षस । व०
२८६ । २ ॥
क्रोधवशा । मृग्यादीना माता । क्रोधाशब्द पश्यत ।
क्रोधवशाः । क्रोधायाः पुत्रा काश्यपेया राक्षस-
सौगन्धिकवनरक्षिण । व० १५४ । ११ ॥
तेषा भीमसेनेन वध । व० १५५ । २१ ॥
१ क्रोधहन्ता । कालापुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । ३५
२ क्रोधहन्ता । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीयोरथसत्तमः ।
उ० १७१ । अयमेव सेनाबिन्दुरिति भाति ।
क्रोधा । दक्षप्रजापतिपुत्री काश्यपभार्या । तस्याः
क्रोधवशेति नामान्तर । तत्पुत्रा क्रोधवशा ।
आ० ६६ । १२ ॥
तत्पुत्र्यो नव । मृगी मृगमन्दा हरी भद्रमना मा
तङ्गी शार्दूली श्वेता सुरभिः सुरसा चेति । आ०
६७ । ६० ॥
क्रौञ्चः । पर्वतः । भी० १२ । ७ ॥ [मैनाकस्य
पुत्रः । हरि० १ । १८ ॥]
तद्वारण सुब्रह्मण्येन । शा० ४७ । ८४ ॥
क्रौञ्चद्वीपः । भी० १२ । ७ ॥
क्रौञ्चव्यूहः । पाण्डवाना । भी० ५० । ४० ॥
कौरवाणा । भी० ७५ । १५ ॥

क्षत्ता । विदुरः । आ० २ । १४६ ॥
क्षत्रञ्जयः । क्षत्रियः । घृष्टद्युम्नस्य पुत्र । द्रो०
१० । ५३ ॥ द्रोणेन हत । द्रो० १५६ ।
१४ ॥
१ क्षत्रदेवः । क्षत्रियः । शिखण्डिन पुत्रः । रथो-
त्तमः । उ० १७१ । १० ॥ भी० ९३ ।
१४ ॥ द्रो० २३ । ७ ॥ दुर्योधनपुत्रेण लक्ष्म-
णेन हत । क० ३ । २६ ॥
क्षत्रधर्मा । (क्षत्रवर्मा) । घृष्टद्युम्नस्य पुत्र ।
अर्धरथः । उ० १७१ । ७ ॥ द्रोणाचार्येण
हतः । द्रो० १२५ । ६७ ॥
क्षत्रियः । द्वितीयो वर्ण । तस्य ब्राह्मणवर्णादु-
त्पत्तिः । आ० ६५ । ५ ॥
तस्य लक्षण । शां० १८७ । ५ ॥
तस्य महिमा । व० १९७ ॥
तस्य धर्मा । शां० २७ ॥
तत्रानेकेषा नामानि । आ० १ । २५० ॥ युधि-
ष्ठिरसभाप्रवेशे । स० ४ । २७ ॥ यमसभाया ।
स० ८ । ८ ॥ द्रौपदीस्वयंवरे । आ० २०१ ।
प्रातस्सायस्मरणीया । अनु० २७१ । ४८ ॥
तस्य हृदय क्षुरसदृश नवनीतसदृशी वाक् । आ०
३ । १२३ ॥
क्षमा । गुणः । तस्या आवश्यकत्व । आ० ४२ । ९ ॥
तस्याः प्रशसन । व० २९ । ३७ ॥
+ क्षरत्वं जगतः । शां० ३०८ ॥
क्षीरवती । नदी । व० ८२ । ६८ ॥
क्षीरोदः । क्षीरसमुद्र । भी० ११ । १० ॥
तस्य मथनममृतार्थ । आ० १८ ॥ [भा० ८ । ६ ॥
रा० १ । ४५ ॥ विष्णु० १ । ९ ॥ पद्मपु०
३ । ९ ॥ ६ । २६० ॥]
क्षुपः । क्षत्रियः । स० ८ । १३ ॥ अनु०
१७७ । ७३ ॥

+ क्षेत्रमहिमा । आ० २३४ ॥ व० ७९-८२ ॥
अनु० ६४ ॥ १७० ॥

+ क्षेत्रक्षेत्रज्ञसम्बन्धकथनं । अश्व० ५० ॥
१ क्षेमकः । क्षत्रिय । स० ४ । २७ ॥

२ क्षेमकः । सर्प । आ० ३५ । ११ ॥
क्षेमङ्कर । क्षत्रिय । त्रिगर्त । व० २६६ । ७ ॥

क्षेमदर्शी । क्षत्रिय । कौसल्यनृपसुत । तस्य
कालकवृक्षीयेण सह सवाद । शां० १०४ ॥

१ क्षेमधूर्तिः । साल्वस्य सचिव । सेनापतिश्च ।
व० १६ । ११ ॥

तस्य साम्बेन पराजय । व० १६ । १६ ॥
तस्य दुर्योधनपक्ष प्रविष्टस्य बृहत्क्षेत्रेण वधः । द्रो०

१०७ । १-८ ॥
२ क्षेमधूर्तिः । क्षत्रियः । करुशाधिपति । भीम-

सेनेन हतः । क० ९ । ३२-४५ ॥
३ क्षेमधूर्तिः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य

पुत्र । आ० ६८ । १०० ॥
४ क्षेमधूर्तिः । क्षत्रिय । बृहन्तस्य आता । तस्य

सात्यकिना सह युद्ध । द्रो० २५ । ४८ ॥
क्षेमशर्मा । क्षत्रिय । दुर्योधनपक्षीय । द्रो०

२० । ७ ॥
क्षेमा । अप्सरा । आ० १३२ । ४४ ॥

ख.

खगमः । विप्र । यस्तार्णसर्पेणात्मान भीषितवन्तं
खसखं सहस्रपादमृषि त्व डुण्डुभो भवेति शशाप ।
आ० ११ । १ ॥

+ [खगोलवर्णनं । भा० ५ । २१ ॥ वायु०
५१-५३ ॥ विष्णु० २ । ८-१२ ॥ शिवपु०
उमाम १९ ॥]

+ खड्गः । असि । तदुत्पत्तिकथा । शां० १६४ ॥
तद्युद्धे चतुर्दशमण्डलानि । क० १६ । ३१ ॥

खड्गी । क्षत्रिय । सो० वं० धृतराष्ट्रपुत्र । भीमेन
हतः । क० ८८ । १९ ॥

खनकः । विदुरसुहृत् । यो वारणावते लक्षागृहे

पाण्डवाना बहिर्गमनाय प्रच्छन्ना सुरङ्गा चकार ।
आ० १५९ । १ ॥

खनीनेत्रः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुवंश्यस्य
विविगस्य पुत्र । तत्पुत्र । सुवर्चा । अश्व० ४।७ ॥

१ खरः । राक्षस । राकाया पुत्र । शूर्पणखाया
दूषणस्य च साक्षाद्भ्राता । व० २७६ । ८ ॥

तस्य वध श्रीरामेण । व० २७८ । ५० ॥
२ खरः । दूषणभ्रातुरन्यो राक्षस । व० २८६ । २ ॥

खर्वटाः । देश । स० ७८ । ५७ ॥
खलुः । नदी । भी० ९ । २८ ॥

खषाः । देश । स० ७८ । ७९ ॥
खाण्डवं । सरस्वतीदृषद्वत्यो पूर्वस्या दिशि वि-

द्यमान वन । तद्वाह । आ० २५०-२६० ॥
तद्वाह । पञ्चदशदिनानि । आ० २५४ । ४६ ॥

एकविंशतिदिनानि । आ० २६० । १५ ॥
तद्वाहसमये तक्षकस्य कुरुक्षेत्रे स्थिति । आ०

२५४ । १७ ॥
तद्वाहसमयेऽर्जुनस्येन्द्रेण सह युद्ध । आ० २५३ ॥

खाण्डवदाहपर्व । आ० २४८-२५३ ॥
खाण्डवप्रस्थः । इन्द्रप्रस्थ । आ० ६१ ।

४७ ॥ २२७ । ४५ ॥
खाशीराः । देश । भी० ९ । ६८ ॥

ग.

गगनमूर्धा । असुर । दनुपुत्र । आ० ६६ । २४ ॥
गङ्गा । नदी । तदभिमानिदेवता च । आ ६३।५० ॥
भी० ६ । ४५ ॥ ९ । १४ ॥

तस्याः भूमौ वसेति शापदान । आ० १०२ । ४ ॥
तस्या शान्तनुना विवाह । आ० १०४ ॥

तया पुत्रसप्तकहनन । आ० १०५ ॥
तया शान्तनु त्यक्त्वा शिशु भीष्ममादाय स्वलोक-

गमन । आ० १०६ । ४८ ॥
तस्या । भूमौ नदीरूपेणावतरण । व० १०९ । ८ ॥

[रा० १ । ४३ ॥ भा० ९ । ९ ॥ मार्कण्डेय० ५३ ॥]
तस्या भगीरथपुत्रीत्व । द्रो० ६० । ८ ॥

तस्या. कलियुगे पुण्यतमत्व । व० ८३ । ९० ॥
तस्या आगमन परशुरामेण सह युध्यतो भीष्मस्य
सकाशे । उ० १८२ । १५ ॥

तस्या. भीष्ममरणदु खिताया श्रीकृष्णेन समाश्वासन ।
अनु० २७४ । २० ॥

तन्महिमा । अनु० ६६ ॥ [भा० ५ । १७ ॥]

गङ्गाद्वारं । हरिद्वारनामक क्षेत्र । तस्य मायापुरी-
त्यपि नाम । तत्र प्रतीपेन तपश्चरण । तत्र गङ्गाया

आगमन च । आ० १०३ । १ ॥ Haridwar—this
is also called Mayapuri

तत्र भरद्वाजाद्रोणोत्पत्ति । आ० १४० । ३४ ॥

तत्र नागकन्यया स्नानार्थं गङ्गायामवतीर्णस्यार्जुनस्य
खलोक्तप्रति नयन । आ० २३४ । ६-२० ॥

गङ्गाहृदः । तीर्थ । व० ८१ । १७६ ॥

१ गजः । वानर । व० २८४ । ३ ॥

२ गजः । क्षत्रियः । शकुनेर्भ्राता । इरावता हतः ।
भी० ९० । ३० ॥

+ गजः । हस्ती । तज्जातेरुत्पत्ति । आ० ६७ । ६६ ॥

+ गजकच्छपोपाख्यानं । आ० २९ । १३ ॥
अनु० २६ । १६ ॥

गजकर्णः । यक्षः । स० १० । १७ ॥

गणवृद्धिप्रकारः । शां० १०७ । १० ॥

गणेशः । उमापुत्रो हेरम्बः । तस्य भारतलेखनाय
वेदव्याससमीपे आगमन । आ० १ । ११२ ॥

[तिस्रोत्पत्ति । लिङ्गपु० १०१ ॥ ब्रह्मवै० गण-
पतिख० ८ ॥]

गण्डकः । देशः । पाञ्चालदेशात्पूर्वतो विद्यमान ।
स० ३० । ४ ॥

गण्डकण्डूः । यक्षः । स० १० । १६ ॥

गण्डा । (चण्डा) । पशुसखस्य भार्या । अनु०
१४१ । ५ ॥

तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ४१ ॥

गदः । श्रीकृष्णस्य वैमात्रेयो भ्राता । आ० २०१ ।
१७ ॥ २३९ । १० ॥ स० ४ । ३६ ॥

[वसुदेवस्य पुत्रः । तन्माता रोहिणी । अथ बलरा-
मस्य सगर्भ्यः । भा० ९ । २४ ॥]

तस्य मरण । मौ० ४ । ४६ ॥

+ गदायुद्धं । भीमदुर्योधनयोः । श० ३३ ।
५८ ॥ भीमजरास-वयो । स० २४ ॥ तत्प-
काराः । स० २४ । १३ ॥

१ गन्धमादनः । बदरिकाश्रमसमीपस्थः पर्वतः ।
भी० ६ । ३४ ॥

तत्रार्जुनेन गमन । तत्रस्थाना पराजयश्च । स०
२९ । ३८ ॥

तत्र पाण्डवाना गमन । व० १४३ । २३ ॥

तत्र सौगन्धिकपुष्पहरणार्थं भीमसेनस्य गमन ।
व० १६३ । ३२ ॥

२ गन्धमादनः । वानरः । व० २८४ । ५ ॥

A part of the Rudra-Himalaya The
range of Gandhamadana commences
at a short distance to the north-
east of Badarikashrama

+ गन्धर्वाः । देवयोनिविशेषा । तेषा नामानि ।
आ० ६६ । ४७ ॥

गन्धर्वी । अश्वाना माता । आ० ६७ । ६८ ॥

गन्धवती । सत्यवती । आ० ६४ । १२४ ॥

१ गयः । क्षत्रियः । अधूर्तरजसः पुत्रः । स०
८ । १८ ॥ श० ३९ । २० ॥

तस्य यज्ञः । व० ९३ । २० ॥ १२२ ॥

तस्य चरित्र । द्रो० ६६ ॥ शां० २८ । १११ ॥

२ गयः । क्षत्रियः । सो० व० आयो पुत्रः ।
६९ । २८ ॥

३ गयः । पर्वतः । व० ८६ । ८ ॥

गया । क्षेत्र । आ० २३६ । ७ ॥ व० २८१ । ११ ॥
[तन्माहात्म्य । वायुपु० १०६ ॥]

गयाशिरः । गयास्थः प्रदेशविशेषः । व०
८६ । ११ ॥

गरिष्ठः । ऋषिः । इन्द्रसभाया । स० ७ । १३ ॥

गरुडः । कश्यपपुत्रः । तन्माता विनता । आ०

२३ । ५ ॥ ६६ । ४० ॥ स० ९ । १५ ॥
 ६६ । ३३ ॥ उ० ११२ ॥
 तदुत्पत्ति । आ० २३ । ५ ॥ अनु० २१ ॥
 बालखिल्यतपसस्तादुत्पत्तिकारणत्व । आ० ३१ ॥
 तस्य पक्षीन्द्रत्वेऽभिषेक । आ० ३१ । ३८ ॥
 तस्य स्तुतिः देवैः कृता । आ० २३ । १५ ॥
 तस्य जातमात्रस्य मातुरन्तिक्रमन । आ० २५ । १ ॥
 तेन सर्पाणां बहन । आ० २५ । ५ ॥
 तेन अमृताहरणार्थं गमनसमये मार्गं निषादाना
 भक्षणं । आ० २८ । १९ ॥
 तन्नामनिर्वचन । आ० ३० । ७ ॥
 तेनामृतसमीपेऽग्निदर्शन । आ० ३२ । २२ ॥
 अनु० २७ ॥
 तेनामृतसमीपे चक्रदर्शन । आ० ३३ । २ ॥
 तेन विष्णोर्वाहनत्वेन ध्वजत्वेन च भवन । आ०
 ३३ । १८ ॥
 तेनामृतहरण । आ० ३४ ॥ अनु० २८ ॥
 तस्य सुपर्ण इति नामप्राप्ति । आ० ३३ । २४ ॥
 तस्येन्द्रेण वज्रायुधप्रहारः । आ० ३३ । १९ ॥
 तस्य पुत्राः । सुमुखः सुनामा सुनेत्र सुवर्चा सुरुक्
 सुबलश्च । तथा सुवर्णचूडादयश्चानेके । उ०
 १०१ । २ ॥
 तदसे विष्णुना स्वबाहुनिक्षेपणेन तद्वर्षखण्डन ।
 उ० १०५ । २० ॥
 तेन गालवबहन । उ० १०७ ॥
 तस्य शाण्डिल्या अध्यापनात्पक्षहानिः । उ० ११३ ॥
 तस्य कश्यपेन सह नारायणमहिमविषये सवादः ।
 अनु० ४० ॥
 तस्य मुनिगणेन सह नारायणमहिमविषये सवादः ।
 अनु० ४१-४२ ॥
 तस्य बदरिकाश्रमगमन । अनु० ४१ ॥
 तदुपाख्यान परशुरामप्रोक्त । अनु० १९ ॥
 गरुडव्यूहः । कौरवाणां । भीष्मेण रचितः ।
 भी० ५६ । २ ॥
 गर्दभिः । गर्दभिशब्दं पश्यत ।

गर्गः । ऋषिः । अनु० ४९ । ३८ ॥ [यादवा-
 ना पुरोहित । भा० १० । ८ ॥ दिवोदासस्य
 पौत्रः प्रतर्दनस्य पुत्र । तद्भ्राता वत्सः । वायु० ९२ ॥]
 गर्गस्रोतः । तीर्थं । शा० ३८ । १३ ॥
 गर्दभीमतङ्गोपाख्यानं । अनु० ३ ॥
 गर्भः । तस्योत्पत्तिप्रकार । आ० ८४ । ९ ॥
 [भा० ३ । ३१ ॥]
 तत्प्रवेशो जीवस्य । अश्व० १९ ॥ स्त्री० ४ ॥
 अनु० २२८ ॥ [भा० ३ । ३१ ॥ मार्कण्डे०
 ११ ॥ विष्णु० ६ । ५ ॥]
 तन्नाशका ग्रहाः । व० २३० । २८ ॥
 गवयः । वानर । व० २८४ । ३ ॥
 गवल्गणः । धृतराष्ट्रस्य सूतो मन्त्री च । तत्पुत्र
 सञ्जयः । आ० ६४ । १३९ ॥
 १ गवाक्षः । क्षत्रियः । शकुनिभ्राता । इरावता
 हतः । भी० ९० । ३०-४९ ॥ भीमसेनेन
 हतः । द्रो० १५८ । २३ ॥
 २ गवाक्षः । गोलाङ्गुलो वानर । व० २८४ । ४ ॥
 गविजातः । ऋषिः । यश्च्यवनः ऋषिसदृशः मूल्य
 गौरिति नहुषायाकथयत् । अनु० ८६ । २२ ॥
 गाङ्गेयः । गङ्गापुत्रो भीष्म । आ० १०७ । ९६ ॥
 गाण्डिवं । गाण्डीवं । अर्जुनस्य धनुः । आ०
 २५१ । २० ॥
 तन्नामनिर्वचन । उ० ९८ । १९ ॥
 तेनार्जुनेन रुद्रशिरसि प्रहार । व० ३९ । ४८ ॥
 तस्य समुद्रे प्रक्षेप । महा० १ ॥
 गाधिः । गाधी । क्षत्रियः । सो० व० कान्यकु-
 ञ्जदेशाधिपति । जह्ववशोत्पन्नस्य कुशिकस्य पुत्र ।
 तन्माता पुरुकुत्सस्य पुत्री । तत्पुत्रो विश्वामित्रः ।
 आ० १९१ । ३ ॥ [भा० ९ । १५ ॥
 हरि० १ । २७ ॥]
 तस्य पुत्री सत्यवती । ऋचीकभार्या । व० ११६ ॥
 शां० ४८ ॥ अनु० ७ ॥
 गान्धर्वग्रहः । व० २३० । ३९ ॥
 गान्धारराजः । शकुनिः । स० ८३ । १३ ॥

१ गान्धाराः । सिन्धुनदीसमीपस्थो देश ।
भी० ९ । ५३ ॥ तस्य राजधानी तक्षशिला
पुष्करावती च । The country of Gandhara
lies along the Kabul river between the
Kunar and the Indus Its capital was
Purushapura now called Peshawar

२ गान्धाराः । शकुन्यादयः ।

गान्धारी । सुबलस्य पुत्री । धृतराष्ट्रभार्या । तत्पुत्रा
दुर्योधनादयः शत । पुत्री दुश्शला । एतेषा
नामानि धृतराष्ट्रशब्दे द्रष्टव्यानि । आ० ६३ ।
५८ ॥

तस्या भ्रातर शकुन्यादयस्त्रयोदश । तेषा नामानि
शकुनिशब्दे द्रष्टव्यानि ।

तस्याः स्वसार धृतराष्ट्रस्यैव भार्या दश । सत्यव्रता
सत्यसेना सुदेष्णा सहिता तेजश्श्रवा सुश्रवा
निकृति शुभा शम्बठा दशार्णा इति । आ०
११९ । २२ ॥

तस्या धर्महन्तृदेवताशत्व । आ० ६४ । १५३ ॥
तस्या विवाह । आ० ११९ ॥

तस्या गर्भोत्पत्तिः । आ० १२६ । १२ ॥

तया कुन्त्याः पुत्रोत्पत्तिश्रवणेन खोदरघातः । आ०
१२९ । २५ ॥

तस्याः दुर्योधनवध शोचन्त्या श्रीकृष्णेन समाश्रासन ।
शा० ६४ ॥

तया श्रीकृष्ण प्रति स्वपुत्रादिशवप्रदर्शन । स्त्री०
१८-२५ ॥

तया “इत आरभ्य षट्त्रिंशे वर्षे तव ज्ञातयो विन-
श्यन्त्विति श्रीकृष्णाय शापदान । स्त्री० २५ ।
३९ ॥

तस्या भीमसेनेन सह विवादः । दुर्योधनवधस्य
युक्तायुक्तताविषये । स्त्री० १४ ॥

तदृष्टिपातेन युधिष्ठिरस्य कुनखीभाव । स्त्री० १५ ।
७ ॥

तया पट्टवस्त्रेण खनेत्रपिधान । स्त्री० १५ । ७ ॥

तया द्रौपदीसमाश्रासन । स्त्री० १५ । १७ ॥

तस्या व्यासप्रसादादिव्यचक्षुःप्राप्तिः । स्त्री० १६ । ३ ॥
तस्या दुर्योधनशवालिकनेन परिदेवन । स्त्री० १७ ॥
तस्या मृतबन्धुदर्शनेन श्रीकृष्णसमीपे परिदेवन ।
स्त्री० १७—२५ ॥

तस्या धृतराष्ट्रेण सह तपोवनगमन । आश्र० १७ ॥
तस्यास्तपोवने दावाभौ प्रवेश । आश्र० ३९ ॥

२ गान्धारी । अजमीढस्य तृतीया भार्या । आ०
६३ । ३९ ॥

गायत्री । देवता तदभिमन्यमानो मन्त्रश्च । तज्ज
पमहिमा । अश्व० ९९ ॥ ११५ । १८ ॥

१ गार्ग्यः । ऋषिः । [वेणुहोत्रस्य पुत्र । वायु०
९२ ॥] तेन धर्मरहस्यकथन । अनु० १९० ।
९ ॥

तत्पुत्रहिसनेन जनमेजयस्य ब्रह्महत्याप्राप्ति । शां०
१५१ ॥ [हरि० १ । ३० ॥]

२ गार्ग्यः । विश्वामित्रऋषेः पुत्र । अनु० ७ ।
५५ ॥

गार्दभिः । विश्वामित्रऋषेः पुत्र । अनु० ७ । ५९ ॥
गार्हस्थ्यं । गृहस्थशब्द पश्यत ।

१ गालवः । विश्वामित्रशिष्य ऋषिः । उ० १०६ ॥
इन्द्रसभाया । स० ७ । १० ॥ युधिष्ठिरस-
भाया । स० ४ । २१ ॥

तदुपाख्यान । उ० १०६—११९ ॥

तस्य विश्वामित्राय दातव्यैकतश्श्यामकर्णहयरूपगुरु-
दक्षिणार्जनार्थं गरुडमारुह्य नानादेशगमन । उ०
१०७ ॥

तस्य ययातिसमीपगमन । उ० ११४ ॥

तस्य पुत्रः वृद्धकन्याजानिः शृङ्गवान् । शा० ५३ ॥
तस्य नारदेन सह श्रेयस्साधनविषये सवादः । शां०
२९३ ॥

तेन महादेवकथाकथन । अनु० ४९ । ५२ ॥
तत्कृत पुष्करास्त्रेशपथः । अनु० १४३ । ३७ ॥

२ गालवः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५२ ॥
[हरि० १ । १२ ॥ वायु० ८८ ॥ ब्रह्म० ७॥]
पूर्वोक्तोप्ययमेवेति भाति ।

गालवाः । तन्नामकदेशाधिपा राजान् । स० ३७।
१४ ॥
गावल्गणिः । धृतराष्ट्रमन्त्री सञ्जय । आ० १।
२४७ ॥
गिरिका । उपरिचरवसुभार्या । शुक्तिमतीनद्या को-
लाहलनामकात्पर्वतादुत्पन्ना । आ० ६४। ५०॥
तत्पुत्रा बृहद्रथादय । आ० ६४। ४३ ॥
गिरिकुञ्जः । तीर्थ । व० ८०। ८७ ॥
गिरिगह्वराः । देशविशेष । भी० ९। ६८ ॥
गिरिव्रजः । मगधदेशस्था जरासन्धपुरी । स०
२१। १८ ॥ २५। ४२ ॥ Rajgir in Be-
har, the ancient capital of Magadha
गीता । भगवद्गीता । भी० २५—४२ ॥
गुडाकेशः । पाण्डुपुत्रोऽर्जुन । आ० १५१। ९ ॥
गुणकेशी । मातलिपुत्री । तस्या भ्राता गोमुख । त-
न्माता सुधर्मा । तद्धर्ता सुमुखो नागः । उ० ९७ ॥
+ गुणत्रयनिरूपणं । शां० २१४ ॥
गुणमुख्या । अप्सराः । आ० १३२। ४३ ॥
गुणावरा । अप्सरा । आ० १३२। ४३ ॥
गुप्तकः । क्षत्रिय । जयद्रथभ्राता । व० २६६।
११ ॥
गुरुः । विद्योपदेष्टा । तन्महिमा । उ० ४४। ८ ॥
शां० १०८ ॥
तलक्षण । अश्व० ११०। ५७ ॥
तत्पूजा । अनु० २३३ ॥
+ गुरुतल्पप्रायश्चित्तं । शां० १६३। ४९ ॥
गुरुभारः । गरुडपुत्रः । उ० १०१। १३ ॥
+ गुरुशिष्यसंवादः । अश्व० ३६ ॥
गुह्यकाण्डं । परशुरामेण प्रयुक्त । उ० १८०। ११ ॥
गुत्समदः । ब्राह्मणः । वीतहृदयस्य ब्राह्मणत्वप्राप्त्य-
नन्तर जातः पुत्र । तत्पुत्रः सावैनसः । अनु०
८। ५९ ॥ ४९। १९ ॥
+ गृध्रः । पक्षिविशेषः । तज्जाते भास्यास्सकाशा-
दुत्पत्तिः । आ० ६७। ५७ ॥
गृध्रकूटः । पर्वतः । शां० १८। ८८ ॥

गृध्रवटः । क्षेत्र । व० ८२। ९० ॥
+ गृध्रजंबुकसंवादः । मृतब्राह्मणबालकस्य पुनरु-
ज्जीवनविषये । शां० १५२ ॥
गृध्रराजः । जटायु । व० २८०। १ ॥
गृहपतिः । अग्निविशेषः । व० २२४। ४ ॥
गृहस्थः । द्वितीयाश्रमी । तद्धर्मनिरूपण । आ०
८५। ३ ॥ शां० १८९ ॥ २४९ ॥
तद्धर्मप्रशसा । शां० ११। १३ ॥ अनु० २ ॥
१५४ ॥ २११ ॥
१ गो । (गौः) । पुलस्त्यऋषेर्भार्या । तत्पुत्रो वि-
श्रवा । व० २७५। १२ ॥
२ गो । (गौः) । गोत्वजातिविशिष्टा । तासामुत्प-
त्तिः । आ० ६७। ६८ ॥ अनु० ११८ ॥
तासा मधुपर्के समनुजानं । आ० ६०। १४ ॥
तासा प्रशसा । अनु० १२४ ॥ १९६ ॥
तासा शृङ्गप्राप्तिः । अनु० ११६। १३ ॥
तद्दानफलः । अनु० १०६-१०९ ॥ २३५।
३१-३० ॥ अश्व० १०२ ॥
तद्दानविधिः । अनु० १११ ॥
ताभ्यो ग्रासदानस्य फलः । अश्व० १०९ ॥
+ गोकपिलासंवादः । शां० २७४-२७६ ॥
गोकर्णः । क्षेत्र । व० ८३। २४ ॥ व० ८६।
१५ ॥ २७८। ६२ ॥ अनु० ४९। ६ ॥
A town in the Province of North-
Kanara, thirty miles from Goa
तत्रार्जुनस्य तीर्थयात्राया गमनः । आ० २३७।
३७ ॥
+ गोग्रहणपर्वः । वि० २९—७३ ॥
+ गोचारिणः । ऋषयः । अनु० ४५। ४१ ॥
गोदावरी । नदी । आ० २३५। १३ ॥
स० ९। २४ ॥ व० ८३। ३४ ॥ भी०
९। १४ ॥
गोधाः । देशः । भी० ९। ४२ ॥
१ गोपतिः । देवगन्धर्वः । मुनिनाम्न्याः कश्यप-
भार्यायाः पुत्रः । आ० ६६। ४२ ॥

२ गोपतिः । पाण्डवपक्षीय पाञ्चाल्य. । द्रो०
२३ । ५१ ॥

३ गोपतिः । क्षत्रिय । शिबिपुत्रः । शां० ४८ ।
८५ ॥ श्रीकृष्णेन हत । व० १२ । ३४ ॥

४ गोपतिः । अग्निविशेष । तस्य विश्वभुगिति
नामान्तर । व० २२१ । २७ ॥

गोपराष्ट्राः । देश । भी० ९ । ४४ ॥

गोपालकक्षः । देश. । भीमसेनेन विजित ।
स० ३१ । ३ ॥

गोप्रतारं । सरयूसवन्धितीर्थ । व० ८२ । ७० ॥
Gopitara—a place of pilgrimage on
the bank of the Saraju at Fyzabad

गोमती । नदी । स० ९ । २७ ॥ व०
८२ । ७२ ॥ भी० ९ । १८ ॥ The river
Gomti in Oudh

गोमतीगङ्गासङ्गमः । तीर्थ । व० ८२ ।
८० ॥

१ गोमन्तः । क्रौञ्चद्वीपस्थ. पर्वत । भी०
१२ । ८ ॥

२ गोमन्तः । द्वारकासमीपे विद्यमान. पर्वत ।
स० १४ । ५७ ॥ An isolated mountain
on the northern side of the western
ghats

[तमारूढयोः श्रीकृष्णरामयोः दाहनार्थं जरासन्धेन
गोमन्तस्य दाह । हरि० २ । ४२ ॥]

गोमन्ताः । देश । भी० ९ । ४३ ॥

गोमुखः । मातले. पुत्र । इन्द्रपुत्रस्य जयन्तस्य
सारथि । उ० १०० । १८ ॥

गोरथः । मगधदेशस्थ. पर्वत. । स० २० ।
३० ॥

+ गोलाङ्गूलः । वानरजातिविशेष । तेषा हर्या
उत्पत्तिः । आ० ६७ । ६४ ॥

गोलोकः । ब्रह्मलोकादुपरितनो लोकः । अनु०
११७ ॥

१ गोवर्धनः । पर्वतः । तदुद्धरण श्रीकृष्णेन ।

स० ५३ । २४ ॥ [भा० १० । २५ ॥
हरि० २ । १८ ॥ विष्णु० ५ । ११ ॥]

२ गोवर्धनः । बाह्मीकदेशस्थो बटवृक्ष । क०
३७ । १८ ॥

गोवासनः । शैब्य । क्षत्रिय । दुर्योधनपक्षीय ।
द्रो० ९५ । ३९ ॥

गोविततः । यज्ञ । अश्वमेधप्रभेद । आ०
१०१ । ५ ॥

१ गोविन्दः । पर्वतः । भी० १२ । १९ ॥

२ गोविन्दः । श्रीकृष्ण । तन्नामनिर्वचन । उ०
६९ । १३ । शां० ३६२ । ५ ॥

गोवृषध्वजः । कृपाचार्य । द्रो० १०५ । १४ ॥

गोव्रतिनः । गोव्रतवन्त ऋषय. । उ० ९९ । १४ ॥

गोशृङ्गः । निषादभूमिसमीपस्थ. पर्वत. । स०
३२ । ५ ॥ तस्य राजा श्रेणिमान् ॥

गौः । गोशब्द पश्यत ॥

१ गौतमः । *उच्यथपुत्रस्य दीर्घतमसः पुत्रः ।
तन्माता प्रद्वेषी । आ० ११३ । २४ ॥ स०
४ । २३ ॥ ११ । १९ ॥

तस्य पत्नी अहल्या । अश्व० ५६ । २६ ॥

तस्यात्रिणा सह ब्राह्मणमाहात्म्यविषये सवादः । व०
१८८ ॥

तस्याङ्गिरसा सह नदीमाहात्म्यविषये सवाद. ।
अनु० ६४ ॥

तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ३३ ॥

तस्य शिष्य जामाता च उदङ्कः । अश्व० ५६ ॥

तस्य यमेन सह मातापित्रो. परिचर्यया तदृणापनो-
दनविषये सवाद । शां० १२९ ॥

[तेनानावृष्टिकालेऽन्नदानादिना ब्राह्मणरक्षण । तस्य
गोहत्याप्राप्तिः । तेन ब्राह्मणेभ्यः शापदान । देवी-
भा० १२ । ९ ॥ शिवपु० कोटिरुद्रस० २५-
२७ ॥]

* दीर्घतमस एव गौतम इति नाम । तत्पुत्रत्वादहल्यापते-
रपि गौतम इत्यमुख्य नामेति सप्रदायविद ।

२ गौतमः । मध्यदेशीय कश्चन ब्राह्मण ।
कृतघ्नमित्रद्रोहिदृष्टान्ततया तत्कथा । शां०
१६७ ॥ १७२ ॥

तेन राजधर्मनामकबकपक्षिहननं । शां० १७१ ॥

३ गौतमः । कश्चन ब्राह्मणः । तस्य धृतराष्ट्ररूपि-
णेन्द्रेण सह हस्तिविषये विवादः । अनु० १५९ ॥

४ गौतमः । एकतद्वितत्रिताना पिता । शां०
३७ । ९ ॥

५ गौतमः । गोतमगोत्रोत्पन्नो मेघातिथि । तत्पुत्र
चिरकारी । शां० २७२ । ९ ॥

६ गौतमः । दीर्घतमा । स० २१ । ५ ॥

१ गौतमी । स्थविरा ब्राह्मणी । तस्या लुब्धकेन
सवाद । अनु० १ । १८ ॥

२ गौतमी । द्रोणाचार्यभार्या कृपी । आ०
१४० । ४९ ॥

३ गौतमी । काचन देवता ब्रह्मसभाया । स०
११ । ४० ॥

गौरकाः । गौरनामकदेशस्था जना । स० ७८ । ८९ ॥

गौरपृष्ठः । क्षत्रिय । यमसभाया । स० ८ । २१ ॥

गौरमुखः । शमीकशिष्यः ऋषिः । आ० ४२ ।
१४ ॥ ५० । १३ ॥

गौरवाहनः । क्षत्रिय । स० ३७ । १५ ॥

गौरशिराः । ऋषिः । स० ७ । ११ ॥

गौराश्वः । क्षत्रिय । यमसभाया । स० ८ । १८ ॥

१ गौरी । पार्वती ।

२ गौरी । वारुणीदेवी । स० ९ । ७ ॥

३ गौरी । नदी । भी० ९ । २५ ॥ A trib-
utary of the Kabul river

+ ग्रन्थग्रन्थिः । व्यासेन गणेशलेखने विलम्बज-
ननाय महाभारते ग्रथिता. कठिनश्लोका । आ०
१ । ११६ ॥

ग्रन्थिकः । नकुलस्य विराटनगरे नाम । वि०
१२ । १० ॥

+ ग्रहभेदाः । व० २३० ॥

ग्रहाः । सूर्यादयो नव । स० ११ । २९ ॥

तेषा गतिप्रकारवर्णन । व० १६४ । २६ ॥ [भा०
५ । २२ ॥]

तेषा मण्डलप्रमाणवर्णन । भी० १२ । ३९-४७ ॥

ग्राहः । नक्रः । तेन द्रोणाचार्यग्रहण । अर्जुनेन त-
द्जनन च । आ० १४३ । १२ ॥ तद्रूपाणाम-
प्सरसामर्जुनेन नारीतीर्थादुद्धरण । आ० २३७ ॥

घ.

घटजानुकः । ऋषिः । स० ४ । १९ ॥

घटसृञ्जयाः । देश । भी० ९ । ६३ ॥

घटोत्कचः । भीमसेनपुत्र । भैमसेनि । हैडिम्ब ।
राक्षस । तन्माता हिडिम्बा । आ० ६१ ।
२६ ॥ ६३ । ७२ ॥ ६४ । १६६ ॥ रथयू-
थपयूथप । उ० १७२ । ६ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० १६९ । १३ ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० ६१ । २६ ॥ ६४ । १६६ ॥
१६९ । ६ ॥

तेन राजसूययागकरग्रहणार्थं लङ्कागमन । स०
३२ । ७६ ॥ ३४ । २ ॥

तत्पुत्र. अञ्जनपर्वा । अश्वत्थाम्ना हत । द्रो० १५७ । ८९
तस्यागमन पाण्डवसमीपे । व० १४७ । ४ ॥

तेन द्रौपदीवहन । व० १५६ ॥

तस्य युद्ध । भी० ६४ ॥

तस्य वल्लेश्वरेण सह युद्ध । भी० ९२ ॥

तेनालायुधवध । द्रो० १७९ । ३२ ॥

तेनालम्बुसवध । द्रो० १०९ । ७५ ॥

तस्याश्वत्थाम्ना सह युद्ध । द्रो० १५७ ॥

तस्य कर्णेन सह युद्ध । द्रो० १७४ ॥

तेनालबलवध । द्रो० १७५ । २४ ॥

तस्य वधः कर्णेनार्जुनमारणार्थं सरक्षितया ऐन्द्या
शक्त्या । द्रो० १८० । ५८ ॥

तदयोग्यताकथन श्रीकृष्णेन युधिष्ठिर प्रति । द्रो०
१८२ । २६-२७ ॥

घटोत्कचवधपर्व । द्रो० १५४-१८४ ॥

घटोदरः । असुर । स० ९ । १७ ॥
 घण्टाकर्णः । स्कन्दपार्षदः । श० ४६ । २४ ॥
 घूकः । दिवान्ध । चतुर्थमुल्लूकशब्द पश्यत ।
 घूर्णिका । देवयान्या घात्री । आ० ७२ । ३५ ॥
 घृतवती । नदी । भी० ९ । २३ ॥
 घृताची । अप्सरा । आ० १८० । २ ॥
 १३२ । ४७ ॥ स० १० । ११ ॥ अनु०
 ५० । ४७ ॥ २७१ । १५ ॥
 तद्दर्शनाद्भ्रद्राजऋषे रेतस्खलन । तस्माद्द्रोणोत्प-
 त्तिश्च । आ० १४० । ३६ ॥
 तस्या शुक्रपक्षिरूपिण्या व्यासाच्छुकोत्पत्ति । शां०
 ३३२ ॥
 तस्या प्रमतिऋषे रुरोत्पत्ति । आ० ५ । ९ ॥
 घोरः । ऋषिः । अङ्गिरस पुत्रः । अनु० १३२ ।
 ४३ ॥
 घोषयात्रापर्व । व० २३७—२५८ ॥

च.

चक्रः । सर्पः । आ० ५७ । ६ ॥
 चक्रं । श्रीकृष्णायुध सुदर्शनं । आ० २५१ । २३ ॥
 [तत्स्तुतिर्दुर्वाससो रक्षणार्थमम्बरीषकृता । भा०
 ९ । ५ ॥]
 चक्रकः । विश्वामित्रपुत्रः । अ० ७ । ५४ ॥
 चक्रदेवः । यादव । स० १४ । ६० ॥
 चक्रधर्मा । विद्याधरः । स० १० । २८ ॥
 चक्रव्यूहः । कौरवाणा । द्रो० ३३ । १४ ॥
 अस्य पद्मव्यूह इत्यपि नाम । द्रो० ३४ । २ ॥
 चक्राः । देशः । भी० ९ । ४५ ॥
 चक्रातयः । देशः । भी० ९ । ४५ ॥
 चण्डकौशिकः । ऋषिः । कक्षीवत पुत्र ।
 यस्य प्रसादाद्बृहद्रथस्य जरासन्धोत्पत्तिः । स०
 १७ । २४ ॥
 चण्डतुण्डकः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । ९ ॥
 चण्डभार्गवः । च्यवनवश्यः ऋषिः । तेन जन-
 मेजयस्य सर्पसत्रे हौत्रकरण । आ० ५३ । ५ ॥

चण्डा । गण्डाशब्द पश्यत ।
 चण्डालः । चतुर्वर्णबहिष्कृतो नीचजातीयः ।
 तस्य राजा सह ब्रह्मस्वापहारस्यानर्थहेतुताया सवादः ।
 अनु० १५८ ॥
 तेन सह विश्वामित्रस्य सवाद । अभक्ष्यभक्षणेना-
 प्यात्मरक्षणविषये । शां० १४१ ॥
 + चण्डालत्वापादकानि कर्माणि । अनु०
 २२३ ॥
 चतुर्थदिवसयुद्धारंभः । भी० ६० ॥ तत्स-
 माप्ति । भी० ६४ ॥
 चतुर्दशदिवसयुद्धारंभः । द्रो० १ ॥ तत्स-
 माप्ति । द्रो० १८७ ॥
 + चतुर्युगवर्णनं । युगशब्द पश्यत ।
 १ चन्द्रः । नवग्रहेष्वन्यतम । [अत्रिऋषिपुत्र ।
 भा० ४ । १॥] अयं स्वायम्भुवमन्वन्तरीय ॥
 स धर्मप्रजापतेर्वसुध्या पत्न्या जात । अष्टवसुष्व-
 न्यतम । आ० ६७ । १८ ॥ अस्य ग्रहत्व
 वसुत्व चास्ति । अयं वैवस्वतमन्वन्तरीय ।
 तत्पुत्रो वर्चा ।
 तस्य पत्न्य अश्विन्यादयो दक्षप्रजापतिपुत्र्यः सप्त-
 विशति । आ० ६७ । १६ ॥
 तस्य दक्षप्रजापतिशापाद्यक्षमरोगप्राप्तिः । प्रभासतीर्थे
 निमज्जनेन तन्निवृत्तिश्च । श० ३६ ॥
 [तेन बृहस्पतिभार्यायास्तारायाः परिग्रह । तस्या
 बुधोत्पादन च । भा० ९ । १४ ॥ हरि० १ ।
 २५ ॥ पद्म० ५ । १२ ॥ ब्रह्म० ९ ॥ वायु०
 ९० ॥ मत्स्य० २३ ॥ देवीभा० १ । ११ ॥]
 २ चन्द्रः । असुर । दनुपुत्रः । आ० ६६ ।
 २७ ॥
 १ चन्द्रकेतुः । क्षत्रिय । दुर्योधनपक्षीय । द्रो०
 ४८ । १५ ॥
 चन्द्रकेतुः । कृपाचार्यस्य चक्ररक्षक । वि० ६१ ।
 १६ ॥
 चन्द्रदेवः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यः । कर्णेन हतः ।
 क० ४४ । २९ ॥

चन्द्रभागा । नदी । स० ९ । २३ ॥ भी०
९ । १५ ॥ अनु० ६४ । ७ ॥

+ चन्द्रमण्डलं । भी० १२ । ४२ ॥ तत्र द्वीपा-
ना सत्व । भी० ५ । १६ ॥

चन्द्रमा । नदी । भी० ९ । २९ ॥

चन्द्रमाः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २७ ॥

+ चन्द्रवंशः । आ० ६९ ॥ [विष्णु० ४ ।
६ ॥ भा० ९ । १४ ॥ वायु० ९१ ॥ मत्स्य०
२४ ॥]

चन्द्रवर्मा । क्षत्रिय । काम्भोजराज । आ०
६८ । ३२ ॥

१ चन्द्रसेनः । क्षत्रिय । स० ३१ । २५ ॥
रथोदार । उ० १७१ । १९ ॥ अश्वत्थाम्ना
हत । द्रो० १५७ । १८३ ॥

२ चन्द्रसेनः । शल्यस्य चक्ररक्षक । युधिष्ठिरेण
हत । श० ११ । ५३ ॥

३ चन्द्रसेनः । क्षत्रिय । समुद्रसेनराजपुत्र ।
आ० २०१ । ११ ॥ द्रो० २३ । ६१ ॥
अश्वत्थाम्ना हत । द्रो० १५७ । १८३ ॥

चन्द्रहर्ता । सिहिकापुत्रोऽसुर । आ० ६६ । ३१ ॥

चन्द्रोदयः । क्षत्रिय । विराट्भ्राता । द्रो० १५९ ।
४१ ॥

चमसोद्भेदं । सरस्वत्या प्रकाशस्थानं तीर्थं । व०
८६ । २० ॥ १३२ । ५ ॥

चम्पकारण्यं । व० ८२ । १३३ ॥

चम्पा । अङ्गदेशस्य राजधानी । व० ८३ । १४ ॥
११४ । १५ ॥ [हरिश्चन्द्रप्रपौत्रेण चम्पनाम्ना
राज्ञा निर्मिता । भा० ९ । ८ ॥] Champa-
nagar near Bhagalpur It was the
ancient capital of Anga

चर्मण्वती । दक्षिणपाञ्चालेषु विद्यमाना नदी ।
स० ९ । २५ ॥ ३२ । ७ ॥ सा चम्पानगर्या
गङ्गाया मिलति । व० ३०९ । २६ ॥ The
river Chambal

तदुत्पत्तिः । रन्तिदेवयज्ञीयचर्मराशित । द्रो० ६७ ।
५ ॥ अनु० १२३ । १३ ॥

तस्या महिमा । व० ८० । ५६ ॥

+ चर्मपादुकादानफलं । अनु० १४५ । १४ ॥
चर्मवान् । क्षत्रिय । शकुनेरनुज । इरावता हत ।
भी० ९० ॥

चाक्षुषी । चित्ररथेनार्जुनायोपदिष्टा काचन विद्या ।
आ० १८६ । ४३ ॥ १९९ । ५ ॥

१ चाणूरः । कसभृत्यो मल्ल । श्रीकृष्णेन हत ।
स० ५३ । ३० ॥ [भा० १० । ४४ ॥]

२ चाणूरः । युधिष्ठिरसभास्य क्षत्रिय । स०
४ । ३२ ॥

+ चातुराश्रम्यं । आश्रमशब्द पश्यत ।

चातुर्वर्ण्यं । ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रा । तेषा धर्मा
हनुमता भीम प्रत्युक्ता । व० १५२ । २४ ॥
विदुरेण धृतराष्ट्र प्रत्युक्ता । उ० ४० । २५ ॥
भीष्मेण युधिष्ठिर प्रत्युक्ता । शां० ५९ ॥
भृगुणा भरद्वाज प्रत्युक्ता । शां० १८९ ॥
पार्वत्या परमेश्वर प्रति । अनु० २८ ॥
श्रीकृष्णेन युधिष्ठिरं प्रत्युक्ता । अश्व० ९७ ॥

+ चान्द्रायणविधिः । अनु० १७२ ॥ अश्व०
११२ ॥

चाम्पेयः । विश्वामित्रपुत्र । अनु० ७ । ५८ ॥

चारुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ०
६८ । ९५ ॥

चारुचित्रः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
आ० १३१ । ४ ॥ भीमसेनेन हतः । द्रो०
१३६ । २० ॥

चारुचित्राङ्गदः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्र-
पुत्रः । आ० ६८ । ९५ ॥

चारुदेष्णः । श्रीकृष्णस्य पुत्रः । तन्माता रुक्मिणी ।
आ० २०१ । १७ ॥ २३९ । १० ॥ स०
१४ । ६० ॥ व० १६ । ९ ॥

[तस्य स्वसा चारुमती । कृतवर्मसुतस्य बलेर्भार्या ।
भा० १० । ६१ ॥ विष्णु० ५ । २८ ॥]

तस्य वध । मौ० ४ । ४५ ॥

चारुनेत्रा । अप्सरा । स० १० । ११ ॥

चारुमत्स्यः । विश्वामित्रस्य पुत्र । अनु० ७ ।
५९ ॥

चार्वकः । परित्राडूपधारी दुर्योधनसखो राक्षस ।
श० ६५ । ३८ ॥

तस्य पूर्वजन्मवृत्तान्त । शां० ३८ ॥

तस्य ब्राह्मणैर्हुङ्कारेणैव भस्मीकरण । शां० ३७ ॥

चिकुरः । आर्यकस्य पुत्र । सर्प । सुमुखस्य
पिता । उ० १०३ । २४ ॥

१ चित्रः । सर्प । स० ९ । ८ ॥

२ चित्रः । दुर्योधनपक्षीय । क्षत्रिय । प्रतिविन्ध्येन
हत । क० ११ । ३४ ॥

३ चित्रः । क्षत्रिय पाण्डवपक्षीयश्चैद्य । कर्णेन
हत । क० ५१ । ४९ ॥

४ चित्रः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥

चित्रकुण्डलः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्र-
पुत्र । आ० १३१ । ६ ॥

चित्रकूटः । प्रयागक्षेत्रसमीपस्थ पर्वत । व०
८३ । ५८ ॥ तत्र मन्दाकिनीनाम नदी । तत्र
रामस्य वासः । व० २७८ । ४० ॥ A hill
on the river Payoshni or Mandakini,
fifty miles south east of Banda in
Bundelkhand

१ चित्रकेतुः । द्रुपदस्य पुत्र । द्रोणेन हत ।
द्रो० १२२ । ४३-४८ ॥ तत्पुत्रः सुकेतुः ।
कृपाचार्येण हत । क० ४९ । २१ ॥

२ चित्रकेतुः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ ।
१२ ॥

चित्रगुप्तः । यमस्य लेखकः । तेन धर्मरहस्यकथन ।
अनु० १९३ । १३ ॥

चित्रचापः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९८ ॥

चित्रदर्शनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
भी० ७९ । २२ ॥

चित्रधर्मा । क्षत्रिय । आ० ६८ । २३ ॥

चित्रबर्हः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । १२ ॥

चित्रबाणः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । आ० १३१ । ६ ॥

चित्रबाहुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
आ० ६८ । ९७ ॥

चित्रमुखः । प्रथम वैश्यो भूत्वा पश्चाद्ब्राह्मणो
जात । तत्पुत्री अदृश्यन्ती शक्तिऋषेर्भार्या ।
अनु० ५३ । १७ ॥

१ चित्ररथः । काश्यपभार्याया मुने पुत्रो देवग-
न्धर्व । आ० ६६ । ४३ ॥ स० १० । २७ ॥
तस्याङ्गारपर्ण इति नामान्तर । तद्भार्या कुम्भीनसी ।
आ० १८६ । १४ ॥

तेनार्जुनाय चाक्षुषीनामकविद्यादान । तस्या एव
समोहनास्त्रमिति नामान्तर । आ० १८६ ।
४३ ॥ १९९ । ५ ॥ तेनार्जुनाय राजसूयकर-
त्वेन हयाना दान । स० ७८ । १०२ ॥

२ चित्ररथः । क्षत्रिय । द्रुपदपुत्रः पाञ्चाल ।
द्रोणेन हत । द्रो० १२२ । ४३ ॥

३ चित्ररथः । क्षत्रिय । मार्तिकवतको नृप ।
नर्मदाया स्त्रीभि सह क्रीडन्त य दृष्ट्वा तत्र जला-
हरणार्थमागता रेणुका स्पृहयामास । व० ११७ ॥

४ चित्ररथः । क्षत्रिय । अङ्गराजः । तद्भार्या
प्रभावती । अनु० ७७ । ८ ॥

५ चित्ररथः । पाण्डवपक्षीय । कश्चन क्षत्रिय ।
द्रो० २३ । ६२ ॥

चित्ररथा । नदी । भी० ९ । ३४ ॥

चित्रलेखा । अप्सरा । व० ४३ । ३० ॥

१ चित्रवर्मा । क्षत्रियः । द्रुपदपुत्र । पाञ्चाल्य ।
द्रोणेन हतः । द्रो० १२२ । ४३ ॥

२ चित्रवर्मा । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ६ ॥ भीमेन
हत । द्रो० १३६ । २१ ॥

३ चित्रवर्मा । क्षत्रियः । पाञ्चालस्य सुचित्रस्य पुत्र । द्रोणेन हतः । क० ३ । २७ ॥

चित्रवाहनः । क्षत्रियः । मण्डराधिप पाण्डव । चित्राङ्गदाया पिता । अर्जुनस्य श्वशुर । आ० २३५ । १७ ॥ अस्य मलयध्वज इति प्रवीर इति च नामान्तरे । स० ३३ । २९ ॥ अश्व-
त्थाम्ना हतः । क० ५६ ॥

चित्रवाहा । नदी । भी० ९ । १७ ॥

चित्रवेगिकः । सर्पः । आ० ५७ । १८ ॥

चित्रशिखण्डिनः । सप्तर्षयः । शां० ३४३ । ३० ॥

चित्रशिला । नदी । भी० ९ । ३० ॥

१ चित्रसेनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ० ६३ । ५८ ॥ भीमेन हतः । क० २ । २४ ॥

२ चित्रसेनः । गन्धर्वः । स० ४ । ४३ ॥ १० । २७ ॥

तेन देवलोकेऽर्जुनाय गान्धर्वविद्यादानः । व० ४३ । ३८ ॥

तेनेन्द्रसन्देशेनार्जुनं प्रत्युर्वश्याः प्रेषणः । व० ४४ ॥
तेन वने घोषयात्रार्थमागतस्य दुर्योधनस्य समीपे
इन्द्रसन्देशेन तदपमानकरणार्थं तत्र गमनः । व०
२४१ । २१ ॥

तेन सह युद्धे पराजितस्य कर्णस्य पलायनः । व०
२४३ ॥

तेन दुर्योधनस्य बन्धनेन इन्द्रलोकं प्रति नयनः । व०
२४३ ॥

तस्य पराजयोऽर्जुनेन । व० २४५-२४७ ॥

३ चित्रसेनः । क्षत्रियः । अभीसारराजः । अर्जु-
नेन पराजितः । स० २८ । १९ ॥ दुर्योधन-
पक्षीयः । श्रुतकर्मणा हतः । क० ११ । १५ ॥

४ चित्रसेनः । पाण्डवपक्षीयः क्षत्रियः । समुद्र-
सेनेन हतः । क० ३ । १५ ॥

५ चित्रसेनः । कर्णपुत्रः । नकुलेन हतः । शा०
९ । १९ ॥

६ चित्रसेनः । क्षत्रियः । द्रुपदपुत्रः । कर्णेन हतः ।
क० ४३ । १५ ॥

७ चित्रसेनः । जरासन्धस्य सेनापतिः । स०
२२ । ४२ ॥

चित्रसेना । नदी । भी० ९ । १७ ॥

चित्रा । अप्सरा । अनु० ५० । ४७ ॥

चित्राक्षः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥ भीमेन
हतः । द्रो० १३६ । २० ॥

चित्राङ्गः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० १३१ । ६ ॥ भी० ७९ । २२ ॥

१ चित्राङ्गदः । क्षत्रियः । सो० व० शान्तनो
पुत्रः । तन्माता सत्यवती । आ० ६३ ।
५२ ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० १०८ । ३ ॥

तस्य वधः । चित्राङ्गदनाम्ना गन्धर्वेण । आ० १०८ ।
१४ ॥

२ चित्राङ्गदः । द्रौपदीस्वयंव्रार्थमागतः कश्चन
क्षत्रियः । आ० २०१ । २२ ॥

३ चित्राङ्गदः । क्षत्रियः । दशार्णाधिपः । अर्जु-
नेन पराजितः । अश्व० ८४ । ६ ॥ अयं
द्वितीय एव वाऽन्यो वेति न ज्ञायते ।

४ चित्राङ्गदः । गन्धर्वः । यः स्वसनामानं शान्त-
नुराजपुत्रं वने जघान । आ० १०८ । ८ ॥

५ चित्राङ्गदः । क्षत्रियः । दुर्योधनस्य श्वशुरः ।
कलिङ्गराजः । तस्य राजधानी राजपुरः । शां०
४ । २ ॥

१ चित्राङ्गदा । अप्सराः । अनु० ५० । ४७ ॥

२ चित्राङ्गदा । मण्डराधिपतेर्मलयध्वजापरनाम-
धेयस्य चित्रवाहनस्य कन्या । अर्जुनस्य भार्या ।
तत्पुत्रो बभ्रुवाहनः । आ० ६३ । ८१ ॥

तस्या विवाहः । आ० २३५ । १५ ॥

तस्या बभ्रुवाहनोत्पत्तिः । आ० २३७ । २६ ॥

तया राजसूयार्थं करदानः । स० ३३ । २५ ॥

तया स्वपुत्रेण हतस्यार्जुनस्य समीपे आगमन । सञ्जी-
वनमणिना अर्जुनस्योज्जीवन च । अश्व० ७९ ।
८१ ॥

तस्या हास्तिनपुरगमन । अश्व० ८९ ॥

तया पाण्डवाना महाप्रस्थानगमनसमये स्वपितृगृह-
गमन । महाप्र० १ । २९ ॥

१ चित्रायुधः । पाञ्चाल । क्षत्रिय । आ०
२०१ । १० ॥ महारथ । उ० १७१ ।
१७ ॥ कर्णेन हत । क० ५१ । ४९ ॥

२ चित्रायुधः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १३१ । ८ ॥ भीमेन हत ।
द्रो० १३६ । २०१ ॥

चित्राश्वः । क्षत्रियः । द्युमत्सेनपुत्रस्य सावित्री-
जानेः सत्यवतो नामान्तरं । व० २९५ । १३ ॥

चित्रोपचित्रः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हतः । द्रो० १३६ । २० ॥

चित्रोपला । नदी । भी० ९ । ३४ ॥ A
river in Orissa

चिरकारिकः । (चिरकारी) । ऋषिः । गौतमस्य
मेघातिथेर्यवीयान्मुत । शां० २७२ । ९ ॥

+ चिरजीविनां दुःखं । व० १९६ । १७ ॥

चिरान्तकः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥

चीनाः । देशः । आ० १९१ । ४० ॥ स०
७८ । ५५ ॥ भी० ९ । ६६ ॥ China

१ चीरवासाः । यक्ष । स० १० । १९ ॥

२ चीरवासाः । क्षत्रिय । आ० ६८ । ६१ ॥

चीरिणी । नदी । व० १९० । ६ ॥

चुलुका । नदी । भी० ९ । २० ॥

चेकितानः । वृष्णिप्रवरः क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीय ।
स० ७९ । ९ ॥ उ० २५ । २ ॥ ५७ । २ ॥

१९६ । २३ ॥ भी० १९ । १४ ॥ दुर्यो-
धनेनः हतः । श० ११ । ३१ ॥

चेदयः । (चेदि) देशः । भी० ९ । ४० ॥
The country comprised the southern

portion of Bundelkhand and the nor-
thern portion of Jubbulpore REWA

चैत्यकः । मगधदेशस्थः पर्वत । स० २१ । २ ॥

चैत्ररथः । क्षत्रिय । सो० व० कुरुराजस्य पुत्र ।
आ० १०१ । ३८ ॥

चैत्ररथं । कुबेरोद्यान । उ० १११ । ११ ॥

चैत्ररथपर्व । आ० १७९-१९९ ॥

चोलः । क्षत्रिय । द्रमिडदेशाधिपतिः । स०
३३ । २० ॥

चोलाः । देशः । भी० ९ । ६० ॥

चौण्डिकाः । देशः । स० ७८ । ९१ ॥

च्यवनः । ऋषिः । वरुणपुत्रस्य भृगोः पुत्र ।
तन्माता पुलोमा । आ० ५ । १३ ॥ स०
११ । २२ ॥

तदुत्पत्ति । आ० ६ । २ ॥ ६७ । ४५ ॥

तस्य सगर्भ्यो भ्राता शुक्राचार्य । आ० ६७ । ४२ ॥

तस्य भार्या आरुषी मनुपुत्री । तत्पुत्रः और्वः । आ०
६७ । ४६ ॥

तस्यान्या भार्या सुकन्या शर्याते पुत्री । तत्पुत्र
प्रमति । आ० ८ । १ ॥

तस्य चरित्र । व० १२२ । २५ ॥ अनु० २६१ ।
१४ ॥ [भा० ९ । ३ ॥ देवीभा० ७ ।
३-७ ॥]

तस्य तपश्चरण । व० १२३ ॥

तस्य सुकन्यया विवाह । व० १२३ । २४ ॥

तस्याश्विनो प्रसादाद्युवशरीरप्राप्ति । व० १२४ ।
१४ ॥

तेनाश्विभ्या शर्यातियज्ञे सोमग्राहण । तस्मै इन्द्रस्य
कोपश्च । व० १२५ । ८ ॥ अनु० २६१ ।
२३ ॥

तेनेन्द्रमारणाय मदनामककृत्यासर्जन । व० १२५ ।
१८ ॥ अनु० २६१ । २५ ॥

तेन जले निमज्ज्य तप करण । दाशैर्मीनैः सह
जालैस्तस्य ग्रहण । अनु० ८५ ॥

तेन नहुष प्रति दाशेभ्य स्वसदृशमूल्यदाननियोगः ।

अनु० ८६ ॥

तस्य शुश्रूषा सभार्येण कुशिकराजेन । अनु० ८७ ॥

तेन कुशिकाय वरदानं । अनु० ८८ ॥

तद्वरप्रसादात्कुशिकवंशे ब्राह्मणोत्पत्तिः । अनु०
९० । ३० ॥

तेन कुशिक प्रति स्वयोगप्रभावसृष्टस्वर्गप्रदर्शनं ।

अनु० ८९ ॥

छ.

छत्रवती । द्रुपदराजनगर । आ० १८० । २१ ॥

छत्रोत्पादनं । सूर्येण । अनु० १४५ ॥

छन्दोदेवः । मतङ्गस्य जन्मान्तरीय नाम । अनु०

५ । २६ ॥

ज.

+ जगत्सृष्टिकथा । आ० १ । ४२ ॥ स०

४३ । १९ ॥ शां० १८० ॥ ३४७ ॥

जङ्घाबन्धुः । ऋषिः । युधिष्ठिरसभाया । स०

४ । २२ ॥

जङ्घारिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५७ ॥

जटायुः । अरुणस्य पुत्रः पक्षिराजः । तन्माता

श्येनी । तद्भ्राता सपाति । आ० ६७ । ७५ ॥

व० २७५ । २ ॥ २८० । १ ॥ २८३ । ४९ ॥

तस्य वधो रावणेन । व० २८० । ७ ॥ [रा० ३ ।

५१ ॥]

१ जटामुरः । राक्षसः । तेन वने वसता युधि-

ष्ठिरादीनां हरणः । भीमसेनेन तद्वधश्च । व०

१५८ ॥

तत्पुत्रः अलम्बलः । घटोत्कचेन हतः । द्रो० १७५ ।

२२ ॥

२ जटामुरः । क्षत्रियः । मद्राधिपः । स० ४३० ॥

+ जटामुरवधपर्वः । व० १५८ ॥

जटिला । गौतमवशोत्पन्ना काचन स्त्री । तस्याः

पतयः सप्तर्षयः । आ० २११ । १४ ॥

जठराः । देशः । भी० ९ । ४२ ॥

जतुगृहं । दुर्योधनेन पाण्डवदाहार्थं निर्मितं भवनं ।

आ० १५४—१५६ ॥ तस्य दाहो भीमेन ।

आ० १६० ॥

+ जतुगृहपर्वः । आ० १५४—१६३ ॥

जनकः । विदेहराजः । सीतायाः पिता । व०

२७५ । ९ ॥ स० ८ । १९ ॥

तस्य पञ्चशिखेन सहाध्यात्मविषये सवादः । शां०

२२१ ॥ ३२४ ॥

[तस्य वशः । रा० १ । ७१ ॥ भा० ९ । १३ ॥

वायु० ८९ ॥]

तस्य स्वभार्यया सवादः क्षत्रियस्य प्रजापालनस्याव-

श्यकर्तव्यत्वे । शां० १८ ॥

तस्याश्मनामकब्राह्मणेन सवादः । शां० २७ ॥

तेन स्वयोधेभ्यः स्वर्गनिरकप्रदर्शनं । शां० ९९ ॥

जनककूपः । तीर्थः । व० ८२ । १११ ॥

जनकसमीपे कहोलागमनं । तस्य जले निम-

ज्जन च । व० १३४ ॥

तस्योपाख्यानं । मिथिलादाहेऽपि तस्याविकृतमनस्त्व-

प्रतिपादकः । शां० २२३ ॥

तत्समीपे शुक्रऋषेरागमनं । शां० ३३३ ॥ [बृह-

न्नार० ५८—६० ॥

तस्य पाण्डव्येन सह सवादः तृष्णात्यागस्य सुखसा-

धनतायाः । शां० २८२ ॥

तस्य पराशरमहर्षिणा सह सवादः । शां० २९६-

३०४ ॥ इयमेव पराशरगीता ।

तस्य याज्ञवल्क्येन सवादः भूतसृष्टिविषये । शां०

३१५—३२३ ॥

तस्य ब्राह्मणेन सवादः । अश्व० ३३ ॥

जनदेवः । जनकवशीयो ज्ञानी राजा । शां०

२२० । ३ ॥

१ जनमेजयः । क्षत्रियः । पाण्डवानां प्रपौत्रः ।

तत्पिता परीक्षितः । तन्माता भद्रवती । आ०

१ । १५ ॥

तेन दीर्घसत्रकरण । तत्र सरमागमन तथा शापदान
 च । आ० ३ । १-११ ॥
 तस्य राज्याभिषेक । आ० ४४ । ६ ॥
 तस्य भार्या वपुष्टमा काशीश्वरस्य सुवर्मण पुत्री ।
 आ० ४४ । ८ ॥ ६३ । ८७ ॥
 तस्य पुत्रौ शतानीक शङ्कुकर्णश्च । आ० ६३ ।
 ८७ ॥
 तस्य भ्रातरः । श्रुतसेन उग्रसेन भीमसेन इति
 त्रय । आ० ३ । १ ॥
 तस्य पुरोहितः श्रुतश्रवस ऋषे पुत्र । सोमश्रवाः ।
 आ० ३ । १३ ॥
 तस्य सर्पसत्रारम्भ । आ० ५१ ॥
 तत्समीपे उत्तङ्कऋषेरागमन । आ० ३ । १७१ ॥
 २ जनमेजयः । क्षत्रियः । दुष्यन्तपुत्र । तन्माता
 लाक्षी । आ० ६३ । ३० ॥ लाक्ष्या लक्षणेति
 नामान्तर । आ० ८८ । १८ ॥
 ३ जनमेजयः । क्षत्रियः । सो० व० कुरुपुत्र ।
 तन्माता वाहिनी । आ० १०१ । ३९ ॥
 तत्पुत्राः धृतराष्ट्रादय । आ० १०१ । ४३ ॥
 ४ जनमेजयः । क्षत्रियः । सो० व० पूरो पुत्रः ।
 तन्माता कौसल्या । तद्भार्या सुनन्दा । तत्पुत्र
 प्राचीन्वान् । आ० ६३ । ८ ॥
 तस्य गार्ग्यपुत्रदिसनाद्ब्रह्महत्याप्राप्तिः । शां० १४९ ।
 ३ ॥ इन्द्रोतनाम्ना शौनकेनाश्वमेधयाजनेन तत्प-
 रिहारश्च । शां० १५१ । ३९ ॥ [हरि०
 १ । ३० ॥ ब्रह्म० १२]
 तस्य स्त्रीवधप्राप्तिः । अनु० ९ । ३८ ॥
 ५ जनमेजयः । क्षत्रियः । पार्वतीयो राजा । पाण्डव-
 पक्षीय । दुर्मुखेन हत । क० ३ । १९ ॥
 ६ जनमेजयः । क्षत्रियः । पाञ्चालः । द्रो०
 २३ । ५२ ॥ क० ४४ । ३७ ॥
 जनस्थानं । राक्षसावासभूतं वनं । व० २७८ ।
 ४८ ॥ शा० ४० । १० ॥ Auiangabad—
 This was formerly a jungle inhabited
 by Rakshasas

जन्तुः । सोमकराजपुत्रः । तस्योपाख्यान । व०
 १२८ । ४ ॥
 + जपफलं । शां० १९४ ॥
 जमदग्निः । ऋषिः । ऋचीकस्य पुत्र । तन्माता
 गाधिराजपुत्री सत्यवती । आ० ६७ । ४७ ॥
 अनु० ७ । ३६ ॥
 तस्योत्पत्ति । व० ११६ । ४४ ॥ अनु० ७ ।
 ४६ ॥
 तस्य भार्या प्रसेनजित्पुत्री रेणुका । व० ११७ ।
 २ ॥
 तत्पुत्रा । रुमण्वान् सुषेणः वसु विश्वावसु परशुरा-
 मश्चेति । आ० ६७ । ४८ ॥ व० ११७ ।
 ११ ॥
 तेन धर्मोपदेश । अनु० १९० । १७ ॥
 तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ३७ ॥
 तस्य सूर्येण सह छत्रोपानद्विषये सवादः । अनु०
 १४४ ॥
 जमदग्न्याश्रमः । व० ११७ । ३ ॥
 + जम्बुकगृध्रसंवादः । शां० १५२ ॥
 + जम्बुकोपाख्यानं । कणिकप्रोक्त । आ०
 १५३ । ३५ ॥
 १ जम्बूः । मेरुपर्वतप्रभवा नदी । भी० ६ ।
 ४९ ॥
 २ जम्बूः । मेरोर्दक्षिणपार्श्वस्थो जम्बूवृक्षः । स०
 २९ । २२ ॥
 + जम्बूखण्डविनिर्माणपर्व । भी० १ ॥
 जम्बूद्वीपः । स० २९ । २४ ॥
 तद्द्वर्णन । भी० ५ ॥ [भा० ५ । १६ ॥ वायु०
 ३४ ॥]
 जम्बूमार्गः । क्षेत्र । पुष्करक्षेत्रस्य समीपे । व०
 ८० । ४० ॥ ८७ । १३ ॥
 जम्बूवनं । मेरुपर्वतस्थ वन । तत्रदेशस्य स्वर्गतु-
 ल्यत्व । अनु० २४० ॥
 जम्भः । राक्षसः । व० २८६ । २ ॥
 जम्भकः । क्षत्रियः । स० ३२ । ७ ॥

१ जयः । महाभारत । स्वर्गा० ५ । ६४ ॥
 २ जयः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
 भी० ७७ । ७ ॥ भीमसेनेन हत । द्रो०
 १३५ । ३०—३६ ॥
 ३ जयः । युधिष्ठिरस्य विराटनगरे रहस्य नाम ।
 वि० ७ । ६६ ॥ २७ । १९ ॥
 ४ जयः । क्षत्रिय । यमसभाया । स० ८ ।
 १५ ॥
 १ जयत्सेनः । नकुलस्य विराटनगरे रहस्य नाम ।
 वि० ७ । ६६ ॥ २७ । १९ ॥
 २ जयत्सेनः । क्षत्रिय । सो० व० सार्वभौमस्य
 पुत्र । तन्माता कैकयी सुन्दरा । तद्भार्या
 सुश्रवा । तत्पुत्रोऽपराचीनः । आ० ६३ ।
 १५ ॥ ६८ । ४८ ॥
 ३ जयत्सेनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्र । भी० ७७ । ७९ ॥ भीमसेनेन हत ।
 शा० २५ । १० ॥
 जयद्वलः । सहदेवस्य विराटनगरे प्रच्छन्न नाम ।
 वि० ७ । ६६ ॥ २७ । १९ ॥
 जयद्रथः । क्षत्रिय । सिन्धुदेशाधिपस्य वृद्धक्षत्रस्य
 पुत्रः । तद्भार्या धृतराष्ट्रपुत्री दुश्गला । आ०
 ६८ । ११० ॥ १३१ । १८ ॥ द्रो० १४८ ॥
 द्विगुणरथ । उ० १२५ । ३० ॥
 तत्पुत्रेष्वेकस्य वध अर्जुनेन द्रौपदीस्वयवरे ।
 आ० २१८ । ३२ ॥
 तत्पुत्रस्यान्यस्य सुरथनाम्नोऽश्वमेधयागार्थं स्वसात्कर-
 ग्रहणार्थमर्जुनागमनश्रवणमात्रेण मरण । अश्व०
 ७८ । २३—२९ ॥
 तस्य द्रौपद्या सवाद । व० २६८ । ८ ॥
 तेन वनस्थाया द्रौपद्या अपहार । व० २६९ । २३ ॥
 तद्भ्रातर । अङ्गारक कुञ्जरः गुप्त शत्रुञ्जय ।
 सञ्जयः सुप्रवृद्धः प्रमङ्करः अमरः रवि शूर
 प्रताप कुहन बलाक अनीकविदारणः
 इत्यादयः । व० २६६ । ११—१३ ॥

तस्यार्जुनवर्ज युद्धे सर्वपाण्डवाना सकृज्जये रुद्राद्वर-
 प्राप्ति । व० २७३ । ७८ ॥ द्रो० ४२ ।
 २० ॥
 तस्यार्जुनेन पञ्चचूडीकरण । व० २७३ । १० ॥
 तस्य युद्ध । द्रो० १४ ॥
 तद्बधप्रतिज्ञाऽर्जुनेन । द्रो० ७३ । २७ ॥
 तस्य शिरश्छेदोऽर्जुनेन । द्रो० १४७ ।
 ७१—७५ ॥
 तच्छिरसोऽर्जुनेन वृद्धक्षत्रोत्सङ्गे पातन । द्रो० १४८ ।
 १८—२० ॥
 जयद्रथविमोक्षणपर्व । व० २७३ ॥
 १ जयन्तः । क्षत्रिय । पाञ्चाल्यः । महारथ ।
 उ० १७१ । ११ ॥
 २ जयन्तः । इन्द्रस्य पुत्र । तन्माता पौलोमी ।
 आ० १२३ । ४ ॥
 जयरानः । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीय । भीमेन
 हत । द्रो० १५६ । ३१ ॥
 + जयसूचकानि चिह्नानि । भी० ३ ।
 ६५—७५ ॥ शां० २०२ ॥
 जयसेनः । क्षत्रियः । मागधः । स० ४ । ३२ ॥
 १ जयानीकः । क्षत्रिय । विराटस्य भ्राता ।
 द्रो० १५९ । ४१ ॥
 २ जयानीकः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यः । अश्वत्थाम्ना
 हत । द्रो० १५७ । १८१ ॥
 १ जयाश्वः । क्षत्रियः । विराटराजस्य भ्राता ।
 द्रो० १५९ । ४१ ॥
 २ जयाश्वः । क्षत्रिय । पाञ्चाल्यः । अश्वत्थाम्ना
 हत । द्रो० १५७ । १८१ ॥
 जयेशः । विराटनगरे वसतो भीमसेनस्य गूढनाम ।
 वि० ७ । ६६ ॥ २७ । १९ ॥
 जरः । व्याधः । तेन मृगबुद्ध्या श्रीकृष्णस्य पाद-
 तले बाणेन वेध । मौ० ५ । २२—२५ ॥
 १ जरत्कारुः । भृगुवशान्तर्गतयायावरवशोत्पन्न
 ऋषिः । आस्तीकस्य पिता । आ० १३ ।
 ११ ॥ ३८ । १४ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० ४० । ३ ॥
 तेन विवाहार्थं स्वसनाम्न्याः कन्याया अन्वेषणं ।
 आ० ४६ । १८ ॥
 तस्य वासुकिभगिन्या जरत्कार्वा विवाहः । आ०
 १४ ॥ ४७ । ५ ॥
 तस्य गर्ते लम्बमानै स्वपितृभिः सह विवाहविषये
 सवादः । आ० ४६ ॥
 २ जरत्कारुः । वासुकेर्भगिनी । जरत्कारुः ऋषेः
 पत्नी । तत्पुत्र आस्तीकः । आ० ३९ । २ ॥
 ६४ । १ ॥ ३८ । २० ॥
 तस्य गर्भोत्पत्तिः । आ० ४७ । १३ ॥
 १ जरा । वार्द्धकः । तद्दोषा । आ० ७८ ॥
 २ जरा । जरासन्धस्योपमाता राक्षसी । स०
 १७ । ५२ ॥
 तस्या वधः । श्रीकृष्णादिहननार्थं जरासन्धप्रयुक्तया
 गदया तत्प्रतिघातार्थं बलभद्रप्रयुक्तेन स्थूणा-
 कर्णास्त्रेण च । द्रो० १८२ । १४ ॥
 तत्स्वरूपकथन । स० १८ ॥
 १ जरासन्धः । बार्हद्रथः । क्षत्रिय । सो० व०
 मगधराजस्य उपरिचरवसुपुत्रस्य बृहद्रथस्य पुत्र ।
 आ २०१ । २३ ॥ स० १७ । १२ ॥
 तस्योत्पत्तिः । चण्डकौशिकप्रसादात् । स० १७ ।
 २१ ॥ [भा० ९ । २२ ॥]
 तन्नामनिर्वचन । स० १८ । ११ ॥
 तस्य श्रीकृष्णेन सह वैरकारण । स० २३ ॥
 तस्य विप्रचित्यशक्तव । आ० ६८ । ४ ॥
 तच्छौर्यकथन । स० १४ । ७ ॥ द्रो० १८२ ॥
 तेन रुद्रोद्देशेन पुरुषमेघकरणार्थं षडशीतिसहस्रनृपाणा
 पशुत्वेन मेलन । स० १६ । २४—२६ ॥
 तस्य राज्याभिषेकः । स० १९ । १७ ॥
 तस्य भीमेन सह युद्धारम्भः । स० २४ ॥
 तस्य भीमसेनेन वध । स० २६ । २० [भा०
 १ । ७२ ॥]

तस्य पुत्रः सहदेवः । स० २६ । ५३ ॥ द्रोणेन
 हतः । द्रो० १२६ । ४५ ॥
 तत्पौत्रो मेघसन्धिः । अश्व० ८३ । ३—४ ॥
 तत्पुत्री पाण्डुपुत्रस्य सहदेवस्य भार्येति भाति ।
 आश्र० १ । २४ ॥
 तेन सह कर्णस्य युद्ध । शां० ६ । १ ॥
 तस्यावासः गिरिब्रजनाम्नी पुरी । स० २१ । १८ ॥
 २६ । ४२ ॥
 [तस्य वशः । भा० ९ । २२ ॥ गरुडपु० १४० ॥]
 २ जरासन्धः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्र-
 पुत्रः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । २ ॥
 + जरासन्धवधपर्व । स० २०—२६ ॥
 जरिता । शार्ङ्गी पक्षिणी । मन्दपालऋषेर्भार्या ।
 तत्पुत्रा जरितारि सारिसृक द्रोण स्तम्बमित्र
 इति चत्वारः । आ० २६६ । १६ ॥
 जरितारिः । शार्ङ्गकः । मन्दपालऋषितो जरि-
 तार्या जातः पुत्रः । आ० २६८ । १ ॥ अनु०
 ६३ । २२ ॥
 जलं । उदक । द्वितीय भूतं । तस्य गुणाः ।
 व० २१६ । ६ ॥ भी० ६ । ६ ॥ शां०
 २६८ । ६ ॥ २६१ । ४ ॥
 तद्दानप्रशसा । अनु० १०० । ३ ॥ १०२ ।
 ३ ॥ १०३ । १९ ॥ अश्व० १०१ ॥
 जलक्रीडा । सखीकयोः कृष्णार्जुनयोर्यमुनाया ।
 आ० २४८ ॥
 जलन्धरा । काशिराजसुता । भीमसेनभार्या ।
 तत्पुत्र शर्वत्रातः । आ० ६३ । ७६ ॥
 + जलप्रदानिकपर्व । स्त्री० १—१६ ॥
 १ जलसन्धः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । २ ॥ भीमेन
 हतः । भी० ६४ । ३३ ॥ क० ८८ ।
 १९ ॥
 २ जलसन्धः । क्षत्रियः । मागधः । रथवरः ।
 उ० १६७ । २४ ॥ आ० २०१ । १२ ॥
 सात्यकिना हत । द्रो० ११६ । ५३ ॥

+ जलस्तम्भनं दुर्योधनेन । उ० ६१ । १४ ॥
शा० ३० । ५७ ॥

जलेयुः । क्षत्रिय । सो० व० रौद्राश्वपुत्रः । आ०
८८ । ९ ॥

१ जहुः । क्षत्रियः । सो० व० सुहोत्रपुत्रस्याजमीढस्य
पुत्र । तन्माता केशिनी । तद्वर्या, कुशिकाः ।
आ० १०१ । २० ॥ [अयमेव भगीरथर-
थानुगा स्वयज्ञवाटं स्थावयन्ती गङ्गा पीत्वा पुन
स्वश्रोत्रविवरादुत्सृष्टवान् । तस्मात्सा जाह्ववी
समभवत् । वायु० ९१ ॥]

२ जहुः । मिथिलस्य पुत्र । तत्पुत्र सिन्धुद्वीप ।
अनु० ७ । २ ॥

जहुसुता । गङ्गा । आ० १०५ । १३ ॥
अनु० ७ । ३ ॥

जाङ्गलाः । देशः । भी० ९ । ५६ ॥

जाजलिः । द्विज । तस्य तुलाधारेण सह सवाद ।
शां० २६७—२७० ॥

जातिस्मरहृद्ः । तीर्थ । व० ८२ । १२८ ॥
८३ । ३८ ॥

+ जातुषगृहं । आ० ६१ । २२ ॥ जतुगृह-
शब्द पश्यत ।

जातूकर्ण्यः । ऋषि । स० ४ । २० ॥

जानकिः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ३९ ॥

जानुजहुः । क्षत्रियः । आ० १ । २६१ ॥
अनु० २७१ । ५९ ॥

+ जापकोपाख्यानं । शां० १९५—१९८ ॥

जाबालिः । विश्वामित्रऋषेः पुत्रः । अनु० ७ ।
१५५ ॥

जामदग्नयः । परशुरामशब्द पश्यत ।

जामाता । दुहितु पति । तस्मिन् श्वश्र्वा प्रीत्या-
धिक्य । आ० १३० । १२ ॥

जाम्बवती । श्रीकृष्णमहिषी । ऋक्षराजस्य
जाम्बवतो दुहिता । स० ५७ । २३ ॥

[तस्या विवाहः । भा० १० । ५६ ॥ विष्णु०
४ । १३ ॥]

[तत्पुत्रः साम्ब । भा० १० । ६१ ॥]
तस्या अग्निप्रवेश । मौ० ८ । ७४ ॥

जाम्बवान् । ऋक्षराज । व० २८१ । २४ ॥
२८४ । ८ ॥

तत्पुत्री जाम्बवती । श्रीकृष्णमहिषी । स० ५७ ।
२३ ॥

[तस्य कथा । भा० १० । ५६ । विष्णु० ४ । १३ ॥]
जाम्बूनदी । नदी । भी० ९ । ३० ॥

जायाशब्दनिर्वचनं । आ० ९८ । १८ ॥

जारूथिः । नगरी । तदधिपते आहुतिनामकस्य
श्रीकृष्णेन पराजयः । व० १२ । ३१ ॥

जालवती । (जानपदी) । देवकन्या । यद्दर्श-
नस्खलिताच्छरद्वृषिरेतसः कृपः कृपी चाभवता ।
आ० १४० । ६ ॥

जितवती । उशीनरस्य पुत्री । यस्या हेतोर्धुनामा
वसुर्वसिष्ठस्य नन्दिनीमपहृत्य तस्माच्छापमाप ।
आ० १०६ । २२ ॥

जितशत्रुः । क्षत्रियः । स० ११ । २४ ॥

+ जितारिः । क्षत्रियः । सो० व० अविक्षित
पुत्र । आ० १०१ । ४१ ॥

जिष्णुः । अर्जुन । तन्नामनिर्वचन । वि० ४३ ।
२१—३६ ॥

१ जीमूतः । महामल्ल । विराटनगरे भीमेन
हत । वि० १५ । ५३ ॥

२ जीमूतः । विप्रर्षिः । उशीरबीजक्षेत्रनिवासी ।
उ० १११ । २३ ॥

जीवः । तत्स्वरूपकथन । शां० १८४ ॥

तस्य पारतन्त्र्यं । अनु० १ । १६—८४ ॥

तस्य गर्भवासप्रकार । आ० ८४ ॥ स्त्री० ४ ॥
अनु० १७३ ॥ अश्व० १९ ॥ [भा०
३ । ३१ ॥]

तस्य देहाद्विलक्षणत्व । शां० १८५ ॥

तस्य शरीरादिसम्बन्धप्रकार । शां० ३०९—
३१० ॥

जीवलः । ऋतुपर्णस्य सारथि । व० ६४ । ९ ॥

जृम्भिकोत्पत्तिः । उ० ९ । ६१ ॥

जेष्ठिलातीर्थ । व० ८२ । १३४ ॥

जैगीषव्यः । ऋषि । स० ११ । २४ ॥

अनु० ४९ । ३७ ॥

तस्य योगप्रभाव देवलेन दृष्ट । श० ५१ ॥

तस्य असितेन सह सवाद । शां० २३६ ॥

[तस्य भार्या हिमवतः पुत्री एरुपाटला । हरि० १ ।

१८ ॥]

जैत्रः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।

श० २५ । ५ ॥ भीमसेनेन हतः । श०

२५ । १२—१३ ॥

जैमिनिः । कौत्सः ऋषि । सर्पसत्रे उद्गाता ।

आ० ५३ । ६ ॥ स० ४ । १७ ॥ शां०

४६ । ७ ॥

तस्य वेदव्यासाद्वेदाध्ययन । आ० ६४ । ८१ ॥

+ ज्ञातिसग्रहे गुणा । उ० ३९ । १७ ॥

ज्ञानं । तस्य कर्मापेक्षया श्रेष्ठ्य । शां० १९९ ।

२१६ ॥ २४२ ॥ २४५ ॥ २५४ ॥

अनु० २२७ ॥ अश्व० ४४ ॥

तत्प्राप्त्युपाय । अनु० २४३ ॥

ज्येष्ठस्थानं । महादेवक्षेत्र । व० ८३ । ६२ ॥

ज्येष्ठा । अलक्ष्मीः । आ० १८ । ४७ ॥ तत्पु-

त्रोऽधर्मः । आ० ६७ । ५३ ॥

ज्येष्ठिला । नदी । स० ९ । २५ ॥

ज्योतिः । अहः पुत्र । आ० ६७ । २३ ॥

ज्योतिकः । सर्प । आ० ३५ । १३ ॥

ज्योतिरथा । नदी । भी० ९ । २६ ॥

ज्योतिरथ्या । नदी । व० ८३ । ८ ॥

ज्योत्स्नाकाली । चन्द्रस्य पुत्री । वरुणपुत्रस्य

पुष्करस्य भार्या । उ० ९८ । १३ ॥

+ उवरः । रोग । तस्योत्पत्ति । शां० २८९ ।

३९—४७ ॥ [तेन सह श्रीकृष्णस्य युद्ध ।

हरि० २ । १२२—१२३ ॥]

ज्वलन्ती । तक्षकपुत्री । ऋक्षस्य भार्या । तत्पुत्रो-

ऽन्यनार । आ० ६३ । २५ ॥

झ.

झिल्लिकाः । देशः । भी० ९ । ५९ ॥

झिल्ली । क्षत्रियः । वृष्णिवश्यः । आ० २०१ ।

२० ॥

ड.

डम्भोद्भवः । (दम्भोद्भवः) । क्षत्रियः ।

तस्योपाख्यान । उ० ९६ ॥ वि० ५३ । १५ ॥

डिबिकः । हसस्य भ्राता । श्रीकृष्णेन यमुनाया

निमज्जित । स० १४ । १३ ॥

डुण्डुभचरित्रं । आ० ११ ॥

त.

तक्षकः । कद्रूपुत्र सर्पः । तत्पिता कश्यपः ।

आ० ३५ । ५ ॥ स० ९ । ९ ॥ उ०

१०३ । ९ ॥

तेन क्षपणकरूपेणोत्तङ्कमहर्षेः । कुण्डलहरणं । आ०

३ । १२७ ॥

तस्य पुत्रौ अश्वसेनः श्रुतसेनश्च । आ० ३ । १४०

—१४१ ॥

तस्य कश्यपेन सवादः । आ० ४२ । ३८ ॥

५० । १७ ॥

तेन न्यग्रोधवृक्ष दष्टा भस्मीकरण । आ० ४३ ।

४ ॥ ५० । २२ ॥

तेन परीक्षिद्राजदशनं । आ० ४३ । ३६ ॥ ५० ।

२९ ॥ [भा० १२ । ६ ॥ देवीभा० २ ।

१० ॥]

तेनेन्द्र प्रति शरणगमन । आ० ५३ । १५ ॥

तत्पत्नीशिरश्छेदोऽर्जुनेन खाण्डववने । आ० २५३ ।

८ ॥

तेन खाण्डवदाहकाले कुरुक्षेत्रे स्थिति । आ०
२५४ । १७ ॥

तक्षशिला । श्रीरामचन्द्रस्य भ्रातुर्भरतस्य पुत्रेण
तक्षनाम्ना निर्मित सिन्धुवितस्तयोर्नद्योर्मध्ये अ-
भिसारिदेशादक्षिणतो विद्यमानो देश । आ०
३ । २० । १७२ ॥ [रा० ७ । १०१ ॥] सा
कदाचिद्गान्धारदेशस्य राजधान्यभूत् । Taxila,
one mile north-east of Kalaka-serai,
between Attock and Rawalpindi 2
It is on the bank of the Vitasta
(Jhelum)

तङ्कणाः । देश । स० ७८ । ७९ ॥ भी० ९ ।
६४ ॥

तटाकादिप्रतिष्ठा । अनु० ९३ ॥

तण्डिः । ब्राह्मण । शिवभक्त । शां० २५० ।
१६ ॥

तच्छ्रुता शिवस्तुति । अनु० ४७ ॥ [लिङ्गपु०
६५ ॥]

+ **तत्त्वविभागः** । शां० ३२६-३२८ ॥ अनु०
३८ ॥ २४५ ॥ तेषां सृष्टि । अनु० १६५ ॥
२४५ ॥ तेषां तारतम्य । अनु० १६८ ॥

तनुः । कृशनामा ऋषि । तस्य ऋषभकूटपर्वतवा-
सिना ऋषभनाम्ना ऋषिणा सवाद । शां०
१२७ ॥

तन्तुमान् । अग्निविशेष । व० २२३ । २९ ॥

तन्त्रीपालः । अज्ञातवासे गोपालरूपस्य सहदेवस्य
नाम । वि० ४ । १५ ॥

तपः । अस्य शब्दस्य नानार्थकत्व । शां० २२८ ॥

तस्य महिमा । शां० ३०१ ॥

तपती । सूर्यपुत्री । सवरणम्य भार्या । तत्पुत्रः
कुरुः । आ० ६३ । ४१ ॥

तस्या ज्येष्ठा स्वसा सावित्री । आ० १८८ ।
२६ ॥

तदुपाख्यान गन्धर्वेणार्जुनाय कथित । आ० १८७ ।
१८९ ॥

तस्या सवरणेन विवाह । आ० १८९ ।
३०-३३ ॥

[तन्माता छायादेवी । तद्भ्रातरौ शनैश्वर सावर्णिश्च ।
भा० ६ । ६ ॥]

१ **तपनः** । अमृतरक्षको देव । आ० ३२ ।
१८ ॥

२ **तपनः** । पाञ्चाल्य । कर्णेन हतः । क० ४३ ।
१५ ॥

१ **तमः** । गृत्समदवशोद्भवस्य श्रवस पुत्रो ब्रा-
ह्मण । तत्पुत्र प्रकाश । अनु० ८ । ६३ ॥

२+**तमः** । गुण । तत्कार्य । शां० ३१८ ।
२६-२८ ॥ अश्व० ३७ ॥

तमसा । नदी । भी० ९ । ३१ ॥ [रा० १ ।
२ ॥] The river Tonse between the
Saraju and the Goomti, which flow-
ing through Azamharh, falls into
the Ganges

तरन्तुकः । तीर्थ । शा० ५४ । २८ ॥

तरुणकः । सर्प । आ० ५७ । १९ ॥

तंसुः । क्षत्रिय । सो० व० मतिनारपुत्र । तत्पुत्रः
ईलिन । आ० ८८ । १३ । अस्य त्रभुरिति
नामान्तर । आ० ६३ । २७-२८ ॥

ताडकायनः । ऋषि । विश्वामित्रपुत्र ।
अनु० ७ । ५६ ॥

ताण्डः । ऋषिः । स० ७ । १२ ॥

ताण्ड्यः । ऋषिः । शां० २५० । १७ ॥

ताम्रद्वीपः । तत्र सहदेवेन राजसूयदिविजये
गमन । स० ३२ । ७० ॥

ताम्रपर्णी । नदी । स० ३३ । ३१ ॥ व०
८६ । १४ ॥ The river Tamraparni in
Tinnevely (South-India)

ताम्रलिसः । क्षत्रियः । आ० २०१ । १३ ॥
स० ३१ । २५ ॥

ताम्रलिसकाः । (दामलिसकाः) । देश ।
भी० ९ । ५७ ॥ Tamruk on the river

Salai, just above its junction with the
river Hugli

१ ताम्रा । कश्यपभार्या । तस्याः पुत्र्य काकी
श्येनी भासी धृतराष्ट्री शुकी इति पञ्च । आ०
६७ । ५६ ॥

२ ताम्रा । नदी । भी० ९ । २८ ॥

ताम्रारुणं । तीर्थं । व० ८२ । १५३ ॥

ताम्रौष्ठः । यक्षः । स० १० । १७ ॥

तारकः । असुरः । तत्पुत्राः ताराक्ष कमलाक्ष
विद्युन्माली चेति त्रय ब्रह्माणं प्रति तपस्तप्त्वा
त्रिपुरत्व प्रापुः । तत्र ताराक्षस्य काञ्चन पुर ।
कमलाक्षस्य राजत । विद्युन्मालिन आयस ।
क० २४ । ७ ॥

तस्य वध स्कन्देन । श० ४७ । ७३ ॥ अनु०
१३३ । २९ ॥

१ तारा । वालिभार्या । व० २८१ । १९ ॥

२ तारा । चान्द्रमसी । बृहस्पतिभार्या । व०
२२१ । ९ ॥

[तस्या चन्द्रात् बुधोत्पत्तिः । भा० ९ । १४ ॥]

ताराक्षः । असुरः । तारकासुरपुत्र । क०
२४ । ७ ॥

१ तार्क्ष्यः । ऋषिः । तस्य सरस्वत्या सवादः ।
व० १८९ ॥

२ तार्क्ष्यः । गरुडः । विनतापुत्रः । आ० ६६ ।
४० ॥

तालकेतुः । भीष्म । भी० ४७ । ९ ॥ उ०
१५० । ५ ॥

तालजङ्घः । शर्यातिपुत्रः । अनु० ८ । ८ ॥

तालध्वजः । भीष्म । वि० ५६ ॥

तितिक्षा । क्षान्तिनामको गुणः । तत्प्रशसा ।
शां० ११४ ॥

१ तित्तिरिः । ऋषिः । स० ४ । १८ ॥

२ तित्तिरिः । सर्पः । आ० ३५ । १५ ॥ उ०
१०३ । १३ ॥

तिमिरापहः । अग्निवशे मुख्योभिः । व० २२० ।
१४ ॥

तिर्यग्योनिजननकारणं । अनु० १७३ ॥

तिलाः । पवित्रधान्यविशेषः । तदुत्पत्ति । शां०
३५५ । १६ ॥

तद्दानफल । अनु० २३६ । ७ ॥ अश्व० १०२ ।
५९-६८ ॥

तत्पीडननिषेधः । अश्व० १०९ । ३७ ॥

तिलभाराः । जनपद । भी० ९ । ५३ ॥

तिलोत्तमा । अप्सरा । अरिष्टायाः पुत्री ।
आ० ६६ । ४९ ॥ १३२ । ४४ ॥ अनु०
२७१ । १५ ॥

तत्सृष्टिः सुन्दोपसुन्दवधार्थं विश्वकर्मणा । आ०
२३१ । ११-२१ ॥

तस्याः सुन्दोपसुन्दसमीपगमन । तद्दर्शनात्क्षुब्धह-
ृदययोस्तयो परस्पराभिघातान्मरणं च । आ०
२३२ ॥

तिष्यं । कलियुग । भी० १० । ३ ॥

तीरग्रहाः । देश । भी० ९ । ५२ ॥

+ तीर्थक्षेत्रमहिमा । आ० २३४-२३८ ॥
व० ७९-८३ ॥ श० ४२ ॥ अनु० ६४ ॥
१७० ॥ [पद्म० १ । १३ ॥ भा० १० ।
७९ ॥]

+ तीर्थयात्रापर्व । व० ७८-१५७ ॥

तुङ्गकारण्यं । क्षेत्र । व० ८३ । ४६ ॥

तुङ्गवेणा । नदी । भी० ९ । २७ ॥

तुण्डिकेराः । देश । द्रो० १७ । १९ ॥

तुम्बकाः । देशः । स० ७८ । ९९ ॥

तुम्बुरुः । अरिष्टायाः पुत्रो देवगन्धर्व । आ०
६६ । ५१ ॥ ११० । २५ ॥ स० ७ ।
१४ ॥ १० । २७ ॥

तुरायणः । क्रतुविशेषः । व० १२ । २४ ॥

तुर्वसुः । क्षत्रिय । सो० वं० ययातिपुत्रः ।
तन्माता देवयानी । आ० ६३ । ७ ॥ ६९ ।
३८ ॥

[तस्य वंश । भा० ९ । २३ ॥]

तुलाधारः । वाराणसीस्थो ज्ञानी वणिक् । शां०
२६७ ॥

तेन जाजलिऋषये धर्मोपदेशः । शां० २६८ ॥
१ तुहुण्डः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २५ ॥
२ तुहुण्डः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्र-
पुत्रः । आ० २०१ । ३ ॥

तृणकः । क्षत्रियः । स० ८ । १७ ॥

तृणबिन्दुसरः । सूर्यवश्यस्य मरुत्तस्य सन्तता-
वृत्पत्नेन तृणबिन्दुनाम्ना क्षत्रियेण निर्मितं तीर्थं ।
व० २५९ । १३ ॥

तृतीयदिवसयुद्धारम्भः । भी० ५६ ॥ तत्स
माप्तिः । भी० ५९ ।

तृष्णा । आशाशब्द पश्यत ।

तेजः । अग्निशब्द पश्यत ।

तेजेयुः । क्षत्रियः । रौद्राश्वपुत्रः । आ० ८८ ।
१० ॥

त्रयोदशदिवसयुद्धारम्भः । द्रो० ३३ ॥
तत्समाप्तिः । द्रो० ५० ॥

त्रसदस्युः । (त्रसदस्युः) । सू० व० मान्धातृ-
पुत्रस्य पुरुकुत्सस्य पुत्रः । [भा० ९ । ७ ॥] अग-
स्तेन धनयाचनार्थं तत्समीपगमनः । व० ९६ । १२ ॥

त्रस्तुः । (तंसुः) । क्षत्रियः । सो० व० अन्त्य-
नारपुत्रः । तन्माता सरस्वती । तद्भार्या कालिन्दी ।
तत्पुत्रः इलिलः । आ० ६३ । २८ ॥

त्रिगङ्गः । तीर्थः । व० ८२ । २९ ॥

त्रिगर्तराजः । सुशर्मा । भी० ८५ । ४ ॥

त्रिगर्ताः । बाह्लीकदेशस्य दक्षिणपश्चिमतो
विद्यमानः विपाशानदीसमीपस्थो देशः । भी०
९ । ६१ ॥ Jalandhar, a part of the
district of Lahore

त्रिगर्तिः । क्षत्रियः । स० ८ । २० ॥

त्रिजटा । राक्षसी । व० २८१ । ५५ ॥

त्रितः । गौतमस्य पुत्रः । तद्भ्रातरौ एकतो द्वितश्च ।

स० ७ । ११ ॥ कूपे पतितेन तेन मानसयज्ञ-
करणः । शा० ३७ ॥

त्रिदिवा । नदी । भी० ९ । १७ ॥

त्रिपुरासुराः । तारकासुरस्य पुत्राः । ते च ताराक्ष-
कमलाक्ष विद्युन्माली च । क० २४ । ७ ॥
विशेषस्तारकशब्दे द्रष्टव्यः ।

तेषां दहन रुद्रेण । क० २७ । ३५-३७ ॥ अनु०
२६५ । ३१ ॥ [भा० ७ । १० ॥ मत्स्य०
१३०-१३७ ॥]

त्रिरावः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । ११ ॥

त्रिवर्गः । धर्मार्थकामाः । तन्निरूपणः । अनु० २१६ ॥

त्रिविक्रमावतारः । स० ४७ । १२ ॥ [भा०
८ । २१ ॥]

त्रिशङ्कुः । सू० व० इक्ष्वाकुवश्यः । क्षत्रियः ।
स० १२ । ११ ॥ तत्पुत्रो हरिश्चन्द्रः । व०
७७ । २६ ॥

[तस्य सत्यव्रत इति नामान्तरः । तस्य भार्या सत्यव्रता ।
तस्य कथा । भा० ९ । ७ ॥ रा० १ । ५७ ॥
ब्रह्म० ८ ॥ हरि० १ । १३ ॥ वायु० ८८ ।
देवीभा० ७ । १०-१२ ॥]

त्रिशिराः । विश्वरूपाचार्यः । उ० ९ । ३ ॥

त्रिशूलखातं । तीर्थः । व० ८२ । ११ ॥

त्रिस्रोतसी । नदी । स० ९ । २७ ॥

त्रेता । द्वितीय युगः । तद्दर्माः । व० १५१ ।
२५ ॥ शां० ६९ । १४ ॥

१ त्वष्टा । शुक्राचार्यपुत्रः । आ० ६६ । ३७ ॥

२ त्वष्टा । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । आ० ६६ ।
१६ ॥ १३२ । ४९ ॥ शां० २०७ । १८ ॥
अनु० २५५ । १८ ॥

तत्पुत्रो विश्वरूपाचार्यः । उ० ९ । ३ ॥ शां०
२०७ । २० ॥

तस्य पुत्री सज्ञा सवितुर्भार्या । आ० ६७ । ३५ ॥

[तस्य भार्या दैत्यानुजा रचना । तत्पुत्रो विश्वरूपा-
चार्यः । भा० ६ । ६ ॥]

[तस्य विश्वकर्मेति नामान्तर । भा० ८ । १३ ॥]

त्वाष्ट्री । त्वष्टृपुत्री सवितुर्भार्या । तत्पुत्रावश्विनौ
देवभिषजौ । आ० ६७ । ३५ ॥

द.

१ दक्षः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १२ ॥

१ दक्षः । प्रजापति । ब्रह्मणो दक्षिणाङ्गुष्ठा-
दुत्पन्न । आ० ६३ । २ ॥ ६७ । १० ॥

तद्भार्या ब्रह्मणो वामाङ्गुष्ठाज्जाता । आ० ६७ ।

११ ॥ आ० १ । ४६ ॥ स० ११ । १८ ॥

तस्य प्रचेतोभ्य उत्पत्तिः । शां० २९० । १ ॥

आ० ६९ । ८ ॥ [गरुडपु० ५ ॥ भा० ४ ।

३० ॥ ६ । ४ ॥ ब्रह्म० २ ॥ विष्णु० १ ।

१५ ॥]

तस्य भार्या वीरिणी । आ० ६९ । ९ ॥

तस्य प्रजोत्पत्तिः । आ० ६९ । १० ॥ ६६ । ११ ॥

तस्य कन्या पञ्चाशत् । आ० ६७ । ११ ॥

६९ । ११ ॥

तद्यज्ञविनाशो वीरभद्रेण । शां० २९० । ४९ ॥

अनु० २६५ । ११ ॥ [भा० ४ । २ ॥

वायु० ३० ॥]

तेन चन्द्राय यक्षमरोगप्राप्तिशापदान । शा० ३६ ।

१८-१९ ॥

[तत्पुत्राः हर्यश्वाः । भा० ६ । ५ ॥ हरि० १ ।

३ ॥]

[तस्य वशः । हरि० १ । ३ ॥ भा० ६ । ६ ॥

विष्णु० १ । ७ ॥ वायु० १० ॥

[स. दशानां प्रचेतसा पुत्र । तन्माता मारिषा

कण्डुनाम्न ऋषेः प्रमोचानाभ्यामप्सरसि जाता ।

सैव वार्शी । विष्णु० १ । १५ ॥ हरि० १ ।

२ ॥ ब्रह्म० २ ॥ भा० ४ । ३० ॥]

तत्रेदं बोध्यं । दक्षौ द्वौ । प्रथमः स्वायंभुवमन्वन्तरीयः

ब्रह्मणः पुत्रः । तद्भार्या स्वायंभुवमनुपुत्री प्रसूतिः ।

तस्याः षोडश कन्याः । तासु धर्मप्रजापतिपत्न्य-

स्त्रयोदश । तासा नामानि । श्रद्धा मैत्री दया
शान्ति तुष्टि. पुष्टि क्रिया उन्नति. बुद्धि. मेधा
तितिक्षा हीः मूर्ति. इति धर्मप्रजापते पत्न्यः ॥

चतुर्दशी कन्या स्वाहा अग्नेर्भार्या । पञ्चदशी स्वधा
अग्निष्वात्ताना पितृणा भार्या । षोडशी कन्या सती
भवस्य पत्नी । भा० ४ । १ ॥ स ब्रह्मपुत्रो
दक्ष स्वजामातुर्भवस्यापध्यानात्स्वयमेव स्वदेह
तत्याज । भा० ४ । ३० ॥

द्वितीयस्तु चाक्षुषमन्वन्तरे दशप्रचेतोभ्यो वाक्ष्या
मारिषाया जात । तद्भार्या पञ्चजनप्रजापतिपुत्री
असिक्री । सैव वीरिणी । पञ्चजनप्रजापतेर्वीरण
इति नामान्तर । तस्या. पुत्राः हर्यश्वा. शबला-
श्वाश्च । ते नारदोपदेशाद्यतयोऽभूवन् । ततो
दक्षः षष्टिं कन्या अजीजनत् । तासा धर्मप्रजा
पतये दश । कश्यपाय त्रयोदश । तस्मा एव
ताक्ष्यनाम्ने पुनश्चतस्र. । एव कश्यपाय । आहत्य
१७ । चन्द्राय २७ ॥ भूताय द्वे । अङ्गिरसे द्वे ।
कृशाश्वाय द्वे । आहत्य पुत्र्यः षष्टिः । भा०
६ । ५—६ ॥

+ दक्षिणगोग्रहणं । वि० ३२ । ६३ ॥

+ दक्षिणदिग्वर्णनं । उ० १०९ ॥

दग्धरथः । चित्ररथशब्द पश्यत । आ० १८६ ।
४० ॥

१ दण्डः । क्षत्रिय । मागधः । आ० २०१ ।

१२ ॥ भीमसेनेन राजसूयदिग्विजये जित. ।

स० ३१ । १७ ॥ अर्जुनेन हतः । क० ५४ ।

२० ॥

२ दण्डः । चतुर्थोपायः । तस्य श्रेष्ठ्यः । शां० १५ ॥

१२२ ॥

दण्डका । वन । व० ८३ । ४१ ॥ २७८ । ४७ ॥

दण्डकेतुः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीय. पाण्डव्यः ।

द्रो० २३ । ६९ ॥

दण्डतीर्थं । व० ८३ । १४ ॥

१ दण्डधारः । क्षत्रियः । मागधः । आ० ६८ ।

- ४६ ॥ २०१ । ७ ॥ एकरथ । उ० १६६ ।
 १७ ॥ अर्जुनेन हतः । क० ५४ । १५ ॥
 भीमसेनेन जितः । स० ३१ । १७ ॥
- २ दण्डधारः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्र-
 पुत्रः । आ० ६८ । १०३ ॥ भीमसेनेन हत ।
 क० ८८ । १९-२३ ॥
- ३ दण्डधारः । क्षत्रिय । पाञ्चाल्य । कर्णेन हत ।
 क० ४४ । २९ ॥
- ४ दण्डधारः । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीयश्चैव ।
 कर्णेन हत । क० ५१ । ४९-५० ॥
- दण्डार्ति । तीर्थ । व० ८२ । १६२ ॥
- दण्डी । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
 ६८ । १०३ ॥
- दत्तात्रेयः । विष्णोरवतारः । अत्रिपत्न्यामन-
 सूयाया जातः । स० ४८ । १ ॥ अनु०
 २५७ । ५ ॥
- तत्पुत्रो निर्मिर्नाम ऋषि । अनु० १३८ । ५ ॥
 [तदवतारकथा । भा० ४ । १ ॥ मार्क० १६ ॥]
- १ दधिमुखः । सर्पः । आ० ३५ । ८ ॥ उ०
 १०३ । १२ ।
- २ दधिमुखः । वानर । व० २८४ । ७ ॥
- दधिवाहनः । क्षत्रिय । दिविरथस्य पुत्र ।
 शां० ४८ । ८७ ॥
- दधीचः । (दध्यङ् दधीचिः) । आथर्वणऋषेः
 पुत्र । तद्देहास्थिभिरिन्द्रार्थं त्वष्ट्रा वज्रायुध-
 निर्माण । व० ९९ । ७ ॥ [भा० ६ । १० ॥]
 [तस्य भार्या प्रातिथ्येयी । तत्पुत्रः पिप्पलाद । ब्रह्म०
 ११० ॥ शिवपु० शतरुद्रस० २४ ॥]
 [तत्पत्नी सुवर्चा । तत्पुत्रः पिप्पलाद । स्कान्द०
 केदारख० १७ ॥]
 तस्य पुत्रः सारस्वतऋषिः । अलम्बुषादर्शनेन क्षुभि-
 तात् सरस्वतीनद्या पतितात्तद्वेतसो जातः । शा०
 ५२ । ५ ॥
- दधीचतीर्थ । व० ८१ । १८६ ॥

- दध्यङ् । दधीचशब्द पश्यत ॥
- दनायुः । दक्षप्रजापतिपुत्री कश्यपभार्या । तत्पुत्रा-
 श्वत्गार । विक्षरः बलः वीर वृत्रश्चेति ।
 आ० ६६ । १२-३३ ॥
- दनुः । दक्षप्रजापतिपुत्री कश्यपभार्या । तत्पुत्रा
 विप्रचित्यादयश्चत्वारिंशत् । आ० ६६ ।
 १२-२६ ॥
- दन्तवक्रः । क्षत्रिय । कलिङ्गदेशान्तर्गताधिराज-
 देशधिप । सहदेवेन तस्य पराजय । स०
 ३२ । ३ ॥ [तन्माता श्रुतदेवा श्रीकृष्णस्य पितृ-
 ष्वसा । तत्पिता कारुशो वृद्धशर्मा । भा० ९ ।
 २४ ॥]
 [तस्य वधः श्लोकृष्णेन । भा० १० । ७८ ॥]
- + दन्तोलूखलिकाः । ऋषयः । अनु०
 ४५ । ४१ ॥
- १ दमः । क्षत्रियः । दमयन्त्या भ्राता । व० ५० ।
 ९ ॥ शेष दमयन्तीशब्दे पश्यत ।
- २ दमः । ऋषि । अनु० ६५ । ५ ॥
- ३ + दमः । इन्द्रियनिग्रह । तत्प्रशसा । उ०
 ६३ । १२-२७ ॥ शां० १५८ । २२५ ॥
- दमघोषः । क्षत्रिय । सो० व० यदुवशोत्पन्नस्य
 ज्यामघस्य सन्ततानुत्पन्नस्य चेदिनाम्नो राज्ञ पुत्रः ।
 चेदिदेशस्य राजा । शिशुपालस्य पिता । तत्पत्नी
 श्रीकृष्णस्य पितृष्वसा श्रुतश्रवाः । व० १४।३॥
 [तस्य वशः । हरि० १ । ३१ ॥ २ । ९३ ॥ भा०
 ६ । २४ ॥]
- दमघोषसुतः । शिशुपाल । स० ७० । ३८ ॥
- १ दमनः । ऋषिः । तत्प्रसादाद्विदर्भराजस्य भीमस्य
 दमयन्त्याद्यपत्योत्पत्ति । व० ५० । ६ ॥
- २ दमनः । दमयन्त्या भ्राता । व० ५० । ९ ॥
- ३ दमनः । क्षत्रिय । पौरवस्य पुत्र । कौरवप-
 क्षीयः । भी० ६१ । २० ॥
- दमयन्ती । विदर्भदेशाधिपस्य भीमराजस्य पुत्री ।
 नैषधस्य नलराजस्य पत्नी । तस्य पुत्रः इन्द्रसेनः ।

पुत्री इन्द्रसेना । तद्भ्रातर. दम. दमन
दान्तश्च । व० ५० ॥

तस्या स्वयवरः । व० ५४ ॥

तस्या पुन स्वयवरप्रथा । व० ६८ । २५ ॥

तस्याश्चेदिपुरप्रवेशः । व० ६२ । ४५ ॥

तस्या वने अजगरेण ग्रहण । व० ६० । २१ ॥

तया सार्थवाहदर्शन । व० ६१ । १११ ॥

दम्भोद्भवः । दम्भोद्भवशब्द पश्यत ।

दया । करुणानामा गुण । तत्प्रशसा । अनु०
१७८ । २४ ॥

दरदः । बाह्वीकः । आ० ६८ । ५८ ॥

दरदाः । देशः । स० ७८ । ८८ ॥ भी० ९ ।
६७ ॥ Dardistan, north of Kashmir,

on the upper bank of the Indus

दरिः । सर्प । आ० ५७ । १६ ॥

दर्दाः । देशः । स० ७८ । ९७ ॥

दक्षुरः । पर्वतः । स० १० । ३३ ॥ ७८ ।
११३ ॥ व० २८३ । ४३ ॥ अनु०
२७१ । ३२ ॥ The Southern portion
of the Eastern Ghats

दूर्वाः । देश । स० ७८ । ८८ ॥

दूर्वासंक्रमणं । तीर्थ । व० ८२ । ४५ ॥

दर्शकाः । देश । भी० ९ । ५३ ॥

दलः । तृतीयस्य परीक्षित. पुत्र. । तन्माता मण्डू-
ककन्या सुशोभना नाम । व० १९५ । ३८ ॥

दशग्रीवः । रावण. । स० ९ । १८ ॥

दशज्योतिः । सुभ्राजः पुत्रः । आ० १ ।
५७ ॥

दशमदिवसयुद्धारम्भः । भी० १०७ ॥ तत्स-
माप्ति । भी० १२० ॥

दशमालिकाः । देश । भी० ९ । ६६ ॥

दशरथः । क्षत्रियः । स० व० श्रीरामचन्द्रस्य
पिता । अजराजस्य पुत्रः । व० २७५ । ६ ॥

दशार्णाः । दक्षिणकोसलेषु विद्यमानो देश ।
भी० ९ । ४१ ॥ तस्याधिपतिः १ सुधर्मा ।

स० ३० । ५ ॥ २ हिरण्यवर्मा । शिखण्डिन-
श्चशुरः । उ० १८९ । ९ ॥ A part of the
Chhatisgarh district

दशार्णा । गन्धारराजस्य सुबलस्य पुत्री ।
गन्धार्याः स्वसा । आ० ११९ । २४ ॥ शेष
गन्धारीशब्दे पश्यत ।

+ दशावतारकथा । शां० ३४८ ॥

दशाश्वः । क्षत्रियः । स० व० इक्ष्वाकोर्दशम
पुत्र । माहिष्मतीपुराधिपः । तत्पुत्रो मदिराश्व ।
अनु० २ । ६ ॥

दशाश्वमेधिकं । तीर्थ । व० ८१ । ६४ ॥

+ दस्युधर्माः । शां० ६४ । १५ ॥ १३३ ॥
१३५ ॥ १६७ ॥

दहनः । एकादशरुद्रेष्वन्यतम । आ० ६७ । ३ ॥

दानधर्मपर्व । अनु० १—२७१ ॥

दानपतिः । अकूर । अकूरशब्द पश्यत ।

+ दानपात्राणि । अनु० ६० ॥ ६२ ॥
अश्व० ९८ । १०८ ॥

+ दानफलं । व० २६० । २८ ॥ २०३ ।
२०—५४ ॥ शां० २४० ॥ अनु० १०१
—१०४ ॥ १८२ ॥ २०० ॥ २३४—
२३६ ॥ अश्व० १०३ ॥

+ दानवांशा राजानः । आ० ६८ । ३ ॥

दान्तः । क्षत्रियः । दमयन्त्या भ्राता । व०
५० । ९ ॥

दान्ता । अप्सराः । अनु० ५० । ४८ ॥

दामग्रन्थी । अज्ञातवासे अश्वध्यक्षीभूतस्य नकु-
लस्य नाम । वि० ४ । ५ ॥

दामचन्द्रः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीय । द्रो०
१५९ । ३९ ॥

दामलिप्ताः । (ताम्रलिप्ताः) । देशः । सुह-
देशान्तर्गतः । स० ७८ । ५२ ॥

दामोदरः । श्रीकृष्ण । तन्नामनिर्वचन । उ०
६९ । ८ ॥

दामोष्णीषः । ऋषि । स० ४ । १९ ॥
 + दायविभागप्रकाराः । अनु० ८२ ॥
 + दारिद्र्यप्रशंसा । शां० १७५ ॥
 दारुकः । श्रीकृष्णसारथिः । व० २२ । २० ॥
 द्रो० १४५ । २६ ॥
 तस्य श्रीकृष्णेन सह सम्भाषण । द्रो० ७९ ।
 २३—४७ ॥
 तस्य पाण्डवान्प्रति गमन ॥ मौ० ५ । ३ ॥
 दारुकिः । दारुकपुत्र । प्रद्युम्नसारथि । व०
 १८ । ३ ॥
 दारुणः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । ९ ॥
 दाल्भ्यः । बकनामा ऋषि । व० २६ । ५ ॥
 २९९ । १७ ॥
 दाशरथिः । श्रीरामचन्द्रः ।
 दाशराजः । सत्यवत्याः पिता उच्चैश्रवा । आ०
 १०७ । ५७ ॥
 दाशार्हाः । क्षत्रिया । दशार्हवंशोत्पन्ना । आ०
 २२४ । २८ ॥ स० १२ । ३७ ॥
 दाशार्ही । कुरुभार्या शुभाङ्गी । आ० ६३ । ४२ ॥
 दाशेयी । सत्यवती । आ० १०७ । ५१ ॥
 दासी । नदी । भी० ९ । ३१ ॥
 दिगम्बरायाः स्त्रिया अदर्शनीयत्व । शां०
 २१६ । १२ ॥
 + दिग्देवता । रात्रिदेवता । उपश्रुतिः । तस्या
 अष्टावक्रेण ऋषिणा सह स्त्रीस्वभावविषये सवाद ।
 अनु० ५०—५२ ।
 + दिग्विजयपर्व । स० २६—३५ ॥
 दितिः । दक्षप्रजापतिपुत्री कश्यपभार्या । आ०
 ६६ । १२ ॥ स० ११ । ३९ ॥
 तत्पुत्रः हिरण्यकशिपुः । आ० ६६ । १७ ॥
 [तस्या द्वौ पुत्रौ हिरण्यकशिपुर्हिरण्याक्षश्च । तथा
 एकोनपञ्चाशन्मरुतश्च । भा० ६ । १८ ॥
 हरि० १ । ३ ॥]
 १ दिलीपः । क्षत्रिय । सू० वं० सगरपौत्रस्याशुमत.

पुत्र । व० १०७ । ४० ॥ स० ८ । १४ ॥
 वि० ५३ । १५ ॥ तत्पुत्रो भगीरथ ।
 तस्य चरित्र । द्रो० ६१ ॥ शां० २८ । ७१ ॥
 [रा० १ । ४२ ॥ मत्स्यपु० १२ ॥]
 तत्कृतः पुष्करास्तेये शपथ । अनु० १४३ । २३ ॥
 [तेन तद्भार्यया सुदक्षिणया च पुत्रोत्पत्त्यर्थं वसिष्ठाज्ञया
 कामधेनुसेवा । तस्या. प्रसादेन रघुनामकपुत्रो-
 त्पत्ति । पद्म० १९७ ॥]
 २ दिलीपः । सर्प । उ० १०३ । १५ ॥
 दिवाकरः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १४ ॥
 दिविरथः । दधिवाहनस्य पिता । शां० ४८ ।
 ८७ ॥
 १ दिवोदासः । काशीपतेर्भीमसेनस्य पुत्र ।
 तत्पुत्रः प्रतर्दन । ययातिपुत्र्या माधव्या जातः ।
 उ० ११७ । १ ॥ स० ८ । १२ ॥ अनु०
 २७१ । ५७ ॥
 तस्य वीतहव्यै. सह युद्ध । अनु० ८ । १७
 —३७ ॥
 २ [दिवोदासः । मुद्गलाचार्यस्य पुत्र । तत्स्वसा
 शतानन्दमाताऽहल्या । भा० ९ । २१ ॥
 तद्दृश्यः सोमकः ॥]
 ३ [दिवोदासः । वध्यश्वस्य मेनकाया जातः
 पुत्र । तत्स्वसाऽहल्या । हरि० १ । ३२ ॥]
 ४ [दिवोदासः । वाराणस्यधिपः । धन्वन्तरिपुत्रस्य
 केतुमतः पुत्रः । तस्य भीमरथ इति नामान्तर ।
 वायु० ९२ ॥]
 दीपकः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । ११ ॥
 + दीपदानफलं । अनु० १५५ । ४५ ॥
 दीसकीर्तिः । स्कन्दः । व० २३३ । ३ ॥
 दीसलोचनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 भीमेन हत । भी० ९६ । २७ ॥
 दीर्घः । क्षत्रिय । मगधराज । पाण्डुना हतः ।
 आ० १२२ । २७ ॥
 दीर्घजिह्वः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । ३० ॥
 ६८ । ३९ ॥

दीर्घतमाः । ब्रह्मन्ऋषिः । उच्यथ्यस्य पुत्रः । तन्मा-
तरि ममताया तेन सगर्भाया सत्या ता यब्धुमा-
रब्धवतो ज्येष्ठपितृव्यस्य बृहस्पते शापादन्धो
जातः । तत्पत्नी प्रद्वेषी । तत्पुत्रा गौतमादयः ।
आ० ११३ । २२ ॥ स० ७ । ११ ॥
२१ । ५ ॥ शां० ३५० । ५४ ॥ अनु०
२७१ । ४२ ॥ तद्भ्राता भरद्वाज ।

तेन सो० व० अनुकुलोत्पन्नस्य बलिनामकस्य राज्ञो
भार्याया सुदेष्णाया अङ्गवङ्गादिपञ्चपुत्रोत्पादन ।
आ० ११३ । ५२ ॥ सुदेष्णाया दास्या च
कक्षीवदादीना एकादशाना पुत्राणामुत्पादन ।
आ० ११३ । ४७ ॥

दीर्घनेत्रः । क्षत्रियः । सो० वं० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हत । द्रो० १२७ । ४२ ॥

दीर्घप्रज्ञः । क्षत्रियः । आ० ६८ । १६ ॥

दीर्घबाहुः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हतः । भी० ९६ । २७ ॥

दीर्घरोमः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० १३१ । १३ ॥

दीर्घलोचनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । १०४ ॥ १४८ । २१ ॥

दीर्घायुः । क्षत्रियः । श्रुतायुषः पुत्रः । तद्भ्राता
नियुतायुः । अर्जुनेन हतः । द्रो० ९३ । २७
-२९ ॥

+ दुःखं । तत्स्वरूपकथन । व० १९६ । १६
-३५ ॥ तस्य पापफलत्व । व० २१३ ॥

दुराधनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । १०१ ॥

दुराधरः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० १३१ । १० ॥

दुर्गा । तमोऽभिमानिनी लक्ष्मीः । तत्स्तुतिर्युधिष्ठि-
रकृता । वि० ८ ॥

तत्स्तुतिरर्जुनकृता । भी० २३ ॥

दुर्गाणि षट् । शां० ८६ । ५ ॥

[तत्स्तुतिः । हरि० २ । ३ ॥ अनिरुद्धकृता । हरि०
२ । १२० ॥ तत्स्तुतिः प्रद्युम्नकृता । हरि०
२ । १०७ ॥]

+ दुर्गानितरणोपायः । शां० ११० ॥

दुर्गालाः । देशः । भी० ९ । ५२ ॥

१ दुर्जयः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हतः । द्रो० १३३ । ४० ॥

२ दुर्जयः । क्षत्रियः । सू० व० इक्ष्वाकुवंश्यस्य
सुवीरस्य पुत्रः । तत्पुत्रो दुर्योधनः । अनु०
२ । ११ ॥

३ दुर्जयः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यः । कर्णेन हतः ।
क० ५१ । ४६ ॥

दुर्जया । वातापिदानवपुरी । अस्या मणिमतीति
नामान्तरः । व० ९४ । १-४ ॥

दुर्धरः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमेन
हतः । द्रो० १३५ । ३० ॥

दुर्निमित्तानि । उत्पातशब्दः पश्यतः ।

दुर्मदः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमेन
हतः । द्रो० १५६ । ४२ ॥

दुर्मर्षणः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हतः । शां० २५ । ५-८ ॥

१ दुर्मुखः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
तत्पराजयः सहदेवेन । द्रो० १०७ । १९ ॥
भीमेन हतः । द्रो० १३४ । २० ॥ तस्य पुत्रो
यशोधरः । द्रो० १८५ । ५ ॥

२ दुर्मुखः । असुरः । स० ९ । १७ ॥

३ दुर्मुखः । क्षत्रियः । स० ४ । २७ ॥

१ दुर्योधनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
प्रथमः पुत्रः । तन्माता गान्धारी । आ० ६३ ।
५८ ॥ रथोदारः । उ० १६५ । १९ ॥

तस्य कल्पशस्त्रः । आ० ६८ । ८७ ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० ६४ । १६० ॥ १२९ । ६८ ॥

तद्भ्रातृणा नामानि धृतराष्ट्रशब्दे द्रष्टव्यानि ।

तस्य द्रोणाचार्याद्विद्याभ्यासः । आ० १४२ ॥

[तस्य बलरामाद्गदाविद्याप्रप्ति । भा० १० । ५७ ॥
 विष्णु० ४ । १३ ॥]
 तद्भार्या काशिराजसुता । आ० २२७ । १ ॥
 तस्य विवाहः । आ० १३१ । १७ ॥
 तस्य श्वशुर । कलिङ्गदेशाधिपश्चित्राङ्गद । शां०
 ४ । २ ॥
 तस्य भार्या भानुमती इति प्रसिद्धि ।
 तस्य पुत्रो लक्ष्मण । भी० ७३ । ३२ ॥ द्रो०
 ४६ । ११ ॥
 [तस्य पुत्री लक्ष्मणा । श्रीकृष्णपुत्रस्य जाम्बवतेयस्य
 साम्बस्य भार्या । भा० १० । ६८ ॥]
 तस्य द्रुपदनगरे द्रुपदेन पराजयः । आ० १४८।२३ ॥
 तस्य पराजयो युधिष्ठिरेण । आ० २०५ । ४३ ॥
 तस्य पराजयो भीमसेनेन । आ० २१८ । ५८ ॥
 भी० ७९ । १७ ॥
 तस्य पराजयः सात्यकिना । द्रो० ११६ । २५ ॥
 तस्य पराजयोऽर्जुनेन । वि० ६६ । ४४ ॥ द्रो०
 १०३ । ३१ ॥
 तस्य पाण्डवसमृद्धिदर्शनेन सताप । आ० १५२ ।
 १० ॥
 तस्य धृतराष्ट्रेण सवाद । आ० १५४ । २८ ॥
 तस्य पतन युधिष्ठिरसभाया जले स्थलभ्रमेण । स०
 ७४ । ६ ॥
 तस्य द्वैतवनगमन घोषयात्राव्याजेन । व० २४० ।
 २३ ॥
 तस्य चित्रसेनेन गन्धर्वेण बद्धा नयन । व० २४३ । ७ ॥
 तस्य प्रायोपवेश । व० २५० । २० ॥
 तस्य पाताललोकप्रापण दैत्यसृष्ट्या कृत्यया । व०
 २५२ । २९ ॥
 तद्गृह प्रति दुर्वासस आगमन । व० २६३ । ७ ॥
 तेन दुर्वासस प्रति वने वसतः पाण्डवान्प्रति
 तेभ्यः शापदानेच्छया अकाले गमनप्रार्थना ।
 व० २६३ । १९-२३ ॥
 तेन वैष्णवयज्ञकरण । व० २५६ । २० ॥

त प्रति चारै कीचकवधकथन । वि० २९ । २७ ॥
 तेन सुशर्मणो विराटनगरप्रेषण । वि० ३२ ॥
 तस्य द्वारकागमन युद्धे श्रीकृष्णस्य स्वसाहाय्यप्रार्थ
 नार्थ । उ० ७ । ५ ॥
 तेन शल्य प्रति युद्धे स्वस्य साहाय्यकरणप्रार्थना ।
 उ० ८ । १८ ॥
 तस्य जलस्तभनादिसमर्थमन्त्रवत्त्वं । उ० ६१ ॥
 तेन सन्व्यर्थमागच्छत श्रीकृष्णस्य मार्गे सभानिर्मा-
 पण । उ० ८५ ॥
 तेन पाण्डवसाहाय्यार्थं गच्छत शल्यस्य मार्गे सभा-
 निर्माण । उ० ८ । ८ ॥
 तेन श्रीकृष्णस्य भोजनायामन्त्रण । उ० ९१ ।
 १३ ॥
 तेन कण्वापहास । कण्वेन तस्मै शापदान च ।
 उ० १०५ । ४०-४३ ॥
 तेन श्रीकृष्ण प्रति खेषा निरपराधत्वकथन । उ०
 १२७ । ६ ॥
 तस्सेनाया भीष्मेण रथातिरथसख्यान । उ० १६५ ॥
 तस्य द्रोणाचार्येणाभिमन्त्रितकवचबन्ध । द्रो० ९४।
 ३९ ॥
 त प्रति कृपाचार्येण सन्धिविधान । शा० ३ ॥
 त प्रति परशुरामेण सन्धिविधान । उ० ९६ । ३ ॥
 त प्रति द्रोणाचार्येण सन्धिविधान । उ० १३९ ।
 २२ ॥
 त प्रति भीष्माचार्येण सन्धिविधान । भी० १२१ ।
 ५१ ॥
 त प्रत्यश्वत्थामाचार्येण सन्धिविधान । क० ९४ ।
 २० ॥
 तस्य वधकथा सक्षेपेण । शा० १ । २९ ॥
 तस्यार्जुनेन निन्दा । शा० २३ । २०-५२ ॥
 तस्य श्रीकृष्णेन निन्दा । तेन श्रीकृष्णगर्हण च ।
 शां० ६२ । १७-२६ ॥
 तेनात्मस्तुति । शा० ६२ । ५९ ॥
 तस्य युद्धात्पलायन । शा० २४ । २३ ॥

तस्यान्वेषणमश्वत्थाम्ना । श० २५ । ४० ॥
 तस्य द्वैपायनहृदप्रवेशः । श० २९ । ४४ ॥
 त प्रति युधिष्ठिरेण निष्ठुरवचन । श० ३१ । १६ ॥
 तेन हृदादुत्थान । श० ३२ । ४८ ॥
 तस्य गदायुद्धोपक्रमः । श० ३३ । ५२ ॥
 तस्योरुभेदन भीमेन । श० ५९ । ४६ ॥
 तस्य समाश्वासन युधिष्ठिरेण । श० ६० । २१ ॥
 तच्छिरसि पुष्पवृष्टिः । श० ६२ । ६४ ॥
 त भग्नसक्थिक दृष्ट्वाऽश्वत्थामादीना शोकः । श०
 ६६ । ९ ॥
 तस्य प्राणत्याग । सौ० ९ । ५७ ॥
 २ दुर्योधनः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुवं-
 श्यस्य दुर्जयस्य पुत्रः । तत्पुत्री सुदर्शना अभे-
 र्भार्या । अनु० २ । १२-५० ॥
 दुर्वासाः । महर्षिः । आ० ६८ । १३३ ॥
 स० ७ । ११ ॥ ११ । २३ ॥ [अत्रेः पुत्रः ।
 शङ्करस्याशभूतः । तन्माता अनसूया । तद्भ्रातरौ
 दत्तात्रेयः सोमश्च । भा० ४ । १ ॥]
 तस्य कुन्त्या परिचर्या । तेन तस्या मन्त्रोपदेशश्च ।
 आ० ६८ । १३२ ॥ १२० । ५ ॥ १२८ ।
 ६२ ॥ व० ३०५ । २० ॥
 तस्य परिचर्या दुर्योधनेन । व० २६३ । १० ॥
 तस्य वने वसत्सु पाण्डवेषु दुर्योधनप्रार्थनया द्रौपदी-
 भोजनकालानन्तर गमन । व० २६४ । १ ॥
 [शिवपु० शतरुद्रस० ३७ ॥]
 तस्य सशिष्यवर्गस्य पाण्डवभयात्पलायनं । व०
 २६४ । ३४ ॥
 [तेनाम्बरीषमारणेच्छया कृत्योत्पादन । तस्य अम्ब-
 रीषरक्षणार्थं विष्णुना स्थापितात्सुदर्शनायुधाद्विधा
 पलायन । भा० ९ । ४ ॥]
 [तस्य शापादिन्द्रस्य राज्यभ्रश । ब्रह्मवैवर्त० प्रकृ-
 त्खि० ३६ ॥]
 तस्य परिचर्या श्रीरुक्मिणीकृष्णाभ्या । अनु० २६४ ॥
 तस्य परिचर्या कुशिकेन । अनु० ८७ ॥

तेन श्वेतकिराजयाजन । आ० २४९ । ५९ ॥
 तेन व्रीहिद्रोणापरनाम्नो मुद्गलस्य परीक्षणार्थं तत्समी-
 पगमन । व० २६१ । ११ ॥
 दुर्विभागाः । देशः । स० ७८ । ८८ ॥
 दुर्विमोचनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 द्रो० १२७ । ४४ ॥ श० २५ । ४ ॥
 दुर्विरोचनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९७ ॥
 दुर्विषहः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० २०१ । १ ॥ भी० ७७ । ७ ॥
 भीमसेनेन हतः । श० २५ । १७ ॥
 दुल्लिदुहः । क्षत्रियः । आ० १ । २५८ ॥
 + दुःशकुनानि । उत्पातशब्द पश्यत ।
 दुःशालः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥
 दुःशाला । धृतराष्ट्रस्य पुत्री । जयद्रथस्य भार्या ।
 आ० ६८ । १०९ ॥
 तदुत्पत्ति । आ० १३० । १९ ॥
 तस्या विवाहः । आ० ६८ । १०९ ॥
 तयाऽर्जुनप्रसादन । अश्व० ७८ । ३३ ॥
 दुःशासन । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 द्वितीय पुत्रः । आ० ६३ । ५८ ॥ २०१ ।
 १ ॥ वि० ३७ । २ ॥ भी० ७७ । ७ ॥
 रथोदारः । उ० १६५ । १९ ॥
 तेन द्रौपदीवस्त्रापहार । स० ९० । ४० ॥
 तस्य पराभवोऽर्जुनेन । वि० ६५ । ३० ॥ द्रो०
 ९० ॥
 तस्यार्जुनेन सह युद्धं । भी० ११० । १९ ॥
 तस्याभिमन्युना सह युद्धं । द्रो० ३९ । २७ ॥
 तस्य द्रोणेनोपालम्भः । द्रो० १२२ । १-२७ ॥
 तत्पुत्रेणाभिमन्योर्वधः । द्रो० ४९ । १३ ॥
 तत्पुत्रस्य द्रौपदेयेन वधः । क० २ । १६ ॥
 तस्य पराभव सात्यकिना । द्रो० १२३ । १० ॥
 तस्य भुजोत्पादनं भीमसेनेन । क० ८७ । २८ ॥

तस्य वक्षोविदारण भीमसेनेन । क० ८७ । २९ ॥
 तस्य प्राणत्याग । क० ८८ । १८ ॥
 तच्छववर्णन गान्धार्या । स्त्री० १८ । १९ ॥
 दुष्कर्णः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ३ ॥ भी० ७७ ।
 ८ ॥ तस्य शतानीकेन पराभव । भी० ७९ ।
 ५२ ॥ भीमसेनेन हत । द्रो० १५६ । ४३ ॥
 + दुष्कर्म । पापशब्द पश्यत ।
 + दुष्कुलादपि स्त्रीग्रहणं । शां० १६३ ।
 ३२ ॥
 + दुष्टेष्वपि गुणग्रहणं । आ० ९९ । १६ ॥
 दुष्पराजयः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० १३१ । ९ ॥
 दुष्प्रधर्षः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 भी० ६४ । २९ ॥ क० ४६ । ८ ॥ भीमे-
 न हत । शा० २५ । १६ ॥
 दुष्प्रधर्षणः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
 आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥ २०१ । १ ॥
 दुष्प्रहर्षः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 आ० ६८ । ९६ ॥
 १ दुष्यन्तः । क्षत्रियः । सो० व० इलिलस्य पुत्रः ।
 तस्य प्रथमा भार्या लक्ष्मी । तस्या लक्षणेति
 नामान्तर । तत्पुत्रो जनमेजय । द्वितीया भार्या
 शकुन्तला । तत्पुत्रो भरत । आ० ६३ ।
 २९ ॥ ८८ । १८ ॥
 तस्य भ्रातर । शूरो भीमो वसुः प्रवसुश्च । आ०
 ८८ । १७ ॥
 तस्योपाख्यान । आ० ८९-१०१ ॥ [भा० ९ ।
 २० ॥ ब्रह्म० १३ ॥]
 तस्य मृगयार्थं गमन । आ० ९० ॥
 तस्य कण्वाश्रमगमन । आ० ९१ । ३७ ॥
 तस्य शकुन्तलया सवाद । आ० ९२ । ९७ ॥
 त प्रति शकुन्तलाया परुषसान्स्ववचने । आ०
 ९९ ॥

तेन शकुन्तलायास्तद्भार्यात्वे आकाशवाणीश्रवण ।
 आ० १०० । २ ॥
 स्य शकुन्तलया विवाह । आ० ९४ । ३४ ॥
 २ दुष्यन्तः । क्षत्रियः । सो० व० अजमीढस्य
 पुत्र । तन्माता नीली । तद्भ्राता परमेष्ठी । आ०
 १०१ । २० ॥
 दुस्सहः । क्षत्रियः । सो० व० धृतसष्टस्य पुत्र ।
 आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥ भी०
 ७७ । ७ ॥ भीमसेनेन हत । द्रो० १३५ ।
 ३६ ॥
 दूषणः । खरस्य बन्धू राक्षस । व० २७८ । ५० ॥
 दृढः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमेन
 हत । द्रो० १३७ । ३० ॥ १५८ । १९ ॥
 दृढक्षत्रः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ । ८ ॥
 दृढधन्वा । क्षत्रियः । आ० २०१ । १५ ॥
 दृढरथः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०४ ॥ भीमेन हत । द्रो०
 १५८ । १९ ॥
 दृढरथाश्रयः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० १३१ । १२ ॥
 दृढवर्मा । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६७ । ९९ ॥ १३१ । ८ ॥
 दृढव्यः । ऋषि । अनु० २५५ । ३४ ॥
 दृढसन्धः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । ९ ॥
 दृढसेनः । पाण्डवपक्षीय क्षत्रियः । द्रोणेन हत ।
 द्रो० २१ । ५२ ॥
 दृढस्युः । (दृढास्यः) । अगस्त्यऋषे पुत्र ।
 तन्माता लोपामुद्रा । तस्य इध्मवाह इति नामा-
 न्तर । व० ९७ । ३१ ॥
 दृढहस्तः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ । १० ॥
 दृढायुः । क्षत्रियः । सो० व० ऐलस्य पुरूरवसः

पुत्रः । तन्माता उर्वशी अप्सरा । तद्भ्रातरः आयुः
धीमोन् अमावसु वनायु शतायुश्च । आ०
६९ । २८ ॥

दृढायुधः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । ९९ ॥

दृढाश्वः । क्षत्रिय । सू० व० कुवलाश्वपुत्र ।
व० २०७ । ३७ ॥ [तत्पुत्रो हर्यश्च । भा०
९ । ६ ॥]

दृढेयुः । ऋषि । अनु० २५५ । ३६ ॥

दृषद्वती । नदी । व० ८१ । ८७ ॥ ८८ ।
११ ॥ भी० ९ । १५ ॥ शां० ५७ ॥
३० ॥ The Caggar which flowed th-
rough Ambala and Suhind, now lost
in the sands of Rajaputana

देवाः । सुराः । तेषा दैत्यैर्युद्ध । आ० १९ ॥
स० ५२ । १० ॥ तेषा गरुडेन सह युद्ध ।
आ० ३२ । १ ॥

तदशा राजान । आ० ६८ । ६८ ॥
तेषा चातुर्वर्ण्य । शां० २०७ । २६ ॥
तैर्नैमिषारण्ये यज्ञकरण । आ० २१४ । १ ॥
सौ० १८ । १ ॥

तेषा मनुष्यचित्तस्थविज्ञानसामर्थ्य । अनु० २३७ ।
२० ॥

देवकः । क्षत्रिय । पूर्वजन्मनि गन्धर्वपतिः ।
देवक्याः पिता । आहुकस्य पुत्रः । उग्रसेनस्य
आता । आ० ६८ । ६८ ॥ [भा० ९ । २४ ॥
विष्णु० ४ । १४ ॥]

१ देवकी । देवकपुत्री वसुदेवभार्या । श्रीकृष्णस्य
माता । स० २३ । ९ ॥

तस्या विवाहः । स० २३ । ९ ॥ [भा० १० । १ ॥]
तस्या नारदेन सवादः । अनु० ९९ । २ ॥
तस्या भर्त्रा सह सहगमनः । मौ० ८ । १८-२४ ॥

२ देवकी । शैब्यस्य पुत्री । युधिष्ठिरभार्या ।
तत्पुत्रो यौधेय । आ० ६३ । ७५ ॥

देवकूटतीर्थः । व० ८२ । १४१ ॥

देवगन्धर्वाः । तेषा नामानि । आ० ६६ । ४२ ॥
१३२ । ३६ ॥

देवदत्तः । अर्जुनस्य शङ्ख । स० ३ । ९ ॥

देवप्रस्थः । देशः । स० २८ । १३ ॥

देवभ्राट् । आ० १ । ५६ ॥

देवयानी । शुक्राचार्यपुत्री । ययातेर्भार्या । आ०
६३ । ६ ॥ ६९ । ३७ ॥ [तन्माता प्रियव्र-
तपुत्री ऊर्जस्वती । भा० ५ । १ ॥]

तस्या कथा । आ० ७०—७७ ॥ [भा० ९ ।
१८ ॥ मत्स्य० २७—३५ ॥]

तस्या वनक्रीडा । आ० ७२ । ४ ॥

तस्या शर्मिष्ठया कूपे प्रक्षेपः ययातिनोद्धरण च ।
आ० ७२ । १३—२३ ॥

तस्या विवाहः । आ० ७५ । ४७ ॥

तस्याः पुत्रोत्पत्तिः । आ० ७६ । ८ ॥ [मत्स्य०
३१ ॥]

तत्पुत्रौ यदु तुर्वसुश्च । आ० ७७ । १२ ॥

१ देवरातः । ऋषि । शुनश्शेषः । अनु०
६ । ८ ॥ स विश्वामित्रपुत्रोप्यभवत् । अनु०
७ । ५० ॥

२ देवरातः । क्षत्रियः । स० ४ । ३२ ॥

देवलः । प्रत्युषस्य पुत्रो देवर्षिः । आ० ६७ ।
२६ ॥ स० ४ । १६ ॥ असित इत्यस्यैव
नामान्तरमिति भाति । शां० २८१ । १ ॥

तेन देवलोके पितृन्प्रति महाभारतकथनः । आ०
१ । १२४ ॥

तेन जैगीषव्ययोगप्रभावदर्शनः । शा० ५१ । ७ ॥
तस्य नारदेन सवादः । शां० २८१ । १ ॥

देवव्रतः । भीष्म । आ० ६३ । ५० ॥ १०७ ।
७६ ॥

१ देवशर्मा । ऋषिः । तद्भार्या रुचिः यामिन्द्र-
श्चकमे । अनु० ७५ । १८ ॥

२ देवशर्मा । ऋषिः । सर्पसत्रे सदस्यः । आ०
५३ । ९ ॥

देवश्रवाः । ऋषि । शां० ४६ । ६ ॥

देवसेना । दक्षप्रजापतिकन्या । व० २२६ ।

१ ॥ स्कन्दस्य भार्या । व० २२९ । ५२ ॥

देवसेनाप्रियः । सुब्रह्मण्य । व० २३३ । ८ ॥

देवस्थानः । ब्रह्मर्षिः । शां० २० । १ ॥

४६ । ६ ॥

देवह्वयः । ऋषिः । स० ७ । १९ ॥

देवहृदः । तीर्थविशेष । व० ८३ । ३८ ॥

देवातिथिः । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवश्यस्याक्रो
धनस्य पुत्र । तन्माता कालिङ्गी कण्डू । तद्भार्या
वैदर्भी मर्यादा । तत्पुत्र ऋचः । आ० ६३ ।
२२ ॥

१ देवापिः । क्षत्रियः । सो० व० प्रतीपपुत्र ।
तन्माता सुनन्दी । तद्भ्रातरौ शन्तनुः बाह्मीकश्च ।
अय बाल्य एव प्रवव्राज । आ० ६३ । ४७ ॥
१०१ । ४९ ॥ [तेन योगमास्थाय कलापग्रामे
वासः । भा० ९ । २२ ॥ १२ । २२ ॥]

२ देवापिः । क्षत्रियः । सः पृथूदकतीर्थे तपस्तप्त्वा
ब्राह्मणो बभूव । श० ४१ । १० ॥

३ देवापिः । चैद्यः क्षत्रियः । कर्णेन हत । क०
५१ । ४९ ॥

देवारण्यं । क्षेत्र । आ० २४५ । ३२ ॥

देवावृधः । शां० २४० । २१ ॥ अनु०
२०० । ७ ॥

देविका । नदी । भी० ९ । १६ ॥

देविकातीर्थं । व० ८० । १०३ ॥

देवी । वरुणस्य भार्या । आ० ६७ । ५२ ॥ तत्पु-
त्रो बल । पुत्री मद्याभिमानिनी सुरा ।

देवीतीर्थं । व० ८१ । ५१ ॥

✓देशः । जनपदा । तेषा नामानि । भी० ९ ॥
[मत्स्य० ११४ ॥]

दैत्यः । असुरशब्द पश्यत ।

दैत्यद्वीपः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । ११ ॥

दैत्यसेना । दक्षप्रजापतिसुता । व० २२६ । १ ॥

+ दैवपुरुषकारयोर्मिलितयोः कार्यनिर्वा-
हकत्वं । सौ० २ । ९ ॥ अनु० ९ । १ ॥

+ दैवस्य श्रैष्ठ्यं । उ० २९ । २० ॥ द्रो०
२४ । ५ ॥ श० ६४ । ४६ ॥

+ दौहित्रप्रशंसा । आ० ८७ । २८-३०
द्युः । अष्टवसुष्वन्यतम । यो वसिष्ठशापाद्भीष्मो-
ऽजनि । आ० १०६ । १५ ॥

१ द्युतिमान् । क्षत्रियः । सू० व० इक्ष्वाकुव-
श्यस्य मदिराश्वस्य पुत्र । तत्पुत्र सुवीरः ।
अनु० २ । ९ ॥

२ द्युतिमान् । क्षत्रियः । साल्वराज । यः
ऋचीकाय स्वराज्य दत्तवान् । शां० २४० ।
अनु० २०० । २३ ॥

१ द्युमत्सेनः । क्षत्रिय । प्राक्कालीनः साल्वराज ।
सत्यवत पिता । सावित्र्या श्वशुर । तस्य
पश्चादन्धत्वप्राप्ति राज्यनाशश्च । व० २९५ ।
७ ॥

तस्य चक्षु प्राप्तिः । व० २९९ । १ ॥

तस्य राज्यप्राप्ति । व० ३०० । ११ ॥

तस्य सत्यवता सवाद । शां० २७३ । २ ॥

२ द्युमत्सेनः । क्षत्रिय । साल्वदेशाधिप । राज-
सूयदिविजयेऽर्जुनेन जितः । स० ४ । ३७ ॥
२७ । ११ ॥

३ द्युमत्सेनः । क्षत्रिय । श्रीकृष्णेन हतः । स०
६१ । ७ ॥ अय द्वितीयद्युमत्सेनादनन्य इति
भाति ।

+ द्यूतं । देवन । युधिष्ठिरस्य । स० ८४ । २१ ॥
" नलराजस्य । व० ५६ । ९ ॥

" विराटराजस्य । वि० ७० । १२ ॥

द्यूतपर्व । स० ७३-९५ ॥

द्यौः । (द्युः) । अष्टवसुष्वन्यतम । यो वसिष्ठ-
शापाद्भूमौ भीष्मोऽभूत् । आ० १०६ ।
१७-४० ॥

द्रमिडाः । (द्रविडाः) । देशः । भी० ९ ।

५८ ॥ Part of the Deccan from Madras to Seingapatam and cape Comorin Its capital was Kanchipura modern name Conjeeva iam

द्रविणः । धरनामकवसो पुत्र । आ० ६७ । २१ ॥

द्रुपदः । क्षत्रियः । पाञ्चालराजः । यज्ञसेन । आ० १८० । ६ ॥ महारथ । उ० १७० ।

८ ॥ [सोमकस्य पौत्र । पृषतस्य पुत्र । भा०

९ । २२ ॥ हरि० १ । ३२ ॥ गरुडपु० १४० ॥

तस्य वशोप्यत्र द्रष्टव्य ।]

तस्योत्पत्ति । आ० १४० । ४३ ॥ १५० । १२ ॥ १८० । ६ ॥

तस्योत्पत्ति । मेनकादर्शनक्षुभितात्पृषतराजस्य रेतस । आ० १५० । १० ॥

तद्राजधान्याः माकन्दीति नाम । आ० १४८ । ७८ ॥

सोमिवेश्यस्य शिष्य । द्रोणाचार्यस्य सतीर्थश्च ।

आ० १४० । ४४ ॥

त प्रति धनयाचनार्थं द्रोणाचार्यस्य गमन । आ० १४० । ६९ ॥

तस्य ग्रहणार्थं कुरुपाण्डवाना पाञ्चालनगरगमन । आ० १४८ । ७ ॥

तस्य जीवग्राहग्रहणमर्जुनेन । आ० १४८ । ६३ ॥

तस्य पत्नी सौत्रामणी (कौसवी) । आ० १४९ । ४९ ॥

तस्य पुत्रार्थं तपश्चरण । शिखण्डिनामकपुत्रोत्पत्तिश्च । उ० १८८ । ३ ॥

तेन पुनः पुत्रोत्पत्ति प्रति यागकरण । आ० १४९ । ४८ ॥

तस्य धृष्टद्युम्ननामकपुत्रस्य कृष्णानामकपुत्र्याश्च यज्ञ-कुण्डादुत्पत्तिः । आ० १८१ । ४०-४५ ॥

तस्यार्धराज्यापहारो द्रोणाचार्येण । आ० १४८ । ७३ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० १५० । १२-१४ ॥

तस्यान्ये पुत्राः सुमित्रादयः । तेषु सुमित्रः (सौमित्र)

जयद्रथेन हत । प्रियदर्शन कर्णेन हत । आ० २१८ । ३० ॥ वीरकेतु द्रोणाचार्येण हत । द्रो० १२२ । ४० ॥ सुरथ शत्रुञ्जयश्च द्रोणाचार्येण हतौ । द्रो० १५७ । १८० ॥ ध्वजकेतुः । आ० २१८ । १९ ॥

तेन धृतराष्ट्राय पाण्डवै साक सन्ध्यर्थं पुरोहितप्रेषण । उ० ६ । १७ ॥

तस्य वध द्रोणाचार्येण । द्रो० १८७ । ४२ ॥

१ द्रुमः । सूतस्य अधिरथस्य पुत्र । कर्णस्य भ्राता । भीमसेनेन हत । द्रो० १५६ । २७ ॥

२ द्रुमः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ८ ॥

३ द्रुमः । किंपुरुषाचार्य । स० १० । ३० ॥ ६७ । १६ ॥

१ द्रुमसेनः । क्षत्रिय । आ० ६८ । ३५ ॥ धृष्टद्युम्नेन हत । द्रो० १७१ । २२ ॥

२ द्रुमसेनः । शल्यस्य चक्ररक्षक । युधिष्ठिरेण हत । श० ११ । ५३ ॥

१ द्रुह्युः । क्षत्रिय । सो० व० ययाते पुत्रः । तन्माता शर्मिष्ठा । आ० ६३ । ७ ॥ ६९ ।

३८ ॥ तद्भ्रातरौ अनु पूरुश्च । [तस्य वश । भा० ९ । २३ ॥]

२ द्रुह्युः । क्षत्रिय । सो० व० मतिनारपुत्र । आ० ८८ । १३ ॥

१ द्रोणः । अङ्गिरसा वरः । आचार्यः । भरताचार्य । भारद्वाज । भरद्वाजस्य पुत्र । शोणाश्च ।

रुन्मरथ । रथयूथपयूथप । उ० १६७ । १४ ॥

तस्योत्पत्ति । वृताचीदर्शनक्षुभितात् द्रोणे धृताङ्गर-द्वारजरेतस । आ० ६४ । १४८ ॥ १४० ।

३९ ॥ १८० । ५ ॥

तत्पितृव्यस्यामिवेश्यस्य शिष्यः । आ १४० । ४३ ॥ तस्य बृहस्पत्यशत्व । आ० ६८ । ६९ ॥

तस्य भार्या शरद्वतः पुत्री कृपी । आ० १४० । ४८ ॥ तत्पुत्रोऽश्वत्थामा । आ० १४० । ४९ ॥

तस्य धनयाचनार्थं द्रुपदसमीपगमन । आ० १४० ।
६९ ॥

तस्य स्नानार्थं गङ्गामवतीर्णस्य ग्राहेण ग्रहणं । आ०
१४२ । १२ ॥

तस्य परशुरामाच्छस्त्रविद्याभ्यासः । आ० १८० ।
१२ ॥

तेन पञ्चाहानि युद्धकरण । आ० २ । ३० ॥

तेन द्रुपदस्यार्धराज्यापहार । आ० १४८ । ७३ ॥

तद्राज्यस्याहिच्छत्रमिति नाम । आ० १४८ ।
८१ ॥

तस्य प्रशसा भीष्मेण । वि० ५१ । ११ ॥

तस्यार्जुनेन सह युद्धे पराजय । वि० ५९ । ९७ ॥

तेन दुर्योधन प्रति पाण्डवैः सह सन्धिविधान ।
उ० १३९ । २२ ॥

तत्पराक्रमवर्णन । भी० ७७ । ८४ ॥ द्रो०
१२६ । ५९ ॥

तेन द्रुपदपुत्रस्य शङ्खस्य वध । भी० ८२ । २३ ॥

तस्य सैनापत्येऽभिषेकः । द्रो० ७ । ६ ॥

तेन वसुदानस्य वधः । द्रो० २१ । ५५ ॥

तद्धनुश्शतस्य सात्यकिना छेद । द्रो० ९८ । ३९ ॥

तेन सह युधिष्ठिरस्य युद्ध । द्रो० १०६ ॥

तद्रथाष्टकभञ्जन भीमसेनेन । द्रो० १२७ । २२ ॥

तत्सारथिवधो भीमेन । भी० ७५ । ३१ ॥

तेन दुश्शासनाधिकेपः । द्रो० १२२ । १-२७ ॥

तेन विराटद्रुपदयोर्वधः । द्रो० १८७ । ४२ ॥

तेनार्जुनप्रशसन दुर्योधनाधिकेपश्च । द्रो० १८६ ॥

तद्वधकथन सक्षेपेण । द्रो० ८ । ३० ॥

तच्छिरश्छेदो घृष्टद्युम्नेन । द्रो० १९३ । ६४ ॥

तच्छववर्णन । स्त्री० २३ । ३१ ॥

तस्यौर्ध्वदैहिक । शां० ४१ । ३ ॥ स्त्री०
२३ । ४२ ॥

२ द्रोणः । पर्वतः । शां० ३२५ । १८४ ॥

३ द्रोणः । मन्दपालऋषेः पुत्रः शार्ङ्गकः । तन्माता

जरिता । आ० २५८ । १५ ॥ अनु०
५३ । २२ ॥

+ द्रोणवधपर्व । द्रो० १८५—१९३ ॥

द्रोणशत्रुः । घृष्टद्युम्न । आ० १८५ । ८ ॥

द्रौणायनिः । अश्वत्थामा । भी० ९४ । २० ॥

द्रौणिः । अश्वत्थामा । आ० १५२ । ३० ॥

द्रौपदी । द्रुपदपुत्री । पाण्डवाना भार्या । तस्याः

कृष्णेति नामान्तर । तद्भ्रातरो द्रुपदशब्दे

द्रष्टव्या । तस्या उत्पत्ति । आ० ६४ । १५२ ॥

१४९ । ६० ॥ १८५ । ११ ॥

तस्या श्रियोऽशत्व । आ० ६८ । १५६ ॥

तत्स्वयवरश्रवण पाण्डवैः । आ० १७९ । ७ ॥

तस्या स्वयवर । आ० ६१ । ३१ ॥ ६३ ।
७३ ॥ २०० । ५५ ॥

तत्स्वयवरार्थमागताना राज्ञा नामानि । आ०
२०१ ॥

तयाऽर्जुनकण्ठे मालाप्रक्षेपः । आ० २०३ । ३१ ॥

तस्याः पञ्चपत्नीत्व । आ० २१० । २३ ॥

तस्याः पञ्चपत्नीत्वे व्यासेन कारणकथन । आ०
२११ । २३ ॥

तस्या पञ्चपाण्डवैः पाणिग्रहण । आ० २१५ ।
२२ ॥

तस्या पुत्रोत्पत्ति तेषा नामानि च । प्रतिविन्ध्यः

सुतसोम श्रुतकीर्तिः शतानीक श्रुतसेन इति ।

आ० ६३ । ७३-७४ ॥ ६४ । १६४ ॥

६८ । १२८ ॥ २४७ । ७४ ॥

तस्याः प्रातिकामिना सवाद । स० ८९ । १७ ॥

तस्या द्यूतसभानयन । स० ८९ । ४३ ॥

तद्वस्त्रापहारो दुश्शासनेन । स० ९० । ४० ॥

तया सभ्यान्प्रति प्रश्ना । स० ९१ । ११ ॥

तस्यै धृतराष्ट्रेण वरदान । स० ९२ । २६ ॥

तस्याः समाश्रयन श्रीकृष्णेन । व० १२ । १३१ ॥

तस्या युधिष्ठिरेण सह दुर्योधनादीन्युद्धे जित्वा स्वराज्य-

ग्रहणे विवादः । अस्यैव हठवाद इति नाम ।
 व० २७ । ३—३९ ॥
 तस्या अधःपतन गन्धमादनप्रयाणसमये । व०
 १४६ । ४ ॥
 तया सत्यभामया सह सवादे स्वस्य पतिषु वर्तन-
 प्रकारकथन । व० २३४ ॥
 [ता प्रति श्रीकृष्णमहिषीभि स्वस्वोद्गाहकथाकथन ।
 भा० १० । ८३ ॥]
 तया रात्रौ दुर्वाससो भिक्षार्थमागमनसमये श्रीकृ-
 ष्णस्य स्मरण । व० २६४ । ७ ॥
 तस्याः कोटिकाशयेन सह सवादः । व० २६७ ॥
 तस्या जयद्रथेनापहार । व० २६९ । २३ ॥
 तस्या वनसंचारश्रान्ताया अर्जुनेन वहन । वि०
 ६ । २६ ॥
 तस्या अज्ञातवासे नामधेय मालिनीति । वि० १४ ।
 ४५ ॥
 तत्सौन्दर्यवर्णन । आ० १४९ । ६२ ॥ स०
 ८८ । ३३ ॥ वि० १४ । २१ ॥ १६ ।
 १३ ॥ २० । ३२ ॥
 तस्याः कीचकेन पादप्रहार । वि० १९ । २२ ॥
 तया महानसे प्रसुप्तस्य भीमसेनस्य प्रबोधनं । वि०
 २२ । ९ ॥
 तस्याः भीमेन सह सवादः । वि० २४ । १ ॥
 ता प्रति भीमेन पतिव्रतामाहात्म्यकथन । वि०
 २७ । ४५ ॥
 तया श्रीकृष्ण प्रति खानुभूतदुःखकथन । उ०
 ८१ । १—४३ ॥
 तस्या मूर्च्छा पुत्रवधश्रवणेन । सौ० ११ । ६ ॥
 तस्या समाश्वसन गान्धार्या कुन्त्या च । स्त्री०
 १५ । १७ ॥
 तया युधिष्ठिरं प्रति प्रजापालनस्यावश्यकर्तव्यत्वक-
 थन । शां० १४ । ६ ॥
 तस्या पतन महाप्रस्थानगमनसमये । महा० २।३॥
 + द्रौपदीहरणपर्व । व० २६३—२७२ ॥

द्रौपदेयाः । द्रौपदीपुत्राः । द्रौपदीशब्द पश्यत ।
 + द्वादशदिवसयुद्धारम्भः । द्रो० १८
 तत्समाप्ति । द्रो० ३२ ॥
 + द्वादशद्वादशीतिथयः । अश्व० ११३-
 ११४ ॥
 तन्नियामकभगवद्रूपाणि । अनु० १७१ ॥
 द्वादशादित्याः । आदित्यशब्द पश्यत ।
 + द्वादशीव्रतं । अश्व० ११३-११४ ।
 [अम्बरीषकृत । भा० ९ । ४ ॥]
 द्वादशमासेषु पूज्यानि भगवद्रूपाणि । अनु० १७१ ।
 द्वापरः । तृतीय युग । तदभिमानि असुरश्च
 व० ३ । ७३ ॥ ५५ । १ ॥ ८३ । ९० ।
 १२२ । २१ ॥ [मत्स्य० १६५ ॥]
 तद्युगधर्माः । व० १५१ । २८ ॥ शां० ६९ । १६ ॥
 तस्य कलेश्च सन्धौ भारतयुद्ध । आ० २ । १३ ॥
 तस्य दमयन्तीस्वयवरार्थमागमन । व० ५५ । १ ॥
 द्वारका । द्वारावती । श्रीकृष्णस्य पुरी । तस्या वर्णन ।
 स० ५७ । १ ॥ Dwaraka in Guzerat
 [तन्निर्माण विश्वकर्मणा । हरि० २ । ५८ ॥ भा०
 १० । ५० ॥]
 तत्रार्जुनस्य यतिवेषेण गमन । आ० २४१ । २ ॥
 तत्रोत्पातप्रादुर्भाव । मौ० ३ । २ ॥
 तस्या समुद्रेण प्लावन । मौ० ८ । ४२ ॥
 द्वारपालं । तीर्थं । व० ८१ । १५ ॥
 द्विजिह्वाः । सर्पाः । तेषा द्विजिह्वत्वप्राप्तिः ।
 आ० ३४ । २७—२९ ॥
 द्वितः । चतुर्थस्य गौतमस्य पुत्रः । एकतत्रितयो-
 र्मध्यमो भ्राता । स० ७ । ११ ॥
 तस्य कथा । शा० ३७ ॥
 द्वितीयदिवसयुद्धारम्भः । भी० ५० ॥
 तत्समाप्तिः । भी० ५५ ॥
 द्विसूर्धा । असुरः । द्रो० ६९ । ३९ ॥
 द्विविदः । वानरः । व० २९० । ४ ॥
 [तस्य बलरामेण वधः । भा० १० । ६७ ॥]

द्वीपाः । जम्बूद्वीपादय । तेषा नामानि वर्णन च ।
 भी० ११—१२ ॥ [भा० ५ ॥]
 द्वैपायनः । व्यास । तन्नामनिर्वचन । आ०
 १ । २३ ॥ ६४ । १२८ ॥
 द्वैपायनहृदः । तीर्थ । शा० ३० । ५६ ॥
 ५५ । ३० ॥ अश्व० ६० । २७ ॥
 तस्मिन्दुर्योधनेन निमज्ज्य स्थितिः । शा० २९।४४ ॥
 १ द्वैतवनं । सरस्वतीतीरस्थ मरुधन्वदेशसमीपस्थ
 वन । शा० ३७ ॥
 तत्र पाण्डवाना वासः । व० २४ ॥ २६ ॥ ३६ ॥
 १७९ ॥ २३९ ॥ २४७ ॥ २५७ ॥ ३११ ॥
 वि० ५ । ५ ॥
 २ द्वैतवनं । सर. । व० २४ । १० ॥
 ध. .
 धनदः । कुबेर. । स० ११ । ५१ ॥
 १ धनञ्जयः । अर्जुन । तन्नामनिर्वचन । वि०
 ४३ । २६ ॥
 २ धनञ्जयः । सर्प । आ० ३५ । ५ ॥ स०
 ९ । १० ॥ उ० १०३ । ९ ॥
 धनिकत्वनिन्दा । शां० १७५ । ११ ॥
 धनुर्धरः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 भीमेन हत. । क० ८८ । १९—२३ ॥
 धनुषाक्षः । (धनुषाख्यः) । ऋषिः । व०
 १३७ । ५० ॥ शां० ३४४ । ७ ॥
 धन्वन्तरिः । तस्योत्पत्तिः । आ० १८ । ५३ ॥
 [भा० ८ । ८ ॥]
 १ धरः । अष्टवसुष्वन्यतम । तन्माता धूम्रा ।
 आ० ६७ । १८ ॥ अनु० २५५ । १७ ॥
 तत्पुत्रौ द्रविणो हुतहव्यवहश्च । आ० ६७ ।
 २१ ॥
 २ धरः । पाण्डवपक्षीयः क्षत्रिय. । द्रो० १५९ ।
 ३८ ॥
 ३ धरः । शुक्राचार्यस्य पुत्र. । आ० ६६ । ३७ ॥
 १ धर्मः । प्रजापति. । ब्रह्मणो दक्षिणस्तनाज्जातः ।

रूपान्तर प्राप्तो यम एवाय । आ० ६७ ।
 ३१ ॥
 तस्य भार्या दश दक्षप्रजापतिपुत्र्य । कीर्तिः लक्ष्मी.
 धृतिः मेधा पुष्टि श्रद्धा क्रिया बुद्धि लज्जा
 मतिः इति । आ० ६७ । १४ ॥
 तस्य पुत्रा । आ० ६७ । ३२ ॥
 तस्य पुत्री सत्या । गंयुनामकामेभार्या । व०
 २२१ । १२ ॥
 तेन धर्मविशेषकथन । अनु० १८९ । २३ ॥
 २ धर्मः । यम ।
 ३ धर्मः । युधिष्ठिर ।
 ४ + धर्मः । प्रथमपुरुषार्थ. । तत्फलभोग. । व०
 १८६ । ३९ ॥
 तद्वृता पराभवो नास्ति । आ० १८२ । २० ॥
 तस्य समृद्धिकारणत्व । व० ९२ । ५ ॥
 तदुत्पत्तिप्रकार । शां० २७९ । १२—२२ ॥
 धर्मतीर्थ । व० ८२ । १ ॥
 धर्मध्वजः । जनकराज. । तस्य सुलभया सवादः ।
 शां० ३२५ । ४ ॥
 धर्मपुत्रः । युधिष्ठिर । स० ४ । १३ ॥
 धर्मप्रस्थः । क्षेत्र । व० ८२ । ९८ ॥
 धर्मराजः । युधिष्ठिर । स० १ । २२ ॥
 धर्मव्याधः । जानी व्याध । व० २१० । १० ॥
 तेन कौशिकब्राह्मणाय धर्मोपदेश । व० २१८ ।
 १४ ॥
 तस्य शूद्रत्वप्राप्तिकारण । व० २१८ । २२ ॥
 १ धर्मारण्यः । ब्राह्मण । शां० ३७१ । ५ ॥
 २ धर्मारण्यं । गयासमीपस्थ क्षेत्र । व० ८० ।
 ४७ ॥ अनु० ६४ । ५९ ॥ Four miles
 from Buddha-Gaya in the district
 of Gaya
 धर्मैयुः । क्षत्रिय । रौद्राश्वपुत्र. । आ० ८८ ।
 १० ॥
 १ घाता । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । आ० ६६ ।
 १५ ॥

२ धाता । भृगुऋषिपुत्र । आ० ६७ । ५० ॥
[तन्माता ख्याति । तद्भार्या मेरुपुत्री आयतिः ।
तत्पुत्रो मार्कण्डेयस्य पिता मृरुण्ड । भा० ४ ।
१ ॥]

धारणः । सर्प । उ० १०३ । १६ ॥

धारातीर्थं । व० ८२ । २३ ॥

धार्तराष्ट्राः । धृतराष्ट्रपुत्रा दुर्योधनादयः ।
धृतराष्ट्रशब्द पश्यत ।

धीः । बुद्धिः । तद्गुणाः । व० २ । १९ ॥

धीमान् । क्षत्रियः । सो० वं० पुरूरवस पुत्रः ।
तन्माता उर्वशी । आ० ६९ । २७ ॥

१ धुन्धुः । मधुकैटभयो पुत्रः । व० २०७ ।
१ ॥

२ धुन्धुः । क्षत्रियः । अनु० १७७ । ७३ ॥

धुन्धुमारः । क्षत्रियः । सू० व० बृहदश्वस्य पुत्रः ।
तस्य पितृकृत नाम कुवलाश्व इति । व०
२०४-२०५ ॥

तस्योपाख्यान । व० २०७ ॥ [हरि० १ । ११ ॥
भा० ९ । ६ ॥ वायु० ८८ ॥ ब्रह्म० ७ ॥]

तस्य जराप्राप्तिः । अनु० ९ । ४१ ॥

तेन पुष्करास्त्रैन्वे शपथकरण । अनु० १४३ । २१ ॥

धूतपापा । नदी । भी० ९ । १८ ॥

धूमावती । नदी । व० ८२ । २१ ॥

धूमिनी । सो० व० अजमीढस्य भार्या । तत्पुत्रः
ऋक्षः । आ० १०१ । २० ॥

१ धूमोर्णा । मार्कण्डेयऋषेः पत्नी । अनु०
२४८ । ४ ॥

२ धूमोर्णा । यमस्य भार्या । अनु० २७१ । ११ ॥

धूम्रा । वसोर्भार्या । तत्पुत्रौ धरो ध्रुवश्च । आ०
६७ । १९ ॥

धूम्राक्षः । रावणमन्त्री राक्षसः । हनूमता हतः ।
व० २८७ । १४ ॥

धूर्तः । क्षत्रियः । आ० १ । २६३ ॥

धूर्तकः । सर्पः । आ० ५७ । १३ ॥

१ धृतराष्ट्रः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुवशोत्पन्नस्य
विचित्रवीर्यस्य क्षेत्रज पुत्रः । व्यासवीर्याजातः ।
तन्माता अम्बिका । आम्बिकेयः । वैचित्रवीर्यः ।
प्रज्ञाचक्षुः । आजमीढः । इत्यादीनि तस्य ना-
मानि । आ० ६३ । ५७ ॥

तस्योत्पत्तिः । आ० ६४ । १५५ ॥ ११५ । १८ ॥

तस्य गन्धर्वाशत्वः । आ० ६८ । ८३ ॥

तस्य गान्धार्या विवाहः । आ० ११९ । १२-
१६ ॥

तस्य पाण्डवाना जतुगृहे दाहश्रवणेन मृषा विलापः ।
आ० १६२ । १३ ॥

तस्य सञ्जयेन सवादः । स० १०३ ॥

तेन द्रौपद्यै वरदानः । स० ९३ । ३० ॥

तस्य भार्या गान्धारी तद्गगिन्यश्च काश्चन । आ०
११९ । २२ ॥

तस्य श्यालाः शकुन्यादयः । शकुनिशब्दे द्रष्टव्याः ।
तेन विदुरधिकारः । व० ४ । २२ ॥

तेन पाण्डवप्रतापवर्णनः । उ० ५० ॥

तस्य श्रीकृष्णेन विश्वरूपदर्शनार्थं चक्षुर्दानः । उ०
१३१ । २० ॥

तस्य मूर्च्छा दुर्योधनवधश्रवणेन । श० २ । ५३ ॥

तस्य विलापः दुर्योधनवधात् । श० २ । ५४ ॥
स्त्री० १ ॥

तस्य विदुरेण शास्त्रार्थकथनेन समाधानः । स्त्री०
२ । ३ ॥

तस्य समीपे व्यासागमनः । स्त्री० ८ । २ ॥

तेन मृतपुत्रादिशयनस्थानभूतरणाङ्गणगमनः । स्त्री०
९ ॥

तेन लोहमयभीमसेनप्रतिमाया आलिङ्गनेन चूर्णी-
करणः । स्त्री० ११ । १७ ॥

तदनुवर्तन पाण्डवैः । आश्र० १ । २६ ॥

तस्य भीमसेनपक्षभाषणश्रवणेन निवेदाधिगमः ।
आश्र० ३ । ११ ॥

तेन युधिष्ठिराय राजनीत्युपदेश । आश्र० ६-८ ॥
तस्य तपोवने दावाग्निप्रवेशः । आश्र० ३९ ।
३१ ॥ [भा० १ । १३ ॥]

तस्य कुबेरलोकप्राप्ति । आश्र० २२ । ११ ॥
तस्य पुत्रा दुर्योधनादयः द्व्यधिक शत । तेषु
गान्धार्या जाता पुत्रा दुर्योधनादयः शत ।
दुश्शलानाम्भ्येका पुत्री च । दास्या वैश्याया जातो
युयुत्सुरेक इति विवेक । आ० ६३ । ५८ ॥
६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥

अत्रेदमाकूत । अस्मिन्महाभारते तत्रतत्रागताना
नाम्ना मेलनेन गणने सङ्ख्या कृतादप्यधिका
भवति । तत्रतत्रोक्तानामेव नाम्ना गणने सख्या
न्यूना भवति । क्वचिदेकमेव नाम द्विस्त्रिवोक्त
वर्तते । तत्रापि कानिचिद्विशेषणानि कानिचि-
द्विशेष्याणि । कानिचित्पर्यायाणि । तेषु पर्यायत्व-
विशेषणत्वादीनि केषाचिदेव नाम्नामस्मादृशै-
र्विवेचयितुं शक्यानि । कतिचन बहुज्ञानामपि
श्रमसाध्यानि । तस्मात्सुधियः स्वयमेव विवे-
चयन्त्विति यथोपलब्धि लिख्यते ।

तद्यथा—

अग्रयायी । आ० १३१ । ११ ॥
अनाघृष्टिः । भीमेन हत । भी० ९६ । २७ ॥
अनाघृष्यः । आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ ।
१३ ॥
अनुयायी । आ० ६८ । १०२ ॥ तस्य वधः ।
द्रो० १५८ । १७ ॥
अनुविन्दः । आ० ६८ । १०२ ॥
अनूदरः । आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ । ८ ॥
अपराजितः । आ० ६८ । १०१ ॥ १३१ ।
१० ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ८८ ।
२२ ॥
अभयः । आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ ।
१२ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १२७ ।
४४ ॥

अयोबाहुः । आ० ६८ । ९८ ॥ १३१ ।
६ ॥
अयोभुजः । तस्य वध । द्रो० १५८ । १७ ॥
अलम्बुः । तस्य वधो भीमसेनेन । क० ८८ ।
१९-२३ ॥
अलोलुपः । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ ।
१२ ॥
आदित्यकेतुः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
११ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ८८ ।
२८ ॥
उग्रः । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । १२ ॥
तस्य वधो भीमेन । भी० ६४ । ३४ ॥ द्रो०
१५८ । १९ ॥
उग्रश्रवाः । आ० ६८ । १०० । १३१ । ९ ॥
उग्रसेनः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । ९ ॥
उग्रायुधः । आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ । ७ ॥
२०१ । २ ॥
उपचित्रः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥
उपनन्दः । तस्य वधो भीमसेनेन । क० ४६ ।
१९ ॥
उपनन्दकः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ ।
५ ॥ भी० ७९ । २२ ॥
ऊर्णनाभः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥
कनकध्वजः । आ० १३१ । १४ ॥ २०१ ।
३ ॥
कनकाङ्गदः । आ० ६८ । १०२ ॥
कनकायुः । आ० ६८ । ९९ ॥
करकायुः । आ० २०१ । २ ॥
कर्णः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ३ ॥
भी० ७७ । ८ ॥
कवची । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । ११ ॥
क० ४६ । ७ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । क०
८८ । १९-२३ ॥
कुण्डकः । आ० २०१ । ३ ॥

- कुण्डजः । आ० ६८ । १०५ ॥
- कुण्डधारः । आ० १३१ । ७ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ८८ । २३ ॥
- कुण्डभेदिः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ९६ । २७ ॥
- कुण्डभेदी । आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ । १३ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १२७ । ४२ ॥
- कुण्डली । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ९६ । २४ ॥
- कुण्डशायी । आ० १३१ । १० ॥
- कुण्डाशी । आ० १३१ । १४ ॥
- कुण्डी । आ० १३१ । ११ ॥
- कुण्डोदरः । आ० ६८ । ९७ ॥
- क्षेममूर्तिः । आ० ६८ । १०० ॥
- क्रथनः । आ० १३१ । ११ ॥
- क्राथः । तस्य वधो भीमसेनेन । क० ४६ । १७ ॥
- खड्गी । तस्य वधो भीमसेनेन । क० ८८ । १९—२३ ॥
- चारुचित्रः । आ० १३१ । ४ ॥ तस्य वधो भीमेन । भी० ७७ । ८—१४ ॥ द्रो० १३६ । २०—२२ ॥
- चारुचित्राङ्गदः । आ० ६८ । ९५ ॥
- चित्रः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३७ । ३० ॥
- चित्रकः । आ० ६८ । १०५ ॥
- चित्रकुण्डलः । आ० १३१ । ६ ॥
- चित्रचापः । आ० ६८ । ९८ ॥
- चित्रदर्शनः । भी० ७९ । २२ ॥
- चित्रबाणः । आ० १३१ । ६ ॥
- चित्रबाहुः । आ० ६८ । ९७ ॥
- चित्रवर्मा । आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ६ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १३६ । २२ ॥
- चित्रसेनः । आ० २०१ । ३ ॥ वि० ३७ ।
- ३ ॥ भी० ७७ । ७ ॥ ७८ । ११ ॥ ७९ । २२ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३७ । ३० ॥
- चित्राक्षः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ४ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३६ । २२ ॥
- चित्राङ्गः । आ० १३१ । ६ ॥ भी० ७९ । २२ ॥
- चित्रायुधः । आ० ३१ । ८ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३६ । २१ ॥
- चित्रोपचित्रः । द्रो० १३६ । २०—२२ ॥
- जयः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ७७ । ७—१४ ॥ द्रो० १३६ । ३०—३६ ॥
- जयत्सेनः । भी० ७७ । ७ ॥ ७९ । ४२ ॥ तस्य वधो भीमेन । श० २६ । १० ॥
- जरासन्धः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । ९ ॥
- जलसन्धः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । २ ॥ क० ४६ । ८ ॥ तस्य वधो भीमेन । भी० ६४ । ३३ ॥ क० ८८ । १९—२३ ॥
- जैत्रः । तस्य वधो भीमसेनेन । श० २६ । १२—१३ ॥
- तुहुण्डः । आ० २०१ । ३ ॥
- दण्डधारः । आ० ६८ । १०३ ॥ तस्य वधो भीमेन । क० ८८ । १९—२३ ॥
- दण्डी । आ० ६८ । १०३ ॥
- दीप्तलोचनः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ९६ । २७ ॥
- दीर्घनेत्रः । द्रो० १२७ । ४२ ॥
- दीर्घबाहुः । आ० ६८ । १०५ ॥ १३१ । १४ ॥ द्रो० १२७ । ३३ ॥ १६६ । १९ ॥ तस्य वधो भीमेन । भी० ९६ । २७ ॥
- दीर्घरोमः । आ० १३१ । १३ ॥
- दीर्घलोचनः । आ० ६८ । १०४ ॥ द्रो० १२७ । ३४ ॥
- दुराधनः । आ० ६८ । १०१ ॥

दुराधरः । आ० १३१ । १० ॥
 दुर्जयः । तस्य वधः । द्रो० १३३ । ४० ॥
 दुर्धरः । तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३५ ।
 ३-३६ ॥ क० ४६ । ७ ॥
 दुर्धर्षः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥
 दुर्धर्षणः । द्रो० १२० । ११ ॥
 दुर्मदः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥
 तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १३५ । ३६ ॥
 १५६ । ४३ ॥ क० ४६ । ८ ॥
 दुर्मर्षणः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ३ ॥
 तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १३५ । ३६ ॥
 श० २५ । ८ ॥
 दुर्मुखः । आ० ६८ । ९३-९५ ॥ १३१ ।
 ३ ॥ २०१ । १ ॥ भी० ६४ । २९ ॥ तस्य
 वधो भीमसेनेन । द्रो० १३४ । २० ॥
 दुर्योधनः । आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥
 २०१ । १ ॥
 दुर्विगाहः । आ० १३१ । ५ ॥
 दुर्विमोचनः । आ० १३१ । ६ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । श० २५ । १४ ॥
 दुर्विरोचनः । आ० ६८ । ९७ ॥
 दुर्विषहः । आ० २०१ । १ ॥ भी० ७७ ।
 ७ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । श० २५ । १७ ॥
 दुश्शालः । आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥
 क० ४ । १८ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो०
 १२९ । ४७ ॥
 दुश्शासनः । आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥
 तस्य वधो भीमेन । क० ८८ । २८ ॥
 दुष्कर्णः । आ० ६८ । ९५ ॥ १३१ । ३ ॥
 भी० ७९ । ५२ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो०
 १५६ । ४३ ॥
 दुष्पराजयः । आ० १३१ । ९ ॥
 दुष्प्रधर्षः । भी० ६४ । २९ ॥ तस्य वधो
 भीमेन ॥ श० २५ । १६ ॥

दुष्प्रधर्षणः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ ।
 ३ ॥ २०१ । १ ॥
 दुष्प्रहर्षः । आ० ६८ । ९६ ॥
 दुस्सहः । आ० ६८ । ९३ ॥
 १३१ । २ ॥ भी० ७७ । ७ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । द्रो० १३५ । ३०-३६ ॥
 दृढः । तस्य वधो भीमेन । द्रो० १३७ । ३० ॥
 द्रो० १५८ । १७-१८ ॥
 दृढक्षत्रः । आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ । ८ ॥
 दृढरथः । आ० ६८ । १०४ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । द्रो० १५८ । १७ ॥
 दृढरथाश्रयः । आ० १३१ । १२ ॥
 दृढवर्मा । आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ । ८ ॥
 दृढसन्धः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । ९ ॥
 दृढहस्तः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
 १० ॥
 दृढायुधः । आ० ६८ । ९९ ॥
 धनुर्ग्रहः । आ० ६८ । १०३ ॥
 धनुर्धरः । आ० १३१ । ११ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । क० ८८ । १९-२३ ॥
 नन्दः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥ भी०
 ७९ । २२ ॥ तस्य वधो भीमेन । क० ४६ ।
 १९ ॥
 नन्दकः । आ० २०१ । ३ ॥ भी० ६४ ।
 ६ ॥
 नागदत्तः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
 ११ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १५८ ।
 १७ ॥
 निषङ्गी । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । ८ ॥
 तस्य वधो भीमेन । क० ८८ । १९-२३ ॥
 पण्डितः । तस्य वधो भीमेन । भी० ८८ ।
 २४ ॥
 पण्डितकः । आ० ६८ । १०१ ॥
 पद्मनाभः । आ० ६८ । ९६ ॥

- पाशी । आ० १३१ । ८ ॥ क० ४६ । ७ ॥
 प्रमथः । आ० १३१ । १३ ॥
 प्रमाथी । आ० १३१ । १३ ॥
 बलवर्धनः । आ० १३१ । ७ ॥
 बलाकी । आ० ६८ । ९८ ॥ १३१ । ७ ॥
 २०१ । २ ॥
 बह्वाशी । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ । ११ ॥
 तस्य वधो भीमेन । भी० ८८ । २९ ॥
 बाहुशाली । आ० २०१ । ३ ॥
 बृन्दारकः । आ० १३१ । ८ ॥
 भीमः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ६४ ।
 ३६ ॥
 भीमबलः । आ० ६८ । ९८ ॥ १३१ । ७ ॥
 भीमरथः । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ ।
 १२ ॥ तस्य वधो भीमेन । भी० ६४ । ३६ ॥
 भीमविक्रमः । आ० ६८ । ९८ ॥
 भीमवेगः । आ० ६८ । ९८ ॥
 भीमवेगरवः । आ० २०१ । २ ॥
 भीमशरः । आ० ६८ । ९९ ॥
 भूरिबलः । तस्य वधो भीमेन । श० २६ ।
 १२ ॥
 मकरध्वजः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी०
 ९६ । २७ ॥
 महाबाहुः । आ० ६८ । ९८—१०५ ॥
 १३१ । ६—१४ ॥
 युयुत्सुः । आ० ६८ । ९३ ॥ १३१ । २ ॥
 रविः । तस्य वधो भीमेन । श० २६ । ५—
 १२ ॥
 रौद्रकर्मा । आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ ।
 १२ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो० १२७ ।
 ४४ ॥
 वातवेगः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
 १० ॥ क० ४६ । ८ ॥ तस्य वधो भीमेन ।
 क० ८८ । १९ ॥
- वायुवेगः । आ० २०१ । २ ॥
 विकटः । आ० ६८ । ९६ ॥ २०१ । ३ ॥
 भी० ६४ । २९ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन ।
 क० ४६ । १६ ॥
 विकटाननः । आ० १३१ । ५ ॥
 विकर्णः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ४ ॥
 २०१ । १ ॥ तस्य वधो भीमेन । द्रो०
 १३७ । ३० ॥
 विन्दः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥
 विरजाः । आ० १३१ । १४ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । द्रो० १५८ । १७ ॥
 विराजः । तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ९६ ।
 २७ ॥
 विरावी । आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ । १३ ॥
 विरोचनः । आ० २०१ । २ ॥
 विवित्सुः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥
 भी० ६४ । २९ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन ।
 क० ४६ । १२ ॥
 विविंशतिः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ ।
 ४ ॥ २०१ । १ ॥
 विशालाक्षः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ ।
 १० ॥ तस्य वधो भीमेन । भी० ८८ । २६ ॥
 वीरः । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । १२ ॥
 वीरबाहुः । आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ ।
 १२ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ६४ ।
 ३५ ॥
 व्यूहोराः । आ० १३१ । १४ ॥
 व्यूहोरुः । आ० ६८ । १०५ ॥
 शत्रुञ्जयः । भी० ७९ । ५७ ॥ तस्य वधो
 भीमसेनेन । द्रो० १३७ । ३० ॥
 शत्रुसहः । भी० ७९ । ५७ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । द्रो० १३७ । ३० ॥
 शरासनः । आ० १३१ । ४ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । द्रो० १३६ । २२ ॥

शलः । आ० १३१ । ४ ॥ क० ४६ । ८ ॥
 श्रुतर्वा । तस्य वधो । श० २५ । ४ ॥
 श्रुतायुः । क० ४६ । ७ ॥
 श्रुतान्तः । तस्य वधो भीमसेनेन । श० २५ ।
 ९ ॥
 सञ्जयः । श० २५ । ४ ॥
 सत्यसन्धः । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ ।
 ९ ॥
 सत्वः । आ० १३१ । ४ ॥
 सदः । आ० १३१ । ९ ॥
 समः । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । २ ॥
 भी० ६४ । २९ ॥ क० ४६ । ७ ॥
 सहः । आ० १३१ । २ ॥ २०१ । १ ॥
 तस्य वधो भीमेन । क० ४६ । १६ ॥
 सहस्रवाक् । आ० ६८ । १०० ॥
 सुकुण्डलः । आ० ६८ । ९८ ॥
 सुचारुः । भी० ७९ । २२ ॥
 सुचित्रः । भी० ७९ । २२ ॥
 सुजातः । तस्य वधो भीमेन । श० २५ । ५ ॥
 सुदर्शनः । भी० ७७ । ७ ॥ द्रो० १२७ ।
 ४९ ॥ तस्य वधो भीमेन । श० २६ । ४८ ॥
 सुनाभः । आ० १३१ । ५ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । भी० ८८ । १३ ॥
 सुबाहुः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥
 १४८ । २१ ॥ तस्य वधो भीमेन । भी०
 ९६ । २७ ॥ क० ४६ । ८ ॥
 सुलोचनः । आ० १४८ । ८ ॥ ६८ । ९४ ॥
 १३१ । ४ ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । भी०
 ६४ । ३७ ॥
 सुवर्चाः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
 १० ॥ २०१ । ३ ॥ तस्य वधो भीमेन । क०
 ८८ । १९ ॥
 सुवर्मा । आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ६ ॥
 भी० ७७ । ८ ॥

सुवाक् । आ० १३१ । ९ ॥
 सुषेणः । आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ७ ॥
 तस्य वधो भीमसेनेन । भी० ६४ । ३४ ॥
 द्रो० १२७ । ४२ ॥
 सुहस्तः । आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ ।
 १० ॥ तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १५८ ।
 १७ ॥
 सेनानीः । आ० १३१ । ९ ॥
 सेनापतिः । आ० ६८ । ९७ ॥ तस्य वधो
 भीमेन । भी० ६४ । ३२ ॥
 सोमकीर्तिः । आ० ६८ । ९९ ॥ १३१ ।
 ८ ॥
 २ धृतराष्ट्रः । पूर्वकालीन कश्चन पाञ्चालराजः ।
 तद्राष्ट्रस्य बकदाल्भ्यकृतमृतमासहोमेन विनाशः ।
 श० ४२ । १—१४ ॥
 ३ धृतराष्ट्रः । तद्रूपधारी इन्द्र । तस्य गौतमेन
 सह पुण्यपापविषये सवादः । अनु० १५९ ॥
 ४ धृतराष्ट्रः । सर्पः । आ० ३५ । १३ ॥
 स० ९ । १० ॥ उ० १०३ । १५ ॥
 ५ धृतराष्ट्रः । देवगन्धर्वः । कश्यपभार्याया मुनेः
 पुत्रः । आ० ६६ । ४२ ॥
 तेन मरुत्तः प्रति इन्द्रोक्तसन्देशकथनः । अश्व०
 १० । ४ ॥
 ६ धृतराष्ट्रः । क्षत्रियः । सो० व० अविक्षितो
 वशोत्पन्नस्य जनमेजयस्य पुत्रः । आ० १०१ ।
 ४४ ॥
 धृतराष्ट्री । ताम्रायाः पुत्री । हसाना माता ।
 आ० ६७ । ५८ ॥
 धृतवती । नदी । भी० ९ । ३१ ॥
 धृतवर्मा । क्षत्रियः । त्रैगर्तो राजा । अश्व०
 ७४ । २२ ॥
 धृतसेनः । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीयः । श० ५ ।
 ३ ॥
 धृतिम् । कौञ्चद्वीपस्य वर्षः । भी० १२ । १३ ॥

धृतिमान् । अग्निविशेषः । अस्य विष्णुरिति
नामान्तरं । व० २२३ । १२ ॥

धृष्टकेतुः । क्षत्रियः । चेदिराजस्य शिशुपालस्य
पुत्रः । शुक्तिमतीपुरनिवासी । पाण्डवपक्षीयः ।
व० २२ । ५० ॥ उ० १७१ । ८ ॥ द्रोणा-
चार्येण हतः । द्रो० १२५ । ३९ ॥

तस्य पुत्रोऽपि द्रोणेन हतः । द्रो० १२५ । ४१ ॥
तस्य स्वसा रेणुमती । नकुलस्य भार्या । आ० ६३ ।
७८ ॥

तस्य युद्धः । द्रो० १०७ । १० ॥

धृष्टद्युम्नः । क्षत्रियः । द्रुपदपुत्रः । द्रोणशत्रुः ।
याज्ञसेनिः । अयोनिजः । अतिरथः । उ०
१७१ । ४ ॥

तस्योत्पत्तिः अग्निकुण्डात् । आ० ६४ । १५० ॥
१४९ । ५३ ॥ १८१ । ४० ॥

तस्याभ्यशत्वः । आ० ६८ । १२६ ॥

तन्नामनिर्वचनः । आ० १४९ । ७१ ॥ १८१ ।
५६ ॥

तस्य पाण्डवजातिजिज्ञासया कुलालगृहगमनं । आ०
२०७ । १ ॥

तस्य पाण्डवैः सेनापतित्वकरणः । उ० १५१ ।
३७ ॥

तेन द्रोणाचार्यशिरश्छेदः । द्रो० १९३ । ६४ ॥

तद्बधोद्योगः सात्यकिना । द्रो० १९९ । ४९ ॥

तस्य पराजयः कृपाचार्येण । क० १७ । २० ॥

तस्य बधोऽश्वत्थाम्ना । सौ० ८ । २४ ॥

तस्य भ्रातरः द्रुपदशब्दे द्रष्टव्याः ।

तस्य पुत्राः । क्षत्रञ्जयः क्षत्रदेवः क्षत्रवर्मा च । द्रो०
१० । ५३ ॥ सर्वे द्रोणाचार्येण हताः । द्रो०
१५६ । १४ ॥ तस्यान्यः पुत्रः क्षत्रधर्मा ।
द्रोणेन हतः । द्रो० १२५ । ५७ ॥

धृष्टपुः । वैवस्वतमनुपुत्रः । आ० ६९ । १८ ॥

धेनुकः । गर्दभरूपी असुरः । बलगमेण हतः ।
स० ५३ । १६ ॥ उ० १३० । ६१ ॥

[भा० १० । १५ ॥ हरि० २ । १३ ॥
विष्णु० ५ । ८ ॥]

धेनुमतीतीर्थं । आ० २४५ । ३० ॥

धैर्यं । गुणः । तस्य सुखसाधनत्वः । शां० २३४ ॥

१ धौम्यः । आपोदनामा ऋषिः । आ० ३ ।
२१ ॥

तस्य शिष्याः उपमन्युः आरुणिः वैदश्च । आ०
३ । २२ ॥

२ धौम्यः । ऋषिः । व्याघ्रपादऋषेः पुत्रः । तस्य
भ्राता शिवभक्त उपमन्युः । अनु० ४५ ।
९६ ॥ अयं प्रथमधौम्य एवेति यस्तस्य शिष्यः
उपमन्युः स तस्य भ्राता चेति च भाति ।

३ धौम्यः । ऋषिः । पाण्डवपुरोहितः । असितस्य
देवस्य भ्राता । आ० १९९ । २ ॥ स०
२ । ७ ॥ व० ३ । १ ॥ वि० १ । २१ ॥
आश्र० १६ । ८ ॥

तेन पाण्डवेभ्यो नानातीर्थमाहात्म्यकथनः । व०
८४—८८ ॥

तेन पाण्डवेभ्यो राजगृहे वासप्रकारकथनः । वि० ५ ।
८ ॥

तस्य पाण्डवाग्निहोत्राग्निरक्षणार्थं वने वासः । वि०
६ । १३ ॥

तेन धर्मोपदेशः । अनु० १९० । १५ ॥

धौम्रः । ऋषिः । शां० ४६ । १२ ॥

+ **ध्यानयोगः** । शां० १९३ ॥

१ ध्रुवः । अष्टवसुष्वन्यतमः । धूम्रायाः पुत्रः ।
आ० ६७ । १८ ॥ तत्पुत्रः कालः । आ०
६७ । २१ ॥

२ ध्रुवः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । द्रो० १५९ ।
३८ ॥

३ ध्रुवः । क्षत्रियः । सो० वं० नहुषपुत्रः । आ०
६९ । ३३ ॥

४ ध्रुवः । क्षत्रियः । स्वायंभुवमनुपौत्रस्योत्तानपा-
दस्य पुत्रः । अनु० ६ । १५ ॥

[तस्य कथा । भा० ४ । ८—१३ ॥ विष्णु०
१ । ११ ॥ मत्स्य० ४ ॥ लिङ्गपु० ६२ ॥
स्का-दपु० वैष्णवख० काशीख० पूर्वार्ध २० ॥]

[तन्मण्डल । भा० ५ । २३ ॥]

ध्वजकेतुः । क्षत्रिय । द्रुपदपुत्र । आ० २१८ ।
१९ ॥

ध्वजवती । हरिमेघसः पुत्री । उ० ११० । १३ ॥
+ ध्वजादिवर्णनं । वि० ५६ ॥ द्रो० २३ ।
१०५ ॥

न.

नकुलः । क्षत्रिय । पाण्डुपुत्र । माद्व्यामक्षिभ्या
जातः । आ० ६३ । ६६ ॥ १३३ । १८ ॥

एकरथः । उ० १६९ । ५ ॥

तन्नामनिर्वचन । वि० ७ । ३३ ॥

तस्य विराटनगरे प्रसिद्ध नाम दामग्रन्थीति । वि०
४ । ५ ॥

तस्य विराटनगरे प्रच्छन्न नाम जयत्सेन इति ।
वि० ७ । ६६ ॥

तस्य शङ्ख सुघोषः । भी० २५ । १६ ॥

तस्य भार्या शिशुपालस्य पुत्री । धृष्टकेतो खसा
रेणुमती । तत्पुत्रो निरमित्रः । आ० ६३ । ७८ ॥

तस्य द्रौपद्या जात पुत्र शतानीक । आ० ६४ ।
१६४ ॥

तेन पश्चिमदिग्विजयो राजसूययागार्थं । स० ३५ ॥

तेन सन्धिकरणस्य सुशकत्वाभिधान । उ० ७९ ॥

तेन दुर्योधनपराजय । द्रो० १८८ । ५३ ॥

तस्य पराभवः कर्णेन । क० १५ । ५३ ॥

तस्याधःपतन महाप्रस्थाने । महा० २ । १२ ॥

नकुलोपाख्यानं । अश्व० ९१ ॥

नग्नजित् । क्षत्रिय । आ० ६८ । २१ ॥

कर्णेन दिग्विजये जितः । व० २५५ । २१ ॥

[अय श्रीकृष्णस्य श्वशुर । सत्यानाम्न्या नीलादे-
व्या पितेति भाति । भा० १० । ५८ ॥]

नचिकेताः । नाचिकेतशब्द पश्यत ।

+ नदीनां नामानि । स० ९ । २२ ॥ व०
१९१ । १०३ ॥ २२४ । २२ ॥ भी० ९ ।
१४ ॥ अनु० ६४ ॥ २४८ । २० ॥
२७१ । १९ ॥ [हरि० २ । १०९ ॥ पद्म० १ ।
१४ ॥ मत्स्य० ११४ ॥]

१ नन्दः । सर्प । उ० १०३ । १२ ॥

२ नन्दः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥
भी० ७९ । २२ ॥ तस्य वधः । क० ४६ ।
१९ ॥

१ नन्दकः । सर्प । उ० १०३ । १२ ॥

२ नन्दकः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
आ० २०१ । ३ ॥ भी० ६४ । १५ ॥

१ नन्दा । धर्मप्रजापतिपुत्रस्य हर्षस्य भार्या । आ०
६७ । ३३ ॥

२ नन्दा । ऋषभकूटपर्वतस्था नदी । आ० २३५ ।
७ ॥ व० ११० । १ ॥

नन्दिग्रामः । अयोध्यासमीपस्थो ग्रामः । व०
२९२ । ६३ ॥

१ नन्दिनी । नदी । व० ८२ । १५४ ॥

२ नन्दिनी । वसिष्ठस्य धेनु । आ० १०६ ।
१४ ॥

नन्दिसेनः । रुद्रपरिवारः । शा० ४६ । २४ ॥

नन्दीश्वरः । रुद्रवाहनभूतो वृषभः । अनु०
२५५ । २५ ॥

नमुचिः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २२ ॥
स० ५१ । ८ ॥ [तद्भार्या स्वर्मानो पुत्री
सुप्रभा । भा० ६ । ६ ॥]

तस्येन्द्रेण सवादः । शां० २३३ ॥

तस्येन्द्रेण वधः । शा० ४४ । ३६ ॥

नरः । नारायणभ्राता । तदाश्रमगमन पाण्डवाना ।
व० १४७ । २२ ॥ १५७ । १० ॥ [तयो
कथा । भा० ११ । ४ ॥]

१ नरकः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २९ ॥

२ नरकः । महीदेव्या. पुत्रोऽसुर । स० ९ ।
 १६ ॥ १४ । १४ ॥ ५५ । ६ ॥
 तस्य वधः श्रीकृष्णेन । स० ५५ । ३४ ॥ व०
 १४४ । १७ ॥ [भा० १० । ५९ ॥ हरि०
 २ । ६३ ॥]
 तस्यास्थिदर्शन पाण्डवै । व० १४४ । १३ ॥
 ३ नरकः । पापिना यातनानुभवस्थानविशेषः ।
 तन्नामकथन । अनु० २३० ॥ [भा० ५ ।
 २६ ॥ विष्णु० २ । ६ ॥ मार्कण्डे० ११—
 १२ ॥ देवीभा० ८ । २१—२३ ॥ शिवपु०
 उमास० ८—१० ॥ स्कान्दपु० माहेश्वरखण्डा-
 न्तर्गतकौमारिकाख० ३९ ॥ ब्रह्मवै० प्रकृतिख०
 २९—३१ ॥]
 तद्दर्शन युधिष्ठिरेण । स्वर्गा० २ । १६—२५ ॥
 नरसिंहः । नृसिंहशब्द पश्यत ।
 नरिष्यन्तः । क्षत्रिय । वैवस्वतमनुपुत्र । आ०
 ६९ । १८ ॥
 + नर्तनागारं । वि० २५ । २१ ॥
 १ नर्मदा । नदी । स० ९ । २२ ॥ व० ८७ ।
 २ ॥ भी० ९ । १४ ॥ [इय कलिङ्गदेशस्थाद-
 मरकण्टकापरनाम्नो मेकलपर्वतात्प्रभवति । मत्स्य०
 ११३ ॥] The river Nerbuda It rises
 in the Amarakantaka mountain,
 तन्महिमा । व० ८० । ५४ ॥ [पद्म० १ ।
 १३ ॥]
 २ नर्मदा । तन्नामकनद्यभिमानीनी । इक्ष्वाकुव-
 श्यस्य दुर्योधनस्य भार्या । तत्पत्नी सुदर्शना ।
 अनु० २ । १८ ॥
 १ नलः । वानरः । रामसेतुबन्धनकर्ता । व०
 २८४ । १४ ॥
 २ नलः । निषधदेशाधिपति । वीरसेनपुत्रः ।
 दमयन्त्या भर्ता । तस्य पुत्रौ इन्द्रसेना इन्द्रसेनश्च ।
 व० ४९ । ६० ॥
 तेन हसग्रहण । व० ५० । १९ ॥

तस्य इन्द्रादिलोकपालैर्दमयन्ती प्रति दूत्येन प्रेषण ।
 व० ५२ ॥
 तस्मै इन्द्रादिदेवैर्वरदान । व० ५४ । ३५ ॥
 तस्य दमयन्त्या विवाह । व० ५४ । ४३ ॥
 तच्छरीरे कलिप्रवेश । व० ५६ । ३ ॥
 तस्य पुष्करेण सहाक्षयूत । व० ५६ । ९ ॥
 तदुत्तरीयवस्त्रस्य पक्षिभिरपहरण । व० ५८ । १५ ॥
 तेन वने रात्रौ स्वसमीपे सुप्ताया दमयन्त्याः परि-
 त्याग । व० ५९ । २० ॥
 तेन कार्कोटकस्य अग्नेस्सकाशाद्रक्षण । व० ६३ ।
 ९ ॥
 तस्य बाहुकनामस्त्रीकारेण ऋतुपर्णे सारथीभवनं ।
 व० ६४ । ९ ॥
 तस्य ऋतुपर्णेन सह दमयन्त्या पुनः स्वयवराथं
 विदर्भपुर प्रत्यागमन । व० ७० । ४३ ॥
 तन्नामस्मरणस्य कलिबाधपरिहारकत्व । व० ७० ।
 ३६ ॥ ७७ । १२ ॥
 नलकूवरः । कुबेरस्य पुत्र । तद्भ्राता मणिग्रीवः ।
 स० १० । २० ॥ व० २८१ । ६० ॥
 [तस्य सभ्रातृकस्य नारदशापाद्यमलार्जुनवृक्षत्वप्राप्तिः ।
 तयो श्रीकृष्णेन मोक्षण च । भा० १० ।
 ९—१० ॥]
 नलिनी । नदी । भी० ६ । ४९ ॥
 + नलोपाख्यानपर्व । व० ४९—७७ ॥
 नवतन्तुः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५८ ॥
 नवमदिवसयुद्धारम्भः । भी० ९७ । तत्स-
 माप्ति । भी० १०६ ॥
 १ नहुषः । क्षत्रियः । सो० व० पुरूरवसः पुत्र-
 स्यायोः पुत्रः । तन्माता स्वर्भानवी । आ०
 ६३ । ५ ॥ ६९ । २९ ॥ स० ८ । ८ ॥
 वि० ५३ । १४ ॥ [भा० ९ । १७ ॥ हरि०
 १ । २८ ॥ वायु० ९२ ॥ ब्रह्म० ११ ॥]
 तस्य पुत्राः । यति ययाति सयाति आयति अयतिः
 ध्रुव इति षट् । आ० ६९ । ३३ ॥

[तस्य भार्यापितृकन्या विरजा । ब्रह्म० १२ ॥ हरि०
१ । ३० ॥]

तेन ब्रह्महत्याभयादिन्द्रेऽदर्शन गतेन्द्रपदप्राप्तिः ।
उ० ११ । ९ ॥ अनु० १५६ । ४ ॥ [भा०
६ । १३ ॥ देवीभा० ६ । ७—८ ॥]

तेन शच्या कामना । उ० ११ । १९ ॥
तस्यागस्त्यशापादजगरत्वप्राप्ति । व० १८१ ।
१४ ॥ १८२ । १४ ॥ १८३ । ३७ ॥
उ० १७ । १६ ॥ अनु० १५७ । २२ ॥

तस्यै च्यवनऋषिणा दाशेभ्य स्वयोग्यमूल्यदाननि-
योग । अनु० ८६ । ५ ॥

तस्य त्वष्टुः सकाशाद्गोलाभ । शां० २७४ । ६ ॥
२ नहुषः । सर्पः । आ० ३५ । ९ ॥ उ०
१०३ । ९ ॥

नागदत्तः । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ । ११ ॥ तस्य
वधो भीमसेनेन । द्रो० १५८ । १७—१९ ॥

नागकन्या । उल्लपीशब्द पश्यत ।

नागधन्वा । तीर्थविशेषः । तत्र बलरामस्य
गमनं । शा० ३८ । २९ ॥

नागराजतीर्थः । व० ८२ । ३२ ॥

नागलोकः । भोगवती । उ० १०३ ॥

नागाः । सर्पा । तेषा नामानि सर्पशब्दे द्रष्ट-
व्यानि ॥

तेषामुत्तङ्कृता स्तुतिः । आ० ३ । १३४ ॥

नागास्त्रप्रयोगः । कर्णेनार्जुन प्रति । क०
९७ । २० ॥

नाचिकः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ ।
५८ ॥

नाचिकेतः । ऋषिः । आरुणिनामकस्योद्दालकस्य
पुत्रः । अस्य नाचिकेता इति नामान्तर । तत्कथा
गोदानप्रश्नसार्थः । अनु० १०६ । २ ॥ स०
४ । २३ ॥ अस्य कथा काठकोपनिषदि प्रसिद्धा ।

नाचीनाः । देश । स० ३२ । १५ ॥

नाटकेयाः । देश । स० ३२ । १४ ॥

नाडीजङ्घः । नालिजङ्घशब्द पश्यत ।

नाभागः । क्षत्रियः । वैवस्वतमनुपुत्रः । आ०
६९ । २० ॥ [तत्पुत्रोऽम्बरीषः । भा० ९ ।
४ ॥]

तत्कृतः पुष्करास्तेयशपथ । अनु० १४३ । ३१ ॥
१ नारदः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु० ७ ।
५३ ॥

२ नारदः । कश्यपभार्याया मुनेः पुत्रो देवगन्धर्वः ।
तस्योत्पत्ति । आ० ६६ । ४४ ॥

३ नारदः । देवर्षिः । पर्वतस्य मातुल । स०
१० । २० ॥ शां० २९ । ४ ॥

तेन देवलोके भारतकथन । आ० १ । १२४ ॥
तस्यागमन पाण्डवसमीपे । द्रौपदीविषये व्यवस्थाकर-
णोपदेशः । आ० २२८ ॥

तेन सुन्दोपसुन्दकथाकथनं । आ० २२९ ॥
तेन पाण्डवेभ्यः कश्चित्प्रश्नव्याजेन राजनीतिकथनं ।
स० ५ । २० ॥

तद्वर्णन । आ० २२८ । १०—३७ ॥ स० ५ ।
२—१४ ॥

तस्यागमन पाण्डवसमीपे काम्यकवने । व० १८५ ।
४७ ॥

तदागमन पाण्डवान्प्रति गङ्गातीरे । शां० १ ।
४ ॥

तस्य पर्वतऋषिशापेन वानरमुखत्वप्राप्तिः । शां०
२९ । २५ ॥

तेन पर्वतऋषये शापदान । द्रो० ५५ । २३ ॥
शां० २९ । २६ ॥

तस्य सृञ्जयपुत्र्या विवाहः । शां० २९ । ३० ॥
तस्य श्वेतद्वीपगमन । शां० ३४३ ॥ ३४४ ॥
३४६ ॥

तेन बदर्या श्रीमन्नारायणदर्शन । शां० ३५३ । ९ ॥
तद्गुणानुवाद श्रीकृष्णेनोग्रसेनसमीपे । शां०
२३७ । ४—२७ ॥

[तस्य स्त्रीत्वप्राप्ति तालध्वजेन विवाह. पुत्रोत्प-
त्तिश्च । देवीभा० ६ । २८-२९ ॥]
तस्या कम्पनेन राज्ञा सवादः । शां० २६२ ॥
तस्य समझेन सवादः । शां० २९२ ॥
तस्य गालवेन सवादः । शां० २९३ ॥
तेन मातलिना सह तत्पुत्र्या वरान्वेषणार्थं नागलो-
कगमन । उ० ९८ । ८ ॥ १०२ ॥
तेन शुक्र प्रत्युपदेश । शां० ३३७-३३८ ॥
त्रेन श्वेतद्वीपे भगवद्दर्शन । शां० ३४७ । १ ॥
तस्य सनत्कुमारेण सवादः । अनु० ३०८ ॥
तस्य मार्कण्डेयेन सवादः स्त्रीणा सतीत्वासतीत्व-
विषये । अनु० ५७ ॥ चतुर्युगधर्मविषये ।
अनु० ५४ ॥
तस्य श्रीकृष्णेन सवादः के नमस्कार्या इति विषये ।
अनु० ६६ ॥
तस्य स्त्रीस्वभावविषये पञ्चचूडयाऽप्सरसा सवादः ।
अनु० ७३ ॥
तस्य पुण्डरीकेण सवादो नारायणस्य सर्वोत्तमत्व-
विषये । अनु० १८६ ॥ तत्कृतः पुष्करास्ते-
यशपथः । अनु० १४३ । ३० ॥
तेन मरुत्तं प्रति सर्वर्तनिवासस्थलकथनं । अश्व०
६ । २२ ॥
तस्य देवमतनाम्ना ऋषिणा सवादः । अश्व०
२५ ॥
क्षत्यागमनं धृतराष्ट्रसमीपे तपोवने । आश्र० २१ ।
१ ॥
नारदी । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५९ ॥
नारायणः । भगवान्विष्णु । त प्रति प्रार्थना
देवैरिन्द्रेण चावतारार्थं । आ० ६५ । ५१ ॥
तत्कथास्तुतिः सौतिकृता । आ० १ । ३३ ॥
तत्स्तुति. नारदकृता । शां० २१० । १४ ॥
तन्नामनिर्वचन । उ० ६९ । १० ॥ शां० ३५० ।
३९ ॥
तस्य नारदेन सवाद । शां० ३४२ ॥

तस्य सर्वोत्तमत्वमवश्यवेद्यत्व च । अनु० १८६ ॥
तस्य परब्रह्मत्व । अनु० ३७ । १६ ॥
+ नारायणास्त्रप्रयोगः । अश्वत्थाम्ना । द्रो०
२०० । १७ ॥
नारायणी । मोहिनीरूपधारी नारायण । आ०
१८ । ५७ ॥
नारीतीर्थानि । अर्जुनेन तीर्थयात्रायामुद्धृताना
शापाद्ब्राह्मत्व प्राप्तानामप्सरसामावासभूतानि आग-
स्त्य सौमद्र पौलोम कारन्धम भारद्वाज नामानि
पञ्चतीर्थानि । आ० २३७ । ११ ॥
नालायनी । मौद्गल्यऋषेर्भार्या इन्द्रसेना । तस्या
उपाख्यान । आ० २१२ । २६ ॥
नालिजङ्घः । (नालीजङ्घः) । कश्चन बकपक्षी ।
तत्सकाशे इन्द्रद्युम्नमार्कण्डेयप्रावारकर्णाना गमन ।
व० २०२ । ७ ॥
नाविकः । विदुरसुहृत्कश्चन खनकः । आ०
१६१ । १२ ॥
नासत्यौ । अश्विशब्द पश्यत ॥
+ नास्तिकमतखण्डनं । शां० २२० ॥
+ नाहुषबोधसंवादः । शां० १७६ ।
५८ ॥
१ निर्ऋतिः । अधर्मस्य भार्या । तत्पुत्राः भय-
महाभय. मृत्युश्चेति । आ० ६७ । ५४ ॥
२ निर्ऋतिः । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ०
६७ । २ ॥
१ निकुम्भः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ ।
२६ ॥
२ निकुम्भः । प्रह्लादपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ ।
१९ ॥ तत्पुत्रौ सुन्दोपसुन्दौ । आ० २२९ ।
३ ॥
निकृतिः । सुबलस्य पुत्री । गान्धार्याः स्वसा ।
धृतराष्ट्रस्य भार्या । आ० ११९ । २३ ॥
निचन्द्रः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २६ ॥
निचित्त । नदी । भी० ९ । १८ ॥

निबन्धनः । कश्चन विरक्तो मुनिः । तस्य भोग-
वतीनाभ्या स्वमात्रा सह अध्यात्मविषये सवादः ।

शां० २०५ । २ ॥

निबिडः । पर्वतः । भी० १२ । १९ ॥

१ निमिः । दत्तात्रेयस्य पुत्रः ऋषिः । तत्पुत्रः
श्रीमान् । अनु० १३८ । ५ ॥

२ निमिः । क्षत्रियः । सू० व० इक्ष्वाकुपुत्रः ।
जनकराजस्य पूर्वजः । स० ८ । ९ ॥

तस्यात्रिणा सवादः । अनु० १३८ ॥

[तस्य वशः । भा० ९ । १३ ॥ वायु० ८९ ॥
विष्णु० ४ । ५ ॥ रा० ७ । ५५ ॥]

निमिषः । अमृतरक्षको देवः । तेन सह गरुडस्य
युद्धः । आ० ३२ । १९ ॥

निमेषः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १० ॥

नियुतायुः । क्षत्रियः । श्रुतायुषः पुत्रः । अर्जुनेन
हतः । द्रो० ९३ । २७ ॥

१ निरमित्रः । क्षत्रियः । सो० व० नकुलपुत्रः ।
रेणुमत्या जातः । आ० ६३ । ७८ ॥

२ निरमित्रः । क्षत्रियः । त्रैगर्तस्य वीरधन्वनः
पुत्रः । सहदेवेन हतः । द्रो० १०७ । २६ ॥

+ निर्वन्धस्यानर्थहेतुत्वं । उ० १०६ । ७ ॥

निर्वीरतीर्थः । व० ८२ । १३८ ॥

निवातकवचाः । दानवाः । व० १७० ।
११ ॥ तेषामर्जुनेन वधः । व० १७४ । २ ॥

+ निवातकवचयुद्धपर्वः । व० १६६—
१७७ ॥

+ निवृत्तधर्मकथनं । अनु० २११ । २ ॥

निशाठः । क्षत्रियः । यादवः । आ० २३९ ।
१० ॥

निशाकरः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १४ ॥

निशुम्भः । असुरः । श्रीकृष्णेन हतः । स०
५५ । २९ ॥

निश्रवनः । बृहस्पतेः पुत्रः । अग्निविशेषः ।
तत्पुत्रो निष्कृतिनामाग्निः । व० २२१ । २० ॥

निषङ्गी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ०
६८ । १०३ ॥ १३१ । ८ ॥ भीमसेनेन

हतः । क० ८८ । २३ ॥

१ निषधः । पर्वतः । स० २९ । ११ ॥ भी०
६ । ९ ॥

२ निषधाः । देशः । भी० ९ । ५१ ॥

तदधिपतिर्नलराजः । व० ५० । ३ ॥ Narwal,
the capital of Nalaraja This is also
called Nalapuria

निषादाः । देशः । भी० ९ । ५१ ॥

+ निषादानां भक्षणं गरुडेन । आ० २८ ।
२० ॥

निषादी । आ० १६० । ९ ॥

निष्कृतिः । अग्निविशेषः । बृहस्पतिपुत्रस्य निश्र-
वनस्य पुत्रः । तत्पुत्रः स्वननामकोऽग्निः । व०
२२१ । २२ ॥

+ नीतिकथनं । कणिकेन धृतराष्ट्रादिभ्यः ।

आ० १५३ । ८ ॥ नारदेन कश्चित्प्रश्नव्या-
जेन युधिष्ठिराय । स० ५ ॥ धौम्येन पाण्ड-
वेभ्यः । वि० ५ । ८ ॥ विदुरेण धृतराष्ट्राय ।

३३-४० ॥ साधारण्येन नीतिकथनः । आ०
८१ । स० ८६ ॥ व० ३२ ॥ शां०

८१ ॥ १६६ ॥ अनु० ३५ ॥

निष्ठानकः । सर्पः । आ० ३५ । ९ ॥

१ नीलः । वैदूर्यमयः पर्वतः । स० २९ । ४८ ॥
भी० ६ । ४ ॥

२ नीलः । वानरः । व० २८८ । २८ ॥

३ नीलः । क्षत्रियः । कार्तवीर्यार्जुनवंशोद्भवः
पाण्डवपक्षीयः । आ० २०१ । १० ॥ स०
३२ । २३ ॥ उ० १९ । २४ ॥ एकरथः ।
उ० १६६ । ४ ॥

तस्य युद्धः । भी० ९४ । ३० ॥

तस्य वधोऽश्वत्थाम्ना । द्रो० ३१ । २५ ॥

४ नीलः । सर्पः । आ० ३५ । ७ ॥

नीला । नदी । भी० ९ । ३१ ॥

नीली । सो० वं० सुहोत्रपुत्रस्याजमीढस्य भार्या ।
तत्पुत्रौ दुष्यन्तः परमेष्ठी च । आ० १०१ ।
२० ॥

नृगः । क्षत्रियः । सू० व० इक्ष्वाकुपुत्रः । स०
८ । ८ ॥ वि० ५३ । १४ ॥

[तस्य विप्रशापात्कृकलासजन्मप्राप्तिः । श्रीकृष्णेन
गते पतितस्य तस्योद्धारश्च । भा० १० । ६४ ॥
रा० ७ । ५३ ॥]

नृपचण्डालसंवादः । अनु० १५८ ॥

नृशंसलक्षणं । शां० १६२ ॥

+ नृसिंहः । विष्णोरवतार । तत्कथा । स०
४६ । ५५ ॥ व० २७३ । ६१ ॥ [भा०
७ । ८ ॥ पद्म० ६ । २६५ ॥ मत्स्य० ४७ ।
१६२ ॥ हरि० ३ । ४२ ॥ देवीमा० ४ ।
१६ ॥]

[तस्य शरभरूपिणा रुद्रेण पराभवः । लिङ्गपु० ९५ ॥
वीरभद्रेण पराभवः । लिङ्गपु० ९६ ॥]

नेपालाः । विदेहदेशस्योत्तरतो हिमवतो दक्षिण-
तश्च विद्यमानो देशः । व० २५५ । ६ ॥

नैकदृक् । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ ।
५४ ॥

नैकपृष्ठाः । देश । भी० ९ । ४१ ॥

+ नैमिषा)शारण्यं । गोमतीतीरस्थ पुण्या-
रण्य । आ० १ । ५ ॥ व० ८२ । ५९ ॥
शा० ३७ ॥ Nimsar, twenty four miles
from the Sandila station of the Oudh
and Rohilkhand Railway, and twenty
miles from Sitapur It is situated on
the left bank of the goomti

तत्र देवैर्यज्ञकरणं । आ० २१४ । १ ॥

नैमिषकुञ्जं । क्षेत्र । व० ८१ । १०९ ॥

नैषधः । नलराजः । व० ५१ । ३० ॥

नैषादिः । एकलव्यः । द्रो० १८२ । १७ ॥

न्यग्रोधः । वृक्षः । तन्मूले पाण्डवानामुपवेशन ।
आ० १६३ । २० ॥

तत्र कृपाश्वत्थामकृतवर्मणामुपवेशन । शा० ३० ।
६६ ॥

तस्य दंशन तक्षकेण । आ० ४३ । ४ ॥

प.

पञ्चचूडा । अप्सरा । तथा सह नारदस्य स्त्रीस्व-
भावविषये सवाद । अनु० ७३ ॥

पञ्चतीर्थानि । नारीतीर्थशब्द पश्यत ।

+ पञ्चदशदिवसयुद्धारम्भः । द्रो० १८८ ।
तत्समाप्ति । द्रो० २०३ ॥

पञ्चनदं । क्षेत्र । स० ३५ । ११ ॥ व०
८० । ८४ ॥ The Punjab,—the country
of five rivers called Satadru, Vipasa,
Iravati, Chandrabhaga and Vitasta

+ पञ्चनलदर्शनं । दमयन्त्या । व० ५४ ।
१० ॥

+ पञ्चभूतानि । पृथिव्यप्तेजोवाय्वाकाशानि ।
विशेष भूतशब्दे पश्यत ।

+ पञ्चमदिवसयुद्धारम्भः । भी० ६५ ॥
तत्समाप्ति । भी० ७४ ॥

+ पञ्चमहाभूतानि । भूतशब्दं पश्यत ।

+ पञ्चमहायज्ञाः । अश्व० १०४ । ८ ॥

पञ्चमी । नदी । भी० ९ । २६ ॥

पञ्चयक्षा । नदी । व० ८२ । १० ॥

पञ्चरात्रं । (पाञ्चरात्रं) । भगवत्कृतो ग्रन्थवि-
शेषः । शां० ३५९ । १ ॥

पञ्चवटी । गोदावर्यास्तीरे नासिकक्षेत्रसमीपस्थः
स्थलविशेषः । व० ८१ । १६२ ॥ [रा० ३ ।
१३ ॥] Nasik on the Godavery

पञ्चशिखः । कापिलेयो मुनिः । कपिलानाम्ना
ब्राह्मण्याः पुत्रः ।

तस्य जनकेन सवादः । शां० २२०—२२१ ॥
३२४ ॥ [अस्य जनकस्य जनदेव इति नाम
बृहन्नारद्री० ४५ ॥]

तन्नामनिर्वचन । शां० २२० । १२ ॥
 + पञ्चानृतानामपातकत्वं । क० ७२ ।
 ३४ ॥ शां० १६३ । ३० ॥
 पञ्चालाः । इन्द्रप्रस्थस्य पूर्वतो विद्यमानो देशः ।
 स उत्तरपाञ्चालः दक्षिणपाञ्चाल इति द्विविधः ।
 प्रथमस्य राजधानी आहिच्छत्र । द्रुपदाद्रोणाचार्येणापहत । द्वितीयस्य राजधानी काम्पिल्यद्रुपदस्य । भी० ९ । ४१ ॥ Rohilkhand Panchala was divided into North and South Panchala. The capital of the former was Ahichhatra, and the capital of the latter was Kampilya South Panchala was the kingdom of Raja Drupada, whose daughter Draupadi was married to the five Pandavas
 + पञ्चेन्द्रोपाख्यानं । आ० २१४ ॥
 पटच्चरः । चोरदेशः । स० ३२ । ४ ॥
 पटवासकः । सर्पः । आ० ५७ । १८ ॥
 १ पण्डितः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमसेनेन हतः । भी० ८८ । २४ ॥
 २ पण्डितः । विद्वान् । तल्लक्षणः । उ० ३३ । २१—३७ ॥
 पण्डितकः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ० ६८ । १०१ ॥
 पतनः । राक्षसः । व० २८६ । २ ॥
 + पतिवशीकरणोपायः । व० २३५ ॥
 + पतिव्रता । तद्धर्मा । व० २३४ । १८ ॥ अनु० १८५ ॥
 तन्माहात्म्यः । व० २०८ ॥
 तस्याः कथा भीमसेनेन द्रौपद्यै उक्ता । वि० २७ । ४४ ॥
 पथिकृत् । प्रायश्चित्ताग्निविशेषः । व० २२३ । ३० ॥
 पद्मः । धार्मिकः । सर्पः । स० ९ । ९ ॥ अस्य पद्मनाभ इति नामान्तरं । शां० ३६५-४ ॥

तेन सूर्यवहनः । शां० ३६७ । ८ ॥
 पद्मकेतनः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । ११ ॥
 पद्मजालाः । देशः । स० ७८ । ९८ ॥
 पद्मनाभः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ० ६८ । ९६ ॥
 पद्मव्यूहः । कौरवाणां द्रो० ३४ । २ ॥ अस्य चक्रव्यूह इति नामान्तरं । द्रो० ३३ । १४ ॥
 तद्भेदनमभिमन्युना । द्रो० ३६ । १९ ॥
 पद्मसरः । स० २० । २६ ॥
 पनसः । वानरः । व० २८४ । ६ ॥ २८६ । ९ ॥
 पम्पा । नदी तटाकश्च । व० ८२।१६२ ॥ २८० । ४४ ॥ A branch of the river Tungabhadra It rises in the Rushyamukha Mountain which is eight miles from the Anagandi Hills
 तत्र रामस्य गमनः । व० २८१ । १ ॥
 पयोष्णी । नदी । व० ८३ । ४० ॥ ८६ । ७ ॥ १२१ । ३२ ॥ भी० ९ । १६ ॥ The river Purna, one of the branches of the Tapti in Berar
 तत्र पाण्डवानां गमनं । व० १२१ । ३२ ॥
 तत्तटे गयराजस्य यज्ञः । व० १२२ । १३ ॥
 परतङ्गणाः । देशः । भी० ९ । ६४ ॥ स० ७८ । ७९ ॥
 + परभार्यापुत्राः । अनु० ५७ । ६ ॥
 परशुरामः । विष्णोरवतारः । भृगुवश्यः । जमदग्निपुत्रः । तन्माता रेणुका । आ० ६७ । ४८ ॥ स० ८ । १८ ॥ उ० ९६ । ३ ॥ शां० ५० । ७ ॥
 तस्योत्पत्तिः कथा च । आ० २ । ८ ॥ स० ४९ । १ ॥ व० ११६ । ५ ॥ द्रो० ७० ॥ क० २८ । ३ ॥ शां० ४८ ॥ अश्व० ३० । ७ ॥ [भा० ९ । १५ ॥ पद्म० ६ । २६८ ॥ वायु० ९१ ॥ ब्रह्म० १० ॥ मत्स्य० ४७ ॥ देवीमा० ४ । १६ ॥]

तस्य आतरः । रुमण्वान् सुषेण, वसु विश्वावसुश्च ।
 आ० ६७ । ४८ ॥ व० ११७ । ११ ॥
 तेन त्रिःसप्तकृत्वो भुवो नि क्षत्रियीकरणं । आ० २ ।
 ३ ॥ ६५ । ४ ॥ ११३ । ४ ॥ अश्व० ३० । १७ ॥
 तस्य तेजोहरणं दाशरथिरामेण । व० ९८ । ७ ॥
 [रा० १ । ७५ ॥]
 तेन पित्राज्ञया स्वमातृशिरश्छेदः । व० ११७ । १५ ॥
 [भा० ९ । १६ ॥]
 तद्वाक्य दुर्योधन प्रति पाण्डवैः सह सन्धिकरण-
 विषये । व० ९६ । ३ ॥
 तस्य भीष्मेण सह तेनाम्बा ग्राहयितु युद्ध । व०
 १७९—१८५ ॥
 तस्य पराजयो भीष्मेण । व० १८५ । ८ ॥
 तस्मिन्कर्णस्य शस्त्रविद्याभ्यासः । क० ३६ । ५ ॥
 तेन कर्णाय शापदान । क० ३६ । १० ॥ शां०
 ३ । १ ॥ ३० ॥
 तेन कार्तवीर्यार्जुनबाहुच्छेदः । शां० ४८ । ४७ ॥
 तस्य कर्णोत्सङ्गे शिरोनिधाय शयन । शां० ३ । ५ ॥
 तस्य वसिष्ठेन सवादः । अनु० १३० । ३८ ॥
 + परशुरामास्त्रप्रयोगः । कर्णेन । क० ६७ ।
 ४८ ॥
 परान्ताः । देशः । भी० ९ । ४७ ॥
 परावसुः । रैभ्यः ऋषिपुत्रः अर्वावसोर्भ्राता । व०
 १३७ । १३ ॥ विश्वामित्रस्य पौत्रः । शां०
 ४८ । ५७ ॥
 तद्भार्योपभोगो बलात्कारेण यवक्रीतेन । व० १३८ ।
 २ ॥
 तेन बृहद्दुम्नराजस्य याजनं । व० १४० । २ ॥
 १ पराशरः । शक्तेः पुत्रः । वसिष्ठस्य पौत्रः ।
 तन्माता अदृश्यन्ती । तस्योत्पत्तिः । आ०
 १९४ । १ ॥ स० ७ । १० ॥
 तन्नामनिर्वचन । आ० १९४ । ३ ॥
 तस्मात्सत्यवत्या व्यासोत्पत्तिः । आ० ६४ । १२६ ॥
 अधिकपाठे ५० ॥ ११४ । ३४ ॥

तेन रुद्रमाहात्म्यकथन । अनु० ४९ । ४० ॥
 तेन स्वपितरं शक्तिऋषिं राक्षसहत ज्ञात्वा लोकवि-
 नाशाय यत्न । आ० १९४ । ९ ॥
 तेन वसिष्ठवचनाल्लोकविनाशनयत्नान्निवृत्य राक्षस-
 नाशाय यज्ञारम्भः । आ० १९७ । १ ॥
 [विष्णु० १ । १ ॥ लिङ्गपु० ६४ ॥]
 तस्य वचन । अनु० १४६—१५२ ॥
 तस्य जनकेन सवादः । इयमेव पराशरगीता । शां०
 २९६—३०४ ॥
 २ पराशरः । सर्प । आ० ५७ । १९ ॥
 १ परिक्षित् । (परीक्षित्) । क्षत्रिय । सो०
 व० अनशुषः पुत्रः । तन्माता अमृता । तद्भार्या
 सुवेषा । तत्पुत्रो भीमसेन । आ० ६३ ।
 ४४ ॥
 २ परिक्षित् । क्षत्रियः । सो० वं० अविक्षत
 पुत्रः । तद्भ्रातरः शबलाश्वदयः । तत्पुत्रा
 कक्षसेनादयः । आ० १०१ । ४० ॥
 ३ परिक्षित् । क्षत्रियः । सू० वं० तत्पुत्रा शलो
 दलो बलश्चेति त्रय । सुशोभनानाम्नाया मण्डूक-
 कन्याया जाताः । व० १९५ । ३८ ॥
 ४ परिक्षित् । क्षत्रियः । सो० वं० अर्जुनपुत्रस्या-
 भिमन्योः पुत्रः । तन्माता विराटराजदुहिता
 उत्तरा । आ० ६३ । ८२ ॥ कृपाचार्यस्य
 शिष्यः । आ० ४९ । १३ ॥
 तस्य मातृगर्भे प्रयुक्तेनाश्वत्थाम्नो ब्रह्मास्त्रेण मृतस्य
 श्रीकृष्णेनोज्जीवन । अश्व० ६९ । २५ ॥
 तस्योत्पत्तिः । आ० ६८ । १३३ ॥ [भा० १ ।
 १२ ॥]
 तन्नामनिर्वचन । आ० ६३ । ८५ ॥
 तद्भार्या भद्रवती । तत्पुत्रा जनमेजयः । श्रुतसेनः
 उग्रसेनः भीमसेन इति चत्वारः । आ० ३ ।
 १ ॥ ६३ । ८६ ॥
 तस्य रज्याभिषेकः । महा० १ । ७ ॥

तस्य मृगयागमन । आ० ४० । ११ ॥ ४९ ।
२२ ॥

तेन शमीकच्छेषे स्कन्धे स्वधनुष्कोट्या मृतसर्पप्रक्षे-
पण । आ० ४९ । ३० ॥

तस्य शमीकर्षिपुत्रेण शृङ्गिणा तक्षकदशनशापदान ।
आ० ४१ । १२ ॥ ५० । ८ ॥ [भा० १ ।
१८ ॥]

[तस्य कथा । भा० १ । १६—१९ ॥]

तस्य विषपरिजिहीर्षया कश्यपऋषेर्गमनं । आ०
४२ । ३४ ॥ ५१ । १७ ॥

तस्य तक्षकेण दशनं । आ० ४३ । ३६ ॥ ५१ ।
२९ ॥ [भा० १२ । ६ ॥ देवीभा० २ ।
१० ॥]

परिप्लवतीर्थे । व० ८१ । १२ ॥

परिवर्हः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । १३ ॥

परिश्रवाः । क्षत्रिय । सो० व० भीमसेनस्य
पुत्रः । तन्माता सुकुमारी । तद्भार्या शैब्या
सुन्दरी । तत्पुत्रा देवापिः शान्तनुः बाह्वीकश्चेति
त्रयः । अस्य प्रतीप इत्यपि नाम । आ० ६३ ।
४७ ॥ तस्य गङ्गया सह विवाहविषये विवादः ।
आ० १०३ ॥

पर्जन्यः । देवगन्धर्व । आ० ६६ । ४४ ॥

पर्णजङ्घः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० १७ । ५२ ॥

१ पर्णादः । ऋषिः । स० ४ । १९ ॥

२ पर्णादः । ब्राह्मण । दमयन्त्या दूत । व०
६८ । १ ॥

पर्णाशा । काचन नदी । स० ९ । २५ ॥

भी० ९ । ३१ ॥ तस्याः शीततोयेति नामान्तर ।
तस्या वरुणाज्जातः पुत्रः श्रुतायुषः । सः श्री-
कृष्ण प्रति प्रयुक्त्या तत्पराक्रमसहनाक्षमतया प्र-
तिनिवृत्तया स्वगदयैव हतः । द्रो० ९२ । ४४ ॥

The river Banas in Rajputana, a
tributary of the Chambal

पर्वणः । राक्षस । व० २८६ । २ ॥

पर्वतः । नारदस्य भागिनेय शां० २९ । २६ ॥

स० ४ । २१ ॥ ७ । १० ॥ १० । २७ ॥

तेन नारदाय वानरमुखप्राप्तिशापदान । शां० २९ ।
२५ ॥

तत्कृत पुष्करास्तेयशपथ । अनु० १४३ । ३४ ॥

+ पर्वतानां नामानि । भी० ६ । ९ ॥

अनु० २७१ । ३० ॥

पर्वसङ्ग्रहः । आ० २ । ४१ ॥

पर्वसङ्ग्रहपर्व । आ० २ ॥

पवित्रपाणिः । ब्रह्मर्षिः । स० ४ । २१ ॥

७ । १२ ॥

पवित्रा । नदी । भी० ९ । २१ ॥

पशुसखः । सप्तर्षिमृत्य कश्चन शूद्रः । तत्पत्नी
गण्डा । अनु० १४१ । ५ ॥

तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ४३ ॥

तत्कृतः पुष्करास्तेयशपथ । अनु० १४३ । ४० ॥

× पश्चात्तापः । अनुतापः । तस्य पापपरिहारकत्व ।
अनु० १७४ । ४ ॥

+ पश्चिमदिग्वर्णनं । उ० ११० ॥

+ पश्चिमदिग्विजयः । नकुलेन । स० ३५ ॥

पङ्कवाः । देश । भी० ९ । ६८ ॥

पांसुराष्ट्राः । देशः । तदधिपतिर्वसुदानः । स०
७८ । १०६ ॥

पाञ्चजन्यः । श्रीकृष्णस्य शङ्खः । उ० १५१ ।

७० ॥ भी० २५ । १५ ॥

पाञ्चरात्रं । पञ्चरात्रशब्द पश्यत ।

पाञ्चालः । द्रुपद । तत्पुत्रो घृष्टद्युम्नश्च ।

पाञ्चालाः । पञ्चालशब्द पश्यत ।

पाञ्चाल्यः । आरुणिनामा ऋषिः । आ० ३ ।
२७ ॥

पाटलावती । नदी । अनूपदेशस्य समीपे पारि-
यात्रपर्वतादुत्पन्ना चर्मण्वत्या उपनदी । भी०
९ । २२ ॥ The Kali-Scind, a branch
of the Chambal

पाणिखातं । तीर्थं । व० ८१ । ८९ ॥
 पाण्डुरः । सर्प । आ० ५७ । ११ ॥
 पाण्डवाः । क्षत्रिया । सो० व० पाण्डुराजपुत्राः ।
 तेषु युधिष्ठिर भीमसेन अर्जुन इतित्रय
 कुन्त्या यमानिलेन्द्रेभ्यो जाताः । नकुलः सहदेवः
 इति द्वौ माद्या अश्विनोर्जातौ ।
 तेषामुत्पत्तिः । आ० ६३ । ६४ ॥ ६४ । १५८ ॥
 तेषा देवाशत्व । आ० ६८ । ११० ॥
 तेषां नामकरण । आ० १३३ । २१ ॥
 तेषामुपनयन । आ० १३३ । ४६ ॥
 तेषा शुक्रनामऋषितो धनुर्विद्याभ्यास । आ०
 १३३ । ५१ ॥
 तत्पितृमरण । आ० १३४ । २६ ॥
 तेषामायुष्यकथन । आ० १३४ । २ ॥
 तेषा हास्तिनपुरगमनं । आ० १३४ । २ ॥
 तेषा घृतराष्ट्राज्ञया वारणावतगमन । आ० १५५ ।
 २२ ॥
 तेषा जतुगृहे वासः । आ० १५९ । १७ ॥
 तेषा जतुगृहान्निर्गताना रात्रौ गङ्गोत्तरण । आ०
 १६१ । २२ ॥
 तेषा हिडिम्बवनगमन । आ० १६३ । १९ ॥
 तेषा शालिहोत्राश्रमे निवासः । तत्र व्यासागमन च ।
 आ० १६८ । ३२ ॥ १७० । १ ॥
 तेषामेकचक्रानगरगमन । आ० १७० । ११ ॥
 तेषा ब्राह्मणवचनात् द्रौपदीस्वयवराथं गमनं । आ०
 १८३ । १२ ॥
 तैर्मध्येमार्गं गन्धर्वचोदनया उत्कोचकतीर्थे धौम्यस्य
 पौरोहित्येन वरण । आ० १९९ । ८ ॥
 तेषां द्रुपदनगरे कुम्भकारगृहे निवासः । आ०
 २०० । ६ ॥
 तेषा द्रौपदीपाणिग्रहणं । आ० २१५ ॥
 तेषा समातृभार्याणा इन्द्रप्रस्थगमन । आ० २२७ ।
 १९ ॥
 तेषा समीपे द्रौपदीविषये समयकरणचोदनार्थं नारद-
 स्थागमन । आ० २२८ । ९ ॥

तैर्द्रौपदीविषये समयकरण । आ० २३२ । २८ ॥
 तेषा सामवेदित्व । स० १०२ । २२ ॥
 तेषा द्यूतजिताना वनगमनकाले चेष्टाविशेषा ।
 स० १०२ । ४ ॥
 तेषा काम्यकवने वासः । व० ५ । ४ ॥
 तेषा द्वैतवने प्रवेशः । व० २४ । १० ॥
 तेषा लोमशेन कैलासगिरिगमनचोदना । व० १४१ ।
 ११ ॥
 तेषा बदरिकाश्रमगमन । व० १४७ । १५ ॥
 तैर्गन्धर्वबद्धस्य दुर्योधनस्य मोचन । व० २४७ ।
 १५ ॥
 तेषा गन्धमादनपर्वतगमन । व० १५९ । ४३ ॥
 तेषामज्ञातवासार्थं विराटनगरगमन । वि० ६ ॥
 तेषा इमशानवृक्षे धनुषा निक्षेपः । वि० ७ । ४० ॥
 तेषामज्ञातवासे क्रमेण प्रसिद्धनामानि । वि० २ ।
 २३ ॥ ३ । ८ ॥ ४४ ॥ ४ । ३ ॥ ५ ॥
 १५ ॥
 तेषामज्ञातवासे गूढनामानि । वि० २७ । ६६ ॥
 तेषा रथाश्वध्वजवर्णन । उ० ५६ ॥
 तेषा कुरुक्षेत्रगमनं । उ० १५१ । ५० ॥
 तत्सेनाया रथातिरथसङ्घघान । उ० १६९ ॥
 तेषा प्रशसा कर्णेन । द्रौ० २२ । १८ ॥
 तत्सेनाया निहताना नामानि । क० ३ ॥
 तेषा दुर्योधनवधानन्तर ओधवतीतीरे उपवेशन ।
 श० ६३ । ४७ ॥
 तद्वधप्रतिज्ञा अश्वत्थाम्ना दुर्योधनस्य भग्नसक्थिकस्य
 समीपे । श० ६६ । ३२ ॥
 तानुद्दिश्याश्वत्थाम्ना ऐषीकास्त्रप्रयोगः । सौ० १३ ।
 २० ॥
 तेषा राज्यशासनप्रकारः । अश्व० १५ ॥
 तेषा महाप्रस्थानगमन । महा० १ । २४ ॥
 तेषा स्वर्गे सुखेन वासः । स्वर्गा० ३ ॥
 + पाण्डवप्रवेशपर्व । वि० १—१४ ॥
 १ पाण्डुः । क्षत्रियः । सो० व० विचित्रवीर्य

भार्यायामम्बालिकाया व्यासाज्जात । आ० १ ।
 १३० ॥ स० ८ । २५ ॥ वि० ५३ । १७ ॥
 तस्योत्पत्ति । आ० ६३ । ५७ ॥ ६४ । १५५ ॥
 तस्य राज्याभिषेकः । आ० ११८ । ३० ॥
 तस्य दिग्विजयः । आ० १२२ । २१ ॥
 तस्य कुन्त्या विवाहः । आ० १२१ । ९ ॥
 तस्य माध्या विवाहः । आ० १२२ । १८ ॥
 तस्य सृगयार्थं वनगमन । आ० १२३ । ७ ॥
 तस्य किन्दमक्रुषिणा शापदान । आ० ६३ ।
 ६१ ॥ १२३ । ३४—३८ ॥
 तस्य माद्रीसगमेन मरण । आ० ६३ । ६७ ॥
 १३४ । २६ ॥
 तदस्थिसंस्कार पाण्डवै । आ० १३६ । ५ ॥
 २ पाण्डुः । क्षत्रियः । सो० व० तृतीयस्य जन-
 मेजयस्य पुत्रः । तद्भ्रातरो धृतराष्ट्रादयः सप्त ।
 आ० १०१ । ४४ ॥
 पाण्डुराष्ट्राः । देश । पाण्ड्यदेशस्य नामान्तरं ।
 भी० ९ । ४४ ॥ Pandya—the modern
 districts of Tinnevely and Madura in
 South India Its capitals at different
 periods were Uragapura now called
 Negapatam and Madura
 पाण्ड्यः । चित्राङ्गदायाः पिता । द्रविडेश्वरः ।
 अश्वत्थाम्ना हत । अस्य प्रवीर चित्रवाहन
 मलयध्वज इति च नामान्तराणि । क० ५६ ।
 ४५ ॥
 तस्य युद्ध । क० ५५ । ६० ॥
 पाण्ड्याः । पाण्डुराष्ट्रशब्द पश्यत ।
 + पाताललोकवर्णनं । उ० ९९ । [भा० ५ ।
 २४ ॥ देवीभा० ८ । १९—२० ॥]
 + पात्रापात्रलक्षणं । अनु० ७२ ॥ शां०
 ३६ । ३६ ॥
 + पापं । तत्फलभोगः । व० १८६ । १८ ॥
 अनु० २२०—२२३ ॥

तस्य प्रायश्चित्त । शां० ३३ ॥ ३४ ॥ १६३ ।
 ४६ ॥ अनु० १७४ ॥
 तत्कर्मणः फल बालस्य द्वादशवर्षपर्यन्तं नास्ति ।
 आ० ११७ । १५ ॥
 पापहरा । नदी । भी० ९ । २२ ॥
 पारदाः । देश । स० ७८ । ७९ ॥
 पारसिकाः । देश । भी० ९ । ६६ ॥
 पारावतः । सर्प । आ० ५७ । ११ ॥
 पारावताश्वः । घृष्टयुक्तः । भी० ६१ । १६ ॥
 पाराशर्यः । व्यासः ।
 पारिजातः । देवतरु । कल्पवृक्षः । क्षीरसमुद्रा-
 दुत्पन्न । आ० १८ । ५१ ॥
 तस्यापहार श्रीकृष्णेन । स० ५७ । ४१ ॥
 [भा० १० । ५९ ॥ हरि० २ । ६४ ॥]
 १ पारियात्रः । कुलपर्वत । भी० ९ । ११ ॥
 Pariyatra, the western part of Vindhya
 range extending from the source of the
 Nerbada to the Gulf of Cambay. It
 included the Aravali mountains.
 २ पारियात्रः । सर्पः । आ० ५७ । ११ ॥
 पार्थः । अर्जुनः । वि० ४३ । २१ ॥
 पालः । सर्पः । आ० ५७ । ५ ॥
 + पालाशविधिः । अश्व० ११८ । २—६ ॥
 पावकः । अग्निविशेषः । व० २२४ । १ ॥
 पावनी । नदी । भी० ६ । ४९ ॥ The river
 Iravadi in Burma
 पाशाशिनी । नदी । भी० ९ । २२ ॥
 पाशिवाटाः । देश । भी० ९ । ६४ ॥
 पाशी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ०
 १३१ । ८ ॥ क० ४६ । ७ ॥
 + पाशुपतास्त्रं । रुद्रदेवताकमस्त्र । तत्प्राप्तिर-
 र्जुनस्य । व० ४० । ८—२१ ॥ १६८ ।
 ४६ ॥ द्रो० ८१ । १८ ॥
 पिङ्गतीर्थं । व० ८० । ५९ ॥
 पिङ्गलः । सर्पसन्ने सदस्य । आ० ५३ । ६ ॥

पिङ्गलकः । यक्ष । स० १० । १८ ॥
 पिङ्गला । वेश्या । शां० १७३ । ५८ ॥ [भा०
 ११ । ८ ॥]
 पिच्छलः । सर्पः । आ० ५७ । ६ ॥
 पिच्छला । नदी । भी० ९ । २९ ॥
 पिञ्जरकः । सर्पः । आ० ३५ । ६ ॥ उ०
 १०३ । ११ ॥
 पिञ्जला । नदी । भी० ९ । २७ ॥
 पिठरः । असुरः । स० ९ । १७ ॥
 पिठरकः । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥ ५७ ।
 १५ ॥
 + पिण्डदानं । पितृभ्यः । अनु० १८८ ।
 २३ ॥ मध्यमपिण्डस्य पत्न्या भोजने पुत्रोत्पत्तिः ।
 अनु० १८८ । ३८ ॥ पिण्डत्रयस्य प्रयोजन ।
 अनु० १८८ । २५ ॥
 पिण्डसेक्ता । सर्पः । आ० ५७ । ८ ॥
 पिण्डारः । सर्पः । आ० ३५ । ११ ॥ ५७ ।
 १७ ॥
 १ पिण्डारकः । सर्पः । आ० ३५ । ११ ॥
 ५७ । १७ ॥
 २ पिण्डारकः । क्षत्रियः । यादवः । आ०
 २०१ । २० ॥
 पिण्डारकं । तीर्थं । व० ८० । ६६ ॥ ८६ ।
 २१ ॥
 पितरः । अग्निष्वात्तादयः स० ८ । ३० ॥
 [हरि० १ । १८ ॥ मत्स्य० १३-१५ ॥]
 तेषां पिण्डसंज्ञाप्राप्तिः । शां० ३५५ । २० ॥
 तद्व्यापनोदन । शां० १२९ । १० ॥
 पितामहः । भीष्मः । भी० १०७ । ५१ ॥
 पिनाकी । एकदशरुद्रेष्वन्यतमः । आ० ६७ ।
 २ ॥
 पिप्पलादः । ऋषिः । दधीचपुत्रः । शां०
 ४६ । १० ॥
 पिशाङ्गः । सर्पः । आ० ५७ । १७ ॥

+ पिशाचादिपीडापरिहारोपायः । अनु०
 १९४ ॥
 पिशाची । व० २३० । २८ ॥
 पुच्छाण्डकः । सर्पः । आ० ५७ । ८ ॥
 पुञ्जिकस्थला । अप्सराः । आ० १३२ । ४६ ॥
 स० १० । ११ ॥
 १ पुण्डरीकः । क्षत्रियः । यमसभायाः । स० ८ ।
 १४ ॥
 २ पुण्डरीकः । ब्राह्मणः । तस्य नारदेन सह
 नारायणस्य सर्वोत्तमत्वे सवादः । अनु० १८६ ।
 ३ ॥
 पुण्डरीकतीर्थं । व० ८१ । ८३ ॥
 पुण्डरीका । अप्सराः । आ० १३२ । ४५ ॥
 वि० १४१ । ३२ ॥
 पुण्डरीकाक्षः । श्रीकृष्णः । तन्नामनिर्वचनं ।
 उ० ६९ । ६ ॥
 पुण्ड्रः । क्षत्रियः । बलिनामकस्य राज्ञो भार्याया
 सुदेष्याया दीर्घतमसो जातः पुत्रः । तद्भ्रा-
 तरः अङ्गादयः । आ० ११३ । ५३ ॥
 + पुण्यं । सुकृतः । तत्फलभोगः । व० १८६ ॥
 + पुत्राणां प्रभेदः । आ० १२६ । ३० ॥
 अनु० ८४ ॥ तन्नामनिर्वचनं । आ० ७९ ।
 २६ ॥ ९८ । २० ॥ २५५ । १४ ॥
 + पुत्र्या दायविभागः । अनु० ८० । ११ ॥
 + पुनर्युतं । पाण्डवानां । स० ९८ । ६ ॥
 + पुनःस्वयंवरः । दमयन्त्याः । व० ६८ । २५ ॥
 पुरन्दरः । इन्द्रः ।
 पुरमालिनी । नदी । भी० ९ । २१ ॥
 + पुरलक्षणं । शां० ८६ ॥
 + पुराणं । ऋषिप्रोक्तः वेदार्थनिर्णायको ग्रन्थवि-
 शेषः । आ० १ । २३ ॥ [तेच अष्टादश ।
 तेषां नामानि ग्रन्थसङ्ख्या च । भा० १२ । १३ ॥
 मत्स्य० ५३ ॥ देवीमा० १ । ३ ॥]
 पुरावती । नदी । भी० ९ । २४ ॥

पुरुः । क्षत्रियः । स० ४ । ३३ ॥
पुरुकुत्सः । क्षत्रियः । सू० व० । स० ८ । १३ ॥
 तत्पुत्रः । अनरण्यः । अनु० १७७ । ६६ ॥
 [अयं मान्धातुः, पुत्रः । तन्माता बिन्दुमती ।
 भा० ९ । ६ ॥]
पुरुजित् । क्षत्रियः । कुन्तिभोजस्य पुत्रः । पृथाया
 भ्राता । अतिरथः । उ० १७२ । २ ॥ भी०
 २६ । ५ ॥ द्रोणेन हतः । क० ३ । २२ ॥
पुरुमित्रः । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीयः । भी०
 ६७ । ३१ ॥
पुरुमीढः । क्षत्रियः । सो० व० भुमन्युपुत्रस्य सुहो-
 त्रस्य पुत्रः । आ० १०१ । १८ ॥
 + पुरुषशब्दनिर्वचनं । शां० २१२ । ५२ ॥
पुरुषोत्तमः । श्रीकृष्णः । तन्नामनिर्वचनः । उ०
 ६९ । ११ ॥
पुरुरवाः । क्षत्रियः । सोमपुत्रस्य बुधस्य पुत्रः ।
 इलयां जातः । तत्पुत्राः आयुः धीमान् अमावसुः
 दृढायुः वनायुः शतायुश्च उर्वश्या जाताः । आ०
 ६९ । २१—२७ ॥ तेषु मुख्यः आयुः ।
 आ० ६३ । ५ ॥
 [तस्य कथा । भा० ९ । १४ ॥ हरि० १ ।
 २६ ॥ मत्स्य० २४ ॥ वायु० ९१ ॥ देवीभा०
 १ । १३ ॥]
 [तस्य वंशः । भा० ९ । १५ ॥ हरि० १ । २७ ॥
 वायु० ९१ ॥ मत्स्य० १२ ॥]
 तत्कृतः, पुष्करास्तेयशपथः । अनु० १४३ । २२ ॥
पुरोचनः । दुर्योधनमन्त्री । तेन जतुगृहनिर्माणः ।
 आ० १५६ । ३ ॥
 तस्य जतुगृहे दाहः । आ० १६० । ६ ॥
पुरोहितः । उपाध्यायः । तस्य राज्ञश्च कथा ।
 अनु० ३१ । ४६ ॥
 तस्य लक्षणः । शां० ७३ । २ ॥
पुलस्त्यः । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः । आ० ६६ ।
 १० ॥

[तद्भार्या कर्दमप्रजापतिसुता हविर्भुक् । तत्पुत्रः अग-
 स्त्यः । तस्य इडिबिलाया जातः पुत्रः कुबेरः ।
 केशिन्या जाताः पुत्राः रावणादयः । भा० ४ ।
 १ ॥]
 [तस्य भार्या प्रीतिः । तत्पुत्रो दम्भोलिः । विष्णु०
 १ । १० ॥]
 तस्य भार्या सन्ध्या । उ० ११७ । ११ ॥ अन्या
 तद्भार्या प्रतीच्या । उ० ११७ । १६ ॥
 तस्य भीष्मेण सवादः । व० ७९ । १५ ॥
 तत्प्रार्थनया राक्षसवधार्थं पराशरेणारब्धस्य यज्ञस्य
 समापनः । आ० १९७ । २२ ॥
 तस्य पुत्राः । आ० ६७ । ७ ॥
 पुलस्त्येन तीर्थमहिमानुवर्णनः । व० ८० ॥
पुलहः । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः । आ० ६६ ।
 १० ॥ ६७ । ४ ॥ स० ७ । १७ ॥ ११ ।
 १८ ॥
 तस्य पुत्राः । आ० ६७ । ८ ॥
पुलिनः । अमृतरक्षको देवः । आ० ३२ । १९ ॥
पुलिन्दाः । देशः । भी० ९ । ३९ ॥ This
 included the western portion of Bun-
 delkhand and the district of Sagar
 १ **पुलोमा** । दनुपुत्रः । आ० ६६ । २२ ॥
 २ **पुलोमा** । राक्षसः । तेन भृगुपत्न्या पुलोमाया
 अपहारः । आ० ६ । १५ ॥
 ३ **पुलोमा** । भृगो पत्नी । आ० ६ । १३ ॥
 तत्पुत्रश्च्यवनः । आ० ६ । २ ॥
 ४ **पुलोमा** । दैत्यस्त्री । तत्पुत्राः पौलोमाः । व०
 १७५ । ७ ॥
 १ **पुष्करः** । वरुणस्य पुत्रः । तद्भार्या सोमस्य पुत्री
 ज्योत्स्नाकाली । उ० ९८ । १२ ॥
 २ **पुष्करः** । पर्वतः । भी० १२ । २४ ॥
 ३ **पुष्करः** । नलराजस्य ज्ञातिः । व० ५६ । ७ ॥
 तेन नलस्य द्यूते पराजयः । व० ५६ । १० ॥
 तस्य नलेन पराजयः । व० ७६ । १९ ॥
 ४ **पुष्करः** । क्षेत्रः । व० ८० । २० ॥ तस्य

त्रेताया पुण्यतमत्व । व० ८३ । ९० ॥ अनु०
६४ । ९ ॥ The Pushkar, a lake six
miles from Ajmer It is called also
Pokhra

पुष्करमालिनी । सत्यनामकस्योच्छ्रवृत्तेर्भार्या ।
शां० २७८ । ६ ॥

पुष्करिणी । भुमन्योर्भार्या । आ० १०१ ।
१३ ॥

पुष्टिः । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मप्रजापतेर्भार्या ।
आ० ६७ । १४ ॥

पुष्टिपतिः । अग्निविशेषः । व० २२३ । १ ॥

पुष्पकं । कुबेरस्य विमानः । स० ५० । २६ ॥

तस्य रावणेनापहारः । व० २७६ । ३४ ॥

तस्य कुबेरं प्रति रामेण प्रेषणः । व० २९२ ।
७० ॥

पुष्पवती । नदी । व० ८३ । १२ ॥

पुष्पाननः । यक्षः । स० १० । १८ ॥

पुष्पोत्कटा । रावणकुम्भकर्णयोर्माता । व०
२७६ । ७ ॥

पुंश्रली । कुलटा । तत्त्वापादकानि कर्माणि ।
अनु० २२२ । १ ॥

पुंस्त्वं । पुंसो भावः । तस्य कर्मायत्तत्वं । अनु०
२२६ । ४ ॥

पूजनी । शकुन्तिका । तस्याः ब्रह्मदत्तेन सवादः ।
शां० १३९ ॥ [हरि० १ । २० ॥]

पूतना । स्कन्दमातृगणेऽन्यतमा । व० २३० ।
२७ ॥

[तस्या वधः श्रीकृष्णेन । भा० १० । ६ ॥ हरि०
२ । ६ ॥ विष्णु० ५ । ५ ॥]

१ पूरुः । क्षत्रियः । सो० व० ययातिपुत्रः ।
तन्माता शर्मिष्ठा । तत्पुत्रो जनमेजयः । तद्भार्या
कौसल्या । आ० ६३ । ८ ॥ स० ८ । ८ ॥

तद्भार्या पौष्ठी । तत्पुत्राः प्रवीरः ईश्वरः रौद्राश्वः ।
तेषु प्रवीरो वंशकृत् । आ० ८८ । ४ ॥

तस्य राज्याभिषेकः । आ० ६९ । ५८ ॥ ७९ ।
३८ ॥

[तस्य वशः । भा० ९ । २० ॥ हरि० १ । ३१ ।
विष्णु० ४ । १९ ॥]

२ पूरुः । अर्जुनस्य सारथिः । स० ३६ । ३० ॥
१ पूर्णः । सर्पः । आ० ५७ । ५ ॥

२ पूर्णः । प्राधापुत्रः । आ० ६६ । ४६ ॥
पूर्णभद्रः । सर्पः । आ० ३५ । १२ ॥

पूर्णाङ्गदः । सर्पः । आ० ५७ । १६ ॥
पूर्णायुः । प्राधापुत्रः । आ० ६६ । ४६ ॥

पूर्णमुखः । सर्पः । आ० ५७ । १६ ॥
पूर्वचित्तिः । अप्सरा । आ० १३२ । ४७ ॥

पूर्वदिग्वर्णनं । उ० १०८ ॥
पूर्वाभिरामा । नदी । भी० ९ । २२ ॥

+ पूर्वेंद्राः । आ० २१४ । २७ ॥
पूषा । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । आ० ६६ । १५ ॥

पृथा । कुन्तीशब्द पश्यतः ।
पृथाश्वः । राजर्षिः । स० ८ । १३ ॥

पृथिवी । भूमिः । तस्या काश्यपीत्वः । अनु०
२५९ । ५-७ ॥ विशेषो भूमिशब्दे द्रष्टव्यः ।

पृथिवीञ्जयः । असुरः । स० ९ । १६ ॥
पृथिवीतीर्थः । व० ८१ । १३ ॥

+ पृथिवीवासुदेवसंवादः । ब्राह्मणमाहात्म्य-
विषये । अनु० ६९ । १९ ॥ गृहस्थधर्म-
विषये । अनु० १५४ ॥

१ पृथुः । क्षत्रियः । यादवः । आ० २०१ ।
१८ ॥ २३९ । १० ॥

२ पृथुः । अष्टवसुष्वन्यतमः । आ० १०६ । ११ ॥
३ पृथुः । वेनराजस्य पुत्रः । शां० ५८ । १०७ ॥

[तद्भार्या अर्चिः । तत्पुत्रोऽन्तर्धानः । भा० ४ ।
१५ ॥ अत्रैव तद्दशोपि द्रष्टव्यः ।]

[तच्चरित्रः । भा० ४ । १३ ॥ हरि० १ । २ ॥
विष्णु० १ । १३ ॥ वायु० ६२ ॥ मत्स्य०
१० ॥ पद्म० १ । २७ ॥]

तस्य कथा । द्रो० ६९ । शां० २८ । १३७ ॥
५८ । १२२ ॥

[तत्पौत्रः प्राचीनबर्हिं । भा० ४ । २४ ॥ हरि०
१ । २ ॥ विष्णु० १ । १४ ॥]

४ पृथुः । क्षत्रियः । सू० व० अनेनस पुत्रः ।
व० २०५ । २ ॥

पृथुलाक्षः । अङ्गवश्यः । क्षत्रियः । तत्पुत्र चम्प ।
स० ८ । १० ॥

पृथुवेगः । क्षत्रियः । स० ८ । १२ ॥

पृथुश्रवाः । क्षत्रियः । स० ८ । १२ ॥

पृथूदकं । तीर्थं । व० ८१ । १४२ ॥ श०
४० । ३३ ॥ Pehoa where the celebrat
ed Brahma-yoni tirtha is situated
It is fourteen miles to the west of
Thaneswara

पृश्निगर्भः । विष्णुः । तन्नामनिर्वचन । शा०
३५० । ४६ ॥

पृषतः । क्षत्रियः । पाञ्चालदेशाधिपतिः । द्रुपदस्य
पिता । आ० १८० । ६ ॥

[सः सोमकराजस्य पुत्रः । हरि० १ । ३२ ॥ भा०
९ । २२ ॥]

पृषदश्वः । क्षत्रियः । स० ८ । १३ ॥

१ पृषध्रः । क्षत्रियः । वैवस्वतमनुपुत्रः । आ०
६९ । १९ ॥

२ पृषध्रः । पाण्डवपक्षीयः । क्षत्रियः । अश्वत्थाम्ना
हतः । द्रो० १५७ । १८३ ॥

पैङ्गयः । ऋषिः । स० ४ । २३ ॥

पैलः । पिलिक्रुषेर्गोत्रापत्यः ऋषिः । आ० ६४ ।
अधिकपाठे ८१ ॥ स० ४ । १७ ॥ शां०
४६ । ७ ॥

पोतकः । सर्पः । उ० १०३ । ११ ॥

पौण्ड्रः । भीमसेनस्य शङ्खः । भी० २५ । १५ ॥

पौण्ड्रकः । वसुदेवपुत्रः । आ० २०१ । १२ ॥
स० १४ । २० ॥ ३१ । २२ ॥

[तस्य वधः श्रीकृष्णेन । भा० १० । ६६ ॥]

पौदन्यः । देशः । आ० १९३ । ४९ ॥

पौरवः । क्षत्रियः । स्थोदारः । आ० ६८ ।
२८ ॥ उ० १६७ । १९ ॥ भी० ११६ ।
१५ ॥ द्रो० ३७ । ६ ॥ २०१ । ८२ ॥

तस्य वधोऽभिमन्युना । द्रो० १४ । ६२ ॥

+ पौरानुगमनं । वन गच्छता पाण्डवानाः । व०
२ । १० ॥

पौलोमतीर्थं । आ० २३६ । ३ ॥

पौलोमपर्वः । आ० ४—१२ ॥

पौलोमाः । पुलोमाया पुत्राः । ते चार्जुनेन हताः ।
व० १७५ । १२—६३ ॥

पौष्ठी । पूरोर्भार्या । आ० ८८ । ४ ॥

पौष्यः । सू० व० ध्रुवसन्धिनामा क्षत्रियः । तस्य
कथा । आ० ३ । ८२ ॥

तद्भार्यया उत्तङ्गऋषये स्ववृत्तदिव्यकुण्डलदानः । आ०
३ । १११ ॥

पौष्यपर्वः । आ० ३ ॥

प्रकालनः । सर्पः । आ० ५७ । ६ ॥

प्रकाशः । ब्राह्मणः । तत्पिता तमः । तत्पुत्रो
वाग्निन्द्रः । अनु० ८ । ६३ ॥

प्रघसः । राक्षसः । व० २८६ । २ ॥

प्रचेतसः । तेषा भार्या वाक्षीं । आ० २११ ।
१५ ॥ [पृथुवश्यस्य प्राचीनबर्हिषः पुत्रः । तन्माता
शतद्रुती । भा० ४ । २४ ॥]

[तेषा भार्या वाक्षीं मारिषा । तत्पुत्रो दक्षप्रजापतिः ।
भा० ४ । ३० ॥]

प्रचेताः । वरुणः । स० ७ । १६ ॥

+ प्रजागरपर्वः । उ० ३३—४० ॥

प्रजापतिः । ब्रह्मा । तस्य स्थाणुना सवादः । शां०
२६२ ॥

तेन देवऋष्यसुरप्रभृतिभ्यः शिष्येभ्यः तत्तद्योग्यता-
नुगुणनानार्थप्रतिपादकवाक्यप्रयोगेण तत्त्वोपदेशः ।
अश्व० २७ ॥ [इय कथा छान्दोग्येऽष्टमा-
ध्याये प्रसिद्धा ।]

प्रज्ञा । बुद्धिः । तस्याः सुखसाधनत्व । शां० १७८ ॥

प्रज्ञाचक्षुः । धृतराष्ट्रः । आ० १ । १७० ॥
६८ । ८४ ॥

प्रज्ञानास्त्रं । व० २९० । ५ ॥

प्रणिधिः । अग्निविशेषः । व० २२२ । ९ ॥

प्रतर्दनः । काशीशः । दिवोदासस्य पुत्र । ययाते-
दौहित्र । तन्माता माधवी । उ० ११७ ।

१८ ॥ अनु० २७१ । ५७ ॥ स० ८ ।

१० ॥ व० २०१ । २ ॥

तस्य ययातिना सह सवाद । आ० ८६ । १४ ॥

तस्य वीतहव्येन सह युद्ध । अनु० ८ । ४१ ॥

प्रतापः । क्षत्रिय । जयद्रथस्य भ्राता । व०
२६६ । ११ ॥

प्रतिग्रहः । तस्य निन्द्यत्व । अनु० १४१ ।
१—२९ ॥

+ प्रतिज्ञापर्व । द्रो० ७२—८४ ॥

प्रतिमत्स्याः । देशः । भी० ९ । ५२ ॥

प्रतिविन्ध्यः । क्षत्रिय । सो० व० युधिष्ठिरपुत्र ।
तन्माता द्रौपदी । आ० ६३ । १४ ॥ ६४ ।
१६५ ॥ ६८ । १२८ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० २४७ । ७७ ॥

तस्य वधोऽश्वत्थाम्ना । सौ० ८ । ६० ॥

प्रतिश्रवाः । द्वितीय प्रतीपशब्द पश्यत । आ०
६३ । ४६ ॥

+ प्रतिश्रुतार्थाप्रदाने दोषः । अनु० ३१ ॥

प्रतिष्ठानं । हास्तिनपुरसमीपस्थ नगर । अस्य
वर्धमानपुरमित्यपि नाम । आ० ९६ । ४६ ॥

Bithoor, where the remains of a fort
which is said to have been the fort of
Raja Uttanapada still exist

प्रतिस्मृतिः । काचन विद्या । व्यासेन युधिष्ठी-
रायोपदिष्टा । व० ३६ । ३०—३८ ॥

तदुपदेशो युधिष्ठिरेणार्जुनाय । व० ३७ ।
१७ ॥

प्रतीच्या । पुरुस्त्यभार्या । उ० ११७ । १६ ॥

१ प्रतीपः । क्षत्रियः । सो० व० षष्ठस्य धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । तत्पुत्रा देवापिः शन्तनुः बाह्णिकश्चेति
त्रयः । आ० १०१ । ४८ ॥

२ प्रतीपः । क्षत्रिय । सो० व० भीमसेनस्य पुत्रः ।
तन्माता सुकुमारी । तस्य परिश्रवा इति नामान्तर ।
तद्भार्या शैब्या सुनन्दी । तत्पुत्राः देवापि शन्तनु
बाह्णिकश्चेति । आ० ६३ । ४६ ॥ तस्य कथा ।
आ० १०२—१०३ ॥

प्रत्यग्रहः । उपरिचरवसुपुत्रः । आ० ६४ ।
४४ ॥

प्रत्युत्पन्नमतिः । मत्स्यः । शां० १३७ । १ ॥

प्रत्यूषः । अष्टवसुध्वन्यतमः । प्रभातायाः पुत्रः ।
आ० ६७ । १८ ॥ तत्पुत्रो देवलः । आ०
६७ । २६ ॥

प्रथमदिवसयुद्धारम्भः । भी० ४४ ॥ तत्स-
माप्तिः । भी० ४९ ॥

प्रद्युम्नः । क्षत्रियः । श्रीकृष्णस्य पुत्रो रौक्मिणेयः ।
सनत्कुमाराशः । आ० ६८ । १५२ ॥

[तस्योत्पत्ति । भा० १० । ५५ ॥]

[तस्य भार्या रुक्मिपुत्री रुक्मवती । तत्पुत्रोऽनिरुद्धः ।
भा० १० । ६१ ॥]

[तस्यान्या भार्या पूर्वदेहे रति शापात् शम्बरासुरभा-
र्यात्वेन प्रसिद्धि गता मायावती । भा० १० ।
५५ ॥ विष्णु० ५ । २७ ॥ हरि० २ ।
१०४ ॥]

[तेन शम्बरासुरवधः । भा० १० । ५५ ॥ हरि०
२ । १०७ ॥]

तस्य पुत्रोऽनिरुद्धः । स० ६० । ८ ॥

तस्य सारथिः दारुकपुत्रः । व० १८ । ३ ॥

तस्य वधः । मौ० ४ ॥

प्रद्योतः । यक्ष । स० १० । १६ ॥

प्रद्वेषी । दीर्घतमस ऋषेः पत्नी । तत्पुत्रा गौतमा-
दयः । आ० ११३ । ३२ ॥

प्रधानः । राजर्षिः । तत्पुत्री सुलभा । शां०
३२५ । १८३ ॥

प्रभङ्करः । क्षत्रियः । जयद्रथभ्राता । व०
२६६ । ११ ॥

प्रभञ्जनः । क्षत्रियः । मण्डलेश्वरस्य मूलपुरुष ।
आ० २३५ । २१ ॥

१ प्रभा । देवमाता । स० ११ । ४१ ॥

२ प्रभा । अप्सरा । अनु० ५० । ४८ ॥

प्रभाता । प्रत्यूषप्रभासयोर्माता । आ० ६७ ।
२० ॥

१ प्रभावती । देवशर्मपत्न्या रुच्या ज्येष्ठा
भगिनी । अङ्गेश्वरस्य चतुर्थस्य चित्ररथस्य भार्या ।
अनु० ७७ । ८ ॥

२ प्रभावती । स्वयंप्रभाशब्दः पश्यत । व०
२८३ । ४१ ॥

१ प्रभासः । अष्टवसुष्वन्यतमः । तद्भार्या बृहस्प-
तिभगिनी । तत्पुत्रो विश्वकर्मा । आ० ६७ ।
२७ ॥

२ प्रभासः । तीर्थः । व० ११९ । १५ ॥
८० । ६० ॥ शां० ३६ । ३४ ॥ Somnath
in Guzerat A sacred place of pilgr-
image to the Hindus, the celebrated
temple of Somnath

तत्र श्रीकृष्णस्य गमनं । आ० २३८ । २२ ॥
व० ११९ । १५ ॥

तत्रार्जुनस्य तीर्थयात्रार्थं गमनं । आ० २३८ ।
२ ॥ तत्र वृष्णीना गमनं । मौ० ४ । १० ॥

तत्र वनवासे पाण्डवाना गमनं । व० १९९ । १५ ॥

प्रमतकः । जनमेजयस्य सर्पसत्रे सदस्य । आ०
५३ । ७ ॥

प्रमतिः । ऋषिः । च्यवनस्य पुत्रः । तन्माता
सुकन्या । तत्पुत्रो रुरुः घृताच्या जातः । आ०
८ । ११ ॥ ५८ । ३१ ॥

स वाग्निन्द्रस्य पुत्रः । अनु० ८ । ६४ ॥

प्रमथः । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० १३१ । १३ ॥

+ प्रमथगणः । रुद्रस्य स्कन्दस्य च पार्षदा ।
तेषामुपद्रवकारणं तत्परिहारोपायश्च । अनु०
१९४ ॥

प्रमद्वरा । प्रमतिपुत्रस्य रुरोभार्या । मेनकाया
विश्ववसोर्जाता । तस्याः पोषकः पिता स्थूलकेश
ऋषिः । आ० ८ । २ ॥ अनु० ८ । ६५ ॥
तन्नामनिर्वचनं । आ० ८ । १३ ॥

प्रमाणः । वटवृक्षः । तत्र पाण्डवाना गमनं । व०
१ । ४१ ॥

प्रमाणकोटिः । गङ्गास्थो हृदः । तत्र भीमसेनस्य
दुर्योधनादिभिः पातनं । आ० ६१ । १२ ॥
१३७ । ४० ॥ १३८ । २१ ॥

प्रमाथिनी । अप्सरा । आ० १३२ । ४५ ॥

प्रमाथी । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० १३१ । १३ ॥ तस्य भीमसेनेन वधः ।
ब्र० १५८ । १९ ॥

प्रमोदः । सर्पः । आ० ५७ । ११ ॥

प्रम्लोचा । अप्सराः । आ० १३२ । ४७ ॥ स०
१० । १२ ॥

प्रयागः । क्षेत्रः । व० ८३ । ६९ ॥ Allahabad

प्रयुतः । देवगन्धर्वः । आ० ६६ । ४३ ॥

प्ररुजः । अमृतरक्षको देवः । तेन सह गरुडस्य
युद्धं । आ० ३२ । १९ ॥

प्रलम्बः । दानवः । आ० ६६ । २९ ॥ स०
५१ । ७ ॥

[तस्य वधो बलरामेण । भा० १० । १८ ॥ हरि०
२ । १४ ॥ विष्णु० ५ । ९ ॥]

+ प्रलयवर्णनं । व० १९१ । ६५ ॥ शां०
३१७ ॥ अनु० ३९ । १-१८ ॥ [भा०
१२ । ४ ॥]

प्रवरा । नदी । भी० ९ । २३ ॥

प्रवालकः । यक्षः । स० १० । १८ ॥

१ प्रवीरः । क्षत्रियः । पाण्ड्यराजः । चित्राङ्गदाया-
पिता । अस्य मलयध्वज इति चित्रवाहन इति

च नामान्तरे । अश्वत्थाम्ना हतः । क० ५६ ।
१—४४ ॥

२ प्रवीरः । सो० व० पूरो पुत्र । तत्पत्नी
शूरसेनी । तत्पुत्रो मनस्यु । आ० ८८ । ४ ॥

प्रशामी । अप्सरा । अनु० ५० । ४८ ॥

१ प्रसेनजित् । क्षत्रियः । तत्पुत्री जमदग्नि-
ऋषिपत्नी रेणुका । व० ११७ । २ ॥ अस्य
रेणुरिति नामान्तरः ।

२ प्रसेनजित् । क्षत्रियः । यादवः । स०
१४ । ६४ ॥ अयं सत्राजितो आता । तस्य
प्रसेन इत्यपि नाम ।

प्रस्थलः । देशः । द्रो० १७ । १९ ॥

प्रस्वापनास्त्रं । भीष्मस्य । उ० १८४ । २३ ॥

प्रहस्तः । रावणमन्त्री । विभीषणेन हतः । व०
२८७ । १—४ ॥

प्रहासः । सर्पः । आ० ५७ । १६ ॥

प्रहादः । प्रहादशब्द पश्यतः ।

प्रह्लादः । हिरण्यकशिपोः पुत्रः । तत्पुत्राः विरो-
चन कुम्भ निकुम्भश्च । आ० ६६ । १९ ॥

स० ११ । १९ ॥ [भा० ७ । ४ ॥

तत्पुत्री विश्वरूपाचार्यस्य माता रचना । भा० ६ ।

६ ॥ तस्याः विरोचनेत्यपि नाम । वायु० ८४ ॥]

तस्य आतरः सह्याद अनुह्लादः शिबिः बाष्कलश्च ।

आ० ६६ । १८ ॥ [तन्माता कयाधू । भा०

६ । १८ ॥]

तस्य हसेन सवादः । उ० ३५ । ३२ ॥

तस्य महाबलिना सवादः । व० २८ ॥

तस्येन्द्रेण सवादः । शां० १२४ । १९ ॥ २२९ ॥

तस्य आजगरेण ऋषिणा सवादः । शां० १७७ ।

[भा० ७ । १३ ॥]

[तस्य चरित्रः । भा० ७ । ४—८ । विष्णु० १ ।

१७ ॥]

प्रह्लादाः । देशः । भी० ९ । ४६ ॥

प्राकोटकाः । जनाः । स० ३२ । १४ ॥

प्राग्ज्योतिषं । पुरं । तस्य राजा नरकासुरपुत्रो
भगदत्तः । स० २७ । १६ ॥ ५५ । ३२ ॥

Kamrup or Kamakshya in Assam

प्राचीनबर्हिः । क्षत्रियः । अत्रिवशसमुद्भवः ।
तत्पुत्रा दश प्रचेतसः । शां० २०७ । ६ ॥

[अयं पृथुराजस्य प्रपौत्रः । अन्तर्धानस्य (हविर्धानस्य)
पुत्रः । तद्भार्या शतद्रुती । भा० ४ । २४ ॥
हरि० १ । २ ॥ विष्णु० १ । १४ ॥]

[तस्मै नारदेन अजामिलोपाख्यानकथनः । भा० ४ ।
२५—२९ ॥]

प्राचीन्वान् । क्षत्रियः । सो० व० पूरोः पुत्रस्य
जनमेजयस्य पुत्रः । तद्भार्या आशमाकी । तत्पुत्रः
शय्यातिः । आ० ६३ । १० ॥

प्राचीसरस्वती । नदी । शां० ३८ । ३६ ॥

प्राचेतसः । प्राचीनबर्हिषः पुत्रा दश । तेषां पुत्रो
दक्षः । आ० ६९ । ७—८ ॥ शां० २०७ । ६ ॥

तद्भार्या वार्क्षी मारिषानाम्नी । आ० २११ । १५ ॥
[भा० ४ । ३० ॥]

प्राच्याः । देशः । भी० ९ । ५८ ॥

+ प्राणापानादीनां स्वस्वश्रेष्ठ्ये विवादः ।
अश्व० २४ ॥ तेषां कार्यविशेषाः । शां०
१३ ॥

प्रातः । सर्पः । आ० ५७ । १३ ॥

प्रातिकामी । दुर्योधनस्य सूतपुत्रः । स० ८९ ।
१४ ॥ तस्य वधः । शां० ३३ । ४९ ॥

प्रातिपेयः । शान्तनुः । आ० १४० । १८ ॥

प्राद्युम्निः । अनिरुद्धः । स० ६० । ३६ ॥

प्राधा । दक्षप्रजापतिपुत्री । तत्पुत्राः दश । सिद्धः
पूर्ण बर्हिः पूर्णायु ब्रह्मचारी रतिगुणः सुपर्णः

विश्वायुः भानुः सुचन्द्रश्चेति । तत्पुत्र्यः अष्टौ ।
अनवद्या मनुः वशा असुरा मार्गणप्रिया अरूपा

सुभगा भासी इति । आ० ६६ । ४६ ॥

प्राप्तिः । शमस्य भार्या । आ० ६७ । ३३ ॥

+ प्रायश्चित्तार्हाणि पापानि । शां० ३३ ।
३४ ॥ १६३ । २६ ॥ अनु० १९९ ॥

प्रावरकः । देश । भी० १२ । २२ ॥
 प्रावारकर्णः । उल्लकराज । व० २०२ । ४ ॥
 प्रावृषेयाः । देश । भी० ९ । ५० ॥
 प्रास्तिः । जरासन्धपुत्री कसस्य भार्या । स०
 १४ । ३२ ॥
 प्रियदर्शनः । क्षत्रिय । द्रुपदस्य पुत्रः । कर्णेन
 हतः । आ० २१८ । ३१ ॥
 प्रोष्ठाः । देशः । भी० ९ । ६१ ॥
 हृक्षजाता । नदी । आ० १८६ । २० ॥
 हृक्षा । नदी । व० ८२ । ६ ॥
 हृक्षावतरणं । तीर्थं । व० ८८ । ४ ॥

फ.

फलकक्षः । यक्षः । स० १० । १७ ॥
 फलकीवनं । व० ८१ । ८६ ॥
 फलोदकः । यक्ष । स० १० । १७ ॥
 फल्गुः । गयाक्षेत्रस्था नदी । व० ८२ । ९७ ॥
 ८५ । १२ ॥
 फल्गुनः । अर्जुन । वि० ४३ । २१ ॥ तन्ना-
 मनिर्वचन । वि० ४३ । ३४ ॥
 फेनपः । भार्गववश्य सुमित्रापरनामा मुनि ।
 त्रिशिखरगिरिनिवासी । अनु० १२० ॥
 फेनपाः । गोफेनाहारा ऋषयः । उ० १०२ । ५ ॥
 अनु० ४५ । ४१ ॥

ब.

१ बकः । रावणज्ञाती राक्षसः । एकचक्रानगरस्थ-
 वेत्रकीयवननिवासी । आ० १७४ । ५ ॥
 तस्य भ्राता अलायुध घटोत्कचेन हतः । द्रो०
 १७९ । ३७ ॥
 तस्य भीमसेनेन वधः । आ० ६१ । २९ ॥
 १७७ । ८३ ॥
 २ बकः । ऋषिः । दाल्भ्यस्य भ्राता । स० ४ ।
 १७ ॥ व० २६ । ५ ॥ १९६ । ४ ॥ कचि-
 हकदाल्भ्याविति द्विवचनेन गृहीतत्वाद् भ्रात-

राविति कचिहकको दाल्भ्य इति सामानाधिक-
 रण्येन गृहीतत्वात् दाल्भ्यपुत्रो बक इति च भाति ॥
 तस्य प्राणिना सुखदुःखविषये इन्द्रेण सह सवाद ।
 व० १९६ ॥
 तेन धृतराष्ट्रनाम्न पाञ्चालराजस्य राज्यविनाशार्थं
 मृतपशुमासैर्होमकरण । शा० ४२ । २० ॥
 ३ बकः । धर्मराजनामकः पक्षी । शां० १६८ ।
 १८ ॥
 बकनखः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
 ७ । ५८ ॥
 + बकवधपर्व । आ० १७१—१७८ ॥
 बडवाग्निः । बृहस्पते पुत्रोऽग्निविशेषः । तस्य
 ऊर्ध्वभाक् इति नामान्तर । व० २२१ ।
 २८ ॥
 बदरपाचनं । तीर्थविशेषः । शा० ४९ । १ ॥
 बदरिकातीर्थं । व० ८३ । १३ ॥
 बदरी । नरनारायणावासभूतो हिमवत्पर्वतस्य
 आश्रमः । तत्र पाण्डवानां गमनः । व० १४७ ।
 १५ ॥ Badarinath The temple of
 Narayanayana is built on the bank of
 the Bishen-Ganga (Alakananda) It
 was the hermitage of the celebrated
 Rishi Vyasa
 तत्र गरुडस्य गमनः । अनु० ४१ । ३ ॥
 बदरीकाननं । व० ८१ । १७९ ॥
 बन्धकी । तत्स्वरूपनिरूपणं कुन्त्या । आ०
 १३२ । ६४ ॥
 १ बभ्रुः । क्षत्रियः । अक्रूरः । यादवः । आ०
 २३९ । १० ॥ स० १४ । ६३ ॥
 तद्भार्यापहारः शिशुपालेन । स० ६८ । १८ ॥
 २ बभ्रुः । क्षत्रियः । विराटराजस्य पुत्रः । उ०
 ५७ । ३३ ॥
 ३ बभ्रुः । ऋषिः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
 ७ । ५० ॥
 बभ्रुमाली । ऋषिः । स० ४ । २२ ॥

बभ्रुवाहनः । क्षत्रियः । अर्जुनस्य पुत्र । तन्माता चित्राङ्गदा । सः पुत्रिकापुत्रधर्मेण मातामहस्य चित्रवाहनस्य पुत्रोऽभूत् । तस्य राजधानी मण-
ल्लरपुरं । आ० ६३ । ८१ ॥ २३७ । ३४ ॥

तेन राजसूयार्थं सहदेवाय करदान । स० ३३ ।
२८ ॥

तस्यार्जुनेन सह युद्ध । अर्जुनहननं च । अश्व०
७९ । ३५ ॥

तस्य युधिष्ठिरकृताश्वमेधार्थं हास्तिनपुरागमन ।
अश्व० ८९ । १ ॥

बर्बराः । देशः । स० ७८ । ९९ ॥ भी०
९ । ५७ ॥

बर्हिः । प्राधायाः पुत्रः । आ० ६६ । ४६ ॥

बर्हिषदः । पितरः । आ० ६४ । ९३ ॥ स०
८ । ३० ॥ [हरि० १ । १८ ॥]

१ बलः । क्षत्रियः । सू० व० तृतीयस्य परिक्षित-
पुत्रः । मण्डूककन्याया सुशोभनायामुत्पन्न ।
तद्भ्रातरौ शलो दलश्च । व० १९५ । ३८ ॥

२ बलः । बलराम ।

बलदः । अग्निविशेषः । व० २२३ । १० ॥

बलदेवः । बलरामः ।

बलरामः । वसुदेवपुत्रः । तन्माता रोहिणी ॥
शेषावतारः । श्रीकृष्णस्य वैमात्रेयो आता । आ०
६८ । १५२ ॥

तेन धेनुकासुरवधः । स० ५३ । १६ ॥

तस्य दुर्योधनं प्रति वचन । उ० ७ । २८ ॥

तस्य तीर्थयात्रा । स्वकृतरोमहर्षणवधप्रायश्चित्ततया ।
उ० १५७ । ३५ ॥ [भा० १० । ७८-
७९ ॥]

तत्तीर्थयात्राप्रकारः । श० ३५ । २१ ॥

तस्य तीर्थयात्रायाः प्रतिनिवृत्तस्य गदायुद्धारम्भसमये
आगमनं । श० ३४ । २ ॥ [भा० १० ।
७९ ॥]

तस्य द्वारकागमनं । श० ६१ । ३८ ॥

तेन भीमसेनहननोद्योग । श्रीकृष्णेन सान्त्वनं च ।
श० ६१ । ९-२१ ॥

तेन धर्मविशेषकथन । अनु० १८९ । १६ ॥
तेन सर्पशरीरग्रहणेन समुद्रे प्रवेशः । मौ० ५ ।
१३ ॥

[तस्य भार्या रैवतापरनाम्न ककुब्जिनः पुत्री रेवती ।
तस्या विवाहः । भा० ९ । ३ ॥ ब्रह्म० ७ ॥]

[तस्य श्रीकृष्णे कोपाद्विदेहपुरगमन । तत्र दुर्योधनस्य
गदाविद्याभ्यासः । विष्णु० ४ । १३ ॥ भा०
१० । ५७ ॥]

[तेन रोमहर्षणस्य हनन । भा० १० । ७८ ॥]

[तेन प्रलम्बासुरवधः । भा० १० । १८ ॥ विष्णु०
५ । ९ ॥ हरि० २ । १४ ॥]

[तेन इल्वलपुत्रस्य बलवलस्य वधः । भा० १० ।
७९ ॥]

[तेन रुक्मिणो वधः । भा० १० । ६१ ॥ हरि०
२ । ६१ ॥]

[तस्य भूपरित्यागः । भा० ११ । ३० ॥]

बलवर्धनः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० १३१ । ७ ॥

बलाकः । लुब्धकः । तस्यान्धनामकदुष्टश्वपादहन-
नात्स्वर्गप्राप्तिः । क० ७२ । ३८ ॥

+ **बलाका** । पक्षिविशेषः । तस्याः पातनं कौशिकेन
स्वकूरदृष्टिप्रेक्षणेन । व० २०९ । ५ ॥

बलाकाश्वः । सिन्धुद्वीपपुत्रः । तत्पुत्रः कुशिकः ।
अनु० ७ । ४ ॥

बलाकी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९८ ॥ १३१ । ७ ॥ २०१ ।
२ ॥

१ बलानीकः । क्षत्रियः । द्रुपदराजपुत्रः । अश्व-
त्थाम्ना हतः । द्रो० १५७ । १८१ ॥

२ बलानीकः । क्षत्रियः । विराट्प्राता । द्रो०
१५९ । ४१ ॥

१ बलहकः । नागः । स० ९ । १० ॥

२ बलाहकः । क्षत्रिय । जयद्रथभ्राता । व०
२६६ । १३ ॥

३ बलाहकः । श्रीकृष्णस्याश्व । अश्व० ११८ ।
५६ ॥

१ बलिः । [क्षत्रियः । शिविराजपुत्रः । भा० ९ ।
२३ ॥ हरि० १ । ३१ ॥] तद्भार्या सुदेष्णा ।
तत्पुत्रा दीर्घतमसऋषेर्जाता अङ्ग वङ्ग कलिङ्ग पुण्डू
सुह्या । आ० ११३ । ४२ ॥

२ बलिः । असुरः । महाबलिः । विरोचनपुत्रः ।
तत्पुत्रो बाणः । आ० ६६ । २० ॥ स०
९ । १६ ॥ [तस्य इन्द्रसेन इति नामान्तर ।
भा० ८ ॥ २२ ॥]

[तत्पत्नी विन्ध्यावलि । भा० ८ । २० ॥]

[तेन नर्मदाया उत्तरतटे भृगुकञ्छे यज्ञकरण ।
तत्र वामनस्य गमन । भा० ८ । १८ ॥]

तस्य निग्रहो भगवता वामनेन । स० ४७ ।
२८ ॥

[तस्य भगवदाज्ञया पाताललोकगमन । भा० ८ ।
२२ ॥]

तस्य प्रह्लादेन सह सवादः क्षमायाः श्रेष्ठत्वे । व०
२८ ॥

तस्य धूपदीपादिदानविषये शुक्राचार्येण सवाद ।
अनु० १५५ । १०—६६ ॥

तेन गर्दभरूपग्रहण तदानी इन्द्रेण सवादश्च । शां०
२३० । १३ ॥

३ बलिः । ऋषि । स० ४ । १६ ॥

+ बलिप्रदानं । अनु० १५६ । ७ ॥

बलिवाकः । ऋषि । स० ४ । २० ॥

बल्लवाः । (बलवाः) । देश । भी० ९ । ६२ ॥

बहिर्गिरिः । पर्वतः । स० २८ । ३ ॥

बहुवाद्याः । देश । भी० ९ । ५५ ॥

बहुला । नदी । भी० ९ । २७ ॥

बहाशी । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।

आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ । ११ ॥ भीम-
सेनेन हतः । भी० ८८ । २९ ॥

बाणः । महाबलिपुत्रो रुद्रस्यानुचरोऽसुर । तस्य
महाकाल इति नामान्तर । आ० ६६ ।
२१ ॥

[तस्य पुत्री उषा । (ऊषा) । तस्याः कथा । भा० १० ।
६२ ॥ हरि० २ । ११८ ॥ विष्णु० ५ ।
३२ ॥]

बाभ्रवायणिः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
७ । ५७ ॥

बार्हद्रथः । क्षत्रियः । जरासन्ध । स० १५ ।
१९ ॥

+ बार्हस्पत्यव्यूहः । दाशरथिरामस्य । व०
२८६ । ७ ॥ कौरवाणा । क० ४१ । ३९ ॥

+ बालः । माणवकः । तस्य द्वादशवर्षपर्यन्त
चतुर्दशवर्षपर्यन्तं वा पापलेपो नास्ति । आ०
११७ । १५—१८ ॥

बालधिः । ऋषि । तेन मरणरहितपुत्रोत्पत्त्यर्थं
तपश्चरण । मेधाविनामकपुत्रोत्पत्तिश्च । व०
१३७ । ४५ ॥

बाष्कलः । असुरः । हिरण्यकशिपुपुत्र । आ०
६६ । १८ ॥

१ बाहुः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीय । उ० ४ ।
२२ ॥

२ बाहुः । क्षत्रियः । सुन्दरवंशीयः । उ० ७३ ।
१५ ॥

३ बाहुः । क्षत्रिय । सू० व० सगरस्य पिता ।
शां० ५६ । ८ ॥ [भा० ९ । ८ ॥ हरि०
१ । १४ ॥]

१ बाहुकः । नलराजस्य ऋतुपर्णनगरे नामधेय ।
व० ६४ । २ ॥ ७३ । २ ॥

२ बाहुकः । क्षत्रिय । यादवः । व० १२१ ।
२० ॥

बाहुका । (बाहुदा) । परिक्षितो भार्या । अस्माः

सुवेधेति नामान्तर । तत्पुत्रो भीमसेन । आ० ६३ ।
४५ ॥

बाहुदा । हिमवत पार्श्वे विद्यमाना नदी । आ०
१९ । ९४ ॥ व० ८२ । ६७ ॥ भी० ९ ।
१४ ॥ The river Dhabala, now called
Dhumela or Buiha-Rapti, a feeder of
the Rapti in Oudh The severed arm
of Rishi Likhita grew when he bathed
in the river hence the river is called
Bahuda

बाहुशाली । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० २०१ । ३ ॥

बाह्यकर्णः । सर्प । आ० ३५ । ९ ॥

बाह्यकुण्डः । सर्पः । उ० १०३ । १० ॥

१ **बाह्लीकः** । क्षत्रियः । प्रतीपपुत्रः । २०१ ।
२१ ॥ अतिरथः । उ० १६७ । २८ ॥ सः
पुत्रिकापुत्रधर्मेण मातामहस्य पुत्रः ।

[तस्य पुत्रः सोमदत्तः । भा० ९ । २२ ॥]

तस्य वधो भीमसेनेन । द्रो० १५८ । १५ ॥

२ **बाह्लीकः** । क्षत्रियः । सो० व० जनमेजयस्य
पुत्रः । आ० १०१ । ४४ ॥ स० ८ ।
१६ ॥

बाह्लीकाः । विपाशाशतद्वोर्नद्योर्मध्ये केकयदेशस्य
पूर्वभागे विद्यमानो देशः । भी० ९ । ४७ ॥
A country between the Beas and
the Sutlej, north-east of Kakaya

तेषा निन्दा । क० ३७ । १५ ॥ शां० ३३६ ।
२६—२७ ॥

बिन्दुसरः । यत्र भगीरथेन गङ्गावतारणार्थं तप-
स्तप्त तत्सरः । स० ३ । ११ ॥ भी० ६ ।
४४ ॥ A sacred pool two miles of Ga-
ngotri in the Rudra-Himalaya, where
Bhagiratha is said to have performed
asceticism to bring down the Goddess
Ganga from Heaven

तत्र मयस्य गमन । स० ३ । १० ॥

बिल्वकः । सर्पः । आ० ३५ । १२ ॥

बिल्वजेता । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥

बिल्वपत्रः । सर्पः । उ० १०३ । १४ ॥

+ **बिसस्तैन्योपाख्यानं** । अनु० १४१—
१४२ ॥

बीभत्सुः । क्षत्रियः । प्रथममर्जुनशब्दं पश्यत ।
तन्नामनिर्वचन । वि० ४३ । २१ ॥

+ **बुद्धाबुद्धस्वरूपकथनं** । शां० ३१३ ॥

बुद्बुदकं । तीर्थ । आ० ११० । ३१ ॥

बुद्बुदा । अप्सराः । आ० २३६ । २० ॥ स०
१० । १३ ॥

बुधः । चन्द्रपुत्रो ग्रहः । स० ११ । २९ ॥

[तन्माता बृहस्पतिभार्या तारा । भा० ९ । १४ ॥
हरि० १ । २५ ॥ पद्म० ५ । १२ ॥ ब्रह्म०
९ ॥ वायु० ९० ॥ देवीभा० १ । ११ ॥]

[तस्मात्पुरूरवस उत्पत्ति । भा० ९ । १ ॥ देवी-
भा० १ । १२ ॥]

+ १ **बुद्धिः** । प्रज्ञा । तद्रुणनिरूपण । शां०
२६१ । १० ॥

तस्या श्रेष्ठ्य । उ० ३३ । ५० ॥

२ **बुद्धिः** । धर्मस्य पत्नी । दक्षप्रजापतिपुत्री ।
आ० ६७ । १५ ॥

१ **बृन्दारकः** । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० १३१ । ८ ॥

२ **बृन्दारकः** । क्षत्रियः । कौरवपक्षीयः । अभि-
मन्युना हतः । द्रो० ४७ । १२ ॥

बृहज्ज्योतिः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः । व०
२२१ । २ ॥

बृहत्कीर्तिः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः । व०
२२१ । २ ॥

बृहत्केतुः । क्षत्रियः । आ० १ । २६२ ॥

१ **बृहत्क्षत्रः** । केकयाधिपतिः क्षत्रियः । आ०
२०१ । २१ ॥ द्रो० ३२ । ६५ ॥ द्रोणेन
हतः । द्रो० १२५ । २२ ॥

तेन क्षेमधूर्तिवध. । द्रो० १०७ । ५ ॥
 २ बृहत्क्षत्रः । क्षत्रियः । निर्षधदेशाधिपति ।
 दुर्योधनपक्षीय. । घृष्टद्युम्नेन हत । द्रो०
 ३२ । ६५ ॥
 १ बृहदश्वः । इक्ष्वाकुवश्य. क्षत्रिय । तत्पुत्र.
 कुवलाश्व । व० २०५ । ४ ॥
 २ बृहदश्वः । ऋषि । तेन पाण्डवेभ्योऽनेकेति-
 हासकथन । व० ४९-७७ ॥
 तेन युधिष्ठिरायाक्षहृदयविद्यादान । व० ७७ ।
 ४९ ॥
 बृहदुक्थः । अग्निविशेष । व० २२२ । १८ ॥
 बृहद्गर्भः । क्षत्रिय । शिबिपुत्र । त शिबि
 कस्यचिद्ब्राह्मणस्यार्थे प्रमापयित्वा तन्मास पक्त्वा
 तस्मै निवेदितवान् । व० २०१ । १८ ॥
 बृहद्गुरुः । क्षत्रिय । आ० १ । २५८ ॥
 बृहद्दयुम्नः । क्षत्रियः । सोर्वावसुपरावसू याजनार्थ
 वरयामास । व० १४० । १ ॥
 बृहद्द्वनी । नदी । भी० ९ । ३२ ॥
 १ बृहद्दलः । सू० व० दुर्योधनपक्षीयः क्षत्रिय ।
 स० ३१ । १ ॥ उ० ४ । २२ ॥ भी०
 ५६ । ९ ॥ ११६ । ३० ॥ द्रो० ३७ ।
 ५ ॥ रथसत्तम. । उ० १६६ । १८ ॥
 अभिमन्युना हत. । द्रो० ४७ । २४ ॥ तत्पुत्रो
 बृहद्गणः । [भा० ९ । १२ ॥]
 २ बृहद्दलः । क्षत्रिय । शकुनिभ्राता । आ०
 २०१ । ५ ॥
 बृहद्ब्रह्मा । ऋषिः । अङ्गिरस पुत्रः । व०
 २२१ । २ ॥
 १ बृहद्भानुः । देवविशेष. । दिव पुत्रः । आ०
 १ । ५५ ॥
 २ बृहद्भानुः । अग्निविशेषः । व० २२३ । ८ ॥
 बृहद्भासः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः । व०
 २२१ । २ ॥
 बृहद्भासा । सोमपुत्री । भानुनामकामेर्भार्या । व०
 २२३ । ९ ॥

१ बृहद्भयः । क्षत्रिय । सो० व० उपरिचरवसु-
 पुत्रः । आ० ६४ । ४३ ॥ तद्भार्ये काशि-
 राजसुते । तत्पुत्रो जरासन्ध. । आ० ६८ ।
 १९ ॥ २०१ । २१ ॥ स० ८ । १० ॥
 १७ । १३ ॥
 तस्य स्वर्गगमन । स० १९ । २० ॥
 [तस्य वश । भा० ९ । २२ ॥]
 २ बृहद्भयः । द्वितीयमङ्गशब्द पश्यत ॥
 ३ बृहद्भयः । क्षत्रिय. । कौसल्य. । दुर्योधन-
 पक्षीय. । उ० १९५ । १० ॥
 बृहद्भती । नदी । भी० ९ । ३० ॥
 बृहन् । अग्निविशेष. । व० २२२ । ७ ॥
 बृहन्तः । क्षत्रिय । उल्लकदेशाधिपतिः । पाण्ड-
 वपक्षीय । आ० २०१ । ७ ॥ स० २८ ।
 ७ ॥ उ० ४ । १३ ॥ दु शासनेन हत । क०
 ३ । १२ ॥
 तस्य भ्राता क्षेमधूर्ति । द्रो० २५ । ४८ ॥
 बृहन्नला । विराटनगरेऽज्ञातवास कुर्वत क्लीबवेष-
 स्यार्जुनस्य नामधेय । वि० ३ । ४४ ॥
 तथा विपरीत कवचधारणं । वि० ३८ । ६२ ॥
 तथा उत्तरकुमारस्य सारथ्यकरण । वि० ३८ ।
 ६७ ॥
 बृहन्मनाः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्र । वि०
 २२१ । २ ॥
 बृहन्मन्त्रः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्र. । व०
 २२१ । २ ॥
 बृहस्पतिः । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः । देवगुरुः ।
 आ० ६७ । २६ ॥ ३० । ३८ ॥ स०
 ११ । २९ ॥ अश्व० ५ । ४ ॥
 तस्य देवैर्गुरुत्वेन वरण । व० २२० । २० ॥
 तस्यामित्वप्राप्तिः । व० २२१ । २ ॥
 तद्भगिनी ब्रह्मवादिनी । प्रभासस्य भार्या । आ०
 ६७ । २६ ॥
 [तस्य भार्या तारा । तस्या बुधश्चन्द्राज्जातः । भा० ९ ।

१४ ॥ हरि० १ । २५ ॥ पद्म० ५ । १२ ॥
ब्रह्म० ९ ॥]

तस्य भार्या चान्द्रमसी । (चन्द्रमसाऽऽक्रान्तत्वाच्चान्द्र-
मसी तारेति नीलकण्ठाचार्य) । ताराया एव सुभे-
त्यपि नामेति भाति । तस्या बृहस्पतेर्जाता पुत्राः
षडग्रयः । शयु निश्चयवनः विश्वजित् विश्वभुक्
बडबामि खिष्टकृत् इति । सप्तमी स्वाहा ।
व० २२१ । ९ ॥

तेन स्वयवीयोभ्रातुरुच्यस्य भार्याया पूर्वमेवोच-
थ्याद्धृतगर्भाया ममताया धर्षण । आ० ११३ ।
१० ॥ शां० ३५० । ५० ॥ [तत्र जातः
पुत्रो भरद्वाजः । भा० ९ । २० ॥ मत्स्य०
४९ ॥]

तेन नहुषकृतनिर्बन्धभीताया शच्याः सरक्षण ।
उ० ११ । २३ ॥

तेन वसुमनस प्रति राजगुणानुवर्णन । शां० ६७ ॥
तस्येन्द्रेण सवाद । शां० ८४ । १०३ ॥
तेन उपरिचरवसोर्याजन । शां० ३४४ । ५ ॥
तेन युधिष्ठिर प्रति धर्मोपदेश । अनु० १७३ ।
११ ॥

बृहस्पतिनीतिः । व० ३२ ॥

बैदः । धौम्यस्य शिष्य ऋषि । आ० ३ । ७८ ॥

बोधाः । देश । भी० ९ । ३९ ॥

बोध्यः । ऋषिः । शां० १७६ । ५७ ॥

ब्रह्मश्वः । क्षत्रियः । तत्सकाश प्रत्यगस्त्यस्य धना-
र्जनार्थं श्रुतवर्षणा सह गमन । व० ९६ । ७ ॥

१ ब्रह्मचारी । प्रथमाश्रमः । तद्धर्मा । आ०
८५ । २ ॥ शां० १८९ । ८ ॥ अश्व०
४६ । ७ ॥

२ ब्रह्मचारी । प्राधापुत्रो देवगन्धर्वः । आ०
६६ । ४७ ॥

३ ब्रह्मचारी । स्कन्दः । व० २३३ । ८ ॥

ब्रह्मतीर्थं । व० ८० । ८१ ॥

१ ब्रह्मदत्तः । सो० व० पूरुकुलोत्पन्नः काम्पि-
ल्यवासी क्षत्रियः । स० ८ । २३ ॥

तस्य स्वपुत्रस्य चक्षुषी भेदितवत्या पूजिनीनाम्न्या प-
क्षिण्या सह सवाद । शां० १३९ ॥

[तस्य भार्या देवलपुत्री सन्नति । हरि० १ । २३ ॥]

[तस्य पिता अणुह । अणुहस्य नीप इति नामान्तर ।
तस्य माता शुकाचार्यपुत्री कृत्वी । तत्पुत्रः सार्व-
भौम । (सर्वसेन) यस्य चक्षुषी पूजिन्या
निर्भिन्ने । हरि० १ । १९-२० ॥ मत्स्य०
२०-२१ ॥]

२ ब्रह्मदत्तः । साल्वशब्दं पश्यत ।

ब्रह्मवेध्या । (ब्रह्मबोध्या) । नदी । भी०
९ । ३० ॥

ब्रह्मशिरोमूं । ब्रह्मास्त्र । तद्विषये नियमा ।
आ० १५१ । १२ ॥

तस्य प्रयोगः प्रतिसहारश्चार्जुनेन । द्रो० २०२ ।
३६ ॥ सौ० १४ । १५ ॥

तस्य प्रयोगोऽश्वत्थाम्ना । सौ० १३ । १८ ॥

ब्रह्मसरः । तीर्थं । व० ८२ । ८४ ॥ ९३ ।
११ ॥

+ ब्रह्महत्या । तस्याः स्वरूपवर्णन । शां०
२८८ । १२ ॥

सा इन्द्रस्य । उ० ९ । ४८ ॥ १० । ४६ ॥
शां० २८८ । १२ ॥ [भा० ६ । ८ ॥]

सा परिक्षित्पुत्रस्य जनमेजयस्य । शां० १४९ । ३ ॥
सा वैशपायनस्य । अनु० ९ । ३९ ॥

[सा याज्ञवल्क्यस्य । भा० १२ । ६]

तस्या विभागः ख्यादिषु ब्रह्मणा । शां० २२८ ।
३१ ॥

तस्याः प्रायश्चित्तं । शां० १६३ । ४६ ॥

तत्सदृशानि पातकानि । अनु० ६० । २९ ॥
ब्रह्मा । चतुर्मुखः । पितामहः । पद्मभृः । तदुत्पत्ति ।

आ० १ । ४५ ॥ व० २७३ । ४५ ॥ शां०
३५७ । २१ ॥ [भा० ३ । ८ ॥]

तस्यागमन भारतग्रन्थनिर्माणकाले व्यास प्रति । आ०
१ । ८१ ॥

तस्य मीनसाः षट् पुत्राः । मरीचिः अत्रिः अङ्गिराः

पुलस्त्य पुलह. क्रतु' इति । आ० ६६ ।
 १० ॥ ६७ । ४ ॥ [भा० ३ । १२ ॥]
 तत्कृता व्यासप्रशसा । आ० १ । ९६ ॥
 तत्कृता भारतप्रशसा । आ० १ । ९८ ॥
 तेन रुद्रस्य सारथ्यकरण । क० २७ । १९ ॥
 तदादिभिर्देवैः सीताया निर्दुष्टत्वकथन । व० २९२ ।
 १७-४२ ॥
 तस्य रेतसो रुद्रकृतयज्ञाम्नौ हुतात् भृग्वज्जिर प्रभृती-
 नामृषीणामुत्पत्तिः । अनु० १३२ । १३ ॥
 तत्सभावर्णन । स० ११ ॥ शेष प्रजापतिशब्दे
 पश्यत ॥
 अश्व० १०७ । २ ॥
ब्रह्माण्डसृष्टिः । शां० ३१६ ॥
ब्रह्मावर्त । क्षेत्र । सरस्वतीदृषद्वत्योर्मध्ये विद्यमान ।
 व० ८१ । ५३ ॥ ८२ । ४३ ॥
ब्रह्मास्त्रं । ब्रह्मशिरोस्त्रशब्द पश्यत ।
ब्राह्मणः । प्रथमो वर्ण ।
 तस्य लक्षण । व० १८२ । २१ ॥ २०९ ।
 ३४ ॥ शां० ६१ ॥ १८७ ॥
 तस्य हृदयं नवनीतसदृश क्षुरसदृशी वाक् । आ०
 ३ । १२३ ॥
 तन्महिमा । व० १८७-१८८ ॥ १९५ ॥
 २१४ ॥ शां० ७२ ॥ ३५१ ॥ अनु०
 ६८-७१ ॥ ९४ । ९६ ॥ २५६-२५७ ॥
 अश्व० ९८-९९ ॥ [भा० ३ । १६ ॥]
 तस्यावध्यत्व । आ० २८ । ४-९ ॥ २०४ ।
 १० ॥
 तत्पादप्रक्षालनफल । व० २०३ । ६६ ॥
 तत्सदृश मूल्य गौः । अनु० ८६ । २४ ॥
 तस्यादण्ड्यत्वं । अनु० २१५ । ८ ॥
 तस्य पूज्यत्वं । अनु० २५६ ॥
 तस्य राक्षसेन सवादः । अनु० १८७ ॥
 तस्य जनकेन सवादः । अश्व० ३३ ॥
 तस्य गवा तस्करैर्हरणं । आ० २२३ । ५ ॥

+ ब्राह्मणदंपतीसंवादः । अश्व० २१ ॥
ब्राह्मणस्त्रं । (ब्रह्मस्त्रं) । तदपहारस्यानर्थहेतुत्व ।
 अनु० १०५ ॥ १५८ ॥
ब्राह्मणी । नदी । भी० ९ । ३३ ॥
ब्राह्मण्यं । जातिविशेषः । तस्य श्रेष्ठ्य । शां०
 ७२ । ५ ॥ अनु० ३ । ६ ॥ तस्य कर्माधी-
 नत्व । अनु० २१७ । ३ ॥

भ.

+ भक्ष्याभक्ष्यविवेकः । शां० ३५ । २१ ॥
१ भगः । एकादशरुद्रेष्वन्यतम । आ० ६७ ।
 ३ ॥
२ भगः । द्वादशादित्येष्वन्यतम । आ० ६६ ।
 १५ ॥
भगदत्तः । नरकासुरपुत्र । प्राग्ज्योतिषाधिपतिः ।
 द्रो० २९ । १ ॥ स० १० । ३० ॥ १४ ।
 १५ ॥ २७ । १६ ॥ आ० २१ । १२ ॥
 तत्पुत्रौ कृतप्रज्ञो वज्रदत्त(यज्ञदत्त)श्च ।
 तत्पराजयोऽर्जुनेन । स० २७ । २१ ॥
 तत्पराजय कर्णेन । व० २५५ । ४ ॥
 तस्य दुर्योधनपक्षीयत्व । उ० १९ । १६ ॥
 तस्य युद्ध । भी० ६४ । ४३ ॥ ९५ । २५ ॥
 तस्य भीमेन सह युद्ध । द्रो० २६ । १९ ॥
 तस्यार्जुनेन सह युद्ध । द्रो० २८ । १४ ॥
 तेन वैष्णवास्त्रप्रयोगः । द्रो० २९ । १७ ॥
 तस्य वधोऽर्जुनेन । द्रो० २९ । ५४ ॥
 तत्पराक्रमवर्णन । द्रो० २६ ॥
 तत्पुत्रस्य कृतप्रज्ञस्य वधो नकुलेन । क० २ । ३१ ॥
 तत्पुत्रेण यज्ञदत्तेन (वज्रदत्तेन) सहार्जुनस्य युद्धं ।
 अश्व० ७५ ॥
+भगलिङ्गसृष्टिः । अनु० ५८ । ३ ॥
भगवान् । श्रीमान्नारायण ।
 तज्ज्ञानस्य साधन । उ० ६८ । १ ॥
 तस्य नाम्ना निर्वचनं । उ० ६९ । ३ ॥
 तद्भक्तलक्षणं । अश्व० ११८ । ७ ॥

तन्महिमवर्णन । शां० २११ ॥ ३५४ । १ ॥
 [भा० ३ । १५ ॥ ४ । ७ ॥ ४ । २४ ॥]
 तदनुस्मृतिप्रकारः । शां० २१० ॥
 [तद्धानपद्धतिः । भा० ३ । २८ ॥]
 + भगवद्गीता । भी० २५—४२ ॥
 + भगवद्गीतापर्व । भी० १३—४२ ॥
 + भगवद्धानपर्व । उ० ७१ ॥
 भगीरथः । इक्ष्वाकुवश्यस्य दिलीपस्य पुत्रः । व०
 १०७ । ४३ ॥ आ० २०१ । २१ ॥ स०
 ८ । १२ ॥ वि० ५३ । १६ ॥
 तस्य पुत्री हसी । जामाता कौत्स । अनु० २०० ।
 २६ ॥
 तेन गङ्गावतारण । व० १०८ । १६ ॥
 तच्चरित्रं । नारदेन सृज्जयायोक्त । द्रो० ६० ॥
 श्रीकृष्णेन युधिष्ठिरायोक्त । शां० २८ । ६३ ॥
 [वायु० ८८ ॥]
 तस्य धर्मविषये ब्रह्मणा सह सवादः । अनु०
 १६० ॥
 [तस्य वशः । हरि० १ । १५ ॥]
 भङ्गः । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥
 १ भङ्गकारः । क्षत्रियः । अविक्षतः पुत्रः ।
 आ० १०१ । ४१ ॥
 २ भङ्गकारः । क्षत्रियः । यादवः । आ० २३९ ।
 ११ ॥
 भङ्गाखनः । भाङ्गाखनशब्दं पश्यत ।
 भद्रः । क्षत्रियः । चैद्यः । कर्णेन हत । क०
 ५१ । ४९ ॥
 भद्रकर्णेश्वरः । तीर्थ । व० ८२ । ३९ ॥
 भद्रमनाः । क्रोधाया पुत्री । तत्पुत्र ऐरावतो
 नागः । आ० ६७ । ६० ॥
 भद्रवटः । कैलासपर्वतस्थो वटवृक्ष । व०
 २३२ । १ ॥ ८० । ५१ ॥
 भद्रवती । परीक्षितो भार्या । तत्पुत्रो जनमेजयः ।
 आ० ६३ । ८६ ॥

१ भद्रा । उचथ्यभार्या सोमस्य पुत्री । तस्या
 वरुणेनापहारः । अनु० २५९ । १० ॥
 २ भद्रा । कुबेरभार्या । आ० २१६ । ६ ॥
 ३ भद्रा । व्युषिताश्वभार्या । आ० १२७ । १७ ॥
 ४ भद्रा । वसुदेवभार्या । मौ० ८ । १८ ॥
 १ भद्राश्वः । खण्ड । भी० ६ । १३ ॥ ७ ।
 १४ ॥
 तस्य सुकृतिना भोगस्थानत्व । अनु० २४० । ५ ॥
 २ भद्राश्वः । कुवलाश्वपुत्र । व० २०७ । ३७ ॥
 १ भरतः । शयुनामकामेर्द्वितीयः पुत्र । अग्नि-
 विशेषः । व० २२१ । १४ ॥
 २ भरतः । क्षत्रियः । सो० व० दुष्यन्तपुत्रः ।
 तन्माता शकुन्तला । तस्य तिस्रो भार्याः । तासु
 सुन्दा मुख्य्या । तत्पुत्रो भुमन्यु । आ० ६३ ।
 ३४ ॥ ८८ । १८ ॥ वि० ५३ । १४ ॥
 [तेन स्वपुत्राणा खाननुरूपत्वकथनेन तद्भार्याभि
 स्वपुत्रेषु हतेषु वशे वितथे जाते देवैस्तस्मै
 भरद्वाजस्य पुत्रत्वेन दाने तेन भरद्वाजस्य वितथ
 इति भुमन्युरिति च नाम कृत्वा पुत्रत्वेन
 स्वीकारः । भा० ९ । २० ॥]
 तस्योत्पत्तिः । आ० ९५ । १० ॥
 तस्य सर्वदमन इति नामप्राप्तिः । आ० ९५ ।
 ३३ ॥
 तस्य राज्याभिषेकः । आ० १०० । ६९ ॥
 तस्य चरित्र । आ० १०१ ॥ द्रो० ६८ ॥ शां०
 २८ । ४५ ॥
 ३ भरतः । दशरथपुत्रः । तन्माता कैकयी । व०
 २७५ । ७ ॥
 १ भरद्वाजः । शयुनामकामिपुत्रः कश्चनाग्नि ।
 तद्भार्या वीरा । तत्पुत्रो वीर । व० २२१ । १३ ॥
 २ भरद्वाजः । आ० ८ । २५ ॥ १०१ । १० ॥
 १८६ । २९ ॥ [उचथ्यभार्याया ममतानाभ्या
 बृहस्पतितो जातः । भा० ९ । २० ॥ विष्णु०
 ४ । १९ ॥ मत्स्य० ४९ ॥]

तस्य पुत्रो द्रोणाचार्य । घृताचीदर्शनक्षुमिताद्रोण-
पात्रे विधृतात्तद्रेतसो जात । आ० ६४ । १४८ ॥

१४० । ३८ ॥ १८० । ४ ॥

तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ३१ ॥

त प्रति भृगुणा जगत्सृष्टिप्रकाररुचन । शां०
१८० । ११ ॥

तेन दिवोदासस्य पुत्रकामेष्ट्या याजन । अनु०
८ । २४ ॥

तत्कृत पुष्करास्तेये शपथ । अनु० १४३ ।
३५ ॥

३ भरद्वाजः । कश्चन ऋषिः । तत्पुत्रो यवक्रीतः ।
तस्य कथा । व० १३७—१४० ॥ तस्यान्य
पुत्रोऽग्निवेश्यः । आ० १४० । ४२ ॥

तस्य रैभ्यनिर्मितकृत्यामारितस्वपुत्रदुःखादग्निवेश
व० १३९ । १९ ॥

तस्य पुनरुज्जीवन रैभ्येण । व० १४० । २८ ॥

तस्य स्वर्गगमन । आ० १४० । ४६ ॥

४ भरद्वाजः । कश्चन ऋषिः । घृताचीदर्शनक्षुमि-
तात्तद्रेतसो जाता पुत्री श्रुतावती । शा० ४९ ।
२ ॥

भल्लाटः । देशः । स० ३१ । ५ ॥

भागस्वरिः । (भाङ्गासुरिः ।) क्षत्रिय ।
ऋतुपर्णः । दशार्णाधिपति । स० ८ । १५ ॥
व० ६८ । २ ॥ ६९ । १३ ॥

भाङ्गस्वनः । (भाङ्गास्वनः) । राजर्षिः । तस्य
स्त्रीत्वप्राप्तिः । अनु० ३४ ॥

भाङ्गासुरिः । भागस्वरिशब्द पश्यत ॥

भाण्डायनिः । ऋषिः । स० ७ । १२ ॥

भाण्डीरः । वटवृक्षः । तस्य च्छायाया श्रीकृष्णेन
गोवत्साना चारण । स० ५३ । ८ ॥

१ भानुः । प्राधापुत्रो देवगन्धर्वः । आ० ६६ ।
४७ ॥

२ भानुः । अग्निविशेषः । व० २२३ । ८ ॥

३ भानुः । सूर्यः ।

भानुदत्तः । क्षत्रियः । शकुनिभ्राता । भीमेन हत ।
द्रो० १५८ । २४ ॥

भानुदेवः । क्षत्रिय । पाञ्चाल । कर्णेन हतः ।
क० ४३ । १५ ॥

तस्य पुत्र शक्रदेव । भी० ५४ । २४ ॥

१ भानुमती । कृतवीर्यपुत्री । अहयातिभार्या ।
तत्पुत्र सार्वभौमः । आ० ६३ । १४ ॥

२ भानुमती । अङ्गिरस पुत्री । व० २२१ ।
३ ॥

३ भानुमती । दुर्योधनभार्येति प्रसिद्धिः ।

भानुमान् । कालिङ्ग । भीमेन हतः । भी०
५४ । ३९ ॥

१ भारतं । जम्बूद्वीपस्थमस्सदावासभूत वर्ष । भी०
६ । ७ ॥ India

२ भारतं । महाभारतनामको ग्रन्थः । वेदव्यासेन
रचितः । इतिहासोत्तमः ।

तन्निर्माणदेश । आ० १ । ३९ ॥

तन्निर्माणप्रकार । आ० १ । ३८ ॥

तन्निर्माणकाल । आ० १ । ६८ ॥ ६२ । ५५ ॥

तस्मिन्ननुक्रान्ता विषयाः । आ० १ । ४२ ॥

तस्य देवैस्तुलारोपण । आ० १ । २९७ ॥

तस्य मन्वादिभेदेन त्रैविध्यः । आ० १ । ६६ ॥

तस्य ग्रन्थसख्या । आ० १ । ७७ ॥ ६२ । १४ ॥

तस्य प्रचारकाल । आ० १ । १२५ ॥

तस्य प्रचारप्रकारः । आ० १ । ८० ॥

तस्य प्रचारका । आ० १ । १२४ ॥

तस्य व्यासेन शिष्येभ्योऽध्यापनं । आ० १ ।
१२१ ॥

तस्येतिहासोत्तमत्व । आ० १ । २९२ ॥

तस्य द्रुमत्वेन वर्णन । आ० १ । १०४ ॥

तस्मिन्ग्रन्थग्रन्थिः । आ० १ । ११६ ॥ ६२ ।
१४ ॥

तत्प्रशसा । आ० २ । ३८३ ॥

तत्कथासूक्ष्मः । आ० १ ॥ २ ॥ ६१ ॥

तत्कथनारम्भः । आ० ६० । २१ ॥
 तत्पुस्तकदानफल । आ० ६२ । ५३ ॥
 तच्छ्रवणमहिमा । आ० ६२ । १७ ॥ स्व० ५ ।
 ८०-८६ ॥
 + भारतयुद्धं । तस्य कालः । आ० २ । १३ ॥
 तात्कालिकदुर्निमित्तानि । भी० २ । १६ ॥
 तत्र दुर्योधनसेनाधिपतिकृतयुद्धदिनसख्या । आ०
 २ । ३० ॥
 भारताः । भरतवशोत्पन्ना । तेषु मुख्याः धार्तराष्ट्रा
 पाण्डवाश्च । तेषा कीर्तिप्रकथन व्यासेन ।
 भी० २ । १३ ॥
 भारताचार्यमुख्यः । द्रोणाचार्यः । आ०
 १४९ । ३२ ॥
 १ भारद्वाजः । भरद्वाजगोत्रोत्पन्न ऋषिः । तस्य
 शत्रुन्तपेन सवाद । शां० १४० । ३ ॥
 २ भारद्वाजः । द्रोणाचार्यः । आ० १ । २०२ ॥
 भारद्वाजतीर्थं । आ० २३६ । ४ ॥
 भारद्वाजी । नदी । भी० ९ । २९ ॥
 भारुकच्छः । तद्देशाधिपः क्षत्रियः । स० ७८ ।
 ३६ ॥
 १ भार्गवः । शुक्राचार्यः ।
 २ भार्गवः । परशुरामः ।
 ३ भार्गवः । शौनकः ।
 भार्गवास्त्रप्रयोगः । कर्णेन । क० ६७ । ६० ॥
 भार्गवाः । देशः । भी० ९ । ५० ॥
 भार्या । तस्या अष्टविधत्वः । अनु० ५६ । २ ॥
 तस्या आवश्यकत्वः । आ० ९८ । २३-४४ ॥
 भालुकिः । ऋषिः । स० ४ । २१ ॥
 भासच्छेदः । अर्जुनेन । आ० १४३ । ९ ॥
 भासा । सो० व० अयुतानायिभार्या । तत्पुत्रो-
 ऽक्रोधनः । आ० ६३ । २१ ॥
 १ भासी । माधापुत्री । आ० ६६ । ४६ ॥
 २ भासी । आ० ६७ । ५७ ॥
 भास्करी । ब्रह्मर्षिः । शां० ४६ । १२ ॥

भास्वरः । सूर्यानुयायी स्कन्दपार्षदः । शां० ४६ ।
 ३१ ॥
 १ भीमः । क्षत्रियः । विदर्भदेशाधिपतिः । दम-
 यन्त्याः पिता । व० ५० । ७ ॥
 २ भीमः । अग्निविशेषः । व० २२२ । ११ ॥
 ३ भीमः । क्षत्रियः । सो० व० इलिनस्य पुत्रः ।
 दुष्यन्तस्य भ्राता । आ० ८८ ॥
 ४ भीमः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 भीमसेनेन हतः । भी० ६४ । ३६ ॥
 ५ भीमः । कश्यपभार्याया मुनिनाम्नया पुत्रो देव-
 गन्धर्वः । आ० ६६ । ४३ ॥
 ६ भीमः । पाण्डुपुत्रो भीमसेनः ।
 १ भीमबलः । अग्निः । व० २२२ । ११ ॥
 २ भीमबलः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 १३१ । ७ ॥
 १ भीमरथः । भोजराजः । स० ४ । ३२ ॥
 २ भीमरथः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । १२ ॥
 भीमसेनेन तस्य वधः । भी० ६४ । ३६ ॥
 भीमरथी । (भीमा) । नदी । व० ८६ ।
 ३ ॥ भी० ९ । २० ॥
 भीमविक्रमः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९८ ॥
 भीमवेगः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९८ ॥
 भीमवेगरवः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० २०१ । २ ॥
 भीमशरः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । ९९ ॥
 १ भीमसेनः । वायोर्द्वितीयावतारः । भीमः ।
 वायुसूनुः । वृकोदरः । सो० वं पाण्डोर्द्वितीयः
 पुत्रः । तन्माता कुन्ती । तस्योत्पत्तिः । आ०
 १२९ । ५२ ॥ तस्य सगर्भ्यौ भ्रातरौ युधिष्ठिरः
 अर्जुनश्च । वैमात्रेयौ नकुलः सहदेवश्च ।

तस्योत्पत्ति । आ० १२९ । ५२ ॥
 तज्जन्मकालीनग्रहस्थिति । आ० १२९ । ६६ ॥
 तेन शिशुभावे मातुरङ्गादध पतितेन शतशृङ्गपर्वत-
 चूर्णन । आ० १२९ । ६१ ॥
 तेन बाल्यक्रीडाया दुर्योधनादिपराभव । आ०
 १३७ । १६ ॥
 तस्य सर्पैर्दशन । आ० १३७ । ४३ ॥
 तस्य बलरामाद्गदायुद्धशिक्षा । आ० १५१ । ५ ॥
 तस्य हिडिम्बेन सह युद्ध । आ० १६५ । ४१ ॥
 तेन हिडिम्बस्य वध । आ० १६६ । ३५ ॥
 तेन हिडिम्बापरिग्रह । आ० १६८ । १४ ॥
 तस्मै एकचक्रानगरे कुम्भकारेण महत्तरमृष्मयपात्र-
 दान । आ० १७१ । १८ ॥
 तेन बकवध । आ० १७७ । ८३ ॥
 तस्य प्रथमा भार्या हिडिम्बा राक्षसी । तस्य तस्या
 जात पुत्रो घटोत्कच । आ० ६३ । ८० ॥
 तस्यान्या भार्या काशिराजसुता जलन्धरा । तस्य
 तस्या जात पुत्र शर्वत्रात । आ० ६३ ।
 ७६ ॥
 तस्य मुरुया भार्या द्रौपदी । तस्य तस्या जात पुत्र
 सुतसोम । आ० ६४ । १६४ ॥
 तस्य नागायुतबलवच्च । आ० १३९ । २४ ॥
 स अष्टगुणरथ । उ० १६९ । ४ ॥
 तस्य विराटनगरे प्रसिद्ध नाम बलल इति । वि०
 ३ । ८ ॥ तत्र प्रच्छन्न नाम जयेश इति ।
 वि० ७ । ६६ ॥
 तस्य शूद्रत्व । वि० १० । १७ ॥ ३६ । १५ ॥
 तस्य शङ्ख पौण्ड्र । भी० २५ । १५ ॥
 तस्मै गदा मयेन बिन्दुसरस आहत्य दत्ता । स०
 ३ । ६ ॥
 तेन द्रौपदीस्वयवरे शल्यपराजयः । आ० २०५ ।
 ३४ ॥ भारतयुद्धे शल्यपराभवन । द्रो० १५ ॥
 तेन राजसूयार्थं दशार्णदेशविजयः । स० ३० । ५ ॥
 तेन दुर्योधनपराजयः । भी० ७९ । १५ ॥

तेन भीष्मपराजय । भी० ८८ । १२ ॥
 तेन जरासन्धवध । स० २५ । ९ ॥
 तेन किर्मीरवध । व० ११ । ६७ ॥
 तेन जटासुरवधः । १५८ । ७० ॥
 तेन मणिमन्नामकदैत्यवध । व० १६१ । ८३ ॥
 तेन जीमूतमल्लवध । वि० १५ । ५२ ॥
 तेन कीचकवध । वि० २६ । ३९ ॥
 तेन उपकीचकवधः । वि० २७ । ४५ ॥
 तेन द्रोणसारथेर्वध । भी० ७५ । ३१ ॥
 तेन द्रोणरथभञ्जन । द्रो० १२७ । ६७ ॥
 तेन पुनर्द्रोणाचार्यरथाष्टकभञ्जनपूर्वकमर्जुनदर्शनात्सि-
 हनाद । द्रो० १२८ । १८-३३ ॥
 तेन दुश्शासनस्य भुजोत्पाटनेपूर्वक वध । क०
 ८७ । २८ ॥
 तेन दुर्योधनस्य ऊरुभेदने प्रतिज्ञा । स० ९२ ।
 ३२ ॥
 तेन दुर्योधनवधः । श० ५९ । ४७ ॥
 तत्सुति । व० १५५ । २० ॥
 तत्प्रतापवर्णन धृतराष्ट्रेण । उ० ५१ ॥
 तन्माहात्म्यकथन । उ० ७६ ॥ भी० १०२ ।
 २८ ॥ ११३-११४ ॥ द्रो० २०१ ।
 ८ ॥ श० ३३ । २२ ॥ ६२ । १ ॥
 तेन स्वसामर्थ्यकथन । उ० ७५ ॥
 तस्य अजगरेण ग्रहण । व० १८० । २७ ॥
 तस्य हनुमता सवाद । व० १४९ ॥
 तेन दुश्शासनवक्षोविदारण । क० ८७ । २९ ॥
 तेन शल्येन सह गदायुद्ध । श० ११ ॥
 तद्धननोद्योगः बलरामेण । श० ६१ । ९ ॥
 तेनाश्वत्थामवधाय प्रस्थान । सौ० ११ । ३० ॥
 तेन द्रौपदीसमाश्रासन । सौ० १६ । २२ ॥
 तस्य गान्धार्या सह दुर्योधनवधस्य न्याय्यत्वान्याय्य-
 त्वविषयकविवाद । स्त्री० १४ ॥
 तेन दुर्योधनश्राद्धार्थं धृतराष्ट्राय धनदानानभ्यनुज्ञानं ।
 आश्र० १२ । १५ ॥

तेन धृतराष्ट्र प्रति वैराग्यार्थं परुषभाषण । आश्र०
३ । ७ ॥

तस्य महाप्रस्थानगमने पतन । महा० २ । २३ ॥

तेनाश्वत्थामवधप्रतिज्ञानं । द्रो० १९८ । २४ ॥

तच्छिरसि अश्वत्थामप्रत्युक्तनारायणास्त्रस्य प्रज्वलन ।

द्रो० २०० । ७० ॥

तस्याश्वत्थाम्ना सह युद्ध । क० १२ ॥

तस्य विशोकनाम्ना स्वसारथिना सह सवादः । क०
८० ॥

तस्य दुःशासनेन सह विवाद । क० ८६ । ३६ ॥

२ भीमसेनः । देवगन्धर्व । आ० ६६ । ४२ ॥

३ भीमसेनः । क्षत्रिय । सो० व० अनशुष

पुत्रस्य परीक्षित पुत्र । तद्भार्या सुकुमारी ।

तत्पुत्र परिश्रवा । आ० ६३ । ४५ ॥

४ भीमसेनः । पाण्डवपौत्रस्य परीक्षित पुत्रः ।

जनमेजयस्य भ्राता । आ० ३ । १ ॥

भीमा । (भीमरथी) । भी० ९ । २२ ॥

भीष्मः । गाङ्गेय । तालकेतुः । पितामहः ।

देवव्रत । शान्तनुपुत्रः । तन्माता गङ्गा । आ०

६३ । ५० ॥ ६८ । ७५ ॥ वि० ३७ ।

२ ॥

तस्योत्पत्ति । आ० ६४ । १३३ ॥

तस्य यौवराज्येऽभिषेक । आ० १०७ । ४४ ॥

तस्मै शान्तनुना स्वच्छन्दमरणवरदान । आ० १०७ ।

११९ ॥

तेन महाभारतयुद्धे दश दिनानि युद्धकरण । आ०

२ । ३० ॥

तेन दाशराजसमीपे भयङ्करप्रतिज्ञाकरण । आ०

— १०७ । ८६ ॥

तेन काशिराजकन्यात्रयहरण । आ० १०९ । १९ ॥

तस्य साल्वेन सह युद्ध । आ० १०९ । ३९ ॥

तस्य विलापः पाण्डवाना जतुगृहे दाहवार्ताश्रवणात् ।

आ० १६२ । ३० ॥

तेन कर्णाधिकेपः । उ० २१ । १६ ॥

तस्य ध्वजस्तालः । उ० १५० । ५ ॥

तस्य दुर्योधनेन सैन्यापत्येऽभिषेकः । उ० १५६ ।
२६ ॥

तस्य परशुरामेण सह युद्ध । उ० १७९—१८५ ॥

तस्य परशुरामेण सह युद्धे रथादध पतन तत्र गङ्गाया
आगमन च । उ० १८२ ॥

तस्य परशुरामेण सह युद्धदिने निशीथे निद्राया

दिव्यपुरुषैः प्रस्वापनास्त्रानुस्मरण । उ० १८३ ॥

तत्पराक्रमवर्णन । भी० १०९ ॥ ११८ ॥

तत्कृता श्रीकृष्णस्तुति । अस्याः स्तुते भीष्मस्तव-

राज इति नाम । शां० ४६ । ३९ ॥

[तत्कृता श्रीकृष्णस्तुति । भा० १ । ९ ॥]

तद्वधकथा सक्षेपेण । भी० १३ ॥

तद्वधोपायः । भी० १०७ ॥

तत्सारथे. सात्यकिना वध । भी० ५४ । ११४ ॥

तद्वधेच्छया श्रीकृष्णेन चक्रायुधग्रहण । भी० ५९ ।

९१ ॥

तस्यार्जुनेन बाणमयोपधानकल्पन । भी० १२० ।

४५ ॥

तस्मै पर्जन्यास्त्रप्रयोगेणार्जुनेन पानीयदान । भी०

१२१ । २६ ॥

तेनार्जुनप्रशसनपूर्वक दुर्योधनं प्रति पाण्डवै शमवि-

धानं । भी० १२१ । ३१—५८ ॥

तस्य शरतल्पगतस्य गान्धार्या वर्णनं । स्त्री० २३ ।

१८ ॥

तस्मै पाण्डवादीना धर्मोपदेशोपयोगितया श्रीकृष्णेन

शरीरदार्ढ्यदान । शा० ५१ । १४ ॥

तस्य मरण । अनु० २७४ । ६ ॥ [भा० १ ।

९ ॥]

भीष्मकः । स० ४ । ३७ ॥ ३२ । १३ ॥

[विदर्भदेशाधिपतिः । रुक्मिण्याः पिता ।

तत्पुत्रो रुक्मी । भा० १० । ५२ ॥]

+ भीष्मवधपर्व । भी० ४३—१२२ ॥

१ भुमन्युः । क्षत्रिय । सो० व० जनमेजयपुत्रस्य

धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । आ० १०१ । ४७ ॥

२ भुमन्युः । क्षत्रिय । सो० व० शाकुन्तलेयस्य
भरतस्य पुत्र । तद्भार्या सुधर्णा । तत्पुत्र
सुहोत्र । आ० ६३ । ३५ ॥ सुवर्णाया.
पुष्करिणीति नामान्तर । आ० १०१ । १३ ॥
तस्य पुत्रा दिविरथः सुहोत्र. सुहोता सुहविः
सुयजुः ऋचीकश्चेति षट् । आ० १०१ । १२ ॥

[अयं भुमन्यु भरद्वाजस्य रूपान्तर । तस्य वितथ
इति नामान्तर । भा० ९ । २० ॥]

+ भूगोलवर्णनं । भी० ५-९ ॥ [भा० ५ ।
१६-२० ॥ बृहन्नार० ३ ॥ पद्म० १ । ३
-९ ॥ वायु० ३४-५० ॥ विष्णु० २ ।
२-७ ॥ मत्स्य० १२१ ॥ कूर्म० १ । ४४
-४९ मार्क० ५१-५७ ॥ वराह० ७४-८९ ॥
ब्रह्म० १८-२७ ॥ देवीभा० ८ । ४-१३ ॥
लिङ्गपु० ४६ । गरुडपु० ५४-५७ ॥ शिवपु०
उमास० १७-१८ ॥]

भूतकर्ता । अग्निविशेष । व० २२४ । १ ॥

भूतकर्मा । क्षत्रिय । कौरवपक्षीय. । शतानी-
केन हत । द्रो० २५ । २३ ॥

भूतशर्मा । क्षत्रिय. । कौरवपक्षीयः । द्रो०
२० । ७ ॥

भूतानि । पृथिव्यादीनि पञ्च । तेषां सृष्टिः । शां०
३१५ ॥

तेषां गुणाः । व० २१५ । ३ ॥ भी० ५ । ५ ॥

शां० १९२ । १५ ॥ २५८ ॥ २६१ ॥

अनु० ३९ । १९ ॥ २४५ । २८ ॥ [भा०
३ । २६ ॥]

भूतिः । ऋषि । विश्वामित्रपुत्र. । अनु० ७ ।
५७ ॥

भूपतिः । अग्निविशेषः । व० २२४ । १ ॥

भूमिः । पृथिवीभूत । तदभिमानिदेवता च । तथा
ब्रह्माण प्रति शरणगमन । आ० ६५ । ३९ ॥

तस्या विष्णुनोद्धरणं । व० १४४ । २९ ॥

तद्दानफल । अश्व० १०२ । ९ ॥ अनु० ९७ ।
२ ॥ २३५ । ५१-६६ ॥

तस्या गुणाः । व० २१५ । ४ ॥ भी० ४ । ९ ॥
शां० २६१ । ३ ॥

भूमिञ्जयः । क्षत्रिय. । विराटपुत्र उत्तरकुमार ।
वि० ३७ । ९ ॥ उत्तरशब्द पश्यत ।

+ भूमिपर्व । भी० ११-१२ ॥

भूरिः । क्षत्रिय. । सो० व० पूरुवश्य । सोमद-
त्पुत्र । तद्भ्रातरौ भूरिश्रवा शलश्च । आ०
२०१ । १५ ॥ [भा० ९ । २२ ॥]

तस्य सात्यकिना वध । द्रो० १६७ । १२ ॥

१ भूरिद्युम्नः । वीरद्युम्नपुत्रः कश्चन क्षत्रिय ।
स० ८ । १९ ॥ शां० १२७ । १४ ॥

२ भूरिद्युम्नः । ऋषिः । उ० ८२ । २७ ॥

भूरिबलः । क्षत्रिय. । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र. ।
भीमसेनेन हत. । शा० २५ । ५ ॥

भूरिश्रवाः । क्षत्रिय । सो० व० सोमदत्तपुत्रः ।
आ० २०१ । १५ ॥ रथयूथपयूथपः । उ०
१६५ । २८ ॥ अस्य यूपकेतुरिति नामान्तरं ।
द्रो० २५ । ५६ ॥

तद्भ्रातरौ भूरि शलश्च । तस्य सात्यकिना सह युद्ध ।
भी० ६३ ॥ ७४ । २७ ॥ द्रो० १४२ ॥

तत्पुत्राणां सात्यकिना वध. । भी० ७४ । २५ ॥
तस्य सात्यकिना सह युध्यत सत भुजच्छेदो-
ऽर्जुनेन । द्रो० १४२ । ८६ ॥

तस्य प्रायोपविष्टस्य शिरश्छेद सात्यकिना । द्रो०
१४३ । ६८ ॥

तच्छववर्णनं गान्धार्या । स्त्री० २४ । १ ॥

भूलिङ्गशकुनिः । कुलिङ्गशकुनिशब्द पश्यत ।

भृगुः । ब्रह्मर्षिः । ब्रह्मणो हृदयादुत्पन्न । (अयं स्वायं-
भुवमन्वन्तरीयः ।) तत्पुत्र कवि । तस्यान्य
पुत्रश्चयवन । आ० ६७ । ४१-४५ ॥

तस्यान्यौ पुत्रौ धाता विधाता च । तत्पुत्री लक्ष्मीः ।
अत एव सा भार्गवी । आ० ६७ । ५० ॥

[तत्पत्नी ख्याति. । भा० ४ । १ ॥ विष्णु०
१ । १० ॥]

[तद्भार्यायाः शुक्रमातुर्विष्णुना वध. । देवीभा० ।
 ४ । ११ ॥]
 तस्यैव वैवस्वतमन्वन्तरे द्वितीयवार वरुणस्य क्रतौ
 पावकाज्जन्म । आ० ५ । ७ ॥ अनु०
 १३२ । ३६ ॥ अत एव स वारुणि. ।
 तद्भार्या पुलोमा । आ० ५ । १३ ॥ ६ । १२ ॥
 तत्पुत्रा. सप्त । च्यवन. वज्रशीर्ष शुचि. और्व
 शुक्रः वरेण्य. (विभु.) सवनश्चेति । अनु०
 १३२ । ४० ॥
 तेनाग्नि प्रति सर्वभक्षत्वशापदान । आ० ६ ।
 १४ ॥ शा० ४८ । २१ ॥
 तेन भरद्वाज प्रति सृष्टिप्रकारकथन । शां०
 १८० । ११ ॥
 तेन पुष्करास्तैन्ये शपथकरण । अनु० १४३ । १६ ॥
 तस्यागस्त्येन सह नहुषस्येन्द्रपदात्पातनविषये स-
 वाद. । अनु० १५६ । १४ ॥
 तद्वशकथन । आ० ५ । ६ ॥
 तद्वश्याना कार्तवीर्यैर्हननं । आ० १९४ । १९ ॥
 भृगुकच्छः । नर्मदासागरसगमस्थलस्थः क्षेत्रविशेष ।
 स० ३२ । ७८ ॥ Broach, on the river
 Narbada This was the hermitage
 of the Rishi Bhrgu
 भृगुतीर्थं । व० ९८ । १ ॥
 १ भृगुतुङ्गं । (भृगुतुन्दं) । क्षेत्र । आ० ६९ ।
 ६० ॥ २३५ । २ ॥ व० ८२ । ५१ ॥
 अनु० ६४ । १८ ॥
 २ भृगुतुङ्गः । (भृगुतुन्दः) । पर्वतः । व०
 १३२ । १९ ॥
 + भृत्यलक्षणं । शां० ११९ ॥
 भैमसेनिः । घटोत्कच. । भी० ८३ । ३३ ॥
 भैरवः । सर्प । आ० ५७ । १७ ॥
 १ भोगवती । निबन्धनमुनेर्माता । तयोः सवादः ।
 शा० २०५ । २ ॥
 २ भोगवती । नागलोकः । उ० १०३ । १ ॥
 भोगवतीतीर्थं । व० ८३ । ८६ ॥

भोजः । तद्देशाधिपति. कृतवर्मा । आ० २०१ ।
 ६ ॥ द्रो० ११४ । ७८ ॥ ११६ । ३२ ॥
 भोजकटं । विदर्भदेशान्तर्गत रुक्मिण आवास-
 स्थान । स० ३२ । १२ ॥ Ellichipur on
 the river Puina in Berar
 + भोजनविधिः । अश्व० १०९ । १ ॥
 भोजा । सौवीरस्य पुत्री । सात्यकेर्भार्या । द्रो०
 १० । ३३ ॥
 भोजाः । देश । भी० ९ । ४० ॥
 भौमनः । विश्वकर्मा । तेनामृतरक्षण । आ०
 ३२ । ३ ॥
 भौमेयाः । जना । स० ७८ । ९७ ॥
 भ्रमरः । जयद्रथस्य भ्राता । व० २६६ । ११ ॥

म.

मकरकेतुः । प्रद्युम्न. । व० १८ । ११ ॥
 मकरध्वजः । क्षत्रिय. । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
 भीमसेनेन हत । भी० ९६ । २७ ॥
 मकरी । नदी । भी० ९ । २३ ॥
 मगधाः । देश । भी० ९ । ४५ ॥ The
 Province of Behar Its western bound
 ary was the river Sone The an-
 cient capital of Magadha was sometime
 Rajgir.
 तत्स्था. पञ्च पर्वताः । वैहार. वाराहः वृषभः
 ऋषिगिरि. (ऋषभकूटः) चैत्यकश्चेति । स०
 २१ । २ ॥
 मङ्गलकः । ऋषि । सुकन्याया मातरिश्वनो
 जातः । शा० ३९ । ३२ ॥ व० ८१ । ११६ ॥
 तस्य पुत्रास्सप्त । वायुवेग वायुबल वायुहा वायुम-
 ण्डल. वायुज्वालः वायुरेताः वायुचक्र इति ।
 तस्य चरित्र । शा० ३९ । ३२ ॥ [पद्म० १ ।
 २७ ॥ ६ । १३६ ॥ स्कान्दपु० प्रभासख०
 प्रथमभा० २७० ॥]
 [स कश्यपस्य मानसः पुत्रः । वामनपु० ३८ ॥]

मङ्गिः । ऋषि । तत्कथा । शां० १७६ । ४ ॥
+ मङ्गलाचरणं । आ० १ । १ ॥ २८ ॥

मचक्रुकः । यक्ष । व० ८१ । २०० ॥

मचक्रुकं । तीर्थ । शा० ५४ । २८ ॥

मञ्जुला । नदी । भी० ९ । ३४ ॥

मणलूरं । (मणिपुरं) । पाण्ड्यदेशस्य अर्जुन-
श्वशुरस्य चित्रवाहनस्य पत्न । आ० ६३ ।
८१ ॥ २३५ । १७ ॥

तत्र तीर्थयात्रानिमित्तेनार्जुनस्य गमन । तत्र स्वपुत्रेण
बभ्रुवाहनेन सह युद्धं च । आ० २३५ ॥

तत्राश्वमेधाश्वरक्षणार्थमर्जुनस्य गमन । अश्व०
७९ ॥

तत्र राजसूयदिविजयार्थं सहदेवस्य गमन । स०
३३ । २९ ॥

मणिः । ऋषिः । स० ११ । २४ ॥

मणिनागं । क्षेत्र । व० ८२ । १०६ ॥

मणिपुरं । मणलूरशब्द पश्यत ।

मणिपुष्पकः । सहदेवस्य शङ्खः । भी० २५ ।
१६ ॥

मणिमती । वातापील्वलपुरी । तस्या दुर्जयेति
नामान्तर । व० ९४ । १-४ ॥

मणिमत्तीर्थं । व० ८० । १०२ ॥

मणिमन्थः । पर्वत । अनु० ४९ । ३३ ॥

१ मणिमान् । द्रौपदीस्यवरारिधिमार्गस्य ऋषिः ।
क्षत्रियः । आ० २०४ । ७ ॥

२ मणिमान् । सर्पः । स० ९ । १७४ JAN 1925

३ मणिमान् । राक्षसः । भीमसेनेन हत । व०
१६१ । ६७-८३ ॥

मण्डलकः । सर्पः । आ० ५७ । ८ ॥

मण्डलव्यूहः । कौरवाणा । भी० ८१ । २१ ॥

मण्डूककन्या । सुशोभना नाम । मण्डूकराज-
स्यायोः पुत्री । व० १९५ । ३२ ॥ तस्याः
पति इक्ष्वाकुवश्य परीक्षिन्नामा । तत्पुत्रा
शलो दलो बलश्चेति ।

मण्डूकराजः । आयुर्नामा । तत्पुत्री सुशोभना ।
व० १९५ । ३२ ॥

+ मण्डूकोपाख्यानं । व० १९५ ॥

मतङ्गः । ब्रह्मर्षिः । ब्राह्मण्या नापिताज्जातः । अनु०
३ । १८ ॥

तस्य रासभ्या सवाद । अनु० ३ । ८ ॥

तेन ब्राह्मण्यप्राप्त्यर्थं तपश्चरण । अनु० ४ । १ ॥

मतङ्गकेदारः । क्षेत्र । व० ८३ । १७ ॥

मतङ्गाश्रमः । क्षेत्र । व० ८२ । १०० ॥

मतिः । दक्षप्रजापते पुत्री । धर्मप्रजापतेः पत्नी
आ० ६७ । १५ ॥

मतिनारः । क्षत्रियः । सो० व० अनाधृष्टेः पुत्रः ।
तत्पुत्रा तस्य महान् अतिरिथः द्रुह्युश्च । आ०
८८ । १२ ॥ अन्यनारोप्ययमेवेति भाति ।

मत्सिल्लः । उपरिचरवसुपुत्रः । तन्माता गिरिका ।
आ० ६४ । ४४ ॥

मत्स्यः । उपरिचरवसुवीर्यान्मत्स्या उदरे जात
पुत्रः । तस्य स्वसा मत्स्यगन्धा (सत्यवती) ।
आ० ६४ । ८३ ॥

मत्स्यगन्धा । सत्यवतीशब्द पश्यत ।

मत्स्याः । देश । भी० ९ । ४० ॥

Matsya-Desa, the country around
jeypur including Alwar formerly

Virata west of Surasena Desa

मत्स्यावतारः । भगवतो नागयणस्य । व०
१९० ॥ [भा० ८ । २४ ॥]

+ मत्स्योपाख्यानं । व० १९० ॥ शां०

मदः । च्यवननिर्मित इन्द्रशत्रु । अनु० २६१ ।

२६ ॥

मदयन्ती । सू० व० सौदासस्य कल्माषपादस्य
पत्नी । आ० १२८ । ५० ॥ अश्व० ५७ ।

१९ ॥

मदिराक्षः । (मदिराश्वः) । विराटस्य आता ।

वि० ३३ । २० ॥ रथोदारः । उ० १७१ ।
१५ ॥
१ मदिराश्वः । मदिराक्षशब्द पश्यत ।
२ मदिराश्वः । सू० व० दशाश्वस्य पुत्रः क्षत्रियः ।
तत्सुतो द्युतिमान् । अनु० २ । ८ ॥
+ मद्यं । तदुत्पत्ति तत्पाने दोषश्च । अनु०
२३१ । २९ ॥
तत्पाननिषेधः । आ० ७० । ७२ ॥ तत्पान-
प्रायश्चित्त । शां० १६३ । ४७ ॥
मद्राजः । क्षत्रियः । शल्यः । आ० १ ।
२३१ ॥
तस्य व्यासेन सह भगवन्माहात्म्यविषये सवादः ।
अनु० १५ ॥
मद्राः । देशः । भी० ९ । ४२ ॥ A country
in the Punjab between the Ravi and
the Chenab Its capital was Sakala
तेषा निन्दा । क० ३४ । ३७ ॥
मद्राधिपः । क्षत्रियः । शल्यः । भी० ८५ ।
१४ ॥
+ मधुकैटभोत्पत्तिः । शां० ३५७ । २४ ॥
तयो कथा । व० २०६ । २३ ॥ शां० ३५७ ।
२४ ॥
तयोर्वधः । सू० ४४ ॥ शां० ३५७ । ६९ ॥
मधुच्छन्दाः । विश्वामित्रस्य पुत्र । अनु० ७ ।
५० ॥
मधुपर्कः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । १४ ॥
+ मधुपर्के गोः समनुज्ञानं । आ० ६० ।
१४ ॥
मधुमन्तः । देशः । भी० ९ । ५३ ॥
मधुरा । शूरसेनदेशस्य राजधानी । श्रीकृष्णस्य
जन्मस्थान । सू० १९ । २५ ॥ Muttra
the capital of Surasena Desa
मधुवटी । देव्याः स्थानं । व० ८१ । ९४ ॥
मधुसूदनः । भगवान्नारायणः । तन्नामनिर्वचन ।
उ० ६९ । ४ ॥

मधुस्रवतीर्थं । व० ८१ । १५० ॥
मध्यदेशः । देश । शां० १६७ । ३ ॥
+ मनः । आन्तर ज्ञानेन्द्रिय । तस्य गुणाः । शां०
२६१ । ९ ॥
तज्जये सर्वेन्द्रियाणा जयः । अश्व० ३१ । ५ ॥
तस्य इन्द्रियैः सह विवाद । अश्व० २३ ॥
मनस्युः । क्षत्रियः । सो० व० प्रवीरस्य पुत्रः ।
तन्माता शूरसेनी । तद्भार्या सौवीरी । तत्पुत्रा,
मिश्रकेश्या जाता शक्तः सहनन वाग्मी च ।
आ० ८८ । ५ ॥
मनस्विनी । देवस्त्री । तत्पुत्रश्चन्द्रमा । आ०
६७ । १९ ॥
१ मनुः । वैवस्वतः । आ० ६९ । १५ ॥
अश्व० ४ । २ ॥ तत्पुत्रा इक्ष्वाकुप्रभृतयो
दश । आ० ६९ । २० ॥ [तत्पत्नी श्रद्धा
भा० ९ । १ ॥]
तस्य बृहस्पतिना सवादः । शां० १९९-२०४ ॥
तस्य सुवर्णनामकेन तपस्विना सह सवादः पुष्पधूपदी-
पदानादिविषये । अनु० १५५ ॥
[मनवः । चतुर्दश । हरि० १ । ७ ॥ विष्णु०
३ । १ ॥ ब्रह्म० ५ ॥ ब्रह्म० वै० २ । ९३ ॥
मार्कण्डे० ५० ॥]
२ मनुः । प्राधाया पुत्री । आ० ६६ । ४५ ॥
३ मनुः । अग्निविशेष । व० २२३ । ४ ॥
मनोजवतीर्थं । व० ८१ । ९३ ॥
मनोनुगः । देशः । भी० १२ । २१ ॥
१ मनोरमा । अप्सरा । आ० ६६ । ५० ॥
१३२ । ४४ ॥
२ मनोरमा । (मनोहरा) । सरस्वतीनद्याः काचन
शाखा । शा० ३९ । ४ ॥
१ मनोहरा । काचन देवस्त्री । तत्पुत्रः शिशिरः
प्राणः रमणश्च । आ० ६७ । २२ ॥
२ मनोहरा । द्वितीय मनोरमाशब्दं पश्यत ।
+ मन्त्रस्य गोपनप्रकारः । आ० १५३ ।
९२ ॥

+ मन्त्रपर्व । स० १—१९ ॥

+ मन्त्री । अमात्यशब्द पश्यत ।

मन्थरा । कैकेय्या दासी । व० २७७ । १३ ॥

मन्दकाः । देश । भी० ९ । ४३ ॥

मन्दगा । नदी । भी० ९ । ३३ ॥

मन्दपालः । शार्ङ्गकपक्षिरूपवान्कश्चन ऋषिः । तद्भार्या जरितानाम शार्ङ्गी । तत्पुत्रा । जरितारि सारिसृक्क. द्रोण. स्तम्बमित्रश्चेति । आ० २५५ । १५ ॥ अनु० ५३ । २१ ॥ तस्यान्या भार्या लपिता । आ० २५५ । १८ ॥

मन्दरः । पर्वतः । व० १६४ । ४ ॥

तेनामृतमथन । आ० १८ । १ ॥

तत्र पाण्डवाना गमन । व० १४४ । २ ॥

मन्दवाहिनी । नदी । भी० ९ । ३३ ॥

मन्दाकिनी । नदी । भी० ८३ । ५८ ॥

मन्युः । अग्निविशेष । व० २२३ । ११ ॥

ममता । अङ्गिर पुत्रस्योच्यथ्यऋषेर्भार्या । आ० ११३ । ९ ॥ विशेषमुच्यथ्यशब्दे पश्यत ।

मयः । असुराणा शिल्पी । अर्जुनेन खाण्डवदाहान्मोचित । आ० २५४ । ३९ ॥

तेन पाण्डवसभानिर्माण । स० १ । २५ ॥

तस्य देवै सह युद्ध । स० ५१ । ७ ॥

+ मयदर्शनपर्व । आ० २५४—२६० ॥

मयूरः । वृषसेनस्य केतु । द्रो० १०५ । १६ ॥

मयूरकेतुः । स्कन्दः । व० २३३ । ३ ॥

+ मरणं । प्राणवियोग । तत्सूचकान्यरिष्टानि । शां० ३२२ । ८ ॥ अनु० १५० ॥ १६९ । १ ॥

तत्रभेदाः । अनु० २४२ ॥

[तात्कालिककष्टनिरूपण । भा० ३ । ३० ॥]

१ मरीचिः । ब्रह्मर्षिः । ब्रह्मणो मानसः पुत्र । तत्पुत्र कश्यपः । आ० ६३ । २ ॥ ६६ । १० ॥ ६७ । ४ ॥ स० ७ । १७ ॥ ११ । १८ ॥ शां० २०७ । ४ ॥

[तस्य भार्या कर्दमप्रजापतिपुत्री कला । भा० ४ । १ ॥]

[तस्यान्या भार्या ऊर्णा । तत्पुत्रा षट् । ते ब्रह्मशापात् हिरण्यकशिपो पुत्रा भूत्वा पुन वसुदेवादेवक्या श्रीकृष्णोत्पत्ते पूर्वमुत्पन्ना । भा० १० । ८५ ॥

२ मरीचिः । अप्सरा । आ० १३२ । ४४ ॥

मरीचिपाः । ऋषयः । अनु० ४५ । ४१ ॥

मरुकाः । जनाः । स० ७८ । ९७ ॥

मरुतः । एकोनपञ्चाशत् । कश्यपादित्या जाताः देवयोनय पुत्राः । आ० १३२ । ५३ ॥

शा० २०७ । २४ ॥

[तेषामुत्पत्ति । भा० ६१ । १८ ॥ रा० १ । ४६—४७ ॥]

मरुत्तः । क्षत्रियः । सू० व० अविक्षत पुत्र । अश्व० ४ । २३ ॥ स० ७ । १७ ॥ ८ । १० ॥

तस्य कथा । द्रो० ५५ । ४६ ॥ शां० २८ । १७ ॥ अश्व० ४ ॥ [रा० ७ । १८ ॥]

[तद्वशकथन । भा० ९ । २ ॥]

तस्य वृतराष्ट्रेण सवादः । अश्व० १० । ३ ॥

तेन यज्ञार्थं सवर्तऋषेरन्वेषण । अश्व० ६ । २० ॥ तद्यज्ञः । अश्व० ९ । ४ ॥

१ मर्यादा । सो० व० अपराचीनस्य भार्या । तत्पुत्रोऽरिह । आ० ६३ । १७ ॥

२ मर्यादा । देवातिथिभार्या । तत्पुत्र ऋचः । आ० ६३ । २३ ॥

मलजाः । (मलदाः) । करुशदेशसमीपस्थो देशः । भी० ९ । ४५ ॥ Malada, The western portion of the district of Shahabad

मलदा । नदी । व० ८० । ९३ ॥

मलयः । कुलपर्वतः । भी० ९ । ११ ॥ ११ । १५ ॥

मलयध्वजः । क्षत्रियः । मणल्लेश्वर पाण्ड्यः । चित्राङ्गदाया पिता । अर्जुनस्य श्वशुरः । अस्य

प्रवीर इति चित्रवाहन इति च नामान्तरे । स०
३३ । २९ ॥ आ० २३५ । १७ ॥ अश्व-
त्थाम्ना हतः । क० ५६ । ४४ ॥

+ मल्लहननं । भीमसेनेन । वि० १५ । ५२ ॥

मल्लाः । देशः । भी० ९ । ४६ ॥ There are
two Malla desa, one is in the west—
the Multan The other is in the
east—the country in which the Paras-
nath hills are situated, that is por-
tions of the districts of Hazaribagh
and Manbhum

मसीराः । देशः । भी० ९ । ५३ ॥

महत्तरः । अग्निविशेषः । व० २२२ । ९ ॥

+ महत्तत्त्वनिरूपणं । अश्व० ४१ । १ ॥

महद्दयुम । क्षेत्र । आ० ३ । १४२ ॥

महाकर्णः । अम्बुवीचस्य मन्त्री । आ० २२३ ।
१९ ॥

महाकालः । बाणासुर । आ० ६६ । २१ ॥

+ महाकुललक्षणं । उ० ३६ । २२ ॥

महागौरी । नदी । भी० ९ । ३३ ॥

महानदी । नदी । आ० २३५ । ७ ॥ भी०
९ । १४ ॥ A river in Orissa.

महापद्मपुरं । गोमतीतीरस्थ पत्तन । शां०
३६३ । १ ॥

महापार्श्वः । असुरः । स० ९ । १६ ॥

महापुरुषस्तवः । शां० ३४६ ॥

महाबलिः । बलिशब्दं पश्यत ।

महाबाहुः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९८ ॥ १०८ ॥ १३१ । ६ ॥

१४ ॥ भीमसेनेन हतः । द्रो० १५८ । १७ ॥

महाभारतं । भारतशब्दं पश्यत ।

तच्छब्दनिर्वचनं । आ० १ । २९७—३०० ॥

महाभिषक् । (महाभिषः) । क्षत्रियः ।
सू० व० । आ० १०२ ॥

महाभूतानि । भूतशब्दं पश्यत ।

महाभौमः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुवश्यस्या-
रिहस्य पुत्रः । तन्माता आङ्गी । तद्भार्या सुयज्ञा ।
तत्पुत्र अयुतानाथी । आ० ६३ । १८ ॥

महामती । अङ्गिरसः पुत्री । व० २२१ । ८ ॥

महायज्ञाः । पञ्च । अश्व० १०४ । ८ ॥

महारवः । यादवः । आ० २३९ । ११ ॥

महारौरवः । नरकविशेषः । अनु० २३० । ९ ॥

महालक्ष्मीः । लक्ष्मीशब्दं पश्यत ।

१ महाशिराः । असुरः । स० ९ । १८ ॥

२ महाशिराः । ऋषिः । स० ४ । १६ ॥

महाशोणः । नदः । स० २० । २७ ॥

महाश्रमतीर्थः । व० ८२ । ५४ ॥

महाश्वः । यमसभास्थः क्षत्रियः । स० ८ ।
१९ ॥

महासेनः । स्कन्दः । स० ११ । ५२ ॥

महाहनुः । सर्पः । आ० ५७ । १० ॥

महिष्मती । अङ्गिरसः पुत्री । व० २२१ । ७ ॥

महीषकाः । देशः । भी० ९ । ५९ ॥ माहि-
षकशब्दं पश्यत ।

महेन्द्रः । कुलपर्वतः । आ० २३५ । १३ ॥
व० ८३ । १६ ॥ भी० ९ । ११ ॥

Mahendra Mali Hills in Ganjam Dt

तत्र परशुरामस्य वासः । व० ११८ । १४ ॥

महेन्द्रा । नदी । भी० ९ । २२ ॥

१ महोदरः । सर्पः । आ० ३५ । १६ ॥

२ महोदरः । ऋषिः । यस्य जङ्घाया सलमं पूति-
गन्धि राक्षसशिरः औशनसतीर्थस्नानान्मुक्तम-
भूत् । शा० ४० । २० ॥

३ महोदरः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १३१ । ७ ॥ ६८ । ९७ ॥

भीमसेनेन हतः । भी० ८८ । २७ ॥

महौजाः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ५२ ॥

+ मांसभक्षणनिन्दा । अनु० १७६ ।

—१७८ ॥ २३३ ॥

माकन्दी । गङ्गातीरस्थ दुपदनगर । आ० १४८ । ७८ ॥ पाण्डवप्रार्थिते ग्रामपञ्चके-
 ज्यतमः । उ० ३१ । १९ ॥
१ मागधः । क्षत्रिय । मगधदेशाधिपतिः । अभि-
 मन्युना हतः । भी० ६२ । ४८ ॥
२ मागधः । जरासन्ध ।
माठरचनं । व० ८६ । १० ॥
माणिभद्रः । यक्षराज । आ० ६४ । २७ ॥
 व० १४१ । ७ ॥ स० १० । १६ ॥
 तस्य कुण्डधारेण सवाद । शां० २२७ ॥
माणिवरः । यक्ष । व० १४१ । ५ ॥
माण्डव्यः । अणीमाण्डव्यशब्द पश्यत ।
मातङ्गाः । गजा । क्रोधवशापुत्र्या मातङ्गचा-
 स्तेषामुत्पत्तिः । आ० ६७ । ६६ ॥
मातङ्गी । क्रोधवशाया पुत्री । तत्पुत्रा मातङ्गा ।
 आ० ६७ । ६१—६६ ॥
मातरिश्वा । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । १४ ॥
मातलिः । इन्द्रस्य सारथि । तद्धार्या सुधर्मा ।
 तत्पुत्री गुणकेशी । उ० ९७ । १९ ॥
 तत्पुत्रो गोमुख । उ० १०० । ८ ॥ [स जय-
 न्तस्य सारथि । रा० ७ । २८ ॥]
 तेन स्वपुत्र्या वरान्वेषण । उ० ९७—१०५ ॥
 तस्य पाताललोकगमन । उ० ९८ । ८ ॥
 तस्येन्द्रेण सह सेव्यताप्रयोजकगुणविषये सवाद ।
 अनु० १५३ ॥
 तदागमनमर्जुनसमीपे । व० ४२ । २ ॥
 तेन श्रीराम प्रति स्थानयन । व० २९१ । १२ ॥
 + **मातापित्रोः ऋणापनोदनं** । शां० २९० ॥
 + **मातृगणः** । व० २३० । १४ ॥ श०
 ४७ । १ ॥
मातृतीर्थं । व० ८१ । ५८ ॥
मातृमहिमा । शां० १०८ ॥
माद्री । पाण्डोर्द्वितीया भार्या । मद्राधिपस्य ऋता-

यनस्य दुहिता । शल्यस्य स्वसा । आ० ६३ ।
 ५९ ॥ १३४ । ८२ ॥
 तस्या धृत्यशत्व । आ० ६८ । १६० ॥
 तस्या विवाह । आ० १२२ ॥
 तस्यामश्विनो सकाशान्कुलसहदेवयोरुत्पत्तिः । आ०
 १३३ । १८ ॥
 तस्याः सङ्गेन पाण्डोर्मरण । आ० १३४ । २६ ॥
 तस्या पाण्डोरनुमरण । आ० १३४ । ११० ॥
माधवः । श्रीकृष्णः । तन्नामनिर्वचनं । उ०
 ६९ । ४ ॥
माधवी । ययातिपुत्री । आ० ८७ । २३ ॥
 तस्या प्रसूत्यन्तेप्रसूत्यन्ते कन्यात्वप्राप्तिवरलाभः ।
 उ० ११६ । १७ ॥
 तस्याः पुत्राश्चत्वारः । इक्ष्वाकुवश्यात् हर्यश्वाज्जातः
 वसुमना । उ० ११६ । २३ ॥ काशीश्वराद्दि-
 वोदासाज्जात प्रतर्दन । उ० ११७ । १८ ॥
 भोजनगराधिपतेरुशीनराज्जात शिबि । उ०
 ११८ । २० ॥ विश्वामित्राज्जातोऽष्टक । उ०
 ११९ । १८ ॥
 तस्या स्वयवर । उ० १२० । १ ॥
 तस्यास्तपस्यन्त्या स्वर्गाच्युतस्य स्वपितुर्यायातेरष्टका-
 दिभि सवादकाले तत्रागमनं । आ० ८७ ।
 १७ ॥
मानवी । नदी । भी० ९ । ३२ ॥
मानसः । सर्प । आ० ५७ । १६ ॥
मानुषतीर्थं । व० ८१ । ६५ ॥
मान्धाता । क्षत्रियः । सू० व० युवनाश्वस्य पुत्रः ।
 स० ८ । ८ ॥ तस्य कुरुपार्थयुद्धदिदृक्षया
 इन्द्रप्रासादे स्थिति । वि० ५३ । १४ ॥
 तस्योत्पत्ति । व० १२७ । २८ ॥
 तन्नामनिर्वचन । व० १२७ । ३० ॥
 तस्य चरित्र । व० १२७ ॥ द्रो० ६२ ॥ शां०
 २८ । ८१ ॥
 तस्य वसुहोमेन सवाद । शां० १२२ ॥

तस्य उच्यथेन सवादः । शां० ९० । ९१ ॥
[तस्य भार्या शशबिन्दो पुत्री बिन्दुमती । तत्पुत्राः
पुरुकुत्स, अम्बरीष मुचुकुन्दश्च । भा० ९ । ६ ॥
वायु० ८८ ॥]

[तस्य पुत्र्यः पञ्चाशत् । सौभरिकृषेर्भार्या । भा०
९ । ६ ॥ विष्णु० ४ । २ ॥]

मारिषा । नदी । भी० ९ । ३६ ॥

१ मारीचः । मरीचिकृषिपुत्रः काश्यपः ।

२ मारीचः । ताटकापुत्रो रावणसचिवो राक्षसः ।
तद्भ्राता सुबाहु । स० ५० । ५ ॥

तस्य वधो रामेण । व० २७९ । २१ ॥

मारुतन्तव्यः । विश्वामित्रस्य पुत्र ऋषिः ।
अनु० ७ । ५४ ॥

मार्कण्डेयः । मृकण्डपुत्रो महर्षिः । व० १३० ।
७ ॥ स० ४ । २१ ॥ ११ । २२ ॥

तस्य पत्नी धूमोर्णा । अनु० २४८ । ४ ॥

तस्य चरित्र । व० १३० । ६ ॥ १९१-१९२ ॥

[भा० १२ । ८-१० ॥ ब्रह्म० ५२-५६ ॥
बृहन्नारदी० ४-५ ॥]

[तस्य वशः । भा० ४ । १ ॥]

तदागमन पाण्डवसमीपे द्वैतवने । व० २५ । ४ ॥

तदागमन पाण्डवसमीपे काम्यकवने । व० १८५ ।
४१ ॥

तस्मै महेश्वरेण दीर्घायुष्प्रदान । व० १३० । ३२ ॥

तेन श्रीकृष्णस्य सर्वोत्तमत्वकथनं । व० १९२ ।
५१ ॥

तस्य नारदेन सह चतुर्युगधर्मविषये सवादः । अनु०
५४ ॥

तस्मै श्रीनारायणेन प्रलयप्रदर्शन । व० १९१ ।
९० ॥

तस्य नारदेन सह स्त्रीणा विषये सवाद । अनु०
५७ ॥

मार्कण्डेयतीर्थ । व० ८२ । ७९ ॥

+ मार्कण्डेयसमास्यापर्व । व० १८४
—२३३ ॥

मार्कण्डेयाश्रमः । गोमतीसरयूसगमस्थले विद्य
मान क्षेत्र । तत्र पाण्डवाना गमन । व०
१३० । १ ॥ At the confluence of the
Saraju and the Gomati, near Bages-
wara in the district of Kumaun
Markanda Rishi performed asceticism
at this place

मार्गणप्रिया । प्राधापुत्री । आ० ६६ । ४५ ॥

+ मार्गशीर्षादिद्वादशद्वादशीव्रताचरणं ।
अश्व० ११४ । १४ ॥

+ मार्जारमूषककथा । उ० १६० । १५ ॥
शां० १३८ । १८ ॥

१ मार्ताण्डः । देवगव्याः सुरभ्या भर्ता । अनु०
११७ । ११ ॥

२ मार्ताण्डः । सूर्यः । आ० ६९ । १५ ॥

१ मार्तिकावतकः । क्षत्रियः । तन्नामकदेशा-
धिपः साल्वः । व० १४ । १६ ॥ २० ।
१५ ॥ द्रो० ४८ । ८ ॥

२ मार्तिकावतकः । चित्ररथनामा गन्धर्वः ।
स्त्रीभि सह जले क्रीडन्त य दृष्ट्वा जमदग्निभार्या
रेणुका तस्मै स्पृहयाञ्चकार । व० ११७ । ६ ॥

मार्दमर्षिः । ऋषिः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
७ । ५७ ॥

मालयः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १४ ॥

मालवाः । देशः । भी० ९ । ६० ॥ Malwa
Its capitals were Ujjaini and Dhara-
nagara at the time of Raja Bhoja
It is situated in the north-west of
Anupadesa.

१ मालवी । केकयनाम्नः सूतस्य भार्या । कीच-
कादीना माता । विराटराजभार्यायाः सुदोष्णाया
मातृष्वसा । विमाता च । वि० २१ । १४ ॥

२ मालवी । अश्वपतेर्भार्या सावित्र्या माता । व०
२९८ । ६१ ॥

१ मालिनी । विभीषणमाता । व० २७६ । ८ ॥
Malini is the name of a river, which

falls into the river Ghagra (Saraju) fifty miles above Ajodhya The Hermitage of Kanva stands upon it

२ मालिनी । अप्सराः । वि० १४ । ३२ ॥

३ मालिनी । कण्वाश्रमसमीपस्था नदी । आ० ९१ । २३ ॥

४ मालिनी । विराटनगरे द्रौपद्या अज्ञातवासे नाम । वि० १४ । ४५ ॥

माल्यपिण्डकः । सर्प । उ० १०३ । १३ ॥

माल्यवान् । पर्वत । भी० ६ । १३ ॥ स० २९ । ४५ ॥ व० १५९ । ३८ ॥ North ern portion of the Eastern Ghats in the Districts of Cuddapa, Kurnool, Nellore, Guntur etc

मावेल्लुकाः । तन्नामकदेशस्था जना । द्रो० १७ । २० ॥

मासः । (माषः) । ऋषभरूपी राक्षसः । यस्य नालेन जरासन्धः । तिस्रो भेरीश्चकार । स० २१ । २० ॥

+ मासनियामकभगवद्रूपाणि । अनु० १७१ ॥

+ मासाहसपक्षी । कुलिङ्गशकुनिशब्द पश्यत ।

माहिकाः । देशः । भी० ९ । ४६ ॥

माहिषकाः । (महीषकाः) । देशः । अश्व० ८४ । ११ ॥ (मैसूर । भारतभ्रमणपत्रे ११३४ ॥) Mysore

माहिष्मती । नगरी । यस्या अधिपति कार्तवीर्यः नीलश्च । स० ३२ । २३ ॥ Maheshwara on the right bank of the Nerbuda forty miles south of Indore

माहेन्द्रः । पर्वत । माहेन्द्रशब्द पश्यत ।

माहेयाः । देशः । भी० ९ । ४९ ॥

माहेश्वरज्वरः । शां० २८९ । ४ ॥ [हरि० २ । १२२-१२३ ॥]

माहेश्वरीधारा । तीर्थ । व० ८२ । ११७ ॥

मिञ्जिकाः । रुद्रसभवा । व० २३१ । १० ॥

मिञ्जिका । रुद्रसभवा । व० २३१ । १० ॥

मित्रः । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । आ० ६६ । १५ ॥

+ मित्रं । सुहृत् । तस्य लक्षण । शां० ८० । ३ ॥ तस्य स्तुतिः । शां० १७२ । २० ॥ तच्छब्दनिर्वचन । क० ३६ । ३४ ॥

मित्रज्ञः । अग्निविशेष । व० २२२ । १२ ॥

मित्रदेवः । क्षत्रिय । त्रैगर्तः । अर्जुनेन हत । क० १८ । ११ ॥

मित्रसहः । कल्माषपादशब्द पश्यत ।

मित्रधर्मा । अग्निविशेष । व० २२२ । १२ ॥

मित्रवर्धनः । अग्निविशेष । व० २२२ । १२ ॥

मित्रवान् । अग्निविशेषः । व० २२२ । १२ ॥

मिथिलः । भरतवशोत्पन्नः क्षत्रियः । तत्पुत्रः जहु । अनु० ७ । २ ॥

मिथिला । नगरी । व० २१० । २ ॥ Janakpur The capital of the kingdom of Raj-Janaka Mithila was the name both of the country and the capital

मिथ्यः । अग्निविशेषः । व० २२१ । १९ ॥

मिश्रकं । तीर्थ । व० ८१ । ९१ ॥

मिश्रकेशी । अप्सरा । आ० ६६ । ४९ ॥ १३२ । ४३ ॥ स० १० । ११ ॥

तत्पुत्राः रौद्राश्चाज्जाता अन्वभानुप्रभृतयः । आ० ८८ । ७ ॥

मुखमण्डिका । स्कन्दग्रहः । व० २३० । ३० ॥

+ मुखरोगापादकानि कर्माणि । अनु० २२० । ७-१३ ॥

सुचुकुन्दः । सू० व० मान्वातृपुत्रः क्षत्रियः । तं प्रति भार्गवेण शरणागतरक्षणविषये कपोतोपाख्यानकथन । शां० १४३ । ६ ॥

तस्य वैश्रवणेन सवादः । शां० ७४ । ५ ॥

[तद्भ्रातरौ पुरुकुत्सोम्बरीषश्च । तत्स्वसारः सौमरिः ऋषेर्भार्याः पञ्चाशत् । भा० ९ । ६ ॥]

[तेन काल्यवनभसीकरण । भा० १० । ५१ ॥
 विष्णु० ५ । २३ ॥ हरि० २ । ५७ ॥]
 [तेन श्रीकृष्णस्तुतिः । भा० १० । ५१ ॥]
मुञ्जकेतुः । क्षत्रियः । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
 २७ ॥
मुञ्जवटः । परमेश्वरस्य स्थान । व० ८१ । २२ ॥
 ८३ । ६७ ॥
मुञ्जवान् । पर्वत । अश्व० ८ । १ ॥
मुण्डवेदाङ्गः । सर्प । आ० ५७ । १७ ॥
मुद्गरः । सर्पः । आ० ५७ । १० ॥
मुद्गरपर्णकः । सर्पः । उ० १०३ । १३ ॥
मुद्गरपिण्डकः । सर्प । आ० ३५ । ९ ॥
मुद्गलः । कुरुक्षेत्रवासी त्रीहिद्रोणापरनामा ऋषिः ।
 व० २६१ । ३ ॥
 [स भर्ग्याश्वराजस्य पुत्रः । तत्पुत्रो दिवोदासः ।
 तत्पुत्री शतानन्दमाता अहल्या । भा० ९ ।
 २१ ॥]
१ मुनिः । दक्षप्रजापतिपुत्री । काश्यपभार्या ।
 तत्पुत्राः षोडश देवगन्धर्वाः । आ० ६६ ।
 ४४ ॥
+ २ मुनिः । सन्यासी । तद्धर्माः । आ० १२४ ।
 ८-२२ ॥ तस्य लक्षण । आ० ८५ ।
 ९-१८ ॥
३ मुनिः । अहः पुत्रः । आ० ६७ । २३ ॥
मुनिदेशः । कौञ्चद्वीपसमीपस्थः । भी० १२ ।
 २२ ॥
+ मुनिशूद्रयोः कथा । अनु० ३१ ॥
+ मुनिसनत्कुमारसंवादः । शा० २२७ ॥
मुरः । असुरः । श्रीकृष्णेन हतः । स० ५५ ।
 २९ ॥
मुरुः । असुरः । स० १४ । १४ ॥
मुसलः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु० ७ । ५३ ॥
१ मूकः । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥
२ मूकः । दैत्यः । अयं वराहरूपी सन् इन्द्रकी-

लपर्वते तपस्यतोऽर्जुनस्य समीपमागतस्तेनैव हतः
 व० ३९ । ७ ॥ [शिवपु० शतरुद्रस० ३९ ॥]
+ मूढलक्षणं । उ० ३३ । ३८-४७ ॥
मूषकाः । देश । भी० ९ । ५९ ॥
+ मूषिकमार्जारकथा । उ० १६० । १५ ॥
मूषिकादः । सर्पः । स० ९ । ११ ॥ उ०
 १०३ । १४ ॥
+ मृगः । चतुष्पाद्विशेषः । तज्जातेरुत्पत्ति ।
 आ० ६७ । ६० ॥
+ मृगचारिणः । ऋषयः । अनु० ४५ । ४१ ॥
मृगधूमतीर्थं । व० ८१ । १०१ ॥
मृगमन्दा । क्रोधवशायाः पुत्री । तत्पुत्राः
 ऋक्षाः सृमराश्च । आ० ६७ । ६२ ॥
+ मृगयात्रा । (मृगया) । आखेट । तस्याः
 क्षत्रियाणां धर्म्यत्वः । अनु० २१५ । १ ॥
 तत्करण श्रीकृष्णार्जुनाभ्यां । आ० २४७ । ६० ॥
 तत्करणं परीक्षिता । आ० ४० । ११ ॥ सवरणेन ।
 आ० १८७ । २२ ॥
 तत्करणं ययातिना । आ० ७२ । १५ ॥ ७५ । ४ ॥
 तत्करणं दुष्यन्तेन । आ० ९० । ३ ॥
 तत्करणं विश्वामित्रेण । आ० १९१ । ५ ॥
मृगव्याधः । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ०
 ६७ । २ ॥
+ मृगस्वप्नोद्भवपर्व । व० २५९ ॥
मृगी । क्रोधवशायाः पुत्री । तत्पुत्राः सर्वे मृगाः ।
 आ० ६७ । ६२ ॥
मृतपः । दानवः । आ० ६६ । २९ ॥
+ मृतबालकोज्जीवनं । परमेश्वरेण । शां०
 १५२ । ११५ ॥
मृतानामौर्ध्वदैहिककरणं । युधिष्ठिरेण । स्त्री०
 २६ । ३० ॥ मृतानां दुर्योधनादीनां व्यासेन
 धृतराष्ट्रादिभ्यः पुनः प्रदर्शनं । आश्र० ३४ ।
 १८ ॥ मृतानां परीक्षिच्छमीकशृङ्गिणा व्यासेन
 जनमेजयाय प्रदर्शनं । आश्र० ३७ । ७ ॥

मृत्युः । सहारकर्त्री देवता (दुर्गा) । तस्याः
उत्पत्तिः । द्रो० ५३ । १७ ॥ शां० २६३ ।
१५ ॥

तस्या ब्रह्मणा सह प्रजाना मारणविषये विवादः ।
शां० २६४ । १ ॥

तस्या स्वरूपकथनं । उ० ४२ । २ ॥

तस्या इक्ष्वाकुणा सवादः । शां० १९७ ॥

तस्या सर्पेण सवादः । अनु० १ । ५० ॥

तस्या अर्जुननाम्ना लुब्धकेन सवादः । अनु० १ ।
६३ ॥

तस्या ओघवत्या सवादः । अनु० २ । ६६ ॥

मेकलाः । मेकलपर्वतसमीपस्थो देशः । भी०
९ । ४१ ॥ The country around the
Mekala Hills is the mount Amarakan-
taka, in which the river Nerbuda has
got its source, hence the Nerbuda
is called Mekalakanyaka

मेघपुष्पः । श्रीकृष्णस्याश्वः । अश्व० ११८ । ५६ ॥

मेघवासाः । असुरः । स० ९ । १८ ॥

मेघवेगः । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीयः । अभिमन्यु-
ना हतः । द्रो० ४८ । १६ ॥

१ मेघसन्धिः । क्षत्रियः । जरासन्धपुत्रस्य
सहदेवस्य पुत्रः । अश्व० ८३ । ४ ॥

२ मेघसन्धिः । क्षत्रियः । आ० २०१ । ८ ॥

मेघा । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मप्रजापतेः पत्नी ।
आ० ६७ । १४ ॥

१ मेघातिथिः । गौतमो ब्राह्मणः । तत्पुत्रश्चिर-
कारी । शां० २७२ । ४५ ॥ स० ७ ।
१७ ॥ शां० ३४४ । ७ ॥

२ मेघातिथिः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुकुलो-
त्पन्नो ब्राह्मणः । तत्पुत्रः कप्यः । अनु०
२५५ । ३१ ॥

मेघाचिकं । कालञ्जरपर्वतसमीपस्थं तीर्थं । व०
८३ । ५५ ॥

मेनका । अप्सराः । आ० १३२ । ४६ ॥ स०
१० । ११ ॥

तद्दर्शनक्षुभितात्पृषतरेतसः द्रुपदस्योत्पत्तिः । आ०
१५० । १० ॥

तस्या विश्वामित्राच्छकुन्तलाया उत्पत्तिः । आ०
९३ । १५ ॥

१ मेना । नदी । भी० ९ । २३ ॥

२ [मेना । पितृणां कन्या हिमवतः पत्नी । हरि०
१ । १८ ॥ मत्स्य० १३ ॥]

मेरुः । सुवर्णपर्वतः । स० २९ । २२ ॥ भी०
६ । १० ॥ [भा० ५ । १६ ॥ देवीभा०
८ । ७ ॥]

तद्दर्शनं । व० १६४ । ११ ॥

तत्रार्जुनस्य गमनं । स० २९ । १६ ॥

मेरुभूताः । देशः । भी० ९ । ४८ ॥

मेरुसावर्णः । ऋषिः । अनु० २५५ । ४४ ॥

मेषहृत् । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १२ ॥

मैत्रेयः । ब्रह्मर्षिः । स० ४ । १६ ॥ शां०
४६ । ७ ॥

तस्य व्यासेन सह दानस्योत्तमत्वे सवादः । अनु०
१८२—१८४ ॥

तस्य धृतराष्ट्रसमीपे आगमनं । व० १० । ७ ॥

तेन दुर्योधनं प्रति शापदानं । व० १० । ३१ ॥

[तस्य पिता कुषारवः । तन्माता मित्रा । भा० ३ ।
१ ॥]

मैनाकः । हिमवतः पुत्रः पर्वतः । व० ८७ ।
११ ॥ भी० १२ । १८ ॥ The Sevalik
Hills at the foot of the Himalayas
between the Beas and the Ganges

[तत्पुत्रः क्रौञ्चः । हरि० १ । १८ ॥]

मैन्दः । वानरः । व० २९० । १३ ॥ तेन सह
राजसूयदिग्विजये सहदेवस्य युद्धः । स० ३२ ।
२० ॥

+ मोक्षः । चतुर्थः पुरुषार्थः । तत्प्रशस्ता । शां०
१६५ । ४२ ॥ २८० ॥ अनु० २४३ ॥

+ मोक्षधर्मपर्व । शां० १७३-३७५ ।

मोदः । सर्प । आ० ५७ । ११ ॥

मोदागिरिः । अङ्गदेशस्य पूर्वभागे विद्यमानः
पर्वतः । स० ३१ । २१ ॥ Monghir—
Mudgagiri or Mudgallgiri in Bhag-
alpur District

मोदापुरं । उल्लूकदेशसमीपस्थो देशः । तदधिपौ
वामदेव सुदामा च । स० २८ । ११ ॥

मोहिनी । श्रीमता नारायणेनासुरवञ्चनार्थं धृतं
स्त्रीरूपं । आ० १८ । ५५ ॥ [भा० ८ ।
९-१० ॥]

[तथा शङ्करमोहनं । भा० ८ । १२ ॥]

मौञ्जायनः । ऋषिः । स० ४ । १९ ॥

१ मौङ्गल्यः । नालायन्या भर्ता । आ० २१२
—२१३ ॥

२ मौङ्गल्यः । सर्पसत्रे सदस्यः । आ० ५३ ।
९ ॥

मौनवेपगः । सर्पः । आ० ५७ । १७ ॥

+ मौसलयुद्धकथा । मौस० ४ ॥ [भा०
३ । ४ ॥ ११ । ३० ॥]

+ म्लेच्छभाषा । तथा विदुरेण युधिष्ठिरायो-
पदेशः । आ० १५७ । २० ॥

म्लेच्छाः । देशः । भी० ९ । ५७ ॥

य.

यकृल्लोमानः । देशः । वि० ६ । ७ ॥ भी०
९ । ४६ ॥

यक्षग्रहः । व० २३० । ५३ ॥

+ यक्षप्रश्नः । यक्षरूपिणा यमेन युधिष्ठिरं प्रति
कृतः प्रश्नसमुदायः । व० ३१४ । ४७ ॥

यक्षाः । देवयोनिविशेषाः । तेषा नामानि । स०
१० । १६-१९ ॥

तेषामगस्त्यशापः । व० १६२ । ५७ ॥

यज्ञः । यागः । अध्वरः । स केन केन कर्तव्यः ।
शां० १६३ । ५ ॥

वृत्प्रतिनिधिकर्माणि । अनु० १६४ । ५ ॥

तस्य प्रशसा । अनु० २३७ । १-१० ॥

तस्याप्राशस्त्यः । शां० २७८ ॥

तन्मुषो देवाः । पञ्चदश । व० २२५ । ११-१४ ॥

यज्ञदत्तः । (वज्रदत्तः) । भगदत्तपुत्रः । तेन
सहार्जुनस्य युद्धः । अश्व० ७५-७६ ॥

यज्ञवराहः । वराहरूपी विष्णुः । स० ४५ ।
१२ ॥ वाराहशब्दः पश्यतः ।

यज्ञसेनः । द्रुपदः । आ० ११० । ७ ॥

१ यतिः । क्षत्रियः । सो० व० नहुषस्य पुत्रः ।
ययातेर्भ्राता । बाल्यात्प्रभृतियोगमास्थितः । आ०
६९ । ३३ ॥

२ यतिः । विश्वामित्रऋषेः पुत्रः । अनु० ७ ।
५८ ॥

३ + यतिः । चतुर्थीश्रमी । सन्यासी । मद्धर्षाः ।
आ० ८५ । ५ ॥ शां० १९० ॥ २५१ ॥
२८४ ॥

तन्महिमा । अश्व० १०८ । १-१० ॥

तच्छुश्रूषाप्रशसा । अनु० १४८ ॥ १४९ ॥

तदाश्रमस्य परमपुरुषार्थसाधनत्वः । अश्व० ४७ ॥

१ यदुः । क्षत्रियः । ययातिपुत्रः । तन्माता
देवयानी । आ० ६३ । ७ ॥

[तस्य वंशः । भा० ९ । २३ ॥ मत्स्य० ४३ ॥
विष्णु० ४ । ११ ॥ हरि० १ । ३३ ॥ वायु०
९४ ॥]

तद्वंशक्षयः मौसलयुद्धे । मौ० ४ । ३६ ॥ [भा०
११ । ३० ॥]

२ यदुः । उपरिचरवसुपुत्रः । आ० ६४ । ४४ ॥

यमः । दक्षिणदिक्पालकः । सूर्यपुत्रः । तत्सभाव-
र्णनं नारदेन युधिष्ठिरं प्रति । स० ८ ॥

[तस्योत्पत्तिः । सूर्यात्सज्जानाम्भ्या तद्भार्याया । भा०
६ । ६ ॥ विष्णु० ३ । २ ॥ हरि० १ । ९ ॥
मत्स्य० ११ ॥ पद्म० ५ । ८ ॥ वायु० ८४ ॥
ब्रह्म० ६ ॥ वरा० २० ॥]

तस्य माण्डव्येन शापः । आ० ११७ । १७ ॥
 तस्य विदुररूपेण जनन । आ० ६४ । १३८ ॥
 ११५ । ४४ ॥
 तस्य युधिष्ठिररूपेण जनन । आ० १२९ । २० ॥
 तस्यागमनमर्जुनसमीपे । व० ४१ । ९ ॥
 तस्य सावित्र्या सवादः । व० २९८ । १० ॥
 तस्य गौतमेन सह मातापितृपरिचर्यायास्तदृणापनय-
 नविषये सवाद । शा० १२९ ॥
 तेन युधिष्ठिराय वरदान । व० ३१५ । १० ॥
 यमकाः । जना । स० ७८ । ८८ ॥
 यमदूतः । ऋषि । विश्वामित्रपुत्र । अनु०
 ७ । ५१ ॥
 + यमयातना । अनु० २२९ ॥
 + यमलोकमार्गः । व० २०३ । ४६-४९ ॥
 अनु० २२९ ॥ अश्व० १०० ॥ [भा०
 ३ । ३० ॥]
 यमुना । नदी । भी० ९ । १५ ॥ तस्या
 सूर्यपुत्रीत्व सूर्यशब्दे द्रष्टव्य ।
 तस्या श्रीकृष्णार्जुनयोर्जलक्रीडा । आ० २४८ ।
 १७ ॥
 यमौ । नकुलसहदेवौ । आ० २१० । १८ ॥
 ययातिः । नहुषस्य पुत्र । आ० ६३ । ५ ॥
 स० ८ । ८ ॥ वि० ५३ । १४ ॥
 तच्चरित्र सक्षेपण । आ० ६९ । ३५ ॥ द्रो०
 ६३ ॥ शां० २८ । ९४ ॥
 तच्चरित्रं विस्तरेण । आ० ७०—८७ ॥
 [तत्कथा । भा० ९ । १८ ॥ हरि० १ । ३० ॥
 वायु० ९३ ॥ मत्स्य० २४-४२ ॥ रा० ७ ।
 ५८-५९ ॥ विष्णु० ४ । १० ॥ ब्रह्म०
 १२ ॥]
 तस्य द्वे भार्ये । तयोः प्रथमा शुक्राचार्यपुत्री देवयानी ।
 तस्या विवाहः । आ० ७५ । ३९ ॥ तत्पुत्रौ यदु-
 तुर्वसुश्च । द्वितीया वृषपर्वपुत्री शर्मिष्ठा । त-
 त्पुत्रा द्रुष्टु अनु. पूरुश्च । आ० ६३ । ७ ॥

तत्पुत्री माधवी । आ० ८७ । २३ ॥
 तस्य विश्वाच्या सह रमण । आ० ६९ । ५१ ॥
 तस्य मृगयार्थं गमन । आ० ७२ । १५ ॥
 ७५ । ४ ॥
 तस्य देवयान्या सवाद । आ० ७२ । २५ ॥
 ७५ । १०-३६ ॥
 तस्मै शुक्राचार्येण शापदानं । आ० ७७ । ५२ ॥
 तेन निजवार्धकेन स्वयौवनविनिमयमनङ्गीकुर्वन्त्यो
 यदुप्रभृतिभ्यश्चतुर्भ्य स्वपुत्रेभ्यः शापदान ।
 आ० ७८ ॥
 तेन स्ववचनकारिणे पूरवे कनिष्ठसूनवे वरदानं ।
 आ० ७८ । ३६ ॥
 तस्य वैराग्यप्राप्ति । आ० ७९ । १२ ॥
 तेन पूरवे पुनर्यौवनप्रत्यर्पण । आ० ७९ । १७ ॥
 तस्य तपोवनगमन । आ० ७९ । ४० ॥
 तस्य स्वर्गगमनं । आ० ८० ॥
 तस्य स्वर्गसुखानुभव । आ० ८१ ॥
 तस्य स्वर्गात्पतन । आ० ८२ । ६ ॥ उ०
 १२१ । १७ ॥
 तस्याष्टकेन सह सवाद । आ० ८२-८४ ॥
 तेन गोदानकरण । व० १९८ ॥
 तत्समीपे एकतश्श्यामकर्णाना ह्याना याचनार्थं
 गालवस्य गमन । तेन गालवाय हयप्रतिनि-
 धितया स्वपुत्र्या माधव्या दान । उ० ११५ ।
 १-१५ ॥
 तेन सरस्वतीतीरे यज्ञकरण । शा० ४२ । ३३ ॥
 तत्कृतः पुष्करास्तेयशपथः । अनु० १४३ । २७ ॥
 यवक्रीतः । भरद्वाजनामकस्य कस्यचिद्वधे. पुत्रः ।
 व० १३७ । १३ ॥
 तेन स्वस्यानधीतवेदप्रतिभानाय इन्द्रमुद्दिश्य तपश्चरणं ।
 व० १३७ । १६ ॥
 तेन परावसुभार्योपभोग । व० १३८ । ५ ॥
 तस्य हनन परावसुपित्रा रैभ्येण निर्मितया कृत्या ।
 व० १३८ । १९ ॥

तस्य पुनरुज्जीवन । व० १४० । २३ ॥

यवक्षा । नदी । भी० ९ । ३० ॥

यवनः । श्रीकृष्णेन हत । व० १२ । ३३ ॥
कालयवनशब्द पश्यत ।

यवनाः । देशः । भी० ९ । ६५ ॥

यशोदा । सो० वं० हस्तिनो भार्या । तत्पुत्रो
विकुञ्जनः (विकुण्ठन) । आ० ६३ । ३७ ॥

यशोधरः । दुर्मुखनामकस्य पाञ्चालस्य पुत्रः ।
द्रो० १८५ । ५ ॥

याजः । यमुनातीरवासिनः काश्यपगोत्रोत्पन्नस्य
कस्यचिद्वेषे । पुत्रः । तद्भ्राता उपयाजः । आ०
१४९ । ८ ॥ १८१ । २२ ॥

तेन द्रुपदस्य पुत्रोत्पत्त्यर्थं याजन । आ० १८१ ।
३२ ॥

याज्ञवल्क्यः । उपनिषत्सु प्रसिद्धः प्रथममहा-
युगीयवैशपायनस्य शिष्यो भागिनेयश्च ब्रह्मर्षिः ।
स० ४ । १८ ॥ स० ७ । १२ ॥

[स ब्रह्मगोद्धात्समुत्पन्नः । वायु० ६० ॥ ब्रह्मरातस्य
पुत्रः । वैशपायनस्य शिष्यः । विष्णु० ३ । ५ ॥]

[तस्य वैशपायनाद्वेदाध्ययनादि । भा० १२ । ६ ॥]

तस्य सूर्याद्विद्याभ्यासः । शां० ३२३ ॥ [भा०
१२ । ६ ॥ विष्णु० ३ । ५ ॥]

[तेन जनकयज्ञे वादे ब्राह्मणाञ्जित्वा ब्रह्मोद्यग्रहण
शाकल्यमारण च । वायु० ६० ॥]

तस्य जनकेन सह सवादः । शा० ३१६-३२३ ॥

तस्य विश्वावसुनामकगन्धर्वेण सवादः । शां०
३२३ । २६ ॥

याज्ञसेनिः । क्षत्रियः । धृष्टद्युम्नः । भी० ११२ ।
१९ ॥

यामुनाः । देशः । भी० ९ । ५१ ॥

यायावराः । जरत्कारोर्वशकर्तार ऋषयः । आ०
१३ । १८ ॥ ४५ । १६ ॥

युगन्धरः । सात्यकेः पुत्रः । द्रोणेन हतः । द्रो०
१६ । ४२ ॥

+ युगानि । चत्वारि । कृत त्रेता द्वापरः कलि-
श्चेति । तद्धर्मनिरूपण । व० १५१ । ११ ॥
भी० १० ॥ शां० ६९ ॥ [मत्स्य० १४२
-१४४ ॥ भा० १२ । ३ ॥ हरि० १ । ८ ॥
गरुडपु० २२३ ॥]

+ युद्धं । आयोधन । तद्धर्माः । शां० ९५ ॥
अनु० २१४ । २२ ॥

तस्य धर्म्यत्वसमर्थन । शां० ९७ ॥

तस्य दुष्टत्वं । उ० २७ । ३ ॥

युधामन्युः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्य । उ० १९६ ।
३ ॥ रथोदार । उ० १६९ । ३ ॥ तस्य
युद्ध । द्रो० १३० । २९ ॥ अश्वत्थाम्ना हत ।
सौ० ८ । ४३ ॥

युधिष्ठिरः । अजातशत्रुः । धर्मपुत्रः । धर्मराजः ।
पाण्डुपुत्रः । यमात्कुन्त्या जातः । आ० ६३ ।
६५ ॥ रथोदार । उ० १६९ । ३ ॥
तस्योत्पत्तिः । आ० १२९ । १२ ॥

तज्जननकालीनग्रहस्थितिः । आ० १२९ । २१ ॥

तस्य मुख्या भार्या द्रौपदी । तत्पुत्रः प्रतिविन्ध्यः ।
आ० ६४ । १६५ ॥ ६८ । १५७ ॥

तस्यान्या भार्या शैब्या देवकी । तत्पुत्रो यौधेयः ।
आ० ६३ । ७५ ॥

तस्य यौब्राज्येऽभिषेकः । आ० १५१ । १ ॥

तस्यार्धराज्याभिषेकः । आ० २२७ । २० ॥

तस्य पट्टाभिषेकः । शां० ३९ ॥

तस्य सताप बकसमीपे भीमसेनस्य प्रेषणविषये ।
आ० १७६ । ८ ॥

तेन द्रौपदीस्वयवरे दुर्योधनपराजयः । आ०
२०५ । ४० ॥

तस्य इन्द्रप्रस्थे नूतनसभाप्रवेशः । स० ४ । ७ ॥

तस्य राजसूयः । स० ३८ ॥ [भा० १० । ७४ ॥]

तस्य शकुनिना सहाक्षघ्नतः । स० ८५ । ९ ॥

तस्य वनवासार्थं प्रस्थान । व० १ ॥

तेनान्नप्राप्त्यर्थं सूर्यस्तुतिः । व० ३ । १६ ॥

तस्य सूर्यादक्षयपात्रप्राप्तिः । व० ३ । ५२ ॥
 तस्य दुर्योधनहननपूर्वकं राज्यस्वीकारविषये द्रौपद्या
 सह विवादः । व० २७-३२ ॥
 तस्य व्यासात्मप्रतिस्मृतिनामकविद्याप्राप्तिः । व० ३६ ।
 ३० ॥
 तस्य सकाशे बृहदश्वस्य वासः । व० ४९-७७ ॥
 तस्य बृहदश्वदक्षहृदयप्राप्तिः । व० ७७ । २३ ॥
 तस्य सकाशे वने नारदस्य वासः । व० ७९-८३ ॥
 तस्मै धौम्यऋषिणा नानाविधतीर्थक्षेत्रमाहात्म्यकथन ।
 व० ८४-८८ ॥
 तस्य लोमशेन सह तीर्थयात्रा । व० ८९-१४४ ॥
 तत्समीपे वने इन्द्रस्यागमन जयाशीशसनपूर्वक
 स्वर्ग प्रति गमनं च । व० १६७ ॥
 तेन अजगरकृतप्रश्नानामुत्तरदान । व० १८२ ।
 १८ ॥
 तस्य मार्कण्डेयेन सह वने वासः । व० १८५
 —३१५ ॥ [पद्म० १ । ४०-४९ ॥]
 तेन यक्षकृतप्रश्नानामुत्तरदान । व० ३१४ ।
 ४७-१२४ ॥
 तस्य विराटनगरे प्रसिद्ध नाम कङ्क इति । वि०
 २ । २३ ॥ तत्र प्रच्छन्न नाम जय इति । वि०
 ७ । ६६ ॥
 तेन दुर्गास्तव । वि० ८ ॥
 तेन सुशर्मगृहीतविराटमोचनार्थ भीमसेनचोदना ।
 वि० ३५ । १५ ॥
 तस्य विराटेन सह देवने तेनाक्षैर्नासाया उपरि
 प्रहारः । वि० ७० । ३७ ॥
 तेन दुर्योधन प्रति ग्रामपञ्चकप्रार्थना । उ० ३१ ।
 १७ ॥
 तस्य कुरुसेनादर्शनेन विषाद । भी० २१ ॥
 तेन युद्धारम्भकाले भीष्मादिभ्यो जयाशीर्ग्रहण ।
 भी० ४३ ॥
 तस्य जीवग्राहग्रहणप्रतिज्ञा द्रोणाचार्येण । द्रो०
 १२ । २४ ॥

तस्य द्रोणाचार्येण सह युद्ध । द्रो० १०६ ॥
 तेन द्रोणसमीपे 'अश्वत्थामा मृत' इति कथन ।
 द्रो० १९१ । ५४ ॥
 तस्य पराजयपूर्वकमपहास कर्णेन । क० ४४ ॥
 तेनार्जुनगर्हण कर्णो नाद्यापि हत इति । क० ७१ ॥
 तत्कृतगर्हणामसहमानेनार्जुनेन तद्बोधयम । क०
 ७२ ॥
 तस्यार्जुनेनाधिक्षेपः तद्बोधप्रतिनिधितया । क० ७३ ॥
 तेन भग्नसक्थिकस्य दुर्योधनस्य परिसान्त्वन । श०
 ६० । २१ ॥
 तेनाश्वत्थाममणिधारण । सौ० १६ । ३१ ॥
 तस्य कुनखीभवन गान्धार्या दृष्टिपातेन । स्त्री०
 १५ । ७ ॥
 तस्य निर्वेद । शां० ९ ॥
 त प्रति तद्भ्रातृभिर्द्रौपद्या च प्रजापालनविधान ।
 शां० १०-१८ ॥
 तं प्रति देवस्थाननामकऋषिवाक्य । शां० २० ॥
 तस्य हास्तिनपुरप्रवेशः । शां० ३६ । ४३ ॥
 तस्मै कुन्त्या कर्णस्य स्वपुत्रत्वाभिधानपूर्वक तस्योदक-
 करणविधान । स्त्री० २७ । ७ ॥
 तेन कुन्त्या पूर्वमेव कर्णस्य स्वाग्रजत्वाकथनरुषा
 सर्वासामपि स्त्रीणा मनसि किमपि गोप्य न
 स्यादिति शापदान । शा० ६ । ११ ॥
 तस्य बृहस्पतिना सहाध्यात्मविषये सवादः । अनु०
 १७३ ॥
 तस्य बन्धुनिघनदुःखाद्वन यियासो श्रीकृष्णेन व्या-
 सेन च परिसान्त्वन । अश्व० २ ॥
 तस्मै व्यासेन बन्धुवधसमाविताशेषपापापनोदनाया-
 श्वमेधकरणविधान । अश्व० ३ ॥
 तेनाश्वमेधकरण । अश्व० ८९ ॥
 [तेनाश्वमेधत्रयकरण । भा० १ । १२ ॥]
 तस्याश्वमेधार्थ धनानयनाय हिमवद्विरिगमन । अश्व०
 ६४ ॥
 तस्य राज्यपालनप्रकार । आश्र० १ ॥

तस्यै वन वियासता धृतराष्ट्रेण राजनीत्युपदेशः ।
आश्र० ६—८ ॥
 तेन वनस्थधृतराष्ट्रादिदिदृक्षया वने शतयूपाश्रमगमन ।
आ० २४—२५ ॥
 तेन कुन्त्या उदकदान । **आश्र० ४१ । १८ ॥**
 तेन परीक्षिदादीना राज्येऽभिषेकः । **महा० १ ।**
७ ॥
 तस्य स्वर्गगमन । **महा० ३ । २५ ॥**
 तस्य स्वर्गे बन्धुजनदिदृक्षोर्देवदूतेन नरकप्रदर्शन ।
स्वर्गा० २ । १४ ॥
 तेन गङ्गायामवगाहनेन मानुषशरीरत्यागः । **स्वर्गा०**
३ । ४२ ॥
१ युयुत्सुः । धृतराष्ट्रस्य वैश्याया जातः पुत्रः ।
आ० ६४ । १६२ ॥ २०१ । २ ॥
 तस्य कौरवपक्षात्पाण्डवपक्षप्रवेशः । **भी० ४३ ।**
१०२ ॥
 तेन पाण्डवपक्षे स्थित्वा उल्लेकेन सह युद्ध । **क०**
१६ ॥
२ युयुत्सुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 गान्धार्या जातः पुत्रः । **आ० ६८ । ९३ ॥**
१३१ । २ ॥
युयुधानः । सात्यकि ।
युवनाश्वः । क्षत्रियः । सू० व० आर्द्रस्य पुत्रः ।
 मान्धातुः पिता । **व० १२७ । ६ ॥**
 तस्यान्य पुत्रः श्रावस्तः । **व० २०५ । ३ ॥**
 [**भा० ९ । ६ ॥**]
यूपकेतुः । (यूपध्वजः) । क्षत्रियः । सो० व०
 सोमदत्तपुत्रः । **द्रो० २५ । ५६ ॥** भूरिश्रव-
 शब्द पश्यत ।
+ योगः । चित्तवृत्तिनिरोधः । तन्निरूपणः । **शां०**
३०६ ॥ ३११ ॥ अनु० २४६ ॥ [भा०
३ । २८ ॥]
योजनगन्धा । दाशपुत्री व्यासमाता । सत्यवती-
 शब्द पश्यत ।

+ योधलक्षणं । **शां० १०१ ॥**
योनिद्वारं । क्षेत्रविशेषः । **व० ८२ । ९४ ॥**
+ योषित् । स्त्रीशब्द पश्यत ।
योधेयः । क्षत्रियः । सो० व० युधिष्ठिरस्य पुत्रः ।
 तन्माता देवकी । **आ० ६३ । ७५ ॥**

र.

रक्षिता । अप्सरा । **आ० ६६ । ५० ॥**
+ रक्षोब्राह्मणसंवादः । **अनु० १८७ ॥**
रघुः । क्षत्रियः । सू० व० । **वि० ५३ । १६ ॥**
 [खट्वाङ्गस्य पौत्रः । तस्य वशः । **भा० ९ । १० ॥**]
रजताश्वः । शैनेयः । सात्यकिः । **द्रो० २३ । ३ ॥**
रजिः । क्षत्रियः । सू० व० आयोः पुत्रः । तन्माता
 स्वर्भानवी । तद्भ्रातरः । नहुषः । वृद्धशर्मा गयः ।
 अनेनाः इति चत्वारः । **आ० ६९ । २८ ॥**
 [तस्य चरित्रं । **हरि० १ । २८ ॥ भा० ९ । १७ ॥**]
रता । काचन देवस्त्री । तत्पुत्रः अहः । **आ०**
६७ । २० ॥
१ रतिः । कामस्य भार्या । **आ० ६७ । ३३ ॥**
 [तस्याः दक्षप्रजापतिस्वेदादुत्पत्तिः । कालिकापु०
 ३ ॥ शिवपु० सतीख० ४ ॥]
२ रतिः । अप्सराः । **अनु० ५० । ४८ ॥**
रथचित्रा । नदी । **भी० ९ । २६ ॥**
+ रथध्वजादिवर्णनं । **उ० ५६ ॥ द्रो०**
१०५ ॥
रथध्वानः । अग्निविशेषः । **व० २२१ । १८ ॥**
रथन्तरः । अग्निविशेषः । **व० २२२ । १९ ॥**
रथन्तरी । इलिलस्य भार्या । तत्पुत्राः दुष्यन्तादयः ।
 पञ्च । **आ० ६३ । २९ ॥** तेषां नामानि ।
 दुष्यन्तः शूरः भीमः प्रवसुः वसुः इति ।
आ० ८८ । १६ ॥
रथप्रभुः । अग्निविशेषः । **व० २२१ । १८ ॥**
रथवाहनः । विराटस्य भ्राता । **द्रो० १५९ । ४१ ॥**
रथसेनः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । **द्रो० २३ ।**
६३ ॥

रथस्था । नदी । आ० १८६ । २० ॥
+ रथातिरथसंख्यानपर्व । उ० १६५-
१७२ ॥

+ रथातिरथसङ्ख्यानं । कौरवसेनाया । उ०
१६६ ॥ पाण्डवसेनाया । उ० १६८ । ४१ ॥

रन्तिदेवः । [क्षत्रियः । सो० व० पूरुवशोद्धव-
स्य सकृते पुत्र । भा० ९ । २१ ॥] तस्य कथा ।
द्रो० ६७ ॥ शां० २८ । १२० ॥ २५० ।
१६ ॥

तेन गोसवनामकयज्ञकरण । तद्यज्ञीयपशुचर्मराशित-
श्चर्मण्वतीनामकनद्युत्पत्तिश्च । अनु० १२३ ।
१० ॥

रमणकद्वीपः । (रामणीयकः) । भी० ८ ।
२ ॥

तत्र गरुडेन सर्पाणा वहन । आ० २६ । ८ ॥
रम्भा । अप्सरा । आ० ६६ । ५० ॥ १३२ ।
४४ ॥ स० १० । ११ ॥

तस्या विश्वामित्रेण शापदान । अनु० ६ । ११ ॥
[रा० १ । ६४ ॥]

१ रविः । क्षत्रियः । जयद्रथस्य भ्राता । व०
२६६ । ११ ॥

+ २ रविः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
भीमसेनेन हत । शा० २५ । ५ ॥

रसातलं । पाताललोकः । उ० १०२ ॥
रहस्या । नदी । भी० ९ । १९ ॥

१ राका । (रागा) । अङ्गिरस पुत्री । व०
२२१ । ४ ॥

२ राका । खरशूर्पणखयोर्माता राक्षसी । व०
२७६ । ८ ॥

राक्षसग्रहः । व० २३० । २५ ॥
+ राक्षसब्राह्मणसंवादः । अनु० १८७ ॥

+ राक्षससत्रं । स्वपितर राक्षसभक्षित श्रुतवता
पराशरेण ऋषिणा सर्वराक्षसनाशार्थं कृतो यज्ञ ।
आ० १९७ । २ ॥

राक्षसीनां । गर्भधारणानुपद प्रसव । आ०
१६९ । ११ ॥

+ राक्षसेन रक्षणं । द्रौपद्याः । वि० १९ ।
२५ ॥

रागा । प्रथम राकाशब्द पश्यत ।
+ राजधर्मपर्व । शां० १—१३० ॥

+ राजधर्मकथनं । शां० ५५—५७ ॥
राजधर्मा । बरु । तस्य कथा । शां० १६८

—१७२ ॥
राजन् । (राजा) । द्वितीयो वर्ण । तस्य
गुणा । शां० ६७ । ९ ॥

तस्य काल प्रति कारणत्व । शां० ६९ । २५ ॥

तस्य चण्डालेन सह सवाद । ब्रह्मस्वापहारस्यानर्थ-
हेतुताया । अनु० १५८ ॥

तन्नामानि । आ० ६८ ॥ स० ४ । २७ ॥ ८ ।
८ ॥ ३७ ॥ उ० ४ ॥ अनु० २७१ ॥

तस्य दशश्रोत्रियसमत्व । आ० ४१ । ३१ ॥
तद्वशे असुराणामुत्पत्ति । आ० ६५ । २७ ॥

तन्नीतिकथन । स० ५ । २० ॥ शां० ६८ ।
६९ ॥ ८९ ॥ आश्र० ६-८ ॥

तत्पुरोहितस्वरूपकथन । शा० ७३ ॥
तस्य पुरोहितस्य च कथा । अनु० ३१ ॥

तद्वसतौ निवासप्रकारकथन पाण्डवान्प्रति धौम्येन ।
वि० ५ । ८ ॥

राजनी । नदी । भी० ९ । २१ ॥
+ राजनीतिः । स० ५ । २० ॥ शां० ६८ ॥

७० ॥ ८९ ॥ आश्र० ६-८ ॥
राजपुरं । कलिङ्गदेशस्य चित्राङ्गदस्य नगर ।
शां० ४ । ३ ॥

राजसूयः । यागः । युधिष्ठिरकृतः । स० ३८ ॥
[भा० १० । ७४ ॥]

तत्रागताना राज्ञ नामानि । स० ३७ ॥
तत्करणे युधिष्ठिर प्रति नारदद्वारा पाण्डो संदेशः ।
स० १२ । २८ ॥

तत्र ऋत्विजा नामानि । स० ३६ । ३२ ॥
 तस्य प्रशसा । स० १२ ॥ ७१ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥
 तत्सभाया दुर्योधनस्य पतन । स० ७४ । ६ ॥
 तत्करणार्थं दुर्योधनस्य यत्न । व० २५६ । ६ ॥
 तत्करण हरिश्चन्द्रेण । स० १२ । १६ ॥
 + राजसूयपर्व । स० ३६—३८ ॥
 + रात्रियुद्धारम्भः । द्रो० १५३ ॥ तत्समाप्तिः ।
 द्रो० १८७ ॥
 राधा । सूतराजस्याधिरथस्य भार्या । कर्णस्य माता ।
 आ० ६८ । १४० ॥ व० ३१० । २ ॥
 राधेयः । कर्णः । आ० २०५ । २६ ॥
 १ रामः । श्रीमन्नारायणावतारभूतः क्षत्रिय । स०
 व० दशरथस्य पुत्रः । तन्माता कौसल्या । व०
 २७५ । ८ ॥
 तदवतारकथा । स० ५० ॥ व० १४९ । ३१ ॥
 १५० ॥ [भा० ९ । १०—११ ॥ पद्म० ६ ।
 २६९—२७१ ॥ वायु० ८८ ॥]
 तस्योपाख्यान । व० २७५ ॥ द्रो० ५९ ॥ शां०
 २८ । ५१ ॥
 तेन परशुरामतेजोहरण । व० ९८ । ७ ॥
 तस्य यौवराज्याभिषेकोद्यमः । व० २७८ । ७ ॥
 तस्य वनगमन । व० २७८ । ३० ॥ २८१ ।
 ११ ॥
 तेन रावणवध । स० ५० । २३ ॥ व० २९१ ।
 २९ ॥ द्रो० ५९ । ७ ॥
 तस्य पट्टाभिषेकः । व० २९२ । ६७ ॥
 तत्कथा हनुमता भीमसेन प्रति प्रोक्ता । व०
 १४९ । ३१ ॥
 २ रामः । परशुरामः ।
 ३ रामः । बलरामः ।
 रामतीर्थं । व० ८२ । ७२ ॥ ८३ । १६ ॥
 श० ५० । ७ ॥
 रामहृदः । तीर्थं । व० ८१ । २६ ॥
 Rama-hrada A sacred tank near

Thaneswar, where Parasurama is said to have given oblations to the names of his ancestors after destroying the Kshatriyas

+ रामोपाख्यानपर्व । व० २७४—२९३ ॥
 रावणः । विश्रवस पुत्रो राक्षसाधिपः । तन्माता
 पुष्पोत्कटा । तस्योत्पत्तिः । व० २७६ । ७ ॥
 तस्य कार्तवीर्येण बन्धन । स० ९६ । ४३ ॥
 तस्य ब्रह्मणो वरप्राप्तिः । व० २७६ । १५ ॥
 तेन सीतापहारः । व० २७९ । ४४ ॥
 तस्य वध श्रीरामेण । स० ५० । २३ ॥ व०
 २९१ । २९ ॥ द्रो० ५९ । ७ ॥
 + राष्ट्रगुप्तिप्रकारः । शां० ८७ ॥
 + रासभीमतङ्गसंवादः । अनु० ३ ॥
 राहुः । सिहिकापुत्रः । नवग्रहेष्वन्यतमः । आ०
 ६६ । ३१ ॥ स० ११ । २९ ॥ भी०
 १२ । ३९ ॥
 तच्छिरश्छेद । आ० १९ । ७ ॥
 रिष्टः । क्षत्रियः । स० ८ । १५ ॥
 १ रुक्मरथः । मद्राजस्य शल्यस्य पुत्रः । तस्य
 आतर एकोनशत । आ० २०१ । १४ ॥
 भी० ४७ । ४८ ॥
 तस्य सर्वभ्रातृसहितस्याभिमन्युना वधः । द्रो०
 ४५ । १३ ॥ सहदेवेन वध इति । क० २ ।
 २९ ॥
 २ रुक्मरथः । द्रोणाचार्यः । द्रो० १३ । २३ ॥
 रुक्माङ्गदः । शल्यस्य पुत्रः । आ० २०१ । १४ ॥
 रुक्मिणी । विदर्भराजस्य भीष्मकस्य पुत्री । श्रीकृ-
 ष्णस्य प्रथमा भार्या । तद्भ्राता रुक्मी ।
 ता प्रति महालक्ष्म्या स्वनिवासयोग्यस्थलकथनं ।
 अनु० ३२ ॥
 तस्या अभिप्रवेशः । मौ० ८ । ७४ ॥
 [तस्याः स्वयवरस्थाया श्रीकृष्णेन हरण । भा०
 १० । ५३ ॥ हरि० २ । ५९ ॥ विष्णु०
 ५ । २६ ॥]

[तस्या श्रीकृष्णेन सह प्रेमकलहः । भा० १० । ६० ॥]

[तस्याः प्रद्युम्ननामकपुत्रोत्पत्ति । भा० १० । ५५ ॥ हरि० २ । ६० ॥ विष्णु० ५ । २६ ॥]

[तत्पुत्री चारुमती । कृतवर्मुखतस्य बलेभार्या । भा० १० । ६१ ॥ विष्णु० ५ । ८ ॥]

रुक्मिण्याश्रमः । व० १३२ । १८ ॥ उज्जान-
कस्य समीपे ।

रुक्मी । भीष्मकराजस्य पुत्रः । रुक्मिण्या भ्राता ।
आ० ६८ । ६२ ॥ व० २५५ । ११ ॥

तस्य श्रीकृष्णेन श्मश्रुकेशवपनेन विरूपकरण । भा०
१० । ५४ ॥

तस्य कौरवपाण्डवयुद्धे साहाय्यकरणेच्छया कुरुक्षेत्र
प्रति गमन । उभाभ्यामपि तत्साहाय्यानङ्गीकरण
च । उ० १५८ ॥

[तस्य वधो बलरामेण । भा० १० । ६१ ॥ हरि०
२ । ६१ ॥]

[तत्पुत्री रुक्मवती । तस्याः शुभाङ्गीति नामान्तरं ।
प्रद्युम्नस्य भार्या । भा० १० । ६१ ॥ हरि०
२ । ६१ ॥]

१ रुचिः । अप्सराः । अनु० ५० । ४७ ॥

२ रुचिः । देवशर्मभार्या । तस्या इन्द्रेण कामन ।
अनु० ७५ । ४१ ॥

रुचिपर्वा । क्षत्रियः । कौरवपक्षीय । पार्वतीयेन
सुपर्वणा हत । द्रो० २६ । ५३ ॥

रुद्रः । शिवः । शम्भुः । शङ्करः ।

तेन समुद्रमथनसमये विषपान । आ० १८ ।
२५ ॥

तेन जयद्रथाय श्रीकृष्णमाहात्म्यकथन । व०
२७३ । ३२ ॥

तन्माहात्म्यकथन । द्रो० २०३ । ५१ ॥ सौ०
१७ ॥ अनु० ४५ । ४९ ॥

तस्य श्मशानवास नीलकण्ठत्व वृषवाहनत्व चन्द्रक-
लाधारणादीना कारणकथनं । अनु० २७७ ॥

तत्कृतो दक्षाध्वरध्वसः । अनु० २६५ ॥

तस्य तृतीयनेत्रोत्पत्ति । अनु० २०५ । ३५ ॥

तस्य सनत्कुमारेण सह तत्वसृष्टिविषये सवाद ।
अनु० १६५ ॥

तेन पार्वती प्रति वर्णाश्रमधर्मकथन । अनु० २०८ ॥

तस्य पार्वतीसकाशादनेकविधस्त्रीधर्मश्रवण । अनु०
२४९—२५० ॥

तन्नाम्ना निर्वचन । शां० ३५२ । ४५ ॥

तस्य श्रीनारायणेन सह युद्ध । शां० ३५२ ।
४२ ॥

तस्य ब्रह्मणो ललाटादुत्पत्ति । शां० ३६० । ११ ॥

तद्धनुर्ज्याच्छेदः । सौ० १८ । १९ ॥

तेन श्रीकृष्णाय वरदान । अनु० ४६ ॥

तत्स्तुति । श्रीकृष्णार्जुनकृता । द्रो० ८० । ५५ ॥

[तन्निन्दा दक्षप्रजापतिकृता । भा० ४ । २ ॥]

तत्स्तुतिः । दक्षप्रजापतिकृता । शां० २९० ।
७३ ॥

तन्महिमा । सौ० १७ ॥ अनु० ४५ ॥

तत्स्तुतिः । तण्डिकृता । अनु० ४७ ॥

तत्स्तुतिः । अश्वत्थामकृता । सौ० ७ । २ ॥

तत्स्तुतिः । मरुत्तराजकृता । अश्व० ८ । १४ ॥

तल्लिङ्गार्चनमहिमा । अनु० २४७ ॥

तस्य पार्वत्या सह रतियोगः । अनु० १३० । ६१ ॥

तत्सहस्रनामस्तोत्र । अनु० ४८ । ३१—१५३ ॥

[लिङ्गपु० ६५ ॥ ९८ ॥ शिवपु० कोटि-
रुद्रस० ३५ ॥]

रुद्रकोटितीर्थं । व० ८० । ११८ ॥ ८१ ।
७७ ॥

रुद्रसेनः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । द्रो०
१५९ । ३८ ॥

रुद्राः । एकादश । एकादशरुद्रशब्द पश्यत ।

रुद्राणी । पार्वती । स० ११ । ४१ ॥

रुद्रावर्तं । तीर्थं । व० ८२ । ३७ ॥

रुमण्वान् । जमदग्नेर्ज्येष्ठः पुत्रः । तद्भ्रातरः सुषेणः

वसु विश्वावसु. परशुरामश्च । व० ११७ ।
 ११ ॥
 रुः । ऋषिः । प्रमते पुत्रः । तन्माता वृताची
 अप्सराः । तद्भार्या प्रमद्वरा । तत्पुत्र शुनक ।
 आ० ८ । २ ॥ ५८ । ३१ ॥ अनु० ८ ।
 ६५ ॥
 तस्य विवाह । आ० ९ । २४ ॥
 तस्य डुण्डुभेन सवादः । आ० १०-१२ ॥
 रुशङ्गुः । उशङ्गुशब्द पश्यत ।
 रुषट्टुः । क्षत्रिय । स० ८ । १३ ॥
 रूपवाहिकाः । देशः । भी० ९ । ४३ ॥
 १ रेणुकः । अमृतरक्षको देव । आ० ३२ ।
 १८ ॥
 २ रेणुकः । कश्चिद्भजः । अनु० १९५ । ४ ॥
 रेणुका । जमदग्निभार्या । प्रसेनजिन्नामकनृपसुता ।
 व० ११७ । २ ॥ पद्मादुत्पन्ना अयोनिजा ।
 अनु० ५३ । २७ ॥ तस्मात्प्रसेनजित् तस्याः
 पोषकः पितेति भाति ।
 [इयमिक्ष्वाकुवश्यस्य रेणोः पुत्री । भा० ९ । १५ ॥
 हरि० १ । २७ ॥]
 [इय सुवेणो पुत्री । अस्याः कामलीति नामान्तर ।
 वायु० ९१ ॥]
 तस्याः स्त्रीभिः सह जलक्रीडा कुर्वतश्चित्ररथनामक-
 गन्धर्वराजस्य दर्शनेन कामविकारोत्पत्तिः । व०
 ११७ । ७ ॥ [भा० ९ । १६ ॥]
 तच्छिरश्छेदः । तत्पातित्रत्यभङ्गरुष्टजमदग्निप्रेरितेन
 परशुरामेण । व० ११७ । १५ ॥ [भा०
 ९ । १६ ॥]
 तस्याः शिरःपादस्य सूर्यातपेन संतापे भृगुणा छत्रो-
 पानन्निर्माण । अनु० १४४ ॥
 रेणुकातीर्थ । व० ८० । ८३ ॥ In the
 Punjab, about 16 miles north of
 Nahan
 रेणुमती । (करेणुमती) । नकुलभार्या शिशु-

पालपुत्री । तत्पुत्रो निरमित्रः । आ० ६३ ।
 ७८ ॥
 रेवती । स्कन्दग्रहः । व० २३० । २९ ॥
 रेवतीसुतः । स्कन्दः । व० २३३ । ६ ॥
 रैभ्यः । विश्वामित्रपुत्रः । शां० ४८ । ५७ ॥
 स० ४ । २२ ॥
 स भरद्वाजस्य सखा । तत्पुत्रौ अर्वावसुपरावसू । व०
 १३७ ॥ १२-१३ ॥
 तदाश्रमगमन युधिष्ठिरस्य । व० १३७ । ९ ॥
 तस्य हनन तत्पुत्रेण परावसुना मृगभ्रान्त्या । व०
 १४० । ६ ॥
 तस्य पुनरुज्जीवन । व० १४० । २०-२३ ॥
 १ रैवतः । स्कन्दग्रहः । व० २३० । २९ ॥
 २ रैवतः । द्वारकासमीपस्थः पर्वतः । आ०
 २३९ । १२ ॥
 तत्र श्रीकृष्णस्य गमन । अश्व० ५९ । ४ ॥
 तत्रार्जुनस्य गमन । आ० २३८ । २ ॥
 रैवतकः । पर्वत । भी० ११ । १८ ॥
 Mount Girnaur near Junagar in
 Guzerat, north of Prabhasa-Somnath
 + रोगापादकानि कर्माणि । अनु० २२०-
 २२१ ॥
 १ रोचमानः । उरगापुर्या अधिपति । अर्जुनेन
 राजसूयदिग्विजये पराजितः । स० २८ । १९ ॥
 २ रोचमानः । अश्वमेधपुरीश्वरः । क्षत्रियः ।
 चैद्यः । आ० ६८ । १८ ॥ २०१ । १० ॥
 भीमसेनेन राजसूयदिग्विजये पराजितः । स०
 ३० । ८ ॥ पाण्डवपक्षीयः । उ० १७२ ।
 १ ॥ कर्णेन हत । क० ५१ । ५० ॥ तत्पुत्रो
 हेमवर्णः । द्रो० २३ । ६८ ॥
 रोमपादः । लोमपादशब्द पश्यत ।
 रोमहर्षणः । पौराणिकः सूतः । तत्पुत्र उग्रश्रवा ।
 आ० १ । ५ ॥ स० ४ । १८ ॥
 [तस्य वधो बलरामेण । भा० १० । ७८ ॥]
 रोहिणः । रौहिणशब्द पश्यत ।

१ रोहिणी । सुरभ्या पुत्री । तदपत्यानि गाव ।
आ० ६७ । ६७-६८ ॥

२ रोहिणी । दक्षप्रजापतिपुत्री नक्षत्ररूपिणी
चन्द्रभार्या । श० ३६ । ५ ॥

३ रोहिणी । वसुदेवभार्या । तत्पुत्रो बलराम ।
मौ० ८ । १८ ॥

रोही । नदी । भी० ९ । ३० ॥ In Afga-
nistan It was also called Roha

रोहीतकः । देश । स० ३५ । ४ ॥ Rohtak,
forty-two miles north west of Delhi

तद्विजयः कर्णेन । व० २५५ । २० ॥

रौद्रकर्मा । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ । १२ ॥
भीमसेनेन हत । द्रो० १२७ । ४४ ॥

रौद्राश्वः । क्षत्रिय । सो० व० पूरो पुत्र ।
तन्माता पौष्टी । तद्भ्रातरौ प्रवीर ईश्वरश्च ।
तत्पुत्रा ऋचेयुप्रभृतयो दश मिश्रकेशीनाभ्याम-
प्सरसि जाता । आ० ८८ । ४-११ ॥

रौमहर्षणिः । उग्रश्रवा । आ० १ । ११ ॥

रौरवः । नरक । अनु० २०३ । ३ ॥

रौहिणः । देववटवृक्षः । आ० २९ । ४५ ॥

तस्य परिमाण । आ० ३० । २३ ॥

तच्छाखाभङ्गो गरुडेन । आ० ०९ । ४८ ॥

ल.

१ लक्षणा । दुष्यन्तस्य प्रथमा भार्या । आ०
८८ । १८ ॥ तस्या लाक्षीति नामान्तरं ।
तत्पुत्रो जनमेजय । आ० ६३ । ३० ॥

२ लक्षणा । दुर्योधनपुत्री । लक्षणाशब्द पश्यत ।

३ लक्षणा । अप्सरा । आ० १३२ । ४४ ॥

४ लक्षणा । मद्राधिपस्य पुत्री श्रीकृष्णमहिषी ।
स० ५७ । २८ ॥

१ लक्ष्मणः । क्षत्रिय । सू० व० दशरथपुत्रः ।

तन्माता सुमित्रा । तद्भ्राता शत्रुघ्न । स० ८ ।
१८ ॥ ५० । १० ॥ व० २७५ । ८ ॥

तेनेन्द्रजिद्वध । व० २९० । २४ ॥

२ लक्ष्मणः । क्षत्रिय । सो० व० धार्तराष्ट्रस्य
दुर्योधनस्य पुत्र । रथसत्तम । उ० १६६ ।
१४ ॥

तस्याभिमन्युना सह युद्ध । भी० ५५ । ८ ॥

तस्याभिमन्युना पराजय । भी० ७३ । ३२-३८ ॥

तस्य वधोऽभिमन्युना । द्रो० ४६ । १८ ॥

तच्छववर्णन । स्त्री० २० । ३४ ॥

१ लक्ष्मीः । महालक्ष्मी ।

२ लक्ष्मीः । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मप्रजापतिभार्या ।
आ० ६७ । १४ ॥

लक्ष्यवेधः । अर्जुनेन । द्रोणाचार्यकृतास्त्रविद्याप-
रीक्षाया । आ० १४३ । ९ ॥ द्रौपदीस्वयंवरे
तेनैव । आ० २०३ । २५ ॥ [श्रीकृष्णेन ।
भा० १० । ८३ ॥]

लङ्का । राक्षसराजधानी । व० २८१ । ४२ ॥
तत्र युधिष्ठिरराजसूयार्थं करादानाय घटोत्कचस्य
गमन । स० ३४ ॥ Ceylon

लज्जा । दक्षप्रजापतिपुत्री धर्मप्रजापतिभार्या । आ०
६७ । १५ ॥ तस्या हीरिति नामान्तर ।

लता । अप्सरा । शापेन ग्राहत्व प्राप्ता । अर्जुनेन
मोचिता । आ० २३६ । २० ॥

लपिता । मन्दपालस्योपभार्या शार्ङ्गी । जरितायाः
सपत्नी । आ० २५५ । १७ ॥

लपेटिका । तीर्थ । व० ८३ । १५ ॥

लम्बकाः । (लम्पाकाः ।) देश । द्रो०
१२१ । ४६ ॥ Langhan on the northern
bank of the Kabul river

लवणासुरः । मधुदानवपुत्र । आ० २७ । २२ ॥
तस्य वध शत्रुघ्नेन । स० ५० । २७ ॥

लाक्षी । दुष्यन्तभार्या । तस्या लक्षणेति नामान्तरं ।
तत्पुत्रो जनमेजय । आ० ६३ । ३० ॥
८८ । १८ ॥

लाङ्गली । नदी । स० ९ । २६ ॥
 लिखितः । शङ्खस्य भ्राता । ऋषिः । स० ७ ।
 ११ ॥ शां० २३ । १८ ॥
 + लिङ्गार्चनफलं । अनु० २४७ ॥
 लीलाढ्यः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु०
 ७ । ५३ ॥
 लुब्धकः । अर्जुनकनामा किरातः । तस्य गौतमी-
 मृत्युसर्पे सवादः । अनु० १ । २२ ॥
 ३६ । ६३ ॥
 लेवलिका । नदी । व० ८२ । १६३ ॥
 लोकोद्धारं । तीर्थं । व० ८१ । ४५ ॥
 लोपामुद्रा । विदर्भराजदुहिता । अगस्त्यमहर्षे
 पत्नी । तस्या उत्पत्तिः । व० ९४ । २४ ॥
 तस्याः सत्यवतीति नामान्तरं । व० ९४ । २९ ॥
 तस्या विवाहः । व० ९५ । ७ ॥
 तस्या दृढस्युनामरुपुत्रोत्पत्तिः । व० ९७ । ३१ ॥
 + लोभः । दुष्टो गुणः । तन्निन्दा । शां० १६१ ॥
 + लोभादिजयोपायः । शां० १५६ ॥
 लोमपादः । सो० व० अनोः कुलोत्पन्नस्याङ्गरा-
 जस्य वशीयः । दशरथस्य सखा । व० १११ ।
 १९ ॥
 [तस्य दशरथ इति नामान्तरं । हरि० १ । ३१ ॥
 २ । ९३ ॥]
 तस्य राज्ये अनावृष्टिः । व० १११ । ७ ॥
 तस्य पुत्री शान्ता । ऋश्यशृङ्गमहर्षेर्भार्या । व०
 ११४ । ११ ॥ अधिकं शान्ताशब्दे द्रष्टव्यं ।
 तस्य राज्ये ऋश्यशृङ्गमहर्षेरागमनेन वृष्टिप्रादुर्भावः ।
 व० ११४ । १० ॥
 लोमशः । ऋषिः । तस्य युधिष्ठिरसमीपे वने
 आगमनः । व० ४५ ॥ ८९ । १ ॥
 तेम धर्मरहस्यकथनः । अनु० १९२ ॥
 + लोमशतीर्थयात्रा । व० ९१—१५७ ॥
 लोमहर्षणः । रोमहर्षणशब्दं पश्यतः ।

१ लोहिताक्षः । सूतः । जनमेजयसर्पसत्रे स्थपतिः ।
 आ० ५१ । २५ ॥ ५६ । ६ ॥ ५८ । १२ ॥
 २ लोहिताक्षः । स्कन्दपार्षदः । शां० ४६ । २४ ॥
 लोहिताश्वः । (रोहिताश्वः) । हरिश्चन्द्रपुत्रः ।
 व० ७७ । ३१ ॥
 लौहितारणिः । नदी । भी० ९ । १८ ॥
 १ लौहित्यः । समुद्रः । आ० २ । ३६७ ॥
 महा० १ । ३४ ॥
 २ लौहित्यः । नदी । स० ९ । २६ ॥
 A portion of the river Brahmaputra
 north of Pragjyotishapura
 लौहित्यतीर्थं । व० ८३ । २ ॥
 लौहित्या । नदी । भी० ९ । ३५ ॥

व.

वंशशुल्मतीर्थं । व० ८३ । ९ ॥ A sacred
 Reservoir (kund) on the table land
 of Amarakantaka which is situated,
 about four miles and a half from
 the source or the first fall of the
 Nerbuda
 वंशमूलतीर्थं । व० ८१ । ४१ ॥
 वंशा । प्राधायाः पुत्री । आ० ६६ । ४५ ॥
 वक्रः । करुशदेशाधिपतिर्दन्तवक्रः । स० १४ ।
 १२ ॥
 वक्रद्वारः । पर्वतः । शां० ३२५ । १८४ ॥
 वक्षोग्रीवः । ऋषिः । विश्वामित्रऋषिपुत्रः ।
 अनु० ७ । ५३ ॥
 वङ्गः । क्षत्रियः । बलिराजपुत्रः । तन्मातरि सुदेष्णाया
 दीर्घतमस ऋषेर्जातः । आ० ११३ । ५३ ॥
 वङ्गाः । देशः । भी० ९ । ४६ ॥ The Pro
 vince of Bengal
 १ वज्रः । क्षत्रियः । श्रीकृष्णस्य पौत्रः । मौ०
 ८ । ३९ ॥
 तस्य राज्याभिषेकः । मौ० ८ । ७३ ॥
 २ वज्रः । ऋषिः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
 ७ । ५२ ॥

वज्रविष्कम्भः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । १० ॥

वज्रव्यूहः । पाण्डवाना । भी० १९ । ३५ ॥
८१ । २३ ॥

वटेश्वरपुरं । व० ८२ । १२९ ॥

वत्सः । प्रतर्दनस्य पुत्र । परशुरामेण हतेषु क्षत्रि-
येषु गोवत्सैः सवर्षितत्वादुर्वरित । शां०
४८ । ८६ ॥ [दिवोदासस्य पौत्र । तस्य
आता गर्गः । वायु० ९२ ॥]

वत्सनाभः । महर्षि । तच्चरित्र । अनु० ३३ ॥

वत्सराजः । आ० २०१ । २२ ॥

वदान्यः । ऋषि । तदुहिता सुप्रभा अष्टावक्र-
ऋषेर्भार्या । अनु० ५० । ११ ॥

+ वधप्रतिनिधित्वमधिक्षेपस्य । क० ७२ ।
८१—८६ ॥

वधूसरा । नदी । रुदन्या भृगुभार्याया पुलोमाया
अश्रुबिन्दुभ्य उत्पन्ना । आ० ६ । ८ ॥

वध्नाः । देश । भी० ९ । ५५ ॥

१ वनायुः । (वनायवः) । देश । भी० ९ ।
५६ ॥ Arabia

२ वनायुः । दनो पुत्र । आ० ६६ । ३० ॥

३ वनायुः । क्षत्रिय । पुरूरवस पुत्र । आ०
६९ । २८ ॥

वनेयुः । क्षत्रिय । रौद्राश्वपुत्र । आ० ८८ ।
९ ॥

वन्दना । नदी । भी० ९ । १८ ॥

वन्दी । वरुणस्य पुत्र । व० १३६ । २४ ॥

वपुष्टमा । पाण्डवप्रपौत्रस्य जनमेजयस्य भार्या ।
काशिराजस्य सुवर्णवर्मणः पुत्री । आ० ४४ ।
८ ॥

वयस्यः । अङ्गिरसः पुत्र । ऋषि । अनु०
१३२ । ४२ ॥

वरदानतीर्थं । यत्र दुर्वाससा विष्णवे वरो दत्त ।
व० ८० । ६५ ॥ Baioda where Rishi
Durvasa gave a boon to Vishnu

वरा । नदी । भी० ९ । २६ ॥

वराङ्गी । त्रिशङ्को पुत्री शय्यातेर्भार्या । तत्पुत्रो-
ऽहयाति । आ० ६३ । १३ ॥

वराणसी । नदी । भी० ९ । ३१ ॥

१ वराहः । ऋषि । स० ४ । २३ ॥

२ वराहः । भगवतो नारायणस्य मत्स्यादिषु तृतीयो-
ऽवतार । स० ४५ । ४ ॥ व० १४४ ।
२९ ॥ २७३ । ५३ ॥ शां० २०८ । २१ ॥
[भा० ३ । १३ ॥ वायु० ६ ॥ पद्म० ६ ।
२६४ ॥ लिङ्गपु० ९४ ॥]

तेनात्मपिण्डदान । शां० ३५५ । १४ ॥

वराहकः । सर्पः । आ० ५७ । १८ ॥

वराहकर्णः । यक्षः । स० १० । १७ ॥

वराहतीर्थं । पुण्यतीर्थं । व० ८१ । १८ ॥
तस्य कोकामुखमिति नामान्तर ।

वराहध्वजः । जयद्रथ । द्रो० १०५ । २० ॥

१ वरुणः । देवगन्धर्व । आ० ६६ । ४२ ॥

२ वरुणः । द्वादशादित्येष्वन्यतम । आ० ६६ ।
१५ ॥

३ वरुणः । पश्चिमदिगीश्वर । स० ९ । १ ॥
तस्य भार्या ऋद्धि । स० १० । ६ ॥

तस्यान्या भार्या वारुणी । तस्या गौरीति नामान्तर ।
स० ९ । ६ ॥

तस्यान्या भार्या शुक्राचार्यपुत्री ज्येष्ठा देवी । तत्पुत्रा-
बल मद्याभिमानिनी सुरा अधर्मश्च । आ०
६७ । ५२—५३ ॥

तस्यान्य पुत्रः पुष्कर । उ० ९८ । १२ ॥

तस्यान्य पुत्रो बन्दी । यो जनराराजसभाया कहो-
लादीन्ब्राह्मणान्वादे विजितवान् । व० १३६ ।
२४ ॥

तत्समावर्णन नारदेन युधिष्ठिर प्रति । स० ९ ॥

तल्लोकवर्णन । उ० ९८ । १०—२५ ॥

तस्यार्जुनसमीपे आगमनमस्त्रदान च । व० ४१ ।
५ ॥ २९ ॥

तेन उच्यथ्यभार्याया भद्राया अपहारः । अनु०
२५९ । १३ ॥

तस्य जलाधिपत्येऽभिषेकः । शा० ४८ । ११ ॥

तेन सीताया निर्दुष्टत्वकथनः । व० २९२ ।
२९ ॥

वर्गा । शापेन ग्राहत्व प्राप्ताऽप्सराः । आ०
२३६ । १५ ॥ स० १० । १३ ॥

वर्चाः । सोमस्य पुत्रः । आ० ६७ । २२ ॥

तस्य भूमावभिमन्युत्वेनावतारः । आ० ६८ ।
११२ ॥

वर्णः । ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्रा इति चतुर्विधः ।
चातुर्वर्ण्यशब्दः पश्यतः ।

वर्धमानपुरं । प्रतिष्ठानपुरः । आ० ९६ । ६८ ॥

वल्लः । विराटनगरे अज्ञातवासे सूदवेषधारिणो
भीमसेनस्य नामः । वि० ३ । ८ ॥

वल्लवाः । देशः । बल्लवशब्दः पश्यतः ।

वसातयः । बाह्लीकदेशसमीपस्थो देशः । स०
७८ । ५ ॥

वसिष्ठः । (वशिष्ठः) । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः ।
तद्भार्या अरुन्धती । तत्पुत्रः शक्तिः । आ०
१८९ । १९ ॥ १९० । ५ ॥ स० ११ ।
१९ ॥

[तस्योत्पत्तिः । उर्वशीपुत्रत्वमित्रावरुणपुत्रत्वञ्च ।
भा० ६ । १८ ॥ ९ । १३ ॥]

तस्य वरुणपुत्रत्वः । आ० १०६ । ५ ॥

तन्नामनिर्वचनः । आ० १९० । ६ ॥ अनु०
१४२ । २७ ॥

तस्योपाख्यानः । आ० १९०—१९८ ॥

तदाश्रमदाहः कार्तवीर्यार्जुनेन । तेन तस्मै शापदानं
च । शां० ४८ । ४० ॥ ४२ ॥

तस्य विश्वामित्रेण सह वैरं । आ० १९१ ॥

तेनेक्ष्वाकूणा पौरोहित्यकरणं । आ० १९० । १२ ॥

तस्य व्याघ्रयोण्या पुत्रोत्पत्तिः । अनु० ५३ । ३० ॥

तस्य करालजनकेन सवादः । शां० ३८—३१३ ॥

तेनेन्द्रस्य रक्षणः । अनु० २६० । २५ ॥

तस्य परशुरामेण सवादः । अनु० १३० । ३८ ॥

तस्य सौदासेन कल्माषपादेन गोमहिमविषये सवादः ।
अनु० ११३ ॥

वसिष्ठपर्वतः । तत्रार्जुनस्य तीर्थयात्रार्थं गमनः ।
आ० २३५ । २ ॥

वसिष्ठापवाहतीर्थः । शा० ४३ । १ ॥

१ वसुः । जमदग्निपुत्रः । ऋषिः । व० ११७ ।
११ ॥

२ वसुः । उपरिचरवसुः । आ० ६४ । २ ॥

३ वसुः । अष्टवसुशब्दः पश्यतः ।

वसुतेयाः । जनाः । स० ७८ । ९० ॥

वसुदा । (वसुधा । सुभा) । अङ्गिरसो
भार्या । व० २२१ । १ ॥

१ वसुदानः । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यः । स० ४ ।
३३ ॥ अतिरथः । उ० १७१ । २७ ॥

द्रोणेन हतः । द्रो० २१ । ५५ ॥

२ वसुदानः । क्षत्रियः । काश्यः । द्रो० १९१ ।
२९ ॥ क० ३ । ३७ ॥

३ वसुदानः । क्षत्रियः । पासुदेशाधिपः । स०
७८ । १०६ ॥

वसुदेवः । श्रीकृष्णस्य पिता कुन्त्या भ्राता । शूर-
राजस्य यादवस्य पुत्रः । स० २३ । ३ ॥

[भा० १० । १ ॥]

[तेन यज्ञकरणः । भा० १० । ८४ ॥]

[तस्य भार्या पुत्राश्च । भा० ९ । २४ ॥ हरि०
१ । ३५ ॥]

[तस्य कथा । वायु० ९६ ॥ ब्रह्म० १४ ॥]

तस्य सपत्नीकस्य शरीरत्यागः । मौ० ८ । १५
—२४ ॥

१ वसुमनाः । क्षत्रियः । हर्यश्वस्य पुत्रः । अस्य
वसुमानिति नामान्तरः । तन्माता ययातिपुत्री
माधवी । व० २०१ । २ ॥ स० ८ । १३ ॥

वि० ५३ । १३ ॥ उ० ११६ । २३ ॥

तस्य ययातिना सह सवाद. । आ० ८७ । ५ ॥
तस्य वामदेवेन सवाद । शां० ९२—९४ ॥

२ वसुमनाः । कौसल्य क्षत्रिय । तस्मै बृहस्प-
तिना राजगुणवर्णन । शां० ६७ ॥

१ वसुमान् । प्रथमवसुमनश्शब्द पश्यत ।

२ वसुमान् । क्षत्रिय । स० ४ । ३८ ॥ शां०
३१४ । २ ॥

३ वसुमान् । अग्निविशेष । व० २२३ ।
२७ ॥

वसुमित्रः । क्षत्रिय. । आ० ६८ । ४१ ॥

वसुषेणः । कर्ण । आ० ६८ । १४७ ॥
१२० । ३६ ॥ व० ३१० । १५ ॥ शेष
कर्णशब्दे पश्यत ।

वसुहोमः । अङ्गराज । तस्य मान्धात्रा सवाद. ।
शां० १२२ । १ ॥

वसोर्धारा । तीर्थ । व० ८० । ७७ ॥ The
place where Alakananda has got its
source, about 4 miles north of Badari-
nath

वस्त्रा । नदी । भी० ९ । २५ ॥

+ वस्त्रापहारः । द्रौपद्या दुःशासनेन । स०
९० । ४० ॥ नलराजस्य पक्षिभिः । व० ५८ ।
१५ ॥ उत्तरकुमारेण कौरवाणा । वि० ६७ ।
२१ ॥

वस्त्रौकसारा । नदी । भी० ६ । ४९ ॥

वहीनरः । क्षत्रिय । स० ८ । १५ ॥

वागिन्द्रः । प्रकाशनान्न ऋषे पुत्र । तत्पुत्र
प्रमिति । अनु० ८ । ६४ ॥

वाटधानाः । देश. । भी० ९ । ४७ ॥

वाणी । नदी । भी० ९ । २० ॥

वातघ्नः । विश्वामित्रस्य पुत्र. । ऋषिः । अनु०
७ । ५४ ॥

वातपतिः । क्षत्रिय. । आ० २०१ । २० ॥

वातवेगः । गरुडस्य पुत्रः । उ १०१ । १० ॥

वातस्कन्धः । देवयोनिविशेष । स० ७ ।
१४ ॥

वातापिः । असुर । आ० ६६ । २९ ॥
इल्वलस्य यवीयान्भ्राता । व० ९४ । ४ ॥

तेन मेषरूपग्रहणेनानेकेषा ब्राह्मणाना हनन । मेष-
मासरूपेणागस्त्यकुक्षि प्रविष्टस्य तस्य तेन जीर्णी-
करण च । व० ९४ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ [रा०
३ । ११ ॥]

वात्स्यः । ऋषि । सर्पसत्रे सदस्य. । आ०
५३ । ९ ॥ शां० ४६ । ६ ॥

वात्स्याः । गङ्गायमुनयोर्मध्ये कानपूरनगरस्य
दक्षिणत कौशाम्ब्या उत्तरतश्च विद्यमानो देश ।
द्रो० ११ । १५ ॥ A. country situated
to the west of Allahabad It was the
kingdom of Udayana, its capital
was Kousambi

वादुलिः । ऋषि । विश्वामित्रस्य पुत्र । अनु०
७ । ५३ ॥

वाङ्मथ्वः । क्षत्रिय । स० ८ । १२ ॥

वानप्रस्थः । तृतीय आश्रम । तद्धर्मा । आ०
८५ । ४ ॥ अश्व० ४६ । ९ ॥ शां० ९ ॥
१८९ ॥ २५० ॥ आश्र० २० ॥

+ वानरः । शाखामृग । तदुत्पत्ति । आ०
६७ । ६४ ॥

वानरध्वजः । अर्जुन । द्रो० १०५ । ८ ॥

+ वानरसृगालसंवादः । अनु० ३० ॥

१ वामदेवः । क्षत्रिय । मोदापुराधिपति ।
अर्जुनेन राजसूयदिग्विजये पराजित. । स०
२८ । ११ ॥

२ वामदेवः । ऋषि. । स० ७ । १७ ॥

तस्य शिष्य आत्रेय । व० १९५ । ४६ ॥

तेन सवर्धितयोरश्वयोः शलेनापहारः । व० १९५ ।
४६ ॥

तस्य वसुमनसा सवाद । शां० ९२—९४ ॥

वामदेवी । ऋचस्य भार्या । आ० ६३ । २४ ॥

१ वामनः । सर्प । आ० ३५ । ६ ॥ उ०
१०३ । १० ॥

२ वामनः । दिग्गज । उ० ९९ । ८ ॥ भी०
१२ । ३३ ॥

३ वामनः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । १० ॥

४ वामनः । श्रीमतो नाराणस्यावतार । स०
४७ । ८ ॥ व० २७३ । ६४ ॥ [भा०
८ । १३ ॥ १८ ॥ पद्म० ४ । १ ॥ ६ ।
२६७ ॥]

वामनकं । तीर्थं । व० ८१ । १०३ ॥

वामनकः । पर्वतः । भी० १२ । १८ ॥

वायुः । भूतवायु तदभिमानिनी देयता च ।
तेन सीताया निर्दोषत्वकथन । व० २९२ । २७ ॥
तद्गुणनिरूपण । शा० २६१ । ६ ॥

तेन धर्मोपदेश । अनु० १९१ ॥

तस्मात्कुन्त्या भीमोत्पत्तिः । आ० ६८ । १११ ॥
१२९ । ५२ ॥

तस्य सर्वदेवोत्तमत्व । आ० १२९ । ४६ ॥

वायुभक्षः । ऋषि । स० ४ । १९ ॥

वायुवेगः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
आ० २०१ । २ ॥

वारणावतं । हास्तिनपुरसमीपस्थ पत्तन । तत्र पाण्ड-
वाना गमन । आ० १५५ ॥ १५८ ॥ पाण्ड-
वप्रार्थिते ग्रामपञ्चकेऽन्यतमं । उ० ३१ । १९ ॥
Barnava, nineteen miles north-west of
Mirat, where an attempt was made by
Duryodhana to burn the Pandavas

तत्र पाण्डवाना दिग्धक्षया दुर्योधनेन जतुगृहनिर्माण ।
आ० १५६ । २२ ॥

वारवास्याः । देशः । भी० ९ । ४५ ॥

वाराणसी । काशीक्षेत्र । व० ८२ । ७७ ॥

वाराहः । मगधदेशस्थः पर्वतः । स० २१ । २ ॥

वारिसेनः । क्षत्रियः । स० ८ । २० ॥

वारुणतीर्थं । व० ८१ । १६४ ॥

१ वारुणिः । विनतायाः पुत्रः । आ० ६६ ।
४० ॥

२ वारुणिः । वरुणपुत्रोऽगस्त्य । व० १०४ । १ ॥

३ वारुणिः । वरुणपुत्रो वसिष्ठः । आ०
१०६ । ९ ॥

वारुणी । वरुणभार्या । तस्या गौरीति नामान्तर ।
स० ९ । ६ ॥

वार्क्षी । दशप्रचेतसा भार्या । आ० २११ । १५ ॥
अस्या मारिषा इति नामान्तरं ।

वार्तः । क्षत्रियः । स० ८ । १० ॥

वार्धक्षेमिः । क्षत्रियः । वृद्धक्षेमपुत्रः । त्रैगर्ताराजः
सुशर्मा । आ० २०१ । ९ ॥ द्रो० २१ । ६० ॥

१ वाष्णेयः । श्रीकृष्ण । वृष्णिवशोत्पन्नः
सात्यक्यादिश्च ।

२ वाष्णेयः । नलस्य सारथिः । व० ५७ । २२ ॥

+ वाष्णेयाध्यात्मं । शां० २१२—२१९ ॥

वाष्णेयी । कुन्ती । आ० १२० । ३२ ॥

वालखिल्याः । ऋषयः । स० ११ । २० ॥

[तेषा पिता क्रतुर्नाम महर्षिः । तन्माता क्रिया । ते
च षष्टिसहस्रसख्याका । भा० ४ । १ ॥]

तेषामिन्द्रेणोपहास । आ० ३१ । १० ॥

तैस्तपसा इन्द्रोपद्रवकरणेच्छया गरुडस्योत्पादन ।
आ० ३१ । ३७ ॥

तत्कृतः । पुष्करास्तेयशपथः । अनु० १४३ । ३९ ॥

वाली । सुग्रीवभ्राता इन्द्रपुत्रो वानरः । स० ९ ।
१८ ॥ तद्भार्या तारा । व० २८१ । १७ ॥
तत्पुत्रोऽङ्गदः ।

[तस्योत्पत्तिः । रामायणे उत्तरकाण्डे सप्तत्रिंशसर्गा-
दुपरितने प्रक्षिप्तभागे प्रथमे सर्गे ।]

तस्य वध श्रीरामेण । व० २८१ । ३८ ॥

१ वाल्मीकिः । रामायणग्रन्थकर्ता महर्षिः ।
आ० ५५ । १४ ॥ स० ७ । १६ ॥ तस्य
ब्रह्महत्याप्राप्तिः । अनु० ४९ । ८ ॥

२ वाल्मीकिः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ ।
१३ ॥

वासवी । उपरिचरवसुवीर्यजा सत्यवती । आ०
६४ । ८६ ॥

वासवेयः । वासव्या सत्यवत्या पुत्रो व्यास ।
आ० १ । ८४ ॥

वासुकिः । सर्पः । आ० ३५ । ५ ॥ ३७ ।
१ ॥ ३८ । १ ॥ ५४ । १ ॥ ६६ । ४१ ॥

स० ९ । १४ ॥ उ० १०९ । १९ ॥

तद्भार्या शतशीर्षा । उ० ११७ । १७ ॥

तस्य स्वसा जरत्कारुऋषेर्भार्या जरत्कारु । आ०
३८ । २० ॥

त रज्जु कृत्वा अमृतार्थं समुद्रमथन । आ० १८ ।
१३ ॥

तस्य भगिन्या सह सवाद । आ० ४८ ॥ ५३ ।
१९ ॥

वासुकितीर्थं । व० ८३ । ८६ ॥

वासुदेवः । श्रीकृष्ण । तन्नामनिर्वचन । उ० ६९ ।
३ ॥ शां० ३५० । ४१ ॥

तस्य व्यासेन सह सवादः । अनु० १५ ॥

तस्य पृथिव्या सह ब्राह्मणमहिमविषये सवादः ।

अनु० ६९ ॥ गृहस्थधर्मविषये सवादः ।

अनु० १५४ ॥

तन्माहात्म्यं । भी० ६९ ॥ शिष्टं श्रीकृष्णशब्दे
द्रष्टव्यं ।

+ वासुदेवतत्त्वं । शां० २०९ ॥

१ वाहिनी । सो० व० कुरुराजस्य पत्नी । त-
त्पुत्रा अश्वत्थामृतय । आ० १०१ । ३९ ॥

२ वाहिनी । नदी । भी० ९ । ३४ ॥

विंशः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुपुत्रः ।
तत्पुत्रो विविश । अश्व० ४ । ५ ॥

विकटः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
६८ । ९६ ॥ २०१ । ३ ॥ भी० ६४ ।

२९ ॥ तस्य वधो भीमेन । क० ४६ । १६ ॥

विकटाननः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
आ० १३१ । ५ ॥

विकर्णः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
६३ । ५८ ॥ ६८ । ९४ ॥ १३१ । ४ ॥

२०१ । १ ॥ वि० ३७ । ३ ॥ भी० ७७ ।
७ ॥ ७८ । २२ ॥

तस्य वचनं द्यूते द्रौपद्या पणीकरणस्यान्याय्यताया ।
स० ९० । ११ ॥

तस्य नकुलेन पराजयः । द्रो० १०७ । ३० ॥
स भीमसेनेन हतः । द्रो० १३७ । ३० ॥

तच्छववर्णनः । स्त्री० १९ । १ ॥

विकुञ्जनः । (विकुण्ठनः) । सो० व० हस्ति-
नामकस्य राज्ञ पुत्रः । तद्भार्या सुन्दरा । तत्पुत्रो-
ऽजमीढः । आ० ६३ । ३८ ॥

विकृतः । विरूपेण सह विवदमानः क्रोधात्मा
कश्यपः पुरुषः । शां० १९७ । ९५ ॥

विचकाश्वः । क्षत्रियः । अनु० १७७ । ७१ ॥

विचरुयुः । क्षत्रियः । शां० २७१ । ३ ॥

विचित्रवीर्यः । सो० व० शान्तनुराजपुत्रः ।
तन्माता सत्यवती । तस्य द्वे भार्ये काशिराजपुत्र्यौ ।
तयोरम्बिकाया व्यासाज्जातः पुत्रो धृतराष्ट्रः ।
अम्बालिकाया व्यासाज्जातः पुत्रः पाण्डुः ।
अम्बिकादास्या व्यासाज्जातः पुत्रो विदुरः ।
आ० ६३ । ५४ ॥

तस्य वैमात्रेयो भ्राता गाङ्गेयो भीष्मः । आ० ६३ ।
५१ ॥ १०८ । ६ ॥

तस्य विवाहः । आ० १११ । १ ॥

तस्य राज्याभिषेकः । आ० १०८ । १६ ॥

तस्य मरणः । आ० १११ । ७ ॥

विजयः । अर्जुनः । वि० ४३ । २१ ॥

विजया । माद्रीपुत्रस्य सहदेवस्य भार्या । शल्यरा-
जस्य पुत्री । तत्पुत्रः सुहोत्रः । आ० ६३ ।
७९ ॥

विदूरथः । (विदूरथः) । मादवः । आ०
२३९ । १० ॥

वितण्डः । क्षत्रियः । आ० २०१ । १२ ॥

वितस्ता । नदी । व० ८० । ९० ॥ १३२ ।
२० ॥ भी० ९ । १६ ॥ The river
Jhelum

वितस्त्यः । ब्राह्मण । सावैनसस्य पुत्रः । तत्पुत्रः
शिवः । अनु० ८ । ६२ ॥

विदर्भाः । विन्ध्यस्य दक्षिणत दशार्णदेशस्य
पश्चिमतः गोदावर्या उत्तरत सुराष्ट्रदेशस्य
पूर्वतश्च विद्यमानो देश । भी० ९ । ४३ ॥
Berar, the kingdom of Bhishmaka
whose daughter Rukmini was married
to Krishna Its principal towns
were Kundmanagara Bhojakatapura,
Akola, Amraoti, Ellichpur, etc

विदिशा । नदी । स० ९ । २२ ॥

विदुरः । विचित्रवीर्यभार्याया अम्बिकाया भुजि-
ष्याया व्यासाज्जात पुत्रः । आ० ६३ । ५७ ॥

तस्योत्पत्ति । आ० ६८ । ८६ ॥ ११५ । ४४ ॥

आश्र० ३० । १२ ॥

तस्य यमाशत्व । आ० ६४ । १३८ ॥

तस्य पारसव्या विवाहः । पुत्रोत्पत्तिश्च । आ०
१२६ । १-३ ॥

तस्य कुन्त्या सवाद । आ० १५४ । ३ ॥

तेन म्लेच्छभाषया पाण्डवान्प्रत्युपदेशः । आ०
१५७ । १९-२५ ॥

तस्य धिक्कारो धृतराष्ट्रेण । व० ४ । २२ ॥

तस्य पाण्डवदिहक्षया काम्यकवनगमन । व० ५ ।
५ ॥

तेन धृतराष्ट्राय नीतिकथन । उ० ३४-४० ॥

तस्य गृहे श्रीकृष्णस्यागमन तत्र भोजन च । उ०
९१ । ३६-४६ ॥

तेन धर्मप्रशसा । शां० १६५ । ५-९ ॥

तस्य धृतराष्ट्रेण सह तपोवनगमन । आश्र० १७ ।
४ ॥

तस्य स्वशरीरत्यागेन युधिष्ठिरशरीरप्रवेशः । आश्र०
२८ । २५ ॥

[तस्य भारतयुद्धसमये तीर्थयात्रार्थं गमन । भा०
१ । १३ । ३१ ॥]

[तस्य प्रभासे देहत्यागः । भा० १ । १५ ॥]

+ विदुरनीतिः । उ० ३४-४० ॥

+ विदुरागमराज्यलाभपर्व । आ० २१७
-२३२ ॥

विदुला । सौवीरराजस्त्री । तस्या सञ्जयन्मन्त्रा
स्वपुत्रेण सह क्षत्रियेण युद्धस्यावश्यकर्तव्यत्व-
विषये सवाद । उ० १३३-१३६ ॥

विदूरथः । सो० व० कुरुराजपुत्रः । तत्पुत्रो-
ऽनश्वान् । आ० ६३ । ४२ ॥

विदेहाः । देशः । भी० ९ । ४५ ॥ Tirhoot
The kingdom of Raja Janaka
Videha was bounded by the river
Kausaki on the east, Gandak on the
west, Himalaya on the north and the
Ganges on the South

विद्या । ज्ञान । उ० ४४ । २ ॥

तस्या स्तुति । शां० १७४ । ३५ ॥ २८३ ।
३६ ॥ अनु० १८४ । १९ ॥

तद्विहीनस्य निन्दा । उ० ३९ । ७७ ॥

तद्ग्रहण नीचादपि कर्तव्य । शां० १६३ । ३१ ॥

विद्याः । अष्टादश । स० ५ । ५ ॥ [चतुर्दश ।
विष्णु० ३ । ६ ॥]

+ विद्यादानफलं । अनु० २३५ । ७५
।-७७ ॥

विद्युज्जिह्वौ । अमृतरक्षिणौ सर्पौ । आ० ३३ ।
५-६ ॥

विद्युता । अप्सरा । अनु० ५० । ४८ ॥

विद्युत्पर्णा । अप्सरा । आ० ६६ । ४९ ॥
१३२ । ४४ ॥

विद्युत्प्रभः । ऋषिः । अनु० १८८ । ४३ ॥

विद्युत्प्रभाः । तन्नाम्नो दशाप्सरसः । उ०
१११ । २१ ॥

विद्युन्माली । तारकासुरपुत्रः । क० २४ । ७ ॥

विद्योता । अप्सरा । अनु० ५० । ४८ ॥
 विधाता । ब्रह्मणः (मृगो) पुत्रः । आ०
 ६७ । ५० ॥
 [तद्धार्या मेरोर्दुहिता नियति । तत्पुत्रो वेदशिरा
 कविश्च । भा० ४ । १ ॥]
 विधिः । दैव । दिष्ट । तस्य प्राबल्य । व० ३० ॥
 अनु० २१४ । १-२१ ॥
 विनता । दक्षप्रजापतिपुत्री कश्यपभार्या । तत्पुत्रौ
 गरुडारुणौ । आ० १६ । ६ ॥ ६६ । ४० ॥
 ६७ । ३९ ॥
 तम्याः कथा । आ० २०-३४ ॥ अनु० २०
 -२९ ॥
 तस्या गर्भोत्पत्तिः । आ० ३१ । ३१ ॥
 तस्यै तत्पुत्रेणारुणेन दासीत्वप्राप्तिशापदान । आ०
 १६ । १९ ॥ अनु० २० । २० ॥
 तस्या दासीभावः । आ० २३ । ३ ॥
 + विनयः । गुणः । तस्य श्रेष्ठ्यः । शां० ११३ ॥
 विनशानतीर्थं । सरस्वतीनदी यत्रान्तर्हिता
 तत्तीर्थं । निषादराष्ट्रस्य द्वारे वर्तते । व० ८० ।
 १११ ॥ ८२ । ११२ ॥ The spot in the
 great sandy desert in the District of
 Sirhind where the river Saraswati
 loses itself after taking a westerly
 course from Thanesar
 १ विन्दः । आवन्त्यराजपुत्रः । तद्भ्राता अनुविन्दः ।
 रथसत्तमः । उ० १६६ । ६ ॥ स० ३२ ।
 ११ ॥ अर्जुनेन हतः । द्रो० ९९ । २७ ॥
 २ विन्दः । केकयराजपुत्रः । कौरवपक्षीयः ।
 तद्भ्राता अनुविन्दः । सात्यकिना हतः । क०
 १० । ६ ॥
 ३ विन्दः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ०
 ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥ भीमसेनेन
 हतः । द्रो० १२७ । ४८ ॥
 विन्ध्यः । कुलपर्वतः । भी० ९ । ११ ॥
 The Vindhya Range

तस्य सूर्यमार्गनिरोधार्थं वृद्धिः । व० १०२ । २३ ॥
 [रा ३ । ११ ॥ देवीभा० १० । ३ ॥ स्का-
 न्दपु० काशीख० पूर्वार्ध० ४-५ ॥]
 तस्य कथा । व० १०३ । २-१९ ॥
 विन्ध्यचुलिकाः । देशः । भी० ९ । ६२ ॥
 विपाटः । कौरवपक्षीयः क्षत्रियः । अर्जुनेन हतः ।
 द्रो० ३२ । ६१ ॥
 विपापः । अग्निविशेषः । व० २२१ । २१ ॥
 विपापा । नदी । भी० ९ । १५ ॥
 विपाशा । नदी । स० ९ । २३ ॥ व०
 १३२ । ८ ॥ भी० ९ । १५ ॥ The river
 Beas
 तस्या पुत्रमरणनिर्विण्णेन वसिष्ठेनात्मप्राणपरित्यागाद्य
 खदेहः पाशैरवबध्यः पतनः । ब्राह्मणवधभीतया
 तथा नद्या तस्य पाशानाच्छिद्य तस्य तीरप्रापणं
 च । आ० १९३ । ४ ॥
 १ विपुलः । देवशर्मशिष्यो ब्राह्मणः । तेन गुरुपत्न्या
 रुचिनाम्न्या देवराजधर्षणाद्रक्षणः । अनु०
 ७५-७८ ॥
 २ विपुलः । सौवीरदेशाधिपतिः क्षत्रियः । अर्जु-
 नेन हतः । आ० १५१ । ४६ ॥
 विपुला । नदी । भी० ९ । १४ ॥
 विपुशुः । यादवः । आ० २०१ । १८ ॥
 २३९ । १० ॥ स० ४ । ३६ ॥
 तेन सहार्जुनस्य सुभद्राहरणकाले युद्धः । आ०
 २४४ ॥
 + विप्रकन्योपाख्यानं । अनु० २५३ ॥
 विप्रचित्तिः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २२ ॥
 स० ९ । १६ ॥ ५१ । ७ ॥
 + विप्रसेनजित्संवादः । शां० १७३ ॥
 विभाण्डकः । कश्यपवश्य ऋषिः । तत्पुत्रः
 ऋश्यशृङ्गः । व० १११ । ११ ॥
 १ विभावसुः । सुप्रतीकस्य भ्राता ऋषिः । सः
 शापेन कच्छपता प्राप्तो गरुडेन भक्षितः । आ०
 २९ । १६ ॥

२ विभावसुः । विवस्वत्पुत्र । आ० १ । ५५ ॥
 १ विभीषणः । यक्षः । स० १० । १८ ॥
 २ विभीषणः । राक्षसः । विश्रवस पुत्र ।
 रावणकुम्भकर्णयोर्भ्राता । तन्माता मालिनी ।
 स० ५० । २५ ॥ व० २७६ । ८ ॥
 तैसाद्राजसूयार्थं कर ग्रहीतु सहदेवेन त प्रति
 घटोत्कचप्रेषण । स० ३२ । ८० ॥
 तस्य पट्टाभिषेको रामेण । व० २८४ । ४९ ॥
 विभुः । शकुनेर्भ्राता । भीमेन हतः । द्रो०
 १५८ । २३ ॥
 विभूतिः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु० ७ ।
 ५७ ॥
 विमलतीर्थं । व० ८० । ८८ ॥
 विमलपिण्डकः । सर्पः । आ० ३५ । ८ ॥
 विमलोदका । सरस्वती नदी । श० ३९ ।
 ४ ॥
 १ विरजाः । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥ उ०
 १०३ । १६ ॥
 २ विरजाः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० १३१ । १४ ॥ भीमसेनेन हतः । द्रो०
 १५८ । १७—१९ ॥
 विरजातीर्थं । व० ८३ । ६ ॥
 १ विराजः । क्षत्रियः । अविक्षित पुत्र । आ०
 १०१ । ४० ॥
 २ विराजः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । भीमेन हतः । भी० ९६ । २७ ॥
 विराटः । मत्स्यदेशाधिपः क्षत्रियः । मरुद्गणाशः ।
 आ० ६८ । ८२ ॥ २०१ । ८ ॥ महारथः ।
 उ० १७० । ८ ॥
 तस्य प्रथमा भार्या सुरथा । तत्पुत्रौ श्वेतः शङ्खश्च ।
 वि० २१ । १७ ॥
 तस्य द्वितीया भार्या केकयनाम्नः सूतराजस्य पुत्री
 सुदेष्णा । तत्पुत्र भूमिञ्जयापरनामा उत्तरकुमारः ।
 वि० २१ । १८ ॥

तस्यान्यः पुत्रो बभूव । उ० ५७ । ३३ ॥
 तत्पुत्री अभिमन्योर्भार्या उत्तरा । आ० ६३ । ८२ ॥
 तस्य आतर एकादश । शतानीकः मदिराक्षः
 (मदिराक्ष) सूर्यदत्तः श्रुतानीकः श्रुतध्वज-
 बलानीक जयानीकः जयाश्वः रथवाहन चन्द्रो-
 दय समरथ । वि० ३३ । १९—२१ ॥
 द्रो० १५९ । ४० ॥
 तस्य दक्षिणगोग्रहणे सुशर्मणा सह युद्धः । वि०
 ३४ । ३१ ॥
 तस्य जीवग्राहग्रहण सुशर्मणा । युधिष्ठिराज्ञया भीम-
 सेनेन मोचन च । वि० ३५ ॥
 तेन बृहन्नलायाः कौरवजयवार्ताममर्षयता कङ्कनाम्नो
 युधिष्ठिरस्य नासायामक्षेण कुट्टनः । वि० ७० ।
 ३७ ॥
 तस्य वधो द्रोणाचार्येण । द्रो० १८७ । ४२ ॥
 विराटदेशः । मत्स्यदेशशब्द पश्यतः । The
 capital of Virata Raja king of Mat-
 sya Desa One hundred and five miles
 to the south west of Delhi and forty-
 one miles to the north of Jaipur
 विराधः । राक्षसः । रामेण हतः । स० ५० । १४ ॥
 विरावी । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
 आ० ६८ । १०४ ॥ १३१ । १३ ॥
 १ विरूपः । अङ्गिरसः पुत्रः । ऋषिः । अनु०
 १३२ । ४२ ॥
 २ विरूपः । विकृतेन विवदमानः कामाभिमानी
 पुरुषः । शां० १९७ । ९४ ॥
 ३ विरूपः । असुरः । स० ९ । १८ ॥
 १ विरूपाक्षः । दनुपुत्रः । आ० ६६ । २५ ॥
 २ विरूपाक्षः । घटोत्कचस्य सारथिः । द्रो०
 १७६ । १८ ॥
 ३ विरूपाक्षः । राक्षसः । व० २८६ । ९ ॥
 शां० १६९ । १५ ॥
 १ विरोचनः । प्रह्लादस्य पुत्रः । आ० ६६ ।
 १५ ॥ स० ५१ । ७ ॥

तस्य सुधन्वनाम्ना ब्राह्मणेन सह केशिन्या स्वयवरे
 ब्राह्मणक्षत्रिययो श्रेष्ठे विवाद । स० ९० ।
 ६७ ॥ उ० ३५ । ५—११ ।
 तत्पुत्रो महाबलिः । आ० ६६ । २० ॥
 २ विरोचनः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० २०१ । २ ॥
 विरोहणः । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥
 विवर्धनः । क्षत्रिय । स० ४ । २७ ॥
 विवस्वान् । अदिते पुत्र । द्वादशादित्येष्वन्यतम ।
 आ० ६६ । १५ ॥ सूर्यशब्द पश्यत ।
 विवाजी । इल्वलासुरस्य रथहयः । व० ९७ ।
 २२ ॥
 + विवाहः । तत्प्रमेदाः । आ० ९४ । १४ ॥
 अनु० ७९ । १—१५ ॥ [विष्णु० ३ ।
 १० ॥]
 तदुचितवयोनिर्णयः । अनु० ७९ । १६ ॥
 विवित्सुः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
 आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । ५ ॥ भीमसेनेन
 हत । क० ४६ । १२ ॥
 विविन्ध्यः । साल्वपक्षीयोऽसुर । चारुदण्डेन
 हत । व० १६ । २६ ॥
 विविंशः । क्षत्रियः । सू० व विंशस्य पुत्रः ।
 तत्पुत्रः खनीनेत्रः । अश्व० ४ । ५ ॥
 विविंशतिः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्र । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ४ ॥
 २०१ । १ ॥ वि० ३७ । ३ ॥ भीमसेनेन
 हत । क० २ । ९ ॥
 तच्छववर्णनं । स्त्री० १९ । १४ ॥
 विशाल्या । नदी । व० ८२ । ११४ ॥ स०
 ९ । २४ ॥
 विशाखः । सुब्रह्मण्यः । स० ७ । १४ ॥
 विशाखयूपः । क्षेत्रं । व० १७९ । १६ ॥
 शां० १२ । ३ ॥
 विशालकः । यक्ष । स० १० । १७ ॥

विशालराजः । क्षत्रिय । स० ६८ । २१ ॥
 विशाला । नदी । श० ३९ । ४ ॥
 १ विशालाक्षः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ ।
 ९ ॥
 २ विशालाक्षः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । आ० ६८ । १०१ ॥ १३०१ । १० ॥
 भीमसेनेन हतः । भी० ८८ । २६ ॥
 विशुण्डिः । सर्पः । उ० १०३ । १६ ॥
 विशोकः । भीमसेनस्य सारथि । स० ३६ ।
 ३० ॥ भी० ७७ । २४ ॥ [श्रीकृष्णात्रिवकाया
 जातः । भागवते विजयध्वजीयपाठे—१० ।
 १०३ ॥] अस्याशोक इति नामान्तर ।
 तस्य भीमसेनेन सह रणाङ्गणे सवाद । क० ८० ॥
 विश्रवाः । रावणादीना पिता ऋषिः । पुलस्त्यस्य
 रूपान्तर । व० २७५ । १४ ॥ २७६ । १ ॥
 [तस्योत्पत्ति । रा० ७ । २ ॥] [तस्य
 सकाशादिडबिलाया कुबेरोत्पत्ति । भा० ९ ।
 २ ॥]
 १ विश्वः । श्रीमान् चारायणः । तस्य स्तुतिर्ब्रह्मकृता ।
 भी० ६५—६६ ॥
 २ विश्वः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ३६ ॥
 विश्वकर्मा । प्रभासस्य पुत्रः । आ० ६७ ।
 २८ ॥ [अस्य त्वष्टेति नामान्तरं । अस्य भार्या
 प्रह्लादपुत्री विरोचना । तत्पुत्रो देवाचार्यस्त्रिशिरा
 विश्वरूपचार्यः । वायु० ८४ ॥]
 [तन्माता बृहस्पतिमगिनी ब्रह्मवादिनी । हरि० १ ।
 ३ ॥ विष्णु० १ । १५ ॥]
 तत्पुत्री सवितुर्भार्या सज्ञा । अश्विनोर्माता । आ०
 ६७ । ३५ ॥
 तेनेन्द्रप्रस्थनिर्माण । आ० २२७ । ५९ ॥
 तेन सुन्दोपसुन्दवधार्थं तिलोत्तमासृष्टिः । आ०
 २३१ । १२ ॥
 तेन त्रिपुरवधार्थं रुद्राय रथनिर्माणं । क० २६ ॥
 विश्वजित् । बृहस्पतेस्तृतीय पुत्रः । अग्निविशेषः ।
 व० २२१ । २४ ॥

विश्वपतिः । अग्निविशेषः । व० १२३ । १७ ॥
विश्वभुक् । बृहस्पतेश्वरुथ पुत्र । अग्निविशेषः ।
 अस्य गोपतिरिति नामान्तरं । व० २२१ ।
 २५ ॥
१ विश्वरूपः । असुरः । स० ९ । १८ ॥
२ विश्वरूपः । त्वष्टु पुत्रः । उ० ९ । ४ ॥
 शां० २०७ । २० ॥
 [तन्माता दैत्यानुजा (विरोचनानुजा) रचना ।
 भा० ६ । ६ ॥ प्रह्लादपुत्री विरोचना । वायु०
 ८४ ॥]
 [तेन देवाना पौरोहित्यकरण । भा० ६ । ७ ॥]
 तस्येन्द्रेण वधः । उ० ९ । २२ ॥ [भा० ६ ।
 ९ ॥]
+ विश्वरूपप्रदर्शनं । श्रीकृष्णेन धृतराष्ट्रसभाया ।
 उ० १३१ ॥ समराङ्गणे अर्जुनाय । भी०
 ३५ ॥ उदङ्काय । अश्व० ५५ ॥ हनुमता
 भीमाय । व० १५२ ॥
विश्वरूपा । कामधेनुदुहिता । उ० १०२ । ९ ॥
विश्वा । धर्मप्रजापतेर्भार्या । दक्षप्रजापतिकन्या ।
 आ० ६६ । १२ ॥ [तत्पुत्रा विश्वेदेवा ।
 मत्स्य० २०३ ॥]
विश्वाची । अप्सरा । स० १० । १२ ॥
 तथा सह ययाते रमणं । आ० ७९ । ९ ॥
विश्वामित्रः । ब्रह्मर्षि । सो० व० गाधेः पुत्रः ।
 पूर्वं क्षत्रिय पश्चात्तपसा ब्राह्मण्य प्राप्त । आ०
 १९१ । ४ ॥ स० १२ । ११ ॥ उ०
 ११३ । २५ ॥ शां० ४८ । ५७ ॥
 तस्योत्पत्तिः । आ० १९१ । ४ ॥ अनु० ७ ।
 ४७ ॥ ९१ । २१ ॥ [हरि० १ । २७ ॥
 वायु० ९१ ॥ भा० ९ । १६ ॥]
 तन्नामनिर्वचन । अनु० १४२ । ३५ ॥
 [तस्य क्षत्रियत्वावस्थाया नाम विश्वरथ इति ।
 हरि० १ । २७ ॥ ३२ ॥ वायु० ९१ ॥]
 तस्य भार्या हैमवती । उ० ११७ । १३ ॥

[तस्य भार्या शालावती दृषद्वती रेणु माधवी
 इत्याद्याः । हरि० १ । २७ ॥ ३२ ॥ वायु०
 ९१ ॥]
 तस्य पुत्रा । मधुच्छन्दआदय । अनु० ७ ।
 ५० ॥ [भा० ९ । १६ ॥ रा० १ । ५७ ॥]
 [तस्य पुत्रा । कतिः पाणिन याज्ञवल्क्यः साङ्गति
 गालव. मुद्गलः देवल. अष्टक देवरातापरन्ममा
 शुनश्शेष इत्यादयः । तत्र शुनश्शेषोऽभिमानपुत्रः ।
 हरि० १ । २७ ॥ ३२ ॥]
 तेन ब्राह्मण्यार्थं तपश्चरण । आ० ९२ । ३२ ॥
 १०१ । ६० ॥ [रा० १ । ५६ ॥]
 तस्य क्षत्रियत्वावस्थाया वसिष्ठाश्रमगमन । आ०
 १९१ । ६ ॥ [रा० १ । ५१ ॥]
 [तस्य तपश्चरणकाले तद्दाराणा त्रिशङ्कुराजेन रक्षण ।
 हरि० १ । १२ ॥]
 तस्य तपश्चरणकाले मेनकाया शकुन्तलोत्पत्ति ।
 आ० ९३ ॥
 [तच्चरित्र । रा० १ । ५१-६५ ॥ हरि० १ ।
 २७ ॥ भा० ९ । १६ ॥ स्कान्दपु० नागरख०
 १६७-१६८ ॥]
 तेन सरस्वतीनद्या रुधिरीभवनशापदान । शा० ४३ ।
 ३९ ॥
 तस्य ब्राह्मण्यप्राप्ति । आ० १९१ । ६० ॥ शा०
 ४१ । ११ ॥
 तेन गालव प्रति गुरुदक्षिणार्थं एकतश्श्यामकर्णाना
 ह्याना शताष्टकस्यानयनचोदना । उ० ११४ ।
 १४ ॥
 तेन ययातिपुत्र्या माधव्या एकतश्श्यामकर्णह्याना
 शतद्वयप्रतिनिधितया परिग्रहः । तस्यामष्टकनाम-
 कपुत्रोत्पादन च । उ० ११९ । १५-१८ ॥
 तेन धर्मविशेषकथन । अनु० १९० ॥
 तस्य हरिश्चन्द्रेण सह वैर । व० ७७ । ३७ ॥
 [देवीभा० ७ । १८ ॥]
 तेन श्वजाघनीचौर्य । श्वपचेन सवादश्च । शां०
 १४१ ॥

तत्कृतः पुष्करास्तेयशपथः । अनु० १४३ । ३३ ॥
 तस्य वश । अनु० ७ । ४८ ॥ [हरि० १।२७ ॥
 रा० १ । ३२ ॥ ५१ ॥ वायु० ९१ ॥]
 विश्वामित्रतीर्थं । व० ८१ । १३९ ॥
 विश्वामित्रा । नदी । भी० ९ । २६ ॥
 १ विश्वावसुः । प्राधापुत्रो देवगन्धर्वः । आ०
 ६६ । ४७ ॥ स० ७ । २२ ॥
 तस्य ब्राह्मणशापेन कबन्धनामकराक्षसजन्मप्राप्तिः ।
 व० २८० । ४२ ॥
 तस्य याज्ञवल्क्येन सह सवादः । शां० ३२३ ।
 २६ ॥
 २ विश्वावसुः । जमदग्निपुत्रः । व० ११७ ।
 ११ ॥
 + विश्वासानर्हाः । उ० ३७ । ५७ ॥ शां०
 १३९ । २५—३३ ॥ तेषु विश्वासकरणे
 दोषः । आ० १५३ । ७२ ॥
 विश्वेदेवाः । आ० १ । ४७ ॥ १३२ ।
 ५३ ॥ अनु० १३८ । २९—३७ ॥
 २५५ । २१ ॥
 [ते च धर्मप्रजापतेर्विश्वानाम्भ्या दक्षपुत्र्या जाताः ।
 ऋतुदक्षपुरूरवोमार्द्रवसत्यवसुकालकामादयः ।
 मत्स्य० २०३ ॥]
 + विश्वोपाख्यानं । भी० ६५—६६ ॥
 + विषपानं । रुद्रेण । आ० १८ । २५ ॥
 [भा० ८ । ७ ॥ रा० १ । ४५ ॥]
 + विषहरविद्यादानं । ब्रह्मणा कश्यपाय ।
 आ० २० । १६ ॥
 विषुवं । पुण्यकालः । अश्व० ११५ । २ ॥
 + विषोत्पत्तिः । अमृतमथनसमये । आ०
 १८ । १९ ॥ [भा० ८ । ७ ॥ रा० १ ।
 ४५ ॥]
 १ विष्णुः । अग्निविशेषः । अस्य धृतिमानिति
 नामान्तरः । व० २२३ । १२ ॥

२ विष्णुः । क्षत्रियः । कश्चन चैद्यः । कर्णेन
 हतः । क० ५१ । ४९ ॥
 ३ विष्णुः । द्वादशादित्येष्वन्यतमः । श्रीमान्नारा-
 यणः । आ० ६६ । १६ ॥
 तेन रुद्रमाहात्म्यकथनः । अनु० ४९ । ७१ ॥
 तेन देवान्प्रति वृत्रासुरहनने युक्तिकथनः । उ०
 १० । १० ॥
 तन्नाम्निर्वचनः । उ० ६९ । १३ ॥ शां०
 ३५० । ४३ ॥
 तेन भूम्युद्धरणं वराहरूपेण । व० १४४ । ३० ॥
 तत्प्रीतिकरा धर्माः । अनु० १८९ । १-७ ॥
 विष्णुधर्माः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥
 विष्णुपञ्चकं । व्रतविशेषः । अश्व० ११४ ।
 १४ ॥
 + विष्णुपदतीर्थं । व० ८१ । १०३ ॥
 विष्णुवर्मा । चैद्यः क्षत्रियः । कर्णेन हतः ।
 क० ५१ । ४९ ॥
 विष्वक्सेनः । विष्णुपार्षदः । स० ७ । १९ ॥
 विष्वगश्वः । सू० व० इक्ष्वाकुवश्यस्य पृथुरा-
 जस्य पुत्रः । तत्पुत्र आर्द्रकः । व० २०५ ।
 ३ ॥ अनु० १७७ । ६७ ॥
 विहङ्गः । सर्पः । आ० ५७ । ११ ॥
 + वीटाक्रीडा । कन्दुकक्रीडा । कौरवपाण्डवानां ।
 आ० १४१ । १७ ॥
 वीतहव्यः । क्षत्रियः । सू० वं० शर्यातिपुत्रः ।
 तद्भ्राता तालजङ्घः । तस्य भार्या दशः । पुत्रा
 शतः । तपसा ब्राह्मण्यं प्राप्तः । अनु० ८ ॥
 तस्य ब्राह्मण्यप्राप्त्यनन्तरं जातः पुत्रो गृत्समदः ।
 अनु० ८ । ५९ ॥
 वीतिः । अग्निविशेषः । व० २२३ । २५ ॥
 वीरः । भरद्वाजनामकाग्रेर्द्वितीयः । पुत्रोऽग्निविशेषः ।
 तस्यैवाग्नीषोमाविति - सोमेन सह प्रयोगः । तस्य
 रथप्रभु रथध्वान कुम्भरेता इति नामान्तराणि ।
 व० २२२ । १३—१८ ॥

वीरकरा । नदी । भी० ९ । २६ ॥
 वीरकेतुः । क्षत्रिय । पाञ्चाल्य । द्रोणेन हतः ।
 द्रो० १२२ । ४१ ॥
 वीरणकः । सर्प । आ० ५७ । १८ ॥
 वीरद्युम्नः । राजर्षि । भूरिद्युम्नस्य पिता । तस्य
 तनुनामकेन विप्रेण सवाद । शां० १२७ ।
 १४ ॥
 वीरधन्वा । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीयः । त्रैगर्त ।
 धृष्टकेतुना हतः । द्रो० १०७ । १४-१७ ॥
 वीरधर्मा । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । उ०
 ४ । १६ ॥
 वीरप्रमोक्षतीर्थं । व० ८२ । ५१ ॥
 १ वीरबाहुः । क्षत्रियः । चेदिराज । सुबाहो-
 पिता । तस्य गृहे दमयन्त्या वास । व० ६६ ।
 १५ ॥
 २ वीरबाहुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० ६८ । १०३ ॥ १३१ । १२ ॥
 भीमेन हत । भी० ६४ । ३५ ॥
 वीरभद्रः । रुद्रावतारः । तेन दक्षाध्वरध्वसः ।
 शां० २९० । ४९-५३ ॥
 [तस्योत्पत्ति । भा० ४ । ५ ॥ वायु० ३० ॥
 कालिकापु० १६ ॥]
 वीरसेनः । क्षत्रिय । अनु० १७७ । ७२ ॥
 १ वीरा । भरद्वाजनामकाग्नेर्भार्या । व० २२१ ।
 १७ ॥
 २ वीरा । नदी । भी० ९ । २२ ॥
 वीरिणी । दक्षप्रजापतिभार्या । ब्रह्मणो वामपादा-
 ङ्गुष्ठादुत्पन्ना । आ० ६७ । ११ ॥ ६९ । ९ ॥
 [वीरणप्रजापतेर्दुहिता । तस्या असिकीत्यादि नामा-
 न्तराणि । तस्या षष्टिकन्योत्पत्तिः । विष्णु० १ ।
 १५ ॥]
 [तस्या सतीदेव्या उत्पत्ति । कालिका० ८ ॥]
 १ वृकः । क्षत्रिय । पाञ्चाल्य । द्रोणेन हतः ।
 द्रो० २१ । १६ ॥

२ वृकः । क्षत्रिय । आ० २०१ । १० ॥ क०
 ८९ । ९ ॥
 ३ वृकः । पूर्वकालीन क्षत्रिय । अनु०
 १७७ । ७० ॥
 वृकरथः । कर्णस्य भ्राता । भीमसेनेन हतः ।
 द्रो० १५८ । २१ ॥
 वृकस्थलं । पाण्डवप्रार्थितेषु पञ्चसु ग्रामेष्वन्यतमः ।
 उ० ३१ । १९ ॥ ८६ । १ ॥
 वृकोदरः । भीमसेन । आ० १४७ । १० ॥
 + वृक्षः । महीरुह । पादप । तस्योत्पत्तिः ।
 आ० ६७ । ६९ ॥
 + तदारोपणफल । अनु० ९३ । २२ ॥
 वृक्षवासी । यक्ष । स० १० । १९ ॥
 वृत्तः । सर्प । आ० ३५ । १० ॥
 १ वृत्रः । दनायुष पुत्रोऽसुरः । आ० ६६ ।
 ३३ ॥
 २ वृत्रः । त्वष्ट्रप्रजापतिना इन्द्रशत्रुत्वेनाग्नेरुत्पादितः
 पुत्रः । उ० ९ । ५५ ॥ [भा० ६ । ९ ॥]
 तस्येन्द्रेण सह युद्ध । व० ९९ ॥ शां० २८७ ।
 ७ ॥ अश्व० ११ । ६ ॥
 तस्येन्द्रेण वधः । व० १०० । १५ ॥ उ० १० ।
 ४१ ॥ शां० २८८ । ८-९ ॥ [भा०
 ६ । १२ ॥ रा० ७ । ८५ ॥ पञ्च० २ ।
 २४ ॥ ५ । १९ ॥ देवीभा० ६ । १-६ ॥
 स्कान्दपु० केदारख० १६-१७ ॥]
 [तस्य पूर्वजन्मनि चित्रकेतुरिति नाम । तस्य कथा ।
 भा० ६ । १४-१७ ॥]
 तस्मै सनत्कुमारेण विष्णुमाहात्म्यकथनं । शां०
 २८६ ॥
 + वृत्रगीता । शां० २८५ ॥
 वृद्धकन्या । कुणिगार्ग्यस्य ऋषेः पुत्री । गालव-
 ऋषिपुत्रस्य शृङ्गवतो भार्या । तस्याः कथा ।
 श० ५३ ॥
 वृद्धक्षत्रः । क्षत्रियः । सिन्धुदेशाधिपः । जयद्रथस्य

पिता । साय सन्ध्यामनुतिष्ठतस्तस्य हस्ते पतितस्य
 अर्जुनबाणनिष्कृतस्य जयद्रथशिरसस्तेनाध. प्रक्षे-
 पणात्तन्मूर्ध्नो विदारण । द्रो० १४८ ॥
वृद्धगार्ग्यः । ब्रह्मर्षि । अनु० १८८ । ७३ ॥
वृषकः । गान्धारराजस्य सुबलस्य पुत्र । शकुन्या-
 दीना भ्राता । आ० २०१ । ५ ॥ एकरथ ।
 उ० १६८ । १ ॥
 तस्य इरावता सह युद्ध । भी० ९० । ३० ॥
 तस्य वधोऽर्जुनेन । द्रो० ३० । १२ ॥ क० २ ।
 ४३ ॥
१ वृषदर्भः । सेदुक्रभ्राता क्षत्रिय । व०
 १९९ । २ ॥
२ वृषदर्भः । काशीश कश्चित्क्षत्रिय । य
 श्येनाद्भीतस्य कपोतस्य रक्षणार्थं स्वमासमुत्कृत्य
 ददौ । अनु० ६७ । ४ ॥ [अय सो० व०
 अनुकुलोत्पन्नस्योशीनरराजपुत्रस्य शिवे पुत्र ।
 भा० ९ । २३ ॥ वृषादर्भ वृषादर्भिश्चायमेवेति
 भाति ॥]
 तत्पुत्रोऽनिल । य मृत पत्न्या सप्तर्षयो भोक्तुमयतन्त ।
 अनु० १४१ । ८ ॥
 तेन सप्तर्षिहननाय कृत्योत्पादन । अनु० १४१ ।
 ४४ ॥
१ वृषपर्वा । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २४ ॥
 तत्पुत्री ययातिभार्या शर्मिष्ठा । आ० ७२ । ६ ॥
 [मत्स्य० २९ ॥ भा० ९ । १८ ॥]
 त प्रति शुक्राचार्यस्य क्रोप । आ० ७४ । १ ॥
२ वृषपर्वा । नरनारायणाश्रमस्य कश्चन राजर्षि ।
 व० १५९ । २० ॥ १७९ । ७ ॥
वृषभः । पर्वतः । ऋषभशब्द पश्यत ।
वृषभदानफलं । अश्व० १०३ । ५ ॥
वृषभा । नदी । भी० ९ । ३२ ॥
वृषसाह्वया । नदी । भी० ९ । ३५ ॥
वृषसेनः । कर्णस्य पुत्र । महारथ । उ० १६७ ।
 २३ ॥ तस्य युद्ध । क० ८८ । ३६ ॥

तत्पराजयोऽभिमन्युना । द्रो० ३७ । २५-३८ ॥
 तद्धधप्रतिजाऽर्जुनेन । द्रो० १४६ । २१ ॥
 तस्य वधोऽर्जुनेन । क० ९० । १४ ॥
वृषाकपिः । भगवान्नारायण । तन्नामनिर्वचन ।
 शां० ३५२ । २४ ॥
वृषादर्भिः । वृषदर्भशब्द पश्यत ।
१ वेगवान् । सर्प । आ० ५७ । १७ ॥
२ वेगवान् । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ ।
 २४ ॥ साल्वपक्ष प्रविष्टस्य तस्य श्रीकृष्णपुत्रेण
 जाम्बवतेयेन साम्बेन वध । व० १६ । २० ॥
वेगवाहिनी । नदी । स० ९ । २२ ॥
वेणा । नदी । व० ८३ । ३३ ॥ ८६ । ३ ॥
 भी० ९ । २० ॥
१ वेणी । कृष्णवेणीनदी ।
२ वेणी । सर्प । आ० ५७ । १३ ॥
वेणीस्कन्धः । सर्प । आ० ५७ । १३ ॥
वेणुजङ्घः । ऋषि । स० ४ । २४ ॥
वेणुदारिः । कश्चन यादव । स० ६१ । १६ ॥
 तत्पुत्रस्य पराजय कर्णेन । व० २५५ । १५ ॥
 [सोऽमकदेशाधिपति । हरि० २ । ६१ ॥]
वेणुमण्डलं । क्रौञ्चद्वीपस्य वर्ष । भी० १२ ।
 १२ ॥
वेतसिका । तीर्थ । व० ८२ । ५६ ॥
वेत्रकीयगृहं । एकचक्रानगरस्य. स्थलविशेष ।
 आ० १७८ । २५ ॥
वेत्रवती । नदी । विदिशानद्या समीपे पारिया-
 त्रादुत्पन्ना । सा वात्स्यदेशे यमुनाया मिलति ।
 भी० ९ । १६ ॥ Vetravati is a river
 called Betwa in the kingdom of Bho-
 pal in Malwa
१ वेदः । वैदशब्द पश्यत ।
२ वेदः । अपौरुषेयो ग्रन्थविशेष । ऋग्यजुस्सा-
 माथर्वाद्यात्मक । तद्विभागो व्यासेन । आ०
 ६० । ५ ॥ [भा० १२ । ६ ॥ वायु० ६० ॥
 विष्णु० ३ । ३ ॥]

तदपहारो मधुकैटभाभ्या । शां० ३५७ । २९ ॥
 तेषा परस्पर सवाद. । अनु० १३ ॥
 वेदव्यासः । व्यासशब्द पश्यत ।
 वेदस्मृता । नदी । भी० ९ । १७ ॥
 वेदाश्वा । नदी । भी० ९ । २८ ॥
 वेदीतीर्थं । व० ८१ । ९९ ॥
 वेनः । अङ्गराजस्य पुत्र । तन्माता सुनीथा ।
 तत्पुत्रः पृथुचक्रवर्ती । तस्य कथा । द्रो० ६९ ॥
 शां० २८ । १३७ ॥ ५८ । १०२ ॥
 [हरि० १ । २ ॥ विष्णु० १ । २३ ॥ भा०
 ४ । १३ ॥]
 + वेदश्याः । वारस्त्रियः । ताभिः ऋश्यशृङ्गसमीप-
 गमन । व० १११ । ३१ ॥
 वैकर्तनः । कर्णः । आ० १२० । ५३ ॥
 वैकुण्ठः । भगवान्नारायण । तन्नामनिर्वचन ।
 शां० ३५२ । १५ ॥
 [वैकुण्ठलोकवर्णनं । भा० ३ । १५ ॥]
 वैजयन्तः । क्षीरसमुद्रमध्यस्थ चतुर्मुखब्रह्मण
 आवासभूतः पर्वत । शां० ३६० । ९ ॥
 वैतरणी । नदी । स० ९ । २४ ॥ व० ८१ ।
 ८४ ॥ ८३ । ६ ॥ उ० १०९ । १४ ॥ भी०
 ९ । ३४ ॥ Betrani is a river near
 Cuttack in the Province of Orissa
 वैदर्भी । सगरराजस्य पत्नी केशिनी । तत्पुत्राः
 षष्टिसहस्राणि । व० १०५ । १० ॥
 अय शब्द लोपासुद्रा-रुक्मिणी-दमयन्ती-प्रभृतीना
 साधारणः ।
 वैदूर्यशिखरः । पर्वतः । व० ८७ । ६ ॥
 वैदेहाः । देश । भी० ९ । ५७ ॥
 वैन्धः । पृथुचक्रवर्ती । स० ८ । २० ॥ तस्याश्व-
 मेघ । व० १८८ । ५ ॥ शेष पृथुशब्दे पश्यत ।
 वैयाघ्रपद्यः । युधिष्ठिर । वि० ३६ । ११ ॥
 + वैराग्यं । गुण. । तस्य मुक्तिसाधनत्व । शां०
 १८७ । १७ ॥

+ तस्य ज्ञानकारणत्व । अनु० २४४ ॥
 वैराटी । उत्तरा० आ० १ । २३९ ॥
 वैवस्वतः । विवस्वन्नामकसूर्यस्य पुत्र । श्राद्धदेव-
 नामा मनु । तन्माता त्वष्टृप्रजापतिपुत्री सज्ञा-
 देवी । तस्य चरित्र मत्स्योपाख्यानसहित । व०
 १९० । ५३ ॥
 [तस्योत्पत्ति । भा० ८ । १३ ॥]
 तस्य वश । आ० ६९ । १६ ॥ [भा० ९ ।
 १-१३ ॥ हरि० १ । १० ॥ ब्रह्म० ७ ॥
 वायु० ८५-८९ ॥]
 + वैवाहिकपर्व । आ० २०८-२१६ ॥ वि०
 ७४-७८ ॥
 १ वैशंपायनः । वैवस्वतमन्वन्तरीयाष्टाविंशमहा-
 युगीयद्वैपायनव्यासशिष्य । शां० ३३५ ।
 २७ ॥
 २ [वैशंपायनः । महर्षिः । वैवस्वतमन्वन्तरीय-
 प्रथममहायुगीयस्वयम्भूनामकव्यासशिष्य. । याज्ञ-
 वल्क्यस्य मातुलो गुरुश्च । भा० १२ । ६ ॥]
 तेन जनमेजयाय महाभारतकथन । आ० १२५ ॥
 ६० । २१ ॥
 तेन ब्राह्मणवधो बालवधश्च । अनु० ९ । ३९ ॥
 वैश्यः । तृतीयो वर्ण. । तद्धर्मा. । शां० १८७ ।
 ६ ॥
 वैश्यापुत्रः । धृतराष्ट्रपुत्रो युयुत्सुः ।
 वैश्रवणः । कुबेरशब्द पश्यत ।
 + वैश्वदेवहोमः । अनु० १५४ । ९ ॥
 + वैष्णवधर्मप्रशंसनं । अनु० ३६ । २९-
 ६२ ॥ अश्व० ९६-११८ ॥
 + वैष्णवलक्षणं । अश्व० १०४ ॥
 वैष्णवास्त्रं । तत्प्रयोगो भगदत्तेन । द्रो० २९ ।
 १७ ॥
 वैहारः । पर्वत । मगधदेशस्थ. । स० २१ ।
 २ ॥
 व्यश्वः । राजर्षिः । स० ८ । १२ ॥

+ व्याघ्रः । द्वीपी । तज्जातीयानामुत्पत्तिः । आ०
६७ । ६५ ॥

१ व्याघ्रकेतुः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीय पाञ्चाल्य ।
कर्णेन हत । क० ५१ । ४६-४७ ॥

२ व्याघ्रकेतुः । दुर्योधनपक्षीयो राजकुमारः ।
सात्यकिना हतः । द्रो० १०७ । ३१ ॥

+ व्याघ्रगोमायुकथा । शां० १११ ॥

१ व्याघ्रदत्तः । क्षत्रियः । मागधपुत्रः । सात्य-
किना हतः । द्रो० १०७ । ३२ ॥

२ व्याघ्रदत्तः । कश्चन पाञ्चाल्यः । रथोदार ।
उ० १७१ । १९ ॥ द्रोणेन हत । द्रो०
१६ । ४९ ॥

व्याघ्रपदः । ऋषिः । वसिष्ठाद्याध्यामुत्पन्नः ।
अनु० ५३ । ३० ॥

व्याघ्रपादः । ऋषिः । तत्पुत्रौ उपमन्युः धौम्यश्च ।
अनु० ४५ । २९ ॥ ९६ ॥

+ व्याधकपोतोपाख्यानं । शां० १४३
—१४८ ॥

+ व्याधिः । तस्य शारीरमानसभेदेन द्वैविध्यः ।
अश्व० १२ । १ ॥

तदुत्पत्तिः । शां० २६४ । ३५ ॥

व्यासः । वेदविभागकर्ता । पराशरसुत । कृष्ण-
द्वैपायनः । तन्माता वासवी सत्यवती । आ०
६० । १४ ॥ [वेदविभागकर्तृत्वादन्त्येपि व्यास-
शब्दवाच्याः । ते च एकैकस्मिन्महायुगे एकैक
इत्यनेके स्वयम्भूप्रभृतयः सप्तविंशतिरतीताः ।
वर्तमाने महायुगे तु कृष्णद्वैपायनः । आगामिनि
महायुगे द्वौणिव्यासो भविष्यति । देवीभा० १ ।
४ ॥ विष्णु० ३ । ४ ॥]

तस्योत्पत्तिः । आ० ६० । २ ॥ ६४ । १२६ ॥

११४ । ३४ ॥ शां० ३५९ । ६ ॥ [भा०
१२ । ६ ॥ देवीभा० २ । १-२ ॥]

[तस्यावतारकालः । भा० १ । ४ ॥]

तस्य वेदाध्ययनः । आ० ६० । ३ ॥

तस्योपनयनः । आ० ६४ । अधिकपाठे ७६ ॥

तेन वेदविभागः । आ० ६० । ५ ॥ [भा० १२ ।
६ ॥ विष्णु ३ । ३-४ ॥ वायु० ६० ॥]

तेन महाभारतनिर्माणः । आ० १ । ६८ ॥

तेन भारताना कीर्तिप्रकथनप्रतिज्ञा । भी० २ ।
१३ ॥

तेन यज्ञकरणः । आ० ५५ । ७ ॥

तस्य स्तुतिः । आ० १ । ३२ ॥ द्रो० २०२ ।
४७ ॥ शां० ३५६ । ११ ॥ ३५९ । ३ ॥

तत्प्रशसा ब्रह्मकृता । आ० १ । ९६ ॥

तत्प्रशसा वैशपायनकृता । शां० ३५९ । ४ ॥

तत्सकाशे ब्रह्मण आगमनः । आ० १ । ८१ ॥

तेन भारतलेखनाय गणेशस्मरणं तदागमनं च ।
आ० १ । १११-११२ ॥

तेन महाभारते ग्रन्थग्रन्थिकरणः । आ० १ ।
११६ ॥

तदागमनं जनमेजयस्य सर्पसत्रे । आ० ६० । १ ॥

तेन मधुपर्के गोः समनुज्ञानः । आ० ६० । १४ ॥

तेन विचित्रवीर्यभार्ययो अम्बिकाम्बालिकयो धृत-
राष्ट्रपाण्डुरूपपादनः । आ० ११५ ॥

तेन हास्तिनपुरात्सत्यवत्यास्तपोवनप्रापणः । आ०
१३७ । १२ ॥

तदागमनं पाण्डवसमीपे शालिहोत्राश्रमे । आ०
१६८ । ३२ ॥

तद्दर्शनं पाण्डवानामेकचक्रामार्गं । आ० १७० ।
७ ॥

तेन पाण्डवान्प्रति तेषां द्रौपदीलाभस्य भावित्वकथनं ।
आ० १८४ । १५ ॥

तद्दर्शनं पाण्डवैर्दुपदपुरमार्गं । आ० २०० । २ ॥

तेन धृतराष्ट्रं प्रति पाण्डवैः सह शमविधानं । व०
८ ॥

तेन युधिष्ठिराय प्रतिस्मृतिविद्योपदेशः । व० ३६ ।
३० ॥

तदागमनं काम्यकवने पाण्डवसमीपे दानप्रशंसनं
च । व० २६० ॥

तेन सजय प्रति धृतराष्ट्रप्रशस्योत्तरदानाभ्यनुज्ञान ।
 उ० ६६ । १० ॥

तेन सजयाय कुरुपाण्डवयुद्धविषये सर्वजत्वप्रदान ।
 भी० २ । ९ ॥

तेनाभिमन्युवधमनुशोचतो युधिष्ठिरस्याश्वासन । द्रो०
 ५२ । १० ॥

तेन युधिष्ठिरायाकम्पनोपाख्यानकथन । द्रो० ५२-
 ५४ ॥

तेन युधिष्ठिराय षोडशराजकीयोपाख्यानकथन ।
 द्रो० ५५-७१ ॥

तेन समराङ्गणे अश्वत्थामान प्रति तत्प्रयुक्तनारायणा-
 स्त्रस्य वैफल्ये श्रीकृष्णार्जुनयोर्नारायणनरस्वरूप-
 त्वस्य कारणत्वकथन । द्रो० २०२ । ४७ ॥

तेन समराङ्गणेऽर्जुनाय शतरुद्रीयकथनं । द्रो०
 २०३ । ९-२० ॥

तेन दुर्योधनहननार्थं स्वयं गच्छतो युधिष्ठिरस्य
 प्रतिनिवर्तन । द्रो० १८४ । ५७ ॥

तेन वधोद्यतस्य सात्यकेः सकाशात्सञ्जयस्य मोचन ।
 श० २९ । २० ॥

तेन पुत्रशोकाभितप्तस्य धृतराष्ट्रस्य तत्वोपदेशाच्छो-
 कापनोदन । स्त्री० ८ ॥

तेन युधिष्ठिर शमुकामाया गान्धार्याः कोपापनोदन ।
 स्त्री० १३ ॥

तेन युधिष्ठिर प्रति शङ्खलिखितोपाख्यानकथनपूर्वक
 क्षात्रधर्मस्वीकरणचोदना । शां० २३ ॥

तेन पुत्रार्थं तपश्चरण । शां० ३३१ । १२-१३ ॥

तस्माद्धृताच्या शुकनामकपुत्रोत्पादन । शां० ३३२ ।
 ४-१० ॥

तेन शुक्याय सृष्ट्यादिप्रकारकथन । शां० २३८
 -२६१ ॥

तेन शुकानुशासन । शां० ३२९ ॥

तस्य वासुदेवेन सवादोऽध्यात्मविषये । अनु०
 १५ ॥

तस्य वचनं हिंसा विनापि ब्रह्महत्या भवतीति
 विषये । अनु० ६३ ॥

तेन कीटाय राज्यदान । अनु० १८० ॥

तस्य मैत्रेयेण सह दानस्योत्तमत्वे सवादः । अनु०
 १८२-१८४ ॥

तेन युधिष्ठिर प्रति बन्धुजनहननपापापनोदायाश्वमेध-
 करणविधान । अश्व० ३ । १-१० ॥

तेन दुर्योधनादीना मृताना पुनर्धृतराष्ट्रादिभ्यः
 प्रदर्शन । आश्र० ३५ ॥

तेन परीक्षिच्छमीकशृङ्गिणा पुरामृताना पुनर्जनमेज-
 याय प्रदर्शन । आश्र० ३७ । ७-८ ॥

तेन पाण्डवाना भूमि त्यक्त्वा खलोकगमनाय सूचन ।
 मौ० ९ । ३५-३६ ॥

व्यासवनं । क्षेत्र । व० ८१ । ९३ ॥

व्यासस्थली । क्षेत्र । व० ८१ । ९६ ॥

व्युधिताश्वः । क्षत्रिय । सो० व० पूरुवशोद्भव
 तद्भार्या काक्षीवती भद्रा ।

तत्पुत्रा साल्यमद्रप्रभृतय सप्त । आ० १२७ ॥

व्यूकाः । देशः । भी० ९ । ६१ ॥

व्यूहोराः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।
 आ० १३१ । १४ ॥

व्यूहोरुः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० ६८ । १०५ ॥

+ व्रीहिद्रौणिकपर्व । व० २६०-२६२ ॥

श.

शंयुः । बृहस्पतेस्ताराया जातेषु षट्सु पुत्रेषु
 प्रथम । स आज्याहुतिभागमिविशेष । तद्भार्या
 सत्या । तत्पुत्रौ भरतो भरद्वाजश्चामिविशेषौ ।
 व० २२१ । १० ॥

शकटः । कसभृत्योऽसुर । श्रीकृष्णेन हत ।
 स० ५२ । १७ ॥ [भा० १० । ७ ॥ हरि०
 २ । ६ ॥ विष्णु० ५ । ६ ॥]

+ शकटव्यूहः । कौरवाणा । द्रोणाचार्यनिर्मितः ।
 अस्य चक्रव्यूह इति पद्मव्यूह इति च नामान्तरे ।
 द्रो० ३३ । १४ ॥ ८७ । २२ ॥ पद्मव्यूहश-
 ब्दं पश्यत ।

शकाः । देशः । स० ७८ । ९९ ॥ भी०
९ । ४५ ॥

१ शकुनिः । क्षत्रियः । सुबलस्य पुत्रः । गान्धार्या
भ्राता । दुर्योधनादीना मातुल । एकरथ ।
उ० १६७ । १ ॥

तस्योत्पत्ति । आ० ६४ । १५४ ॥

तस्य द्वापराशत्व । आ० ६८ । ७८ ॥

तस्य पुत्र उद्धर । सहदेवेन हत । श० २७ ।
३१ ॥

तस्य भ्रातर । वृषक वृहद्बल । आ० २०१ ।

५ ॥ अचल । द्रो० ३० । ८ ॥ शरभ

सुभग विभु भानुदत्त । द्रो० १५८ ।

२३-२४ ॥ गजः । गवाक्ष चर्मवान् आर्जयः

शुक । भी० ९० । ३० ॥

तस्य स्वसार । गान्धारीप्रभृतय । गान्धारीशब्दे-
द्रष्टव्या ।

तस्य युद्ध । द्रो० १४ । २३ ॥

तस्य नकुलसहदेवाभ्या पराजय । द्रो० ९६ । २४ ॥

तस्य सुतसोमेन सह युद्ध । क० १६ । १८-४२ ॥

तस्य भीमसेनेन पराजय । क० ८१ । ६८ ॥

तस्य सहदेवेन वध । श० २७ । ६० ॥

तच्छववर्णन । स्त्री० २४ । २३ ॥

२ शकुनिः । सर्प । आ० ५७ । १६ ॥

३ शकुनिः । स्फुन्दप्रह । व० २३० । २६ ॥

+ शकुनिकथा । ज्ञातिभिर्विरोधस्यानर्थहेतुताया
दृष्टान्तत्वेन विदुरेण कथिता पक्षिकथा । उ०
६४ ॥

शकुन्तः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु० ७ । ५० ॥

शकुन्तला । कण्वमहर्षे पोषितदुहिता । दुष्य-
न्तस्य द्वितीया भार्या । तत्पुत्रो भरत । आ०
६३ । ३१ ॥ ८८ । १८ ॥

तस्या उत्पत्ति । आ० ९२ । २७ ॥

तस्या जनक पिता विश्वामित्र । माता मेनका
अप्सरा । आ० ६३ । ३१ ॥ ९३ । १५ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० ९३ । २६ ॥

तस्या दुष्यन्तेन सह विवाहविषये विवाद । आ०
९२ ॥

तस्या दुष्यन्तेन सह गान्धर्वविवाह । आ० ९४ ।
३४ ॥

तस्या कण्वेन सह तत्कृतगान्धर्वविवाहविषये
सवाद । आ० ९४ । ५०-६६ ॥

तस्या भरतनामकपुत्रोत्पत्ति । आ० ९५ । ९ ॥

तस्या दुष्यन्तगृहगमने कण्वेन सह विवाद । आ०
९६ । २६-४१ ॥

तस्या भरतेन कण्वशिष्यैश्च सह हास्तिनपुरगमन ।
आ० ९७ । १८ ॥

+ शकुन्तलोपाख्यानं । आ० ८९-१०० ॥

शक्तिः । ऋषि । वसिष्ठपुत्र । तन्माताऽरुन्धती ।
तद्भार्या अदृश्यन्ती । तत्पुत्र पराशर । आ०
१९२ । ११ ॥

तस्य कल्माषपादेन भक्षण । आ० १९२ । ४९ ॥

शक्रः । द्वादशादित्येष्वन्यतम । आ० ६६ ।
१५ ॥ इन्द्रशब्द पश्यत ।

शक्रदेवः । क्षत्रिय । कालिङ्गराजस्य भानुमतः
पुत्र । भीमसेनेन हत । भी० ५४ । २४ ॥

+ शक्रवकसंवादः । व० १९६ ॥

१ शङ्कुकर्णः । सर्प । आ० ५७ । १५ ॥

२ शङ्कुकर्णः । क्षत्रियः । सो० व० जनमेजयस्य
पुत्र । आ० ६३ । ८७ ॥

शङ्कुकर्णेश्वरः । व० ८० । ७१ ॥

१ शङ्खः । क्षत्रिय । विराटराजस्य पुत्र । तन्माता
सुरथा । रथोदारः । उ० १७१ । १५० ॥
आ० २०१ । ८ ॥ स० ७ । ११ ॥ तस्य
सगर्भ्यो भ्राता श्वेत । वि० २१ । १८ ॥

तस्य युद्ध । वि० ३४ । २४ ॥ भी० ४९ ।
२६ ॥

तस्य वधो द्रोणाचार्येण । भी० ८२ । २३ ॥

२ शङ्खः । सर्प । आ० ३५ । ८ ॥ उ०
१०३ । १२ ॥

३ शङ्खः । असुर । स० ९ । १७ ॥

४ शङ्खः । लिखितस्य भ्राता ऋषिः । शां० २३ ।
१८ ॥

शङ्खतीर्थः । श० ३८ । १९ ॥

शङ्खपिण्डः । सर्प । आ० ३५ । १३ ॥

शङ्खमुखः । सर्प । आ० ३५ । ११ ॥

शङ्खमेखलः । ऋषिः । आ० ८ । २४ ॥

शङ्खशिराः । सर्प । आ० ३५ । १२ ॥

शङ्खिनीतीर्थः । व० ८१ । ५१ ॥

शची । इन्द्रस्य भार्या । पुलोमनाम्नोऽसुरस्य पुत्री ।
जयन्तस्य माता । इन्द्राणी । स० ७ । ४ ॥
११ । ४२ ॥

तस्याः सूर्येण सवाद । अनु० १४ । ५-६ ॥

शतकुम्भा । नदी । व० ८२ । १० ॥ भी०
९ । १९ ॥

शतचन्द्रः । क्षत्रियः । सुबलस्य गान्धारराजस्य
पुत्रः । भीमसेनेन हतः । द्रो० १५८ । २३ ॥

शतज्योतिः । सुभ्राजस्य पुत्रः । आ० १ ।
५७ ॥

शतद्युम्नः । राजर्षिः । तस्य मुद्गलाय ऋषये
गृहदानेनोत्तमलोकप्राप्तिः । शां० २४० ।
३२ ॥ अनु० २०० । २१ ॥

शतद्रुः । पुत्रमरणेन जीविते निर्विण्णस्य आत्मान
त्यक्तुकामस्य वसिष्ठस्य स्वस्मिन्पतनादात्मान
शतधा विभज्य स्थिता हैमवती नाम नदी ।
आ० १९३ । ९-१० ॥ स० ९ । २३ ॥
भी० ९ । १५ ॥ The river Sutlej it is
also called Ghagggar or the Ghara

शतधन्वा । कलिङ्गराजकन्यास्वयवराथमागतः
कश्चन क्षत्रियः । शां० ४ । ७ ॥

शतप्रवा । शुक्राचार्यभार्या । उ० ११७ । १३ ॥

शतबला । नदी । भी० ९ । २० ॥

शतमुखः । असुरः । तस्य रुद्राद्वरप्राप्तिः ।
अनु० ४५ । ६८ ॥

शतयूपः । केकयवश्यः । वानप्रस्थाश्रमो राजर्षिः ।
आश्र० २० । १२ ॥

+ शतरुद्रीयं । व्यासेनार्जुनं प्रति कथिता रुद्र-
स्तुतिः । द्रो० २०३ । २९ ॥

शतशीर्षा । वासुकेभार्या । उ० ११७ । १७ ॥

शतशङ्खः । पर्वतः । आ० १२४ । ५१ ॥

तस्य कुन्त्या अङ्गे स्थितस्य भीमसेनस्य अवपतनेन
सचूर्णनः । आ० १२९ । ६२ ॥

शतशौचं । तीर्थः । व० ८१ । २१ ॥

शतसाहस्रकं । तीर्थः । व० ८२ । ७३ ॥

१ शतानन्दः । सप्तर्षिभवन्यतमस्य गौतमस्य पुत्रः ।
तन्माता ब्रह्मणो मानसपुत्री अहल्या । अयं
विदेहाना पुरोहितः । अनु० ६५ । ८ ॥

२ [शतानन्दः । अन्यस्य गौतमनाम्न ऋषेः पुत्रः ।
तन्माता विन्ध्याश्वराजपुत्री अहल्या । तन्माता
चिरकारी । तत्पुत्रः कृपाचार्यस्य मूलपुरुषः सत्य-
धृतिः । भा० ९ । २१ ॥]

१ शतानीकः । क्षत्रियः । सो० वं० पाण्डवप्र-
पौत्रस्य जनमेजयस्य पुत्रः । तत्पुत्रोऽश्वमेधदत्तः ।
आ० ६३ । ८७ ॥

२ शतानीकः । मत्स्यराजस्य विराटस्य भ्राता ।
वि० ३३ । १९ ॥ भीष्माचार्येण हतः ।
भी० ११८ । २७ ॥ द्रोणाचार्येण हतः ।
द्रो० २१ । २८ ॥ १५९ । ४० ॥

तस्य शल्येन सह युद्धः । द्रो० १६८ । २९ ॥

३ शतानीकः । क्षत्रियः । सो० वं० नकुलस्य
पुत्रः । तन्माता द्रौपदी । आ० ६३ । ७४ ॥
६४ । १६५ ॥

तस्य तन्नामकरणे कारणः । आ० २४७ । ८० ॥

तस्य वध अष्टादशरात्रौ द्रौणिना । सौ० ८ ।
६४ ॥

४ शतानीकः । सो० व० कश्चन राजर्षि ।
आ० २४७ । ८० ॥

शतायुः । क्षत्रिय । सो० व० पुरूरवस पुत्र ।
आ० ६९ । २८ ॥

+ शत्रुः । तल्लक्षण । शां० ८० ॥

तच्छब्दनिर्वचन । क० ३६ । ३५ ॥

स च त्रयोदशविध । शां० १६१ । ३ ॥

शत्रुघ्नः । क्षत्रिय । सू० व० दशरथस्य पुत्र ।
तन्माता सुमित्रा । तद्भ्राता लक्ष्मण । स०
५० । २७ ॥ व० २७५ । ८ ॥

१ शत्रुञ्जयः । क्षत्रिय । द्रुपदस्य पुत्र । द्रो०
३२ । ६१ ॥ अश्वत्थाम्ना हत । द्रो० १५७ ।
१८१-१८२ ॥

२ शत्रुञ्जयः । सूत । कर्णस्य भ्राता । अर्जुनेन
हत । द्रो० ३० । ६१ ॥

३ शत्रुञ्जयः । क्षत्रिय । कौरवपक्षीयः । अभि-
मन्युना पराजित । द्रो० ४८ । १५ ॥

४ शत्रुञ्जयः । क्षत्रिय । जयद्रथभ्राता । व०
२६६ । ११ ॥

५ शत्रुञ्जयः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । भी० ५१ । ८ ॥ ७९ । ५७ ॥ भीम-
सेनेन हत । द्रो० १३७ । ३० ॥

शत्रुन्तपः । कर्णस्यानुज । अर्जुनेनोत्तरगोग्रहणे
हत । वि० ५८ । १८ ॥

शत्रुसहः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
भीमेन हत । द्रो० १३७ । ३० ॥

शनिः । शनैश्चरः ।

शन्तनुः । क्षत्रिय । सो० व० प्रतीपस्य पुत्र ।
तन्माता सुनन्दी । तद्भ्रातरौ देवापि बाह्लीकश्च ।
आ० ६३ । ४७ ॥ १०१ । ५० ॥ तन्नाम-
निर्वचन । आ० ६३ । ४९ ॥

+ शपथः । अनु० १४२ । ५६-७५ ॥
१४३ । १६-४१ ॥

शबराः । देश । भी० ५० । ५३ ॥ द्रो०
११९ । ५३ ॥

शबलः । सर्प । आ० ३५ । ७ ॥

शबलाश्वः । क्षत्रिय । सो० व० अविक्षित
पुत्र । आ० १०१ । ४० ॥

१ शमः । धर्मप्रजापते पुत्र । तद्भार्या प्राप्ति ।
तद्भ्रातरौ कामो हर्षश्च । आ० ६७ । ३२ ॥

२ शमः । अहर्नामकवसो पुत्र । तद्भ्रातर
ज्योति शान्त मुनिश्च । आ० ६७ । २३ ॥

३ + शमः । गुण तस्य श्रेष्ठ्य । उ० २७ ।
२३ ॥ ७३ ॥

शमठः । गयाशिरनामकपर्वतस्थो ब्राह्मण । व०
९३ । १९ ॥

शमीकः । ऋषि । शृङ्गिण पिता । आ० ४१ ।
२१ ॥ [भा० १ । १८ ॥]

तस्य समाधिस्थस्य स्कन्धे परीक्षिद्राजेन मृतसर्पप्र-
क्षेप । आ० ४१ । ९ ॥

तस्य शिष्यो गौरमुख । आ० ४२ । १४ ॥

तस्य शृङ्गिणा विवाद परीक्षिच्छापदानस्यायुक्तताया ।
आ० ४२ । १-१२ ॥

+ शमी । वृक्ष । विराटनगरसमीपे श्मशानस्थे
तस्मिन्वृक्षे पाण्डवैरायुधनिक्षेप । वि० ७ ।
१७ ॥

शमीतीर्थ । तीर्थ । व० ८० । ७२-७३ ॥

शम्पाकः । शम्याकशब्द पश्यत ।

शम्बरः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २२ ॥

तस्य इन्द्रेण सह ब्राह्मणमाहात्म्यविषये सवाद ।
अनु० ७१ ॥

[तस्य वध श्रीकृष्णपुत्रेण प्रद्युम्नेन । भा० १० ।
५५ ॥ हरि० २ । १०७ ॥]

शम्बुकः । दाशरथिरामेण हत शूद्रतापस ।
शां० १५२ । ६७ ॥ [रा० ७ । ७६ ॥]

शम्भलग्रामः । सम्भलग्रामशब्द पश्यत ।

१ शम्भुः । रुद्रशब्द पश्यत ।

२ शम्भुः । अग्निविशेष । व० २२३ । ५ ॥
 शम्भवठा । सुबलराजस्य पुत्री । गान्धार्या । स्वसा ।
 घृतराष्ट्रस्य भार्या । आ० १९९ । २४ ॥
 शम्याकः । (शम्पाकः ।) ब्राह्मण । शां०
 १७५ । २ ॥
 + शम्याकगीता । दारिद्र्यधनिकत्वयो क्रमेणा-
 र्थानर्थसाधनत्वे । शां० १७५ ॥
 + शय्यादानफलं । अश्व० १०३ । १९ ॥
 शरणः । सर्प । आ० ५७ । ६ ॥
 + शरणागततरक्षणफलं । अनु० ६७ ॥
 + शरतल्पं । भीष्मस्य प्रायोपवेशनार्थमर्जुनेन
 निर्मित बाणमय तल्प । आ० २ । २५२ ॥
 भी० १२० । १५ ॥ द्रो० ३ । १ ॥
 शरद्वान् । ऋषि । आ० ६४ । १४९ ॥
 [विन्ध्याश्वनामकपाञ्चालपुत्रस्याहल्याभर्तुर्गौतमस्य
 वशे उत्पन्नस्य सत्यघृते. पुत्रः । भा० ९ । २१ ॥]
 तत्पुत्रौ कृषी कृपाचार्यश्च । आ० ६४ । १४९ ॥
 तस्य तपस्यतो जालवतीनामकाप्सरोदर्शनात्स्कन्नाच्छ-
 रस्तम्बे पतिताद्रेतस कृपस्य कृप्याश्चोत्पत्ति ।
 आ० १४० । २-२० ॥
 १ शरभः । दनुपुत्रोऽसुर । आ० ६६ । २६ ॥
 २ शरभः । सर्प । आ० ५७ । ११ ॥
 ३ शरभः । क्षत्रिय । शिशुपालस्य पुत्र । तेना-
 श्वमेधाश्वरक्षणार्थमागतस्यार्जुनस्य पूजन । अश्व०
 ८४ । ३ ॥
 ४ शरभः । क्षत्रिय. । गान्धारराजस्य सुबलस्य
 पुत्र । भीमसेनेन हत । द्रो० १५८ । २३ ॥
 ५ शरभः । राजर्षि. । स० ८ । १४ ॥
 शरभङ्गः । गौतमकुलोत्पन्नः ब्रह्मर्षि । व०
 २७८ । ४७ ॥
 शरभङ्गाश्रमः । व० ८३ । ४२ ॥ दण्डकारण्ये
 गोदावरीतीरे । व० २७८ । ४६ ॥
 + शरमयवेश्मनिर्माणं । हयाप्यायनार्थमर्जुनेन ।
 द्रो० ९९ । ६३ ॥

शरावती । नदी । भी० ९ । २० ॥ The
 river Sabarmati in Guzerat Ahme
 dabad stands on this river 2 Saa-
 wati appears to be the corruption
 of the river Saraswati in Fyzabad
 (Oudh)
 शरासनः । क्षत्रिय । सो० व० घृतराष्ट्रपुत्र ।
 आ० १३१ । ४ ॥ भीमसेनेन हत । द्रो०
 १३६ । २० ॥
 + शरीरस्य पाञ्चभौतिकत्वं । शां० १८२ ।
 ४ ॥
 शर्मिष्ठा । असुरराजस्य वृषपर्वण पुत्री ।
 ययातोर्द्वितीया भार्या । तत्पुत्रा द्रुह्यु अनु-
 पुरुश्च । आ० ६३ । ७ ॥ ६९ । ३८ ॥
 ७७ । २१-॥
 तया देवयान्या कूपे प्रक्षेप. । आ० ७२ । १३ ॥
 तया पुत्रोत्पादनार्थं ययाति प्रति प्रार्थना । आ०
 ७६ । ३६ ॥
 तस्याः पुत्रोत्पत्ति. । आ० ७६ । ४३ ॥
 [तस्या कथा । भा० ९ । १८ ॥ मत्स्य० २७-३२ ॥]
 १ शर्यातिः । क्षत्रियः । सू० व० वैवस्वतमनो-
 पुत्र । तस्य कन्या सुकन्या । व० १२३-१२६ ॥
 २ शर्यातिः । क्षत्रिय । सो० व० प्राचीन्वत
 पुत्र । तन्माता आश्माकी । तद्भार्या त्रिशङ्को-
 र्दुहिता । तत्पुत्रोऽहयातिः । आ० ६३ । १२ ॥
 १ शलः । क्षत्रियः । सू० व० परीक्षितपुत्रः । तद्भ्रातरौ
 दलो बलश्चेति । व० १९५ । ३८ ॥
 तस्य मृगयार्थं वनगमेन । तत्र वामदेवऋष्याश्रमग-
 मन च । व० १९५ । ३८-४२ ॥
 २ शलः । क्षत्रिय. । सो० व० घृतराष्ट्रपुत्रः ।
 आ० १३१ । ४ ॥ क० ४६ । ८ ॥
 ३ शलः । सर्प । आ० ५७ । ५ ॥
 ४ शलः । क्षत्रिय. । सो० व० कुरुपुत्रजहुवशीयस्य
 बाह्वीकराजपुत्रस्य सोमदत्तस्य पुत्र । तद्भ्रातरौ
 मूरि. मूरिश्रवाश्चेति । आ० २०१ । १५ ॥

द्रौपदेयैर्हत । द्रो० १०८ । १-११ ॥
 [भा० ९ । २२ ॥]
 तत्पुत्रस्य वध धृष्टद्युम्नेन । भी० ६१ ॥
 तच्छववर्णन । स्त्री० २४ । ९ ॥
 शालकरः । सर्प । आ० ५७ । ९ ॥
 १ शालभः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । २६ ॥
 २ शालभः । पाण्डवपक्षीय । कश्चन चैद्य क्षत्रियः ।
 कर्णेन हत । क० ५१ । ५० ॥
 शल्यः । मद्रराज । आर्तायनि । मद्रदेशाधिपते ।
 ऋतायनस्य पुत्र । तत्स्वसा पाण्डोर्भार्या माद्री ।
 अतिरथ । उ० १६५ । २६ ॥ भी० ६२ ।
 १४ ॥
 तस्य सहादाशत्व । आ० ६८ । ६ ॥
 तत्पुत्रौ रुक्माङ्गदो रुक्मरथश्च । आ० २०१ ।
 १३-१४ ॥
 तस्य पराजयो भीमसेनेन । आ० २०५ ।
 ३४ ॥ द्रो० १५ ॥
 तस्य युद्धे साहाय्यकरणार्थमागमन । उ० ८ । १ ॥
 तद्युद्धवर्णन । द्रो० १५ ॥
 तस्य सैनापत्येऽभिषेक । श० ६ । १४ ॥
 तेन कर्णस्य तेजोहरणार्थं तदुपालम्भ । क० ३१ ।
 ३३ ॥
 तद्गर्हण कर्णेन । क० ३७ ॥
 तेन दुर्योधनप्रार्थनया कर्णसारथ्याभ्युपगम । क०
 २३ ॥
 तेन कर्णस्य युद्धप्रोत्साहन । क० ८३ । ३८-४८ ॥
 तत्पराक्रमवर्णन । श० १२ ॥
 तस्य भीमसेनेन सह गदायुद्ध । द्रो० १५ ॥ श०
 ११ ॥
 तस्य वधो युधिष्ठिरेण । श० १६ । ५० ॥
 तद्वधकथा सक्षेपेण । श० १ । १० ॥
 तदनुजवधो युधिष्ठिरेण । श० १६ । ६० ॥
 + शवानां युद्धे मृतानां वर्णन गान्धार्या । स्त्री०
 १६-२२ ॥

शशबिन्दुः । राजर्षि । स० ८ । २७ ॥ शा०
 २८ । १०५ ॥ [वृष्णिवश्यस्य चित्ररथस्य पुत्र ।
 भा० ९ । २३ ॥]
 तस्य शतसहस्र भार्या । एकैकस्या भार्याया सहस्र
 सहस्र पुत्रा । द्रो० ६५ । २ ॥
 तस्य कथा । द्रो० ६५ ॥ शां० २८ ।
 १५-१०० ॥ २०७ । ११ ॥
 [तत्पुत्री बिन्दुमती मान्धातुर्भार्या । भा० ९ । ६ ॥
 वायु० ८८ ॥]
 शशयानतीर्थ । व० ८० । ११४ ॥
 शशलोमा । राजर्षि । आश्र० २१ । १४ ॥
 शशादः । क्षत्रिय । सू० व० इक्ष्वाकुपुत्रस्य
 विकुक्षेर्नामान्तर । तत्पुत्रः ककुत्स्थ । व०
 २०५ । १ ॥
 [तस्य कथा । भा० ९ । ६ ॥]
 शशिकाः । (शशकाः) देश । भी० ९ ।
 ४६ ॥
 शाकद्वीपः । भी० ११ । ८ ॥
 शाकलः । मद्रदेशस्य राजधानी । स० ३५ ।
 १४ ॥ क० ३७ । ३५ ॥ चन्द्रभागेरावत्योर्मध्ये
 विद्यमानो देश ॥ The capital of Madia
 Desa
 शाकलद्वीपः । अयं इन्द्रप्रस्थस्योत्तरे विद्यमानो
 देश । नतु द्वीप । तस्य राजा प्रतिविन्ध्य ।
 तेन सहार्जुनस्य राजसूयदिग्विजये युद्ध । स०
 २७ । १४ ॥
 शाकल्यः । शिवभक्त ऋषि । अनु० ४५ ।
 ८४ ॥
 + शाकुनिककथा । ज्ञातिविरोधस्थानर्थहेतुताया
 दृष्टान्तत्वेन विदुरेण धृतराष्ट्राय कथिता । उ०
 ६४ । १-१६ ॥
 शाक्तेयः । पराशर । आ० १९८ । १ ॥
 शाखः । स्कन्दस्य मूर्त्यन्तर । श० ४५ । ३७ ॥
 शाखम्भरी । देव्या स्थान । व० ८२ । १२ ॥
 शाण्डिली । शाण्डिल्यऋषे कन्या । ऋषभकूट-

पर्वतस्था । उ० ११३ । १ ॥ इयमेव स्वय-
प्रभा । भी० ८ । ९ ॥ [रा० ४ । ५१ ॥]

तस्या अपध्यानेन गरुडस्य पक्षभ्रश । तस्या प्रसा-
दात्पुनस्तस्य पक्षप्ररोहण च । उ० ११३ ।
५ ॥ २० ॥ [स्कान्दपु० नागरख० ८१
—८२ ॥]

तस्या सुमनानाश्रया राजकन्यया पातिव्रतामाहात्म्यवि-
षये सवाद । अनु० १८५ ॥

१ शाण्डिल्यः । मरीचिपुत्रस्य काश्यपस्य वशे
उत्पन्न ऋषि । तद्वशे कास्मिश्चिरकाले वैश्वानर-
नामाग्निरुत्पन्न इत्यग्ने शाण्डिल्यगोत्रत्व । स०
४ । २३ ॥ शां० ४६ । ७ ॥

२ शाण्डिल्यः । अग्नेर्जात ऋषि । अनु०
५३ । २६ ॥

शान्तः । अहर्नामकवसो पुत्र । आ० ६७ । २३ ॥

शान्तनवः । भीष्म । आ० १०८ । ३ ॥

शान्तनुः । शन्तनुशब्द पश्यत ।

तस्योत्पत्ति । आ० १०३ । २०—२१ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० १०३ । २२ ॥

तस्य पूर्वजन्मनि महाभिषङ्गामकसूर्यवशीयराजत्व ।

आ० १०३ । २१ ॥

तेन कृपाचार्यस्य कृप्याश्च पोषण । आ० १४० ।
१३—१८ ॥

तस्य गङ्गाया विवाह । आ० १०४ ॥ [देवीभा०
२ । ३ ॥]

तस्य दाशराजकन्यया सत्यवत्या विवाहः । आ०
१०८ । १ ॥

तस्य गङ्गाया जातः पुत्रो भीष्म । आ० ६३ ।
५० ॥

तस्य सत्यवत्या जातौ पुत्रौ चित्राङ्गदो विचित्रवीर्यश्च ।
आ० ६३ । ५२ ॥ १०८ । ३ ॥

[तच्छूद्राद्धकरणकाले भीष्मेण दर्भेष्वेव पिण्डनिक्षेपः ।
हरि० १ । १६ ॥]

[तस्य कथा । भा० ९ । २२ ॥ तस्य परिवेत्तृत्वात्-

द्राज्ये अनावृष्टि पश्चात्तच्छान्तिश्चेत्यादिकथा ।
विष्णु० ४ । २० ॥]

शान्ता । अङ्गराजस्य रोमपादस्य पुत्री । ऋश्यशृ-
ङ्गऋषेर्भार्या । व० ११४ । ११ ॥

[सा दशरथस्य पुत्री लोमपादाय दत्ता । भा० ९ ।
२३ ॥]

[सा लोमपादस्यैव पुत्री । तस्यैव दशरथ इति
नामान्तर । हरि० १ । ३१ ॥]

शान्तिः । अङ्गिरसः पुत्रः । अनु० १३२ । ४२ ॥

शारदण्डायनिः । क्षत्रिय । केकय । तद्भार्या
श्रुतसेना । तत्पुत्रा दुर्जयप्रभृतय । आ०
१२६ । ३७ ॥

शारद्वतः । कृपाचार्यः । आ० १५२ । ३० ॥

१ शारद्वती । द्रोणाचार्यभार्या कृपी ।

२ शारद्वती । अप्सरा । आ० १३२ । ४६ ॥

शार्ङ्गरवः । ऋषि । जनमेजयकृते सर्पसत्रे
ऋत्विग्ब्रह्मा । आ० ५३ । ६ ॥

शार्दूली । क्रोधवशाया पुत्री । सिंहव्याघ्राणा
माता । आ० ६७ । ६१—६५ ॥

शालग्रामः । क्षेत्र । व० ८२ । १२४ ॥

A Place near the source of the
river Gandaki

शालिपिण्डः । सर्प । आ० ३५ । १४ ॥

शालिशिराः । देवगन्धर्वः । आ० ६६ ।
४४ ॥

शालिशूर्प । तीर्थ । व० ८१ । १०७ ॥

शालिहोत्रः । कपिलऋषेः पुत्र अश्वशास्त्रप्रणेता ।
१६८ । ५ ॥ व० ६९ । ३० ॥

शालिहोत्रसरः । तत्र पाण्डवाना गमन । आ०
१६८ । २ ॥

शालूकिनी । तीर्थ । व० ८१ । १३ ॥

१ शाल्मलिः । क्षत्रियः । सो० ब० अविक्षितः
पुत्रः । आ० १०१ । ४० ॥

२ शाल्मलिः । द्वीप । भी० १२ । ६ ॥

३ शाल्मलिः । वृक्षः । शां० १५३ । ४ ॥

तस्य कथा । शां० १५३—१५५ ॥

शास्त्रः । शास्त्रशब्द पश्यत । •

शिशुमारः । (शिशुमारः) । भगवतो
नारायणस्यावतार । अश्व० ११५ । ५६ ॥

[भा० ५ । २३ ॥ विष्णु० २ । ९ ॥]

शिखण्डी । पाञ्चालराजस्य द्रुपदस्य प्रथम पुत्र ।
• स प्रथम स्त्री भूत्वा अनन्तर पुस्त्व प्राप्त ।
आ० ६४ । १६७ ॥ ११० । २९ ॥ रथमुख्य ।
उ० १७१ । १ ॥

तस्य स्त्रीपूर्वत्वं । उ० १७२ । २० ॥ १८८ । ५ ॥

तस्य द्रोणाद्बनुर्विद्याभ्यास । उ० १८९ । २ ॥

तस्य दशार्णाधिपतेर्हिरण्यवर्मण पुत्र्या विवाह ।
उ० १८९ । ८ ॥

तस्य पुस्त्वप्राप्ति । उ० १९२ । १० ॥

तत्पुत्रौ क्षत्रदेव । ऋक्षदेवश्च । द्रो० २३७ ।
२५ ॥

तस्य युद्ध । भी० १०८ ॥

तस्य कृतवर्मणा पराजय । क० १७ । २१—४० ॥

तस्य वध शिबिरेऽश्वत्थाम्ना । सौ० ८ । ७२ ॥

शिखावर्तः । यक्ष । स० १० । १८ ॥

शिखावान् । ऋषि । स० ४ । २० ॥

शिनिः । क्षत्रिय । सो० व० यदुकुलान्तर्गतवृ-
ष्णिकुलोत्पन्न । तत्पुत्र युयुधाननाम्न सात्यके
पिता सत्यरु । तस्य सोमदत्तेन सह युद्ध ।
द्रो० १४४ । ११ ॥

[तत्पिता अनमित्रः । भा० ९ । २४ ॥]

शिनिप्रवीरः । क्षत्रिय । सात्यकि । श०
१९ । २६ ॥

१ शिबिः । हिरण्यकशिपो पुत्र । असुर ।
आ० ६६ । १८ ॥

२ शिबिः । क्षत्रिय । भोजपुरनामकनगराधिपस्य
सो० व० अनुकुलोत्पन्नस्य उशीनरस्य पुत्र ।
ययातेदोहित्र । तन्माता माधवी । उ० ११८ ।

२० ॥ स० ८ । १० ॥ व० २०१ । २ ॥

वि० ५३ । १४ ॥ शां० २८ । ३९ ॥

तस्य कथा । व० १३२ ॥ १९७ ॥ द्रो० ५८ ॥

तस्य ययातिना सवाद । आ० ८७ । ८ ॥

तत्पुत्रो गोपति । शां० ४८ । ८५ ॥

तत्पुत्रा । वृषदर्भ सुवीर मद्र केकय बृहद्दर्भ
इत्यादय । तेन स्वपुत्र बृहद्दर्भनामान हत्वा
ब्राह्मणरूपाय ब्रह्मणे निवेदन । व० २०१ ।
२० ॥

[तत्पुत्रा वृषदर्भ सुवीर मद्र केकयश्च । भा०
९ । २३ ॥]

तत्कृत । पुष्करास्त्येशपथ । अनु० १४३ ।
२६ ॥

३ शिबिः । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीय । द्रोणेन
हत । द्रो० १५६ । १९ ॥

शिरीषकः । सर्प । उ० १०३ । १४ ॥

शिरीषी । ऋषि । विश्वामित्रऋषे पुत्र ।
अनु० ७ । ५९ ॥

शिलवृत्तिः । ऋषि । तस्य सिद्धै सवाद ।
गङ्गामाहात्म्यविषये । अनु० ६५ । १९ ॥

१ शिवः । रुद्र । महादेव । रुद्रशब्द पश्यत ।

२ शिवः । ब्राह्मण । वितस्त्यस्य पुत्र । तत्पुत्र
श्रवा । अनु० ८ । ६२ ॥

+ शिवसहस्रनामस्तोत्रं । अनु० ४८ ।
३१—१५३ ॥ [लिङ्गपु० ६५ ॥ ९८ ॥
शिवपु० कोटिरुद्रस० ३५ ॥]

१ शिवा । अङ्गिरसऋषेर्भार्या । व० २२७ ।
१ ॥

२ शिवा । अनिलनामऋषेर्भार्या । आ० ६७ ।
२५ ॥

३ शिवा । नदी । भी० ९ । २५ ॥

शिवाः । तन्नामका वेदपारगा ब्राह्मणा दक्षिणस्या
दिशि स्थिता । उ० १०९ । १८ ॥

शिशुपालः । क्षत्रिय । सो० व० यदुपुत्र ।

क्रोष्टा । तद्वशीयो ज्यामघ । तद्वशोत्पन्नस्य
 दमघोषस्य पुत्र । तन्माता श्रीकृष्णस्य पितृष्वसा
 श्रुतश्रवा । व० १५ । २ ॥ स० ६६ । २३ ॥
 [अय पाण्डवाना मातृवस्त्रीय । भा० ७ । १ ॥
 ९ । २४ ॥]
 तस्य सुनीथ इति नामान्तर । स० ३९ । ५४ ॥
 ४२ । १ ॥
 तस्योत्पत्तिः । स० ६६ । १ ॥
 तद्वननाय भीमसेनेन प्रयतन । स० ६५ । ९
 -१४ ॥
 तेन भीष्माचार्योपालम्भ । स० ६४ ॥
 तस्य हिरण्यरुशिष्वशत्व । आ० ६८ । ५ ॥ स०
 ७० । ४६ ॥
 तेन श्रीकृष्णोपालम्भः । स० ३९ । ५१ ॥ ४० ॥
 तद्वध श्रीकृष्णेन । स० ७० । ५० ॥ [भा०
 १० । ७४ ॥]
 तस्य पुत्र सुकेतुः । द्रोणाचार्येण हत । क० ३ ।
 ३२ ॥
 तस्यान्य पुत्र धृष्टकेतु । द्रोणाचार्येण हत ।
 द्रो० १२५ । ३९ ॥
 तस्य ततोप्यन्य पुत्र शरभः । अश्व० ८४ । ३ ॥
 तत्पुत्री नकुलभार्या रेणुमती । आ० ६३ । ७८ ॥
 तेन बभ्रुभार्यापहार । स० ६८ । १८ ॥
 + शिशुपालवधपर्व । स० ६३—७२ ॥
 + शिशुरूपी नारायणः । मार्कण्डेयेन तस्य
 दर्शन । व० १९१ । ९१ ॥ [भा० १२ ।
 ९ ॥]
 शिशुरोमा । सर्प । आ० ५७ । १० ॥
 शीघ्रा । नदी । भी० ९ । २९ ॥
 शीततोयवहा । नदी । व० ८८ । २५ ॥
 शीतपूतना । स्कन्दमातृगणेष्वन्यतमा । व०
 २३० । २८ ॥
 शीतवर्न । क्षेत्र । व० ८१ । ५९ ॥
 + शीलं । सत्स्वभावः । तस्य धर्मादिकारणत्व ।
 शां० १२४ ॥

१ शुकः । क्षत्रिय । गान्धारराजस्य शकुनेरनुज ।
 सुबलराजस्य पुत्र । इरावता हत । भी० ९० ।
 ३०—४९ ॥
 २ शुकः । कृष्णद्वैपायनपुत्र । शुकीरूपधारिण्या
 घृताच्या जात । आ० ६४ । १३१ ॥
 स० ४ । १७ ॥
 तदुत्पत्तिकथा । शां० ३३२ ॥ [देवीभा० १० ।
 १४ ॥
 तेन गन्धर्वादीना भारतकथाकथन । आ० १ । १२४ ॥
 तस्य व्यासेन सह जगत्सृष्ट्यादिविषये सवाद ।
 शां० २३८ ॥
 त प्रति व्यासेन धर्मानुशासन । शां० ३२९ ॥
 तेन विद्याभ्यासार्थं जनकराजसमीपगमन । शां०
 ३३३ ॥
 तेन कैलासशिखरारोहण । शां० ३३९ । ६५ ॥
 तस्य नारदेनोपदेश । शां० ३३७—३३९ ॥
 [तस्य भार्या पितृणा कन्या पीवरी । तत्पुत्री अणुहस्य
 भार्या कृत्वी यस्या पुत्रो ब्रह्मदत्तः । भा० ९ । २१ ॥
 मत्स्य० १५ ॥ हरि० १ । १९—२० ॥]
 [तस्य भार्या पितृणा कन्या पीवरी । तत्पुत्राश्चत्वारः ।
 कृष्णः गौरप्रभः भूरि देवश्रुत इति । तत्कन्या
 कीर्ति अनुहस्य भार्या । इति देवीभा० १ ।
 १९ ॥]
 ३ शुकः । रावणमन्त्री राक्षस । व० २८४ ।
 ५२ ॥
 ४ शुकः । पक्षी । तेन सहेन्द्रस्य सवाद । अनु०
 ११ ॥
 शुकी । ताम्राया पुत्री । तत्पुत्रा शुकपक्षिणः ।
 आ० ६७ । ५९ ॥
 १ शुक्तिमती । शुक्तिमत्पर्वतादुत्पन्ना नदी ।
 आ० ६४ । ४८ ॥ भी० ९ । ३५ ॥
 The river Suvarnarekha in Orissa
 2 The river Vetravati in Malwa
 २ शुक्तिमती । शुक्तिमती नदीतीरस्था चेदिदेशस्य
 राजधानी । धृष्टकेतोर्नारी । व० २२ । ५० ॥

तस्या कोलाहलनाम्न पर्वतादुपरिचरवसुभार्याया गि-
रिकाया उत्पत्ति । आ० ६४ । ५१-५३ ॥

शुक्तिमान् । पर्वत । स० ३१ । ५ ॥ भी०
९ । ११ ॥ The western portion of the
Vindhya Range near Ujjain

१ **शुक्रः** । भृगो पुत्र । तन्माता पुलोमा । तस्य
भ्राता च्यवन । आ० ६७ । ४२ ॥ स०
११ । २९ ॥ तत्पुत्री देवयानी । आ० ७० ।
१ ॥

तस्य कथा । आ० ६९—७७ । शां० २९५ ॥
तद्भार्या शतपर्वा । उ० ११७ । १३ ॥

[तद्भार्या मियत्रतपुत्री ऊर्जस्वती । तस्या पुत्री
देवयानी । भा० ५ । १ ॥]

[तद्भार्या पुरन्दरस्य कन्या जयन्ती । तस्याः पुत्री
देवयानी । मत्स्य० ४७ ॥]

तत्पुत्री देवी । सा वरुणस्य भार्या । आ० ६७ ।
५२ ॥

[तन्मातुर्विष्णुना हनन । वायु० ९७ । देवीभा०
४ । ११ ॥ मत्स्य० ४७ ॥]

[तत्पुत्रौ शण्डामर्कौ । भा० ७ । ५ ॥]

तेन कुबेराद्धनापहार । शां० २९५ । ९ ॥
तेन रुद्रश्शिखाद्बहिर्निर्गमन । शां० २९५ । ३२ ॥

तन्नामनिर्वचन । शां० २९५ । ३२ ॥
तत्कृत पुष्करास्तेयशपथ । अनु० १४३ ।
२४ ॥

तस्य पुष्पधूपदीपादिदानविषये महाबलिना सवाद ।
अ० १५५ ॥

२ **शुक्रः** । शर्यातेः पुत्र । तेन पाण्डवेभ्यो
धनुर्विद्योपदेश । आ० १३३ । ५१ ॥

३ **शुक्रः** । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः पाञ्चाल्यः ।
कर्णेन हतः । क० ५१ । ४६—४७ ॥

१ **शुचिः** । प्रायश्चित्ताग्नि । व० २२३ । २४ ॥
२६ ॥

२ **शुचिः** । विश्वामित्रऋषिपुत्रः । अनु० ७ ।
५४ ॥

३ **शुचिः** । चेदिराजस्य सुबाहोः सार्थवाह । व०
६१ । १२७ ॥

शुचिका । अप्सरा । आ० १३२ । ४४ ॥
शुचिश्रवाः । श्रीमान्नारायण । तन्नामनिर्वचन ।

शा० ३५२ । २६ ॥

शुचिस्मिता । अप्सरा । स० १० । ११ ॥
शुद्धास्पदं । तीर्थ । व० ८१ । ७७ ॥

शुनकः । ऋषिः । च्यवनपुत्रस्य प्रमते पुत्र ।
तन्माता वृताची । तद्भार्या मेनकाया पुत्री स्थू-
लकेशेन पोषिता प्रमद्वरा । तत्पुत्र शौनकस्य
पिता शुनक । आ० ८ । स० ४ । २३ ॥
अनु० ८ । ६५ ॥

२ **शुनकः** । क्षत्रियः । सो० व० आयोर्विशोत्प-
न्नस्य गृत्समदस्य पुत्र । आ० ६८ ॥ ३८ ॥

+ **शुनः** कथा । शां० ११६—११७ ॥

शुनदशोपः । भृगुकुलोत्पन्नस्य ऋचीकऋषेर्म-
ध्यम पुत्र । यो हरिश्चन्द्रयज्ञे पशुभूतो विश्वामि-
त्रेण मोचित । अनु० ६ । ६ ॥

[तस्य कथा । भा० ९ । ७ ॥ हरि० १ । २७ ॥
रा० १ । ६१ ॥ देवीभा० ७ । १६ ॥

ऋचीकस्यैव अजीगर्त इति नामेति भाति ।
शुनस्सखः । त्रिदण्डसन्यासरूपवानिन्द्रः । अनु०
१४२ । ४५ ॥

शुभा । गान्धारराजस्य सुबलस्य पुत्री । आ०
११९ । १० ॥

शुभाङ्गदः । द्रौपदीस्वयवराथमागत कश्चन
क्षत्रियः । आ० २०१ । २२ ॥

शुभाङ्गी । सो० व० कुरुराजस्य भार्या । तत्पुत्रो
विदूरथः । आ० ६३ । ४२ ॥

शूद्रः । चतुर्थवर्णः । तस्य लक्षणः । शां० १८७ ।
७ ॥

तस्य कुलपतेश्च कथा । अनु० ३१ ॥

तस्याध्ययन नास्ति । अनु० ३१ । ४—५ ॥
अश्व० ११८ । १३ ॥

त प्रत्युपदेशस्यानर्थहेतुत्व । अनु० ३१ ॥
 तस्य धर्मा । अनु० १४६ । १ ॥ अश्व०
 ११८ । १५ ॥
 तस्य यतिशुश्रूषाधिकार । अनु० १४७ ॥
 शूरः । क्षत्रिय । यदुकुलोत्पन्नस्य देवमीढस्य पुत्र ।
 तद्भार्या मारिषा । तत्पुत्रा वसुदेवादय । आ०
 ६८ । १२९ ॥ १२० । १ ॥
 तस्य पुत्र्य कुन्तीप्रभृतय । कुन्तीशब्दे द्रष्टव्या ।
 [भा० ९ । २४ ॥ हरि० १ । ३४ ॥]
 शूरसेनः । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीय पाञ्चाल्य ।
 कर्णेन हत । क० ४३ । १५ ॥
 शूरसेनाः । देश । तस्य राजधानी मथुरा ।
 भी० ९ । ३९ ॥ ५२ ॥ The kingdom of
 which Mathura was the capital
 शूरसेनी । सो० व० पूरो पुत्रस्य प्रवीरस्य
 भार्या । तत्पुत्रो मनस्यु । आ० ८८ । ५ ॥
 शूर्पणखा । (शूर्पणखी ।) खरराक्षसस्य स्वसा
 राक्षसी । राकायाः पुत्री । व० २७६ । ८ ॥
 तस्या नासिकाछेदो लक्ष्मणेन । व० २७८ ॥
 शूर्पारकः । देश । जामदग्न्यावासभूत । शां०
 ४८ । ६८ ॥ स० ३२ । ६७ ॥ व० ८३ ।
 ४३ ॥ Shurpalya near Jamkhandi in
 the District of Bijapur (Bombay)
 + शूलारोपणं । माण्डव्यस्य । आ० ११६ ।
 १४ ॥
 + शृगालः । सृगालशब्द पश्यत ।
 तस्याग्निवक्रव । व० २२६ । १८ ॥
 शृङ्गबेरः । सर्प । आ० ५७ । १३ ॥
 शृङ्गबेरपुरं । भागीरथ्या उत्तरतीरस्थ गुहनामकस्य
 निषाधाधिपस्य पुर । व० ८३ । ६५ ॥
 Sringaur on the river Ganges, eight
 een miles north west of Allahabad
 १ शृङ्गवान् । पर्वत । स० २९ । ६३ ॥
 भी० ६ । ५ ॥

२ शृङ्गवान् । गालवस्य ऋषे पुत्र । तद्भार्या
 वृद्धकन्या । आ० ५३ । १५ ॥
 शृङ्गी । आङ्गिरसकुलोत्पन्नस्य शमीकऋषे गवि
 जात पुत्र । आ० ४० । २५ ॥ ५० । २ ॥
 तेन परीक्षिद्राजाय शापदान । आ० ४१ । १४ ॥
 [भा० १ । १८ ॥]
 तस्य स्वपित्रा शमीकेन सह राज्ञे शापदानस्य युक्ता-
 युक्तताया विवाद । आ० ४२ । १-११ ॥
 + शृङ्गाटकव्यूहः । पाण्डवाना । भी० ८७ ।
 १७ ॥
 शेषः । कद्रूपुत्रो नाग । आ० ३६ । ५ ॥
 ६६ । ४१ ॥
 तेन तपश्चरण ब्रह्मणो वरलाभ पृथिवीधारण च ।
 आ० ३६ । ५-२२ ॥
 शैखावत्यः । ऋषि । भीष्मात्साल्वाच्च प्रतिनि-
 वृत्तया अम्बया तस्याश्रमे तपश्चरण । उ०
 १७५ । ३९-४६ ॥
 १ शैब्यः । वृष्णिवश्यः । क्षत्रिय । युधिष्ठिरसभाया ।
 स० ४ । ३१ ॥
 २ शैब्यः । गोवासन क्षत्रिय । द्रो० ९५ ।
 ३९ ॥
 ३ शैब्यः । श्रीकृष्णस्य रथाश्वचतुष्टयेऽन्यतमः ।
 व० २० । १३ ॥ अश्व० ११८ । ५६ ॥
 ४ शैब्यः । कोटिकाश्य । व० २६८ । २ ॥
 ५ शैब्यः । वृषादर्भि । अनु० १४१ । १२ ॥
 ६ शैब्यः । श्रीकृष्णेन निर्जितः कश्चन क्षत्रिय ।
 व० १२ । ३१ ॥
 १ शैब्या । नदी । भी० ९ । २४ ॥
 २ शैब्या । प्रतीपभार्या सुनन्दी । तत्पुत्रा देवापि-
 प्रभृतय । आ० ६३ । ४७ ॥
 ३ शैब्या । श्रीकृष्णभार्या मित्रविन्दा । मौ०
 ८ । ७४ ॥
 ४ शैब्या । सूर्यवश्यस्य सगरराजस्य पत्नी सुमतिः ।
 तत्पुत्रोऽसमञ्जा । व० १०५ । १० ॥

५ शैव्या । द्युमत्सेनराजस्य भार्या । सत्यवतो
माता । व० २९९ । २ ॥ •

शैलाभः । विश्वेषु देवेष्वन्यतम । अनु० १३८ ।
३२ ॥

शैलालयः । क्षत्रिय । भगदत्तस्य पितामह ।
आश्र० २१ । १० ॥

शैलूषः । गन्धर्व । स० १० । २७ ॥

शैलोदा । नदी । स० २९ । ४२ ॥

शैवलाः । देश । भी० ९ । ५४ ॥

शोणः । नद । व० ८३ । ८ ॥ स० ९ ।
२५ ॥

शोणा । नदी । भी० ९ । २९ ॥ The river
Sone, it was the western boundary of
Magadha

शोणाश्वः । द्रोणाचार्य । वि० ५६ । ६ ॥
द्रो० १२५ । २ ॥

शोणितोदः । यक्षः । स० १० । १८ ॥

+ शौचं । गुणः । तत्रिरूपण । अनु० १७० ॥

शौनकः । भृगुवश्य । नैमिशारण्यवासी कुलपति ।
भारतादीतिहासपुराणाना सौतिमुखाच्छ्रोता ।
आ० १ । ५ ॥ ४ । १ ॥ शां० ३४८ ।
९१ ॥

तद्वंशकथन । आ० ५ । ६-११ ॥

१ शौनकः । इन्द्रोतापरनामा विप्र । तेन पूरो
पुत्रस्य जनमेजयस्य ब्रह्महत्याया अश्वमेधयाजने-
नापनोदन । शां० १४९-१५१ ॥

२ शौनकः । युधिष्ठिरेण सह वने उषितवान्क-
श्चन ब्राह्मणः । व० २ । १४ ॥ २६ । २३ ॥
८३ । १२१ ॥

+ श्मशानवृक्षः । तस्मिन्पाण्डवानामायुधनिक्षेप ।
वि० ७ ॥

श्यामः । पर्वतः । भी० ११ । १९ ॥

श्यामायनः । विश्वामित्रऋषेः पुत्र । अनु०
७ । ५५ ॥

+ श्येनकपोतीयं । (श्येनकपोतोपा-
ख्यानं) । व० १३२ । २१ ॥ २०० ॥
अनु० ६७ ॥

श्येनचित्रः । क्षत्रिय । अनु० १७७ । ७० ॥

१ श्येनजित् । क्षत्रिय । इक्ष्वाकुकुलोत्पन्नस्य-
परीक्षित्पुत्रस्य दलराजस्य पुत्र । व० १९५ ।
६३ ॥

२ श्येनजित् । पाण्डवपक्षीयः । क्षत्रिय । उ०
१४१ । २७ ॥

+ श्येनव्यूहः । पाण्डवाना । भी० ६९ । ५ ॥

श्येनी । ताम्राया पुत्री । विनतापुत्रस्यारुणस्य
भार्या । तत्पुत्रौ सपातिर्जटायुश्च । आ० ६७ ।
५७ ॥

श्रद्धा । स्वायम्भुवमन्वन्तरीयदक्षप्रजापते पुत्री ।
धर्मप्रजापतेर्भार्या । आ० ६७ । १४ ॥

श्रद्धा । सूर्यस्य दुहिता । शां० २७० । ८ ॥

श्रवाः । शिवनामकब्राह्मणस्य पुत्र । तत्पुत्रस्तमः ।
अनु० ८ । ६३ ॥

+ श्राद्धं । पैतृक कर्म । तत्र त्रीणि पवित्राणि ।
आ० ८७ । २९ ॥

तत्र वर्ज्यानि धान्यानि । अनु० १३८ ॥

तत्रानर्हा ब्राह्मणा । अनु० ६१ ॥ १३७ ॥

तद्दिने मैथुननिषेधः । अनु० १८८ । २४ ॥

+ श्राद्धपर्वः । स्त्री० २६-२७ ॥

+ श्राद्धप्रकरणं । अनु० १३४-१३९ ॥
१८८ ॥ २३८ ॥ [हरि० १ । १६-२४ ॥]

गरुडपु० २१८-२२० ॥ मार्कण्डे० २८-
३० ॥]

श्रावस्तः । (शावस्तः) । क्षत्रिय । स० व०
युवनाश्वस्य पुत्रः । श्रावस्तीनामकपुर्या निर्माता ।
तत्पुत्रो बृहदश्वः । व० २०५ । ४ ॥ [मा०
९ । ६ ॥]

श्रीः । महालक्ष्मीः । श्रीमतो नारायणस्य भार्या ।
तस्या क्षीरार्णवाद्दुत्पत्तिः । आ० १८ । ४९ ॥
[मा० ८ । ८ ॥]

तया रुक्मिणी प्रति स्वावासस्थानकथन । अनु०
३२ ॥

तस्या भृगुरुषेः ख्यातिनामकर्मायामुत्पत्तिः ।
आ० ६७ । ५१ ॥ [भा० ४ । १ ॥]

तस्या शक्रेण सवाद । शां० २३२ ॥

श्रीकृञ्जतीर्थ । व० ८१ । १०८ ॥

श्रीतीर्थ । व० ८१ । ४६ ॥

श्रीपर्वतः । व० ८३ । १९ ॥ [तस्य श्रीशैल
इति प्रसिद्ध नाम । कृष्णाजिल्लाया कृष्णानदीतीरे
वर्तते । तदुपरि मल्लिकार्जुननाम्न, शिवस्य स्थान-
मस्ति ।]

श्रीमान् । दत्तात्रेयपुत्रस्य निमिऋषेः पुत्र । अनु०
१३८ । ५ ॥

श्रीवहः । सर्प । आ० ३५ । १३ ॥

श्रुतः । पाञ्चालराजस्य द्रुपदस्य पुत्र । रात्रियुद्धे
अश्वत्थाम्ना हतः । द्रो० १५७ । १८२ ॥

१ श्रुतकर्मा । क्षत्रिय । सो० व० अर्जुनस्य
पुत्रः । तन्माता द्रौपदी । अस्य श्रुतकीर्तिरिति
नामान्तर । आ० २४७ । ७५ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० २४७ । ७९ ॥

२ श्रुतकर्मा । क्षत्रिय । सो० व० सहदेवस्य
पुत्र । तन्माता द्रौपदी । तस्य श्रुतसेन इति
नामान्तर । भी० ४५ । ६६ ॥ द्रो० २३ ।
३२ ॥

तस्य सुदक्षिणनामकेन काम्भोजराजेन युद्ध । भी०
४५ । ६६ ॥

तस्य वधः शिबिरे अश्वत्थाम्ना । सौ० ८ । ६६ ॥

श्रुतकीर्तिः । क्षत्रिय । सो० व० अर्जुनपुत्रः ।
तन्माता द्रौपदी । तस्य श्रुतकर्मेति नामान्तर ।
आ० ६३ । ७४ ॥ ६४ । १६५ ॥ २४७ ।
७५ ॥ द्रो० २३ । ३३ ॥

तस्य शल्येन पराजयः । क० १३ ॥

श्रुतञ्जयः । क्षत्रिय । त्रैगर्तः । अर्जुनेन हतः ।
क० १८ । ११ ॥

श्रुतध्वजः । मत्स्यराजस्य विराटस्य भ्राता । द्रो०
१५९ । ४० ॥

१ श्रुतर्वा । कश्चन क्षत्रिय । तत्सकाश प्रति
धनार्जनार्थमगस्त्यस्य गमन । व० ९६ । १ ॥

२ श्रुतर्वा । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
भीमसेनेन हतः । शा० २५ । २९ ॥

श्रुतवर्मा । क्षत्रिय । धार्तराष्ट्रनाममध्यपठितत्वाद्-
यमपि धृतराष्ट्रपुत्र इति भाति । क० ४ ।
१८ ॥

श्रुतश्रवा । चेदिराजस्य दमघोषस्य भार्या ।
वसुदेवस्य भगिनी । श्रीकृष्णस्य पितृष्वसा ।
तत्पुत्रः शिशुपालः । व० १५ । २ ॥

१ श्रुतश्रवाः । क्षत्रिय । स० ८ । ९ ॥

२ श्रुतश्रवाः । ऋषि । पाण्डवप्रपौत्रजनमेजयस्य
पुरोधस सोमश्रवसः सपर्यां जातः पुत्रः । आ०
३ । १३ ॥ ५३ । ९ ॥

१ श्रुतसेनः । तक्षकपुत्रः सर्पः । आ० ३ ।
१४१ ॥

तद्भ्राता अश्वसेन । आ० २५३ । ५ ॥ क०
९७ । १२ ॥

२ श्रुतसेनः । क्षत्रिय । सो० व० सहदेवस्य
पुत्र । तन्माता द्रौपदी । आ० ६३ । ७४ ॥
६४ । १६६ ॥

तन्नामनिर्वचन । आ० २४७ । ८१ ॥

३ श्रुतसेनः । पाण्डवपौत्रस्य परीक्षितः पुत्रः ।
जनमेजयस्य भ्राता । आ० ३ । १ ॥

श्रुतसेना । शारदण्डायनिभार्या । आ० १२६ ।
३७ ॥

श्रुतानीकः । क्षत्रियः । विराटस्य भ्राता । द्रो०
१५९ । ४० ॥

श्रुतान्तः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
भीमसेनेन हतः । शा० २५ । ९ ॥

१ श्रुतायुः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
भीमसेनेन हतः । क० ४६ । ७—११ ॥

२ श्रुतायुः । द्रौपदीस्वयंवरार्थमागत कश्चन क्षत्रियः । आ० २०१ । २१ ॥ स० ४ । ३४ ॥

३ श्रुतायुः । क्षत्रिय । कालिङ्गः । तद्भ्राता अश्रुतायु । क० ७६ । १४ ॥ तस्य भीमेन सह युद्ध । भी० ५४ ॥ अर्जुनेन हतः । द्रो० ९३ । २४ ॥

तत्पुत्रौ दीर्घायु नियुतायुश्च । तयोर्वधः । द्रो० ९३ । २७-२९ ॥

श्रुतायुधः । क्षत्रियः । कालिङ्गः । स० ४ । ३२ ॥ भी० १६ । ६ ॥

सः वरुणात्पर्णाशानद्या जातः । श्रीकृष्ण प्रति स्नेन प्रयुक्तया गदया प्रतिनिवृत्तया हतः । द्रो० ९२ । ५८-६० ॥

श्रुतावती । कस्यचन भरद्वाजनामकस्य ब्राह्मणस्य पुत्री । तथा केनचिद्ब्राह्मणेन दत्ताना बदराणा पाचनार्थं स्वपादयोरपि दाहनः । शा० ४९ । १-३२ ॥

श्रुताहः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । अश्वत्थाम्ना हतः । द्रो० १५७ । १८२ ॥

श्रेणिमन्तः । क्षत्रिया । स० ७८ । ९२ ॥

श्रेणिमान् । क्षत्रियः । आ० ६८ । ५१ ॥ २०१ । ११ ॥ स० ३२ । ५ ॥ उ० १५१ । ६३ ॥ अतिरथः । उ० १७१ । २७ ॥ द्रो० २३ । ४२ ॥

श्रौतश्रवः । शिशुपालः । व० १५ । २ ॥

+ श्वपचविश्वामित्रसंवादः । शां० १४१ ॥

१ श्वसनः । अमृतरक्षको देवः । तेन साक गरुडस्य युद्धः । आ० ३२ । १९ ॥

२ श्वसनः । सर्पः । आ० ५७ । १७ ॥

+ श्वा । शुनकः । तस्य पुनः श्वानो भविष्यतीति शापदानकथा । शां० ११६-११७ ॥

तेन सह पाण्डवाना स्वर्गं प्रति गमनः । महा० १ । २६ ॥

श्वानलोभापहतीर्यः । व० ८१ । ६१ ॥

श्वसा । श्वसनस्य माता । आ० ६७ । १९ ॥

१ श्वेतः । मत्स्यराजस्य विराटस्य पुत्रः । तस्य प्रथमभार्याया सुरथाया जातः । वि० २१ । १८ ॥ उत्तरकुमारस्य भ्राता । भी० ४७ । ४४ ॥

तस्य सगर्भ्यो भ्राता शङ्खः । वि० २१ । १८ ॥

तस्य वधो भीष्माचार्येण । भी० ४८ । ११ ॥

२ श्वेतः । पर्वतः । व० २२७ । ११ ॥ भी० ६ । ४ ॥ ५३ ॥

तत्र राजसूयदिग्विजयेऽर्जुनस्य गमनः । स० २८ । २९ ॥

३ श्वेतः । प्राक्कालीनः कश्चन क्षत्रियः । इन्द्रस्य विमाने । वि० ५३ । १३ ॥

४ श्वेतः । क्रोधवशात्पुत्र्या श्वेताया पुत्रो दिग्गजः । आ० ६७ । ६६ ॥

श्वेतकिः । सतत यज्ञनिरतः कश्चन क्षत्रियः । यस्य यज्ञेषु हविषामदनेनाग्नेरजीरणरोगः समभवत् । आ० २४९ । १७-६९ ॥

श्वेतकेतुः । गौतमकुलोत्पन्नस्योद्दालकस्य पुत्रः । तस्य आरुणिरिति नामान्तरः । तस्य भ्राता नचिकेताः । तस्य स्वसा कहोडकृषेर्भार्या सुजाता । तेन स्त्रीपुरुषमर्यादाकरणः । आ० १२८ । १२-४९ ॥

तेन जनमेजयस्य सर्पसत्रे सादस्यकरणः । आ० ५३ । ७ ॥

तस्य देवलनामकविप्रपुत्र्या सुवर्चलया सह ज्ञानिनः पुरुषार्थसिद्धिविषये संवादः । तथा सह तस्य विवाहश्च । शां० २२४ ॥

सोऽष्टावक्रस्य मातुलः । व० १३४ । १२ ॥

तस्याष्टावक्रेण सह जनकराजयज्ञाय गमनः । व० १३५ । २१-२३ ॥

श्वेतद्वीपः । श्रीमन्नारायणस्य धामसु श्वेतद्वीपानन्तासनवैकुण्ठाख्येषु त्रिष्वन्यतमः । तद्वर्णनं । शां० ३४३ । ८ ॥

तद्गतभगवन्महिमानुवर्णन । शां० ३४६-३५३ ॥
तत्र नारदस्य गमन । तत्कृत श्वेतद्वीपवर्णनादिक
च । शां० ३४३-३५३ ॥

श्वेतवाहनः । अर्जुन । तन्नामनिर्वचन । वि०
४३ । २१ ॥ २८ ॥

श्वेता । क्रोधवशापुत्री । तत्पुत्र श्वेतो नाम
दिमाज । आ० ६७ । ६१ ॥

श्वेताश्वः । अर्जुन ।

श्वैत्यः । शैब्यनृपतिपुत्रस्य सृञ्जयस्य नामान्तरं ।
द्रो० ५५ । ५७ ॥

ष.

+ षडङ्गानि । स० ५ । ६ ॥

षडाननः । स्कन्द । व० २३३ । १० ॥

+ षष्ठदिवसयुद्धारम्भः । भी० ७५ ॥ तत्स-
माप्ति । भी० ७९ ॥

षष्ठीप्रियः । स्कन्द । व० २३३ । ६ ॥

षाड्गुण्यं । सन्धिप्रभृतिगुणषट्क । स० ५ । ११ ॥

+ षोडशदिवसयुद्धारम्भः । क० ८ ॥
तत्समाप्ति । क० २१ ॥

+ षोडशराजकीयं । अभिमन्युवधश्रवणदु खि-
ताय युधिष्ठिराय व्यासेन कथिता षोडशाना राज्ञा
कथा । तेच—मरुत् ॥ १ ॥ सुहोत्र ॥ २ ॥
अङ्गराज ॥ ३ ॥ शिबि ॥ ४ ॥ दाशरथिराम
॥ ५ ॥ भगीरथ ॥ ६ ॥ दिलीप ॥ ७ ॥
मान्धाता ॥ ८ ॥ ययाति ॥ ९ ॥ नाभागोऽ-
म्बरीष ॥ १० ॥ शशबिन्दु ॥ ११ ॥ गय.
॥ १२ ॥ रन्तिदेव ॥ १३ ॥ दौष्यन्तिर्भरत
॥ १४ ॥ वैत्यः पृथुः ॥ १५ ॥ परशुरामः
॥ १६ ॥ द्रो० ५५-७० ॥ इयमेव कथा
श्रीकृष्णेनापि कथिता । शां० २८ ॥ तत्र परशुरा-
मस्थाने सगरस्य कथोक्ता । इयानेवोभयोर्विशेषः ।

स.

संतोषः । हर्ष । तस्य परमसुखत्व । व० २ ।
४६ ॥

संन्यासः । अत्याश्रम । तस्य परमपुरुषार्थसाध-
नत्व । अश्व० ४७ ॥

संन्यासी । यतिशब्द पश्यत ।

संन्यातिः । क्षत्रिय । सो० वं० नहुषस्य पुत्र ।
आ० ६९ । ३३ ॥

संवरणः । क्षत्रियः । सो० व० पूरुकुलोत्पन्नस्या-
जमीढपुत्रस्य ऋक्षस्य पुत्र । तद्द्वार्या सूर्यपुत्री
तपती । तत्पुत्रः कुरु । आ० ६३ । ४० ॥
१०१ । २१ ॥ १८७ । १२ ॥ १८९ ।
५६ ॥

तस्य विवाहः । आ० १८९ । ३३ ॥

संवर्तः । ऋषि । अङ्गिरस पुत्र । आ० ६७ ।
५ ॥ स० ७ । १९ ॥ ११ । २२ ॥ अनु०
१३२ । ४३ ॥

तद्भ्रातरौ उचथ्यो बृहस्पतिश्च । आ० ६७ । ५ ॥
तेन बृहस्पत्युपद्रवमसहमानेनारण्यप्रवेशः । अश्व०
५ । ६ ॥

तेन मरुत्तराजस्य याजन । अश्व० ९ । ४ ॥
तेनात्मानं हन्तुमागतस्येन्द्रस्य वज्रस्तम्भन । अश्व०
१० । १७ ॥

संवर्तकः । कालाग्नि । भी० ७ । २८ ॥
संवर्ततीर्थं । व० ८३ । ३२ ॥

+ संवर्तमरुत्तीयं । अश्व० ४-१० ॥
संवैद्यं । तीर्थं । व० ८३ । १ ॥

+ संशसकवधपर्व । द्रो० १७-३३ ॥
संशसकाः । ये शपथपूर्वकं युध्यन्ते ते राजान ।

तेच प्रकृते त्रिगर्तराजपुत्रा सुशर्मादयः । नव-
कोट्यस्तदनुयायिनश्च । आ० २ । २६२ ॥

तेषामर्जुनेन सह युद्धः । द्रो० १७-२७ ॥
क० १८ ॥ ४८ ॥ ५५ ॥

तेषा वधोऽर्जुनेन । द्रो० २७ ॥ क० ५५ ॥
संश्रुत्यः । विश्वामित्रऋषे पुत्र । अनु० ७ ।
५३ ॥

संसारः । ससृति । तस्य कान्तारत्वेन वर्णन ।
स्त्री० ५ । २ ॥

तस्य नदीत्वेन वर्णन । शां० २५६ । १२—१५ ॥
 [तस्य पारोक्ष्येण वर्णन पुरञ्जनोपाख्यानव्याजेन ।
 भा० ४ । २५—२९ ॥]
संहादः । (संहादः) । हिरण्यकशिपुपुत्रः ।
 आ० ६६ । १८ ॥
सक्तुप्रस्थः । उञ्छवृत्तिर्ब्राह्मणः । तस्योपाख्यानं ।
 . अश्व० ९२ ॥
सख्यं । सौहार्दं । तत्समयोरेव भवतीति । आ०
 १४१ । ६—७३ ॥
सगरः । क्षत्रियः । सू० व० । तत्पत्न्यौ द्वे । तत्रैका
 वैदर्भी । तत्पुत्रा षष्टिः सहस्राणि सागराः ।
 अन्या शैब्या । तत्पुत्रोऽसमञ्जा । व०
 १०५ । ८ ॥ यमसभाया । स० ८ । १९ ॥
 इन्द्रविमाने । वि० ५३ । १५ ॥
 तस्योपाख्यान । शां० २८ । १३० ॥ [भा०
 ९ । ८ ॥ हरि० १ । १४—१५ ॥ ब्रह्म० ८ ॥
 बायु० ८८ ॥ रा० १ । ३८ ॥ विष्णु० ४ ।
 ३ ॥]
 [तस्य द्वे भार्ये । कश्यपदुहिता सुमतिः । विदर्भराज-
 दुहिता केशिनी चेति । विष्णु० ४ । ४ ॥]
 तेनाश्वमेधकरण । व० १०६ । ११ ॥
 तस्यारिष्टनेमिना सवाद । शां० २९४ ॥
सचिवः । मन्त्री । शां० ८२ । ६४ ॥
 + **सचिवगुणाः ।** मन्त्रिशब्द पश्यत ।
 + **संकरजातिप्रभेदाः ।** अनु० ८३—८४ ॥
संकर्षणः । बलराम । तन्नामनिर्वचन । स०
 २३ । २१ ॥ बलरामशब्द पश्यत ।
सङ्गवः । (समङ्गः) । दुर्योधनस्य वल्लव ।
 व० २४० । २ ॥
सङ्ग्रामजित् । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ । २७ ॥
 १ **सञ्जयः ।** विदुलापुत्रः । सौवीरः क्षत्रियः ।
 उ० १३३ । ३० ॥ १३४ । ७ ॥
 २ **सञ्जयः ।** गवल्गणनामकसूतस्य पुत्र । धृतराष्ट्रस्य
 सूतो मन्त्री च । आ० ६४ । १३९ ॥

तेन धृतराष्ट्राय हितोपदेशः । स० १०३ ॥
 तस्य उपप्लव्यगमन । उ० २३ । १ ॥
 तेन धृतराष्ट्रसमीपे पाण्डवोक्तवचनकथन । उ०
 ४७—४८ ॥
 तस्य व्यासानुग्रहेण भारतयुद्धे सार्वजप्रसिद्धिः । भी०
 २ । ९ ॥
 तस्य युद्ध । श० २४ । ५० ॥
 तस्य वध प्रति सात्यकेरुद्यमो व्यासेन मोचनं च ।
 . श० २९ । १९—२१ ॥
 तस्य पूर्वं व्यासदत्तदिव्यज्ञानस्य तिरोधान । सौ०
 ९ । ६२ ॥
 तेन धृतराष्ट्रस्य दावाभिप्रवेशादनन्तर हिमवत्पार्श्वग-
 मन । आश्र० ३९ । ३३ ॥
 ३ **सञ्जयः ।** क्षत्रियः । सो० व० । धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । श० २५ । ४ ॥
 ४ **सञ्जयः ।** क्षत्रियः । सौवीरराजस्य वृद्धक्षत्रस्य
 पुत्रः । जयद्रथस्य भ्राता । व० २६६ । ११ ॥
 + **सञ्जययानपर्व ।** उ० २०—३२ ॥
 + **सञ्जीवनमणिः ।** तेन उल्लप्या अर्जुनोज्जी-
 वन । अश्व० ८१ । १२ ॥
सण्डाः । देशः । भी० ९ । ४३ ॥
सतीनराः । देशः । स० ७८ । ९८ ॥
 + **सत्यं ।** यथार्थवचन । तत्प्रशसा । आ० ९९ ।
 ३०—३६ ॥ शां० १६० ॥ अनु०
 ११० ॥
 तस्य लक्षण । शां० १०९ ॥
 १ **सत्यः ।** श्रीमान्नारायण । तन्नामनिर्वचनं ।
 उ० ६९ । १२ ॥
 २ **सत्यः ।** कलिङ्गस्य चक्ररक्षकः । भीमेन हतः ।
 भी० ५४ । ७६ ॥
 ३ **सत्यः ।** उञ्छवृत्तिर्ब्राह्मणः । तद्भार्या पुष्करमा-
 लिनी । शां० २७८ । ६ ॥
सत्यकः । क्षत्रियः । सो० व० । यदुकुलोत्पन्नस्या-
 नमित्रपौत्रस्य शिने पुत्रः । तत्पुत्रः सात्यकि-

नामा युयुधानः । आ० २३९ । ११ ॥ युधि-
ष्ठिरसभाया । स० ४ । ३६ ॥

सत्यकर्मा । क्षत्रियः । त्रैगर्तराजपुत्रः । अर्जुनेन
हतः । श० २६ । ३७ ॥

सत्यजित् । क्षत्रियः । द्रुपदराजस्य पुत्रः । आ०
१४८ । ५० ॥ अतिरथः । उ० १७१ ।
२४ ॥ द्रो० १७ । ४५ ॥ द्रोणाचार्येण हत ।
द्रो० २१ । २१ ॥

१ सत्यदेवः । कलिङ्गस्य चक्ररक्षक । भीमसेनेन
हत । भी० ५४ । ७६ ॥

२ सत्यदेवः । क्षत्रियः । त्रैगर्तराजपुत्रः । अर्जुनेन
हत । क० १८ । २१-२२ ॥

१ सत्यधृतिः । द्रौपदीस्वयंवराथमागतः कश्चन
क्षत्रियः । आ० २०१ । १० ॥

२ सत्यधृतिः । पाण्डवपक्षीयः कश्चन क्षत्रिय ।
रथोदारः । उ० १७१ । १८ ॥ तस्य वधः ।
क० ३ । ३१ ॥ तस्य सुचित्तपुत्रत्वात्सौचित्ति-
रिति नामान्तर । उ० १९६ । २८ ॥

सत्यभामा । श्रीकृष्णमहिषी । सत्राजित पुत्री ।
तया श्रीकृष्ण प्रति तद्वासकारणप्रश्नः । आ०
२३८ । १० ॥

तया सह श्रीकृष्णस्येन्द्रलोकगमन । स० ५६ ।
४० ॥ [भा० १० । ५९ ॥ हरि० २ ।
६४ ॥ विष्णु० ५ । ३० ॥]

तस्याः पाण्डवदिदृक्षया श्रीकृष्णेन सह काम्यकवन-
गमन । व० १८५ । ७ ॥

तया द्रौपदी प्रति पतिवशीकरणोपायप्रश्नः । व०
२३४ । ४ ॥

[तस्या विवाहः । भा० १० । ५६ ॥ हरि० १ ।
३८ ॥ विष्णु० ४ । १३ ॥]

[तस्याः क्रोधगृहप्रवेशः । हरि० २ । ६५ ॥]

तस्याः खलोकगमनार्थं तपोवनप्रवेशः । मौ० ८ ।
७५ ॥

सत्यरथः । क्षत्रियः । त्रैगर्तराजपुत्रः । रथोदार ।
उ० १६६ । ११ ॥

१ सत्यवती । गाधिराजस्य पुत्री । ऋचीकऋषेः
पत्नी । तत्पुत्रो जमदग्निः । तद्भ्राता विश्वामित्र ।
व० ११६ । ३९ ॥ शां० ४८ । १६ ॥
अनु० ७ । ७ ॥ [रा० १ । ३४ ॥ भा०
९ । १५ ॥]

तस्या विवाहः । अनु० ७ । २० ॥

तस्या पुत्रोत्पत्तिः । अनु० ७ । ४६ ॥

२ सत्यवती । सू० व० त्रिशङ्कोर्भार्या । केकय-
वशोत्पन्ना । तत्पुत्रो हरिश्चन्द्र । स० १२ ।
१२ ॥

३ सत्यवती । अगस्त्यऋषिभार्या लोपामुद्रा । व०
९४ । २९ ॥

४ सत्यवती । उपरिचरवसोः पुत्री । तद्वीर्यान्मत्स्या
उदरे उत्पन्ना । आ० ६० । २ ॥ ६४ ॥
अधिकपाठे-४९ ॥

तस्याः गन्धवती काली मत्स्यगन्धा योजनगन्धा इति
नामान्तराणि । व्यासस्य चित्राङ्गदविचित्रवीर्ययोश्च
माता ।

सा पूर्वजन्मनि अच्छोदा नाम बर्हिषत्पितृणा कन्या ।
शापाद्भूमावुत्पन्ना । आ० ६४ । ९२ ॥

तस्या कन्यात्वे एव पराशराद्यासोत्पत्तिः । आ०
६४ । १२८ ॥

तस्याः शान्तनुराजेन विवाहः । आ० १०८ । १ ॥

तस्या चित्राङ्गदविचित्रवीर्ययोस्तत्पत्तिः । आ० १०८ ।
३ ॥

तया भीष्म प्रति स्वस्मिन्पराशराद्यासोत्पत्तिकथन ।
आ० ११४ । १६ ॥

तस्याः सल्लुषाया व्यासेन सह तपोवनगमन । आ०
१३७ । १२ ॥

सत्यवाक् । देवगन्धर्वः । आ० ६६ । ४३ ॥

१ सत्यवान् । दुर्योधनस्य सेनापतिः । महारथः ।
उ० १६७ । ३० ॥

२ सत्यवान् । क्षत्रियः । साल्वदेशाधिपस्य बुम-
त्सेनस्य पुत्रः । तस्य विवाहः । व० २९६ ॥

तद्धार्या सावित्री । व० २९५ । ११ ॥ तस्य
चित्राश्च इति नामान्तर । व० २९५ । १३ ॥
तस्य काष्ठाद्यानयनार्थं वन गतस्य मारणाय यमागमन ।
सावित्रीप्रार्थनया तेन तदुज्जीवन च । व०
२९८ ॥
तस्य राज्यप्राप्तिः । व० ३०० । ११ ॥
तस्य पित्रा सह सवाद । शां० २७३ ॥
सत्यव्रतः । क्षत्रियः । दुर्योधनपक्षीयस्त्रैर्गतः ।
भी० ६२ । १७ ॥
सत्यव्रता । गान्धार्या । स्वसा । धृतराष्ट्रस्य भार्या ।
आ० ११९ । २३ ॥
सत्यसन्धः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्र । आ० ६८ । १०० ॥ १३१ । ९ ॥
सत्यसेनः । कर्णपुत्रः । नकुलेन हतः । क० ४३ ।
१८ ॥ श० ९ । ४१ ॥
सत्यसेना । गान्धार्या । स्वसा । धृतराष्ट्रस्य भार्या ।
आ० ११९ । २३ ॥
सत्येयुः । क्षत्रियः । सो० व० पूरो । पुत्रस्य
रौद्राश्वस्य पुत्र । तन्माता मिश्रकेशी । आ०
८८ । १० ॥
सत्येषुः । त्रैर्गर्तराजपुत्र । अर्जुनेन हतः । श०
२६ । ३९ ॥
+ सत्वं । गुण । तत्कार्यं । अश्व० ३९ ॥
शां० ३१८ ॥
सत्वः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः । आ०
१३१ । ४ ॥
सदः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र । आ० १३१ ।
४ ॥
सदश्वः । यमसभावासी क्षत्रिय । स० ८ ।
१२ ॥
सदस्योर्मिः । यमसभावासी क्षत्रिय । स० ८ ।
११ ॥
सदाकान्ता । नदी । भी० ९ । २५ ॥
+ सदाचारनिरूपणं । शां० १९१ ॥

सदानिरामया । नदी । भी० ९ । ३३ ॥
सदानीरा । नदी । स० २० । २७ ॥ भी०
९ । २४ ॥ The river Karatoya in Ou-
dh which flows through the districts
of Rungpur and Dinajpur
सनत्कुमारः । ब्रह्मणो मानसः पुत्र । स०
११ । २३ ॥
तस्य केनचिन्मुनिना सह सवादः । शां० २२७ ॥
तेन वृत्रासुराय विष्णुमाहात्म्यकथन । शां०
२८६ ॥
तस्य नारदेन सह सवादः । अनु० ३८ ॥
तस्य जगत्सृष्टिविषये रुद्रेण सवादः । अनु०
१६५—१६९ ॥
सनत्सुजातः । ब्रह्मणो मानसः पुत्रः । तेन
धृतराष्ट्र प्रति धर्मोपदेश । उ० ४१—४६ ॥
+ सनत्सुजातपर्व । उ० ४१—४६ ॥
+ सनत्सुजातीयं । उ० ४१—४६ ॥
सनातनः । ऋषिः । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
२२ ॥
१ सन्ध्या । नदी । स० ९ । २७ ॥
२ सन्ध्या । पुलस्त्यऋषेर्भार्या । उ० ११७ ।
११ ॥
३ सन्ध्या । सन्ध्यावन्दन ।
सन्नतेयुः । क्षत्रियः । सो० व० पूरो पुत्रस्य रौद्रा-
श्वस्य मिश्रकेश्या जातः पुत्रः । आ० ८८ ।
१० ॥
सप्तगङ्गा । तीर्थं । व० ८२ । २९ ॥
सप्तगोदावरं । राजमहेन्द्रसमीपस्थ क्षेत्र । व०
८३ । ४४ ॥
सप्तचारुः । तीर्थं । व० ८० । ९९ ॥
+ सप्तदशदिवसयुद्धारम्भः । क० २२ ॥
तत्समाप्तिः । क० १८ ॥
सप्तपालः । ऋषिः । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
२० ॥

+ सप्तमदिवसयुद्धारम्भः । भी० ८० ॥
तत्समाप्तिः । भी० ८६ ॥

ससरावः । गरुडपुत्र । उ० १०१ । ११ ॥

ससर्षयः । तेच कश्यपः अत्रिः भरद्वाज विश्वामित्रः गौतमः जमदग्नि वसिष्ठ इति । श० ४९ । ५२ ॥ अनु० १४१ ॥ मरीचि अत्रि अङ्गिरा पुलस्त्य पुलह ऋतु वसिष्ठ । तेषा चित्रशिखण्डिन इति नामान्तर । शां० ३४३ । ३० ॥

तेषा वृषादर्भिणा सवादः । अनु० १४१ ॥

तेषा परित्राडूपेणागतस्येन्द्रस्य दर्शन । अनु० १४२ ॥

तत्पत्नीनामग्निना कामन । व० २२६ । ३३ ॥

सप्तर्षिकुण्डं । तीर्थं । व० ८१ । ७२ ॥

सप्तसारखतं । तीर्थं । व० ८१ । ११५ ॥

तस्य सप्ताङ्गानि । सुमभा काञ्चनाक्षी विशाला मनोरमा ओषधवती सुरेणुः विमलोदका इति । श० ३९ ॥

सभानिर्माणं । युधिष्ठिरस्य । स० १ । २५ ॥

सभाप्रवेशः । युधिष्ठिरस्य । स० ४ । ७ ॥

सभावर्णनं । युधिष्ठिरस्य । स० ४ ॥

” ... इन्द्रस्य । स० ७ ॥

” यमस्य । स० ८ ॥

” . वरुणस्य । स० ९ ॥

” ... कुबेरस्य । स० १० ॥

” . ब्रह्मणः । स० ११ ॥

+ सभासदां लक्षणं । शां० ८३ । २ ॥

समः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्र ।

आ० ६८ । ९६ ॥ १३१ । २ ॥ भी० ६४ । २९ ॥ क० ४६ । ७ ॥

समङ्गः । कश्चन ऋषिः । ऋज्वज्जं प्राप्तस्याष्टावक्रस्य नामेति प्रामाणिकाः । तस्य नारदेन सवादः । शां० २९२ ॥

समङ्गा । नदी । व० १३६ । ३९ ॥

तत्र खानेनाष्टावक्रस्य समाङ्गप्राप्ति । व० १३६ । ३९ ॥

समङ्गाः । देशः । भी० ९ । ६० ॥

समन्तपञ्चकं । परशुरामनिर्मित क्षेत्र । आ० १ । १८ ॥ श० ३८ । ४४ ॥ तस्य कालान्तरे कुरुक्षेत्रमिति नामान्तर ।

तदुत्पत्तिकथा । आ० २ । १ ॥

तत्र परशुरामेण हृदपञ्चकनिर्माण । व० ११८ । ९ ॥

तत्र वृद्धक्षत्रेण तप करण । द्रो० १४८ । १० — ११ ॥

समन्तराः । देश । भी० ९ । ५० ॥

+ समयपालनपर्व । वि० १५ ॥

समयोरेव स्नेहः । आ० १४१ । ६७—७३ ॥

समरथः । क्षत्रिय । मत्स्यराजस्य विराटस्य भ्राता । द्रो० १५९ । ४१ ॥

समसौरभः । ऋषिः । जनमेजयस्य सर्पसत्रे सदस्यः । आ० ५३ । ९ ॥

समीकः । द्रौपदीखयवराथर्थागत कश्चन क्षत्रिय । आ० २०१ । १९ ॥ स० ७ । १६ ॥

समीची । अप्सरा । शापेन ग्राहत्व प्राप्ता । अर्जुनेन शापान्मोचिता । आ० २३६ । २० ॥ स० १० । १३ ॥

समुद्रः । उदधिः । अब्धिः । आ० १८ । ९ ॥

व० १०९ । १८ ॥ १०४ । १ ॥ तद्भार्या जाह्नवी । उ० ११७ । १० ॥ सच सप्तविधः ।

लवणसमुद्रः इक्षुसमुद्रः सुरासमुद्रः सर्पिस्तमुद्रः क्षीरसमुद्रः दधिसमुद्रः शुद्धोदकसमुद्रः इति ।

तद्वर्णन । आ० २१ ॥

+ समुद्रपानं । अगस्त्यऋषिणा । व० १०४ । ३ ॥ उच्यथेन । अनु० २५९ । २३ ॥

+ समुद्रपूरणं । व० १०९ । १८ ॥

+ समुद्रमथनं । आ० १८ । १३ ॥ [भा० ८ । ७—९ ॥ रा० १ । ४५ ॥ स्कान्दपु० केदारख० ९—१३ ॥]

समुद्रसेनः । पाण्डवपक्षीय क्षत्रियः । आ० ६८ । ५४ ॥ २०१ । ११' ॥ स० ३१ । २५ ॥ उ० ४ । २२ ॥

तत्पुत्र चन्द्रसेन । द्रो० २३ । ६१ ॥ अश्वत्थाम्ना हत । द्रो० १५७ । १८३ ॥

तेन पाण्डवपक्षीयस्य चित्रसेनस्य वध । क० ३ । १५ ॥

समृद्धः । सर्प । आ० ५७ । १८ ॥

सम्पातिः । (सम्पाती) । वैनतेयस्वारुणस्य पुत्रः पक्षी । तद्भ्राता जटायु । आ० ६७ । ७५ ॥ व० २८० । १ ॥ २८३ । ४९ ॥

[तत्पुत्र सुपार्श्व । रा० ४ । ५९ ॥]

[तस्य कथा । रा० ४ । ५६-६३ ॥]

सम्प्रिया । मागधी । सो० क० कुरुराजपुत्रस्य विदूरथस्य भार्या । आ० ६३ । ४३ ॥

सम्भलग्रामः । (शम्भलग्रामः) । कल्कि-रूपस्य विष्णोरवतारस्थल । व० १९३ । ९४ ॥

+ सम्भवपर्व । आ० ६६-१५३ ॥

सम्भाव्यः । बहूचो ब्राह्मण । आश्र० ११ । ११ ॥

सम्मोहन । अस्त्र । तत्प्रयोगोऽर्जुनेन कुरुसैन्ये । वि० ६७ । १३ ॥

१ सरमा । स्कन्दग्रहः । व० २३० । ३४ ॥

२ सरमा । देवशुनी । आ० ३ । १ ॥ स० ११ । ४० ॥

तया जनमेजय प्रति शापदान । आ० ३ । ९ ॥

सरयूः । अयोध्यासमीपस्था नदी । स० ९ । २६ ॥ २० । २८ ॥ भी० ९ । १९ ॥ The river Gogra The town of Ajodhya is situated on this river

१ सरस्वती । नदी । स० ९ । २३ ॥ व० ८८ । ३ ॥ भी० ९ । १४ ॥ The river Saraswati It rises in the hills of Sirmur It disappears at Vinasanathirtha after taking a westerly course from Thaneshwar.

तस्या विश्वामित्रेण रुधिरमयजलीभवनशापदान । श० ४३ । ३८ ॥

तस्या स्थलभेदानामभेद । सुप्रभा काञ्चनाक्षी विशाला मनोरमा ओघवती सुरेणु विमलोदका इति । श० ३९ ॥

२ सरस्वती । नदी । सो० व० अन्त्यनारभार्या । तत्पुत्र ब्रह्म । आ० ६३ । २६ ॥

३ सरस्वती । सात्यकेभार्या । मौ० ८ । ७२ ॥

+ सरस्वतीतार्क्ष्यसंवादः । व० १८९ ॥

सरस्वतीसागरसंगमः । तीर्थ । व० ८० । ६३ ॥

सरस्वत्यरुणासंगमः । तीर्थ । व० ८१ । १५१ ॥ तन्महिमा । श० ४४ । ४१ ॥

+ सरित्सागरसंवादः । शां० ११३ ॥

सरिद्वीपः । गरुडस्य पुत्र । उ० १०१ । ११ ॥

सर्पः । एकादशरुद्रेष्वन्यतम । आ० ६७ । २ ॥

+ सर्पकालयोः संवादः । अनु० १ । ७० ॥

सर्पदर्वा । तीर्थ । व० ८१ । १४ ॥

+ सर्पमृत्युसंवादः । अनु० १ । ५० ॥

+ सर्पलुब्धकसंवादः । अनु० १ । ३५ ॥

सर्पसत्रं । पाण्डवपौत्रेण जनमेजयेन सर्पनाशार्थं कृतो याग ।

तत्र सदस्या ऋत्विजश्च । आ० ५३ । ४-१० ॥

तत्र व्यासागमन । आ० ६० । १ ॥

तत्रामौ पतिताना नागाना नामानि । आ० ५७ ॥

तत्रामौ पतितु सेन्द्रस्य तक्षकस्यागमन । आ० ५६ । ९ ॥

तत्रास्तीकस्य गमन । आ० ५४ । २६ ॥

तस्य विरामः । आ० ५८ । ९ ॥

सर्पाः । कद्रूपुत्राः । नागा । आ० ५७ । १ ॥

तेषामुत्पत्तिः । आ० १६ । १३ ॥

तेषा मातृशाप । आ० १५ । १ ॥ २० । ८ ॥ अनु० २३ । २ ॥

तेषा जनमेजयस्य सर्पसत्रे अमौ पतनं । आ० ५२ ॥

तेषा नामानि । आ० ३५ ॥ ५७ ॥ स० ९ ।
 ९-१४ ॥
 तेषा द्विजिह्वत्वप्राप्ति । आ० ३४ । २७ ॥
 तज्जन्यभीतिपरिहारोपायः । आ० ५८ । २३-
 २४ ॥
 तैः सर्पसत्रनिवारणविषये मन्त्रकरण । आ० ३८ ॥
 सर्पान्तः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १२ ॥
 सर्पिर्माली । ऋषिः । स० ४ । १६ ॥
 सर्वकर्मा । क्षत्रियः । सौदासस्य पुत्र । पराशं-
 रेण रक्षित । शां० ४८ । ८४ ॥
 सर्वकामदुघा । कामधेनुदुहिता । उ० १०२ ।
 १० ॥
 + सर्वतोभद्रः । कौरवाणा व्यूह । भी० ९९ ।
 १ ॥
 सर्वदमनः । शकुन्तलापुत्रस्य भरतस्य नाम ।
 आ० ९५ । ३३ ॥
 सर्वसारङ्गः । सर्प । आ० ५७ । १८ ॥
 १ सविता । द्वादशादित्येष्वन्यतम । आ०
 ६६ । १५ ॥
 २ सविता । सूर्यः । आ० १ । ५५ ॥ सूर्य-
 शब्द पश्यत ।
 सव्यसाची । अर्जुनः । तच्छब्दनिर्वचन ।
 वि० ४३ । २१ ॥ ३२ ॥
 सहः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्र । आ०
 १३१ । २ ॥ २०१ । १ ॥ भीमसेनेन हतः ।
 क० ४६ । १६ ॥
 सहजन्या । अप्सरा । आ० १३२ । ४६ ॥
 स० १० । १२ ॥
 १ सहदेवः । क्षत्रियः । सो० व० पाण्डुराजस्य
 पुत्रः । तन्माता माद्री । आ० ६३ । ६६ ॥
 तस्योत्पत्तिः । आ० १३३ । १८ ॥ एकरथः ।
 उ० १६९ । ५ ॥
 तेन द्रौपदीस्वयंवरे दुःशासनपराजयः । आ०
 २०५ । ४३ ॥ क० १४ ॥

तस्य भार्या द्रौपदी । तत्पुत्र श्रुतसेनः । आ०
 ६४ । १६४ ॥
 तस्यान्या भार्या मद्रेशस्य शल्यस्य पुत्री विजया ।
 तत्पुत्र सुहोत्र । आ० ६३ । ७९ ॥
 [तस्यान्या भार्या भानो पुत्री भानुमती । हरि०
 २ । ९० ॥]
 तेन राजसूयदिविजयार्थं दक्षिणदिश गतेन शूरसेन-
 माहिष्मत्यादिदेशविजयः । विभीषण प्रति करा-
 दानार्थं घटोत्कचप्रेषण च । स० ३२ ॥
 तेन भीष्माज्ञया श्रीकृष्णस्याग्रपूजाकरण । स०
 ३९ । ४८ ॥
 तेन शकुनिवधप्रतिज्ञान । स० ९९ । ३८-४२ ॥
 तस्य विराटनगरप्रवेशः । वि० १३ । २ ॥
 तस्य विराटनगरे, नाम तन्त्रीपाल इति । वि० ४ ।
 १५ ॥ तत्र प्रच्छन्न नाम जयद्वल इति । वि०
 ७ । ६६ ॥
 तस्य पराजय कर्णेन । द्रो० १६८ । १४ ॥
 तेन शकुनिवधः । श० २७ । ६० ॥
 तस्य महाप्रस्थाने पतन । महा० २ । ८ ॥
 २ सहदेव । क्षत्रियः । मगधदेशाधिपस्य जरास-
 न्धस्य पुत्र । तस्य राज्याभिषेक । स० २५ ।
 ६७ ॥ तस्याश्वाः कर्बुरवर्णा । द्रो० २३ ।
 ४९ ॥
 स द्रोणाचार्येण हतः । द्रो० १२५ । ४२ ॥
 सहस्रचित्यः । राजर्षिः । केकयराजस्य शतयूपस्य
 पितामहः । आश्र० २१ । ६ ॥
 सहस्रज्योतिः । विवस्वतः पुत्र । आ० १ ।
 ५७ ॥
 + सहस्रनाम । विष्णोः । अनु० २५४ ॥
 शिवस्य । अनु० ४८ ॥
 सहस्रपात् । ऋषिः । खगमनामकऋषि तार्णस-
 र्पेण भीषयित्वा तच्छापेन डुण्डुभसर्पता प्राप्तः ।
 आ० १० । ७ ॥
 सहस्रवाक् । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
 पुत्रः । आ० ६८ । १०० ॥

सह्यः । कुलपर्वत । भी० ९ । ११ ॥
 सांयमनिः । क्षत्रियः । सो० व० बाह्मीकपुत्रः ।
 सोमदत्त । भी० ६१ । ११ ॥
 + साक्षिधर्माः । उ० ३५ । ३३ ॥ आ०
 ७ । ३ ॥ स० ९० । ७६ ॥
 + सागरसरित्संवादः । शां० ११३ ॥
 समगराः । सू० व० सगरस्य पुत्रा षष्टि सहस्राणि ।
 कपिलमहर्षिकोपाद्गधा । व० १०७ । ४ ॥
 साङ्काश्यः । यमसभावासी राजर्षिः । स० ८ ।
 १० ॥
 १ साङ्कतिः । रन्तिदेवशब्द पश्यत ।
 २ साङ्कतिः । अत्रिवशोद्भवो ब्राह्मण । शां०
 २४० । २२ ॥
 + साङ्ख्यनिरूपणं । शां० ३५७ ॥ ३११ ॥
 ३२० ॥ अनु० २४५ । १-२ ॥
 सात्यकिः । क्षत्रियः । सो० व० यदुकुलोत्पन्नस्य
 शिने पुत्रस्य सत्यकस्य पुत्रो युयुधानः । तत्पुत्रा
 दश । आ० २३९ । ११ ॥ रथयूथप । उ०
 १७० । ४ ॥
 तस्योत्पत्तिः । आ० ६४ । १४७ ॥ तस्य मरुत्प-
 क्षाशत्व । आ० ६८ । ७९ ॥
 तेन द्रौपदीस्वयवरदर्शनार्थं गमन । आ० २०१ ।
 १८ ॥
 तेन दुर्योधने पक्षपातमाविष्कृतवतो बलरामस्य
 प्रतिक्षेपः । उ० ३ ॥
 तेन पाण्डवाना कौरवै सह युद्धपक्षस्यैवानुमोदन ।
 उ० ८० । ६-८ ॥
 तद्रथमङ्गो गान्धारैः । भी० ५८ । ८ ॥
 तस्य भूरिश्रवसा युद्धं । भी० ६३ ॥ ७४ ॥
 द्रो० १४२ ॥
 तत्पुत्रदशकवधो भूरिश्रवसा । भी० ७४ । १२-
 २१ ॥
 त हन्तुमुद्यतस्य भूरिश्रवसो भुजछेदोऽर्जुनेन ।
 द्रो० १४२ । ८६ ॥

तेन प्रायोपविष्टस्य भूरिश्रवसश्शिरश्छेद । द्रो०
 १४३ । ६८ ॥
 तेन द्रोणाचार्यधनुश्शतकर्तन । द्रो० ९८ । ३९ ॥
 तस्य युधिष्ठिरेणार्जुनप्रवृत्तिपरिज्ञानार्थं प्रेषण । द्रो०
 ११० । १०५ ॥
 तस्य युद्ध । द्रो० ११९ ॥
 तत्पराभवकारणकथन । द्रो० १४४ । ३-२० ॥
 तेन घृष्टद्युम्नवधोघम । द्रो० १९९ । ४७-५१ ॥
 तेन कृतवर्मपराजय । श० २० ॥
 तेन कृतवर्मशिरश्छेदः । मौ० ४ । २९ ॥
 तद्भार्या सरस्वती । मौ० ८ । ७२ ॥
 १ सात्वतः । कृतवर्मा ।
 २ सात्वतः । श्रीकृष्णः । तन्नामनिर्वचनं ।
 उ० ६९ । ७ ॥ शां० ३५२ । १३ ॥
 साध्यः । धर्मप्रजापते साध्यानाभ्या दाक्षायण्या
 मुत्पन्नो देवयोनिविशेष । स० ७ । ७ ॥
 [तेषा नामानि । मत्स्य० २०३ ॥]
 + साध्यहंससंवादः । शां० ३०५ ॥
 + साध्यात्रेयसंवादः । उ० ३६ ॥
 + सान्त्वं । गुणः । तन्महिमा । आ० ८१ ।
 २१ ॥ शां० ८४ ॥
 तस्य वशीकरणोपायत्व । अनु० १८७ ॥
 सान्दीपिनिः । अवन्तीपुरवास्तव्यो ब्राह्मणः ।
 श्रीकृष्णबलरामयोर्विद्यागुरुः । स० ५४ । १ ॥
 [तस्माच्छ्रीकृष्णस्य चतुष्पष्टिकलाभ्यास । भा०
 १० । ४५ ॥ विष्णु० ५ । २१ ॥] चतुष्पष्टिः
 कलाश्च श्रीकृष्णशब्दे द्रष्टव्याः ।
 + साम । सान्त्वशब्द पश्यत ।
 सामुद्रनिष्कुटाः । देशः । भी० ९ । ४९ ॥
 साम्बः । क्षत्रियः । सो० व० यादववंशीय-
 श्रीकृष्णस्य पुत्रः । तन्माता जाम्बवती । आ०
 २०१ । १७ ॥ २३९ । ९ ॥ स० ४ ।
 ४१ ॥
 [तद्भार्या दुर्योधनपुत्री लक्ष्मणा । भा० १० । ६८ ॥]

तस्य क्षेमधूर्तिना सह युद्ध । व० १६ । ११ ॥
तस्य गर्भिणीवेषकल्पन यादवकुमारै । मौ० २ ।
५ ॥

तस्य मरण । मौ० ४ । ४५ ॥

सारङ्गाश्वः । युयुधान । द्रो० २३ । ४ ॥

१ सारणः । क्षत्रिय । सो० व० यादववशीय-
श्रीकृष्णस्य आता । आ० २३९ । १० ॥
स० ४ । ३६ ॥

२ सारणः । रावणमन्त्री राक्षस । व० २८४ ।
५२ ॥

२ सारसः । गरुडपुत्र । पक्षी । उ० १०१ ।
११ ॥

१ सारखतः । अथर्वणऋषिपुत्रस्य दधीचेः अल-
बुषादर्शनक्षुभितात्सरखतीनद्या पतिताचद्रेतसो
जातः पुत्रः । तस्य चरित्र । श० ५२ ॥

२ सारखतः । अपातरतमस्य नामान्तर । शां०
३५९ । ३८ ॥

सारिकः । ऋषि । युधिष्ठिरसभाया । स० ४ ।
१९ ॥

सारिमेजयः । वृष्णिकुलोत्पन्नो यादवः । आ०
२०१ । १९ ॥

सारिसृकः । शार्ङ्गकः पक्षी । मन्दपालऋषेः पुत्रः ।
तन्माता शार्ङ्गी जरिता । खाण्डवदाहे तत्स्तुति-
प्रसन्नैनाग्निना दाहात्त्यक्त । आ० २५८ ।
३ ॥

१ सार्थवाहः । व्यूहपति । तद्दर्शन दमयन्त्या ।
व० ६१ । १११ ॥ १३३ ॥ १२७ ॥

सार्वभौमः । क्षत्रिय । सो० व० अह्यातिपुत्रः ।
तन्माता भानुमती । तद्भार्या सुन्दरा । तत्पुत्रो
जयत्सेनः । आ० ६३ । १५ ॥

सालकटङ्कटी । हिडिम्बा । आ० १६७ ।
१७ ॥

सालङ्गायनः । विश्वामित्रऋषेः पुत्रः । अनु०
७ । ५२ ॥

१ साल्वः । ब्रह्मदत्तः । श्रीकृष्णेन हत । व०
२२ । ३७ ॥ [भा० १० । ७७ ॥]

तस्य अम्बाद्यास्तिस्र काशिराजपुत्री स्वयवरमण्टपाह-
लादपहतवता भीष्मेण सह युद्ध । आ० १०९ ।
४४ ॥

तस्य श्रीकृष्णेन सह युद्ध । व० १४-२२ ॥
[भा० १० । ७६ ॥]

तत्सकाश प्रति अम्बया भीष्म परित्यज्य गमन ।
तेनापि तस्या अपरिग्रहण च । आ० १०९ ।
७७-८१ ॥ उ० १७४-१७५ ॥

२ साल्वः । साल्वदेशीय क्षत्रियः । म्लेच्छगणा-
धिप । तस्य सात्यकिना वध । श० १९ ॥

साल्वाः । देशः । भी० ९ । ३९ ॥

सावर्णः । ऋषि । स० ४ । २१ ॥

सावर्णिः । कृतयुगीय रुद्रोद्देशेन षष्टिवर्षसहस्राणि
तपस्तप्तवानृषि । अनु० ४५ । ८७ ॥ स०
७ । १२ ॥

सावर्ण्यः । मृगमय्या स्त्रिया सूर्याज्जातो राजर्षि ।
अनु० ५३ । २५ ॥

सावित्रः । कर्ण । आ० १४६ । ८ ॥

१ सावित्री । काचन देवता । तदभिमन्यमानो
मन्त्रविशेषश्च । व० २९४ । ९-१० ॥

तन्महिमा । अनु० २५५ । ६८-८२ ॥

२ सावित्री । मद्रदेशाधिपस्याश्वपतेर्दुहिता ।
तन्माता मालवी । साल्वराजस्य द्युमत्सेनपुत्रस्य
सत्यवतो भार्या । व० २९४ । ४ ॥

तस्या विवाह । व० २९६ । १५ ॥

तस्या यमेन सह सवादः । व० २९८ । १० ॥

तस्या उपाख्यान । सावित्र्युपाख्यानशब्द पश्यत ।

+ सावित्र्युपाख्यानं । व० २९४-३०० ॥

सावैनसः । ऋषिः । गृत्समदस्य पुत्रः । अनु०
८ । ६१ ॥

+ सिंहः । मृगेन्द्रः । क्रोधवशात्पुत्र्या शार्वत्या
तदुत्पत्तिः । आ० ६७ । ६५ ॥

सिंहकेतुः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयश्चैद्यः ।
कर्णेन हतः । क० ५१ । ५० ॥

सिंहचन्द्रः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः पाञ्चाल्यः ।
द्रो० १५९ । ३९ ॥

सिंहपुरं । काश्मीरदेशस्य पत्तन । तत्रार्जुनेन
राजसूयदिग्विजयार्थं गर्भनं । स० २८ । २० ॥

सिंहसेनः । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । पाञ्चाल्यस्य
गोपतेः पुत्रः । द्रोणेन हतः । द्रो० १६ ।
४९ ॥ २३ । ५१ ॥ क० ५१ । ४६ ॥

सिंहिका । दक्षप्रजापतिकन्या । कश्यपप्रजापते-
भार्या । तत्पुत्राः राहु सुचन्द्रः चन्द्रहर्ता
चन्द्रप्रमर्दनः इति चत्वारः । आ० ६६ ।
३१ ॥

सितः । ऋषिः । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ ।
५४ ॥

१ **सिद्धः** । प्राधायाः पुत्रो देवगन्धर्वः । आ०
६६ । ४६ ॥

२ **सिद्धः** । देवयोनिविशेषः । स० ७ । ७ ॥

३ **सिद्धः** । स्कन्दग्रहः । व० २३० । ४९ ॥

+ **सिद्धकाश्यपसंवादः** । अश्व० १७-२० ॥

+ **सिद्धशिलोच्छ्वृत्तिसंवादः** । गङ्गामा-
हात्म्ये । अनु० ६५ ॥

सिद्धिः । अग्निविशेषः । वीरनामकाम्नेः सरयवा
जातः । व० २२१ । १९ ॥

सिनीवाकः । ऋषिः । स० ४ । २० ॥

सिनीवाली । अङ्गिरसः पुत्री । व० २२१ ।
५ ॥

१ **सिन्धुः** । नदी । स० ९ । २३ ॥ भी०
९ । ४ ॥ The river Indus

२ **सिन्धुः** । देशः । भी० ९ । ४० ॥ सौवीर-
देशसमीपस्थः ॥ The country between the
Indus and the Jhelum

१ **सिन्धुद्वीपः** । सो० व० जह्नोः पुत्रः ।
जन्मना क्षत्रियः । तपसा ब्राह्मण्यं प्राप्तः ।

तत्पुत्रो बलाकाश्च । श० ४१ । १० ॥

अनु० ७ । ४ ॥

[मूर्यवश्य ऋतुपर्णपितामहः सिन्धुद्वीगस्त्वन्व्यः ।
हरि० १ । १५ ॥ भा० ९ । ९ ॥]

सिन्धुराजः । जयद्रथः । आ० २१८ । ६४ ॥
+ **सिन्धुसागरसङ्गमः** । व० ८० । ६९ ॥

सिन्धुसौवीराः । देशः । भी० ९ । ५३ ॥

सिन्धूत्तमतीर्थं । व० ८० । ८० ॥

१ **सीता** । नदी । भी० ६ । ४९ ॥

२ **सीता** । जनकराजपुत्री । श्रीरामस्य भार्या ।
तत्पुत्रौ कुशो लवश्च । तस्या कथा । व०
२७९ ॥ स० ५० ॥

The river Yarkhand
and on which the town of Yarkhand
is situated (Eastern Turkistan)

सुकन्या । शर्यातिराजपुत्री । च्यर्वनऋषेभार्या ।
तत्पुत्रः प्रमतिः । आ० ८ । १ ॥

तस्या कथा । व० १२३-१२६ ॥ [भा० ९ ।
३ ॥]

सुकर्मा । युधिष्ठिरसभास्यः कश्चन क्षत्रियः ।
स० ४ । ३३ ॥

सुकुण्डलः । क्षत्रियः । सो० व० घृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० ६८ । ९८ ॥

१ **सुकुमारः** । सर्पः । आ० ५७ । ९ ॥

२ **सुकुमारः** । पुलिन्दनगरस्य राजा । राजसूयदि-
ग्विजये भीमसेनेन जितः । स० ३० । १० ॥

३ **सुकुमारः** । मत्स्यदेशसमीपस्थः कश्चन
क्षत्रियः । राजसूयदिग्विजये सहदेवेन जितः ।
स० ३२ । ४ ॥

१ **सुकुमारी** । सो० व० परीक्षितपुत्रस्य भीम-
सेनस्य भार्या । तत्पुत्रः परिश्रवाः । यमाहु
प्रतीप इति । आ० ६३ । ४६ ॥

२ **सुकुमारी** । सृञ्जयस्य पुत्री । नारदस्य भार्या ।
शां० २९ । १३ ॥

सुकृतं । पुण्य । तत्फलभोगः । व० १८६ ॥

१ **सुकेतुः** । क्षत्रियः । पाञ्चाल्यस्य चित्रकेतोः

- पुत्र । आ० २०१ । ९ ॥ कृपाचार्येण हत ।
क० ४९ । २१—२९ ॥
- २ सुकेतुः । क्षत्रिय । चेदिदेशाधिपस्य शिशुपालस्य पुत्रः । द्रोणाचार्येण हतः । क० ३ । ३२ ॥
- १ सुकेशी । अप्सराः । अनु० ५० । ४८ ॥
- २ सुकेशी । गान्धारराजसुता । श्रीकृष्णभार्या । स० ५७ । २६ ॥
- सुक्षत्रः । क्षत्रियः । कोसलदेशाधिपतिपुत्र । द्रो० २३ । ५८ ॥
- + सुखं । आनन्द । तत्स्वरूपकथन । व० १९६ ॥ तस्य सुकृतफलत्व । व० २१३ ॥
- सुगन्धा । अप्सराः । आ० १३२ । ४५ ॥
- १ सुग्रीवः । सूर्यपुत्रो वानर । तद्भ्राता वाली । तद्भार्या तारनामकवानरस्य दुहिता रुमा । स० ५० । १७ ॥
- तस्य कथा । व० २८१ । १—४१ ॥
[तस्योत्पत्तिः । रा० ७ ॥ सप्तत्रिंश (३७) सर्गादुपरि प्रक्षिप्तेषु प्रथमसर्गे]
- २ सुग्रीवः । श्रीकृष्णस्य चतुर्षु रथाश्वेष्वन्यतम । व० २० । १३ ॥ अश्व० ११८ । ५६ ॥
- सुघोषः । माद्रेयस्य नकुलस्य शङ्खः । भी० २५ । १६ ॥
- १ सुचन्द्रः । सिहिकायाः पुत्रोऽसुरः । आ० ६६ । ३१ ॥
- २ सुचन्द्रः । प्राधापुत्रो देवगन्धर्वः । आ० ६६ । ४७ ॥
- सुचारुः । क्षत्रिय । सो० वं० धृतराष्ट्रपुत्रः । भी० ७९ । २२ ॥
- १ सुचित्रः । क्षत्रिय । सो० वं० धृतराष्ट्रपुत्रः । भी० ७९ । २२ ॥
- २ सुचित्रः । पाण्डवपक्षीयः पाञ्चाल्यः । द्रोणेन हतः । द्रो० २१ । ६२ ॥
- तत्पुत्रः । चित्रवर्मा । द्रोणेन हतः । क० ३ । २७ ॥

- सुजातः । क्षत्रिय । सो० वं० धृतराष्ट्रपुत्रः । भीमेन हतः । श० २५ । ५ ॥
- सुजातयः । जना । स० ७८ । ९२ ॥
- सुजाता । उद्दालकऋषे पुत्री । कहोलस्य भार्या । तत्पुत्रोष्टावक्रः । व० १३४ । ९ ॥
- सुतनुः । आहुकस्य पुत्री । अक्रूरस्य भार्या । स० १४ । ३४ ॥
- सुतसोमः । क्षत्रियः । सो० वं० पाण्डवस्य भीमसेनस्य पुत्रः । तन्माता द्रौपदी । आ० ६३ । ७४ ॥ ६४ । १६५ ॥
- तन्नामनिर्वचन । आ० २४७ । ७८ ॥
- तस्य शकुनिना सह युद्धः । क० १६ । १८—४२ ॥
- तस्य वधो द्रौणिना । सौ० ८ । ६२ ॥
- सुतीर्थकं । तीर्थः । व० ८१ । ५४ ॥
- सुतेजनः । क्षत्रिय । पाण्डवपक्षीयः । द्रो० १५९ । ३९ ॥
- सुदक्षिणः । क्षत्रियः । काम्भोजराजः । आ० २०१ । १५ ॥ उ० १९ । २२ ॥ एकरथः । उ० १६६ । १ ॥ अर्जुनेन हतः । द्रो० ९२ । ६३ ॥
- तस्य श्रुतकर्मणा सह युद्धः । भी० ४५ । ६६ ॥
- तदवरजस्य वधोऽर्जुनेन । क० ५१ । ११२ ॥
- १ सुदर्शनः । चन्द्रमण्डलस्थो द्वीपः । भी० ५ । १६ ॥
- २ सुदर्शनः । सुदर्शनानाम्भ्या इक्ष्वाकुवंशीयदुर्योधनस्य पुत्र्यामग्नेर्जातः । तद्भार्या ओघवती । अनु० २ । ५२ ॥
- ३ सुदर्शनः । दुर्योधनपक्षीयः क्षत्रियः । स० ४ । ३४ ॥ सात्यकिना हतः । द्रो० ११८ ॥
- ४ सुदर्शनः । क्षत्रियः । सो० वं० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । भी० ७७ । ७ ॥ भीमसेनेन हतः । द्रो० १२७ । ४९ ॥ श० २६ । ४८ ॥
- ५ सुदर्शनः । जम्बूद्वीपस्य केतुभूतो जम्बूवृक्षः । भी० ७ । १९ ॥

- १ सुदर्शना । सू० व० दुर्योधनस्य नर्मदानद्या जाता कन्या । अग्नेर्भार्या । तत्पुत्रः सुदर्शन । अनु० २ । १९ ॥
- २ सुदर्शना । माहिष्मत्यधिपतेर्नीलस्य दुहिता । अग्नेः पत्नी । स० ३२ । ३२ ॥
- १ सुदामा । क्षत्रिय । दशार्णाधिपति । चेदि-
राजस्य सुबाहोर्दमयन्त्याश्च मातामह । व० ६६ । १४ ॥
- २ सुदामा । मोदापुराधिपतिः । क्षत्रिय । स० २८ । ११ ॥
- ३ सुदामा । कर्णपुत्रः । वृषसेनादवरजः । अर्जु-
नेन द्रौपदीखयवरयुद्धे हतः । आ० २१८ । ३२ ॥
- सुदामानः । देशः । भी० ९ । ५५ ॥
- सुदिनं । तीर्थः । व० ८१ । १०० ॥
- सुदिवा । ऋषिः । शां० २५० । १६ ॥
- सुदृष्टाः । देशः । भी० ९ । ५१ ॥
- १ सुदेवः । दमयन्तीभ्रातुः सखा ब्राह्मणः । व० ६५ । ३३ ॥ ६८ । २३ ॥
- २ सुदेवः । अम्बरीषस्य सेनापतिः । शां० ९८ । ५ ॥
- ३ सुदेवः । काशीशस्य हर्यश्वस्य पुत्रः । स वीत-
ह्वयैः पराजितः । तत्पुत्रो दिवोदासः । अनु० ८ । १४ ॥
- १ सुदेष्णा । सो० व० अनुकुलोत्पन्नशिविराज-
पुत्रस्य बलेर्भार्या । तस्या दीर्घतमस ऋषेर्जाताः
पुत्राः अङ्ग वङ्गः कलिङ्गः पुण्ड्र सुहृश्चेति पञ्च ।
आ० ११३ । ५१ ॥ [भा० ९ । २३ ॥
हरि० १ । ३१ ॥]
- २ सुदेष्णा । मत्स्यदेशाधिपतेर्विराटस्य महिषी ।
कीचकस्य मातृष्वसृपुत्री । केरुयस्य रथकारस्य
द्वितीयभार्याया मालव्या दुहिता । कीचकाद-
यस्तु प्रथमभार्यापुत्राः । वि० २१ । १६
-२० ॥
- तस्य पुत्र उत्तरकुमार । पुत्री अभिमन्योर्भार्या उत्तरा ।
वि० २१ । १९ ॥
- ३ सुदेष्णा । गान्धारराजस्य सुबलस्य पुत्री ।
गान्धार्या स्वसा । घृतराष्ट्रस्य भार्या । आ०
११९ । २३ ॥
- सुदेष्णाः । देशः । भी० ९ । ४६ ॥
- सुद्युम्नः । क्षत्रियः । सू० व० युवनाश्वस्य पिता ।
व० १२७ । १० ॥ स० ८ । १६ ॥
- तेन लिखितऋषेश्चौर्यदोषप्रायश्चित्तार्थं तत्करच्छेदः ।
शां० २३ । २९-३६ ॥
- १ सुधन्वा । ऋषिः । अङ्गिरसः पुत्रः । अनु०
३२ । ४३ ॥
- तस्य केशिनीनामकऋन्यार्थे विरोचनेन सह ब्राह्मण-
क्षत्रिययो श्रैष्ठ्ये विवादः । स० ९० । ६७
-८९ ॥ उ० ३५ ॥
- २ सुधन्वा । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः पाञ्चाल्यः ।
द्रो० २३ । ५६ ॥ द्रोगेन हतः । द्रो०
१२२ । ४३-४८ ॥
- १ सुधर्मा । पाण्डवपक्षीयः क्षत्रियः । स० ४ ।
३४ ॥ उ० १५१ । ६५ ॥ स्त्री० २६ ।
२४ ॥
- २ सुधर्मा । ब्राह्मणः । दुर्योधनस्य पुरोहितः ।
शां० ३९ । ५ ॥ ४३ । १४ ॥
- ३ सुधर्मा । दशार्णदेशाधिपः । तेन सह राजसूय-
दिग्विजययुद्धे तुष्टेन भीमसेनेन तस्याधिसेनाधिप-
तीकरणं । स० ३० । ५-६ ॥
- ४ सुधर्मा । इन्द्रसारथेर्मातलेर्भार्या । तत्पुत्री
गुणकेशी । उ० ९७ । १९ ॥
- १ सुनन्दा । मागधी । सो० व० पूरुपुत्रस्य जनमे-
जयस्य भार्या । तत्पुत्रः प्राचीन्वान् । आ०
६३ । १० ॥
- २ सुनन्दा । चेदिराजस्य सुबाहोर्भगिनी । तत्स-
काशे दमयन्त्या भुजिष्यात्वेन वासः । व०
६२ । ७६ ॥

३ सुनन्दा । भरतस्य भार्या । आ० ६३ ।
३४ ॥
सुनसा । नदी । भी० ९ । ३१ ॥
१ सुनाभः । क्षत्रिय । कटदेशाधिपतिः ।
राजसूयदिग्विजये अर्जुनेन जितः । स० २७ ।
१२ ॥
२ सुनाभः । क्षत्रिय । सो० व० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १३१ । ५ ॥ भीमसेनेन हतः ।
भी० ८८ । १३ ॥
३ सुनाभः । पर्वतः । स० १० । ३३ ॥
१ सुनामा । कसस्य भ्राता । बलरामेण हतः ।
स० १४ । ३५ ॥ ५४ । २५ ॥
२ सुनामा । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । २ ॥
३ सुनामा । क्षत्रिय । सुकेतोः पुत्रः । तद्भ्राता
सुवर्चाः । आ० २०१ । ९ ॥
सुनीथः । शिशुपालः । स० ८ । ११ ॥ ४२ ।
६ ॥
सुनेत्रः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । २ ॥
सुन्दः । निकुम्भस्य पुत्रोऽसुरः । तद्भ्राता उपसुन्दः ।
आ० २२९ । २-३ ॥
तस्य कथा । आ० २२८ । ५० ॥ २३२ । २० ॥
तस्य उपसुन्दगदाप्रहारेण मरणः । आ० २३२ ।
१९ ॥
सुन्दरा । कैकयी । सार्वभौमस्य भार्या । तत्पुत्रो
जयत्सेनः । आ० ६३ । १५ ॥
सुन्दरिकातीर्थः । व० ८२ । ५७ ॥
सुन्दोपसुन्दोपाख्यानं । आ० २२८ । ५० ॥
२३२ । २० ॥ *
१ सुपर्णः । प्राधापुत्रो देवगन्धर्वः । आ०
६६ । ४७-४८ ॥
२ सुपर्णः । ऋषिः । शां० ३५८ । २० ॥
३ सुपर्णः । गरुडः ।
सुपर्णलोकः । गरुडलोकः । तत्र मातर्लेर्गमनः ।
उ० १०१ । १ ॥

+ सुपर्णव्यूहः । कौरवाणाः । द्रो० २० । ४ ॥
सुपर्वा । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । तेन रुचि-
पर्वणो वधः । द्रो० २६ । ५३ ॥
सुपार्श्वः । क्षत्रियः । आ० ६८ । २९ ॥
+ सुसानां वधः । अश्वत्थाम्ना । सौ० ८ ॥
१ सुप्रतीकः । ऋषिः । विभावसुऋषेर्भ्राता ।
शापेन गजत्व प्राप्तः । गरुडेन भक्षितः । आ०
२९ । १७ ॥
२ सुप्रतीकः । भगदत्तस्य हस्ती । भी० ९५ ।
२४ ॥
३ सुप्रतीकः । दिग्गजः । भी० १२ । ३४ ॥
१ सुप्रभा । वदान्यस्य पुत्री । अष्टावक्रऋषेर्भार्या ।
अनु० ५० । १२ ॥
२ सुप्रभा । सरस्वतीनद्याः सप्तसु शाखास्वन्य-
तमाः । श० ३९ । ४ ॥
सुप्रयोगा । नदी । भी० ९ । २१ ॥
सुप्रवृद्धः । क्षत्रियः । सौवीरदेशाधिपस्य जयद्र-
थस्य भ्राता । व० २६६ । ११ ॥
सुप्रिया । अरिष्ठापुत्री अप्सराः । आ० ६६ ।
५१ ॥
सुबलः । क्षत्रियः । सिन्धुदेशाधिपः । गान्धार्या-
पिता । तत्पुत्राः शकुन्यादयः । आ० ६४ ।
१५३ ॥ ११९ । ५ ॥
१ सुबाहुः । चेदिराजः । तद्गृहे दमयन्त्या
सैरन्ध्रीभूय प्रच्छन्न वासः । व० ६२ । ४५ ॥
तत्पिता वीरबाहुः । व० ६६ । १५ ॥
२ सुबाहुः । राक्षसः । मारीचस्य भ्राता ।
तन्माता ताटका । श्रीरामेण हतः । तत्पिता
सुन्दः । स० ५० । ५ ॥
३ सुबाहुः । किरातराजः । तेन पाण्डवानां दर्शनं ।
व० १७९ । ११ ॥
४ सुबाहुः । क्षत्रियः । कुलिन्दाधिपतिः । व०
१४२ । २५ ॥
५ सुबाहुः । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥

६ सुबाहुः । अप्सराः । आ० ६६ । ५० ॥
१३२ । ४५ ॥

७ सुबाहुः । क्षत्रिय । सो० वं० धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ३ ॥
१४८ । २१ ॥ भीमसेनेन तस्य वधः । भी०
९६ । २७ ॥ क० ४६ । ८-११ ॥

८ सुबाहुः । क्षत्रियः । कौरवपक्षीयः । तद्भुजयो-
कर्तनं युयुत्सुना । द्रो० २५ । १३-१४ ॥

सुब्रह्मण्यः । स्कन्दशब्द पश्यत ।

सुभगः । शकुनेर्भ्राता । भीमसेनेन हतः । द्रो०
१५८ । २४-२५ ॥

सुभगा । प्राधायाः पुत्री । अप्सराः । आ०
६६ । ४६ ॥

१ सुभद्रा । देवकीवसुदेवयोः पुत्री । अर्जुनस्य
भार्या । तत्पुत्रोऽभिमन्युः । आ० ६३ । ७७ ॥

तस्या अपहरणे अर्जुनं प्रति श्रीकृष्णस्याज्ञा । आ०
२३९ । २४ ॥

तस्या विवाहः । आ० ६१ । ४५-४७ ॥
२४२ ॥

तद्ब्रह्मे यतिरूपस्यार्जुनस्य वासः । आ० २४१ ।
१४ ॥ [भा० १० । ८६ ॥]

तस्या अर्जुनेनापहरणकाले तया रथसारथ्यकरणं ।
आ० २४४ । ११ ॥ २४५ । २३ ॥

तया गोपीवेषस्त्रीकारेण द्रौपदीसमीपगमनः । आ०
२४६ । ११-१५ ॥

तस्यामभिमन्योरुत्पत्तिः । आ० २४७ । ६२ ॥

तस्या श्रीकृष्णेन सह वनाद्वारकागमनः । व० २२ ।
४७-४८ ॥

तस्याः द्वारकात उपप्लाव्ये पाण्डवसमीपे आगमनं ।
वि० ७८ । ७ ॥ तस्या हास्तिनपुराद्वारकागमनं ।
अश्व० ५२ । ५५ ॥

तस्याः प्रलापोऽभिमन्युमरणे । द्रो० ७८ ॥

२ सुभद्रा । कामधेनुदुहिता । उ० १०२ । ९ ॥

+ सुभद्राहरणपर्व । आ० २३९-२४४ ॥

सुभीमः । यज्ञमुट्सु पञ्चदशसु देवेष्वन्यतमो
देवः । व० २२२ । ११ ॥

सुभूमिका । सरस्वतीतीरस्था अप्सरसामावास-
भूमिः । श० ३८ । ७ ॥

सुभ्राजः । सूर्यानुयायी स्कन्दपार्षदः । श०
४६ । ३१ ॥

सुभ्राद् । वैवस्वतमनोः पुत्रः । आ० १ । ५६ ॥

सुमतिः । असुरः । स० ९ । १७ ॥

सुमनः । सर्पः । आ० ३५ । ८ ॥

सुमना । कैकयी काचन स्त्री । तस्याः पतिव्रतामा-
हात्म्यविषये शाण्डिल्या सवादः । अनु०
१८५ ॥

१ सुमनाः । असुरः । स० ९ । १७ ॥

२ सुमनाः । राजर्षिः । स० ८ । १२ ॥

३ सुमनाः । किरातराजः । स० ४ । ३१ ॥

सुमन्तुः । ऋषिः । व्यासशिष्यः । आ० ६४ ।
८१ ॥ स्र० ४ । १७ ॥ शां० ४६ । ६ ॥

सुमल्लिकाः । देशः । भी० ९ । ५५ ॥

१ सुमित्रः । सौवीरराजः । पाण्डवदिग्विजये-
र्जुनेन दमितः । आ० १५१ । ४७ ॥ युधि-
ष्ठिरसभायाः । स० ४ । ३१ ॥ ३२ । ४ ॥

२ सुमित्रः । भार्गववशोत्पन्नः । फेनपापरनामा
ऋषिः । तस्य कथा गोमहिमविषये । स० ४ ।
१६ ॥ अनु० १२० ॥

३ सुमित्रः । अभिमन्योः सारथिः । द्रो० ३५ ।
३२ ॥

४ सुमित्रः । पुलिन्दनगराधिपतिः । भीमसेनेन
राजसूयदिग्विजये वशीकृतः । स० ३० । १० ॥

५ सुमित्रः । द्रुपदराजपुत्रः । जयद्रथेन हतः ।
अस्य सौमित्र इति नामान्तरः । आ० २१८ ।
३० ॥

६ सुमित्रः । हैहयराजः । शां० १२५ । ९ ॥

७ सुमित्रः । अभिविशेषः । व० २२२ ।
१२ ॥

- सुमित्रा** । सू० व० दशरथराजस्य द्वितीया भार्या । मगधदेशाधिपस्य शूरराजस्य पुत्री । तत्पुत्रौ लक्ष्मण. शत्रुघ्नश्च । व० २७५ । ८ ॥
- सुमीढः** । क्षत्रिय । सो० व० सुहोत्रस्य पुत्रः । तद्भ्रातरौ अजमीढः पुरुमीढश्च । आ० १०१ । १८ ॥
- १ **सुमुखः** । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥
तेनेन्द्रसारथेर्मातलेर्गुणकेशीनाम्न्याः पुत्र्याः विवाहः । उ० १०४ । २९ ॥
- २ **सुमुखः** । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । १२ ॥ भी० ६ । १४ ॥
- सुमुखी** । अप्सराः । अनु० ५० । ४८ ॥
- सुयज्ञा** । सो० व० महाभौमस्य भार्या । तत्पुत्रो-
ऽयुतानार्यः । आ० ६३ । १९ ॥
- सुयोधनः** । क्षत्रियः । दुर्योधनः । द्रो० १११ । ७ ॥
- सुरकृत्** । विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ । ५७ ॥
- सुरजा** । अप्सराः । आ० ६६ । ५० ॥
- सुरता** । अप्सरा । आ० ६६ । ५० ॥
- १ **सुरथः** । कृपाचार्यस्य चक्ररक्षकः । वि० ६१ । १७ ॥
- २ **सुरथः** । जयद्रथस्य पुत्रः । तन्माता दुश्शला । अश्वमेधाश्वरक्षणार्थमागतस्यार्जुनस्य आगमनश्रवणमात्रेण मृतः । अश्व० ७८ । २३-२९ ॥
- ३ **सुरथः** । द्रुपदराजपुत्रः । अश्वत्थाम्ना हतः । द्रो० १५७ । १८० ॥ श० १३ । ४१ ॥
- ४ **सुरथः** । यमसभावासी राजर्षिः । स० ८ । ११ ॥
- ५ **सुरथः** । क्षत्रियः । शिबिवश्यः । कोटिकाश्यस्य पिता । व० २६७ । ४ ॥
- सुरथा** । विराटराजस्य प्रथमा भार्या । तत्पुत्रौ श्वेतः शङ्खश्च । वि० २१ । १७ ॥
- सुरप्रवीरः** । अग्निविशेषः । व० २२२ । १३ ॥
- सुरभर्ता** । अग्निविशेषः । व० २२२ । १३ ॥
- सुरभिः** । दक्षप्रजापतिपुत्री । कश्यपभार्या । तत्पुत्री नन्दिनीभाम्नी वसिष्ठधेनुः । आ० ६७ । ६७ ॥ १०६ । ८ ॥ स० ११ । ४० ॥
तस्या उपाख्यानः । व० ९ ॥
तल्लोकवर्णनः । गरुडेन गालवंप्रति । उ० १०२ ॥
तत्कृत पुष्करास्तेयशपथः । अनु० १४३ । ४१ ॥
- सुरभिमान्** । अग्निविशेषः । व० २२३ । २८ ॥
- सुरभी** । सुरभिशब्द पश्यतः ।
- सुरभीपट्टणं** । पत्तनः । स० ३२ । ७० ॥
- सुरसा** । दक्षप्रजापतिसुता । कश्यपभार्या । तत्पुत्रा नागाः । आ० ६७ । ७५ ॥ स० ११ । ३९ ॥ उ० १०३ । ४ ॥
- सुरा** । मद्याभिर्मानिनी देवता । अमृतमथनकाले उत्पन्ना । आ० १८ । ४९ ॥
- + **सुरा** । मद्यशब्द पश्यतः ।
- सुरारिः** । क्षत्रियः । पाण्डवपक्षीयः । उ० ४ । १५ ॥
- सुराष्ट्राः** । देशः । स० ३२ । ६४ ॥ Surat.
तद्देशस्थाना जनाना सकरजातीयत्वः । क० ३८ । २८ ॥
- सुरूक्** । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । ३ ॥
- सुरूपा** । कामधेनुः । उ० १०२ । ८ ॥
- सुरेणुः** । सरस्वतीनद्याः सप्तसु प्रवाहेष्वन्यतमः । श० ३९ । २६ ॥
- सुरेशः** । अग्निविशेषः । व० २२२ । १३ ॥
- सुरोमा** । सर्पः । आ० ५७ । १० ॥
- सुलभा** । प्रधाननामकराजर्षिपुत्री काचन सन्या-
सिनी । तस्या धर्मध्वजनाम्ना जनकेन सह सवादः । शां० ३२५ ॥
- सुलोचनः** । क्षत्रियः । सो० व० । आ० ६८ । ९४ ॥ १३१ । ४ ॥ १४८ । ८ ॥ भीम-
सेनेन हतः । भी० ६४ । ३७ ॥

सुवर्चला । देवलस्य दुहिता । श्वेतकेतुऋषे पत्नी ।
शां० २२४ । ४ ॥ २२८ । २९ ॥

तस्या श्वेतकेतुना सहाध्यात्मविषये सवाद । शां०
२२४ । ३० ॥

१ **सुवर्चा** । क्षत्रियः । सू० व० दिष्टकुलोत्प-
न्नस्य करम्भराजपुत्रस्य खनीनेत्रस्य पुत्रः ।
• तत्पुत्रः करन्धमः । अश्व० ४ । ९ ॥

२ **सुवर्चा** । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१ । २ ॥

३ **सुवर्चा** । अग्निविशेषः । व० २२२ । १३ ॥

४ **सुवर्चा** । द्रौपदीस्वयवार्थमागत कश्चन
क्षत्रियः । सुकेतोः पुत्र । तद्भ्राता सुनामा ।
आ० २०१ । ९ ॥

५ **सुवर्चा** । ब्रह्मर्षिः । व० २९९ । १० ॥

६ **सुवर्चा** । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । १०२ ॥ २०१ । ३ ॥ १३१ ।
१० ॥ क० ४६ । ८ ॥ भीमसेनेन हत ।
क० ८८ । १९ ॥

७ **सुवर्चा** । दुर्योधनपक्षीय क्षत्रियः । अभिम-
न्युना हत । द्रो० ४८ । १५ ॥

सुवर्णः । ऋषिः । तस्य मनुना सह धूपदीपादि-
विषये सवाद । अनु० ११५ ॥

सुवर्ण । उत्तमघातुः । तस्योत्पत्तिः । अनु०
१३० । १०-४३ ॥ तद्दानमहिमा । अनु०
२३५ । २२-३० ॥

+ **सुवर्णकदलीवनं** । हनूमदावासभूतं गन्ध-
मादनपर्वतस्थ वन । व० १४८ । ६३ ॥

सुवर्णचूडः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । ९ ॥

सुवर्णवर्मा । काशिदेशाधिपः क्षत्रियः । तत्पुत्री
वपुष्टमा पाण्डवप्रपौत्रस्य जनमेजयस्य भार्या ।
आ० ४४ । ८ ॥

सुवर्णशिरा । मुनिः । उ० ११० । १२ ॥

सुवर्णष्ठीवी । क्षत्रियः । शैब्यपुत्रस्य सृञ्जयस्य
पुत्रः । तस्य मलमूत्रादिकमपि सुवर्णमभूदिति
लोभाच्चोरैर्हतः । द्रो० ५५ । ३७-३८ ॥

तद्भगिनी दमयन्ती नारदब्रह्मर्षेभार्या । शां०
२९ । ३० ॥ [देवीभा० ६ । २७ ॥]

तच्चरित्र । शां० ३० ॥

१ **सुवर्मा** । क्षत्रियः । त्रैगर्तराजस्य सुशर्मणो
भ्राता । वि० ३५ । ९ ॥

२ **सुवर्मा** । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रपुत्रः ।
आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ६ ॥ भी०
७७ । ८ ॥ भीमसेनेन हत । द्रो० १२७ ।
४८ ॥

सुवस्त्रा । नदी । भी० ९ । २५ ॥

सुवाक् । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० १३१ । ९ ॥

सुवाजी । इल्वलनाम्नोऽसुरस्य रथाश्वः । व० ९७ ।
२२ ॥

सुवामा । नदी । भी० ९ । २८ ॥

सुवीरः । क्षत्रियः । सू० व० मदिराश्वपुत्रस्य
द्युतिमतः पुत्रः । तत्पुत्रो दुर्जयः । अनु० २ ।
१० ॥

सुवेषा । सो० व० परीक्षितो भार्या । तस्या बाहु-
केति नामान्तरं । तत्पुत्रो भीमसेनः । आ०
६३ । ४५ ॥

१ **सुशर्मा** । क्षत्रियः । त्रिगर्तदेशाधिपतिः ।
आ० २०१ । ९ ॥

तस्य विराटनगरे दक्षिणगोग्रहणार्थं दुर्योधनेन प्रेषणं ।
वि० ३२ । ५६ ॥

तेनाष्टम्या गोग्रहणः । वि० ३२ । ६२ ॥

तस्य विराटेन सह युद्धः । वि० ३४ । २५-३३ ॥

तेन विराटस्य जीवग्राहग्रहणः । वि० ३५ । ११ ॥

तस्य जीवग्राहग्रहणं वल्लनाम्ना भीमसेनेन । त्रि०
३५ । ५५ ॥

तस्य युद्धः । द्रो० १८ । २२ ॥

तस्य वधोऽर्जुनेन । शां० २६ । ४४ ॥

२ **सुशर्मा** । कर्णपुत्रः । नकुलेन हतः । शां०
९ । ५१ ॥

- ३ सुशर्मा । क्षत्रिय । पाञ्चाल्यः । कर्णेन हत ।
क० ५१ । ४६—४७ ॥
- सुशोभना । आयुनामकमण्डूकराजस्य दुहिता ।
इक्ष्वाकुवश्यस्य परीक्षितो भार्या । व० १९५ ।
३२ ॥
- १ सुश्रवा । सो० व० जयत्सेनभार्या । तत्पुत्रः ।
पराचीनः । आ० ६३ । १६ ॥
- २ सुश्रवा । धृतराष्ट्रभार्या । गान्धार्याः स्वसा ।
आ० ११९ । २३ ॥
- सुश्रुतः । ऋषिः । विश्वामित्रस्य ऋषेः पुत्रः ।
अनु० ७ । ५५ ॥
- १ सुषेणः । ऋषिः । जमदग्निऋषेः पुत्रः । व०
११७ । ११ ॥
- २ सुषेणः । वालिनः श्वशुरो वानरः । व०
२८४ । २ ॥
- ३ सुषेणः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । ९७ ॥ १३१ । ७ ॥ भीमसे-
नेन हतः । भी० ६४ । ३४ ॥ द्रो० १२७ ।
४२ ॥
- ४ सुषेणः । कर्णस्य पुत्रः । क० ४३ । १८ ॥
भीमसेनेन हतः । क० ७९ । १४ ॥
- ५ सुषेणः । सर्पः । आ० ५७ । १६ ॥
- ६ सुषेणः । क्षत्रियः । आ० २०१ । १६ ॥
दुर्योधनपक्षीयः । शा० ५ । ३ ॥
- सुसामा । ऋषिः । युधिष्ठिरराजसूये ऋत्विक् ।
स० ३६ । ३४ ॥
- सुखरः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १४ ॥
- सुहनुः । असुरः । स० ९ । १७ ॥
- सुहस्तः । क्षत्रियः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । १०२ ॥ १३१ । १० ॥ भी-
मसेनेन हतः । द्रो० १५८ । १७—१९ ॥
- सुहृत् । मित्रशब्दं पश्यत ।
- १ सुहोत्रः । (द्वैतिर्था) । क्षत्रियः । तच्चरित्र ।
द्रो० ५६ ॥ शा० २८ । २५ ॥
- २ सुहोत्रः । क्षत्रियः । सो० व० माद्रेयस्य स-
हदेवस्य पुत्रः । तन्माता विजया । आ० ६३ ।
७९ ॥
- ३ सुहोत्रः । क्षत्रियः । सो० व० भुमन्युपुत्रः ।
तद्भार्या जयन्ती । तत्पुत्रोऽजमीढः । आ० ६३ ।
३५ ॥ १०१ । १२ ॥ व० १९७ । २ ॥
- सुह्यः । शिविराजपुत्रस्य बलेर्भार्याया दीर्घतमसऋ-
षेर्जातः । आ० ११३ । ५३ ॥
- सुह्याः । सिन्धुनदीप्रान्ते विद्यमानो देशः । स०
२८ । २१ ॥ ३१ । २६ ॥
- १ सूतः । ऋषिः । विश्वामित्रस्य पुत्रः । अनु०
७ । ५७ ॥
- २ सूतः । रोमहर्षणनामा पौराणिकः । आ० १ ।
५ ॥
- + सूतजातिस्वरूपं । वि० २१ । ९ ॥
- सूतनन्दनः । कर्णः । आ २२१ । २३ ॥
- १ सूर्यः । दनुपुत्रोऽसुरः । आ ६६ । २७ ॥
- २ सूर्यः । कश्यपाददित्या जातः पुत्रः । सविता ।
आ० ६६ । २७ ॥
- तस्य भार्या त्वष्टुः पुत्री । सज्ञादेवी । आ० ६७ ।
३५ ॥
- [तत्पुत्राः । यमः मनुः यमुना च सज्ञायाम् जाताः ।
सज्ञाया एव रूपान्तरे छायाया जातौ सवर्णः
शनैश्चरश्च । बडवारूपधारिण्या तस्या जातौ
नासत्यौ अश्विनौ । भा० ६ । ६ ॥ ८ । १३ ॥
हरि० १ । ९ ॥ विष्णु० ३ । २ ॥ वराह०
२० ॥ ब्रह्म० ६ ॥ वायु० ८४ ॥ पद्म० ५ ।
८ ॥ मत्स्य० ११ ॥]
- तस्मात्कुन्त्या कर्णस्योत्पत्तिः । आ० १२० । २८
—३१ ॥
- तस्य राहुकृतोपद्रवमसहमानस्य कोपोदयः । आ०
२४ । ७ ॥
- तत्पुरतो देवैररुणस्य सारथित्वेन स्थापनं । आ०
२४ । १६—१७ ॥

तस्य स्तुतिः । वसिष्ठकृता । आ० १८९ । २४ ॥
तस्य स्तुतिः । युधिष्ठिरेणाक्षयपात्रप्राप्त्यर्थं कृता । व०
३ । १६ ॥

तस्याष्टोत्तरशतनामानि । युधिष्ठिरेणोक्तानि । व०
३ । ६८ ॥

[तस्य स्तुतिः आदित्यहृदयनामिका । दाशरथिराम-
कृता । रा० ६ । १०५ ॥]

[तस्य स्तुतिः याज्ञवल्क्यकृता । विष्णु० ३ ।
५ ॥]

तस्यागमन कर्णस्य समीपे स्वप्ने । व० ३०१ ।
६—८ ॥

तद्गतिप्रकारकथन । व० १६४ । २६ ॥

तस्य शच्या सवादः । अनु० १४ । ५—६ ॥

तस्य छत्रोपानद्विषये जमदग्निना सवादः । अनु०
१४४—१४५ ॥

[तत्पुत्रः सुग्रीव । तदुत्पत्ति सुग्रीवशब्दे द्रष्टव्या ।]

सूर्यतीर्थे । व० ८१ । ४८ ॥

सूर्यदत्तः । क्षत्रियः । विराट्भ्राता । रथोदारः ।
उ० १७१ । १५ ॥ वि० ३३ । २१ ॥
द्रो० १५९ । ४० ॥

सूर्यनेत्रः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥

सूर्यध्वजः । द्रौपदीस्वयवराथर्थागतः क्षत्रियः ।
आ० २०१ । १० ॥

+ सूर्यबिम्बं । सूर्यमण्डल । भी० १२ । ४४
—४७ ॥ तस्याश्चर्यतमत्व । शां० ३७२ ॥

तत्पिधान चक्रायुधप्रयोगेण श्रीकृष्णेन । द्रो०
१४७ । पाठान्तरे २—३ ॥

[तस्य वशः । भा० ९ । २—१३ ॥ विष्णु० ४ ।
१—५ ॥ वायु० ८५—८९ ॥ ब्रह्म० ७—८ ॥
रा० १ । ७० ॥]

सूर्यवर्चाः । देवगन्धर्वः । आ० ६६ । ४२ ॥

सूर्यवर्मा । क्षत्रियः । त्रैगर्तराजः । अश्व०
७४ । ११ ॥

सूर्याक्षः । क्षत्रियः । आ० ६८ । ५७ ॥

सृञ्जयः । शैब्यस्य पुत्र । तद्भार्या कैकयी । त-
त्पुत्रः सुवर्णष्ठीवी । स० ८ । १५ ॥

तत्पुत्रस्य सुवर्णष्ठीविनश्चौरैर्मरणे दुःखाक्रान्तस्य तस्य
दुःखापनोदाय नारदेन षोडशराजकीयोपाख्यान-
कथन । द्रो० ५५—७० ॥ शां० २८ । १३
—१४५ ॥

तत्पुत्री सुकुमारी । तस्या नारदेन परिणयः । द्रो०
५५ । ११—२४ ॥ शां० २९ । ३१—३३ ॥

१ सृगालः । सृगालवासुदेवः । करवीरपुराधिपः ।
शां० ४ । ७ ॥ [हरि० २ । ४४ ॥]

२ सृगालः । जम्बुकः । तद्रूपिणा इन्द्रेण सह
काश्यपस्य सवादः । शां० १७८ ॥

तस्य वानरेण सवादः । अनु० ३० ॥

सृष्टिनिरूपणं । स० ४३ ॥ शां० १८० ॥
३४७ ॥ [भा० ३ । १३ ॥]

सेकाः । चर्मण्वतीपाटलावतीनद्योर्मध्ये विद्यमानो
देशः । स० ३२ । ९ ॥ The country
South of the river Charmanvati and
north of Avanti

सेचकः । सर्पः । आ० ५७ । १५ ॥

सेतुबन्धनं । रामेण । स० ५० । २० ॥ व०
२८४ । ४४ ॥

सेदुकः । वृषदर्भस्य भ्राता क्षत्रियः । व० १९९ ।
२ ॥

सेनजित् । क्षत्रियः । सो० वं० पूरुकुलोत्पन्नबृह-
दिषुवशीयविशदनामकराजपुत्रः । तत्पुत्राः रुचि-
राश्वः दृढहनुः काश्यः वत्स इति चत्वारः ।
तेन नीतिकथन । शां० २५ । १३—२९ ॥

सेनानीः । क्षत्रियः । सो० वं० घृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० १३१ । ९ ॥

सेनापतिः । क्षत्रियः । सो० वं० घृतराष्ट्रस्य पुत्रः ।
आ० ६८ । ९७ ॥ भीमसेनेन हतः । भी०
६४ । ३२ ॥

सेनाबिन्दुः । पाण्डवपक्षीयः पाञ्चाल्यः क्षत्रियः ।
आ० ६८ । २० ॥ २०१ । ९ ॥ स०

२८।१० ॥ रथसत्तमः । उ० १७१ ।

२० ॥ द्रो० २३।२६ ॥ कर्णेन हतः ।

क्र० ४३।१५ ॥

+ सेनोद्योगपर्व । उ० १-१९ ॥

सेयनः । ऋषिः । विश्वामित्रऋषेः पुत्रः । अनु०
७।५८ ॥

सैन्धवः । क्षत्रियः । सिन्धुदेशाधिपतिः । जय-
द्रथः । आ० १।२१६ ॥

सैन्धवायनः । ऋषिः । विश्वामित्रऋषेः पुत्रः ।
अनु० ७।५१ ॥

+ सैन्यनिर्याणपर्व । उ० १५१-१५९ ॥

सैसिरिघ्नाः । देशः । भी० ९।५७ ॥

१ सोमः । चन्द्रः । तस्यैवाष्टवसुष्वन्यतमत्वम-
प्यस्ति । मनस्विन्याः पुत्रः ।

तत्पुत्रो वर्चाः । आ० ६७।१८ ॥ सोम इति
कुबेरस्यापि नाम । अतएवोत्तरदिशः सौम्येति
नामप्राप्तिः ।

२ सोमः । यज्ञार्हलताविशेषः । शां० १६३ ।
५ ॥

सोमकः । क्षत्रियः । सो० वं० पूरुवंश्यस्य पाञ्चा-
कराजस्य सहदेवस्य पुत्रः । व० १२६।२६ ॥

स० ८।८ ॥ वि० ५३।१५ ॥

तस्य शत भार्याः । तासु ज्येष्ठा जन्तुनामान पुत्रं
सुषुवे । कदाचित्स पुत्रः पिपीलिकादशेन महा-
दुःख प्राप । ततः ऋत्विग्वचनेन त पुत्र पशु
कृत्वाऽयजत् । तेन तस्य शत पुत्रा बभूवुः ।
व० १२८-१२९ ॥ [स दिवोदासस्य पौत्रः ।
तत्पुत्रः पृषतः । भा० ९।२२ ॥ हरि० १ ।
३२ ॥]

सोमकीर्तिः । क्षत्रियः । सो० वं० घृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० ६८।९९ ॥

सोमतीर्थं । व० ८१।१९ ॥ ११४।१८५ ॥

श० ४४।४६ ॥ ५१।६७ ॥ प्रभासती-
र्थस्यैव नामान्तरमिति केचित् ।

सोमदत्तः । क्षत्रियः । सो० वं० प्रतीपपुत्रस्य
बाह्मीकस्य पुत्रः । तत्पुत्राः भूरिः भूरिश्रवा शल
इति त्रयः । आ० २०१।१४ ॥ [भा० ९।
२२ ॥]

तस्य पराजय सात्यकिना । द्रो० १५७।२९ ॥
तस्य वधः । सात्यकिना । द्रो० १६३।३३ ॥

सोमपदं । पुण्यक्षेत्र । व० ८२।११९ ॥

सोमभोजनः । गरुडस्य पुत्रः । उ० १०१।
१२ ॥

सोमवंशः । चन्द्रवंशशब्दं पश्यत ।

सोमश्रवाः । पाण्डवप्रपौत्रस्य जनमेजयस्य पुरो-
हितः । श्रुतश्रवस ऋषेः सप्यां जातः पुत्रः ।
आ० ३।१३ ॥

सोमा । अप्सराः । आ० १३२।४३ ॥

+ सौकन्योपाख्यानं । सुकन्याशब्दं पश्यत ।

सौगन्धिकं । कमलपुष्पविशेषः । तद्दर्शनं द्रौपद्या ।
व० १४८।८ ॥

तस्याऽऽहरण भीमसेनेन । व० १५५।२५ ॥

+ सौगन्धिकवनं । कुबेरस्य । व० ८२।४ ॥
१५३।३२ ॥

सौचित्तिः । सत्यधृतिशब्दं पश्यत ।

सौतिः । रोमहर्षणपुत्र उग्रश्रवाः । तेन नैमि-
षारण्यवासिभ्यः शौनकादिभ्यः महाभारतपुराण-
कथनं । आ० १।५ ॥

तस्य शौनकेन सवादः । आ० ४ ॥

[तस्योत्पत्तिः भा० १०।७८ ॥]

सौत्रामणिः । द्रुपदस्य भार्या । तस्याः कौसवीति
नामान्तरं । आ० १४९।५० ॥

सौदासः । क्षत्रियः । सू० वं० ऋतुपर्णपुत्रस्य
सुदासस्य पुत्रः । आ० १२८।४९ ॥ तस्य
कल्माषपाद इति नामान्तरं । आ० १९३।
२६-३२ ॥ [तस्य मित्रसह इति नामान्तरं ।
[हरि० १।१५ ॥]

तस्य वसिष्ठपुत्रेण शक्तिऋषिणा राक्षसत्वशापदानं ।
आ० १९२।१९ ॥

तेन राक्षसत्वावस्थाया शक्तिऋषेर्भक्षणं । आ० १९२ । ४७ ॥

तस्य शापान्मोक्षः । आ० १९३ । ३० ॥

तद्भार्या मदयन्ती । आ० १९८ । २६ ॥ तस्या वसिष्ठादशमकनामकपुत्रोत्पत्तिः । आ० १९३ । ४५ ॥

तेन वने मैथुनाय सगतयोर्ब्राह्मणदपत्योर्मध्ये ब्राह्मणस्य भक्षणः । तया आङ्गीरसीनाम्न्या ब्राह्मण्या तस्मै मैथुनकाले त्व मरिष्यसीति शापदानः । आ० १९८ । २१ ॥

तद्भार्याया विधृते कुण्डले गुरुदक्षिणार्थं भिक्षितुमुदङ्कऋषेर्गमनः । अश्व० ५६ । ३० ॥

तस्य वसिष्ठेन सह गोमहिमविषये सवादः । अनु० ११३ ॥

[तस्य कथा । रा० ७ । ६५ ॥ विष्णु० ४ । ४ ॥ भा० ९ । ९ ॥]

सौद्युम्निः । युवनाश्वशब्दं पश्यतः । व० १२७ । १० ॥

सौन्दर्यप्रदानि व्रतानि । अनु० १७२ ॥ [हरि० २ । ८०-८१ ॥]

सौन्दर्यवर्णनं । उर्वश्याः । व० ४४ । २१ ॥ द्रौपद्याः । आ० ६८ । १५७-१५९ ॥ १४९ । ६०-६५ ॥ स० ८८ । ३३-३४ ॥ वि० १४ । २१-२७ ॥ १६ । १२-२३ ॥ २० । ३२-३९ ॥

सौबलः । शकुनिः । आ० १ । १८० ॥

सौबली । घृतराष्ट्रभार्या गान्धारी ।

सौभं । साल्वराजस्य कामगमन विमानाकारं नगरं । व० १४ । २ ॥ १५ ॥ १६ । ३ ॥

सौभद्रः । अभिमन्युः । आ० १ । २१४ ॥

सौभद्रतीर्थं । नारीतीर्थं । आ० २३६ । ३ ॥

सौभरः । सौरभशब्दं पश्यतः ।

सौमदत्तिः । मूरिश्रवा । द्रो० १०५ । २२ ॥

सौमित्रः । सुमित्रशब्दं पश्यतः ।

सौरभः । अग्निविशेषः । व० २२२ । ९ ॥ अस्यैव सौभर इति नामान्तरं ।

सौरभेयः । ऋषिः । दीर्घतमसो गुरुः । आ० ११३ । २६ ॥

सौरभेयी । शापेन ग्राहत्व प्राप्ता अर्जुनेन मोचिताऽप्सराः । आ० २३६ । २० ॥ स० १० । १३ ॥

सौवीराः । देशः । भी० ९ । ५३ ॥ Sauvira the country between the Indus and the Jhelum

सौशल्यः । देशः । भी० ९ । ४० ॥

सौश्रुतिः । त्रैगर्तः । अर्जुनेन हतः । क० १८ । ३ ॥

स्कन्दः । सुब्रह्मण्यः । तदुत्पत्त्यादिकथा । व० २२७ । १८-४० ॥ शां० ४५ ॥ अनु० १३३ ॥

तस्यानेकमातृकत्वः । व० २३० । ६ ॥

तस्यानेकनाम्ना कथनः । व० २३३ ॥

तन्मातृगणः । श० ४७ । १-४३ ॥

तेन धर्मरहस्यकथनः । अनु० १९७ ॥

तस्य पार्षदाः । श० ४६ । ५६-११५ ॥

तेन तारकासुरवधः । श० ४७ । ७३ ॥

तेन क्रौञ्चपर्वतदारणः । श० ४७ । ८४ ॥

तद्गहाणा नामानि । व० २३० । २२-५९ ॥

स्तनकुण्डं । तीर्थं । व० ८२ । १५१ ॥

स्तनपोषिकाः । देशः । भी० ९ । ६८ ॥

स्तनबालाः । देशः । भी० ९ । ६३ ॥

स्तम्बमित्रः । मन्दपालऋषेर्जेरितानाम्नाया शाङ्गर्या जातः पुत्रः । खाण्डवदाहान्मुक्तः । आ० २५८ । १२ ॥

स्त्रियः । योषितः । अबला । नार्यः । आ० १२९ । ६१ ॥

तासामनावृत्तत्वः । आ० १२८ । ४ ॥

तासां स्वातन्त्र्यं नास्ति । आ० ९४ । ७ ॥

तासां जामातरि प्रीत्याधिक्यः । आ० १३० । १२ ॥

- तासु च्यवनऋषिणा इन्द्रवधार्थं स्वसृष्टाया कृत्याया.
विभज्य स्थापन । व० १२६ । ९ ॥
- तासु इन्द्रेण स्वकृतब्रह्महत्याया विभज्य स्थापनं ।
उ० ९ । ५० ॥
- तद्धर्म(स्त्रीधर्म)कथनं पार्वत्या रुद्र प्रति । अनु०
२४९—२५० । १—६४ ॥
- तासामेक एव पतिः । आ० ११३ । ३४ ॥
- तासा मनसि गोप्य न स्वीयतामिति युधिष्ठिरेण
शापदानं । स्त्री० २७ । ३२ ॥
- तासा दिग्म्बराणामदर्शनीयत्वं । शां० २१६ ।
१२ ॥
- तत्कथाया अप्यश्राव्यत्वं । शां० २१६ । १२ ॥
- तासा दोषा । अनु० ७३—७४ ॥ २२२ ॥
- तासामसत्स्वभावविषये नारदपञ्चचूडासवादः । अनु०
७३ ॥
- तासा स्वभावविषये अष्टावक्र ऋषे जरतीरूपधा-
रिण्याः दिग्देवतायाश्च सवादः । अनु० ५०
—५२ ॥
- तद्रक्षणस्य दुःशकत्वे देवशर्मनाम्नऋषेः विपुलाना-
म्नस्तच्छिष्यस्य च कथा । अनु० ७५—७८ ॥
- तासा सतीत्वे असतीत्वे च कथा । अनु० ५९ ॥
- तासा परपुरुषगमने प्रायश्चित्तं । अनु० ५९ ।
२१—२२ ॥
- तासा प्रशंसा । अनु० ८१ ॥
- तासामपरित्याज्यत्व । अनु० ५९ । २० ॥
- तासा दुष्कुलजानामपि ग्रहणस्योचितत्व । शां०
१६३ । ३२ ॥
- तासा रत्येककामत्व । अनु० ५० । ९८ ॥
- तासा चापलाधिक्य । अनु० ५२ । ५ ॥
- तासा कर्माधिक्य । आ० १२८ । ८ ॥
- तासा सुन्दरपुरुषदर्शनेन योनेरुत्केदनं । वि० १८ ।
१८ ॥
- + स्त्रीत्वस्य कर्मायत्तत्वं । अनु० २२६ ॥
- + स्त्रीपुरुषसंयोगः । सुरत । तस्मिन्निधया एव
सुसाधिक्य । अनु० ३४ । ५२ ॥

- + स्त्रीविलापपूर्व । स्त्री० १६—२५ ॥
- स्थपतिः । स्थलमापनादिशास्त्रज्ञो जनमेजयसूतो
लोहिताक्षनामा । आ० ५१ । १५ ॥ ५८ ।
१२ ॥
- स्थण्डिलेयुः । क्षत्रिय । सो० वं० रौद्राश्वस्य पुत्रः ।
आ० ८८ । ९ ॥
- स्थाणुः । एकादशरुद्रेष्वन्यतमः । आ० ६७ ।
३ ॥
- तस्य प्रजापतिना सह सवादः । शां० २६३ ।
१—१२ ॥
- स्थाणुवटं । तीर्थ । व० ८१ । १७८ ॥
- १ स्थूणः । ऋषि विश्वामित्रपुत्रः । अनु० ७ ।
५१ ॥
- २ स्थूणः । स्थूर्णाकर्णोनाम कुबेरानुचरो यक्षः ।
उ० १९१ । २०—२२ ॥
- तस्य शिखण्डिना सह स्त्रीत्वपुंस्त्वविनिमयः । उ०
१९२ । ९ ॥
- स्थूलकेशः । प्रमद्वरायाः पोषकः पिता । आ०
८ । १० ॥
- स्थूलशिराः । ऋषिः । स० ४ । १७ ॥ [रा०
३ । ७१ ॥]
- + स्नानगुणाः । उ० ३७ । ३३ ॥
- + स्नानविधिः । अश्व० १०४ । १९—३६ ॥
- + स्यमन्तकमणिः । सत्राजिता सूर्याल्लब्धो मणिः ।
स० १४ । ६५ ॥ [भा० १० । ५६ ॥
हरि० १ । ३८ ॥]
- स्यमन्तपञ्चकं । समन्तुपञ्चकशब्दं पश्यत ।
- स्यानन्दूरं । केरलदेशस्थमनन्तशयनक्षेत्रं । तत्रा-
र्जुनस्य तीर्थयात्रार्थं गमनं । आ० २३७ । ३७ ॥
- स्यूमरश्मिः । ऋषिः । गा प्रविष्टस्य तस्य कपि-
लऋषिणा सह सवादः । शां० २७४—२७६ ॥
- खक्षाः । देशः । भी० ९ । ४५ ॥
- स्वनः । निष्कृतिनामकस्याम्नेः पुत्रोऽग्निविशेषः ।
व० २२१ । २३ ॥

+ खम्रे कैलासगमनमर्जुनस्य । द्रो० ८० ।

३८ ॥

स्वर्यप्रभा । शाण्डिलीशब्द पश्यत ।

+ स्वर्यंवरः । द्रौपद्याः । आ० २०० । १८-
१९ ॥ दमयन्त्या । व० ५४ । १ ॥

खराष्ट्राः । देश । भी० ९ । ४८ ॥

स्वरूपः । असुरः । स० ९ । १८ ॥

स्वर्गः । पुण्यकृता देहत्यागानन्तर दिव्यदेहेन सु-
खानुभवस्थान । तत्सुखनिरूपण । व० २६२ ।
१-२८ ॥

तत्रत्यदोषनिरूपण । व० २६२ । २८ ॥

स्वर्णं । सुवर्णशब्दं पश्यत ।

स्वर्भानवी । सो० वं० पुरूरवसः पुत्रस्य आयुषो
भार्या । तत्पुत्रो नहुषः । आ० ६९ । २९ ॥

स्वर्भानुः । दनोः पुत्रोऽसुरो राहु । आ० ६६ ।
२४ ॥

स्वस्तिपुरं । स्थानविशेषः । व० ८१ । १७४ ॥

स्वस्त्यात्रेयः । अत्रिवशज ऋषिः । आ० ८ ।
२४ ॥

१ स्वाहा । बृहस्पतेः पुत्री । तत्पुत्रास्त्रयः कामः
अमोघ उक्थ्य इति । अग्निविशेषाः । व०
२२१ । ३१-३३ ॥

२ स्वाहा । दक्षप्रजापतिकन्या प्रधानाग्नेर्भार्या ।
व० २३१ । ३ ॥ २२६ । ३९ ॥

तया अरुन्धत्यादिसप्तर्षिपत्नीः कामितवताऽग्निना सह
अरुन्धतीरूपवर्जं षड्भूपत्नीरूपग्रहणेन रमणं ।
व० २२७ । १-१६ ॥

तत्पुत्रः स्कन्दः । व० २३१ । १ ॥

तस्यै स्कन्देन वरदानं । व० २३१ । ५ ॥

स्वाहेयः । स्कन्दः ।

खिष्टकृत् । बृहस्पतेः षष्ठः पुत्रः । प्रायश्चित्ताग्नि-
विशेषः । व० २२१ । २९ ॥

+ खैरिणीस्वरूपकथनं । आ० १३२ । ६४ ॥

हं.

१ हंसः । डिविकत्राता । बलरामेण हतः । स०
१४ । ४३ ॥

२ हंसः । अरिष्टायाः पुत्रो गन्धर्वः । तदंशभूतो
धृतराष्ट्रः । आ० ६८ । ८३ ॥

हंसकथा । भीष्माय त्रिशुपालेनोक्ता । स० ६४ ।
३२-५२ ॥

+ हंसकाकीयोपाख्यानं । क० ३५ ॥

हंसकूटः । क्षेत्र । आ० १२४ । ५१ ॥

हंसचूडः । यक्षः । स० १० । १८ ॥

हंसप्रपतनं । तीर्थं । व० ८३ । ८७ ॥

+ हंससाध्यसंवादः । शां० ३०५ ॥

हंसिका । कामधेनुदुहिता । उ० १०२ । ८ ॥

हंसी । भगीरथराजसुता । कौत्सऋषेर्भार्या । अनु०
२०० । २६ ॥

+ हठवादः । द्रौपदीयुधिष्ठिरसवादः । व० ३२ ॥

हनुमान् । (हनुमान्) । वायुसनुर्वानरः ।
अञ्जनायाः पुत्रः । तस्योत्पत्तिः । व० १४९ ।
२७ ॥ [रा० ४ । ६ ॥ ७ । ३५ ॥]

तद्दर्शनं भीमसेनेन । व० १४८ । ८० ॥

तस्य भीमसेनेन सवादः । व० १४९ ॥

तत्प्रभावकथनं स्वेनैव । व० १४९ । २६ ॥

तेन स्वविश्वरूपप्रदर्शनं । व० १५२ । २ ॥

१ हयग्रीवः । क्षत्रियः । शां० २४ । ३१ ॥

२ हयग्रीवः । असुरः । विष्णुना हतः । उ०
१३० । ६४ ॥

३ हयग्रीवः । विष्णोरवतारः । हयशिरश्शब्दं
पश्यत ।

१ हयशिराः । विष्णोरवतारः । शां०-१२२ ।
७५ ॥ ३४७ । ६० ॥ तदवतारकथा । शां०
३५७ ॥

२ हयशिराः । सूर्यस्य रूपविशेषः । उ० ९९ ।
५ ॥

हरणाहरणपर्व । आ० २४५-२४७ ॥

- १ हरिः । श्रीनारायणः । तन्नामनिर्वचन । शां०
३५२ । ३ ॥
- २ हरिः । तारकाक्षपुत्रः । क० २४ । ३१ ॥
- ३ हरिः । पाण्डवपक्षीयश्चैधः । कर्णेन हतः ।
क० ५१ । ४९ ॥
- ४ हरिः । अकम्पनराजपुत्रः । द्रो० ५२ ।
२८ ॥ शां० २६२ । ८ ॥
- ५ हरिः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १३ ॥
- हरिणः । सर्पः । आ० ५७ । ११ ॥
- हरिणाश्वः । सू० व० क्षत्रियः । शां० १६४ ।
७९ ॥
- हरिणी । हिरण्यकशिपोः पुत्री । अग्नेर्भार्या । व०
२२३ । १८ ॥
- हरिद्रकः । सर्पः । आ० ३५ । १२ ॥
- हरिवभ्रुः । ऋषिः । स० ४ । २२ ॥
- १ हरिमेघाः । ध्वजवत्या पिता । उ० ११० ।
१३ ॥
- २ हरिमेघाः । श्रीनारायणः । शां० ३५७ ।
९ ॥
- हरिवंशः । पर्वत्रयात्मकः महाभारतस्य खिलभूतो
भागः । आ० २ । ८३ ॥
- हरिवर्षे । जम्बूद्वीपस्य खण्डः । स० २९ ।
८ ॥ भी० ६ । ८ ॥
- हरिश्चन्द्रः । सू० व० त्रिशङ्को पुत्रः । स०
७ । १३ ॥ व० ७७ । २६ ॥ वि० ५३ ।
१६ ॥ [तन्माता सत्यव्रता । तत्पुत्रो रोहितः ।
तस्य भार्या चन्द्रवती । भा० ९ । ७ ॥ हरि०
१ । १३ ॥]
- तदुपाख्यानन स० १२ । १० ॥ व० ७७ ।
२४-४१ ॥ [भा० ९ । ७ ॥ वायु० ८८ ॥
ब्रह्म० १०४ ॥ मार्कण्डे० ७-९ ॥ देवीभा०
७ । १३-२७ ॥]
- हरिश्चवाः । सो० व० धृतराष्ट्रस्य पुत्रः । आ०
१५१ । ४७ ॥

- हरी । क्रोधवशाया पुत्री । तत्पुत्रा वानरा गोल-
ङ्गलाश्च । आ० ६७ । ६० ॥
- १ हर्यश्वः । क्षत्रियः । सू० व० अयोध्याधिपतिः ।
तत्पुत्रो ययातिपुत्र्या माधव्या जातो वसुमनाः ।
उ० ११५ । १८ ॥
- [तस्यान्या भार्या मधुनामकदैत्यसुता मधुमती । त
त्पुत्रो यदुः । हरि० २ । ३७ ॥]
- २ हर्यश्वः । क्षत्रियः । काशिराजः । तत्पुत्रः सु-
देवः । पौत्रो दिवोदासः । अनु० ८ । ११-
१४ ॥
- हर्षः । धर्मप्रजापतेः पुत्रः । तद्भार्या नन्दा । आ०
६७ । ३१-३३ ॥
- हलिकः । सर्पः । आ० ३५ । १५ ॥
- हलायुधः । बलरामः । स० ७६ । १८ ॥
- हलीमकः । सर्पः । आ० ५७ । ५ ॥
- हविष्मती । अङ्गिरसऋषेः पुत्री । व० २२१ ।
७ ॥
- हविष्मान् । ऋषिः । स० ७ । १३ ॥
- हस्तिपदः । सर्पः । आ० ३५ । ९ ॥
- हस्तिपिण्डः । सर्पः । आ० ३५ । १४ ॥
- हस्तिभद्रः । सर्पः । उ० १०३ । १३ ॥
- हस्तिसोमा । नदी । भी० ९ । १९ ॥
- १ हस्ती । क्षत्रियः । सो० व० षष्ठस्य धृतराष्ट्रस्य
पुत्रः । आ० १०१ । ४६ ॥
- २ हस्ती । क्षत्रियः । सो० व० सुहोत्रस्य पुत्रः ।
तन्माता जयन्ती । तत्पुत्रो विकुञ्जनः । तद्भार्या
यशोदा । (जयन्त्याः सुवर्णा इति विकुञ्जनस्य
विकुण्ठन इति यशोदाया यशोधरा इति नामा-
न्तरः) । सः हास्तिनपुर्या निर्माता । आ० ६३ ।
३७ ॥
- हहा । हाहाशब्द पश्यत ।
- हारहूणाः । जनाः । स० ३५ । १२ ॥ व०
४८ । २५ ॥
- हारीतः । अङ्गिरसकुलोत्पन्नः ऋषिः । शां०
२५४ । ३ ॥

हार्दिक्यः । क्षत्रियः । सो० व० यदुवशोत्पन्नस्य
हृदिकस्य पुत्रः कृतवर्मा । आ० २३९ ।
११ ॥ द्रो० ११४ । ५९ ॥

हासिनी । अप्सरा । अनु० ५० । ४८ ॥

हास्तिनपुरं । हस्तिनाम्ना राज्ञा निर्मितं पुरं ।
कौरवाणां राजधानी । तन्नामनिर्वचन । आ०

६३ । ३७ ॥ The capital of the Kurus,
north east of Delhi entirely diluviated
by the river Ganges It was situated
twenty-two miles north east of Mirat
and south west of Bijnor, on the right
bank of the Ganges

हाहा । (हहा) । अरिष्टायाः पुत्रो देवगन्धर्वः ।
आ० ६६ । ५१ ॥

+ हिंसाया निन्दा । अनु० ७६ ॥

हिडिम्बः । किर्मीरस्य भ्राता राक्षसः । व० ११ ।
३२ ॥ भीमसेनेन हतः । आ० ६१ । २५ ॥
६३ । ७२ ॥ १६६ । ३५ ॥ व० १२ ।
९७-११३ ॥

तत्त्वसा हिडिम्बा (हिडिम्बी) । भीमसेनस्य
भार्या । आ० १६४ । १५ ॥

+ हिडिम्बवधपर्व । आ० १६४-१७० ॥

हिडिम्बा । (हिडिम्बी) । राक्षसी । हिडि-
म्बस्य स्वसा । तस्याः कमलपालिकेति नाम ।
तत्पुत्रो घटोत्कचः । आ० ६३ । ८० ॥

तस्याः दिव्यज्ञानवत्त्वः । आ० १६७ । २७ ॥

तत्परिग्रहो भीमसेनेन । आ० १६८ । १४ ॥

हिमवान् । उत्तरदेशस्यः पर्वतः । भी० ६ ।
४ ॥ The Himalayas

[तद्भार्या पितृणां कन्या मेना । तत्पुत्रो मैनाकः
पर्वतः । तत्पुत्र्यः तिस्रः अपर्णा एकपर्णा एकपा-
टला चेति । तासु अपर्णा महादेवस्य पत्नी ।
एकपर्णा असितऋषेः पत्नी । एकपाटला जैगीषव्य-
ऋषेः पत्नी । हरि० १ । १८ ॥ मत्स्य० १३ ॥]

तदुत्तरप्रदेशस्य स्वर्गलुत्यत्वः । शां० १९० । ८-
२६ ॥

हिरण्मयं वर्षं । भी० ८ । ५ ॥

हिरण्यकशिपुः । दितिपुत्रोऽसुरः । तत्पिता
कश्यपः । आ० ६६ । १७ ॥ [भा० ३ ।
१४ ॥]

[तद्भ्राता हिरण्याक्षः । भा० ३ । १५-१९ ॥]

[तद्भार्या जम्भनामकस्यासुरस्य पुत्री कयाधूः । भा०
६ । १८ ॥ ७ । ७ ॥]

तत्पुत्राः प्रह्लादः सहादः अनुह्लादः शिविः बाष्कलश्च ।
आ० ६६ । १८ ॥ तत्पुत्री हरिणी (रोहिणी)
विश्वपतिनामकस्याग्नेर्भार्या । व० २२३ । १८ ॥
तस्य कथा । स० ४६ ॥ [भा० ७ । ३ ॥
विष्णु० १ । १७ ॥]

[तस्य नृसिंहरूपिणा हरिणा सहारः । भा० ७ ।
८ ॥

हिरण्यधनुः । (हिरण्यधेनुः) । एकलव्यनाम्नो
निषादस्य पिता । आ० १४२ । ४० ॥

हिरण्यपुरं । कालकेयानां पौलोमानां चावासभूतं-
पाताललोकस्य दैत्यपुरः । तत्रार्जुनस्य गमनः ।
व० १७५ । १३ ॥ उ० १०० । १ ॥

हिरण्यबाहुः । सर्पः । आ० ५७ । ६ ॥

हिरण्यविन्दुतीर्थं । हिमवत्पार्श्वस्य तीर्थं । आ०
२३५ । ४ ॥

हिरण्यवर्मा । क्षत्रियः । दशार्णाधिपतिः शिख-
ण्डिनः श्वशुरः । उ० १८९ । १० ॥

हिरण्यहस्तः । कालकवृक्षस्य शकुन्त्यां जातः
पुत्रो महर्षिः । तद्भार्या मदिराश्वराजपुत्री सुम-
ध्यमा । शां० २४० । ३५ ॥ अनु०
२०० । २४ ॥

हिरण्याक्षः । हिरण्यकशिपोर्भ्राताऽसुरः । शां०-
२०८ । १० ॥ [दितेः पुत्रः । भा० ३ ।
१४ ॥ १७ ॥ तस्य वराहरूपिणा हरिणा वधः ।
भा० ३ । १९ ॥]

[तद्भार्या रुषाभानुः (रुशद्भानुः) । तत्पुत्राः शकु-
निशम्बरादयः । भा० ७ । २ ॥
हिरण्वतं । वर्षविशेष । स० २९ । ५३ ॥
हिरण्वती । कुरुक्षेत्रसमीपस्था नदी । आ०
१०८ । १२ ॥ उ० १६० । १ ॥ भी०
९ । २५ ॥ अनु० २७१ । २५ ॥
हीकः । पिशाचः । क० ३७ । ५२ ॥
+ हीनयोनिजानामपि ब्रह्मर्षित्वप्राप्तिः ।
अनु० ५३ ॥
+ हीनादपि विद्याग्रहणं । शां० १६३ ।
३१ ॥
हूणाः । देशविशेष । भी० ९ । ६६ ॥
हूहः । (हुहूः) । अरिष्टायाः पुत्रो देवगन्धर्वः ।
आ० ६६ । ५१ ॥
[तस्य देवलशापेन ब्राह्मत्वप्राप्तिः । गजेन्द्र ग्रहीत-
वतस्तस्य हरिणा मोचन । भा० ८ । ४ ॥]
हृदिकः । क्षत्रियः । सो० व० यादवः । कृतव-
र्मणः पिता । आ० ६४ । १४७ ॥
हृषीकेशः । श्रीनारायणः । तन्नामनिर्वचन ।
शां० ३५२ । १ ॥
हेमकूटः । पर्वतः । स० २९ । ७ ॥ भी०
६ । ४ ॥

हेमगुहः । सर्पः । आ० ३५ । ९ ॥
हेमनेत्रः । यक्षः । स० १० । १८ ॥
१ हेमवर्णः । गरुडपुत्रः । उ० १०१ । १४ ॥
२ हेमवर्णः । रोचमानस्य पुत्रः । द्रो० २३ ।
६८ ॥
हेमा । नदी । भी० ९ । २३ ॥
हेरम्बकाः । तन्नामकदेशस्था जनाः । स० ३२ ।
१४ ॥
हैडिम्बः । घटोत्कचः । भी० ८३ । २५ ॥
१ हैमवती । नदी । शतद्रुशब्द पश्यत ।
२ हैमवती । विश्वामित्रऋषिभार्या । उ० ११७ ।
१३ ॥
हैरण्वती । नदी । भी० ८ । ५ ॥
हैहयः । क्षत्रियः । शर्यातिपुत्रः । वीतहव्यशब्दं
पश्यत । अनु० ८ । ८ ॥
होत्रवाहनः । अम्बाया मातामहो राजर्षिः ।
उ० १७६ । १५ ॥ व० २६ । २४ ॥
+ हृदप्रवेशपर्व । शा० २८-५५ ॥
हीः । दक्षप्रजापतिपुत्री । धर्मप्रजापतेर्भार्या । महा-
लक्ष्म्यशभूता । लज्जाशब्दं पश्यत ।

श्रीमन्महाभारतस्थानां मुख्यनाम्नां विषयाणां च वर्णानुक्रमणी संपूर्णा ।

इदं पुस्तकं कुंभघोणस्थेन टी आर् कृष्णाचार्येण विरच्य मुबय्यां निर्णयसागर
मुद्रणयन्त्रे मुद्रापितम् । शकाब्दाः १८३५ सन १९१३.